Historia Tripertita.

Habes cādidissime lector Historiam Tripertitam Cassiodori Senatoris viri dei de regimine Ecclesie primitiue: que antea q̄plurimis scatebat erroribus adamussim emē datam: pristineq; integritati restitutam.

1 5 3 4

Ueneunt Lugduni apud Jacobū Giuncti in vico Mercuriali.

¶ In hoc opere continent historie ecclesiastice ex Socrate Sozomeno: ⁊ Theodorico in vnũ collecte: ⁊ nuper de greco in latinum translate libri numero duodecim.

¶ Prefatio cassiodori senatoꝝ serui dei.

Utiliter nimis in capite libri prefatio ponit: vbi futuri operis qualitas indicat. Quid enĩ cõmodius ꝙ̃ prius per eũ aliquid discere ne dictio possit inopinata cõfundere. Hec igitur historia ecclesiastica que cũctis christianis valde necessaria cõprobat a tribus grecis autoribus mirabiliter cõstat esse cõscripta. Uno scilicet theodorico venerabili epõ ⁊ duobus disertissimis viris sozomeno ⁊ socrate: quos nos per epiphaniũ scholasticũ latino cõdentes eloquio necessariũ duximus eorũ dicta florata in vnius styli tractu dño iuuãte perducere: ⁊ de tribus autoribus vnã facere dictionẽ. Sciendum plane ꝙ predicti scriptores a tẽporibus diue memorie principis cõstãtini vsq; ad auguste recordationis theodosij iunioris que sunt gesta digesserint. Nos autẽ eorũ relictis operibus ⁊ vnũquemq; cauta mẽte tractãtes cognouimus non equaliter oẽs de vnaquaq; re luculẽter ac subtiliter explanasse: sed modo hunc modo alterũ aliã partẽ melius expedisse. Et ideo iudicauimus de singulis dictatoribus deflorata colligere: ⁊ cum autoris sui nole in ordinẽ collocare. Legat ergo intrepidus qui ad hec opuscula dño donante peruenerit multũ vtilitatis atq; notitie lucraturus si que posita sunt per hos duodecim libros memorie sue solicita mente condiderit: Preterea ne quempiã res indistincta turbaret per vniuersũ textũ huius operis titulos cognoscat appositos vt suis locis exigere possit qđ sub numero cõpetẽti predictum esse cognoscit. Perlegi percontuli.

¶ Cassiodoris senatoris iã domino prestante conuersi explicit prefatio.

¶ Incipiunt tituli Ecclesiastice historie cũ opere suo ab Epiphanio Scholastico domino prestante translati.

j Allocutio sozomeni ad imperatorem Theodosium.

ij Cur gentiles facilius ꝙ̃ hebrei fidem christi perceperunt.

iij Que fuerit intẽtio sozomeni historiã cõscribẽdi ⁊ ex quibus priorum gesta collegerit.

iiij A quo tempore historie fecit initiũ. Quõ cõstantino signũ crucis sit ostensum. Et q̃ imperatores ⁊ cesares per idem fuere tempus.

v Quõ cõstantinus xpianũ dogma cognouerit et de miraculis crucis: ⁊ morte maxentij.

vj De derogatione paganorum cõtra Constantinum.

vij De cõstãtino patre cõstãtini quõ probauerit q̃ essent cõstãtes xpiani.

viij Quõ licinius fugatus per xpianos fuerit persecutus ⁊ nouissime victus.

ix De legibus q̃s cõstatinus pro xpianis protulit: ⁊ de mutatiõe rituũ paganoꝝ xpianorũq; prouectu ⁊ de victorijs eius ⁊ ꝯ veneratiõe religiõis.

x De diuersis confessoribus eorũq; conuersatione.

xj De diuersis monachis ⁊ eorum institutione.

xij Quõ contra ecclesiam arrius sit exortus.

xiij Epistola Alexãdri põtificis alexandrini ad vniuersas ecclesias aduersus arrium.

xiiij Eiusdem ad alexãdrum cõstãtinopoleos episcopum.

xv Epistola arrij ad eusebium.

xvj Epl'a eusebij ad paulinũ epm tyri

xvij De potẽtia nicomediẽsis eusebij

xviij De melecianis: ⁊ quõ sint ab ecclesia segregati: qr nolẽte alexãdro arriũ suscipere per diuersa loca arriani concilia celebrant.

xix Epistola constãtini principis ad alexandrum põtificẽ alexãdrinũ ⁊ arrium per quam hortatus est vt reuerterentur ad pacẽ. Quia tam pro arriana questione: ꝙ̃ pro pasche de finienda festiuitate in nicea fecit cõstantinus celebrari cõciliũ. Expliciũt tituli.

¶ Incipit liber primus feliciter.

¶ Oratio allocutoria Sozomeni in Theodosium imperatorem.

Iūt antiq̄s principib⁹ diligēti e studiū fuisse vt eis amatores quidem ornamentorum purpuram atq; coronā et his similia prepararēt: librorum vero habentes intentionē circa quasdam fabulas occupati conscriptiones agerent q̄ audiētiū corda mulcerent porro bella sectātes vt sagittam opportunā dirigerēt bestiā ꝓsternerēt lanceā bene iacularēt aut equū decēter ascēderēt. Presentabāt enim singuli regalib⁹ eorū studētes rebus illis q̄ forent gratissima domināti. Alius itaq; lapides preciosos difficile cōpertos offerebat. Alter tincturam purpuream: clariora plurimi poemata aut diuersas cōscriptiones innuabant. Alius bona singula aut optimū armorū pādebat vsum. Maxime vero et imperialis putabatur huius popularis virtutis pars illa ad quā tūc amātis intentio declinabat. De pietate autē q̄ est verus ornatus imperij nulli studiose quodāmodo sermo fuit. Sed tu o potētissime theodosi vt cōplexiue dicam cunctam superasti virtutem. Purpura siquidem et corona qua videris ꝓpter inspiciētes q̄ est maiestatis signū circūdari: pietatē tibi et clemētiā intrinsecus semꝑ enutriunt. Unde cōscriptores prefecti ac reliqui subiectorum circa te tuosq; laborāt actus. Decertator autē positus iudexq; librorum non camerato eloquio caperis aut qualibet figura furtū pateris veritatis: sed perfecte metiris vtrūq; sermonē propriū aptans cause: figuram quoq; dictionis: et partes: et ordinē et cōgruētiā: et eloquium et cōpositionē: et collectiones: et sensum: et historiā profunde disentiens. Cōpēsas aūt recitātibus: et tuo iudicio et fauorib⁹ oportunis: necnō aureis imaginibus et positione simulachrorū et donis et honoribus vniuersis. Qualem vero te circa B recitātes prebes tales dudū fuerunt iudices circa dulciloquū homerū: aut Aleuas circa simonidē: aut dionysius sicilie tyrānus circa platonem socratis discipulum: aut philippus macedo circa theopōpū hystoriographū: aut seuerus cesar circa appianū qui metris piscium genera et naturas captionēq; narrauit. Crete siquidem mille numismata carmini cōpēsantes homerico: et tamē de excellētissima largitate gloriātes in publica statua munera conscripserūt. Aleuas autem et dyonisius et philippus nequaq; animo parciores fuere cretēsibus de superba se republica philosophiaq; iactantibus q̄ velociter illorū statuā imitari potuerant nisi opere fuissent minores inuenere. Seuerus aūt ꝓ metrico poemate ꝑ versum vno aureo donās appianū tamē prebuit de largitate miraculū vt aurea carmina appiani et hactenus apud plurimos nominent. Hec dona fuerūt olim amantiū literas et doctrinā. Tu vero potentissime principū nullo priorū Cl excellētia minor inuenit largitatib⁹ tuis circa dictiones exhibitio. Sz mihi videris nō incōgrue talia facere. Nā cū oēs virtutib⁹ euiceris studiose ad cremētum semper q̄ tua sunt enchis. Quoniā historiā rerū olim gestarū apud romanos et grecos integerrime cognouisti. Aiunt etenim te per diē quidē exerceri armis et corpore subiectorūq; negotia disceptare iudicare simul et agere: modo seorsum mō cōiter q̄ sunt agēda cōsiderare: noctib⁹ libris incūbere. Fertur aūt tibi ad eorū sciētiā ministrare cādelabrū arte mechanica factū: et spōte fundēs oleū in lucernā vt nullus circa regalia cōstitutus in laboribus tuis cogatur affligi: et nature vim faciat somno repugnans. Sic equidem clemens et mānsuetus: circa proximos et circa oēs existis: celestē regē tuū imitādo patronū cui gratū est super iustos et iniustes pluere et solē facere oriri et alia simul inuidia recedente largiri. Per multā vero doctrinā studio te etiā lapidū scire naturas: potestatesq; radicū: effectusq; curarū nō minus salomone

dauid filio magis antē.potior es virtuti
bus. Ille siquidē factus libidinis seru⁹
pietatē nō custodiuit ad terminuz q̄ illi
causa fuerat bonorū z sapiētie. Tu ve=
ro o potētissime negligētie obijciens ra=
tionē: videris nō solū hominibus iuste:
sed etiā corporis z anime passionib⁹ im=
perare. Si aūt oportet z hoc dici: audio
te etiā totius cibi vel poculi desideria su
perare: et neqꝫ poma dulcia neqꝫ aliud
quicqꝫ speciosum appetere: nisi q̄tū ad
tactū cōuenit: z solūmodo sapori cōgrue
rit. Primo tamē benedicere omniū crea
torē. Sitim vero/estū/z frigus/ferre cō=
suetus quotidianis exercitationibus iā
ipsam cōtinētie putaris habere naturā.
Dudū siquidē in pōto ciuitatē eracliam
ab hercule nominatā videre festinās et
laborantē lōgo tpe subleuare: in estatis
ardoreqꝫ bithiniā faciebas iter. Sole ve
ro circa diē mediū vehemēter vrente. vi=
dēs te q̄dā iter agētiū sudore mlto simul
et puluere squalentē: quasi prestaturus
occurrēs obtulit tibi poculū valde per=
spicuum z velut radijs emicantē: suauis
simum quēdam potum in eum mittēs et
aquam frigidā superfundēs. Tu vero o
potētissime sumens laudasti quidem ꝓ
sua magnanimitate virum et largitate
principali post paululum cumulasti: sed
cunctis militibus ad illius poculi clari
tatē nimis inhiātibus z beatificātib⁹ q̄
esset bibiturus eum: rursus ei poculum
reddidisti: precipiēs vt quo vellet vtere=
tur eo. Unde mihi iuste videris tuis virtu
tibus superatum etiā alexandrū: de quo
narratur ab eis q̄ opera illius admirā=
tur: q: ei dum per inaquosa loca ꝓpera=
ret cum macedonibus: diligens quidem
miles aquam inueniēs hausit z obtulit.
Ille vero non bibit/sed corpus infudit.
Ut ergo absolute dicatur omniū priorū
principū principiorē si dici fas est te vo=
care debemus secundum homerū: alios
etenim reges nihil dignū habuisse cōpe
rimus alios antē ornasse vna aut duab⁹
rebus imperium. Tu autem o serenissi=
me omnes simul virtutes amplectēs vni
uersos dignosceris euicisse: pietate: cle=
mētia: fortitudine: castitate: iustitia: lar=
gitate atqꝫ magnanimitate dignitati im
periali cōuenientē: sineqꝫ sanguine autem z
purum a cede super omniū priscorū tuū
cuncti gloriātur imperiū. Res studiosas
cū delectatione subiectos precipis edo=
cere fauoreqꝫ z reuerētiā circa tuū amo=
rem z cōmunē vtilitatē cūctis ostēdere.
Quapropter omniū horum causa neces=
sariū videtur mihi ecclesiasticā historiā
cōscribēti te primit⁹ alloqui. Cum nanqꝫ
potius hoc ascribā multorū ac venerabi
liuz virtutes, vtiqꝫ narraturus: z ea que
circa catholicā ecclesiā prouenerunt vel
per quātas ipsa transiens tēpestates ad
tuos parentūqꝫ tuorū portus accesserit.
Age nunc omnia sciēs: omnēqꝫ virtutez
habens z precipue pietatem quam prin
cipē esse sapiētie sermo diuinus docet.
Suscipe a me hanc scripturā z libenter
examina: tueqꝫ integritatis adiectiones
z detractiones adhibēs tuis laboribus
eā purga. Indubitanter enim quodcūqꝫ
tibi placuerit vtile legētibus clarū vide
bitur nec quilibet reprehendet quod tu
quoqꝫ probaueris. Procedit autem mea
cōscriptio a tertio cōsulatu crispi z cōstā
tini cesaruz vsqꝫ ad septimū decimū tuū.
Uisumqꝫ mihi est bene se habere i nouē
decisiones opus omne diuidere. Cōtine
bit aūt primus z secūdus tomus ea que
sub principe cōstātino ecclesie prouene=
runt. Tertius autē z quartus q̄ sub eius
filio. Quintus z sextus q̄ sub iuliano cō
sobrino filiorū maximi cōstantini z ioui
niano necnō valētiniano z valente gesta
noscūtur. Septimus z octau⁹ nobis ape
riet tomus q̄ sub gratiano z valētiniano
fratribus acta sunt vsqꝫ ad tempora im=
perij iocūdissimi aui tui theodosij quē=
do scili cet vester clementissime principū
sacratissim⁹ pater Archadius paterno
succedens imperio vna cuz piissimo pa=
truo tuo honorio romanū orbem guber
nare sortitus est. Nonum vero librū chri
stiano ac venerabili vestro apici dedica
ui quem deus sempiterne custodiat ma=
gnanimitate incōuertibili hostibus pre
ualentē z habentē sub pedibus vniuer=
sos: z ad filiorum filios pium imperium
dirigentem: annuente xpo cū quo deo et
patri gloria vna cuz spiritu sancto in se
cula seculorum. Amen.

¶ Capitulum.ij.

Ogitatio aliquā/
do mihi ꝓuenit:cur putas
alijs quidem A homi=
nibus velocior fuit circa
domini verbum fides he=
breis autē incredibilis:cū
ab initio diuina mādata ꝑceperūt:⁊ iaʒ
de xp̄i ꝑñtia:⁊ quō hec forētanteq̄ʒ fierēt
didicerint p ꝓphetas. Abrahā etem̄ pri
ceps eoꝝ generis ⁊ circūcisiōis existēs:
inspector ⁊ cōuiua filij dei esse ꝓmeruit:
Isaac eiꝰ filius imitatione sacrificij ho=
noratꝰ est typo crucis a p̄reuinctꝰ ⁊ obla
tus altari:sicuti cōtigit ⁊ in xp̄i fieri paſ=
sione vt aiūt q̄ scripturas sacras integer
rime collegerūt. Jacob aūt expectatio=
nē gētiū in comūe existētē necnō ⁊ tp̄s q̄
venit: p̄nūtiauit vbi ait:tūc deficere du=
ces hebreorum ex genere iude principis
tribus eius:significabat aūt principatū
herodis. Qui cuʒ idumeus esset genere
paterno:arabs aūt matre:cōmissa ei est
gens iudeorū a senatu romano:⁊ cesare
simul augusto:sed etiā quidā aliorū ꝓ=
phetarū clare xp̄i generationē p̄dicaue=
runt:⁊ illū sacrū ineffabileq̄ʒ cōceptū:⁊
matrē post partū virginē permanētē:et
genus ⁊ patriam. Alij vero passionē ⁊ re
surrectionem a mortuis:⁊ ascensionē in
celos ⁊ euentum singularuʒ presignaue=
rūt rerum. Sed hec quidem eos nō igno
rasse scire poterit q̄ sacris literis incum
bit. Josephꝰ aūt mathathie A filius
atq̄ʒ sacerdos:vir apud iudeos nobilissi
mus:necnon ⁊ apud romanos dignissi=
mus:erit testis de veritate christi:voca=
re nanq̄ʒ eum virum non audet tanq̄ʒ
factorem insignium operum magistrūq̄ʒ
sermonum veracium:christū vero aper=
te nominat:⁊ pene crucis adiudicatum:
⁊ tertia die apparuisse viuum:⁊ alia de
eo infinita miracula prophetis sanctis
non ignorasse esse predicta: sed etiam
multos tunc extitisse quos elegit grecos
atq̄ʒ iudeos:⁊ permanere in eius dilectio=
ne:atq̄ʒ gentem ab eo nominataʒ nequa
q̄ʒ defecisse testatur. Et mihi videt̄ quo=
niam hec referens:quasi clamare vide=
tur operibus ꝓpemum esse christum rerum
quippe miraculis obstupescēs. Cum au
tem hoc dixisset:etiā ipse melius trans=
currit in nullo tamen cōtradicēs credēti
bus in eum potiusq̄ʒ cōsentiens. Hec igi
tur cogitāti mihi. Digne mirabile visuʒ
est hebreos etiā ante alios homines ad
christianitatē nō potuisse cōuerti. Nam
lʒ sibilla aut C alij vates ⁊ alia respō=
sa apud gētiles ea q̄ in xp̄o erāt ventura
predixerint nō tñ ob hoc oēs greci de in=
credulitate culpādi sunt. Pauci nanq̄ʒ
qui videbant̄ eruditiores:p̄cipue hm̄oi
prophetias intellexerūt plerūq̄ʒ metri=
cas existētes:⁊ disertiorībꝰ verbis pro=
latas ad populū. Erat itaq̄ʒ sicuti mihi
videtur superne ꝓuidētie:vt ad ꝯcordiā
futurorū nō solū ꝓprijs ꝓphetie vētura
cōmitterētur:sed etiā ex parte gētilibus
veluti si quis melodie compositor ꝓpter
vtilitatē peregrini soni alias cordas ple
ctro discurrat aut sup eas q̄ sunt adijciat
alias. Hebrei siquidē pluribus ⁊ mani=
festioribꝰ ꝓphetijs vtentes in presentia
christi minores sunt inuenti q̄ʒ greci. Sʒ
neq̄ʒ hoc extra rōneʒ videbit̄ cur ex alijs
gētibus tātuʒ ecclesia crediderit:primū
quidem qm̄ deo gratuʒ est ex miraculis
nasci mutationes in diuinis maximisq̄ʒ
negotijs. Deinde q2 nō fortuitis virtuti=
bus presulū eius ab initio disparata re=
peritur esse religio. Nā licet linguā ad
elocutionē aut pulchritudinē sermonis
disertā nō habuerint neq̄ʒ verbis aut ꝓ
bationibus philosophicis vterētur:ad
suadēdū tñ nō ob hoc minus studiū fuit
eis sed exuti substātijs ⁊ bona ꝓpria cō=
tēnētes atq̄ʒ nudati:⁊ veluti in alijs cor=
poribꝰ plurima pessimaq̄ʒ tormēta susci
piētes ⁊ neq̄ʒ ciuitatuʒ populis submissi
neq̄ʒ iudicū blādimētis aliciti neq̄ʒ ter=
roribus forte deterriti: clarū fecerūt vni
uersis qm̄ p maximus premijs huiusmo
di certamina sustinerent:q̄propter neq̄ʒ
suasione verboꝝ opus erat dū p domos
⁊ ciuitates ad credēdū res ipse cōpelle=
rēt q̄ nequaq̄ʒ p̄mitus videbant̄ audite.

¶ Capitulum.iij.

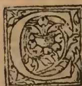

Anta ergo diuina at
q̄ʒ mirabili mutatione in or=
be terraruʒ facta ita vt ⁊ prior

religio: et leges patrie spernerentur cru delc nimis erit calidoniũ quidē aprum et marathonium taurum et alia similia: per prouincias et ciuitates facta aut fabu lis deuulgata tanto nobilitari studio et nulli grecorum et probatissimi conscri ptores circa talia laborassent scribendi habentes ingenium. Nec vero vim mee non inferre nature et hystorie ecclesiasti ce gesta narrare. Reor enim quoniam ar gumento rei huius non ab hominibus instituto conscriptor quoque inopinabili ter apparebit nō sops deo. Nisus etem fum primo quidem hoc opus ab origene mūdi digerere sed cōsiderās quod et alij ta lia fecerūt vsque ad tēpus suū id est clemēs et egisippus viri sapiētissimi successionē se quentes apostolorum: africanusque conscri ptor et eusebius cognomine pāphili vir in diuinis scripturis et grecorū poetis atque rhetoribus perscrutator eruditissimus. Tūc ego quecumque in ecclesijs ptigerūt post xpi ascēsionē ad celos vsque ad licinij dete ctionē colligēs in duobus redegi libris. Nūc aūt fauēte deo q̄ postea puenerūt aperire tētabo: quocirca memorabo cau sas quibus interfui et a sciētibus aut cōtē plantibus eas audiui tam in nostram q̄ ante nostrā generationem gesta. Ceterorū vero explanabo notitiam ex legibus po sitis cā religionis: et concilijs per tempora cō stitutis ac nouitatibus factis: et imperia libus atque sacerdotū epistolis. Quarum alie quidē hactenus in palatijs ecclesijsque custodiuntur. Alie vero passim apud diligē tes inueniuntur. Quorūdā rōne potius cōple cti in hoc ope melius approbaui propter magnitudinē lectiōis vt sensus earum bre uiter iudicet: nisi forte quidā venire pñtin dubiū pro quibus apud multos est diuersa sentētia. Tunc em si qualibet scripturā inuenire potuero propter probationē veri tatis eā ponere nō omitto. Ut aūt nullus ignoratione rerum accuset mendacem esse conscriptionem contrarias legendo forsitan epistolas. Sciēdum est quoniā occasione dogmatis arriani et eorū qui postea sunt oborti discordantes inter al terutros presules ecclesiarum singuli de quibus studebant suis consectatoribus scribebant et per concilia congregati de cernebant que vellent: et sibi cōtrariā sa pientes et per absentiam se sepe damna bāt. Et per tempora principes ac proce res eorum quia poterāt virtute flectebāt et sibimet vnanimes faciebāt: vt eorum consensu recte colere putarentur. Alij si quidem istis alij vero fauentes illis col lectionem fecerunt epistolarum pro he resi propria dictarum et eas sibi contra rias reliquerunt. Porro nobis difficile valde fuit vt inueniremus omnia q̄ de talibus prouenerūt. Quia vero preci pua cura veritatis habenda est propter historie puritatem: necessarium mihi vi sum est etiam literas huiusmodi vt fuit possibile perscrutari. Si igitur etiam sese ditiones ecclesiasticas inter alterutros gestas de presulatu vel de honore prima tus proprie heresecos explanauero non graue aut male volūtatis esse videatur. Primo nanque sicuti dictum est conscri ptorem decet omnia veritati postpone re. Deinde dogma ecclesie catholice ve racissime declarare quod scilicet inueni tur sepe quidem aduersariorum insidijs impetitum: et tamen tanque diuinitus ro boratum in propria mansisse virtute et vniuersas ecclesias atque populos ad suā traxisse veritatem. Cum itaque vellem si tamen deceret ea sola conscribere que ad meam videbantur notitiam perue nisse de ecclesia romano imperio consti tuta. Placuit tamen quantum valuero vt etiam apud persas et barbaros que sunt gesta de religione conscribam. Nō autem absurdum erit ab historia eccle siastica si in hoc opere etiam illi referā tur qui quondam patres et preceptores fuere monachorum: aut qui post eos per successiones vtiles visi sunt sicut audi uimus atque probauimus. Non enim aut nos ingrati esse videbimur taciturnita ti tradentes virtutem eorum aut illi ex ortes erunt huius historie: qui tante philosophie exempla relinquerunt qui bus vtentes posteri: beatissimo et fe licissimo fine potientur. Sed hec qui dem sermo procedens vt potuerit ob seruabit. Conuertar nunc ad narratio nem rerum cooperatorem inuocās deū. Hunc enim habebit presens scriptu-

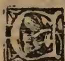
ra principium:

¶ Capitulum .iiij.

Crispo et constantino cesaribus atque consulibus: romane quidem ecclesie silvester presidebat. Alexandrine autem alexander et hierosolymorum macharius. Anthiochie vero que est apud orientem post romanum nondum quisque fuerat ordinatus persecutionibus. s. prohibentibus. Non longo post tempore hi qui nicea collecti sunt sapientia et eloquiis ammirantes eustachium dignum approbauerunt in sede apostolica presidere. Et cum esset episcopus vicine heroee: eum in anthiochiam transtulerunt. Tunc ergo christiani orientales quidem usque ad terminos egypti circa lybiam commorantes: non presumebant aperte in ecclesias conuenire: cum licinius fauorem quem in eos habuerat permutasset. Sed neque per occidentem helladici vel macedones et illyrii licenter in regione durabant propter constantinum qui princeps erat in his partibus romanorum. Hinc enim vero et alia quidem plurima postea prouenisse percepimus: quibus inflexus est christianorum dogma venerari precipue tamen signum quod ei diuinitus est ostensum. ¶ Socrates. ¶ Et quoniam ad hec venimus paulo latius aliquid referamus: cum diocletianus et maximianus/herculius/priuatam elegissent vitam et maximinus galerius qui cum eis imperauerat tenens italiam duos fecisset cesares maximinum in oriente et in italia seuerum. Tunc constantinus in britannia patre mortuo ordinatur imperator primo anno ducentesime septuagesime prime olimpiadis vicesimaseptima die Julii mensis. Rome vero a pretorianis militibus maxentius maximiani herculii filius instituitur imperator. Hinc eius pater imperandi cupidine voluit filium regno priuare: quod facere nequiuit. Post hec autem tharso cilicie mortuus est. Porro seuerus rome contra maxentium veniens militum proditione preceptus est. Maximianus autem galerius instituens licinium augustum moritur. Proinde maxentius rome velut tyrannus habebat: adulteria impudenter exercens et earum viros occidens: quem volens constantinus opprimere et romanos a cladibus liberare cogitabat quem in bello deum haberet auxilio sciens nihil prodesse deos quos diocletianus venerabatur: et quia potius eius pater paganorum contempta religione feliciter aduixisset. ¶ Sozomenus. ¶ In his igitur sollicitudinibus constitutus in somno vidit lignum crucis celo splendide collocatum: mirantique visionem astiterunt angeli dicentes. O constantine in hoc vince. Fertur autem et ipsum christum apparuisse ei et signum monstrasse crucis ac precepisse vt figuram similem faceret et in preliis auxilium hoc haberet quo victoriam futura conquireret. Eusebius itaque pamphili cum iureiurando ipsum imperatorem dicentem audisse se refert quia circa meridiem declinante iam sole crucis signum ex lumine factum et scripturam conferta ei dicentem in hoc vince vidisset et ipse et milites qui cum eo tunc essent. Pergenti namque aliquo cum exercitu pariter hoc indicat ei miraculum est ostensum. Dumque cogitaret quid esset: nox superuenit et ei dormienti christus apparuit cum signo quod vidit in celo iussitque vt fieret ei signi figuratio que foret auxilium in congressionibus preliorum.

¶ Capitulum .v.

Unque tam opus non esset interprete sed aperte monstratum imperatori fuisset: quid de deo credere conueniret: mox die facta sacerdotes christi conuocans de dogmate consulebat. At illi sacros libros offerentes de christo loquebantur: suaque dicta ex propheticis comprobabant. Signum vero quod apparuerat ei/ dicebant triumphum esse victorie aduersus infernum quam victoriam ascendens in celos egit christus crucifixus et mortuus et tertia die resurgens sed quod sperandum esse dixerunt quia post huius vite terminum circa finem seculi presentis omnes homines resurgant et immortales existant. Alii quidem ad premia rerum que bene vixerunt. Alii ad supplicia eo quod ab eis mala sint gesta esse tamen etiam in delictisque committuntur hic occasionem salutis purificationemque petam nondum initiatis quidem baptismatis adeptionem sum ecclesiasticam legem: initiatio autem custodiam

he delinquāt: sed qꝛ hec agere oīo pau
coꝝ sctōꝝqꝫ viroꝝ est: docebāt purifica
tionē quoqꝫ secūdā ex penitētia ꝯstitutā
clemētē em̄ esse deū ꝛ veniā tribuere de
linquētib⁹ si pniani agētes studeāt eam
operibus roborare. Hec sacerdotib⁹ ex
planantibus ammiratur imperator pro
phetias ꝺ xp̄o ita ꝓmissas. Jussit viros
eruditos ex auro ꝛ lapidibus preciosis
in vexillum sancte crucis trāsformare si
gnum quod labarū vocatur. Hoc em̄ si=
gnū bellicuꝫ inter alia preciosius erat:
eo ꝙ imperatorē p̄cedere ꝛ adorari eū a
militibus moris esset: vnde precipue cō
stātinuꝫ reor nobilissimū decus imperij
romani ī signū mutasse crucis vt frequē
ti visione atqꝫ cura desuescerēt a priori
more subiecti: ꝛ eū solū arbitrarent deū
quē coleret imperator: vel quo duce atqꝫ
auxiliatore vterēt aduersus hostes: sem
per em̄ hoc signū proponebatur ante or
dines vniuersos: quod maxime laboran
tibus aciebus in prelijs adesse precipie
bat. Constituit itaqꝫ certos signiferos q̄
in eo laborarēt quorum opus erat vt vi
cibus humeris hererent: ꝛ omnes acies
ita lustrarent. Fertur enim ꝺ eo ꝙ
aliquādo quidā ferens hoc signū repen=
te hostibus inuadētibus expauisset de=
disset qꝫ illud alteri deuehendum: cumqꝫ
se de p̄lio subtraxisset ꝛ iaculā declinas=
set subito percussus interijt: ille v̄o qui
sacrū suscepit tropheū multis se iaculā
tibus permāsit illesus. Mirabiliter em̄
diuina regēte virtute sagitte hostium fi
gebant in signo: a signifero aūt in terpe
ricula protinus euolabāt. Dicitur autē
necqꝫ alium vnqꝫ huius signi ministrū vt
solet in bello vulnere mortuū aut clāde
captiuitatis perpessum. ¶ Socrates.
¶ Cōgressus igitur circa pontē molbiū
vicit ī flumine necato maxētio. Erat em̄
annus septimus imperij ꝯstātini. Inter
hec diocletianus salone defunctus est.

¶ Sozomenus. ¶ Capitu.vj.

Non tamen ignoro
qꝛ greci ferunt constantinuꝫ
eo ꝙ aliquos gñe proximos
occidisset: ꝛ cooperator exti=
tisset in nece filij sui crispi penitētia di=
ctū de purifica tione cōsuluisse philoso
phū sopatrū: q̄ tēpore illo p̄erat in sede
plotini illeqꝫ rn̄disse nullā esse in hmōi
delictis purgationē: constātinum vero
hac introductiōe turbatū inuenisse epi
scopos q̄ penitentia seu baptismate pro
mitterēt eū ab vniuerso posse purgari de
licto. Tunc gauisum in illis qui dixerāt
quod volebat ammiratūqꝫ dogma factū
deinde xp̄ianum ꝛ ad sui similitudinem
deduxisse subiectos: mihi autem viden=
tur hec ficta ab his qui student religiōi
christiane detrahere ꝛc. Crispus etem̄ pro
pter quem dicūt cōstantinū egisse pur
gatione vicesimo anno imperij paterni
defunct⁹ est. Qui cū adhuc viueret mul
tas cum eo pro christianis posuit leges:
scdo quippe loco honorat⁹ imperij et ce
sar existēs: sicut etiam nūc principū nola
ꝛ tp̄a legibus subiecta testantur. Sopa
trū vero nō est credibile ad colloquiū cō
stantini venire potuisse in sola occeani
circa rhenum parte regnātis: ꝓpter cō
tentionē vero cōtra maxētiū habitā de=
gebat. In italia tunc romana respubli=
ca turbabatur: ꝛ non erat facile vt britā
ni ꝛ galli cōuenirent cū illis: tunc apud
quosdā cōstat xp̄iana religione constāti
nū participatū: nisi dū cōtra maxentiuꝫ
castrametaret ꝛ transiret ad romā. Te=
stes aūt sunt rursus horū tp̄a necnō ꝛ le
ges quas ꝓ religiōe sanxit. Ut aūt cōce
damus facile potuisse principē loqui so
patro aut p̄ epistolā suā ꝯsuluisse ꝓ qui
bus vellet: nō est tn̄ verisimile ignorasse
philosophū quia herculis almene pur=
gatus athenis est: post filij necē in cere=
ris sacris: ꝛ qꝛ post hyppoliti necē: peregri=
nū ꝛ amicū iuste pemit. Cū igit̄ greci ī
hmōi delictis purgatiōes annūtiēt suffi
ciāt q̄ dicta sunt: ꝛ accusent de mēdacio
eos q̄ sopatrū cōtraria cōstātino rn̄disse
finxerūt. Nō em̄ credo hec ignorasse tūc
nobilissimum apud grecos literatum.

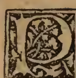
¶ Captulū.vij.

Git ecclesie sub
regimine cōstātini alacri
ter ꝺ agebant: ꝛ q̄tidia=
nis dieb⁹ augebāt̄ sancte
ꝛ vnanime principe multis eī⁹ bn̄ficijs

eleuate: quas etiā pri⁹ incōcussas dns a periculis turbisq; seruauit. Nā cū psecutiones diuersas ecclesie in alio terrarū orbe paterenť sol⁹ cōstātin⁹ cōstātini pr licēter xpianis in sua cōsistere religione cōcessit. Deniq; tale ꝗ aliquid cū miraculū ⁊ memoria dignū egisse cognoui. Ipsem ꝓbare volēs quosdā i suo palatio xpianos si bōi ⁊ solidi essent viri: cuocās vniuersos ꝑcepit dicēs: vt siquidē venirēt ad sacrificādū ꝗ ei⁹ colerēt deos: circa cū essent ⁊ in suo cingulo ꝑmanerēt. Si vero refugerēt egrederentur de palatio grassagētes quo minime punirenť. Cūq; in vtroq; apparuissent aliꝗ ꝗdē religiōis desertores: aliꝗ vo diuina pñtib⁹ ꝑponētes deliberauit eos amicos ⁊ cōsiliarios vti q̄ in meliorib⁹ fideles cōstātesq; ꝑmāserāt: alios aūt velut effeminatos aduersatus expulit a suo colloquio: credēs nū q̄ eos circa principē deuotos fore q̄ fuerint dei sui sic paratissimi ꝓditores: ⁊ iō adhuc sup̄stite cōstātino non videbať cōtra leg̃ quēpiā esse xpianū apud eos q̄ vltra italiā galliasq; ⁊ britāniā ⁊ q̄ circa pyreneū habitabant mōtē vsq; ad occeanū hesperiū. Cū vero cōstātin⁹ in ei⁹ suc cessisset imperiū. ꝗ poti⁹ res ecclesie refloruerūt. Maxentio em̄ herculii filio perēpto cū ei⁹ ꝑs cōstātino cessisset iā licēter in religiōe vigebāt q̄ circa tyberim fluuiū heridanū quē padū prouinciales appellāt ꝯmanebāt/i quē sermo ferť ad nectā nauigio argo ⁊ ad tyrrenū pelag⁹ fuisse ꝑductā. Argonaute em̄ ventū validū declinātes nō eodē nauigio in regressione sunt vsi sed trāseuntes mare quod sup scithas est per hec flumina venerūt ad terminos italo⁊: ⁊ hic hyemantes cōdiderunt ciuitatē que nūncupatur emona. Estate enim superueniente cooperātibus eis prouincialibus fere quadringenta stadia arte mechanica trahentes argo per terram ad fluuiū aquilē. deduxerūt q̄ permisceť heridano. Heridanus aūt fauces habet i italicū mare. ¶ Post prelium itaq; cibale dardaniꝗ ⁊ macedones ⁊ qui circa histrum tunc morabanť necnon ⁊ hellas ⁊ hiliriorum gens ois sub constantino redacta est.

¶ Capitulum. viij.

Porro licini⁹ hinc fugat⁹: cum prius sectator fuisset ꝗ dogmatis christiani/mutata voluntate plurimos sacerdotum in sue partis afflixit imperio: multos q̄dē ⁊ alio⁊ ꝑcipue tñ de collegio militari. Nimis em̄ xpianis erat infensus ꝑpter cōstātini bellū/estimās cū posse cōtristari ꝑpter calamitatē sue religiōis. Simul etiā arbitrat⁹ q̄ orarēt ⁊ studerēt redigi sub illius solius imperio. Sup hec aūt ꝗ pugnatur⁹ denuo cōtra cōstātinū: spē victoris habebat ꝑ diuinatiōes ⁊ sacrificia ⁊ seduct⁹ ab aliq̄b⁹ ꝑmittētibus q̄ bello vinceret cōstātinū in paganitatē cōuersus est. Deniq; etiā greci dicunt tūc cū expertū diuinationē miletiꝗ/gemini appolinis/eiq; consulēti de bello respondisse demoniū ꝑ hos homeri ꝟsus. O senex: valde te iuuenes pugnatores obseruāt: tuaq; vita soluta est/senaq; te senectus excipiet. Ex plurimis ergo rebus visum mihi est dogma xpianorū diuina ꝓudentia cōstitisse: tātoq; ꝓcessisse cremēto: maxime tñ ex persecutiōe gētiliū. ¶ Futuro nāq; licinio ꝑsequi ecclesias in suo ꝗ imperio cōstitutas: bellū i bithinia factū est: quo nouissime pugnauerūt interalterutros ipse ⁊ cōstātinus. Tātoq; diuino suffragio adiut⁹ est cōstātin⁹ vt per terrā ⁊ per mare vinceret inimicos. Et amissis licini⁹ pedestribus ⁊ naualibus semetip̄m in nicomedia traderet priuatusq; thessalonice aliquāto tpe permaneret ibiq; perimereť. Uir ergo primordiꝗs imperiꝗ sui prelūs aliꝗsq; reb⁹ valde ꝑuect⁹: ⁊ sororis cōstātini nupt⁹ honorat⁹ hmōi fine defunct⁹ est. ¶ Socrates. ¶ Capitulum. ix.

Constātin⁹ igitur cū ad eū solū omne romanū ꝗ puenisset iperiū edictis publicis visus ē vt oēs tales subiecti impauide religionē colerēt xpi/ ⁊ diligēter diuinitati ministrarēt. Diuinitatē q̄ppe solā eā crederēt q̄ reuereaesset: ⁊ sufficiēter hrēt oi tpe potestatē. Et qm̄ q̄ talib⁹ studerēt ola bona vberrime

cis accederent: ⁊ quecūq; aduersa puta-
rent/cum meliori potius spe fruerentur: q
vero circa deū delinquerent: communi-
ter ⁊ seorsum in bellis ⁊ in pace omnia
eis dissimilia prouenirent. Statim q; re-
ferēs nō sibimet arrogans adiecit in eā
legē dicēs quia ministrum opportunū
eum habere dignatus fuerit deus sui cō
silij: ⁊ britannico mari vsq; ad loca oriē
tis adduxerit. eum quatenus augeretur
christiana religio. Et qui ꝓpter dei cul-
turam B durabiliter permanserunt
in confessionibus martyrij clariores ei⁹
honoribus apparerēt. Hec igitur cōcio
natus ⁊ alia multa dicens per que crede
bat subiectos ad cultū religionis addu
cere. infirma esse sanciuit que cōtra reli-
gionē fuerant cogitata vel gesta sub per
secutoribus ecclesiarū remissionēq; cun-
ctis habere decreuit qui propter ꝯfessio-
nem christi migrare in insulis aut alibi
preter voluntatē propriam commorari
iussi sunt: aut in metallis affligi: aut pu
blicis opib⁹ aut mulierib⁹ aut lanificijs
ministrare/aut dari curijs/cū curiales
primitus nō fuissent. Eos aūt quos infa
mes illi C fecerāt: ab infamia rela
xauit. Militia vero priuatos in sua vo-
lūtate reliquit vtrum in schemate quo
fuerant an certe cū honorabili quiete li
berā vellēt habere vocationem. Cumq;
omnes ad priorem libertatem ⁊ D
consuetos honores reuocasset: etiā sub-
stātiā reformauit vniuersis. Si ꝟo mor-
te damnati substātia quoq; nudati sunt
precepit proximis generi eorū deferen-
das hereditates. Nullo autē horū existē
te: vnāquāq; prouincialem ecclesiam ad
ius hereditatis accedere: ⁊ siue apud pri
uatum siue apud publicum de tali sub-
stantia esset aliquid restitueret. Eis an-
tiquitus ex erario publico aliquid cōpara-
uerant aut donationes acceperant sm
possibilē decentēq; modum se prouide-
re promisit. Hec igitur sicuti dictum est
imperatori placuerunt et lege firmata
sunt: insigniterq; omnia decēti fine com-
pleta: christiani vero E tūc omnes
romanorum dignitates administrabāt
⁊ de cetero cūctis sacrificare negabatur
immolationibusq; aut diuinationib⁹ nō

erat locus sed nec idola dedicare aut cē
lebritates paganas agere iam licebat.
Plura vero etiam persicinitates gentiū
de antiqua consuetudine mutabantur.
Ab illo deniq; tēpore F apud egy-
ptios nequaq̄ secundum priores solen-
nitates in paganorum templa cubitus:
sed in ecclesias magis aufert quo signifi-
catur crementū aque niliace. Apud ro-
manos autem tunc primum monachorū
spectacula sunt remota. Apud poenas
vel phenices vero qui in libano ⁊ helio
poli commorantur fas vlterius non fuit
virgines fornicari: anteq̄ latinis iunge
rentur viris: nempe post turpitudinē ex-
perimēti primi nephandē permixtiōis.
Sancte vero domus que quidē magni-
tudinem videbantur habere sufficientē
corrigebantur. Alie vero cremento alti-
tudinis et latitudinis augebātur. Alibi
autem cum non essent a fundamentis
edificate fulgebāt. Pecunias vero ex re-
gijs thesauris imperator affluētius im
pendebat scribens per singulas ciuita-
tes episcopis atq; presidibus populo-
rum vt sacerdotes sicuti vellent iube-
rent isti autem iubentibus obedirent
quatenus cito perficeretur opus. Letan
ti siquidem eius imperio etiam religio
valde florebat et intantum etiā post bel-
lum contra licinium gestū felicissimus
fuit in prelijs aduersus alienigenas pre
paratus: vt etiam sarmatas vinceret ⁊ q
vocantur gothi tūc nouissime causa gra
tie apud eū federa celebrarent. Hec au
tem gens habitabat quidem tunc trans
flumē hystrum. Cūq; esset in bellis ꝓna
et multitudine atq; magnitudine corpo-
rū armis semper exercitata alijs quidē
barbaris preualebat solos autem roma
nos habebat sibimet repugnātes. Fer-
tur enī etiā ⁊ hoc ꝑlio monstratū cōstāti
no per signa vel somnia H q̄ dei ꝓ
uidentia regeretur qui cū superasset oīa
bella q̄ sub eo sunt gesta veluti rependēs
xp̄o in eius religionis studio magis ma-
gisq; feruebat hanc solam verā fatendā
et salutarem existimare subiectos iu-
bens. Ex terra vero subditos sibi ex vna
quaq; ciuitate detrahens publico cer-
tum vectigal ecclesijs prouincialibus

cleroq; distribuit τ donationem validã in perpetuũ esse sanciuit. Assuescẽs autem milites vt I sicut ipse deũ colere signo crucis eorum arma signabat. In regalibus quoq; oratoriũ fabricatus etiam tabernaculũ ad instar ecclesie circunferebat dum aduersus hostes castra metaretur: quatenus nec in itinere degens ipse vel exercitus sacro lumine priuarentur quo deceret laudari deũ τ orationes offerri. Sequebantur autẽ pariter sacerdotes τ dyaconi tabernaculo deseruientes: qui scdm legem ecclesiasticã sacrorum ordines adimplebant. Ex illo autem romanorũ cohortes: que nũc numeri nuncupantur. Singule fecerunt tabernaculum proprium τ sacerdotes atq; dyaconos distributos habebant. Diem vero qui dominicus vocatur quem R hebrei primum vocant: greci autem soli distribuunt et qui ante septimũ est sanciuit a iudiciis aliisq; causis vniuersos habere vacationem τ in eo tm̃ orationibus occupari. Honorabat autẽ dominicum diẽ quia in eo christus resurrexisset a mortuis: alium vero quia in eũ fuerat crucifixus. Maximã nãq; culturã sacratissime crucis habebat tam pro hiis que ei ꝓspere prouenerãt eius auxilio in preliis cõtra aduersarios institutis: q̃ ꝓ iudicio q̃ celi diuinitus ꝓ ea videbat ostensum. Deniq; suppliciũ crucis qd̃ primitus apud romanos erat in vsu lege ꝓhibuit: in figurationibus aũt nummorũ solidorum: et L in imaginibus hoc signum iussit inscribi semper et figurari: vt testãtur hactenus eius imagines hoc schemate decorate. In oibus siquidẽ rebus precipue tñ in legislationibus studebat placare diuinitatẽ. Apparet eniz luxuriosas τ valde fatuas permixtiones anteeã prohibitas τ sic fuisse correctas sicut ex ipsis quas posuit legib⁹ inuenit. Sed nunc que ad honorem τ statum religionis ab eo sancita sunt pandere necessariuz est cum partes esse ecclesiastice videãtur M historie. Apud romanos vetũ lex fuit a vicesimoquinto anno nõ habẽtes vxores prohibens a priuilegiis habentium coniuges sed alia multa iubens vt nihil de testamento lucrarẽtur: licet generis proximitate consisterent: q̃ vero filios non habuissent medietatẽ relictorum sibimet amittebant. Posuerũt autem has leges antiqui volẽtes romã esse populosam omnemq; subiectam terrã. Et quia non multum ante has leges plurimos in ciuilibus bellis amiserãt. Videns igit imperator idcirco male tractari eos qui propter deum virginitati τ sine liberis esse studebant: fatuum iudicauit diligentia τ studio hominum videri eorũ augeri genus cũ natura semper superna distributione diminutionez suscipiat τ augmentum. Et legem populo ꝓposuit vniuerso M quatin⁹ equalibus priuilegiis fruerentur qui sine cõiugibus τ liberis erãt: quib⁹ illi qui hec se habere gaudebãt sed etiaz ampli⁹ habere sanciuit eos qui in continentie virginitate degebant: licentiam eis ꝓbens masculis feminisq; licet etate minorib⁹ testamentum facere contra cõmunez leges. Omnes eñ bene cogitare iudicauit quorum opus esset deuz placare semper τ philosophie veraci vacare. Huius eñ rei causa τ antiqui romanorum licenter testari virgines vestales etiam sexto etatis curriculo decreuerunt. Iudicium itaq; maximũ re O uerentie pii principis circa religionem fuit: quia vbiq; amministrantium sententias imperfectas esse voluit τ ad epos per appellationez refugiendum esse sanciuit si qui vellent ciuiles iudices refutare: firmam vero illorum indicans sententiam potius q̃ iudicum aliorum τ tanq̃ ab imperatore ꝓlatam ab omnibus obseruandam τ incõuertibiles esse terminos synodales. P Illud quoq; nos relinquere dignũ non est quod pro vtilitate sancitum est eorũ qui in ecclesiis manumittuntur: cũ propter subtilitatem legum etiã inuiti possessores difficultatẽ paterentur circa donationem melioris libertatis quam ciuilitatem romanam vocant. Tres posuit leges decernens omnes in ecclesiis manumissiones sub testimonio sacerdotũ per hanc piam adinuentionez romana ciuilitate frui: cuius iudicium presens etiaz tempus seruat: nam moris erat de libertate leges scriptas in manumissionibus

anteponi. Constantinus igitur hec sanc studens in omnibus honorabat religionem. Erat quippe et per semetipsam gloriosa propter virtutem plurimorum tunc in ea pollentium.

¶ Capitulum.x. B

Itaque persecutionibus iam cessantibus ad huc multi confessorum superstites ecclesias exornabant ut fuit osius cordube pontifex amphion epiphanie cilicie et maximus qui post macharium hierosolymorum tenuit presulatum et pasuntius egyptius per quem aiunt plurima miracula operatum deum demonesque subiecisse variarumque passionum condonasse et sanitates. Feruntque autem quod pasuntius et maximus ex illis confessoribus quos maximus imperator in metallis opera exercere damnauit oculos eorum dexteros euellens et sinistras suras incidens. Secundum eos B autem fuisse percepimus spiridonem tremithundis cipriorum episcopum ad cuius virtutem demonstrandam sufficere puto que hactenus de eo seruatur opinio: quia per eum diuino presidio gesta sunt. plura quidem nouere prouinciales. Ego autem que ad nos valuerunt peruenire non taceam. Fuit enim iste rusticus habens vxorem et filios: sed non propterea in rebus diuinis minor. Aiunt autem aliquando per noctem venisse malignos viros ad caulas ouium eius: et cum rapere niterentur: subito vinctos nullo ligante fures. Tunc illum die facta venientem inuenisse ligatos eos: et soluisse quidem ab inuisibilibus vinculis culpasse tamen et dixisse. Cur fratres dum licuisset quod desiderabatis accipere: elegistis potius ea rapere et noctem ducere insiter infelicem? Tunc miseratus eorum magis autem ad meliora eos erudiens ait. Abite hunc sumentes arietem laborastis quippe vigiliis et decet vos sine querimoniis recedere ab omnibus meis quod quidem quilibet iuste poterit admirari. Nihilominus etiam illud mirandum est apud filiam eius hyrenem virginem nolle quidam notus eius spem aliquam deposuerat quam sumens depositum sub terra recondidit vbi caute credidit custodiri. Contigit interea mori puellam nil confessam patri venit homo depositum repetens ignorante spiridone quid loqueretur. Cumque in tota domo requisisset nec inueniret: flebat capillosque vellebat: et morti vicinus esse videbatur ille qui deposuerat. Hec spiridon fieri videns et cursum veniens ad sepulchrum vocauit ex nomine puellam: qua respondente de causa depositi requisiuit. Et dum ab ea didicisset reuersus et inueniens vbi puella significauerat reddidit homini quod petebat: quoniam quidem ad C hunc veni sermonem: non est incongruum etiam istud adducere. Mos erat spiridoni isti ex fructibus qui nascebantur ei. alios quidem pauperibus erogare: alios autem gratis mutuari volentibus sed neque per se dabat neque per se recipiebat sed totum cubiculum demonstrabat: inuitans petentes vt quantum opus habebant tollerent et denuo reuocarent quantum se nouerant abstulisse. Quidam vero dum mutuum percepisset reuersus est post aliquantum quod tulerat redditurus. Quem dum suum consuetudinem iussisset reponere in cubiculo quod fuerat exin de mutuatus ad iniustitiam ille conuersus et credens latere spiridonem non reddidit quod debebat sed auferens debitum quasi reddidisset abscessit. Quod tamen longo tempore non erat ignorandum. Post certum namque tempus venit rursum petens ab eo mutuum. At ille misit eum ad horreum data potestate vt ipse sibi metiretur quantum opus haberet. Vacuum vero eundem locum inueniens hoc occulata fide cognosces spiridoni nuntiauit. Ille respondit ei mirum est o homo quod loqueris quando tibi soli visum est horreum necessariis defecisse? Sed considera potius apud temetipsum ne forte mutuatus alia vice quod debueras primitus non soluisti: si enim hoc non est indubitanter non prius haberis quibus eges sed rursum accedens inuenies: sic igitur ille captus est et quod deliquerat indicauit. Dignum est igitur huius sacratissimi viri mirari puritatem et ecclesiastici ordinis valde custodiam. Dicitur itaque quo D dam tempore pro aliqua vtilitate et in vnum cyprios episcopos conuenisse: et inter eos fuisse hunc spiridonem et tryphilium ledren=

fem episcopum virum eloquio & sapientia necnon bytto legibus eruditū. Cum itaque collecta celebraretur:iniūctum est trypillio vt faceret sermonē in populo. Cūque ille locus venisset ad medium tolle lectū tuum & ambula cubile dixit pro lecto mutans nomē. Spiridon autē indignatus in eū & exiliens de cathedra sacerdotali: tu melior es inqt eo qui lectū dixit qz ci⁹ verbis vti confunderis. Hoc autem fecit populo cōspiciēte mediocritatem docēs eum qui eloquij supercilio presumebat. Erat enim idoneus ad pudorem incutiendum. Cum esset venerandus & operibus gloriosus simulque senex cuo atque sacerdotis officio. ¶ Qualis autem circa peregrinorū susceptionē fuerit hinc apparet. Instante iā quadragesima quidā ex itinere venit ad eū quibus diebus consueuerat cum suis continuare ieiunia: & die certo comedere medios dies sine cibo cōsistens: vidēs itaque peregrinum valde defectum: perge inquit sue filie lana peregrini pedes et cibos appone. Cū virgo dixisset nec panē esse nec alphita quarū rerum solebāt nihil habere recōditum propter ieiunium orans primum veniā atque petens filie iussit vt porcinas carnes quas domi salitas habebat coqueret: quibus coctis sedens cū peregrino positis carnib⁹ comedebat & rogabat vt vna cū eo ederet peregrin⁹. Quo refutāte christianūque se pfitēte propterea magis inquit refutare nō debes oia enim munda mundis sicut sermo diuinus edocuit. Hec quidem de spiridone dicta sufficiant.

¶ Capitulum. xi.

Precipue vero insignissimā ecclesiam demōstrauerūt A & dogma dilatauerūt vite virtutib⁹ q̄ cōuersatiōe monachica illo tpe fruebātur vtillima nāque res ad hoīes venit adeo ista philosophia: que multarum doctrinarum & dialectice artis studia despicit tanq̄ sit minuta & melioris operis tempus impediat atque ad recte viuendum nihil ostendat. Hec ergo philosophia cōuersatione miranda: naturali simpliciqz prudentia docet omnino que nequitiam perimant et operētur vtilia. Non eīm predicat virtutem sed magis exercet nihilopendens humanā gloriā viriliterque resistens passionibus anime & neque nature necessitatibus se subdit nec corporis īfirmitate succumbit. Diuine mētis virtutē hñs semper cōtēplatur omniū creatorem & cum nocte dieque colens orationib⁹ & letanijs placat indubitāter. Anime vero puritate et bonorum actuū conuersatione ad ministeria se diuina cōponens: purgatiōes aspersionesque cōtēnens: solas vero pollutiones peccata putans extrinsecus irruētes casus exuperat & omniū absolute huiusmodi dominatur. Nō per stabilitatē necessitatēque vite qualibet volūtate mutatur nō mala patiens vlciscitur: nō languore aut indigentia necessariorū compressa mordetur: sed potius gloriatur in talib⁹ patientiā māsuetudinem mediocritatem in omni vita meditatur. Et quātū nature humane possibile est deo esse vicinum: velut in transitu vtens presentibus neque circa possessionē rerum occupata constringitur neque vltra q̄ opus est in presenti puidere forsan vrgetur. Semper autē simplicitatē & exercitiū hui⁹ instructionis laudans beatitudinē cōtemplatur eternā & ad felicem terminū omni viuacitate festinat. Timore diuino sine intermissione suspirans turpiloquia respuens: ne nec vsque ad vocem emittere patiens: quorum actiones suis actib⁹ nō scit explicare: in breui comprehendēs necessaria nature & cogens corp⁹ mediocribus indigere. Castitati luxuriā subdit iustitia punit iniustitiam et veritate mendacium: & disciplina rerum omnium mēsuras participatur: cum proximis in vnanimitate et communione consistit. amicorum prouida est atque peregrinorū. que propria sunt communia facit egentium: et tuetur vtilia singulorum neque gaudentibus importuna et tribulantibus remediū consolationis apportans: ad verum bonum diligētiam suam semper extendens: sermonibus castis sapientibusque consilijs ornatu ac vano eloquio remotis erudiens. atque curans veluti quibusdam medicaminibus audiē=

tes cum honore et reuerentia dispositiones suas celebrans/cötentione certa minib⁹ itaqꝫ priuata. Nã cũ sit rõnalis oẽm motũ irrationalẽ fugit generaliter passiones corporis deuincit animie. Huius itaqꝫ B elegantissime philosophie princeps quidẽ fuit sicut quidã dicunt helyas ꝓpheta ꝛ baptista ioãnes. Philo aũt pitagoricus suis tꝑibus refert vndiqꝫ egregios hebreoꝝ in quodaꝫ ꝑdio circa stagnũ mariã in colle positũ philosophatos: habitaculuꝫ vero coꝝ ꝛ cibos et conuersationẽ talẽ introducit qualem ꝛ nos nunc apud egyptioꝝ monachos esse cõspicimus. Scribit eñ inchoantes eos ad philosophiã cedere oĩbus sibi cõpetentibus rebus/cũctisqꝫ ab renuntiare permixtionibus ꝛ extra muros i solitariis agris ꝛ hortis habitare. Domos autẽ eis esse sacraria que apud nos monasteria nuncupant ꝛ i eis conuersatõẽ solitaria: honesta celebrare mysteria diligẽtesqꝫ psalmis ꝛ hymnis placare diuinitatem: ꝛ ante solis occasũ nõ gustare cibũ: alios aũt ꝑ tres dies ꝛ amplius: certisqꝫ diebus in pauimento habere cubilia: vino semper ꝛ sanguine habentibus abstinere: cibũ eis esse panis ꝛ salis/ꝛ hysopi ꝛ potũ aq̃. Mulieres eis cohabitare seniores: ṽgines ꝓpter amorem philosophie spontanea volũtate nuptiis abstinẽtes. Et philo quidẽ hoc modo referẽs videtur aperire qꝛ hi q̃ ex hebreis ꝑmi eũ xpiani sunt facti adhuc iudaice viuerẽt eorũqꝫ ꝯstituta seruarent. Apud alios eñ nõ inuenitur huiusvite ꝯseruatio. Unde cõiicio ex illo apud egyptios hãc philosophiã habuisse principia. Alii vero dicũt C huic cãm fuisse conuersationi: persecutiones que religionis cã per tꝑa ꝓuenerũt. Et qm̃ fugientes in montibus ꝛ vallibus desertisqꝫ morabanẽ ad modũ sevite hui⁹ assueuerunt. Sed siue egyptii siue alii quidã huic abrenũtio philosophie prefuerũt illud tñ apud oẽs cõstat qꝛ ad summã reuerentiam atqꝫ perfectioneꝫ moribus exercitationibusqꝫ decentibus et hanc cõuersationem vsqꝫ tunc perduxit antonius D maximus monachorum quem nunc in desertis egypti morantẽ: ꝓpter gloriam virtutis eius imperator cõstãtinus amicuꝫ fecerat: literis honorabat ꝛ vt pro q̃b⁹ vellet ei rescriberet expetebat. Fuit iste vir egypti⁹ genere ortus insigni vico l loco heraclie apud egyptios cõstituto. Is puer relictus orphan⁹ paternos donauit agros cõuicaneis suis. Aliã vo substantiam disponens pretiũ pauperibus erogauit: studiosi estimans esse philosophi non solum semetipsum spoliare pecuniis sed eas dispensare proficue. Iunctus autem studiosis secundum se viris virtutes zelabatur vniuersorum: probans bonam vitam suauem fieri ipsa consuetudine: licꝫ fuerit primo difficilis: modosqꝫ adinueniebat abstinẽtie potioris ꝛ quotidie exercitatione crescebat tan quaꝫ semper incipiens aliq̃d innouabat. Afflictionibus corporis puniendo libidinem: sacre vero sapiẽtie voluntate passionibus anime repugnando. Erat enim eius esca solus panis et sal: potus aqua: prandii tempus solis occasus: frequenter enim duos ꝛ amplius dies sine cibo manebat. Uigilabat vt ita dicatur semper quidem iugi nocte: ꝛ orationibus contingebat quidem dieꝫ: si vero somnus incumberet stando paululũ dormiebat. Plerunqꝫ pauimẽto iacens solamqꝫ terram stratum refectionis habens. Olei siquidem vnctionem lauachrorum atqꝫ similium vsum modis omnibus euitabat: ne humectatiõe sua in mollicieni robur corporis immutaret. Aiunt enim neqꝫ nudum eum aliquando visum. Literas vero neqꝫ sciens neqꝫ mirabatur: sed potius mentem bonam tanquam seniorem literarum: quarum tamen inuentorem mire laudabat. Fuit autem precipue clementissim⁹ castus: fortis: gratus: colloquentibus: sine vlla tristitia: ꝛ licet qui cum eo disputarent certatim questiões inferrent: tamẽ more solito sapienter ꝛ disciplinabiliter crescentẽ sedabat sepe ꝯtentionem: ꝛ ad mensuram debitã protinus trãsferebat. Loquentiumqꝫ sibi strepitum tẽperabat: eorũqꝫ mores veluti q̃daꝫ regula cõponebat. Tantisqꝫ itaqꝫ ṽtutib⁹ diuina ꝓuidentia redundãs cũ futura ꝑscire nõ estimabat esse ṽtutẽ: ꝛ propterea nec

laborandũ inaniter circa talia suadebat
quando nec ignorantem futura pene suc
cumbere: nec scientem ꝓpterea sanctũ
esse declarabat. Verã nãq; beatitudinez
in cultura dei ⁊ legum eius obseruatio
ne dicebat. Si cui autẽ hec esset cura do
cebat vt purgaret animaz quo posset in
spicere ⁊ futurorum notitiam possidere:
deo videlicet prescientiam declarãte. Va
care aũt nec ipse patiebatur/ ⁊ bene vi
cturuz semper operari precipiebat ac se
metipsum discutere ⁊ secũ ponere rõnez
eorum que gessit die noctuq;: si quid aũt
indecens ageret cõscriberet vt decetero
parceret in delicto semetipsum scilz eru
bescens si plurima sui delicta comperis
set simul etiam metuens ne per conscri
ptionis indiciuz fieret alijs manifestus.
Erat enim laboriosus ⁊ maxime pro sola
tijs oppressoruz quis etenim alter sic fer
uentissime fuit studiosus: quoruz gratia
sepe veniebat ad ciuitates. Plurimi nã
q; vt compellente cogebant eum legatio
ne fungi apud iudices ⁊ magistratus:
quorum singuli vel videre eum iudica
bant nimis egregium loquentez audire
⁊ precipienti parere gloriosuz: qui cũ ta
lis esset studebat tamen ignorari ⁊ late
re per heremũ. Si vero necessitate faciẽ
te venisset in ciuitatem deposito negotio
pro quo venerat ad desertum continuo
reuertebatur. Pisces nãq; di E cebat
per humectã nutriri substantiã. Mona
chis autem ornatum fore solitariam vi
tam. Et sicut illi terre tractu tabefiũt sic
gloria monachoꝝ ad vrbes accedendo se
datur. Obedientez vero se gratũq; con
spicientibus exhibebat. Studebat nãq;
vt neq; haberet tumentẽ superbãq; natu
ram nec putaret huiusmodi. Sed hec q
dem pauca virtutum antonij dicere sum
compulsus: vt tanti viri per hec exẽpla
consideremus philosophiaz. Plurimos
autem atq; probatissimos auditores ha
buit: quoꝝ alij quidem in egypto ⁊ libia
alij vero in palestina ⁊ syriaca ⁊ arabia cla
ruerunt: ⁊ vnusquisq; eoruz nõ minus se
q; doctor apud quos est commoratus ex
ercuit. Multosq; docuit ad similem vir
tutez philosophiãq; perduxit ita vt quo
rundam hic labor esse circuire per ciui
tates ⁊ per prouincias vel per agros: et
diligẽter antonij discipulos eorumq; re
quirere successores. Sed quomodo pote
rant inueniri facile quibus erat studiuz
diligentissimũ suam vitam facere: ⁊ non
sicut plurimi nũc hominũ elati per glo
riam semetipsos exponant ⁊ cunctis in
sinuent. ¶ Fuerunt F itaq; probatissi
mi discipuli quos percepimus antonij
alij quidez multi: necnõ ⁊ paulus appel
latione simplex. Hunc aiunt cũ rusticus
esset bona specie cõiugem habuisse: ⁊ eã
in ipso facinore adulterij deprehẽsam ta
cite subrisisse: ⁊ iurerando firmasse nun
q; se cum ea esse miscenduz. Tũ ad adul
terum habe inquit eam. Et repente di
scessit ad eremum apud antonium. Di
cunt eum eum mansuetissimũ ⁊ patien
tem valde fuisse. Deniq; cum iam senex
esset ⁊ ad vitam monachice perduratio
nis insuetus: omnibus cũ antonius expe
rimẽtis exercẽs: in nullo inuenit inferio
rem: perfecteq; eum philosophie esse te
status seorsum precepit habitare tanq;
non egentez doctore. Confirmabat autẽ
dñs antonij testimoniũ ⁊ operibus ostẽ
debat virũ esse gloriosum ipsoq; seducto
re superiorẽ atq; ad affligẽs ⁊ expellen
dos demones preparatum. ¶ Circa hoc
itaq; tp̃s philosophabat ⁊ ãmo B ni
egyptius de quo sermo fertur q; cogenti
bus parẽtibus duxisset vxorez: nec tñ ea
fuisset expertus. In principio nanq; nu
ptiarum sponsam tanq; sponsus in tha
lamo percipiens: ⁊ solus cum ea rema
nens ait. Nuptie quidem o mulier no
stre vsq; ad hoc celebrate sunt tempus: ⁊
quale bonum sit posse virginem perma
nere ei sacris edocebat literis: ac seorsuz
solus manere tentabat. Sed quoniã de
virginitate quidẽ sermones virgo lauda
uerat: diuidi aũt ab eo graue iudicabat:
in alio cubiculo dormiens annis, decem
⁊ octo cum ea mansit: neq; tunc a mona
chica abstinentia se suspendẽs. Interea
mulier viri zelata virtutem: estimauit
non esse iustum tantum virum domi ce
lari ꝓpter se: sed oportere potius seorsuz
vtrunq; philosophari ⁊ ob hoc supplica
uit viro. At ille grãs agẽs deo ꝓ huiusmõi
cogitatione mulieris: tu inquit hãc ha

be bonum

hec domū ego mihi aliaz fabricabo. Et in meridianā partem deserti stagni Marie veniēs circa locū scithi ad montem qui dicitur nitrie duob⁹ & viginti annis vbi philosophat⁹ est ānis singulis visitans secundo mulierem. Hu ius itaq; sacratissimi principio tēpore horum monasteriorum multi fuerūt digniq; discipuli sicut successiōes ostēdūt: plurimaq; & venerāda q̄ cū puenerunt q̄ pcipue apud egyptios monachos psceceq; seruantur. Nā cū maxima diligentia p successionē traditionis alteutre curāt virtutes antiquorū memorie tradere monachorū: sz a me i lli memorādi sunt qui ad nos vsq; peruenerunt. Cōtigit igitur huic viro et theodoro eius discipulo euntibus aliqn̄ transire flumē quod dicunt lycū: ne vero se alteruter nudum videret iussit Amonius vt recederet theodorus. Cunq; & semetipsu z erubesceret nudū intueri: repente diuina virtute translatus est ad vlteriorem ripam. Transiēs vero theodorus aquam & videns nec vestez eius nec pedes infusos supplicabat seni vt ei causā rei depromeret. Cūq; ille dicere refutaret: ille vero nō aliter se properaturū: nisi cognosceret: pmittēte theodoro nulli se eo viuorū fore dicturū/confessus est quod euenit. Proximuz vero miraculuz huic quoq; rei cōtigit quod narrabo. In iusti parentes I alicuius a cane rabido percussuz filiū & pene moritur obtulerunt ei: & eiulantes deprecabanē vt curaretur. Tum ille ad eos. Non eget inquit mea curatione: sed vos si vultis reddere bouem quē rapuistis dominis suis/egrotus repente sanabitur: quod etiam contigit. Maz vt restitut⁹ est bos: passio mox recessit a puero. Quando autē amonius iste moriebatur di k citur Antonium vidisse animam eius in celum ferri: diuinis potestatib⁹ cū psalmodia precedētibus eam cōsulētibusq; eis qui circa cuz erant causaz huius miraculi abscondit. Sciebant enim quoniā aerem intēto obtuitu respiciēs/cum stupore miraculi cuiuspiam respiceret visionez. Cūq; venientes postea quidam de Scithia nuntiassent horaz visionis Antonij: et conuenisset cum transitu illius viri beatificauerunt ambos illum quidē: quia ad manifesta bona transisset: illum vero quia tātam longe meruisset cernere visionem. Multorū enim dierum iter est locorū medio positoruz quo degebat alteruter. Et hec quidem ita relata sunt. In hoc itaq; presulatu audiui probatissime philosophatum Euticianū qui in Bithinia circa olympum morabatur.

Erat quippe gratia diuina replet⁹: ad L curationes passionū & miracula rerum & operū: ita vt ipsi Constātino propter virtutē vite amicus esset. Ille siquidem tempore vinctus quidā spatari⁹ qui in suspitionē venerat: quasi assumpta tyrānide fugit: & requisit⁹ circa olympū comprehensus est: rogātibus necessarijs eius Euthicianum: vt pro eo apud principem legatione fungeretur. Prius inquit prouidēdū est: vt is homo liberetur a vinculis ne crudeliter cōstrictus intereat. Tunc dicit a vinculorū direxisse custodes rogans vt eum ab huiusmodi necessitate releuarent. Qui cuz hoc facere noluissent sponte ianue clause reserate & vincti cathene sunt repētedirupte. Postea vero ad principem veniens Bizantio tunc degētem: paratissime beneficiuz promeruit quod poposcit. Nō enī poterat Constantinus eius petitioni b⁹ denegare: cum ei summi honoris cumulus exhiberet. Hec itaq; breuiter a nobis dctā de monachis qui tūc clare sunt philosophati sufficiāt. Cui vero de his subtilior cura fuit: querens inueniet plurimorum vitas hic non esse scriptas.

Theodoricus. Capitulum.xij.

Et licet ita p oīa floreret ecclesia: non tamē pertulit inuidi A . cus eleuatam simul atq; splēdentē valde respiciens: sed maliuola cepit mouere consilia: contendens gubernatā a domino & vniuersorū creatore submergere. Uidebat itaq; paganorū errore se fuisse nudatum: captaq; varia demonū machinamenta & creature iam a plurimis iam nō adorari: sed creatori hymnos decenter offerri. En gratia iam non apertas contra deum & saluato

rem nostrum excitabat bellu3:sed viros inueniēs xpianos quidē se vocabulo ꝓfitētes:sed amore honoris ⁊ vane glorie seductos ad seruitutis organū:eos sue machinationis habuit:per quos plurimos ad pristinum reduxit errorem : non quidē3 creaturā rursus adorari precipiens: sed ipsum creatorem ⁊ mundi opificem coequatum astruens creature. Ubi autē hoc principium ⁊ queadmodum hec inimicus zyzania seminauerit enarrabo.

¶ Alexandria ciuitas est maxima : et hoim multitudine copiosa:non egyptiorum solūmodo : sed etiam thebeorum ⁊ lybicorum:circa egyptu3 obtinens principatum. In huius itaq3 ciuitatis presulatu:post petrū illū inclitū ꝓpugnatorē q sub ipsis tyrānis diocletiano ⁊ Maximiano nouissime imperiū spōte sponētib' martyrij coronā susceperat successit Achillas. Is cū sub illo egregio petro Arriū ordinatū dyaconū captūq3 in melicijs nouitatibus:⁊ ab ecclesia pulsum:rogatus a fidelibus ⁊ denuo suscipiens ministrare precepit. Post Achillā vero Alexāder fortissimus euāgelici dogmatis predicator ordinatur eps. Hoc tpe Arrius i ordine presbyterorū erat:⁊ expositionē diuinarū scripturarū videbat habere cōmissa3. Uidēs aūt Alexādrū pontificatus gubernacula suscepisse:euētū tpis non portauit: sed ⁊ mordacitate compulsus litis querebat initiū. Porro laudabilē vidēs viri cōuersationē nequaq3 calūnias contexere preualebat. Uerūtamē quiescere illū non prohibebat inuidia. Hūc igitur inueniēs inimicus veritatis per eum nisus est excitare in ecclesia tēpestatē. Apostolicis enim Alexandri doctrinis instabat aperte resistere. Et ille quidem diuina sequens eloquia equi honoris cū patre ⁊ eande3 substantiā habere cum deo genitore filiū predicabat. Arrius autem e diuerso veritati repugnās:creaturam filium facturāq3 dicebat. Adijciens erat aliquādo quando non erat:⁊ alia que ex illius literis iudicantur insana. Hec ergo non solum in ecclesia persistebat docens:sed etiam in extraneis conuētibus atq3 concilijs:et domos circuiēs quibuscunq3 poterat suadebat. ¶ Sozomen'.

¶ Reprehendens autem quidam huiusmodi viros Alexan B drū quoq3 culpabant tanq3 non vtiliter sileret dum cōtra dogma fierent nouitates. At ille arbitrat' melius esse de dubijs sermonē ex vtraq3 parte proponēdum vt non videretur ex necessitate:sed poti' ex satisfactione certamen ablatū:iudex cum clero residens ad altercationē deduxit vtraq3 partem. Ut autē euenire solet circa certamina verborū vtriq3 superare nitebātur. Arrius autem nullātenus aquiescere volebat:q3 cōsubstantialis filius ⁊ coetern' est patri. ¶ Theodoric'. ¶ Alexāder autem apostolicorū dogmatum predicator prius quidem eum reuocare ammonitionibus ⁊ consilijs nitebat. Cum vero eu3 superbire vidisset ⁊ aperte impietatis facinora predicare:ex ordine sacerdotali remouit Audierat enim clamātem diuinā lege3. Si oculus tuus dexter scandaliza3 te abscinde eū ⁊ proijce abs te. Hoc itaq3 tēpore romane quidē ¶ ecclesie Syluester reticacula gubernabat melchiadi succedens qui post Marcellinū clarificatū in persecutione gentiliū susceperat iura pontificatus. Anthiochie vero post tyrānū ecclesie inchoāte pace vitalis ꝓsul extabat. Qui etiā antiquā et multis tēporib' destructā a tyrānis edificauit eccle sia3. Post quē Philogonius pontificatū sumēs ⁊ reliqua edificij superaddidit:⁊ zelum pietatis licinij tpibus demōstrauit. In Hierosolymis aūt post hermonē marius ordinatus est vir nol e suo dign' et oibus bonis ornatus. Eodēq3 tpe Cōstātinopolitani Alexāder pontificatū sacri misterij possidebat:apostolicis donationib' valde clar'. Tūc igit Alexāder alexandrin' videns Arriū amoris iudi iarij aculeo stimulari ⁊ multos a i blasphemias deceptos erigere:cōsiliaq3 propria celebrare ecclesiarū ꝓsulib' ei' blasphemiam suis literis indicauit.

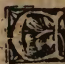
¶ Socrates. ¶ Capitulum.xiiij.

Ilectissimis atq3 charissimis vbiq3 catholice ecclesie comministris Alexāder in dnō. S Cum vnum catholice sit corpus

ecclesie mandato existente in sacris scri
pturis vt seruet vinculū vnanimitatis et
pacis ꝯſ̄ns est debere nr̄is scribere et al
terutris q̄ apud singulos agunt insinua
re vt siue patit siue gaudet vnū mēbrum
cōpatiamur aut cōgaudeam' adinuicē.
In nr̄a igit parochia nunc egressi sunt
viri iniq̄ et xp̄o rebelles docētes aposta=
siā quā recte quilibet precurrere suspice
tur antixp̄o. Et volui hoc quidē tacitur
nitati contradere si q̄uo inter solos apo=
statas cōsumeretur hoc malū vt nō loca
alia penetrādo simplicium sordidare au
ditus. Sed q̄m eusebius nūc nicomedie
putans in se consistere causas ecclesie: q2
cū reliquisset beriiciozū ciuitatē: et ꝯcupis
set nicomediēsem ecclesiā: nō est in eo vl
timo subiecta patrocinat etiā his apo=
statis et scribere vbiq̄ molitus est cōmē
dans eos siq̄uo trahat aliquos ignoran
tes ad hāc pessimā heresim et xp̄o rebel=
lem. Ideoq̄ necessariā iudicaui sciēs q̄d
in lege cōscriptū est vlterius non tacere:
sed vobis oībus indicare: quatenus etiā
vos sciatis apostatas et eorū heresis ver=
ba nequissima caueatis. Si ergo scripse
rit vobis eusebius nec recipiatis eū nec
eius scripta suscipiatis. Antiquā eīm cal
liditatem tempore compressam nūc per
istos renouare volens. Fingit quidem se
quasi pro istis scribere: opere vero demō
strat: q2 pro semetipso talibus studere se
stinat. Apostate vero sunt isti. Arrius et
achillas. Cū eis autē apostauerūt hi
aithalis. carponi' alter arri' sarmaci'.
euzoni': lucius: iuli' manas: et helladi':
gai' scrimdus: ertheonas q̄ episcopi ali
q̄n sunt dicti. Ea vero q̄ opināētes loquū
tur huiusmodi sunt. Nō semper inquiūt
deus pater fuit: non semper fuit dei ver=
bum: sed siue quādo deus pater nō fuit.
Dei aūt verbum ex non existentibus fa=
ctum est. Existēs enim deus nō existentē
ex non existente fecit. Quapropter et fuit
aliquando q̄n non fuit. Creatura enim
est et factura filius: neq̄ similis patri se=
cundū substantiā: neq̄ verus est neq̄ ve
ra sapientia eius est: neq̄ verum natura
liter patris verbum est: sed vnus quidē
creaturarum et facturarum est. Abusiue
autem dicitur verbum et sapiētia factus
et ipse existens in proprio dei verbo et in
dei sapientia in qua et omnia: et ipsum fe
cit deus. Unde et cōuertibilis est et muta
bilis per naturam sicut et vniuersa ratio
nalia. Peregrinum enim et extraneum et
remotum est verbum a paterna substan
tia et inuisibilis est filio pater. Nō enim
perfecte et integre nouit fili' patrē: neq̄
eū perfecte videre potest. Nā hec suam
substantiam nouit filius sicut est. Pro=
pter nos enim factus est vt nos per eum
tanq̄ per instrumentum crearet deus: et
nequaq̄ substitisset: nisi nos deus facere
voluisset. Requisiuit ergo quidam eos si
potest dei verbum conuerti sicut diabo=
lus est conuersus: et nequaq̄ dicere ti=
muerunt vtiq̄ potest tanq̄ natura con=
uertibilis existens factus aiunt et con=
uertibilis est. Hec itaq̄ dicētes idest ar
rius et qui cum eo sunt et in his impu=
denter instantes ipsos et sequaces eorū.
Nos quidem cum episcopis egypti et li=
byarum pene centum conuenientes ana
themati sauimus: qui vero circa eusebiū
susceperūt miscere studētes veritati mē
dacium et impietatem cum pietate so=
ciare: sed non preualebunt: vincet enim
veritas nec vlla communio est luci cum
tenebris: neq̄ concordia christi cum be=
lial. Quis etenim talia audiuit aliquan
do. Aut quis nunc hec audiēs verba nō
metuet: aut aures continuo non obtura
bit: ne sordibus taliū verborum eius pol
luatur auditus. Quis audiens dicente
Joannē. In principio erat verbū nōn re
prehēdat istos dicētes fuit aliq̄n q̄n non
fuit. Aut quis audiens in euangelio vni
genitus filius: et p ipsum oīa facta sunt:
nō odio habebit dicentes: q2 vnus crea=
turarum est filius. Quō igitur pōt vnus
esse horum que per eum facta noscūtur?
Aut quomodo vnigenitus q̄ omnibus se
cundum illos cōnumeratur. Quō etiā ex
nō existētibus erit patre dicēte. Eructa=
uit cor meū verbū bonū. Et iterū. Ex vte
ro ante luciferū genui te. Aut quomodo
dissimilis patris substātia: cū est imago
pfecta et splēdor patris q̄ dicit: qui me vi
det: videt et patrē. Quomodo si verbum: et
sapiētia dei est filius: fuit aliquādo quā=
do nō fuit. Simile est eīm ac si dicāt sine

xbo ⁊ sine sapiētia aliqñ fuisse deū, Uel
qūo cōuertibilis ⁊ mutabilis q̄ dicit per
se: ego in patre ⁊ pater in me est. Et iterū.
Ego ⁊ pater vnū sumus. Per ꝓphetā ve
ro videte inquit me: videte q2 ego sum ⁊
nō mutabor. Nam licet in coverbo sit di
ctū illud apostoli quia factus homo: ta=
mē mutatus non est: sed sicuti dixit apo=
stolus. Jesus christus heri et hodie ipse
⁊ in secula. Que putas causa suasit eis
vt dicerent: quapropter non enim factus
eū paul⁹ dicat. Propter quē omnia ⁊ per
quem omnia. Unde vero blasphemēt: q2
nescit perfecte filius patrem mirādū nō
est. Nā semel habētes ꝓposita rebellādi
xp̄o repercutiūt etiā voces eius dicētes.
Sicut nouit me pater ⁊ ego agnosco pa
trem. Si ergo ex parte pater nouit filiū
palam est: q2 ⁊ filius non perfecte nouit
patrem. Si autē hoc dicere impiū est no
uit eū perfecte filiū pater: palā est: q2 si=
cut nouit pater suū verbū/sic ⁊ verbū no
uit propriū patrē ⁊ aliter nō est: hec dicē
tes ⁊ reuoluētes scripturas sanctas fre=
quenter conuincimus eos: ⁊ rursus tāq̄
cameleūtes mutabātur: studētes ad se=
metipsos trahere quod est. Cuz venerit
impius in ꝓfundū malorū spernit. Mul
te siquidem hereses ante eos fuerūt: que
plusq̄ decet presumētes corruerūt in im
prudētiā suā. Isti vero per omnia verba
sua nitentes erigi ad interemptionē di=
uinitatis verbi per hec illas hereses po
tius firmare conati sūt: antichristo facti
propinquiores: quapropter ⁊ abdicati ⁊
anathematisati sunt ab ecclesia. Cōtri=
stamur itaq̄ pro eorum perditione ⁊ ma
xime: quia ⁊ ipsi aliquando que ecclesie
sunt audierunt: ⁊ nunc ab eā prorsus exi=
liunt: non tamen ammirantur: hoc enim
⁊ hymeneus ⁊ philetus passi sunt: ⁊ an=
te eos iudas qui cum esset secutus salua
torem postea proditor factus ⁊ apostata
sed de his quidem ipsis nō sumus igna=
ri. Dominus enim ꝑdixit. Uidete ne quis
vos seducat. Multi enim venient in no=
mine meo dicentes: quia ego sum ⁊ tem
pus prope est: ⁊ multos errare facient/
ne ergo eatis post eos. Discēs enim hec
a saluatore paulus dixit. Quia nouissi=
mis temporibus apostatabunt quidam
a fide sana: attēdentes ad spiritus erro=
ris demoniorumq̄ doctrinas que veritatē
auersantur. Domino siquidē ⁊ saluato=
re nostro iesu christo ꝑ semetipsum pro=
nuntiante: ⁊ per apostolum designante
de talibus consequēter nos per nos ip=
sos audientes impietatem eorum ana=
thematisauimus eos sicut prediximus
ostendentes eos extraneos a fide eccle=
siaq̄ catholica. Judicauimus autē hec
vobis dilectissimi atq̄ charissimi cōmi=
nistri ne quos eorum si forte tētauerint
etiam ad vos venire suscipiatis: neq̄ eu
sebio vel cuilibet aliorum scribenti pro
eis obediatis. Decet enim nos tāq̄ chri
stianos vt omnes contra christum loquē
tes ⁊ sapiētes quasi deo rebelles ⁊ ani=
marum corruptores totis viribus auer=
semur: ⁊ neq̄ aue huiusmodi dicam⁹ ho
minibus: ne forte etiam peccatis eorum
communicare videamur. Sicut beatus
Joānes ait. Salutate fratres qui apud
vos sunt: salutant vos qui nobiscū sunt.
¶ Theodoricus. ¶ Non solū autē hāc
sz etiā ad alexandrū constantinopoleos
episcopum missam eius epistolam huic
operi inserere non omittā q̄ clare omnia
eius ostēdat: ne quis suspicetur hec me
ficte conscribere: ⁊ post eam ipsius arrij
⁊ ceteras quoq̄ epistolas quibus vtiq̄
narratio eget historie quatinus de scri=
pture veritate testentur ⁊ aperte que ge
sta sunt ꝑdoceant. Scripsit enim alexā=
drianus hec constātinopoleos alexādro.

¶ Capitulum. xiiij.

Harissimo fratri ⁊ vnanimo alexandro: Alexā=
der in domino salutem. Ape
titus potētie hominum pes=
simos auaritieq̄ prepositus
veritati que creditur esse precipua: so=
let insidiari per varias scilicet occasio=
nes/resistentes ecclesiastice pietati. Im=
pulsi nanq̄ maliuoli a diabolo in eis
operante ad propositam sibi libidinem
et ab omni reuerentia resilientes: con=
culcant iudiciū dei⁹ timorem. De qui=
bus necessarium mihi fuit potentie: ac
reuerentie vestre significare vt ab hu=
iusmodi caueatis/ne qui forte presumāt

eorū in parochias vestras accedere vel
perse vel alios. Ualent enim magis ad
seducēdū figmētis vti /vel literis falsita
te compositis:que possint facere presti=
gium/simplicem fidem puramq3 respi=
cientibus. Arrius igitur ꝛ achillas coiu
ratione nuper facta collothi superbiam
ꝛ multo deteri⁹ illo fecisti sunt. Ille nāq3
hos ipsos culpans:pessime volūtatis
sue inuenit occasionē. Isti vero dignā il
lius negotiationē respicientes nequaq3
subiacere iuri eccl'ie ptulerunt:sed spe=
lūcas sibimet latronū edificātes incessa=
bilia in eis consiliabula celebrant nocti
bus et diebus contra christum agentes:
et contra nos prauisq3 libidinibus exer=
cētur qui omnem piam ꝛ apostolicā ac=
cusantes gloriā iudaico schemate chri
sto rebellare instituerunt sibimet offici=
nam. Diuinitatem ꝛ equalitatē cum pa
tre saluatoris nostri iesu christi negātes
omnesq3 eius salutaris dispensationis ꝛ
humilitatis propter nos habite vocē de
cerpētes:prolatione harum impietatis
sue predicationē exercere nituntur quip
pe diuinitatis eius rationem ꝛ ineffabi
lis glorie quā in principio habuit apud
patrem penitus enitantes:paganorū ꝛ
iudeorum impiam confirmāt de christo
sententiam et laudem propriam vt asso=
let aucupantes omnia quidem que con=
tra nos possint derisiones afferre nego=
tiātur seditionesq3 nobis quotidie ac p=
secutiones instituunt:tam iurgia propo
nētes p agnitiones mulierū impudictiū
quas seducunt:q3 ipsi communi christia
nitati derogantes:dum eorum iuuēcule
omnes circumeunt vicos:insuper inerū=
pibilem christi tunicam quam milites
diuidere noluerunt isti scindere nunc p=
sumunt. Et nos quidem vite ipsorum et
nefanda conamina eo quod laterent tar
dius agnoscentes:nunq generali decre=
to ab ecclesia adorante christi diuinita=
tem eos expulimus. Conantur tamen sunt
illi discursionibus vti ꝛ aduersum nos
machinari qui apud vnanimes commi=
nistros nostros figuram pacis ꝛ vnita=
tis dignitatem se exercere fingunt:quod
autem verum est abripere quosdam co=
rum ad pestem propriā per boniloquia
ficta festināt ꝛ literas ab eis manifestas
ꝛ indubitatas exigunt:relegētes eas se=
ductis a personis sine penitentiā eos in
delictis suis faciāt remanere tanq3 vna
nimes habētes eadem secum decernen=
tes episcopos. Non enim que apud nos
male docuerunt ꝛ egerunt ea fatētur p=
pter que etiam sunt expulsi. Sed hec au
tem taciturnitati contradunt aut fictis
eos rationibus ꝛ quibusdam obumbra=
tionibus sepiunt verisimilibus vero ꝛ
pomposis corruptibilē suam doctrinā
velātes eloquijs attrahunt in deceptio=
nē quēlibet incautū non abstinētes etiā
apud omnes nostre pietati calumniari.
Unde cōtigit quosdam eorū literis sub=
scribētes in ecclesiā suscipi:maximo si=
cum reor imminēte periculo presumētu=
bus talia commisisse eo q3 neq3 aposto=
lica hoc regula patiatur ꝛ effundūt sup
eos diabolicā efficaciam cōtra christū.
Quapropter in nullo segnes o charissi=
mi ad insinuādum vobis pfidiam eorum
memetipsum erexi. Dicunt enim q3 fuit
aliquādo tempus:aliquādo non fuit filius
dei ꝛ postea factus est qui prius non fue
rat tālis factus:quia ꝛ aliquādo factus
est qualem ꝛ omnem hominem esse con=
tingit. Cuncta enim inquiūt deus ex nō
existētibus fecit:omnium rationalium ꝛ
irrationalium creaturis miscere volen=
tes:ꝛ filium dei. Quibus verbis conse=
quenter aiunt eum mutabilis esse natu=
re:virtutis maliticq3 capabilē cū ex nō
existētibus esse dicatur. Diuinas quip=
pe scripturas quibus ostenditur cū sem
per esse perimentes:quibus palam desi=
gnatur incōmutabilitas verbi ꝛ sapiē=
tia:atq3 diuinitas q̄ sunt christus. Possu
mus ergo inquiūt isti polluti:ꝛ nos filij
fieri dei sicut ꝛ ille. Scriptū est enī filios
genui ꝛ exaltaui. Cumq3 allatum fuerit
eis quod sequitur. Idest ipsi aūt spreue
rūt me quod naturale non est saluatoris
eū nature sit immutabilis:omni reuerē=
tia semetipsos spoliantes aiunt nec ali=
quā licet proprietatem ad deū:sed cū sit
ipse natura mutabilis sciuit de illo de⁹
prescientia ꝛ contēplatione:q3 cū nō esset
spreturus:eligendus foret ex omnibus.
Non enī inquiūt natura quasi precipuū

inter alios filios aliquid habet. Nā nec naturaliter dei filius est: nec aliquā habet ad deū proprietatem: quādo etiā ipз nature mutabilis existentē: propter moderationē diligētiā ꝛ virtutē non mutatū ad deterius elegit de⁹: cū ꝛ si paulus vel petrus ad hoc peruenissent nihil poterat iesus ab horum filiatione differre. Propter reprobationē igitur huius vesane doctrine etiā diuinas literas reuoluētes proposuim⁹ illud quod in ipis de christo dictū est. Dilexisti iustitiā ꝛ odisti iniquitatem propterea vnxit te deus de⁹ tuus oleo leticie pre cōsortib⁹ tuis. Quia vero filius dei neqꝫ existētibus factus est: neqꝫ fuit aliquando quando nō fuit: sufficit nos erudiri. Joānes euāgelista scribēs de eo. Unigenit⁹ filius qui est in sinu patris. Prouidēte quippe deo vt ostēderet alterutris indiuisas res nominauit patrem ꝛ filium existētē in sinu patris. Sed quia inter hec que ex nō existētibus facta sunt verbuз dei nequaqꝫ cōnumerat. Omnia inquit p ipsuз facta sunt. Propriā nāqꝫ eius substātiam designauit dicēs. In principio erat verbum ꝛ verbum erat apud deum ꝛ deus erat verbum. Omnia per ipsum facta sunt: ꝛ sine ipso factum est nihil quod factū est. Si enim omnia per ipз facta sunt. Quo modo q̄ creaturis vt essent donauit ipse q̄ aliquādo non fuit? Non enim vlla ratio est vt qui facit eius nature sit cuius illa que fiunt. Si ipse quidē erat in principio omnia vero per ipm facta sunt: ex non existentibus fecit ꝛ cōtrarium videtur his q̄ ex non substantibus facta sunt hoc quod extat ꝛ valde discretum. Inter patrem siquidem ꝛ filium nullum demōstratur esse spaciū: nec vsqꝫ aliquā cogitationem hoc animie phātasia percipiēte. Ex non existētibus aūt creatus mundus ꝛ nouellam habet substantie recentēqꝫ natiuitatē a patre p filiū huiusmodi vtiqꝫ substantialitatem cunctis accipientibus. Altius igitur adhuc contemplatus verbi diuinitatem ꝛ creaturarū vniuersam intelligentiam transcendentem reuerendissimus Joānes genituraз eius nec facturam dicere voluit nec per c'emēta syllabarum factorē ingenitum. Unus eīn est ingenitus pater: sed quia excedit euangelistarum puto qui a ꝛ angelorum perceptionē ꝛ transcendit vniuersa vnigeniti filij ineffabilis substantia. Non ergo reor quia de pietate cogitātes de hac aliquid interrogare presumāt propter quod dictum est. Altiora te ne quesieris ꝛ difficiliora te noli examinare. Nam sicut aliarum plurimaruз ꝛ huius notitia humane perceptioni celata est quale est apud pauluз que oculus nō vidit nec auris audiuit nec in cor hominis ascendit que preparauit deus diligentibus se. Sed etiam stellas inquit deus ad abraam: non potes enumerare neqꝫ arenā maris ꝛ guttas pluuie quis dinumerauit? quis ergo audeat exteri⁹ perscrutari subsistentiam dei verbi nisi forte vesanus sit? de qua prophetic⁹ spiritus dicit: generationē eius quis enarrabit? nā ꝛ ipse saluator noster prestare volens omnibus in hoc mundo colūnis: huius notitiā ab eis exonerare festinauit significās vltra naturam esse omniū rerum hanc animaduersionem soli vero patri adiacere tantum huius scientie sacramentū. Nullus inquit nouit quis est filius nisi pater ꝛ patreз nemo nouit nisi filius. Non reor ignorare sapiētes quia vesanū est sapere ex nō existentibus factum filium cuз vtiqꝫ habeat temporale principiū qd ostēditur ex nō existētibus factū. Nā si tēporibus inesse opporteret hoc qd aiūt erat qñ nō erat aut spatio seculi cuiuscūqꝫ ꝛ si verū est: qꝛ oīa p ipsuз facta sunt: palā est qꝛ ꝛ omne seculū: ꝛ tēpus: ꝛ spatia ꝛ aliqñ inter q̄ reperitur qđ aiūt fuit qñ nō fuit p ipз facta sunt: ꝛ quō nō ē īcredibile cū q̄ ꝛ tpa fecit ꝛ secula ꝛ momēta inter q̄ est illud fuit qñ non fuit dicere aliqñ nō fuisse? Stultū eīn est ꝛ oī pctō plenū: cū q̄ cā est alicui⁹ eundē posteriorē dicere illi⁹ geniture cui⁹ cā est. Precedit eīn ꝑm eos sapiētia dei q̄ creauit vniuersa: illud spatiū in quo dicunt nōdū factū filiū a patre mētiēte ꝑm eos ꝛ scripturā q̄ dicit primogenitū eū esse vniuerse creature. Cōsona siquidē istis clamat ꝛ magniloquus paulus dicēs de eo quē posuit heredē oīm p quē ꝛ secula fecit: ſꝫ etiā i ipo creata sunt oīa q̄ in celis

⁊ que in terra visibilia et inuisibilia: siue principia: siue potestates: siue dominationes: siue sedes oia per ipsuz ⁊ in ipso creata sunt et ipse est añ oia. Cũ ergo impia mõstret esse argumẽtatio qua dicũt ex non existentibus factũ necesse est patrẽ esse semp patrẽ. Est eñi pater semper filio presente/propter quẽ appellat̃ pr̃ semp sibi filio presente: semper est pater perfectus ⁊ sine defectiõe cõsistẽs nõ temporaliter neq̃ ex spacio neq̃ ex non existẽtibus generans vni genitũ filium. Quid eñi amplius sit scelestũ: q̃z dicere nõ fuisse aliquando sapientiam dei q̃ dicit ego erã apud eũ cohabitans: ego erã cui adgaudebat: aut dicere virtutẽ dei aliqñ nõ extitisse: aut verbũ dei aliquãdo accepisse principiũ: aut alia ex quib⁹ filius agnoscit̃: ⁊ figurat̃ pr̃? Nam qui splẽdore glorie non dicit extare vna perimit ⁊ principale lumẽ cuius splẽdor est. Si aũt ⁊ imago dei non fuit semp pr̃: q̃ nec huius imago est: sed etiã cũ nõ est figura substantie dei: vna perimit̃ ⁊ ille q̃ in oibus ab eo figurat̃. Ex quo apparet filietas saluatoris nr̃i: nullã habẽs cõionẽ ad ceterorꝫ filietatẽ. Queãdmodũ est ineffabilis eius subsistẽtia incõparabili excellẽtia trãscẽdere ꝓbat̃ vniuersa/ quibus ipse donauit vt sint ita ⁊ filietas ei⁹ naturalis ex̃ñs paterne diuinitatis ineffabili sublimitate differt ab eis q̃ ꝑ eũ in adeptionem adoptati sunt filij. Is enim incõuertibilis ex̃ñs natura ꝑfect⁹ est in oib⁹ nihil egẽs. Hi vero in vtroq̃ mutabilitati subditi egẽt eius auxilio. In quo eñi ꝓficere potuit sapiẽtia dei: aut in quo eius veritas augeatur? Aut deus verbũ quõ põt meliorari cuz sit vita rerũq̃ lumen. Si aũt hoc est q̃tomagis vecors est dicere sapiaz aliqñ aut dei vitutẽ fuisse infirmitate captabilez aut irrationalitate ṽbũ ⁊ ꝑ hoc rõnẽ obscuratã aut vero lumini tenebras esse permixtas aplo dicẽte. Que cõio luci ad tenebras: aut q̃ ꝯcordia xp̃i ad belial. Nec non ⁊ salomone clamãte impossibile est vel vsq̃ ad opinionẽ inuenire vias serpẽtis sup petrã q̃ scdm paulũ xp̃s est. Porro creature eius hoies ⁊ angeli benedictiões ei⁹ acceperũt: virtutib⁹ proficere contendẽtes mãdatisq̃ legitimis quatenus nõ peccarẽt. Deus ṽo noster naturaliter filius pr̃is ex̃ñs ab oib⁹ adorat̃: illi deponẽtes spm̃ seruitutis ex bonis operibus/⁊ prouectu spm̃ filiatiõis accipiẽtes: per naturalem insti fiunt ⁊ ipsi adoptione filij. Istius aũt propriã ⁊ naturalẽ filiũ ꝑcipuãq̃ filiationẽ paulus etiaz manifestauit de deo dicẽs. Qui ꝓprio filio non pepercit sed pro nobis.i. qui natura nõ sumus filij: tradidit eũ ad distinctionẽ nãq̃ nõ propriorũ illũ propriũ filiũ esse dixit. In euãgelio aũt hic est fili⁹ inquit me⁹ dilectus i quo mihi bñ ꝯplacui. In psalmis ṽo saluator ait. Dñs dixit ad me filius meus es tu germanitatem nature declarans: significat nõ esse ei⁹ naturales quoslibet alios filios preter istum. Quid etiã quod ait. Ex vtero ante luciferum genui te? Nõne clare naturalẽ demonstrat paterne generatiõis filiationem: quam nõ morum diligentia ⁊ exercitatione prouectus sed proprietate nature sortitus est? Vñ ⁊ intrãsgressibilem habet filiationem vnigenitus patris. Rationabilium vero filiationẽ non eis naturaliter existẽtem in opportunitate morꝫ ⁊ dono dei etiã mutabilẽ rõ nouit. Videntes eñi inquit filij dei filias hominũ acceperunt sibi vxores ex ipsis. Et iterum filios genui ⁊ exaltaui ipsi vero me spreuerũt. Per isaiã deũ dixisse didicimus. Multa dictu ius dilectissimi trãseo onerosum esse putans pluribus verbis vnanimes ammonere doctores. Vos ipsi eñi estis diuinitus eruditi: non ignorantes q̃ doctrina que nuper cõtra pietatem surrexit ecclesiasticam: hebionis est ⁊ artemonis/⁊ zelus pauli samosareni: de anthiochia synodali conuẽtu omniũ ep̃orum ab ecclesia ꝑpulsi. Cui succedẽs lucian⁹ extra synagogas mãsit triũ ep̃orũ plurimo tp̃e: quorꝫ impietatis fecez sorbẽtes isti/nũc nobis ⁊ nõ ex̃ntib⁹ illorũ plãtati oẽs abscõsas pullulare fecerũt arrius ⁊ achillas/⁊ cũ illis conciliũ malignãtiũ/⁊ nescio quõ i syria tres ordinati ep̃i eo q̃ ꝯsenserũt eis ⁊ ad peiora inflãmati sint. De quibus sententia in vestra sit ꝓbatiõe reposita/ qui salutaris passionis humilitatẽ ⁊ exinanitionẽ volũta

rīā paupertatē ⁊ voces quas ꝓpter nos
salvator suscepit memoria: retinetis.
Igitur ad ostensionem superne ⁊ antique
diuinitatis eius hec cōgruunt: significa
tiuuſq; sermonibus naturalis eius glo=
ria ⁊ imperium ⁊ apud patrē māsio cla=
rius explicat. Quale est illud Ego ⁊ pr̄
vnū sum⁹: nō patrē semetipm̄ appellās
neq; substantialiter duas naturas/q̄ est
vna declarans: sed q: paternā seruandi
plenitudinē filius habet perfecte natu=
rā/⁊ per oīa similitudinē pr̄is gerēs ⁊ im
mutabilis eius imago exñs atq; princi=
palis cause expressa figuratio. Vñ etiam
tunc philippo cupienti videre patrem
dñs sine inuidia se demonstrat. Naz cū
diceret ostēde nobis patrem: ait. Qui vi
det me videt ⁊ patrē tanq; per speculuz
sine macula ⁊ animatū per diuinā eius
imaginē contemplaretur patrē quem si
militer in psalmis sctissimi viri canūt di
cētes: in lumine tuo videbimus lumen.
Quapropter ⁊ qui honorat patrē hono
rat ⁊ filium ⁊ qui honorat filium hono=
rat ⁊ patrem ⁊ recte: oīs nāq; vox impia
que in filio dici ꝑsumitur ad patrē: quo=
q; refertur sed mirum non est quod scri=
pturus sum o charissimi/si falsas aduer
sum me derogationes ⁊ contra piissimū
nostrum populum delatas insinuo. Nā
eñ qui cōtra deitatē filij dei castra cōsti
tuūt: neq; cōtra nos igratas calūnias ex
ercere formidāt: qm̄ nec priscorū quēpiā
dignātur sibimet comparare: neq; prece
ptoribus se e qbus nos ab infantia eru=
diti sumus equare patiunt: neq; cōmini
strorū quēpiā nunc vbicūq; cōsistētiū in
mēsura sapie reputāt: quasi soli sapiētes
⁊ nihil hñtes: atq; nouorū dogmatū in=
uētores/⁊ qb⁹ solis reuelata sunt que a
nullo altero sub sole intellecta noscunt.
O scelesta supbia/immēsa vesania/vane
glorie furore: sapia sathane/in aīas coꝝ
nequissimas vehemēter insiliens/nō de
terruit eos antiquaꝝ scripturarum deo
amabiliū explanatio: nō cōministroꝝ
consors reuerētia de xp̄o ferocitatē coꝝ
mansuefecit: quorū scelesta opera nec de
mones fere patiuntur quando vocem
blasphemiam cōtra filium dei proferre
non presumunt. Hec igitur iacula secū=
dum presentem virtutem dirigātur ad
uersus eos qui inerudita materia kon=
tra christum exacuuntur ad belluz ⁊ ad
uersus pietatem eius calumnias infer=
re contendunt. Aiunt enim non aduer=
santes fabulas/ex quibus inuentum est
dici: ex nō extātibus impiam ⁊ non scri
ptam cōtra xp̄m blasphemiam predica
re: idest duo ingenita ipsi potius duorū
alterum necessario esse oportere dicen=
tes inerudit aut ex nō extantibus filiū
esse sapiendum/aut indubitāter dicere
ingenita duo. Ignorātes imperiti quia
multū est inter patrem ingenitum ⁊ ea
que ab eo nō extantibus sunt creata rō
nalia ⁊ irrationalia quorū media exñs
natura vnigenita per quam vniuersa ex
non extantibus fecit pater dei verbi: ex
ipso vero patre natiuitatē habet sicut ⁊
ipse dominus alicubi testatus est dicēs:
qui diligit patrē diligit filiū quia ex eo
natus est. De quibus nos ita credimus
sicut apostolice placet ecclesie: in vnum
ingenitū patrem nullā habentē causaz
vt esset incōuertibilis ⁊ imutabilis sem
per idē ⁊ similiter se habētem nec profe
ctū nec diminutionē recipiētē legis pro=
phetarum euangeliorumq; datorez/pa
triarchaꝝ ⁊ aploꝝ dñm/oīumq; sancto
rū: ⁊ in vnū dñm iesuz xp̄m filiū dei vni
genitū: natū nō ex nō extante sed extāte
pr̄e/non scdm̄ corporꝝ similitudines/ex
incisionibus aut diuisionū effluxionib⁹
sicut sabellio ⁊ valētino placet: sz ineffa
biliter ⁊ inenarrabiliter scdm̄ eū qui di
xit sicuti supra posuimus: gn̄ationē ei⁹
quis enarrabit? Subsistētia videlz eius
omni create nature imperscrutabili exi
stente/sicut ⁊ ipse pater imperscruta=
lis est eo q: nō capiat rationalium natu
scientiam quia pater genuit deum que
quidē non a me cōuenit dicere viris spi
ritu veritatis impletis. Erudiēte quip=
pe nos christi voce qua dicit nullus no=
uit quis est pater nisi filius ⁊ nullus no
uit quis est filius nisi pater: ⁊ afferente
eum incōuertibilem ⁊ immutabilē se
sicut patrē nihil egentem perfectū filiū
equalēq; patri soli ingenito: imago eñ
est integerrima ⁊ immutabilis patris: ⁊
oīno imaginē cōuenit esse plenā p quaz

nō desit aliquid ab equalitate eius cui⁹
imago est sicut ipse dn̄s docuit dicens.
Pater meus maior me est fili ꝙ semper
esse filium ex patre credimus. Splēdor
enim est glorie ⁊ figura paterne subsistē
tie. Sed nullus hoc semper ad suspitio
nem ingeniti sumat sicut putant qui sen
sus anime cecatos habent. Nam neq̃
erat neq̃ semper neq̃ ante secula idem
est ꝙ ingenitum: sed nec qui libet huma
nus intellectus ab hominibus nomina
tus indicare valet hoc quod dicimus in
genitum sicut ⁊ vos estimare credo ⁊ de
omnium vestrorū cōfido proposito nul
lo modo quibuslibet nominibus ingeni
tū declarādū. Uidētur enim hec nomi=
na veluti tēporū esse productiua: digne
tamē ipsius vnigeniti diuinitatem ⁊ ve
luti dicā antiquitatē nequaq̃ significa
re valētia. Cum sancti videlicet viri fm̄
suā vnusquisq̃ virtutem sacramentum
hoc aperire conati sunt veniam poscen=
tes ab auditoribus per satisfationes ra
tionabiles dicendo de se protulimus qd̄
pertingere preualuimus. Si quid autē
vltra hoīem expectāt: quicūq̃ viri ⁊ ad
maius inuitunt eloquiū illud quod ait
apl̄s ex parte cognoscimus i. ā putanteꝺ
esse destructū. Palā est q: multū spe sua
deficiūt. Igitur erat ⁊ semper ⁊ ante se=
cula quodcunq̃ sit. Non tamen est id qd̄
ingenitū. Ergo in·tenito dēē patri pro=
pria dignitas est seruāda/nullā dicētes
cām ei sufficeret esset: filio vero congruus
distribuatur honor. Sine principio eū
a patre sciamus eius esse nati[...]tatem/
cultura ei sicut ꝑdiximus tribuētes pie
atq̃ cum bona opinione super eo erat ⁊
semper ⁊ ante secula predicantes. Diui
nitatē quippe eius ꝑsenerātes sed ima=
gini ⁊ ꝑscrutationi patris ꝑfectā equali
tatē per oīa deuouētes. Propriū vero ⁊
solum dicētes ꝑris ꝙ ingenitus est: cū
⁊ ipse saluator dixerit. Pater meus ma=
ior me est. In hac itaq̃ piade ꝑre filioq̃
sententia sicut nos diuine scripture do
cēt vnū scm̄ spm̄ confitemur: qui reple=
uit ⁊ veteris testamēti sanctos hoīes/⁊
noui sacratissimos preceptores in vnā,⁊
solam catholicam apostolicamq̃ sem=
per ecclesiam: que ⁊ inuincibilis est/li=
cet omnis mundus aduersus eā pugnet
⁊ victrix toti⁹ aduerse impietatis existit
securos nos faciente patrefamilias ei⁹
cum clamat. Habete fiduciam ego vici
mundum: hoc nouimus actum post re=
surrectionē a mortuis: quorū primitie fa
ctus est dn̄s nr̄ iesus xp̄s carne vera idu
tus: ⁊ nō putatiue ex dei genitrice ma=
ria q̄ in nouissimis tēporibus pro dānā=
tione pcti ad humanū genus adueniēs
crucifixus ⁊ mortuus est: sed nō ꝓpterea
diuinitate sua minor factus: resurrexit
enim a mortuis: assumptus in celo est: se
det ad dexteram maiestatis. Hec igitur
ex parte in hac epistola figuraui: onero
sum credens singula sub scrupulositate
conscribere eo ꝙ sciam sanctum studiū
vr̄m talia non latere. Hec docemus: hec
etiam predicamus: hec sunt ecclesie ca=
tholice seu apostolice dogmata: pro qui
bus etiam morimur: ⁊ destruere ea volē
tes nullatenus formidamus. Qui licet
verberibus nobis extorquerēt: nos tamē
spem non auersamur nostram. Horum
igitur aduersarij idest Arrius ⁊ achil=
las ⁊ qui cum eis sunt veritatis inimi=
ci: ab ecclesia sunt ꝓcul expulsi alieni fa
cti a pia doctrina nostra fm̄ beatū pau
lum dicentem: quicunq̃ vobis annūcia
uerit preter quod accepistis anathema
sit: licet angelus de celo esse se fingat. Sz
etiam si quis aliis sermonibus dn̄i no=
stri iesu christi ⁊ doctrina sm̄ pietatem
inflatur nihil sciens ⁊ reliqua. Hos igi=
tur anathematisatos a fraternitate nul
lus vestrum suscipiat aut habere patia
tur ea que ab eis vel dicuntur vel con=
scribuntur: cuncta enim velut magi ho=
mines mentiūtur: quia veritatem loqui
nō possunt. Circumeūt deniq̃ ciuitates
nihil studentes aliud q̄ vt amicitiarū
schemate ⁊ nomen pacis per figmenta
vel blandimenta literas dent ⁊ acci=
piāt: vt errare faciant per hec deceptas
a se mulierculas: hos ergo qui ꝯtra chri
stum tanta presūmūt/quiq̃ christianita
ti tam publice derogarunt/qui inter iu
dicia persecutiōes nobis q̄tum in ipsis
est excitare non cessant ⁊ ineffabile sa=
cramentū christianitatis eneruare mo=
liuntur. Aduersamini dilectissimi ⁊ vna=

nimes atq concertatores nobiscum: cõ
tra eorũ vesanam estote presumptionẽ
ad similitudinem comministrorum nostro
rum qui indignati sunt et aduersus eos
mihi scripserunt et in thomo quẽ etiam
vobis dixerim per filiũ meũ archidiaconũ
subscripserũt: et totius egypti et thebai
dis et lybie et pẽthapolis: syrie: licie pã
philie: asie capadocie: sacerdotes: aliarũq prouinciarum ad quorum instar etiã
vos eum cõfido suscipere. Multis itaq
mihi contra nocẽtes remedijs existẽtib⁹
etiã hoc inuentum est vtile medicamẽ:
q: cõuertũtur seducti ab eis populi nũc
nostris sacerdotibus obedientes et ad
penitentiam per eos accedere festinantes. Salutate adinuicẽ fraternitatẽ que
apud vos est: valere vos in domino opto
charissimi. Sũt aũt qui anathematisati
sunt ex presbyteris quidẽ arrius: ex diaconi
bus aũt achillas: euzonis: athalis: lu
tius: sarmacius: iulius: menas: alter arrius: et heliadius. ¶ Teodericus.

¶ Cõsona his dixerit et philogonio an
thiochene presuli ciuitatis, et eustachio
qui tunc beroen' gubernabat ecclesiã et
alijs apostolorũ dogmatũ defensoribus
sed neq arrius quiescere passus est. Scri
psit enim et ipse concordibus suis. Quia
vero nihil falsi contra eũ scripsit sacra
tissimus alexander. Ipse arrius literis
suis scriptis ad nicomediensem eusebiũ
protestatus est: quam epistolam inserere
nõ omitto: vt cõmunicatores impietatis
ei⁹ ignorãtib⁹ possim facere manifestos.

¶ Capitulum. xv.

Domino desiderabilissimo homini dei fideli
orthodoxo eusebio Arrius
qui persecutionẽ ab alexãdro papa patitur iniuste:
propter vincentem omnia veritatem
quam tu quoq defendis in domino.
S. Patre meo armonio veniente ad
nicomediam rationabile iudicaui te sa
lutare per eum sciens dilectionem pari
ter et affectum quem circa fratres pro
pter deũ habere dignosceris. Vehemẽ
ter nos vastat atq persequitur et omnẽ
benignum animum mouet: aduersum
nos episcopus alexander ita vt etiã de
ciuitate nos expulisset velut homines si
ne deo quoniã non concordamus ei pu
blice dicẽti semper deus, semper filius
simul pater simul filius coexistit ingeni
to deo; filius semper genitus est ab inge
nito genitus est: neq cogitatione neq
athomo quodam precedit deus: semper
filius ex ipso deo est. Et quoniam euse
bius frater tuus cesariẽsis et theodotus
et paulinus et athanasius et gregorius et
ecius et oẽs per oriẽtẽ dicũt q: preexistit
deus filio sine principio: anathema facti
sunt preter solum philogonium et bella
dicum et machariũ hoies hereticos ineru
ditos: quorum aliũ quidem dicunt filium
eructuationẽ: alij vero propositionẽ: alij
coingenitũ quas impietates nec audire
possum⁹ licet innumeras mortes nobis
minentur heretici. Nos autẽ quoniam
dicimus et sapimus et docuimus et docemus: quia filius non est ingenitus nec
ingeniti pars vllo modo: neq ex aliquo
subiecto: sed quoniam voluntate et con
silio subsistit ante tempora et ante secu
la plenus deus vnigenitus conuertibi
lis et anteq generaretur aut crearetur
aut predistinaretur aut fundaretur non
erat: ingenitus enim non erat: persecu
tionem patimur q: diximus principium
habet fili⁹. De⁹ aũt sine principio est q:
diximus ex non extantibus est. Sic au
tem diximus secundum q nec pars dei
est nec ex aliquo subiecto propterea per
secutionem patimur. De cetero tu nosti
valere te in domino opto memorem tri
bulationum nostrarum cõlucianista ve
re eusebie id est pie. Eusebi⁹ itaq cesa
rie erat episcopus: theodotus laodicie
tyri paulinus: athanasius anazardi: et
gregorius beriti: ecius autem liddę. Lid
da vero est que nunc diospolis appella
tur. Hos arrius cõcordes se habere glo
riabatur. Hostes autem vocauit philo
gonium presulem vrbis antiochene: hel
ladicum tripoleos et macharium hiero
solymorũ aduersus eos sarciẽdo calum
nias quoniam eternum et ante secula fi
liũ et cum patre equi honoris eiusdẽq
substãtie predicabant. Hanc igitur eusebius dũ suscepisset epistolã et ipse vene-

num sue impietatis euomuit scripsitq;
hoc modo paulino episcopo tyri.

Capitulum.xvj.

Omino meo pau
lino eusebius in dño salu=
tem. Neq; dñi mei eusebij
studiũ ꝓ veritate verbi ta
citũ est: sꝫ vsq; ad nos per=
uenit neq; tuũ dñe sup hac cã silẽtiũ. Et
vt cõsequẽs erat de dño quidẽ meo euse
bio letati sumus de te vero tristamur ar
bitrãtes taciturnitatẽ tãti viri nostram
esse deuotionẽ. Quapropter rogo te sciẽ
tem q̃m indecens est virũ sapientẽ alia
sapere ⁊ tacere veritatẽ: vt spũali ratiõe
cõmotus ad cõscribendum de huiusmo=
di rebꝰ incipias cũ ⁊ tibi sit vtile ⁊ audiẽ
tibus te: maxime dũ ⁊ per cõsequentiam
scripture ⁊ vestigia sermonũ eiꝰ ⁊ volũ=
tatis scribere cuncta volueris. Q̃m neq;
duos ingenitos audiuimus aliq̃n neq;
vnum in duos diuisum. Neq; corporale
aliquid passuꝫ esse dicimus aut credidi=
mus dñe meus: sed vnũ quidẽ ingenituꝫ
vnũ vero ab eo vere ⁊ nõ ex eiꝰ substãtia
factũ ⁊ vniuersaliter dicendum nequaq̃
cũ ingenita natura participantẽ aut exi
stẽtem ex eiꝰ substantia sed factũ perfe=
cte aliud natura atq; virtute q̃ntum atti
net ad integrã similitudinẽ affectũ pote
statesq; factoris factũ: scꝫ inenarrabiliter
qđ esset cogitationi nõ solũ humane sed
etiam q̃ vltra oẽs hoĩes est incõprehẽsi=
bile iudicamꝰ ⁊ credimꝰ. Et hec quidem
nõ rationibꝰ nostris obstricti: sed ex scri
ptura sctã dicentes dicimꝰ creatũ esse ⁊
fundatũ ⁊ genitũ substãtia: ⁊ inconuerti
bili ⁊ ineffabili natura similitudine fa=
ctoris sicut ipse dñs ait. Deꝰ creauit me
in initio viarũ suarũ in opera sua ⁊ ante
seculum fundauit me ante oẽs colles ge
nuit me. Si autẽ ex eo hoc est ab eo erat
quasi pars eiꝰ vel ex fluxu subsistens ne=
quaq̃ creatus aut fundatus esse dicere
tur. Neq; tu ignoras hoc dñe mi vere q: qđ
ex ingenito existit creatũ tã ab alio aut
ab eo aut fundatũ nõ erit ab initio ige=
nitũ eũ dicere ostensionẽ quandã prebet
quasi ex substãtia paterna sit natus ⁊ ha
beat ex eo equalitatem nature. Scimus
enim quia non de eo solo genitum dicit
scriptura sed etiã de dissimilibꝰ ei natu=
ra per oĩa. Nam ⁊ de hoĩbus ait. Filios
genui ⁊ exaltaui ipsi vero me spreuerũt.
Et iterum. Deũ q̃ te genuit dereliqui
sti. Et i alijs quidẽ ait. Qui peperit gut=
tas roris nõ naturam ex natura narrãs:
sed vniuscuiusq; creature ex eius volun
tate natiuitatẽ non eñ ex eius substãtia
sunt sed oĩa voluntate eiꝰ facta sicuti fa
cta sunt. Ille siquidem deus est. Hec au
tem ad similitudinem eius verba simi=
lia futura secundum spontaneum motũ
facta ⁊ omnia quidem per eum a deo fa
cta cuncta tamen ex deo que percipiens
⁊ exponens secundum datam tibi diui=
nitus gratiam scribere domino meo ale
xandro festina. Cõfido enim quia si scri=
pseris illi cõuertitur. Saluta omnes q̃
in dño sunt. Ualentem te ⁊ ꝓ nobis orã
tem gratia dei custodiat domine.

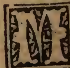
Socrates. Capitulum.xvij.

Alia et isti alteru=
tris scribebant cõtra verita
tem se armãtes ad prelium.
Et peius fiebat malum ad
contentionis incendiuꝫ per
eos qui hec scripta suscipiebant. Cõsen
tientes igitur alexandro: et in eius tho=
mo conscribebant: alij vero contraria fa
ciebant. Precipue tñ ex aduerso moue=
batur nicomediẽsis eusebius: q̃n in epi=
stola sua grauiter eius memoriam fece=
rat Alexander. Poterat autẽ illo tẽpore
nimis eusebiꝰ q: tũc imperator nicome=
diã morabatur. Nam ibi ante paululuꝫ
tp̃s diocletianus ⁊ q̃ circa eũ regalia cõ=
stituerant. Propterea ergo multi episco
porũ obediebãt eusebio et ille frequẽter
scribebat alexandro quidẽ vt deserẽs qđ
nẽ qua mouebat tumultũ susciperet ar=
rium ⁊ sequaces eius. Per ciuitates au=
tem diuersis epĩs ne consentirẽt scriptu
ris ⁊ scriptis alexãdri vñ oĩa erant val=
de turbata. Nõ enim solũmodo ecclesie
ꝑsules ratiocinationibus inter se certa=
re videbantur sꝫ etiaꝫ populus diuisus
erat. Alij nanq; istis alij vero consentie=
bant illis: ⁊ ad tñ causa venit incẽdiũ vt
in publico ⁊ in ipsis theatris christiani=

pati derogaretur. Hi quidem in ipsa alexandria positi: tamen iam victores de superioribus persecutionibus facti potius armabant legationesque mittebant ad prouinciales episcopos: hi vero in alteram diuisi partem illorum simili seditioni communicabant.

℄ Capitulum. xviij.

Nascebatur igitur arrianis melicijani qui dudum fuerant ab ecclesia segregati: qui vero sint isti dicendum est. Sub petro alexandrine ciuitatis episcopo qui suscepit dyocleciano imperante martyrium: meliciius quidam episcopus vnius ciuitatis egyptiorum depositus est. Et propter alias multas causas et maxime quia in persecutione fide negata sacrificauerat. Ergo damnatus habuit multos sequaces et heresiarches factus est eorum qui hactenus ab eo in egypto meliciani vocantur nullam iustitie satisfactionem habens cur remanserit ab ecclesia separatus. Dicebat quidem iniustitiam se passum et obloquebatur sepius derogabatque petro. Sed petrus in persecutione percepta martyrii palma defunctus est. Iste vero retulit detractiones in achillam qui et post petrum suscepit episcopatum et rursus in alexandrum qui post achillam noscitur ordinatus. Inter hec igitur superuenit questio arriana: et melicius vna cum suis defendebat arrium conspirationem facta cum eo aduersus episcopum. Quibuscumque enim prauus videbatur arrii secta suscipiebant sibi parrio alexandri sententiam: tamquam iustum contra consentaneos arrii eius videretur esse decretum. Scribebant autem et qui circa eusebium nicomedie: et alii quibus arrii opinio complacebat/quatenus solueretur quidem precmissa damnatio et in ecclesiam damnati reducerentur quasi nihil mali profiterentur. Sic itaque aduersis epistolis ad alexandrinum episcopum destinatis fecerunt harum et earum collationes. Arrius quidem earum et que pro se erant alexander autem contrarium. Et hinc occasio contentionis oborta est heresibus que nunc vbique circumuolant hoc est arrianorum eunomianorum et quecumque macedonio nomen habent. Singuli namque ipsis epistolis testibus vsi sunt in defensionem heresis sue.

℄ Sozomenus. Capitulum. xix.

Umbero sepe supplicantes alexandro qui circa eusebium non inclinassent eum tamquam iniuriam passi malignabantur et acriores ad roborandum arrii dogmata sunt facti concilioque in bithinia colligentes scripserunt ebis vniuersis vt tamquam recta credentibus communicarent arrianis et agerent vt alexander quoque communicaret eis. Dumque eorum studium defecisset alexandro nequaquam consentiente legationes fungitur arrius apud paulinum tyri episcopum et eusebium pamphili pontificem cesarie palestine et patrophilum scytopholeos petens vna cum suis: vt iuberent cum populo quod cum eo erat solennia sacra ecclesie celebrare tamquam ipse prius presbyterorum habuisset officium: esse dicens consuetudinis in alexandria sicut esset nunc vt vno existente super omnes episcopo presbyteri seorsum ecclesiasque obtinerent et populus in eis collectus solenniter celebraret. Tunc illi vna cum aliis episcopis in palestina congregati tale decretum super petitione arrii protulerunt iubentes collectas eos exercere sicuti prius esse tamen subditos alexandro pontifici et deprecari semper vt eius pace communione fruerentur. Cumque etiam in egypto ℬ multis conciliis celebratis heresis pullularet: ita vt vsque ad regalia perueniret et non mediocriter constantinus imperator affligebatur eo quod religione nuper inchoante crescere multos a christianitate dogmatum discordia reuocaret. Et propterea culpabat et arrium et alexandrum eisque scribens arguebat quia cum latere potuisset hec quod eam deduxissent ad medium et vehementi studio contentionis mouissent que nec querenda erat nec ab initio cogitanda aut cogitata potius taciturnitati iure tradenda: cuius vtrique ab alterutris non seiungi potuissent: licet ex aliqua parte dogmatis dissonaret. Alexandro siquidem et arrio aliquid culpans aliquid suadens talia scripsit: quarum literarum pretium hic poni non est incongruum. Tota ei epistola in libris eusebii posita est in vita constantini. ℄ Socrates. Cap. xx.

Victor constantinus maximus pius. Alexan. et arrio. Didici nunc natura presentis questionis originem

quando tu o alexāder a presbyteris req̄=
rebas q̄d vnusquisq̄ eorū de quodā loco
in lege script. magisaūt pvane cuiusdā
questiōis parte sentiret: tu quoq̄ o arri=
qd neq̄ principio cogitari debuerat: aut
cogitatū taciturnitati tradi poti⁹ ꝯpete
bat. Illd improuide ꝓtin⁹ obiecisti: vñ
discordia inter vos emergente mysteria
cōtēnunt. Scisus vero popli⁹ in vtraq̄
diuisus est: cōmunis corporis cōgruētia
separatur. Ergo vterq̄ vestrū et equo vo
luntatē prebēs/in quo vos cōsimul⁹ ve
ster iuste monet obediat: hoc itaq̄ neq̄
requirere dignū ē neq̄ de talib⁹ rñdere
querentib⁹: huiusmodi eñ questiones q̄
nō cuiusdā legis necessitate ꝓpōnūtur/
inutilis vocatiōis tp̄s exquirūt. Et licet
eā cuiuspiā naturalis exercitij fiāt tñ de
bem⁹ eas intra sensum claudere ⁊ nō prō
pte i publica cōciliabula deportare nec
omniū aurib⁹ incōsulte cōmittere. Quā
tus eñ est vnusquisq̄ hoīm vt possit ita
magnarū rerum ⁊ valde difficiliū virtu
tem aut perfectum inspicere aut inter
pretari digne? At si quis hoc facere diffi
cile tamē possit quāte parti populi sua
debit? aut quis tantarū questionum sub
tilitates extra lapsus suij periculū sustī
nebit? Ergo fugiēda sunt in talib⁹ mul
tiloquia: ne forte dum infirmitati nostre
nature minime qd ꝓponit explicatur
mentē discentium auditorū pro tardio=
re intellectu ad perfectā questionis per
ceptionem peruenire non valente: ad ne
cessitatē blasphemie aut schismatis po
pul⁹ adducatur. Quapropter ⁊ interro
gationes incaute et responsiones impro
uide equaz alterutris veniam tribuant
ex vtroq̄. Non enim pro summo legis
mādato apd vos occasio certaminis in
flammata est: neq̄ noua quedam ꝓ dei
religione heresis introducta: sed vnam
eandemq̄ rationem habetis sicut etiaz
vnū communionis signum. Uobis etiaz
inter alterutros ꝓ paruulis et valde mo
dicis contendentib⁹ causis: tantum dei
populū quem vestris orationib⁹ ⁊ prudē
tia cōuenit gubernari discordare nec de
cet nec omnino fas esse credibile est. Ut
aūt paruo quodam exemplo sapientiam
vestram commoneam: nostris etiā ipos

philosophos quia in vno quidē dogma
te cuncti consentiunt. Cū vero in quadā
sententie parte discordant: licet discipuli
ne virtute separetur: tamen ad inuicem
corporis vnitate conspirant. Cū hec ita
sint quanto potius iustuz est vos magni
dei ministros in volūtate religionis al
terutris esse cōcordes. Considerem⁹ itaq̄
ratione maiori ⁊ ampliori intelligen
tia cogitemus: si recte se habeat propter
parua ⁊ vana sermonum certamina fra
tres fratrib⁹ resultare: ⁊ honorem conci
lij per vos impia cōtentione discerpere
dum adinuicem pro sic paruis ⁊ nequaq̄
necessarijs litigātia: vulgaria sūt hec ⁊
infantum magis fatuitatibus cōmodan
da q̄ sacrorum virorum ⁊ prudentiū in
telligentie cōsona. Recedamus ergo vo
lentes a temptationib⁹ diabolicis: magn⁹
noster deus saluator vniuersoꝝ commu
ne omnib⁹ lumen effulsit: cui⁹ prouiden
tia hoc meū ministri dei studiū ad perfe
ctionem venire permittite: vt vos illius
populū mea allocutione et ministerio ⁊
monitionis instantia: ad synodalem pos
sim reuocare communionem: q2 sicuti di
xi vna quedam in vobis est fides ⁊ vnus
scdm vos hereseos intellectus: legisq̄ p̄
ceptum suis partibus in vni⁹ volūtatis
ꝓpositum tendit. Hoc ergo quod vobis
inter alia cōtentionem excitauit qm̄ nō
attinet ad totius legis virtutem separa
tionem quandam et seditionē inter vos
nō debz efficere. Dico autē hec non tāq̄
cogens vos omnibus modis huic satis
optime ⁊ qualiscunq̄ sit consentire que=
stioni. Potest enim ⁊ honor consilij a vo
bis integer custodiri et vna atq̄ eadem
omnibus communio conseruari. Licet
aliqua in vobis particulariter adinuicē
pro paruo quodam cōtentio generetur
quoniam non omnes in omnibus idem
volumus neq̄ vna in nobis natura ver
satur aut volūtas vna cognoscitur. De
diuina si quidem prouidētia vna quedā
in vobis sit fides vna prouidentia: vnus
in deo consensus: que vero pro his friuo
lis questionibus inter alterutros dispu
tata sunt: licet non in vnam sententiam
colligāt: manere tñ intra sensum debēt
mentis ineffabilitate seruata. Commu=

nis autem charitatis precipuũ sacramẽtum: ⁊ veritatis fides: ⁊ honor circa deũ atq; religionem legis apud vos inconcusse ꝑmaneat. Reuertimini ergo ad alterutras amicitias atq; gratiã reddite vniuerso populo vestros amplex⁹ vosq; ipsos velut proprias animas expiantes alterutros rursus agnoscite. Suauiores enim crebro sunt amicitie post inimicitiarum causas ad concordiã restitute. Reddite ergo mihi tranquillos dies noctesq; securas vt quedam iocunditas puri luminis et vite iam quiete apud me letitia ꝯseruet. Si nõ fuerit necessitas in gemitu semp lachrymas grauari ⁊ neq; seculũ libẽter ferre viuẽdi. Dei nãq; populos .i. ꝯfamulos meos sic iniuste ⁊ noxia vestri cõtẽtione diuisos cõgregari iã tempus est. Ut autem huiusmodi tristitie mee magnitudinẽ sentiatis audite. Dudum veniens ad nicomediẽ. ciuitatem repente ad orientẽ pergere festinabam. Cunq; ad vos tẽderem ⁊ plurima iam parte vobiscum essem huius rei nũtio sum retẽtus: ne oculis videre compellerer que impossibile iudicabam ad sensum posse auditũ peruenire. Quapropter aperire iam mihi peruestram concordiã orientis vias quas cõtentione clausistis alterutra velociterq; mihi ꝯcedite vosq; ipsos ⁊ alios vniuersos populos videre letos ⁊ pro communi omnium cõcordia ac libertate debitam gratiarũ actionem fauorabilibus eloquijs deo persoluere.

¶ Sozomenus. ¶ Capi. xxi.

Alexãdro siquidem ⁊ arrio: nunc culpando nũc am[...] monẽdo hec scripsisse dignoscitur. Grauiter autem ferebat audiẽs aliquos contra omnium statutum agere pasche festiuitatem. Tunc etenim in vrbibus orientis discordantes quidam ob hoc alterutra quidem societate diuisi non erant. Iũdaice tamen festiuitatem dominicam celebrabant. Et vt assolet splendorem collecte tali discretiõe fedabant. Propter vtraq; igitur quietam esse ecclesiã festinabat princeps seq; putans hoc malum posse preoccupare antequã ad plurimos perueniret: misit virum circa se fide ⁊ vita simul insignem: ⁊ confessionibus priorum temporum dogmate conprobatum: qui cum pacaret egyptios ꝓpter dogma tumultuantes et oriẽtales propter pascha discordes. Fuit aũt corduba eius ciuitatis episcopus. Cunq; propter spem causa procederet ⁊ heresis potius q̃ pax speratavaluisset/ nihil impetrans remeauit qui fuerat pro pace directus ecclesiarum. Tunc illud famosissimum in nicea cõcilium feruor principis excitauit publicis asinis atq; mulis: et curracibus equis episcopos et qui cum eis erant ad synodũ venire precipiens.

¶ Explicit historie ecclesiastice sozomeni liber primus.

¶ Incipit liber secundus.

¶ Incipiunt tituli libri secundi.

i De presulibus ecclesiarum qui interfuerunt niceno concilio.

ij De libellis oblatis imperatori ⁊ ab eo iussis incendi ⁊ de disputatione dogmatis arriani.

iij De laico simplici confessore victum dialecticũ superãtẽ ⁊ de sene simplici philosopho christianum dogma pandente.

iiij Quomodo in conflictu Alexander constantinopoleos fecit philosophum obmutescere paganorum.

v De prima sessione episcoporum in nicee palatio et de abdicatione arrij.

vj Relatio Eustacij anthioceni de niceno concilio.

vij Relatio athanasij ad afros.

viij De sabbino macedonianorum episcoporum.

ix De fide niceni concilij.

x Quomodo eusebius et theogenius dato penitentie libello recepti sunt.

xi Epistola Eusebij pamphili de fide niceni concilij ad palestinos.

xij Epistola niceni concilij ad Alexandriam et egyptum destinata.

xij Quia nouacianorum epm accersitū euocauit ad consiliū constantinus.

xiij Epistola constantini de arrio et scriptis eius.

xv Quia canones ecclesiastici nicea conscripta sunt et de vicenalibus constantini.

xvj Epistola ad eusebium palestine de cōfectione sacrorum librorum et de repurgio sepulchri dominici.

xvij Libellus penitentie datus euse-bio et theogenio.

xviij De dedicatione et ornamentis ci-uitatis et de cultu hierosolymorum et ligno crucis atque clauis quibus transfixus est dns.

xix De loco vbi vesta olim colebat et archāgeli basilice stat de miracu-lis q ibi p xpi nole celebrantur.

xx De tēporū destructione.

xxj De conuersatiōe gētis nugadorum.

xxij Qr eusebi⁹ nicomediēsis constanti-nopoleos inuasit epatū et de lite-ris constantini aduersus eum.

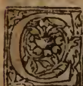
xxiij Qr rursus eusebi⁹ apud constanti-num impetrata venia pro arria-nis agebat.

xxiiij Qr fraude eustachi⁹ antiochen⁹ sit epatu deposit⁹ et exilio deporta-tus et post cū fuerint ordinati.

xxv De diuisione antiocheni populi propter eustachium.

Incipit liber secundus feliciter. Nomina eporum Niceni concilij.

Sozomenus. Capitulū.j.

Ommunicabant igitur niceno concilio ex apo-stolicis quidem sedibus Macharius hierosolymitanus: Eustachius iam presidens an-thiochene apud oriente ecclesie: et alexā-der alexādrie que est apō stagnū mariā. Iulius autē romanus cōs propter sene-ctutem defuit. Erantque pro eo presentes vitus et vincentius presbyteri eiusdem ecclesie. Super hos aūt et alij plurimi boni et optimi ex diuersis gētib⁹ conue-nerūt. Alij qdē ad intelligendū et docen-dū nimis idonei scientiaque sacrorum librorum et alia eruditiōe disciplinati: vtrisque tute pclari. Alij vero in vtroque pbatissimi vi-ri qrū vtile iudico etiā noīa memorare.

Theodoricus. Tanque stigmata do-mini Iesu in corpore B circūferentiū fm sacrum apostolū. Erat enim Iacob⁹ antiochie migodonie quā siri et assiri nisi-bin appellāt: qui mortuos suscitauit: vi-uos curauit: et alia innumera pbat ope-ratus esse miracula. Sed hec superfluū arbitror huic operi rursus inserere: q in deo amabili rursus historia lati⁹ enarra-mi. Paulus nocerarie: quod est castrum positum iuxta ripas eufrate. Is enim li-cinij rabie demoliti⁹ est. Ambas eī ma-nus ligatas habuerat: ignitoque ferro cō-bustas: quo fuerant nerui articulorum eius a sua nobilitate: siccati atque mortifi-cati. Alij vo dextros oculos effosos ha-buerūt: alij dextras suras abscissas. Un⁹ horum erat pafuncius egyptius: et abso-lute videbatur ibi populus athletarum christi et martyrū i vno loco cōgregatorum de quib⁹ et eusebius pamphili tertio li-bro in constantini vita hec ita dicit.

Socrates. Cunctarum igitur ecclesiarum que totā europam libiāque et asiam replebant, simul erāt ministro-rum dei congesta cacumina vnaque oratio-nis domus tanque a deo dilatata intrinse-cus ferebat: qōs in idē syros simul et cili-cas phenicasque et arabes: atque palestinos. Inter hos et egyptios thebeos lybias necnon et qui ex mesopotamia oriuntur sed etiam persa ad consilium venit epi-scopus. Verum nec scitha defuit eorum choro: pontusque et asia phrygia: et pam-philia viros probatissimos prebuerunt. Aderant traces et macedones achiui et epyrote et horum quoque interius habitā-tes. Ipse autē hispanorum valde famo-sus osius vn⁹ erat et simul plurimis assi-debat. De regia vero ciuitate presul ale-xander propter senectutem defuit: presby-teri vero presentes locū eius implebant. Talē itaque solus a seculo vnus impera-tor constantinus, christo coronam vincu-lo pacis exornās: suo saluatori de victo-ria inimicorum et hostiū deo docibilem de-dicauit. Gratiarum actionis imaginē se-cundū nos apostolica plausiōe constituēs

¶ Tunc igit̃ ille sermo cõpletus est: collectos ex omibus gentibus que sub celo sunt viros religiosos int̃ quos erãt parthi ꝛ medi ꝛ helamite ꝛ qui habitãt mesopotamiã/iudeã/ ꝛ capadociam/ pontũ ꝛ asiã/phrigiã ꝛ pãphiliã egyptum ꝛ greos libie secus syrenẽ/ ꝛ aduene romani iudei ꝛ ꝓseliti/crethes ꝛ arabes. Verũtamen illis hoc deerat ꝙ non sicut isti oẽs ex dei ministris vndiqꝫ ꝯsistebãt. In presenti siqui D dem choro multitudo erat episcopoꝝ numerũ trecentorum excedens: sequẽtibusqꝫ eos ꝑsbyteris ac dyaconibus ꝛ accolitis quoꝝ numerus non poterat cõprehẽdi. Ministroꝝ vero dei alij sapiẽtie sermone fulgebant alij continentia vite ꝛ patiẽtie coruscabãt. Alij vero medio modo horum virtutibus ornabãtur. Erant igitur inter eos alij temporis honorati longinquitate: alij iuuẽtute ꝛ animi robore premicãtes qui nuper venerant ad huius ministerij cursum. Quibus videlicet ꝛ omnibus imperator diebus quotidianis cibaria largiter ordinarat expẽdi. Hec itaqꝫ de his qui ibi collecti sunt pamphili recitauit, Eusebius. Cumqꝫ celebrasset imperator victricem cõtra licinium festiuitatem ꝛ ipse occurrit ad nicẽã. Clarebat autẽ inter episcopos pafuncius ex superiori thebaida ꝛ spiridõ ciprius. Cuius autem rei cã hoꝝ memini postea sunt dictur⁹.

¶ Sozomenus. Capitulum. ij.

Decerant itaqꝫ cum episcopis viri disputationi experti verbis studentes prodesse consilio. Ut autem assolet fieri plurimi sacerdotum tanqꝫ pro causis proprijs decertare collecti tempus se inuenisse putauerunt quo corrigeretur, A quod contristabat eos: et de quibus alium vnusquisqꝫ forte culpabat libellum offerens principi que in eo fuerant commissa narrabat. Cumqꝫ hoc quotidie facile prouenire: precepit iperator certo die singulos de quibus alium culparent facere manifestũ. Cũqꝫ dies constituta venisset libellos oblatos suscipiens. Hec qdem accusationes inquit tẽps habebunt propriũ/idest diem magni iudicij: iudicẽ vero illũ qui tũc futurus est omnib⁹ iudicare. Mihi ergo homini cõstituto de huiusmodi rebus non licet habere auditoriũ/sacerdotũqꝫ. s. accusantiũ ꝛ simul accusatorũ quos minime cõuenit tales debere monstrari ꝙ iudicent̃ ab alijs. Age nunc imitãtes diuinam clementiã in alterutroꝝ veniam condonans accusationes aboleamus alterutras/ ꝛ de his que ad finem pertinẽt agere studeamus cui⁹ hic gratia ꝯuenimus. Hec siquidẽ imperator dicens vniuscuiusqꝫ scripturaꝫ vacare: ꝛ libellos iussit ardere/diensqꝫ diffinimit qua solui que erant dubia conuenirent. Ante constitutũ vero conuenientes apud semetipsos epi: euocauerũt arrij ꝛ ꝓpositis in commune suis opinionibus disputabãt. Cũqꝫ vt assolet ad diuersas questiones cã traheret̃. Alij siquidem suadebant nihil innouandũ circa antiquam fidei traditionem: ꝛ maxime quando morũ simplicitas sine perscrutatione tradebat̃ accedentibus ad fidei sacramentum. Alij vero respondebant nõ oportere sine examinatione sequi sentẽtias antiquoꝝ. Plurimi vero tũc conuenientiũ epoꝝ ꝛ sequentiũ eos clericorũ scientes disputare huiusmodi elocutionũ arte exercitati claruerũt ꝛ imperatori atqꝫ his qui circa eũ erant noti sunt facti. Ex ille eiñ ꝛ athanasi⁹ tũc dyacon⁹ existens: dũ cũ alexandro esset epo hui⁹ studij pars esse maxima videbat̃: necnõ ꝛ quidã grecoꝝ philosophoꝝ opportune harũ disputationũ qõne participari sunt. Alij qdẽ quale esset hoc dogma studentes agnoscere. Alij vero nuꝑ inchoãte religionẽ grecoꝝ deperire xpianis in sensi dogmatis sacramẽta ad verboꝝ certamina ꝓtrahebãt ita vt ꝯ se seditiones exercerẽt certamina ꝓ sibimet inferrent et sepius ex aduerso contenderent.

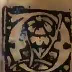
¶ Socrates. Capitulum. iij.

Unqꝫ plurimi disputatõis de ecclãtõe ĩstarent vn⁹ A qdã ex cõfessorib⁹ laicis simplicẽ hñs sensũ dyalectice ob uiauit dicẽs. Audite igitur: christus et apostoli nõ nobis

non nobis artem dialecticā tradiderunt vanāq; verborū fallaciā: sed purā sciētiā fide ⁊ bonis operibꝰ obseruādā. Hec dicente iuuene ⁊ alo sene presentes qdem mirati sunt dictūq; ꝓbauerūt. Dialectici vero satisfactione suscepta cessauerūt ratione quippe simplicem veritatis audiētes. ¶ Sozomenus.

¶ Fer B tur eñi ⁊ aliud: dū quidā eorum magnificētia sermonū extolleret et illuderet sacerdotibꝰ nō ptulit eiꝰ fastū qdē senex simplex ⁊ innocēs ac ꝓbatissimus ꝯfessoꝝ: sʒ accessit aduersus eū proferre sermonē. Hoc itaq; factū petulātibus qdē ⁊ simplicē sciētibꝰ ꝯfessorē risuʒ mouit maturioribꝰ vero formidinē prouidentibus ne a viro verbis artifice deduceretur ad risum: veruntamen cedentibus vt quod vellet ediscerent: resistere nanq; ei cum talis esset nimium verebātur. In nōie īquit iesu christi / philosophe audi dogmata ꝟitatis. Unꝰ est deꝰ celi ⁊ terre olim visibilium ⁊ inuisibiliū creator qui hec oīa verbi sui virtute fecit: ⁊ spūs sui sctitate firmauit. Hoc itaq; verbum qđ nos inquit filium dei nominamus habita mīa sup homines ab errore eoꝝ ⁊ ferali religiōe liberauit passus ex muliere nasci: ⁊ cū hoibus ꝯuersari: ⁊ mori ꝓ eis: venietq; denuo iudicaturus singulorum vitā. Hec ita se hr̄e sine ꝑscrutatiōe credimus. Noli igit̄ inaniter laborare querens destruere ea que fide percepimus. Noli inuestigare modū quo fieri hec aut non fieri potuerūt. Si eñi credis consulēti mihi ad ista respondc. Obstupefatus ꝟo philosophus credo inquit. Tūc grās pro deuictione persoluēs eadēq; senior eque sectatus est et prioribus cōsectatoribꝰ vt vnanimes sibimet essent persuadebat. Non improuide mutatum se iurās: sed ineffabili quadā virtute ad christianitatē protinus immutatum. ¶ Capitulum.iiij.

Jcitur autez proximū huic miraculo quoddam gestum per alexandrū Constantinopolitane ciuitatis epm. Cum enim venisset imperator Constātinus bizantiū adeuntes eum quidā philosophi querebantur quasi nō deum coleret vt deceret ⁊ circa sacra nouitates exerceret: nouaʒ in republica introducendo culturā: preter que eius maioribꝰ visa sunt ⁊ grecorū romanorūq; principibꝰ quos habuerunt transacta secula placuerunt. Uolebantq; cū alexandro episcopo disputare de dogmate. Ille vero hmōi exercitatione verboꝝ inexpertꝰ erat: de vite qualitate ꝯfidēs. Fuit eñi vir magnꝰ ⁊ cōuersatione mirādus. Cumq; certamē imperatore precipiēte suscepisset: cōuenissent q; philosophi oībus loqui volētibus: vt vnū ex se quē vellēt eligerēt postulauit sancte memorie pater noster alexāder ceteros vero quicūq; essent silētiū tenere: precepitq; vt tm̄mō his que ab vtroq; dicerent̄ intēderēt. Suscipiente siquidē vno eorum disputatiōis vniuerse negotiū ad philosophū sanctus Alexāder. In nōie inquit Jesu xp̄i impero tibi in primis ne loquaris. Et vna cū eiꝰ sermone opus impletum est. Repētē nāq; ille homo vt sermonē audiuit obligato ore cōticuit. Putas ne iustum fuit cōsiderare vtrū maiꝰ hoc miraculū videret̄ vt hō ⁊ hic philosophꝰ sic facile officiū locutionis amitterēt: an certe vt lapis violētia verbi manu diuideretur qđ quidē aiunt Julianum fecisse Chaldeuʒ. Et hec quidem sic acta sunt vt referuntur.

¶ Theodericus. ¶ Capitulū.v.

Nterea sacerdotes sepe conuenientes Ariū A ad medium deducebant: subtilēq; examinationē de eius propositionibus agitabāt. Petulāter eñi in qualibet parte metuebāt proferre sententiā. Hec itaq; sacra ⁊ mirabilis turba ꝑmixtione aduersariorū nō videbatur aliena. Erāt enim inter eos quidā / pauci quidem sed callidi: ⁊ breuia imitātes: celātesq; calliditatē: ⁊ Arij blasphemiā non defendētes aperte. Cōuenientibus igitur vniuersis maximā domū B preparauit in regalibꝰ imperator: sedes ⁊ subsellia in capone ꝑcipiēs que sufficerēt ordini sacerdotuʒ ita decentē preparās eis honorē:

C

innitauit ingredi: et de presentibus habe re conciliũ. Introiuit aũt C et ipse prin ceps vltimus cum paucis laude dignã sui magnitudinẽ habens: et mirabilẽ spe ciẽ: mirabilioremq; gerens dignitatẽ pudo ris in fronte: minore vero sede q̃ aliis po sita in medio eorũ sedit. Primo tñ petẽs sibi hoc eorũ iussione cõcedi. Tunc cum eo resedit sacratissim⁹ ille cho D rus. Primus itaq; magn⁹ Eustachi⁹ Anthio chene sortitus ecclesie presulatũ: nã phi logonius cuius dudũ meminim⁹ ad me liorẽ iã transierat vitam. Et hũc mirabi lẽ virũ etiã nolentẽ ad regimẽ eius eccle sie: decreto cõi pontifices ac sacerdotes et ois populus xp̃ianus venire cõpulerat. Is ergo sconiorũ florib⁹ caput principis exornauit: et studio eius qđ habebat cir ca sacra benedictiões exhibuit. Post hũc aũt Eusebi⁹ cognomine pãphili. Qui bus iã reticẽtibus E famosissim⁹ impa tor protulit de vnanimitate concordiaq; sermones tyrãnorũ eis crudelitatẽ reme morans: et honorabilem pacẽ que sub eo est collata diuinitus simul et q̃ pessimũ et valde crudele videretur: vt destructis hostibus nulloq; presumente resistere: sa cerdotes alterutros iacularent atq; con funderent: et impiis atq; sine deo psonis delectationẽ risumq; preberet. Cũq; de diuinis tractarent rebus et scripũs do ctrinã in scriptis haberet. Euãgelici em libri sunt inquit et aplici antiquorũq; p phetarũ sanctiones q̃ nos erudiũt q̃d de sacra lege sapiamus. Expellẽtes igitur hostile certamẽ ex verbis diuinit⁹ inspi ratis solutionẽ questionum mente perci piamus. Hec et his similia tanquã filius amator patris sacerdotibus veluti patri bus offerebat: aplicorũ dogmatũ studẽs profligare concordiam. Cõcilii vero plu rima pars his que dicebant obediebat: et inter alterutros vnanimitatẽ et dogma tũ salubritatẽ libenter ãplectebat. Pau ci vero quidã quorũ iã meminimus F et super illos minophãtis ephesius: et sci topolitis patrofilus: theogenius nice nus epus et narcisus. Meroniadis q̃ est secunde cilicie quã nunc hermopolis vo cãt. Et cum his theonas marmaricen⁹: ptolomaidis egypti secundus apostoli cis resistẽtes dogmatibus arrium defẽd debãt. Dictãtes em fidei petitionẽ cetuĩ cõmuni dederunt. Que cum lecta fuisset ab vniuersis repente dirupta est et adul tera fraudulentaq; pronuntiata. Turba siquidem et tumultu contra eos ab om nibus habito cunctisq; proditionem ab eis factã accusantibus: pietati formidã tes surrexerũt: et primi arrius abdicarũt excepto secundo et theoma. Cũ ergo fuis set impius ille destructus cõcorditer vni uersi fidem gloriãq; dictãtes que hacte nus in ecclesiis permanet et subscriptiõi bus roborãtes soluere consiliũ. Dolose tñ et non salubriter predicti, viri in fidei terminos cõsenserũt vt testãtur tã q̃ po stea ab eis machinata sunt contra pieta tis propugnatores: q̃ que ab ipsis cõscri pta noscũtur. Capitulum. vi.

Eustachius itaq; antiochenus eps: cui⁹ pri mit⁹ meminĩ hec de eis re tulit: docẽs que facta sunt eorũq; redarguẽs blasphe miam vbi illud etiã pverbiale interptã tur eloquiũ. Dñs creauit me principiũ viarũ suarũ in opa sua. Pergo itaq; iam hinc et ad ea q̃ gesta sunt: Cũ igit ppter hec synodus maxima in nicea venisset vrbẽ et quererent fidei modus aperta qui dẽ impudẽtia Eusebius scripturã protu lit blasphemie: que corã oib⁹ lecta repẽ te cladem importabilẽ causam diuisiõis audiẽtibus irrogauit. Cõfusionẽ tamẽ incurabilẽ suo prouidit autori. Cũq; of ficina capta fuisset: indubitãter Eusebii dirupta iniquitatis scriptura in cõspe ctu omniũ quidã ex tractatu nomẽ expo nentes pacis compescuerunt/ oẽs iustã querimoniã faciẽtes. Arriani autem me tuẽtes ne congregato in idem tanto con cilio pellerẽtur exiliẽtes anathematiza uerunt interdictũ Arrii dogma cõcordi ter subscribẽtes literis suaq; manu con sentiẽtes: et simul se sicut ois synodus sa pere profitẽtes. Cũq; presulibus: vt ita dicam mala calliditatis arte preualuis sent: qui magis debuerant agere penitẽ tiam. Tunc quidẽ latenter postea vero clare damnatas ceperunt allegare sentẽ

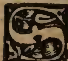
ttas sepe ponētes insidias eis a quibus videbātur esse cōuicti: volētesq; zizanio rū germina radicare. Et tūc timētes declinantesq; tanti concilij cognitores ... culte postea pietatis predicatores debellare tentabant. Sed nō credimus hominesssine deo posse preualere cōtra sacrā adorandāq; legem euangelicāq; doctrinam. Nam licet admodū roborētur rursus fortiter et magnifice deuincuntur secundū prophetam gloriose vocis Isaiā. Hec itaq; magnus eustachius.

Capitulum.vij.

Ulus autē concertatoris et veritatis propugnaculi turris A Athanasius successor Alexādri famosissimi psulis quādo scripsit ad afros etiam hec adiecit. Cōuenientes em epi studuerūt verba quidem impietatis ab arrianis inuenta perimere: hoc est ex non existentibus et quod dicebant creaturam et facturam filium et fuit aliquando quādo non fuit et quia mutabilis est nature. Scripturarum vero manifestas posuere dictiones: qr ex deo filius naturaliter vnigenitus est verbum: virtus sapiētia sola patris: deus verus: sicut Ioānes ait. Et sicut scripsit Paul⁹. Splēdorem glorie et figurā substantie docēs esse filiū patris. Qui vero circa eusebiū propria tracti vesania loquebantur: alterutris et dicebant: consentiamus. Nā nos ex deo sumus. Unus em deus ex quo omnia et vetera transierūt ecce omnia noua ex deo sant facta. Cogitabāt aūt et illud quod in pastore ꝯscriptū est. Primū omniū crede qr vnus est deus q̄ creauit vniuersa atq; perfecit et constituit ex non extantibus vt sint. Porro alij episcopi malitiam vidētes illorū vt pessimā impietatis artē: apertius et vt ita dicatur manifestius dixerūt ex eo: idest conscripserint ex substantia patris esse filium: et vt creature quidem eo qr non habeāt a seipsis vt sint: sed habeant principium ... dicant ex deo. Filius aūt sol⁹ proprie ex substātia credat pris. Hoc em ꝓprium vnigeniti est et veri v̄bi patris. Hec itaq; fuit occasio vt ex substātia diceret patris. Rursus aūt requirētib⁹ epis paucos eorū q̄ arriani esse putabantur: si dicerent filiū non esse creaturā sed virtutē et sapientiā solam patris: et imaginē eternam et indissimilē per omnia patri ac deū verū: capti sunt q̄ circa Eusebium innuētes alterutris qr hec veniūt etiam ad nos. Nā et nos inquiunt imago et gloria dicimur dei. De nobis em dr et dictū est. Semp em nos q̄ viuimus et virtutes multe sunt et egressa q̄dē est omnis virt⁹ dei ex terra egypti. Cāpa quoq; et locusta dicitur virtus magna: et rursus dns virtutum nobiscū: sed etiam proprij nos dei sumus. Habem⁹ hoc nō simpliciter quādo et fratres vocauit nos. Si autem et verum deū dicunt filiū non nos contristat. Factus em verus est. Hec est arrianorū corrupta mens. Sed etiam hic episcopi videntes eorū dolum collegerunt ex scripturis splendorē fontem et fluuiū et figuram ad substantiā pertinere. Et illud in lumine tuo videbimus lumen. Et ego et pater vnū sumus. Et clarius iam ac breuiter cōscripserūt cōsubstātialem patri filiū. Omnia nāq; predicta hanc significationē habēt. Murmuratio siqui dē eorū quasi verba hec nō fuissent ex scripturarum autoritate prolata per eos quoq; inanis esse conuincitur. Ex non scripto nāq; ipse impie proferētes quippe quod nusq; penitus inuenitur ex nō extantib⁹ et fuit aliquande quādo non fuit. Alios culpāt propterea ex non scriptis sermonibus pie tamē intellectis dānate sunt. Ipsi nanq; veluti de stercore reperientes hec vere de terra locuti sunt: verum episcopi non sibimet adinuenientes verbo sed habentes hec a patribus testimonia conscripserunt: veteres enim sacerdotes ante eos pene centū triginta magne rome ciuitatisq; nostre accusauerūt omnes qui dicūt facturam aut creaturā esse filium et non cōsubstantialem patri. Et hoc sciebat Eusebi⁹ cesariēsis episcopus qui primū defendebat arrianorum sectā. Nouissime vero scripsit niceno cōcilio. Scripsit aūt et ciuibus suis confirmans: qr et antiquorū aliq̄ues doctos et illos tres episcopos et ꝯscriptores aguo-

misset: nomine cõsubstãtialitatis vsos in patris et filij deitate. Isti ergo ɔciliũ metuentes expositę fidei cõsenserũt secũdũ prophete increpationẽ dicẽtis. Populus hic labijs me honorat: cor autẽ eoꝝ lõge est a me. Theonas autem et secũdus nolentes acquiescere condẽnati [ ] sunt. Postea vero in concilium venientes viginti conscripserunt de cõuersatione ecclesiasticas sanctiones.

[ ] Socrates. [ ] Capitulum. viij.

Sabino itaqꝫ nõ credamus q̃ eos idiotas vocauit imperitos. Sabinus enim heraclie tracen. macedoniarum episcopus habita cõgestione coꝝ que per diuersa cõcilia sacerdotuꝫ ex scripto prolata sunt eis qui nicea cõuenerunt veluti idiotis et simplicibus derogauit: non sentiens q̃m et ipsi eusebio cũ multa probatione confitenti fidẽ velut idiote noscitur derogare. Et aliqua quidem volens preteriũt: aliqua vero mitigauit. Cuncta tamen secundum propriam sumpsit intẽtionem et laudat quidẽ tanq̃ fide dignũ testem Eusebiuꝫ pamphili: laudat simul et principẽ tanq̃ ea q̃ sunt xpianoꝝ dogmatizãtem. Culpat autem expositã in nicea fide tãq̃ ab idiotis et nihil scientibus traditã: et quẽ velut sapientem et sine mendacio testem vocare cõsueuit eius voces sponte contẽnit. Ait enim Eusebius: q: ex viris dei nicea cõuenientibus alij quidẽ sapiẽtie sermone micuerunt: alij cõtinentia vite laudati sunt. Et q̃m imperator presens oẽs ad vnitatem suam concordes et cõsectatores esse perstruxit. Sic ergo contraria dicta sabini nec eusebij atqꝫ cõsortũ eoꝝ sibimet agnoscuntur. Et siquidẽ alicubi opus fuerit de sabino memorabimus. Cõcordia ergo fidei a magno nicea pbata consilio: ab eusebio clara voce laudata hec est. [ ] Capitulum. ix.

Credimus in vnũ deum patrem omnipotentem omnium visibilium et inuisibiliũqꝫ factorem. Et in vnũ dñm iesum xpꝫ filiũ dei natũ ex patre vnigenitũ hoc est ex substãtia pris: deũ ex deo: lumẽ ex lumine deũ verũ ex deo vero: natũ nõ factũ ɔsubstãtialẽ patri p quẽ oia facta sunt et q̃ in celo et q̃ in terra. Qui pter nos homines et pter nostrã salutẽ descendit: et incarnatus et homo factus est: passus: et resurrexit tertia die: et ascendit in celos et venturus est iudicare viuos et mortuos. Et in spiritũ sanctũ. Dicentes aũt. Erat quando nõ nerat: aut non erat anteq̃ fieret aut quia nõ ex extãtibus factus est: aut ex altera substantia, vel essentia dicẽtes esse aut creatum aut conuertibilem filiũ dei. Hos tales anathematiꝫat catholica et apostolica ecclesia. Hãc venerabilẽ fidẽ trecenti quidẽ decem et octo et agnouerũt et amplexi sunt. Et sicut ait Eusebius consonãtes et vnanimes in scriptis explanauerunt. Quinqꝫ vero solũmodo nõ receperunt verbũ consubstantialitatis reprehendẽtes eusebius nichomedie presul: theoginus nicenus: maris chalcedonensis: theonas marmaricensis secũdus ptolomaidis. Dicẽtes consubstantiale esse quod ex aliquo est aut ex ptitione aut ex decursione aut ex plãtatione. Ex plãtatione quidem sicut ex radice germẽ. Ex decursione vero sicut paterni filij. Et ptitione aũt sicut ex massa aurea anuli duo vel tres. Secũdũ nullã aũt hoꝝ inquiũt esse filius dei. Propterea ergo dicebãt in fide non esse cõsentiendũ. Plurimũ siquidem verbo consubstantialitatis derogãtes predicti viri in arriana depositione subscribere noluerunt. Ideoqꝫ synodus arrium et consectatores eius anathematiꝫauit omnes abijcientes neqꝫ accedere in alexandriã preceptũqꝫ principis repente eundẽ arriũ et qui circa Eusebiũ et theoginũ et qui cũ eis exilio depoꝛtauit.

[ ] Capitulum. x.

Eusebius igitur et theoginius post paululũ tpis exiliũ: libellum penitẽtie porrigẽtes in [illegible] de cõsubstãtialitatis [illegible] serunt quod declarabimus procedẽ[illegible]. Tunc autem in synodo eusebius cognomine pãphili et cesarie palestine sor

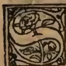
situs episcopatus:paululū animaduertens atq̧ considerans vtrum oporteret suscipi terminū fidei vna cum aliis omnibus hoc est vni uersa multitudine consensit subscripsit necnō ⁊ populo sub sua diocesi constituto⁊ scripsit terminū fidei ⁊ vbiq̧ destinauit sermonem subtiliter consubstātialis nomē interpretatus:vt nequaq̧ penitus suspitionem aduersam de eo quilibet habere potuisset. Sūt aūt q̄ ab ipso eusebio conscripta sunt huiusmodi verba. Capitulum.xi.

Arbitramur et vos dilectissimi etiam aliūde didicisse fama cō sueta precurrere p̄fectū de his que sunt gesta sermonem. Sed ne huiusmodi auditu veritas vobis aliter nuntietur:necessario direximus vobis primum quidē scripturam q̄ nobis de fide propositam. Nam ⁊ dominus noster ad predicandū discipulos suos mittens ait. Euntes docete omnes gentes baptisantes eos In nomine patris ⁊ filij et spiritus sancti. De quibus ⁊ affirmauimus ita habere ⁊ ita sapere:sed etiam dudum sic habuisse ⁊ ita sapuisse:sed ⁊ vsq̧ ad mortem p̄ hoc instante fide anathematizantes omnem sine deo heresim:hec omnia ex corde sapuisse ⁊ anima ex quo nouim⁹ nosmetipsos:⁊ nunc sapere ⁊ dicere coram omnipotenti deo ⁊ domino iesu xp̄o cuȝ veritate testamur ostensuri probationibus ⁊ satisfacturi vobis quia ⁊ preteritis temporibus ita credidimus ⁊ predicauimus. Hoc a nobis exposita fide nulli relictus est resistendi locus. Sed ipse primus deo amabilis imperator noster rectissime eam habere testatus est:⁊ sic ⁊ taȝ se professus est sapere/⁊ in hac oēs cōsentire/⁊ subscribere/⁊ in his dogmatibus cōcordare precepit:vno solummodo scripto ⁊ incerto consubstātialis verbo. Quod etiā ipse interpretabatur dicēs:quia nō secūdū corporeas passiones consubstantialis dr̄ neq̧ scdm̄ diuisionē neq̧ scdm̄ quādā decisionē ex p̄re subsistere. Non eīn posse naturā sine materia intelligibilē incorporeāq̧ corporalē quādā subsistere passionē:sed facris q̄buſdā ineffabilibusq̧ rōnib⁹ magis intelligēdā. Et sapiētissimus q̄dē ⁊ piissimus imperator ita philosophabat. Fidei ergo explanatiōe dictata quē admodū ab eis dictū sit ex substātia p̄ris:⁊ patri cōsubstātialē nō est sine examinatione derelictū. Cōsultatiōes eīn ⁊ respōsiones dein de mouebant:⁊ mēs perscrutabat doctorū sensum. Et hoc ergo qd̄ aiebāt de substātia cōstabat apud nos significatiuum quidē esse ex patre:nō tñ tāq̄ p̄tē esse patris. Propterea nobis quoq̧ videbat bene se habere vt mēte consentiremus pie doctrine dictāti ex patre filiū esse:non tñ partē eius esse substātie. Quapropter et nos mēte consensimus neq̧ vocē cōsubstātialis refutātes:posita pre oculis nostris pacis intētione:⁊ ab intellectu rectissimo nō cadētes. Secūdū hoc etiā natum ⁊ nō factū suscepimus. Cū factum cōmune esse dicebant opus reliquarum creaturarū factarū p̄ illuȝ. Quarū nihil simile habere filiū cōfitemur ⁊ p̄dicam⁹. Unde non cū esse facturā dicimus quod cōgnit his q̄ per eū facta noscuntur:sed superius quā facture toti us esse substātie quā ex patre natā diuina docere videtur eloquia. Modō quippe generatiōis inenarrabili ⁊ incogitabili existēte vniuerse nature factorē. Sic aūt ⁊ ꝯsubstātialē esse patri filiū rō examinata cognoscit: non scdm̄ corporū modū neq̧ mortalib⁹ animalib⁹ p̄rimū. Nā neq̧ p̄ diuisionē substātie neq̧ p̄fectionē aut mutationē paterne substantie vel virtutis. His eīn oib⁹ ingenita natura patris extranea ē. Sed p̄dicādū est esse cōsubstātialē patri filiū:eo q͛ nullā equalitatē ad creaturas factas dei filius habeat:sȝ soli patri genitori p̄ oēm modū sit similis ⁊ non sit ex alia qualibet substantia vel essentia:sed ex p̄re. Quod etiā ipsȝ hoc mō interpretatū bene se habere visuȝ ē ad ꝯsentiēdū qm̄ ⁊ priscorū ep̄os aliquos ⁊ cōscriptores eloquētes ⁊ nobiles agnouimus in p̄ris ⁊ filij theologia.i.diuina ratiocinatione nomine consubstātialis vsos. Hec itaq̧ de exposita fide sint dicta in q̄ vniuersi consensimus:nō sine animaduersione:sed scdm̄ sensus expositos corā ipso dn̄o amabili examinatore imperatore:⁊

predictis rõnibus concordãtes anathematismum posthidẽ in eis ꝓlatũ:sine:tristitia vero esse credidimus eo ꝙ nõ scriptis vti vocibus ꝓhiberent. Unde pene omnis facta est cõfusio ⁊ indisciplinatio cunctis ecclesiꝭs. Nulla siquidẽ scriptura diuinitus inspirata dicẽte ex nõ extãtibus:aut fuit aliqñ qñ nõ fuit ⁊ reliq̃ q̃ ꝓferebãt irrõnabile nobis visũ est hec dicere vel docere. Qm̃ neq̃ priori tẽpore huiusmodi ꝯsueuimus vti sermonibus. Hec vobis necessario conscripsimus dilectissimi iudiciũ nr̃e examinationis ac cõsensũ vobis innotescẽtes. Et q2 rõnabiliter tũc q̃dẽ qm̃ nos scripta q̃dam modis aliꝭs ostẽdebãt. Postea vero indubitate ea q̃ erãt sine cõtristatione suscepimus. Quapropter magnanimiter nobis sensum verborũ discutiẽtib⁹ placuit cõcordare in his q̃ a nobis ipsis in fidei expositione ꝯfessa sunt. Hec itaq̃ Eusebi⁹ pãphili i cesareã palestine literis explanauit. Alexãdrine vero ecclesie egyptiacis ⁊ libye ⁊ pẽtapoleos ⁊ q̃ vicine sunt. Hec scripsit communi decreto Consulũ.

¶ Theodoricus. ¶ Capitulũ. xij.

Sancte magne q̃ dei gratia Alexandrine ecclesie et dile[c]tissimis fratribus per Egyptum/⁊ libyã ⁊ penthapolim constitutis congregati:⁊ magnam sanctã q̃ synodũ nicea celebrantes episcopi in dño salutem. Quoniã dei gratia ⁊ dño amãtissimi principis nostri. Constãtini cõgregatis nos in vrbe predicta ex prouinciꝭs diuersis ⁊ ciuitatibus magna sancta q̃ synodus celebrata est omnimodis necessario visum est ab hoc sacro ⁊ sancto concilio etiam ad vos literas destinari:vt noueritis q̃ quidem mota ⁊ examinata que vero placuerunt atq̃ firmata sunt. Ante omnia siquidem exquisita sunt impia et iniqua ⁊ sine deo dogmata arriꝭ atq̃ cõsentiẽtiũ sub presentia deo amantissimi imperatoris nostri Constantini/⁊ omni decreto complacuit anathematisari impiam eius sectã ⁊ iniqua ⁊ sine deo verba:simul ⁊ nomina quibus vtebatur filium dei blasphemans ⁊ dicens ex non extantibus esse. Et iterũ fuit aliquando quando nõ fuit. Quomodo fuit:aut quomodo iterum non fuit:⁊ pro libero arbitrio malitie atq̃ virtutis capabilem filium dei dicentis creaturam nominãtis eum atq̃ facturam. Hec igitur omnia fatua ⁊ anilia:⁊ blasphema:anathematisauit:sanctũ ⁊ vniuersale conciliũ nec vsq̃ ad auditũ impie secte atq̃ rumoris hui⁹ aut intellectuũ iniquorũ sensũ accommodauit. Ea quidẽ que de illis gesta sunt qualem terminũ habuerint omnia iã audistis aut audictis ne nos forte videamur viro obloqui propter delictum suum impropria digna portanti. Tantũ enim valuit impietas vt etiam theonas marmaricenus:⁊ secũdus protolomaidis ea putarent. Idem enim ⁊ illi damnati sunt. Sed quoniã ineffabilis gratia dei illas quidem malas sectas et blasphemias ⁊ discordiam ⁊ audaciam personarum ⁊ diuisionem:predicta commotione destruens liberauit egyptum. Relinquebãtur autẽ que per petulantiã melitiꝭ gesta sunt ⁊ eorum q̃ ab eo sunt ordinati:etiã ex hac parte q̃ placuerint synodo vobis insinuam⁹ charissimi fratres. Placuit ergo melicium quidẽ clementi consilio:dũ subtili vera q̃ ratione nullam veniã mereretur manere quidẽ in propria ciuitate:nullam vero omnimodis habere potestatem neq̃ eligendi neq̃ ordinandi nec in prouincia nec in qualibet ciuitate videri purum q̃ nomẽ tantummodo possidere. Eos autem qui ab ipso sunt constituti mystica ordinatione firmatos habere honorem ⁊ ministeriũ vt tamen sequentes sint modis oib⁹ vniuersorũ in singulis parochiꝭs ecclesiꝭs Romano ⁊ comministro nostro Alexãdro cõsecutorũ ⁊ vt his nulla potestas sit placitos sibi eligere:aut nolẽ eorũ ꝓferre aut oĩno aliq̃d agere ꝑter voluntatẽ ecclie catholice ꝓsulis alexandri. Gratia nanq̃ dei ⁊ orationib⁹ vestris in nullo schismate repertos sed sine macula in catholica ⁊ apostolica ecclesia permanẽtes/dignũ est potestatem habere ⁊ eligẽdi quẽlibet:⁊ nomina eorũ dandi q̃ clero sunt digni:⁊ absolute facere omnia secundum legẽ et sanctiones ecclesie. Si

quem vero contigerit D requiescere in ecclesia tunc prouehi in honorem defuncti/eos qui nuper assumpti sunt. solummodo si videantur digni et populus eos elegerit condecernente simul et consignante maxime alexandrie ciuitatis episcopo. Hoc itaq aliis quidem cōcessum est oibus: in persona vero melecij nequaq eadē placuerunt propter priorem indisciplinationem eius & procacitates eius ac petulantie voluntatem ne vlla daret autoritas vel potestas hmōi qui posset rursus easdē indisciplinationes instruere. Hec sunt precipua & cōpetentia egypto & sanctissime alexandrinorum ecclesie. Si quid autē aliud ordinatum est aut d ogmatizatum presente dño atq charissimo cōministro & fratre nostro alexādro: ipse pñs vobis poterit subtilius aperire tanq autor gestorum & communicator existens. Euangelizamus aūt vobis & de consonantia sanctissimi pasche: quia vestris oratiōibus est correctum etiā hoc opus: ita vt oēs oriētales fratres qui cū iudeis primitus celebrabāt: cōsone cum romanis & vobiscū: & cum oibus ab initio pascha custodientibus ex hoc tpe debeāt custodire. Exultantes itaq in his que gesta sunt & in communi pace atq cōcordia & in eo q oīs radicitus heresis est euulsa. cū maiori honore & āpliori charitate suscipite cōministrū nostrū vestrū pontificē alexādrū: quia nos presentia sua letificauit tātūq laborem pro pace vestra etiā in hac etate sustinuit. Orate simul & pro oibus nobis vt que bene placuerūt firma permaneāt per dñm nostrum iesum xpm secūdū bonā voluntatē facta sicuti credimus dei & patris in spū sancto cui est gloria in secula Amen. Trinitas consubstantialis eterna est: iesus.

Socrates. Capitulū.xiij.

Ex hac igitur epistola synodi manifestum stc: q non solum arrium & consortes ei⁹ anathematizauerūt sed etiā v̄ba secte ipsius. Et quia de pascha concordantes heresiarcham melicium susceperunt. Mouet autem me seruor A imperatoris etiam ex alia eius voluntatis habere memoriam et quemadmodum pro concordia cogitabat. Habebat enim prouidentiam pacis ecclesiarum: vocauit ad synodū & acesiū nouacianorū religionis episcopum. Post q ergo scripta & subscripta est a cōcilio fidei diffinitio requisiuit imperator a cesium si & ipse consentiret in fide & paschalis diffinitiōe festiuitatis. At ille. Nihil inquit noui o imperator synod⁹ diffiniuit. Sic em̄ olim & a tēporibus apostolorū & ipse percepit terminū fidei & tempus paschalis festiuitatis. Porro denuo imperatore requirente: cur ergo te a cōmunione separas: ille ea que sub decio gesta sunt persecutionis tēpore replicauit & subtilitatem acerbissime regule deduxit ad mediū q non oporteat eos qui baptisma peccant peccato quod ad mortē esse scripture diuine pronuntiant cōmunicatione sacramētorū fieri dignos sed inuitandos quidem ad penitentiam. Spem vero remissionis non a sacerdotibus s a deo solūmodo sustinere qui potestatē habet peccata remittere. Hec cum dixisset acesius iperator ait. O acesi pone scalā & si potes ascēde solus in celum. Hec nec Eusebius pāphili nec aliū dixerūt. Ego vero audiui a viro nequaq mētiente qui & valde senex erat & tanq qui viderat ea que fuerāt in cōcilio gesta referebat. Capitu.xiiij.

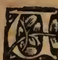
Synodus autem corrigere volens hominum vitā & in A ecclesiis commorantium posuit leges quas canones appellamus. In quorū tractatu videbatur aliquibus introducere legem vt Episcopi presbyteri dyaconi subdyaconi cum coniugibus quas ante consecrationē duxerāt nō dormirēt. Surgēs autē in medio pafunci⁹ cōfessor cōtradixit. Honorabiles confessus nuptias & castitatem esse dicens cōcubitū cum propria coniuge sua sicq cōcilio ne talem poneret legē grauē asserens esse causam que aut ipsis coniugalibus occasio fornicatiōis existeret. Et hec quidē pafuncius licet nuptiarum esset inexpertus expo-

fuit'. Synodusq; laudauit sentētiā eius ⁊ nihil ex hac parte sanxiuit sed hoc in vniuscuiusq; voluntate/nō in necessitate diuisit. His a concilio ita ∴ dispositis contigit vicēnalia Constantini principis prouenire. Et est consuetudo romanorum vnum quodq; decennium imperatorum publica deuotione celebrare. Oportunum ergo indicans Constantinus inuitauit tunc ad cōuiuia synodum ⁊ donis competentibus honorauit. Ammonitosq; de concordia: fidei et cōmuni inter alterutros pace petita ab eis oratiōe valedixit vniuersis in nicea scribens absentibus que fuerunt in concilio celebrata: et inuitans vt ab omni discordia recedentes concordarēt in exposita concilij fide: que nihil aliud nisi scientia dei videretur ex consonantia tātorum ⁊ talium sacerdotum sancto spiritu constituta ⁊ post inquisitionem subtilissimam ⁊ animaduersionem dubitationum omnium comprobata.

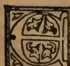
¶ Socrates. ¶ Capi. xv.

VIctor constātinus maximus augustus Episcopis et paulo. Malignos et impios Arrius imitatus: dignum est vt illorum quoq; suscipiat vltionem. Sicut ergo porphirius diuine pietatis inimicus iniqua volumina contra religionem proferens dignā promeruit inuenire mercedem/et talem per quam in posterum esset opprobrio et plurima compleretur infamia. Et nunc placuit Arrium et consectatores eius vocari porphirianos vt quorum mores imitati sunt: eorum vocabulo perfruantur. Super hec autem si qua conscriptio ab arrio facta reperitur/igni tradatur: vt non solum praua eius doctrina depereat: sed neq; vlla ei⁹ possint remanere commenta. Hoc etiā precipio si quis conscriptiones arrij celasse comperitur: et non repente proferens igne consumpserit/mortis supplicio subiacebit. Mox enim vt in hoc fuerit captus capitalem suscipiet vltionē. Deus vos custodiat. ¶ Theodoricus.

¶ Capitulum decimum sextum.

Ictor constantinus maximus pius Eusebio. Vbi in nostri ∴ nominis ciuitate cognomine saluatoris dei nostri prospiciente solatio maxima hominum multitudo sanctissime se dicauit ecclesie vt hoc cremento valde proficiēte dignū esse videat etiā ecclesias in ea plures edificari. Quapropter qḋ visum est nostre voluntati decuit nos tue notū facere sapiētie: quatinus quinquaginta mēbranarios codices bene confectos et ad vsum habiles ab artificibus antiquarijs ⁊ perfecte artem scientibus scribi pcipias: diuinaꝝ quippe scripturarum quarum maxime cōfectionem et vsū necessariū ecclesijs esse nosti. Directe sunt em̄ litere nostra tranquillitate ad prouincie iudicem/quatenus omnia cōfectiōi eorū necessaria prebere curet. Ut enim citius codices conscripti conficiantur erit opus diligentie tue. Nā ⁊ duo publica vehicula ad deferendos et autoritate rescripti nostri te percipere conuenit. Sic enim ⁊ maxime bene conscripti vsq; ad nr̄m perducent aspectū/ vno quippe tue ecclesie hoc exequente dyacono: qui dum ad anos venerit/experietur nostre munificentiam pietatis. Deus te custodiat frater charissime. ¶ Theodoricus. ¶ Sufficiūt qdē hec ad cōijciē ∴ dum magis autē aperte noscendum quemadmodum famosissimus imperator suū studium circa sacra cōstituit. Attamen adijciam que etiam circa salutare sepulchrum gessit. Agnoscens enim quoniam elati ⁊ circa culturā bachantes idoloꝝ sepulchrum domini sordibus operuerant: obliuioni tadere contēdentes memoriam salutare desuper templum edificauerant luxuriosissime demonis id est veneris vt illic virginum cantibus insultarēt precepit destrui scelleratissimum templum. Ipsumq; puluerem funestis sacrificijs eijci violatum ⁊ pcul a ciuitate dispgi. Deinde sacrariū edificari deo maximū atq; pulchrū sicut designatur ex eius epistola ad macharium ipsius ciuitatis ep̄m destinata.

¶ Socrates. ¶ Capitu. xvij.

Eusebius igitur et theognius penitentie libellus summis episcopis dirigentes ab exilio reuocati sunt imperiali precepto: et suas ecclesias receperunt expellentes: qui in eorum locis fuerant ordinati. Id est eusebius amphionem/christum vero theoginus. Cuius libelli exemplar hoc est. Dudum quidem ante iudicium condemnati a reuerentia vestra patienter ferre que decreta sunt a sancto vestro concilio debuimus. Sed quia nimis absurdum est contra nosmetipsos dare calumniatoribus de taciturnitate probationem: propterea referimus quoniam nos et in fide vna cucurrimus/et sensum examinantes de cõsubstantialitatis sermone cuncti pacificati sumus nequaquam sequentes heresim: sed commemorantes ad cautelam ecclesiarum que nostre subueniebant menti. Et satisfacientes eis quibus pro nobis suaderi debuerat in fide subscripsimus. Anathematismo autem non subnotauimus non tanquam fidem accusantes: sed vt velut non credentes talem esse cum qui fuerat accusatus certi de eius directis ad nos epistolis et inter nos disputationibus habitis. Si igitur satisfactum est sancto vestro concilio/non reluctantes: sed consentientes decretis vestris/etiam hac cõscriptione satisfacimus vobis.nõ exiliũ generaliter ferẽtes sed suspitionẽ abiicientes hereseos. Si enim dignamini nũc in vultu nos vestros recipere habebitis in oĩbus cõsonãtes et vr̃a sequẽtes pariter constituta/quã etiã cũ qui in his accusatus est: placuit vestre reuerẽtie clementiã promoueri atque reuocari. Absurdũ nanque est si is qui putat esse reuocatur ad satisfaciẽdũ in quib⁹ derogabatur: vt nos contra nosmetipsos prebeamus per taciturnitatem increpationis iudicium. Dignamini ergo sicut cõuenit vestre venerationi et deo/ amantissimum principem commonere et preces tractare nostras et velociter de nobis que vobis conueniunt cogitare. Hic quidem libellus est reuersionis eusebij et theognij. Ex verbis autem cõijcio quia isti quidem dictate fidei subscripserunt/ damnationi vero arrij consentire noluerunt: ex quo et arrius ante istos/reuocatus agnoscit̃ sed licet hoc ita se habere videatur: tamen alexandriam accedere prohibitus est. Hoc aũt ostẽditur ex ei⁹ cogitationibus quas postea molitus in uenit̃: figmẽto penitẽtie sue sicut opportune patefiet. ¶ Socrates.

¶ Capitulum decimum octauum.

Imperator interea post concilium degebat letus: celebrata tamen ergo festiuitate publica vicennalium suorum / mox ad erigendas ecclesias festinus accessit. Hoc faciebat per singulas ciuitates et in vrbe cognominis suis.

¶ Sozomenus. B

¶ Nã cum ei omnia prospere cederent propriam voluit habitare ciuitatem. Ueniensque ad campum ante illam positum iuxta helespontum super eantis tumulum: vbi achiui contra troiam pugnantes habuerunt castra/ciuitatem designauit: portasque fecit q̃ hactenus vidẽtur a nauigantibus. Hec agenti per noctem deus apparuit mo C nens vt alium quereret locũ eumque monens ad bizantium trachie/illic eum habitare iussit.

¶ Socrates.

¶ Que cum primitus bizantium vocaretur auxit et maximo eam muro circũdedit. Et diuersis ornatam fabricis equam imperiali rome cõstituit. Et denominatam Constantinopolim appellari secũdam romam lege firmauit sicuti lex ipsa in marmorea platona noscit̃ esse conscripta/ et in Strategio iuxta equestrem statua eius est constituta. In hac quoque ciuitate duas quidem edificauit ecclesias quarum vnam nominauit hirenen: aliam vero appellauit apostolorũ. Nõ solum autem sicut dixi auxit Constantinus christianorum dogmata D sed etiam paganorum templa destruxit. Simulachra nanque ornata publice in constantinopolitana vrbe proposuit. Et tripodas delphicos in circo ad spectaculum dedit. Que cũ ipso videantur aspe

ctu ſuperfluere feruntur.

¶ Socrates.

¶ Interea mater E imperatoris he
lena cuius cognomine vicũ depꝛani pꝛin=
ceps ciuitatis dicauit helinopolim am
monita per ſomnum ad hieroſolymam
pꝛoperauit: ⁊ quondam hieruſalem de=
ſertam ſicut pomoꝛum cuſtodiam in=
ueniens requiſiuit ſepulchꝛum chꝛiſti.
Quod licet difficillime tamen inuenit.
Itaqꝫ repente templum illud ſceleſtiſſi
mum deici iuſſit. Et palã facto domini
monumento apparuerũt circa eum ſuf=
foſſe tres cruces et claui ſimul et titu=
lus literis hebꝛaicis grecis latiniſqꝫ cõ
ſcriptus. Ieſus nazarenus rex iudeoꝛũ.
¶ Sozomenus. Dicitur F autem qꝛ
iam moꝛtuus crucis tactu ſurrexit. De
hoc ligno ſibilla dixit apud paganos O
ter beatum lignum in quo deus exten=
ſus eſt. Tũc ergo que crux eſſet domini
que latronum dubitare ceperũt. Pꝛoin=
de machurius ciuitatis pꝛeſul huiuſmo=
di tractatu dubitationẽ ſoluit. Mulie
ri namqꝫ nobilitate clare lõga egritudi
ne fatigate: vnam illarum crucium cũ
oꝛatione pꝛõptiſſima adhibens virtutẽ
ſaluatoꝛis agnouit. Mox enim vt mu=
lierem crux attigit paſſionem ſeuiſſime
egritudinis effugauit ⁊ femine ſalutem
reſtituit. ¶ Theodoꝛicus. Sic itaqꝫ G
mater imperatoꝛis quod cupiebat agno
ſcens de clauis quidem quibus manus
chꝛiſti fuerunt perfoꝛate alios in galea
miſit imperatoꝛis filiũ capitis prouiden
tiam gerens: vt iacula bellica ſubmoue
rent. Alios freno equino permiſcuit: et
cautelam imperatoꝛis agẽs ⁊ veterem
pꝛophetiam adimplens. Olim enim za=
charias clamauerat pꝛopheta dicens.
Et erit quod in freno eſt ſanctum domi
no omnipotenti. Salutaris vero crucis
partem quidem aliquam regalibus di=
ſtribuit. ¶ Socrates. ¶ Quam conſtan
tinus ſuſcipiens ⁊ credens H ſalua=
toꝛi ciuitatem vbi hec paticula ſeruare
tur in ſua ſtatua ſicut fertur in foꝛo cõ=
ſtantini poſita ſuper columnam poꝛphi
reticam deuote condit. ¶ Theodo.
¶ Reliquam vero partem in, I argen
tea theca clauſam ciuitatis tradidit ſa=
cerdoti. Et vndiqꝫ congregans artifices
maximas illic oꝛnataſqꝫ edificauit eccle
ſias. His itaqꝫ geſtis conuiuio exhibito
virginibus ſacris ⁊ ipſa miſterium an=
cille gerens vltra octogeſimum annum
etatis agens ⁊ his ſimilia faciens redit
ad filium. Et cum leticia tranſiuit e ſe=
culo multa filio pietatis mandata com
mittens nouiſſimis benedictionibus ad
impleto. ¶ Socrates. ¶ Poſt hec impe
ratoꝛ igitur K coꝛam maximam chꝛi
ſtianoꝛum habens paganoꝛum ſuperſti
tiones auerſabatur. Remouitqꝫ mona=
chias ⁊ ſuas imagines in templis poni
pꝛecepit: ⁊ cubitum quo menſuratur ni=
lus non iam in templum ſerapidis an=
nis ſingulis ſed in eccleſias poꝛtari ſan=
ciuit. ¶ Sozomenus. L. ¶ In omnibꝰ
itaqꝫ volens ſimilem monſtrare rome cõ
ſtantinopolim fruſtratus nõ eſt. Nam ⁊
coꝛpoꝛibus ⁊ diuitijs maioꝛ effecta eſt.
Quod ideo puenisse credo pꝛopter amo
rem dei: quem ciuitas gerit ⁊ habitato=
rum circa indigentes auxilium. Intan=
tum namqꝫ fides creuit vt multi quidẽ
iudeoꝛum ciuium: pagani vero pene om=
nes chꝛiſtianam illic conuerterentur ad
fidem. In qua vꝛbe creſcente quo tempo
re religio noſcitur ampliata. Nam neqꝫ
are neqꝫ pagana templa: aut ſacrificia fa
cta ſunt niſi ſub iuliano in breui tempo
re: quod mox pꝛobatur extinctum. Hãc
igitur tanqꝫ nuper conditam xpi ciuita=
tem. Cõſtantinus ſuo nomine dedicauit
multis eam et magnis exoꝛnans eccle=
ſijs. Iuuabatqꝫ diuinitas imperatoꝛis
vota ⁊ apparitionibus multis indica=
batur quia ſancte ſalutareſqꝫ eſſent que
illic edificabantur eccleſie.

¶ Capitulũ. xix. A.

Inſignis itaqꝫ lo
cus ex illo tpe claruit pe=
regrinis ⁊ vꝛbicis vbi olĩ
quidẽ veſtra colebãt: poſt
ea vero eccleſia facta eſt. Qui locus nũc
michaelũ nũcupatur: in dextera poſitꝰ par
te nauigantiũ a põto ad cõſtãtinopolim
diſtãs ab ea nauigio q̃dẽ ſtadijs fere tri
ginta ⁊ quinqꝫ. Per terrã vo circũeuntĩ
tibus omnem ſinũ vſqꝫ ad ſeptuaginta

& amplius tenditur. Sortitus est igitur is locus appellationem nunc usqꝫ serua tam eo ꝙ illic manifeste cernitur apparere michael archangelus qđ etiam ego intus eximie verū esse confirmo. Ostendit igitur hoc ita etiam multis aliis vir tus diuina per ipsarum rerum experimenta. Quidam enim in causis crudelibus aut ineuitabilibus periculis alij vero in languoribus aut ignotis passionibus incidētes hic orantes ad deum li berari ꝓmeruerunt: sed que singula quō illic miracula cōtigerint narrare longū est. Que vero prouenerint aquilino nobis noto & in causis forensibus socio par tim ab eo audiens: partim ipse cognoscens necessario pandam. Cum eum ardentissima febris rubeis colerib⁹ mota comprehendisset: estuanti poculum dederunt medici quod euomuit: moxqꝫ eius vomitu diffusa colera superficiem vult⁹ eius simili sui colore tinxerunt. Quamobrē quicquid comederet & biberet euomebat. Cumqꝫ hoc diu pateretur: nec esca ad nutrimenta proficeret hesitabat ars medicorum: & dum morti vicin⁹ esset iussit suos vt eum ad locum hunc ducerent credens aut illic se moriturum aut lāguore pri uari. Jacentiqꝫ per noctē diuina virtus apparens: precepit vt quicquid comede ret in huiusmodi potionem tingeret que esset ex pipere: et vino et melle confecta. Quo facto ab egritudine liberatus est. Quippe cum medicus ratione medicine videatur esse contrarium calida pocula colericis exhibere. ❡ Audiui enim & pro bianum vi B [illegible] rum in palatio haben tem militiam medicorum crudeli podagre passione detentum ibi doloribus liberatum eiqꝫ apparuisse sanctam mirabiliter visionem. Cum enim dudum pag[illegible]nus esset factus postea christian⁹: ali[illegible]tenus dogma sequebatur. Totius [illegible]o salutis causam idest sacratissimam cr[illegible]cem nolebat adorare. Hanc habenti sententiam diuina virtus apparens signum monstrauit crucis quod erat posi tum in altario eius ecclesie. Et aperte pa lam fecit quia ex quo crucifixus est christus omnia: quo ad vtilitatē humani generis facta sunt quolibet modo preter virtutem adorante crucis gesta non essent neqꝫ ab angelis, sanctis neqꝫ a pijs hominibus.

❡ Capitulum vigesimum.

Cum itaqꝫ populi & ciuitates ad cultum christianitatis accederēt: & ceteri pro filijs & vxorib⁹ me tuentes ne quid mali paterentur si cōtradicerēt: quie ti vacarent: nudati solatio multitudinis tēplorū cultores & sacerdotes et simulachra apud se reposita pretiosissima tradiderunt: & que iouis fulmina vocabantur et per semetipsos hec educebant ex aditis et templorum latentibus locis queqꝫ prius inuisibilia apud ceteros erant / et solis sacerdotibus manifesta facta sunt omnibus valde vilissima. Alie vero imagines: et statue ex pretiosa confecte materia: igne cremate sunt et pecunie publice sociate. Que vero ex ere mirabiliter facta videbantur: ad cōstātinopolim sunt aducta ornatus causa et hactenus in publico collocata & p plateas et in circo atqꝫ regalibus: idest phycū diuinatoris appollinis et muse helliconides et delphici tripodes. Spo liataqꝫ sunt ianuis templa & alia laquea ribus sunt nudata: alia vero neglecta ad sordes vsqꝫ: ad ruinamqꝫ perducta sunt. Tunc itaqꝫ perierunt et penitus sunt euersa: id est in egeas cilicie templum Asclepij & in Aphicis iuxta montem libanum: & adonem fluuium: veneris domus: vtraqꝫ apud illos insignia: eo quod egeate gloriarentur quasi languentes corpore curarentur apud eos demone noctibus apparente atqꝫ curan te. In aphicis autem quia per inuocatio nem quandam certo die de summitate libani montis ignis fulgens veluti sydus in proximum flumen velociter occumbe bat quod dicebant venerem esse.

❡ Sozomenus.

❡ Capitulum. xxi.

Praeterea cū multitu do nimia gentium nigadorum ex trachia transisset in

asiam: ⁊ alij aliūde barbari hoc egissent contra romanos: multi sacerdotum christi captiuati cum eis ferant. Cunq; languētes curarent ⁊ demones effugarent: christū solūmodo nominantes ⁊ filiū inuocantes dei: insuper ⁊ conuersationē philosophantes inculpabilem ⁊ omnem maculam virtutibus euincētes ammirati barbari virorum vitam ⁊ opera: simul egregia bene se sapere crediderūt ⁊ deū habere propitiū si meliores imitarētur homines ⁊ sicut ipsi placarent deum. Et constituentes sibi ubet ex eis bene agendi preceptores edocebantur ⁊ baptisabantur et consequenter in ecclesias occurrebant.

Theoderi. Capitulū. xxvi.

Autores igit arrij nequissima non reliquere cōcilia. Huius em̄ causa in cōfessione fidei etiam manib⁹ consenserunt qui postea imitati sunt gesta luporū. Nam cū sanctissimus alexander q̄ suis orationibus arrium fuerat iaculatus: idest bizantij pōtifex sic em̄ tunc vocabat. Constantinopolis ad meliorē translatus fuisset vitā: eusebius defensor impietatis paruipendens regulas quas ante paululum cum alijs pontificibus ipse conscripserat: repente nicomediam deserens constantinopolitanam arripuit sedem: regulis e diuerso clamitātibus episcopos ⁊ presbyteros nō licere ex alia trāsire ad aliā ciuitatem. Sed mirum non est vt qui sic insaniunt aduersus vnigeniti deitatem licēter etiam alias trāsgrediātur leges. Non em̄ tunc solūmodo hanc nouitatē fecit sed etiā olim aliud simile perpetrauit. Qui dū in berito esset ep̄s trāsiliuit in nicomediā: ⁊ erga denuo post cōciliū insania aperte impietatis exactus est: ⁊ cū eos theogni⁹ nicen⁹. Qd̄ impator cōstātinus literis manifestū fecit. Ego vero huic operi finem epistole inserere iudicaui. Scripsit enim hec nicomediēsib⁹.

Quis est qui hec ita populum docuit innocētē? Eusebius vtere tyrānice crudelitatis execultor. Quia enim vbiq; tyranni noscitur esse cliens ex multis reb⁹ apparet. Hoc nanq; veracium episcoporum testatur interitus: hoc etiā christianorū crudelissima psecutio clamat aperte. Nihil em̄ de iniurijs mihi factis nūc aio per quas qm̄ maxime aduersarū partium insidie discurrebāt: iste etiam oculos q̄ me habebat intentos. Cui hoc de fuit solum q̄ non ⁊ armatū ministerium tyranno licēter exhibuit. Neq; me quispiam putet ad hoꝝ probationē minus instructū. Judicium nāq; manifestū est quia presbyteros ⁊ dyaconos sequētes eusebium aperte constat a me deprehensos. Sed hec quidem transeo que nunc non indignationis gratia: sed ad illorum cōfusionē a me prolata noscuntur. Hoc solū formido: hoc cogito quia nos ad cōmunionē criminis vocari cōspicio. Propter eusebij nanq; seductionē ⁊ subuersionem cōscientiā percepistis a veritate separatam. Sed erit huius rei nō tarda salubritas: si ep̄m fidelem ⁊ integrū nūc sumentes respiciatur ad deum. Quod vtiq; ad presens in vobis est studium dudum oportuerat in vestro pendere iudicio: nisi predictus eusebius pessima conscioꝝ suorū tuitione venisset hic ⁊ ordinē rectitudinis impudētissime confudisset. Sz qm̄ de memorato eusebio apd̄ vestrā charitatē nos breuiter loqui decet audite. Meminit vestra patientia factū in nicea ciuitate conciliū. Cui ⁊ ego ipse conscientie mee cultum decēter exhibui/nihil aliud volens q̄ concordiā oibus fabricari: ⁊ precunctis arguere et remouere hanc causam q̄ principiū quidem habuit per arrij alexandrini superbiam: corroborata vero per eusebij prauum pestiferūq; votū. Sz ipse eusebius o amabiles atq; charissimi cū quāta pruitatis discussiōe quippe cōsciētia sua victus/cū quanta cōfusione mendacio vndiq; declarato degebat. Immittens quidem mihi diuersos qui pro eo deposcerent. Petens vero a me quoddā solatium ne tanto malo cōuictus suo honore priuaretur. Testis est mihi dn̄s hui⁹ rei q̄ ⁊ in me ⁊ in vobis benigno amore consistat. Nam etiā me illi diuertit ⁊ indecēter arripuit qd̄ vos quoq; nostis. Tunc enim oia gesta sunt sicut ipse desidera=

bat: quia omne malum in sua conscietia recondebat. Sed vt cetera peruersitatis ei⁹ omittā quid maxime cū theognio nequitie sue participe egerit audite depos sco. Alexādrinos quosdā a nostra fide recedentes hic destinari preceperā: qm̄ horū ministerio mentis flammā vigebat. Sed isti benigni ꝛ optimi nimis episcopi quos simul concilij veritas ad penitiam reseruabat nō solū receperūt eos ꝛ apud se seruauerūt: ꝫ etiā malis eorꝫ voluntatib⁹ cōicare decreuerūt. Qua propter hoc circa istos ingratos decreui ꝑagere vt abreptiꝫ procul deportarentur exilio. Nunc itaqꝫ vestrum est ād deū illa fide respicere qua semper et fieri conuenit et esse decet ꝛ agere. Epos em̄ purificatos et orthodoxos atqꝫ clementes nos gaudeamus habere. Si quis autē ad memoriam illorū pestilentiū aut ad laudē improuide presumit forsitan excitari repēte in sua psumptōe ministri dei hoc est i eo opere cōprimetur. Dñs vos custodiat fratres charissimi.

❡ Theodoricus. Capitulum.xxiij.

Nunc igitur isti et dāmnati ꝛ ciuitatibus sunt expulsi. Et in nicomedia quidem appion epūs ordinatus est in nicea autem xp̄s. Sed rursus cōsuetas machinationes exercētes ꝛ imperatoris clementiā accessibilē suis fallacijs inuenientes restituti sunt priorēqꝫ potentiā receperunt. Eusebius etenim sicuti iam dixi etiā cōstantinopolitanū tenuit tyrannice presulatū et potiorem percepit presumptionem frequēter ad imperatorem veniēs et fiduciam ex crebra collocutione mercatus contra veritatis ꝓpugnatores scenas contētiones instituit. Et primū quidē cupere se [illegible]solymoꝝ loca professus est: ꝛ impe[illegible]torem tanqꝫ famosissimus visurus edi[illegible]ionis opus prouida cogitatione ca[illegible]uit. Quapropter cum multo honore [illegible]ussus est imperatore vehicula ꝛ alia [illegible] distribuēte solatia. Profectus igitur [illegible] cuꝫ eo theognius niceuus particeps malignorum consiliorum eius sicuti iaꝫ [illegible]ximus. ❡ Capitulum.xxiiij.

Venientes eni in anthiochia et amicitiarum induti vultū maxima multatiōe potiti sūt. Ueritatis ꝓpugnator magn⁹ Eustachi⁹: largam ei hospitalitatē fraternitatis exhibuit. Cumqꝫ ad sacratissima loca peruenissent et concordes vidissent suos: hoc est eusebium cesariensis scytopolitani patrofilum ꝛ etiā licide/laodicie theodotum et alios qui lepram arrij susceperunt nūtiauerunt eis qđ cogitauerunt ꝛ cū eis venerunt ad anthiochiā. Et schema quidē sub honorej permittebatur aduēt⁹ eorū: qnod vero ꝓpinabatur erat pietatis bellū. Mulierem manqꝫ prostātem mercede negociantes et linguā eius sibimpēdi persuadentes ad concilium venerunt. Proinde alios oēs foras ire precipiētes tūc miserrimā introduxere mulierem. At illa infantulum sub māmilla demōstrās alebat ex cōcubitu Eustachij illū sex cōcepisse et generasse: cumqꝫ clamabat. sepius impudentē. Is autē qui calumnie eius tam manifeste conscius erat iussit vt hanc rem siqui scirent deducerentur ad medium. Illa vero dicente nulluꝫ se habere accusationis testem iusiurandū ei iustissimi iudices intulerūt lege scilicet aperte clamante: In duobus aut tribus testibus credi esse veracia q̄ dicunt. Necnon et apostolo precipiente vt nul l⁹ aduersus presbyterū inscriptionē factaꝫ extra duos aut tres testes accipiat. Sed isti sacras contēnētes leges cōtra talem viruꝫ accusationē sine testimonio receperunt. Cum ergo illa mulier ꝓbuisset adiecit affirmās q̄ ille infans et concubitu esset eustachij. Tūc itaqꝫ tāqꝫ aduersus adulterum isti amatores veritatis ꝓtulere decretuꝫ. Aliū quippe de pōtificibus cum vtiqꝫ multi adessent ꝛ pro apl̄icis dogmatib⁹ repugnarēt ꝛ omnimodis que fuerant cōtinuata nescirent aperte reclamantib⁹ magnū eustachiū colaudātibus decretūqꝫ illoꝝ iniquū suscipi ꝓhibentib⁹. Hoc itaqꝫ facto velociter hui⁹ note ꝯtinuatores ad imperatorem ꝓfecti sunt: eiqꝫ persuaserūt: q̄ vera

fuisset inscriptio & depositionis eustachii iusta sententia quem tamque ad alterum atque tyrannum expelli fecerunt exercitatorem pie tatis simul & castitatis egregium: & ille qui dein per tracias ad illirici deductus est ciuitatem. Isti vero amplius quidem pro eo ordinauerunt eulalium. Quo tempore pauco viuente eusebium palestinensem illic migrare voluerunt. Eo quod fugiente mutationem & simul imperatore prohibente fecerunt eufronium. Quo etiam anno & paucis mensibus in epatu defuncto flactio illius ecclesie tradiderunt pontificatum. Isti vero omnes pestem arrii habuere celatam. Propterea namque multi pie viuentium et sacerdotum ex reli quorum ecclesiastica relinquentes collegia apud semetipsos conueniebant. Quos vniuersi eustachianos appellabant/quia post egressum illius seorsum congregabant. porro mulier illa miseram passionem crudelissimi languoris incurrens: manifestauit insidias. Et illam tragedie compositionem pariter enudauit: non duobus vel tribus sed multis valde sacerdotibus que concinata videbantur insinuans. Ait enim pro pecuniis illam se facere presumpsisse collusionem. Iusiurandum tamen non omnino fuisse falsum: quia ille infans de quo iurauerat filius erat cuiusdam eustachium nole fabri ferrarii

¶ Socrates. Capitulum .xxv.

Tunc igitur in anthiochia grauis seditio in eustachii depositione surrexit: & postea de episcopatus electione tantus ignis accensus est vt pene ciuitas vniuersa deperiret populo in duas partes dissidente. Et aliis quidem eusebium palestine transferri contendentibus in anthiochiam: aliis studentibus vt reuerteretur eustachius. Erat enim in vtraque parte & populus ciuitatis & militaris manus: & tanquam aduersus hostes cuncti mouebantur vt pene vsque ad gladios peruenirent nisi deus & timor principis cohiberet. Nam imperator suis epistolis seditionem compescuit. Eusebius autem palestine repudiauit: quod ammiratus imperator scripsit ei propositum laudans eumque beatum vocans & quia non vnius ciuitatis sed totius orbis potius digne decerneretur episcopus. De cetero autem per annos octo dicitur anthiochene ecclesie vocasse sedem. Tandem vero studio inimicorum nicene fidei ordinatur eufronius: his igitur in hoc volumine rite contextis tempus est vt sequentis libri ordiamur initium.

¶ Historie ecclesiastice liber secundus explicit.

¶ Incipit liber tertius.

¶ Incipiunt tituli libri tertii.

i De conuersione gentis indorum atque persarum.

ii Quomodo iudei & christianos accusauerint apud persas quod vel quanti vel quibus modis passi sunt apud persas.

iii Epistola constantini apud persarum regem pro christianis.

iiii De alexandri pontificis alexandrini fine & initio presulis athanasii.

v Que contra athanasium gesta sint & quomodo refugit ad principem.

vi Quomodo sit arrius ab exilio reuocatus & qualem libellum dederit constantino & de fraudibus arrianorum.

vii. Epistola constantini euocantis episcopos vt athanasii causas ipse cognosceret.

viii Quia venientes episcopi arrio fauentes athanasio detraxerunt ita vt exilio mitteretur.

ix Quomodo marcellus anciranus depositus sit & asterio sophista.

x Quomodo arrius dum studet ab alexandro constantinopoleos in communione suscipi sit extinctus.

xi Quia prius arriani cum orthodoxis conueniebant atque communicabant: & de lege constantini qui iussit hereticorum oratoria ecclesias appellari.

¶ Quomodo & vbi constantinus imperatores tres filios suos ordinauit et percepto baptismate sit defunctus.

¶ Sozomenus. Capi. i. A

In temporibus religiosi principis constantini & indorum gentes & hiberorum christiani dogmatis rudimenta susceperunt. Sed etiam armenios tunc primum audiui christianos effectos. Aiunt

enim tyridatem regem tunc gẽtis illius et quodam mirabili signo dei quod circa eius domum euenit christianum fuisse factum: et omnes simul eius ditioni subiectos vna preceptione iussisse: vt similiter deo colla submitterent. Unde et apud ceteros confines christianum dogma transiuit et multitudine dilatatum est. Apud per B sas autẽ initiũ christianitatis estimo celebratum. Duz quidam eorum occasione commercij ad asirionos et armenios venientes vt allo let sanctis illis colloquerentur viris et eorum virtutes experirentur.

Capitulum secundum.

Uncq̃ tẽpore p̄cedẽte crescerẽt et ecclesias et sacerdotes pariter ceterosq̃ ministros hr̃e ceperũt. Hoc autẽ factũ non mediocriter contristabat magnos :q̃ religionẽ psarũ veluti quãdã sacerdotalis tribus p successionẽ gñis ab initio pmissaz habere noscunt. Afficiebat em̃ etiam iudeos naturaliter quodammodo christiani dogmatis inimicos A Quapropter accusauerunt apud Saporem tũc regem symeonem archiepiscopum selentie et thesifontis ciuitatem in persidã regalium tanq̃ amicus esset cesari romanorum eiq̃ persarum negotia depalaret. Credens autẽ derogantibus his sapor: primũ quidem tributis immẽsis christianos afficiebat eo q̃ plurimos eoz agnosceret: et q: paupertatẽ magis eligerent crudelibusq̃ viris huiusmodi actiones iniũxit quatenus ex egesta pecuniarũ et nimietate exactoz vim sui: propter religionis iura contemnere. Post hec autẽ sacerdotes ministros dei gladijs p̃minacibus interemit. Ecclesias subuertit et vasa eorũ omnia publicauit. Symeonem vero iussit deduci sic tanq̃ proditorem persarum regni q̃ religionis. Magi siquidem auxiliantibus sibi iudeis cuz festinatione sanctas ecclesias destruebant. Symeon sit cõprehẽsus ferroq̃ vinctus ad regẽ q̃ deducit. Quo vir effect⁹ magnus et omni fortitudine preciosus. Nã cũ eum torquendũ sapor iussisset introduci neq̃ timuit neq̃ adorauit. Pro q̃ vehementius efferatus rex inquisiuit cur nõ adorasset. Quippe quod prius facere cõsueuerat. Ad quem Symeon. Prius quidẽ non vinctus adducebar: vt negarẽ vere dei culturã: et nihil indubitãs q̃ sũt sollennia regis implebam. Nunc autẽ fas mihi non est hoc agere. Ueni nanq̃ pro nostro dogmate et pietate decertaturus. Hec dicentẽ precepit rex adorare solem et facientĩ plurima se daturũ et cũ maximo honore munera compromisit: Reluctantem vero interminatus est esse moriturũ et omniũ christianorum gentem. Cunq̃ nec terroribus potuisset mouere symeonem nec mulcere promissionib⁹: sed fortiter permaneret nunq̃ adoraret solem: nec proditor sue religiõis existeret: precepit euz in vinculis retineri: credẽs eũ posse longo tempore declinare. Cum B q̃ duceretur ad carcerem vidit euz vstazadis senior quidẽm eunuchus nutritor saporis et maior regie domus. Et consurgens adorauit eũ: sedebat q̃ nãq̃ ante ianuas regis: quem symeon increpauit iniuriose et cũ furore clamauit: ad uẽrsatusq̃ despexit. Is em̃ dũ christianus esset/non ante multũ tps vim passus adorauerat solẽ. Quo facto repente flens eunuchus cũ gemitu quidẽ vestem clarã qua indutus erat exutus est: et lugubrẽ accipiens amictuz: ante domũ rẽgiã sedebat flens atq̃ gemẽs. Heu: inquit: qualẽ credam esse circa me deum: quem ego negaui: dũ pro hac causa dudũ amicissimus symeon neq̃ vbũ mihi reddiderit: et sic aduersatus cũ furore transiuit. Dũq̃ hec sapor audiuit euocãs eum causam luctus inquisiuit: aut si qua ei circa domũ erũna contigerit. Respondẽs vstazadis ait. O rex nihil in huius seculi domo infortunij passus sum. Utinã pro his que mihi nũc euenerũt: vniuersas calamitates alias incidissem. Lugeo nãq̃ cur viuo: qui dudum mori debueram. Uideo solem quem tibi parere volẽs nõ voto mee voluntatis adoraui. Quapropter pro vtroq̃ me mori iustissimum est: q: proditor suz christi et te quoq̃ decepi.

Et ille quidem hoc dicens iurauit celi et terre creatorem et suam vlterius non se mutare sententiam. Sapor autem amiratus eunuchi constantiam: amplius seuiebat aduersus christianos: tanquam maleficijs hoc agere preualerent. Parcens autem seniori nunc lenitate: nunc minis omni virtute eum se subuertere iudicabat. Cumque nil ageret vstazade profitente nunquam se fore sic fatuum vt pro deo creatore cunctorum illa coleret potius que a deo creata sunt. Tunc ira commotus iussit gladio caput eius abscindi. Cumque duceretur ad necem: rogauit spiculatorem vt paululum sustineret tanque aliquid regi mandaturus. Et vocans quendam fideliorem eunuchorum iussit vt diceret hec Sapori. Pro fauore quem hactenus a iuuentute habui circa vestram domum o rex patri tuo et tibi ministrans studio competenti testibus non indigeo. Tu nanque bene nosti pro omnibus: ergo que aliquando vobis impendi redde mihi compensationem huiusmodi: ne quis ignorantium putet me supplicium sustinere tanque infidelem regni: aut male cuiuspiam voluntatis: sed vt potius manifestum fiat quod agitur: preco clamans denuntiet vniuersis: quia vstazadis capite truncatur non regis inimicus sed christianum se esse professum et deum proprium apud regem negare contemnens. Hec quidem eunuchus regi nuntiauit. Porro Sapor secundum petitionem vstazadis preconem clamare precepit. Estimabat enim alios posse a christianitate reuocare christianos si mente perciperent: quia nulli parceret christiano: qui senem nutritorem et deuotum sue familiaritatis occideret. Ustazadis autem studuit clamare causam sue necis credens quia cum per terrorem adorasset solem multos christianorum deduxerit ad timorem. Nunc autem cognoscentes pro religione mortuum: imitatores multos sue virtutis efficeret. Hoc itaque modo vstazadis gloriosissima morte translatus est. ¶ Sy C meon autem cognoscens in carcere gratificos pro eo hymnos obtulit deo. Altera vero die que erat sexta feria septimane maioris in qua ante resurrectionis festiuitatem annua salutaris passionis memoria celebratur: etiam Symeonem decreuit rex ferro perimere. Deductus enim rursus e carcere ad palatium regis nimis intrepide loquebatur sapori de dogmate et nec illum: nec solem passus est adorare. Eademque die similiter interimi iussi sunt: et alij centum in carcere constituti. Nouissime vero Symeonem occidi preceptum est: ita vt mortem videret vniuersorum. Erant enim horum alij quidam episcopi: alij presbyteri alij diuersorum ordinum clerici. Cumque omnes ducerentur ad mortem adueniens summus princeps magorum. interrogabat eos si vellent viuere: et regis religionem colere et solem pariter adorare. Cumque hanc nullus eligeret vitam: spiculatores circa necem martyrum laborabant. Symeon autem assistens confortabat vniuersos/et de resurrectione ac pietate loquebatur atque de sacris scripturis adhibens fidem/dicebat vitam quidem veram esse sic mori: mortem vero manifestam negare deum adijciens: quia post paululum etiam nullo perimente sponte mors accedit. Hic est enim omnibus natis finis ineuitabilis. Post hec autem perpetuitas non omnibus similiter accedit: sed velut ex quodam pondere omnem rationem reddent homines huius vite: et eorum que bene gesserunt retributionem: et penas malorum sine dubitatione recipient. Maius autem bonorum omnium nihil est ac beatissimum: quam eligere mori pro deo. Hec dicente symeone et tanquam filios edocente: in certaminibus sacris modo quo decebat vnusquisque excitatus alacriter currebat ad [illegible] cem. Cumque omnes centum spicu[illegible] transisset: nouissime venit ad symeo[illegible] et abedecallam et ananiam/ambo [illegible] que senes: cani sub ecclesia constituti [illegible] eo fuerant comprehensi et erant in [illegible] culis. D ¶ Tunc itaque pusicius q[illegible] per omnes artifices regis erat ibi.c[illegible] stens: et videns ananiam trementem [illegible] prepararetur ad necem ait. Paulu[illegible] senex claude oculos et securus esto: [illegible] enim christi videbis aspectum. C[illegible] dixisset hoc repente comprehensus [illegible] ctus ad regem et christianus esse [illegible] fest[illegible]

festatur eo q pro dogmate fuisset locut⁹ libera intentione martyribus. Tunc rex extraneo quodam et crudeli modo eum mori precepit ita vt pforata ceruice exin de linguam eius eijcerent. Hoc itaq factо quibusdam accusantibus etiaз filia eius virgo sacra tunc cōprehensa perempta est. Sequēti vero anno die quo passionis [illegible] christi memoria celebrabatur et expectabatur resurrectiōis festiuitas crudelissima saporis preceptio p omnem persarum cucurrit terrā: morte condemnans eos qui se pfiterentur esse christianos. Quo tempore fertur vltra numerū multitudinem christianorum gladio cecidisse. Alios nanq p ciuitates et vicos diligenter magi requirētes celatos inueniebat. Alij vero sponte nullo dicēte semetipsos offerebant: ne taciturnitate christum negare viderent. Igitur dum oēs christiani sine parcitate perimerentur etiā multi l ipsis regularib⁹ sunt occisi: cū quibus et azorius eunuchus regi maxime gratus. Quod dum sapor audisset: tristis factus: hanc generalē perēptionē remouit: et solūmō preceptores religiōis iussit occidi. Illo siquidem tpe in egritudine incurrente regina symeonis epi [illegible] soror nomine tharbua comprehensa est cū famula: suā sequente viā. Quas cōtigit teneri p insidias iudeorum accusantium: quasi maleficia regine fecissent: propter symeonis mortem. Regina vero cū soleāt languentes huiusmodi spe aures accommodare suspicata est verā esse detractionem et maxime a iudeis factā: et cū ipsa filia saperet cosq sine mēdacio et sibi fauētes arbitraretur. Sumentes aūt magi tharbuā et alias mortis acerbe per culere supplicio. Stipitibus enim alligatas: serraq scindentes p mediū eas crudeli nece lacerauerunt. Et quasi expiantes reginā p medios stipites transire fecerunt. Ferunt aūt istam tharbuam fore iosam valde fuisse et a magis quibusdā adamatā: et latenter ad concubitum petitam promissa mercede salutis sue et aliorum si cōsentiret ad vitium. Que nec auditum luxurie passa est substinere sed in iurūs pro turpi petitione relatis/alacriter accessit ad mortē ne traderet sanctam virginitatem. Cumq [illegible] circuirent magi et principes eorum vniuersam prouinciam secundum saporis precepta: vt sacerdotes et doctores dogmatis apprehē derent xpiani puniebāt epos et pbros: et maxie per regionē abiabeniorū. Hic nāq locus est persic⁹ et plerunq xpianorū. Hoc enim tpe et accepsimā epm apprehē derūt: et multos clericorum eius tenentesq plulē sufficere sibi crediderūt: alijs nudatis substantijs dimittētes. Jacob⁹ autem qdam pbr ponti sequebat accepsimaм et supplicans magis identidem meruit irretiri. Tūc enim et semper alacriter seruiebat et eius cladem aliquatenus leuigabat: plagasq vt poterat curare non desinebat. Post paululum vero penis crudelibus cum magi torserūt: cogentes vt adoraret solē. Quo respuente miserunt eū rursus in vincula. Sz et multos alios pbros et dyaconos habebant in carcere post flagella. Pauco tpe pretereūte princeps magorum de eis consuluit regem. Acceptaq ptāte quod vellet: vt ageret si solem non adorarent: mandauit eis in carcere regiam volūtatem. Quibus aperte respondentibus nunq se fore pditores xpi: nec adorare solem sine vlla parcitate eos verberib⁹ laniauit. Cum quibus accepsimas p confessione dogmatis viriliter est defunctus. Quidā vo armeniorū cum essent obsides apud persas/corpus eius auferentes latēter sepultura debite tradiderunt. Alij vero licet nō minus flagellati/preter spem vixerunt et non mutantes voluntatem denuo ad vincula sunt reducti: cū qb⁹ erat aithalas. Qui dum nimis tensus cederetur/humeri sunt disiūcti: ita vt mortuas post ea manus portare videretur: alijq eius ori cibos offerrent. Sub hoc itaq regno testimonio bone vite trāslati sunt pbyteri/dyaconi/monachi/et sacre virgines: et in alijs officijs ecclesie cōstituti: ac pro dogmate laborantes innumere multitudinis. Eodemq tempore [illegible] passus est vna cum marea bichor episcop⁹ atq clerici circa ducenti et quinquagin ta q cū eo capti a persis fuerāt cōprehēsi. Tunc [illegible] millesius noie martyrio coronatus est qui primū quidem militabat

apud Persas. Postea vero relicta mili-
tia cõuersationem zelatus aplicam. Di
citur enim quia diuini in ciuitate persica
eõs fuerit ordinatus: multa sepe sit pas
sus ꝛ plagatus: atqꝫ tractus virili mẽte
sustinuit. Cũqꝫ nulli potuisset illic sua-
dere vt xp̃ianus esset: grauiter ferẽs ma
ledixit ciuitati ꝛ exinde decessit. Post pau
cum vero tp̃s primatibus eius loci in re
gem peccantibus superueniẽs exercitus
cum trecẽtis elephantis ciuitatẽ subuer
tit: ꝛ velut desolatã regionem arãtes se-
minibꝰ tradiderũt. Milesius autẽ episco-
pus solummodo perã circunferens: que
sacrũ codicẽ euãgeliorum habebat per-
rexit orationez facturꝰ ad hierosolymã
et inde in egyptũ vt videret monachos
ibidez cõuersantes. Qualis igiť iste san-
ctus ꝛ miraculorũ fuerit opator syri sũt
testes: qui eiꝰ actus vitamqꝫ scripserunt.
Fertur itaqꝫ eoꝝ qui tunc martyrio coro
nati sunt sub regno saporis virorum ac
mulierum fuisse milia quasi sedecim.

¶ Teodoricus. Capitulum. iij.

N persida vero fau
toribus pietatis constanti-
nus augustus sponte pro-
spexit. Agnoscens enim eos
ab impijs vehementer af-
fligi: eorũqꝫ regem erroribus seuientem
diuersa eis inferre picula scripsit eis ꝑ
legatos qui tũc aderãt monita pietatis:
rogans vt cultores dei apud eum digno
honore potirentur. Sed meliꝰ studij pij
principis ꝑ eiꝰ literas valebit agnosci.

¶ Sacratissimam custodiens fidem ve-
ritatis luce ꝑticipatꝰ summi luminis ve
ritate gubernatus sacraz cognosco fidẽ.
Deniqꝫ per hec sicuti res ipse cõfirmant
venerabilem religionez esse conspicio: ꝛ
doctrinam agnitiõis sanctissimi dei om
nibus offerẽtez huiusmodi cultũ me ha
bere ꝓfiteor: quia huius dei virtutez in
auxilio habens/inchoans a finibus oc-
ceani oẽm terrarum orbẽ firmissima spe
salutꝫ obtinuit: ita vt vniuersi q̃ ꝑ tot ty
rannorũ cladibꝰ quotidianis fuerãt sub
iugati: ꝛ ad obscuritatem vsqꝫ perducti
resumentes cõmunium reꝝ vindictã: re
diuina quodãmodo curatiõe resurgerẽt.
Hũc deũ colo cuiꝰ signũ deo dicatꝰ meꝰ ex
ercitꝰ portat ĩ humeros: ꝛ a quo dũ iusto
sermõe aliq̃d poscit ĩpetrat. Ex ipis aũt
tropheis is signibꝰ bñficia repẽte suscipio.
Hũc itaqꝫ deũ imortali mẽoria me hono
rare ꝓfiteor: eũqꝫ summa puraqꝫ mente
sup oia esse credo. Hũc inclinatꝰ genibꝰ
inuocabo fugiẽs cunctũ abhominabilẽ
sanguinẽ ꝛ odores horribiles ac fugien
dos: oẽmqꝫ terrenã flãmaz nimis cuito.
Quibus oibꝰ nefandus ꝛ ineffabilis er
ror multos gentiũ ac genera vniuersa ꝓ
strauit: ꝛ inferno contradidit. Que enim
deus oim propter hominũ ꝓuidẽtiã sua
clemẽtia vtilitatis causa ꝓduxit ĩ mun
dũ hec ad vniuscuiusqꝫ desideriũ trahi
nõ patitur: sꝫ purã tñmodo mẽtẽ ꝛ imma
culataz aiam: ab oibꝰ exigit virtutis et
pietatis actus exq̃rit: mãsuetudinis ꝛ cle
mẽtie delectatur opibꝰ mites amat: ha
bet odio turbulẽtos: diligit fidez: punit
perfidiam: oẽmqꝫ potentiam cum fastu
despicit: superborũ punit asperitatẽ: ad
fastum eleuatos interimit: hũilibꝰ aũt ac
patiẽtibꝰ digna retribuit. Sic itaqꝫ etiã
regnũ iustũ magnipẽdens adiutorio sue
virtutis extẽdit: sapiẽtiãqꝫ regiaz pacis
trãquillitate custodit. Non ergo videor
mihi errare frater mi hũc esse confitẽdo
deũ omniũ pricipẽ atqꝫ patrẽ quẽ multi
regnãtes apud nos vesanis erroribꝰ se-
ducti: denegare tentarunt. Sed illos om
nes finis cõprehendit exitiosus ita vt om
ne genus hominũ post eos exurgẽs cla-
des eorũ ꝓ maledictiõis exẽplo ꝓponere
videat. Horũ igiť vnũ esse reor valeria-
num/quẽ velut q̃dã vga iracũdie diuine
de nostris terris expellẽs vr̃is parti
tradidit puniendum. Qui scilicet ver
die sue famosissimus/apd nos troph
demonstrasse cognoscit. Sed hoc qui
in bonã partẽ conuersũ est: vt ĩ nr̃o se
lo huiusmõi suppliciũ fieret manifestũ. Vi
nãqꝫ ꝛ ego illoꝝ finẽ q̃ nuꝑ nefandis ꝑe
ptiõibꝰ deo deuotũ populũ turbauerũt
Quapropẽ multas deo refero grãs: qꝛ
integra ꝓuidẽtia oẽ genꝰ humanũ colẽt
legẽ diuinã reddita sibi pace decẽter ex
ultat. Vñ etiã nobis ipsis credo q̃m optis
me cauteqꝫ vniuersa ꝓuenient: qñ ꝑ illoꝝ
purã ꝓbabilẽqꝫ religionem/ diuinamqꝫ

concordiã: vniuersa in se dignatur erigere. Igit de tali holm collegio.i. xpianoꝝ pro quib⁹ est mihi sermo quē me libēter credis audire: qñ etiã eminētia loca pside per eos amplius ꝙ cupio decorãtur. Tu ergo optime gubernaueris si fueris sicut illi: ꝛ habueris cōmune qđ illi. Sic enim habebis oim dñm mitē placidũꝙ atqꝫ ppitiũ. Vos igit qm̄ tãtus ac talis extistis/cōmēdo tibi qm̄ ꝛ pietate probatis insignis. Vos dilige cōpetēter ꝛ facito clemētie tue participes/tibi simul et nobis pbiturus gratie inmēsa iura per fidē. Hec igitur optimus imperator pietate decoratus egit curã non solũ subiectorũ habēs: sed etiã eorũ qui sub aliena gubernacula regebãtur. Quapropter et ipse diuina ptectione potit⁹ est ꝛ europã vniuersã atqꝫ libiã: super has eciã marime asie partem tenēs/subiectos habuit vbiqꝫ deuotos. sed etiã barbaroꝝ alij qdē ei sponte seruiebãt/alij deuicti vbiqꝫ triumphi videbantur: ꝛ victor cernebatur in omnibus imperator.

¶ Theodoricus. ¶ Capitulum.iiij.

Praeterea alexãdro mirabili sene ꝗ arrij prostrauerat blasphemias defuncto/post mēses qnqꝫ ni cenū ccilij Alexãdrinoꝝ ecclesie suscepit athanasius presulatũ. Cuius persecutiones: fugas/contumelias: crebraqꝫ pericula transferre distuli: que rufinus suo nobilitauit eloquio.

¶ Sozomenus. ¶ Capitulum.v.

Post plurima vero ↄcilia turb⁹ seditionibusqꝫ cōpleta ꝛ clamores accusatorũ poscentiũ vt anathasi⁹ tanqꝫ magus violētus ꝛ indignus sacerdotio dãnaretur: directi ab imperatore metuētes ne eũ aliqua iniuria sione perimerēt: latēter eũ de ↄcilio subtraxerũt. At ille sciēs non sibi fore tutũ/ cōtra tot accusatores agere iudicib⁹ eis inimicis synodũ relinquēs venire festinauit ad imperatorē. ¶ Theodoricus

¶ Igit athanasi⁹ ad principē veniēs oēs psumptionē ↄtra se factã epoꝝ edocuit. At illi ad marcotã cōuenientes quosdam cōcordãtiũ sibimet sacerdotũ miserũt ad principem.i. theognũ nicenũ atqꝫ theodorũ perinciũ: ꝛ marichalcedonēsē/narcissumi cilitē: ꝛ similes horũ mēdacia texētes: ꝛ quedam cōmenta fingētes: ꝛ nimdas valde calũnias quasi veras accusationes sibimet cōponētes. Quo facto venerũt ad eliam ciuitatē. Preceperat eñi imperator vt omne ↄciliũ a tyro veniret ad eliã: necnon ꝛ alios vndiqꝫ cōgregari preceperat quatin⁹ tēpla edificata dedicarent. Misit itaqꝫ pariter deuotos viros pietate ac fide deuotissimos clarissimos omnia largissime expēdi pcipiens: nō solũ pōtificibus ac sacerdotibus: sed etiã egētibus vniuersis: q vndiqꝫ cōcurrebãt. Porro fuerat exornatũ etiã sacratum altare pallijs regalibus atqꝫ vasis auro ꝛ lapidibus preciosis decoratum.

¶ Sozomenus. ¶ Cap.vj.

Imperator interea arriũ de exilio reuocauit: iussitqꝫ ꝫ vt qđ de deo crederet scriptura currente pferret. Tūc ille nouitatē nominum quã prius adinuenerat declinãs: aliam explanationē contexuit: simplicibus verbis eam ꝛ diuina lectione confirmans: iusiurandum quoqꝫ prebuit ita se credere: et hec etiam mente sapere nihilꝙ aliter intelligere. Textus enim eius expositionis huiusmodi est. Piissimo ꝛ domino nostro imperatori ↄstantino Arrius ꝛ Euzoius presbyteri. Sicut pcepit deo amabilis pietas tua domine imperator exponimus nostram fidem ꝛ scriptis pfitemur corã deo sic credere ꝛ nos ꝛ omnes qui nobiscũ sunt sicuti subiectũ est. Credimus in vnum deũ patrem omnipotentem et dominum iesum christũ filiũ eius q ex eo ante omnia secula natus est. deus verbũ p quē omnia facta sunt ꝙ in celis ꝛ ꝙ in terra: qui venit ꝛ carnem assumpsit ꝛ passus est ꝛ resurrexit ꝛ ascēdit in celos ꝛ iterum venturus est iudicare viuos ꝛ mortuos Et in spiritũ sanctum: ꝛ carnis resurrectionem: et vitam venturi seculi: ꝛ in regnum celorum: ꝛ in

vnā sanctā catholicā dei ecclesiā que a finibus vsq; ad fines est. Hanc autē fidē percipimus ex sanctis euangelijs dicente dn̄o discipulis suis. Euntes docete omnes gētes baptisātes eos in nomine patris ⁊ filij ⁊ spiritus sancti. Si autem nō hec ita credimus atq; suscipim⁹: vere patrem ⁊ filium ⁊ spiritum sanctū sicut omnis catholica ecclesia et sancte edocent scripture quas per omnia sequimur: iudex noster erit de⁹ ⁊ nūc ⁊ in futuro die. Quapropter tuā pietatē rogamus deo amabilis imperator vt dū simus ecclesiastici ⁊ fidem sensum ecclesie sanctarumq; scripturarū habem⁹ vniri nos ꝑ pacificam ⁊ dei cultricem pietatē tuam matri nostre ecclesie iubeas quippe que stionibus ⁊ superfluitatibus inquisitionum sublatis: vt ⁊ nos et sancta ecclesia adinuicem pacificati solēnes orationes pro pacifico proq; imperio et omni tuo genere omnes communiter celebremus.

¶ Hanc fidei expositionem alij quidem dicebant ar B tificiose compositam vt videretur princeps placari sermonibus et ita arrij dogmatibus circumferri: quatinus per expositionem omniū ei fiducia preberetur: ⁊ vtrūq; haberet intellectum. Arbitratus autē imperator arrium ⁊ euzoium similia credere his q̄ nicea conuenerant valde gauisus est. Nō tamē sibimet persuasit vt eos in ecclesie cōmunione susciperet ante iudiciū atq; probationem cōgruarū personarū scd̄m ecclesie legem: sed destinauit eos ad episcopos tūc hierosolymis ꝯgregatos scribens vt fidem eorū expositionis examinarent: ⁊ clementem super eis deberent proferre sententiā si recte credētes inuidie gr̄a essent iniustitiā passi seu dū non haberēt vnde iudices suos culpare peterēt: ꝑ penitētiā reuocari. Porro sumpta occasione fautores arrij ꝑ scripta imperatoris eos in cōmunione susceperūt. Et hoc cū fecissent ipsi iperatori rescripserūt ⁊ ecclesie alexādrine: ⁊ in egyptū: et thebaidam ⁊ libiā ep̄is vniuersis ⁊ clericis: ꝑcipiētes vt eos alacriter susciperēt imperatore testante rectā eorū esse fidē quā etiā ꝓprie epistole subiecerūt. Hec q̄dē in hierosolimis gesta noscūtur. Athanasius aūt fugiens de tyro constatipoli venit: ⁊ q̄ passus est adito imperatore narrauit: petēs vt tyro fuerāt gesta examinarētur sub ei⁹ quoq; presentia. Porro constātinus imperator rationabilē ei⁹ petitionem iudicans: hec scripsit episcopis qui in tyro conuenerant.

¶ Socrates. ¶ Capitulum. xvij.

Tigit iperator directa sacra ꝯciliū euocauit: vt sui p̄ntia athanasij examinaret cām cui⁹ ꝟba sūt hec. Victor ꝯstātin⁹ pi⁹ ep̄is in cyriorū vrbe collectis. Ego q̄dē ignoro q̄ve stro cōsilio turbulēter atq; cū tēpestate decreta sunt. Apparet enim q̄m quadā tumultuosa in disciplinatiōe veritas ē oppssa. Vobis q̄ ppe nō ꝯsiderātib⁹ q̄ placet deo: ꝓpter iurgia q̄ ꝯ ꝓximos vr̄os habetis: ⁊ vota vestra ineuincibilia esse cōtēditis. Sȝ erit op⁹ diuine ꝓuidentie q̄tenus ⁊ hec cōtētio apte dep̄hensa possit euacuari: atq; nobis palā fieri: si q̄d illic ꝯuenietes sine q̄libet gr̄a: aut inimicitiarū cā gessistis. Quapropter cū oi festinatione vos oēs ad meā reuerētiā volo ꝯcurrere quatenus gestorū apud vos integritatē ꝑ vos ipsos possitis ostēdere. Verū qua gratia hec scripserī vobis vosq; ad me literis euocauerim per ea q̄ sequunt̄ agnoscetis. Pergenti iā mihi ad cognominis nostri felicissime patrie ciuitatem: dū essem cōscensurus in equū repēte Anathasius episcopus in media platea ex q̄busdā sacerdotib⁹ quos circa se habebat: sic inopinate nos adiit: vt nobis daretur subito cuiusdā causa formidinis. Testis eñ mihi inspector omniū de⁹ est q̄m nec cognoscere eū q̄s esset primā frōte ꝓualui nisi q̄dā nostrorū: ⁊ quis esset: ⁊ quā ptulisset iniustitiā tūc narrasset. Et ego q̄dē neq; ꝯfabulat⁹ cū illo tpe nec q̄libet locutione ꝑticipat⁹. Dūq; ille se audiri deposceret: ego vero refutarē: ⁊ pene expelli cū preciperē/cū maiori fiducia nihil aliud a nobis q̄ vestrū postulauit aduētū: vt vobis p̄ntibus q̄ passus est necessario posset suis gemitibus explanare. Vñ q̄ ⁊ mihi rationabile videtur ⁊

tēporib⁹ opportunū scribi vobis lib̄ti⁹
hec precepi vt oēs q̄cūq̧ apud tyrū cōci=
liū celebrastis: indesinēter ad expeditūʒ
nostre mansuetudinis cōcurrere festine
tis: ipsis operibus ostensuri puritateʒ et
rectitudinē vestri iudiciū corā me videli
cet quā dei ministrū ꝓpriū: neq̧ nos ab=
negabitis. Igitur: vbiq̧ pacificat̄ dei no
men ⁊ integre bene dr̄ ꝑ meā in deo cul=
turam etiā apud ipsos barbaros q̄ veri=
tatē hactenus ignorabāt. Certū nāq̧ est
q̄ q̄ veritatē ignorat: neq̧ deū scire pōt.
Uerūtamē sicut predictū est etiā barba=
ri per me fidelē ministrū recognouerūt ⁊
deū metuere didicerūt: quē vtiq̧ ꝓtecto
rem meū vbiq̧ ac ꝓuisorē ipsis operib⁹
est ostēsuʒ. Unde precipue etiā deū sciūt
et illi quidē ꝓpter nostrū timorem vene=
rētur deū. Uos aūt q̄ sancta mysteria ei⁹
clemētie ꝓferre videmini nō dicā custo=
dire: sed nihil agere nisi q̄ ad cōtentionē
noscūtur ⁊ odia pertinere ⁊ vt absolute
dicam q̄ ad humani generis tendere vi=
dētur interitū. Sʒ festinate sicut dixi ad
nos venire cōtinuo: sciētes q̄m omni vir
tute agere conabor qūaten⁹ q̄ in lege dei
sunt ea precipue sine aliqua titubatione
seruentur. Quib⁹ vtiq̧ neq̧ vituperatio
neq̧ mala superstitio poterit implicari/
dispersis vtiq̧ ac palam cōtritis ⁊ peni=
tus examinatis sacratissime legis inimi
cis q̄ sub schemate sancti nominis blas=
phemias varias, ⁊ diuersas iniiciunt.

¶ Capitulum.viij.

DE siquidem litere
ad estuationes ꝑduxerunt
eos q̄ fuerāt in synodo con
gregati: q̄m plures q̄dē ad
ꝓprias redierāt ciuitates.
Qui vero circa eusebiū ⁊ theogniū ⁊ ma
ri patrofilū ⁊ vrsatiū: ⁊ valētē ad cōstāti
nopolitanā veniētes vrbē nequaq̄ de ca
lice fracto aut altari subuersorant arse=
nio ꝑempto q̄d in synodo cōcinauerāt q̄
stionē fieri permiserūt: sed aliā inuenire
detractationem suggerētes imperatori
quoniā athanasius interminaretur non
se missurū ab alexandria frumenta solē=
niter ad constantinopolitanam vrbē. Et
hec audisse dicebant athanasio dicente
adamātium/ anubionem arbathionem
⁊ Petrum episcopos. Multuʒ itaq̧ de=
rogatio preualet quando derogator cre=
ditur fidedign⁹. Hac subreptione ad fu=
rorem perductus imperator athanasiuʒ
relegauit exilio: ⁊ habitare eū precepit
galliis. Aiunt enim quidē imperatoreʒ
propterea fecisse vt vnirent̄ ecclesie quo
niam Athanasius cōmunicare arrianis
euitabat. Et ille quidē degebat in tribe
ris galliarū. ¶ Theodoricus. Sʒ nemo
miretur si tātus vir deceptus excessit sa
cerdotibus falsa loquētibus cū diuinus
quoq̧ dauid ꝓpheta nō a pontifice: sed
a seruo siba cōtra miphiboseth loquē
te deceptus sit. ¶ Capitulum.ix.

Gitur episcopi in
cōstantinopolitana vrbe
cōgregati A marcellū
ancyre galatie deposuerūt
ꝑ huiusmodi causa. Aste=
rius q̄dā in capadocia exercens artē so=
phisticā eā relinquēs/ christianitateʒ se
promittebat asciscere. Tētauitq̧ libros
cōscribere q̄ ferunt̄ hactenus: ⁊ ꝑ quos
arrij dogma firmatū est. Dicebat eñ xp̄ʒ
sic esse virtutē dei sicuti dictuʒ est apud
moysen locustā ⁊ cāpas x̄tutē dei/ ⁊ his
multa similia. Cōueniebat eñ is asteri⁹
frequēter apud episcopos qui arrianaʒ
precipue non euitabant sectam. Nam ⁊
ad concilia concurrebat episcopatuʒ in
aliqua ciuitate querēs. Sed sacerdotio
quidē frustratus est eo q̄ persecutionis
tempore sacrificasse probaretur. Cumq̧
circuiret et syrie ciuitates libros B
quos cōsueuerat ostendebat. Hec agno=
scens marcellus contra eum scribere vo
lens mensuram contrarietatis excessit.
Purum namq̧ hominē sicut samosata
nus paulus presumpsit dicere dominuʒ
christum. Hec agnoscentes qui tunc hie
rosolymis conuenerāt de asterio quidē
nullum habuere sermoneʒ: quoniā neq̧
erat in ordine sacerdotum. Marcellum
vero tāq̄ sacerdotio functum rationem
exigentes libri sui cumq̧ comperientes
samosatani dogmate maculatum iusse=
runt vt a tali secta recederet. Qui repre
hensus libruʒ se promisit exurere. Cūq̧

hoc studium fuisset tentatum episcopo=
rum collegiū euocāte imperatore. venit
ad regiā ciuitatē p̄sentibusq; eusebio ꝛ
q̄ cū eo erant episcopis in vrbe constāti=
nopolitana rursus studiuz de marcello
fiebat. Et dū marcellus sicut ꝓmiserat
illicitam cōscriptionem nollet incende=
re: cū ab episcopatu deposuerunt. In cu
ius locum basiliū in ancyra direxerunt.
Sed hanc siquidem conscriptionē. Euse
bius tribus destruxit libris superstitio=
nem eius valde redarguēs. Postea vero
marcellus in sardicēsi ꝯcilio recepit epi
scopatuz dicēs nō intellectū suū librū: ꝛ
ꝓpterea quasi paulianū fuisse depositū.

¶ Capitulum. x. A

Gitur dum post
concilium hierosolymita
num arri⁹ venisset in egy
ptum alexādrina ecclesia
eius euitante communio
nem rursus venit ad constantinopolita
nam: vrbē: concurrētibus illic consecta=
toribus eius ꝛ obediētibus Eusebio ni=
comedie episcopo ꝛ concilium celebra=
ri volētibus. Horum studiū sentiēs ale=
xander: tūc constātinopolitanus episco=
pus nisus est soluere tale conamē. Dūq;
hoc nō valuisset implere aperte arrii ni=
sibus interdixit: nō licere euz ecclesiasti=
cum esse dicens ad infirmandam senten
tiam episcoporum pene totius terre se=
cum conuenientium in nicena vrbe. Eu
sebius autē ꝛ qui circa eum erant dum
primo sermonibus flectere nequiuissent
alexandrum: postea cū terrore minaban
tur: q2 nisi susciperet arriū certa die ipse
quidē deportaretur exilio: arrius autez
in communionē susciperetur vniuerso=
rum. Et post hec ab alterutris recesse=
runt. Illi quidē diffinitam diē expectan
tes: vt suas minas implerent. ¶ Alexan
der aūt orabat ne B ad perfectum ver=
ba Eusebij peruenirēt. Maxime autem
ei terror ingerebatur eo q2 imperatori iaz
pene suaserant vt faceret quod ipsi vole
bāt. Ante vnū vero cōstituti diē proster=
nēs semetip̄m sub altari tota nocte iacuit
pronus rogās deū vt impediret terminū
minacorū eius. ¶ Socrates. Hec igitur

¶ Alexāder pronus orabat: imperator
aūt de arrio experiri volēs eum ad pala
tiuz euocauit: percūctatusq; est si niceni
concilij decreta seruaret. Ille vero nihil
moratus repēte subscripsit decreta fidei
per subscriptionem arte callida circūue
niēs. Et imperator quidē miratus ei in=
tulit iusiurandū. Qui etiā hoc fraudulē
ter egit quodāmodo iusiurādū arte de=
ludēs. Quod aūt audiui de hac machi=
natione cōscribo. Fert eī cōscripsisse ar
riū: sectā suā in charta quā sub ala fere=
bat: vn̄ vere se iurare credidit dicens sic
se sapere sicut scripsisset. Hoc eī ita fa=
ctū audiēs ego cōscripsi: q2 vero ꝛ iusiu=
randū prebuit: ex epistolis imperatoris
agnoui. Credēs igit imperator suscipi
cū ab epo cōstātinopolitane vrbis alexā
dro in cōionē ꝓcepit. Erat eī tunc sab=
batū. Et sequēti die eos communicare ex=
pectabat alterutris. Sz presumptiones
arrij iudicia dei secuta sunt D Nam
dū egressus ex imperiali fuisset aula ob=
sequijs honorabatur satellitū Eusebij ꝛ
per mediā tūc ciuitatē perspicuus appa
rebat. Cūq; venisset iuxta locū cui est vo
cabulū cōstātini forū vbi colūna porphi
retica collocata est terror eum subito ex
quodam consciētie secreto constrinxit: ꝛ
cum formidine secuta est vētris effusio.
Percūctatusq; si secessum esset in proxi=
mo: ꝛ agnoscēs esse post constantini forū
perrexit illuc. Quo facto: defect⁹ eū q̄dē
cū effusione corripuit ꝛ vna cū stercorib⁹
meatus q̄q; ꝓlapsus est. Tūc ergo conci
dit ꝛ sanguinis multitudo cū subtilibus
intestinis subsequēter effluxit. Decurre
bātq; pariter cū splene etiā interna ieco
ris. Et ita factū est vt repēte sequeretur
ꝛ mors. Secessum vero vbi talia gesta
sunt in cōstantinopolitana vrbe mōstra
bāt sicut dixi post ꝯstātini forū atq; mar
celli in porticu ꝯstitutū. Omnesq; trāseū
tes digito notabāt locū detestabilē arrij
recordantes interitum. ¶ Sozomenus.
¶ Post aliquot tp̄s q̄dā fautor arriane
vesanie diues ac potēs studium habuit
eundē locū a publico com E parare:
vt destruens quod erat primitus domū
ibi cōstituit/quatenus obliuio facti pre
cederet ꝛ p successiones huiusmodi me

moria deperiret. Fama tñ per cunctam cucurrit ciuitatẽ ⁊ orbi terrarum mortẽ arrij declarauit. ¶ Capitu. vndecimũ.

Rrij vero dogma licet apud multos disputationibus extolleretur non dum tamen in proprium discernebatur populũ aut in nomine cõstabat auctoris: sed omnes simul in ecclesia veniebant atq; communicabant preter nouacianos ⁊ qui vocabantur friges ⁊ valentinianos: ⁊ marcianistas: ⁊ paulianistas: ⁊ qui alias hereses colebant. Contra quos omnes imperator posita lege sanciuit auferri eorũ oratoria ⁊ ecclesijs applicari: ⁊ neq; in domibus priuatorum eos congregationes nec publice celebrare. Melius enim iudicabat in ecclesia catholica cõmunicãdum ⁊ in eam cunctis cõuenire suadebat: propter quas legẽ arbitror hereticum memoriã fuisse destructam. Nam priorum principũ tpibus xp̃i cultores licet sectarũ diuersitate differrẽt/apud paganos tamen xp̃iani esse putabantur: et similiter passionibus subiacebãt/ac semetipsos propter cões persecutiões examinare non poterãt: ⁊ ꝓpterea facile inter se cõueniẽt eos missas celebrabãt. Et licet essent pauci non tñ videbant esse diuisi. Post hanc vero legem neq; publice in ecclesias poterãt cõuenire neq; latenter dũ epi ciuitatũ ⁊ clerici obseruãtes talia prohiberẽt. Hinc ergo plurimi metuẽtes ad ecclesiã se catholicã ꝯtulerũt. Alij vero mãserunt in sua sñia nõ tñ successores heresis reliquerũt. ¶ Socrates.

¶ Capitulum duodecimum. A.

Umq; gloriosissimus imperator potius chrislianitate gauderet ⁊ vere dei testimõio fidẽ nicenã roborari cognosceret ī his q̃ fuerũt ꝯ arrio gesta letabatur. Qui cum ꝫ tres habuisset filios eos cesares nũcupauit ⁊ singulos eo℞ p decẽnos annos imperij sui pn̄cipes esse ꝯstituit. Idest primũ q̃dẽ filiũ sui nois cõstãtinũ hesperiarũ partiũ in decẽnali suo fecit habere principatũ. secundum vero aui nomine constantiuꝫ in vicennalibus suis cesarem in oriente constituit: minorẽ vero constantem in suis tricennalibus ordinauit. Anno vero post hec transacto ingressus sexagesimumquintum etatis annũ: egritudine captus ex vrbe cõstãtinopolitana quasi ad calidas aquas egressus est.

¶ Theodoricus. ¶ Qui cũ nicomedia degeret ¶ lãguore grauat᷒ nec ignorãs vite hui᷒ incertũ: grãm sacri baptismatis est adept᷒. Distulerat eñi vsq; ad illud tempus: in iordane flumio hoc promereri desiderans. Porro aũt tres filios imperij reliquit heredes ⁊ athanasium magnum reuerti precepit in alexandriã licet eusebius p̄ñs esset: ⁊ niteretur contraria suadere. ¶ Sozomenus. ¶ Nicomedia ī suburbano sacri baptismatis donis initiatus est. ¶ Socrates. D Ita facto testamẽto tribus filijs cõstitutis heredib᷒ est defunctus. Corpus aũt imperatoris in aureo loco collocatũ: ad cõstantinopolim est deuectũ in palatij celso loco repositũ. Quod in multis honoribus atq; veneratione quasi viueret habebat: donec aliquis filiorũ eius assisteret. Postea vero ab oriente. Cõstãtio veniẽte cum imperialibus exequijs funus eius sepultum est in ecclesia. Quam ꝓpterea fecerat ut imperatores ⁊ sacerdotes reliquijs priuarentur apostolo℞. Vixit autem Cõstãtinus imperator annis sexaginta ⁊ quinq;. Regnauit autem triginta ⁊ vno. Defunctus est consulatu feliciani ⁊ taciani: vicesimasecunda mensis maij qui erat annus secundus ducentesime octaue olimpiadis.

¶ Explicit liber tertius.

¶ Incipiunt tituli libri quarti.

i Quomodo per quendaꝫ presbyterũ dogma arrij pullulauerit.
ij Quomõ athanasius fauore ꝯstãtini minoris alexandriã remeauit ⁊ eiusdeꝫ epistola cõstãtini.
iij De insidijs Arrianorum aduersus athanasium.
iiij De morte constantini minoris.
v Quia athanasius Arrianis bella sibi denuo suscitantibus ad partes secessit italie.

vi Quid de athanasio iulius decreuit episcopus.
vii Quia constans imperator partes fouerit athanasii.
viii De morte alexādri constantinopolitani episcopi et ordinatione apud orthodoxos pauli apud arrianos macedonii.
ix Quia remoto paulo eusebius nicomediensis constantinopoleos inuasit episcopatum et de anthiocheno concilio et ordinatione eusebii in alexādriā et post eum gregorii et de trāsformatiōe niceni concilii.
x Epistola anthiocheni concilii de fide et de bello francico et de anthiochie terremotu.
xi Quomodo gregorius alexādriā venerit et fugerit athanasius et que mala per gregorium gesta sint
xii Quia mortuo eusebio paulus in ecclesiam rursus introductus est et ab arrianis macedonius constitutus.
xiii Quod hermogenis magister militum volens paulū ecclesia pellere a populo sit peremptus et que vindicta processerit.
xiiii Quia gregorius ab alexandria remotus: gregorius arrianus ibi fuerit euocatus.
xv Athanasio paulus et aliis orthodoxis episcopis rome positis quid orientalibus iulius romanus rescripserit.
xvi Quid orientales iulio rescripserint
xvii Quid athanasio alexandria remeante prouenerit.
xviii Quomodo paulus denuo cōstātinopolim sit expulsus et que necces introducte in ecclesiam macedonio sint facte.
xix De calūniis cōtra athanasium.
xx De legatis orientalium episcopis apud constantē directis pro his que gesserunt.
xxi Quia constans fratrem pro fide monuerit et quia cōstantius sardicē conciliū cōuocari precepit.
xxii Athanasii relatio de nece pauli constantinopolitani pontificis.
xxiii De conuentu episcoporū in sardicēn. conciliū.
xxiiii Litere sardicen. concilii ad vniuersos episcopos.
xxv De legatis sardicen. ad constantium destinatis et de nephanda machinatione contra eos ab stephano anthiocheno presule concinnata.
xxvi Epistola constantii ad athanasium vt ad eum veniret.
xxvii Alia epistola eiusdē pro eadē re.
xxviii Tertia eiusdem.
xxix Epistola iulii ad alexandrinos pro athanasio.
xxx Quid constātius petierit athanasiū et quid athanasius a cōstantio. Et quō orthodoxis pōtificibus recipiētibus suas ecclesias heretici sint expulsi.
xxxi Epistola constantii per quā omnia gesta cōtra athanasium habita sunt cassata.
xxxii Epistola constantii ad alexādrinos vt susciperēt athanasium.
xxxiii Epistola cōstātii pro athanasio vt aboleret quicquid pro athanasio gestum est.
xxxiiii Quō athanasius alexandriā sit reuersus.
xxxv Quibus occasionibus tūc res publica turbabatur et diuisione anthiocheni populi propter fidem.
xxxvi Epistola hierosolymitani concilii ad egyptiacos epos.
xxxvii De magnentio et de bertrāmone atque nepotiano.
xxxviii De insidiis contra athanasium gestis et de leuitate constantii.
xxxix De macedōio eiusque crudelitate

¶ Incipit liber quartus.
¶ Sozomenus.
¶ Capitulum primum.

Gitur sub imperio constantini per ecclesias talia prouenerunt. Quo moriente rursus ad querimoniam venit dogma niceni concilii. Nā licet

viuente constantino nõ cũ omnes suscipe-
perent: tñ aperte renuere non audebãt.
Quo moriente plurimi se ab eo indubi
tãter abstinuere concilio. Erãt enim isti
qui etiam primitus videbantur esse su-
specti. Precipue vero arrii sectatores eu
sebius & theonius cuius dogma se fir-
mare credebant si reuerti athanasium
prohiberent & consectatori suo egyptia
ce diocesis iura cõtraderent. Et illi qui
dem hec agebant ministrante sibi ꝑsby
tero per quem temporibus constantini
arrius fuerat reuocatus. Erat enim is
presbyter ꝯstãtio quoqꝫ gratus eo ꝙ pa
ternũ ei seruaret testamentũ: ita vt vsqꝫ
ad pricipẽ palatijqꝫ potẽtes haberet ac-
cessum. Eusebius autẽ in aula imperia
li videbatur ita perspicuus: vt suos cõ-
sectatores faceret augustos ac ꝓceres.
Quãobrẽ de dogmate rursus priuatim
& publice disputatiões crebro ꝓferebã-
tur. Et simul iniurie inimicitie & pluri-
ma que ex talibus solẽt sepius euenire.

Capitulum secundum.

Praeterea ab occidẽtali pte athanasius in ale-
xãdriã est reuersus quẽ &
ꝯstãtinus viuẽs redire ma
luerat. Dicit autẽ q etiaꝫ
testõ voluit hoc conscribere sed qm̃ ita
defunctus est eius maior filius constan
tinus hesperiarũ partiũ princeps hoc
egit literasqꝫ huiusmodi ad populuꝫ de
stinauit alexãdrinum Constantinus ce
sar populo ecclesie catholice alexãdrie
cõstituto. Necqꝫ vestraꝫ sacratissimã mẽ
tem arbitror ignorare propterea atha-
nasium adorande legis predicatoreꝫ ad
tps gallijs fuisse directuꝫ: qm̃ ferocitas
crudeliũ inimicorꝫ eiꝰ in periculo sacri
eiꝰ capitis imminebat: ne forsaꝫ per ma
lignorũ calliditatẽ aliquid incõgruũ su
stineret. Ut ergo hoc euitaret ab immi-
nẽtibus sibi necessitatibus est ablatus.
Et ita me iubente habitare ꝓceptus est
vt in hac ciuitate in q̃ degebat bona ei
necessaria nõ deessent. Talis eñ est eiꝰ
venerabilis ꝟtus diuinis freta solatijs
vt etiã molestias asperioris fortune de-
spiciat. Quapropter licet ad charissimã
reuerẽtiã vestrã dñs noster beate memo
rie constãtinus pius meus pater eundẽ
epm̃ in suo loco restituere ꝓposuerat: ta
mẽ qm̃ humana sorte preuentus anteqꝫ
hec cõpleret vota requieuit: ꝯsequẽs ar
bitratus sum voluntatẽ digne memorie
imperatoris implere. Qui dũ ad vos re
meauerit qualem a me veneratione ha
buerit agnoscetis. Nõ enim mirabile si
quid in eo gessimus qd laudetur. Meaꝫ
nãqꝫ animã imago desiderij vestri & sch(e)
ma tanti viri ad hoc mouit & inuitauit.
Diuina prouidentia vos custodiat fra-
tres dilectissimi. Capitulum.iij.

His literis fretus athanasius alexandriam ve
nit li B bẽterqꝫ eũ plepꝰ
alexãdrina suscepit. Arria
ni vero coniuratione facta
aduersus eum frequentes seditiones su
binde suscitabant per quas occasio pre-
bebatur eusebio vt derogaret ei apud
imperatorem quoniam non decernente
cõmuni cõcilio episcoporum autoritate
sua arripuisset ecclesiã. Tãtumqꝫ his de
rogationibus actũ est vt indignante im
peratore de alexãdria vrbe ꝓiceret. Eo
dẽ tpe eusebio moriẽte epo cesarie pale
stine cognomĩeto pã B phili agapius
discipulus eius suscepit episcopatum q̃
& alios plurimos edidit libros & de vita
doctoris sui multa conscripsit.

Sozomenus. Cap.iiij.

Non multo post tempore & constãtinus imperator
ꝯstãtini maioris filiꝰ: dũ nitit̃
suadere partes iunioris fratris cõstãtis
circa aquileiã cõgressione facta perimit̃
consulatu acinnidi & procli. Quamobrẽ
romani imperij principatꝰ occidẽtaliũ
q̃dẽ partiũ puenit ad constantẽ/orienta
lis autẽ ad constantiũ. Theodoricus.

Capitulum.v.

Egit tpe quo cõstãtinꝰ perenne trãsiuit iperiũ
testõ filijs temporale distri
buẽs regnũ: nullus eñ eorꝫ
erat pñs presbytero a soro-

xc xx ia sibimet cōmēdato suū credidit testamentum/precipiens eū constantio pari qui iter alios videbat esse vicinior et pri9 venire posse credebat. Hic iste cō stantio factus notus: tradito testō accepit ad eū ingrediēdi fiduciā. Qui vidēs facile constantij voluntatē et velut calamū ventis accedētibus agitari presumpsit cōtra euāgelica dogmata bellū assumere: et aduersus ecclesias asperrimam erigere tēpestatē. Dicebat em esse culpabiles q cōsubstātialitatis vocē que scripta nō inueniret i fidei doctrina posuissent: quod inter sacerdotes et eos discordiā generaret. Hinc ergo athanasium et ei9 sectatores accusans insidias instruebat. Huius cooperatores erāt eusebi9/ et theognius et theodorus perinthius/ qui eloquentior videbatur et scripsit explanationes euangeliorum quem plurimi heracliotē vocāt. Isti nanqꝫ sepius venientes ad imperatorem reuersionem athanasij multorum causam asserebant esse malorum: et non solum egyptum sed etiam palestinam et fenicem: vicinasqꝫ gētes eius gra dicebant esse turbatas. Proinde huiusmodi verbis leuissimam obsidētes imperatoris intentionē suaserūt vt athanasiū ab ecclia rursus expelleret q agnoscens eorum conciliū ad partes hesperias abijt. ¶ Capitulum. vi.

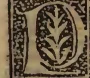
Erū eusebi9 eiusqꝫ consortes calūnias in athanasium factas iulio romano pontifici destinauerūt. Qui ecclesiasticam sequēs legē: etiā ipsis romā venire pcepit et venerabilē athanasiū ad iudiciū regl'r euocauit. Ille continuo euocatiōe suscepta venit: calūniarum vo sarcinatores rome qdē psecti nō sūt scientes facile suū posse capi mēdaciū. Sed vidētes oues pastore desolatas lupū super eas p pastore cōstituerūt. i. gregorium q sex annis bestijs ferocibus crudelius vsu penā malicie sue soluit ab omnib9 amarissime laniatus. ¶ Capitulū. vij.

Athanasius autem veniēs ad cōstātē postqꝫ cōstantinus minor fuerat bello defūctus: arriane cohortis eū gemitu referebat insidias: et bellū cōtra apostolicā fidē gestū patrisqꝫ ei9 nomē maximiqꝫ cōcilij ab illo celebrati memorabat: et qm cōi lege synodus roborata videret. Hec insinuādo cū lachrymis ad paternū zelū excitauit iperatorē. Mox nāqꝫ vt hec audiuit/ mādauit fratri: monēs vt pn̄c pietatis inuiolabilē seruaret hereditatē cū et ille pietate gubernādo regnū et romanorum euicisset tyrannos et gentes positas i circuitu subiugasset. ¶ Socrates.

¶ Capitulum. viij.

Alsiquidē tēpestate cōstātinopolim altera priore superior turba ex huiusmodi cā pcessit. Alexāder cōstātinopolitane psul ecclie post decertatiōnē cū arrio terminatā ex hac vita recessit epat9 tricesimo tertio vite ānno nonagesimo et octauo: nullūqꝫ i suū pstituitlo cū: sed mādauit vt vnū ex duob9 qs ipse noiaret eligerēt. Et siqdē vellēt docibilē simul et vite optime testimonio decoratū: paulū a se psbyterum ordinatū: virum qdē etate iuuenē/ sed sapiētia senē: epm sibimet ordinarēt. Si vo ex habitu solūmō reuerētie eligere vellēt: macedoniū facerēt tūc dyaconū existētē: qr et etate senior videret. Ex hac cā maior cōtētio p epi ordinatiōe surrexit: ecclēsiāqꝫ turba ritcum populus vtiqꝫ in duas diuisus cēt alij q dfenderēt arrianū dogma: alij vero niceni decreta ccilij. Igitur donec alexander viueret omousiani potiores erāt arrianorum: qr illi quotidie pūicti minuebant. Cū vo alexāder obisset cōtētio rursus ex vtraqꝫ pte pmotā ēst. Quapropter omousiani paulū ordinauere pōtificē/ arriani vo macedoniū: et i ecclia qdē heretice cognomie q ē vicina iuxta basilicā sophiā paulus est ordinatus: in quo poti9 alexādri snia pbata videbat.

¶ Capitulum. ix.

Ost paululum vo tēpus imperator ad cōstātinopo. A limveniēs/ idignat ob ordinationē factā arrianorum.

Episcoporum autem cõstituto concilio
paulũ quidem remoueri fecit: eusebium
vero ex nicomedia migrãtẽ cõstãtinopo
lim/episcopum esse decreuit. Quo facto
anthiochiam profectus est imperator.
Eusebius itaqꝫ nullomodo cessare patie
batur sed omnia B commouebat do
nec suum propositũ perduceret ad effe=
ctuꝫ. Egit ergo vt in anthiochia syrie sy
nodus fieret sub occasione quidẽ dedica
tionis ecclesie quam pater augustorũ fa
bricari ceperat: et post eius obitum con
stantius decimo anno eã a tempore fun=
dationis expleuerat. Pro veritate auteꝫ
ad subuersionẽ atqꝫ destructionem nice
ni concilij. Ad quam synodum conuene
runt ex ciuitatibus diuersis episcopi no
naginta. Maximus tñ hierosolymitan9
macharij successor nõ affuit cogitans qꝛ
ei posset subripi: vt in dãnationẽ subscri
beret athanasiũ. Sꝫ neqꝫ iulius iterfuit
maxime ro C me presul: neqꝫ in locũ
suum aliquem destinauit cuꝫ vtiqꝫ regu
la ecclesiastica iubeat non oportere pre=
ter sententiã romani pontificis conciliũ
celebrari. Fit ergo syno D dus in an
thiochia sub presentia. Constantij prin=
cipis. Consulatu marcellini ⁊ probini.
Erat autẽ quintus annus mortis. Con=
stantini patris augustorũ. Presidebatqꝫ
tũc ecclesie anthiochene flacillus succes
sor Eufronij. Fautores igit Eusebij ope
repertiũ iudicãtes athanasio derogare
primum quidem calũniati sunt quasi ex
tra regulam egisset quam tũc ipsi decre=
uerant quoniam non ex sententia com=
munis cõcilij episcoporum receperat sa
cerdotium: sed sibimet arrogando in ec=
clesiam fuisset ingressus. Deinde qm̃ ei9
aduẽtu turba generata plurimi seditio=
ne sint mortui: ⁊ quia aliqui ab athana=
sio cesi: iudicibus dicerentur esse contra
diti. Hac derogatione tunc habita con=
stituerunt epm̃ in alexandria: primo qui
dem eusebium cognomento emesenum.
Quo ordinato ⁊ in alexandriam ire me
tuente: gregorium fecerũt epm̃. His ita
gestis transformauerunt fideꝫ nihil qui
dem culpantes niceni cõcilij: sed princi=
pium prebentes quatenus frequentib9
concilijs alia subinde mutantes ⁊ recitã
tes terminus fidei paulatim in arrianaꝫ
vesaniam repedaret.

Capitulum.x.

NOs neqꝫ sequaces
arrij sumus/quõ cũ epi pre
sbyterũ A sequeremur:
neqꝫ aliã quãpiaꝫ fidẽ absqꝫ
exposita antiquitus suscepi=
mus. Sed etiam nos examinatores ⁊ co
gnitores eius fidei facti sum9 ⁊ iudicaui
mus potius ꝙ secuti sumus. Didicim9
eñ ab initio credere in vnũ deũ omniũ:
deum vniuersorum intelligibilium/sen
sibiliũqꝫ creatorem: ⁊ prouisorẽ, ⁊ in vnũ
filium vnigenitũ ante omnia secula exi=
stentem/⁊ cum suo genitore manẽtẽ per
quem ⁊ omnia facta sunt visibilia ⁊ inui
sibilia: ⁊ qui in nouissimis tpibus ꝑ bo=
nam volũtatem patris descẽdit ⁊ ex san
cta virgine carnẽ assumpsit ⁊ omnẽ volũ
tatẽ patris sui impleuit: passus est ⁊ re=
surrexit i celos ascẽdit: in dextera patris
sedet venturus iudicare viuos et mor=
tuos ⁊ rex permanet ineternum ⁊ deus.
Credimus ⁊ in spiritũsanctũ. Si auteꝫ
adijciendũ est credimus ⁊ de carnis re=
surrectione ⁊ vita ꝑpetua. Hec in prima
scribentes epistola ciuitatibus dirige=
bant. Sed post paululũ aliã in B an
thiochia dictauerunt. Eodẽ tẽpore etiã
rempublicã cõtigit valde turbari. Gens
nãqꝫ francorũ circa gallias cõstituta: ro
ma C nis erat infesta. Tũc eñ etiaꝫ
terremotus maximus in oriente factus
est: ⁊ precipue in anthiochia: que anno
iugiter est commota.

Capitulum.xi.

INterea gregorius
deducebat in Alexandriam
syrianus magister militie: ⁊
cum eo armati milites nu=
mero quinqꝫ milia: quibus
⁊ iam aderãt arrij sectatores ibi moran=
tes. Sed quomodo athanasi9 eccl'ia pul
sus ne caperet effugit: arbitror esse, dicẽ
dum. Erat eñ vespera ⁊ populus in vi=
gilijs obseruans. Sperabaturqꝫ futura
collectio. Inter hec venit magister mili
tũ ⁊ circa ecclesiã per cohortes suos mu=

lites ordinauit. Athanasius autē vidēs que fiebant cogitauit ne propter se vlla lesio populo ꝓueniret/ & precipiens diacono vt cōpleret orationē rursus psalmū fecit imponi. Dūq; cōsonātia celebraret per vnā ianuam ecclesie egrediebantur oēs. Quo facto milites quidē sine cōmotione steterunt. Athanasius autez inter medios psallentiuz illesus abscessit. Et hoc modo fugiēs rome ꝓfectus est. Porro gregorius Alexandrine tunc presedit ecclesie. Alexandrinoꝝ vero plebs nō ferens quod erat gestum/ecclesiam q̄ dionysii nuncupatur incendit.

¶ Capitulum. xij.

Eusebius autē legationē misit ad iuliū romane vrbis epm̄ rogās vt ↄtra athanasiuz iudex esset. Sed d̄ de athanasio decreuerat iulius: eusebi⁹ nō occurrit agnoscere: q2 dū paucū tēpus vixisset: post cōciliū vita priuat⁹ est. Quapropter cōstantinopolite rursus in ecclesiam introduxerunt. Idem & arriani in ecclesiam que nūc dicitur pauli ordinauere macedonium. Et hoc gerebant fautores Eusebij successoresq; presumptionis: idest thiognius nicenus maris calcedonēs. theodorus heraclie & relid. Sz vrsatius & valens heretici postea libellum penitentie iulio offerētes episcopo et consentientes cōsubstantialitatis verbo communicare meruerunt.

¶ Capitulum. xiij. B

Reterea ꝓpter macedonium ingens prelioꝝ sinia surgebat & intestinū bellū christianorum in ciuitate multi sanguinis effusione pullulabat. Quod dū audisset cōstanti⁹ anthiochia positus imperator hermogeni magistro militū trachiarū iniūxit vt paulū ecclesia pelleret: qui cōstantinopolim veniēs maximas turbas egit: cogens vt pelleretur eps. Facta aūt seditione popul⁹ erat ꝑparatus ad vltionem. Cūq; hermogenes insisteret vt militari manu expelleret paulum: accensus populus vt fieri solet in talib⁹ rationabiliter ei resistebat eiusq; domum incendentes ipsumq; trahentes interemerunt. Hec gesta sunt cōsulatu cōstantij tertio: & secundo cōstantis. Quo tempore constans quidem frācos romanoꝝ sub B iecit imperio.

¶ Constantius autem de C interitu hermogenis agens ab anthiochia veredis ↄstantinopolim venit: & paulū quidē expulit ciuitate/ vbi vero dāna cōcussit & auferens ei frumenti a suo patre collati vltra quadraginta milia modioꝝ que quotidie frangebantur. Nam per octoginta milia per dies singulos vrbe Alexandrina mittente primo ministrabantur. Hoc itaq; facto macedonium distulit statuere vrbis epz. Irascebatur eni & aduersus eū non solū quia ꝓpter ei⁹ volūtatē fuerat ordinatus: sed q2 ꝓpter seditiones inter eū paulumq; factas: plurimi simul & magister militū fuerat interemptus. Dimittens ergo eū missas facere in ecclesia solū in qua fuerat ordinat⁹ denuo est profectus in anthiochiam.

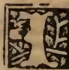
¶ Capitulum. xiiij.

Rriū preterea gregoriū remouentes ab alexādria tanq̄ odibilem: & quia propter eū factū fuisset incēdium necnon & q2 minus eorum fouebat errorē: euocauerāt georgiū capadocem arriane vesanie.

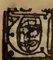
¶ Sozomenus.

¶ Capitulum quindecimū.

Gitur athanasi⁹ relinquens alexandriā romā profect⁹ est. Cōtigit autē eodē tēpore etiā pauluz cōstantinopolitanū pontificē illic vna cōcurrere: & marcellū ancyre: asclepiūq; gaze. Qui dū arrianis eēt aduersus descriptionē passus ab his quasi subuertisset altare dānat⁹ est. Pro quo gazeoꝝ ecclesia quintiano cōmittit. Lucianus aūt adriopolitis eps: ob aliā accusationē eccl'ia sua priuat⁹ degebat in vrbe roma. B Cognoscens ergo romanus eōs crimina singuloꝝ & oēs niceno cōcilio cōcordare cōperiēs: eos in cōmunionem suscepit tanq̄ omnium curā

gerens propter sedis proprie dignitatem singulis reddidit suas ecclesias & ouē talibus scripsit epistolis: culpans quia non recte tractassent viros inculpabiles de suis ecclesiis coexpellentes: & quod constituta niceni concilii minime conseruarēt. ¶ Quorum paucos ad certā diē sibimet adesse ¶ precepit vt corā eis ostenderet iustum se super eis protulisse decretū & de cetero nō se passurum interminatus est nisi ab huiusmodi turbis & nouitate cessarent. & ille quidē hec scripsit. Athanasius autē & paulus epistolas iulii dixerūt: & singuli eorum suas sedes adepti sunt. ¶ Capitulū. xvi.

Erū pontifices oriē tis grauiter hoc ferentes: & in anthiochiam congregati iulio rescripserunt epistolam ornato quidem stylo compositam: yronis vero maxime plenā & non sine interminationis qualitate cōfectam. Fatebātur enim circa omnes romanorum ecclesiam esse munificū: veluti que apostolicam haberet curam & antiquitus mater pietatis existeret licet ab oriente ad eam predicatores dogmatis aduenissent. Se vero nō propterea secūdo loco habendos existimabant: eo quod nō magnitudine aut multitudine abūdarent ecclesiarū cū virtute qualitate nō crederēt crimenque iulio improbabāt eo quod athanasii sectatoribus cōmunicasse videretur & tanquam eorum concilio cōtumelias irrogasset eorumque sententiā destruxit & veluti iniustū eius factum ecclesiasticis sanctionibus dissonās arguebat. His itaque conscriptis addiderunt quod si susciperet iulius dānationem ab eis factā: & ordinatos epos in dānato rū loco firmaret: pacē cū eo et cōionē haberēt. Si vo placidis eorum resisteret: contraria celebrarent. quippe cū orientales epi sic retinuissent dū nouatus a romana pelleret ecclesia. De his aūt q̄ preter cōe placitū ī cō cilio niceno gesserāt nihil ei rescribere te maluerūt. ¶ Socrates. ¶ Capi. xvii.

Ec itaque orientales episcopi Julio romano pōtifici rescripserūt. Cū vero athanasius Alexandriam fuisset ingressus compressio populi partis georgii qui illic fuerāt ordinatus eps vehemens facta est. Et ex hoc dicebant turbas & neces hominū prouenisse: & huiusmodi crimina in athanasium velut autorē sceleris referebāt: dum hec in certaminibus frequenter eueniant. Ob quam causam sabinus macedonie presul hereseos athanasium frequenter accusat. Qui si cogitaret quanta mala cōtra athanasiū & omousianos arriani: gesserunt: aut quanta concilia propter eū celebrata sūt: aut quanta contra oēs ecclesias, macedonius heresiarcus gessit: erubescens forte tacuisset.

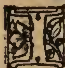
¶ Capitulum. xviii.

Onstātius igitur imperator in anthiochia degēs, cū audisset rursus paulum cōstantinopolitanā cepisse sedē iratus sacra sua misit ad philippum qui tūc habebat maximā inter alios iudices potestatem: & post principem secundus appellabatur vt paulum ecclesia pelleret et macedonium introduceret. Prefectus autem philippus seditionem populi metuens: arte est vsus aduersus paulum iussionem quidē principis celauit. Simulans autem publicū se habiturum esse tractatum processit ad termas vocabulo zeusippas: vbi etiā cū honorē quasi necessario vocauit paulū. Cū vero venisset prefectus sacra mōstrauit imperatoris: et episcopus quidem illic iniustam sententiā patienter tulit. Porro prefectus metuens multitudinis que ibi conuenerat propter timoris famam vnam fenestram termarum iussit aperiri: per quā ad palatium ductus paulus & missus in nauem ad talia paratum velociter ductus est in exiliū. Jussitque prefectus vt thessalonice seruaretur: ex qua paulus fuerat oriundus quatenus illic licenter viueret: & in aliis illirici ciuitatibus non tantum vt ad partes orientis accederet. Hoc itaque modo paulus inopinabiliter de ecclesia pulsus est. Philippus autem a termis ad ecclesiam prope rabat: cum quo macedonius residens in vehiculo cum prefecto simul et militibus armis indutis. Hoc facto terror po

pulum apprehendit et ad ecclesiam concurrunt vniuersi omousiani simul et arriani. Cumque prefectus cum macedonio ad ecclesiam peruenisset: et populum et milites irrationabilis timor inuasit. Cumque esset nimia multitudo nec posset introire prefectus milites ceperunt populum violenter impellere et cum propter angustiam loci accedere non valerent: putantes eos milites sibi velle resistere: euaginatis gladiis in eorum necibus grassabantur. Tunc ergo ilicenti fertur perempti sunt circa tria milia centum et quinquaginta. Alii a militibus interfecti. Alii vero compressione sunt mortui. His actis macedonius tanque nihil mali gerens: sed veluti mundus et innocens a prefecto magis quam ecclesiasticis regulis traditum sibi recipit episcopatum. Tantisque necibus ipse et arriani ecclesie iura tenuerunt. Hoc C tempore imperator maiorem ecclesiam fabricabat: que nunc sophia vocitatur: et est copulata ecclesie que dicitur hirene: quam pater imperatoris cum esset prius modica ad pulchritudinem magnitudinemque perduxerat quo modo velut sub vno circuitu contineri noscuntur.

¶ Capitulum. xix. A

Nterea contra athanasium alia machinatio fabricata est. Ecclesie namque alexandrinorum augustorum pater erogandam pauperibus frumenta donauerat: quod dixerunt anathasium vendere: et suis vtilitatibus applicare. Quod imperator credens eum iussit occidi. Hoc sciens athanasius latenter fugit. Tunc igi C tur iulius romane vrbis episcopus: cognoscens arrianorum insidias aduersus athanasium machinatas postque eusebius susceperat literas enocauit athanasium cum audisset locum vbi erat absconsus. Inter hec suscepit literas egyptiorum episcoporum: asserentium falsa esse que contra athanasium dicebantur: quo facto iulius rescripsit eis qui fuerant anthiochia congregati: culpans eos primum de iniuriis literarum: deinde cur eum ad synodum suam non vocassent canonibus quippe iubentibus extra romanum nihil decerni pontificem: insuper quia latenter corrumperent fidem. Et quia tyri gesta per subreptionem fuerint et arte composita: et quia contra ius ex vna parte confecerint monimenta gestorum: referens ad falsitatem de arcenio concinnatam: epistolas ipsas ponere propter fastidium longe lectionis omisi.

¶ Sozomenus. Capitulum. xx.

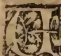
Mperator autem fratri suo constantio scripsit vt aliquos A orientalium episcorum satisfacturos de quorundam damnatione dirigerent. Quapropter eliguntur tres: narcissus hermupolita cilix episcopus. theodorus heraclie tracie: et marcus arethuse cyriace. Qui venientes italiam: facta propria vindicabant nitentes imperatori persuadere orientalis concilii iustam esse sententiam. Cumque fidei sue confessionem exigeret anthiochia eandem fidem expositam celauerunt. Aliamque conscribentes confessionem obtulerunt: multos tamen a niceno concilio dissonantem. Videns autem constans iniuste grauatos homines: nec crimina fuisse vera pro quibus dicebant in concione suspensi: sed gestum propter dissonantiam fidei: cum satisfacere nequiuissent pro quo venerant: remisit eos ad propria. Post tres autem annos rursus orientales episcopi occidentalibus aliam epistolam direxerunt. Quam multorum versuum noluere conscriptionem eo quod vltra potes prolixo eloquio confecta viderent. In qua de substantia eadem dei nullam fecere memoriam. Eos autem qui dicunt ex non existentibus dei filium aut ex alia essentia et non ex deo: et quia fuerit aliquando tempus aut seculum quando non erat abdicarunt. Porro eudoxium germanicie episcopum martyrium atque macedonium portitores epistolarum occidentales noluerunt suscipere sacerdotes: dicentes dogmata nicena sufficere et nihil vlterius oporteret tractari. Cumque constans a fratre petens vt athanasius suam reciperet ecclesiam resistentibus hereticis nihil impetrare valuisset: tunc athanasius et paulus adeunt poposcerunt fieri synodum eo quod pro defensione rectorum dogmatum expulsi probarentur.

¶ Theodorus. Capitulum. xxi.

Uod audiens constans scripsit fratri monens vt primi pietatis inuiolatam seruaret hereditatem: tunc ille imperium gu

bernando et romanorum tyrannos euicisset et incircuitu gentes barbaras subiugasset. His literis motus pstātius precepit sardice q̄ est ciuitas illirici: et orientales et occidentales puenire pontifices. Multe siquidē etiā alie passiones medicinā requirebant. Nam et p paulum constantinopolitane vrbis epm pro rectis dogmatibus arriani ad periculū mortis vsq̄ perduxerant tanq̄ seditiōis autorem: et alia quedam adiecerāt que calumniatoribus sunt amica. Quem tamē tūc populus sardice propter inimicoꝝ insidias duci nōn passus est. Paulopost aūt defuncto constante flectentes arriani leuissimani principis voluntatem: et a regiā ciuitate pellente paulum: cum ad ciuitatulam cucussenem que tunc erat capadocie nunc vero secunde armenie migrauerunt. Sed non sufficit in hoc cunctā turbātibus vita pauli mirābilisq̄ in solitudine pstituti. Mittentes em̄ ministros necis eū morti violētissime tradiderūt. Et hoc btūs Athanasi⁹ refert i satisfactiōe ꝓprie fuge ita dicēs. ¶ Ca.xxij.

Piscopum nanq̄ cōstantinopoleos paulum persequentes atq̄ comperiētes: palam suffocandum esse censuerunt in cucussa capadocie: autorem habentes philippum prefectum. Erat em̄ eorum hereseos tunc patronus et consiliorum minister iniquoꝝ. Huiusmodi em̄ crudelitatē blasphemia arrū germinauit Contra vnigenitū nāq̄ vesaniunt ministri psumptionum eius. Hoc itaq̄ modo paulo defuncto magis ad celestia regna ducto macedoniū statuerūt epm quasi pfectatorē suū qui ꝓtrie sancto spiritui blasphemabat. Sz paulopost expulerūt eū: dū creaturā nō pfiteref quem filiū scripture dicūt. Quapropter respondendo il ius heresis ꝓprie autor apparuit. Consubstantialem quidē nec iste patri filiū esse dicens similē tū per ola genitori docens: creatum ṽo spiritum apte denominans. Hec itaq̄ nō multū post sicuti diximus acta sunt.

¶ Socrates.

¶ Capitulum.xxiij.

A Decimus autem annus erat patris duorum. Consules aūt fuere tūc Rufinus et Eusebius quādo celebratum est sardicense conciliū. Ex hesperijs ergo partibus conuenerūt episcopi quasi trecenti sicut athanasius ait. Ex orientalibus sex et septuaginta tantūmodo: sicut sabinus dicit. Inter quos annumerabaf et chiras tanq̄ morbitis epus. quē dānatores Athanasij in episcopio huius prouincie produxerūt. Excusauerunt se etenim alij per infirmitatem corporis alij augustas inducias accusantes et ob hoc iulium romanū culpātes epm dum vtiq̄ ante annum et sex menses synodus fuerit pdicta et athanasius rome degeret expectās iudiciū synodale. Cū ergo sardice orientales conuenissent ad aspectum occidentaliū venire nolebant dicentes: non aliter se ad verba venturos nisi suo collegio athanasiaticos et paulianos expellerent. Dumq̄ protegenes sardicensis episcopus: et osius cordube hispanie non paterentur a concilio remoueri pauli defensores et Athanasij: illi repente discesserunt. Et venientes ad philippolim trachie seorsuz facere cōcilium: et aperte iam consubstantialitatez anathematizauerūt. Et sectā inequalis substantie epistolis subscribentes vbiq̄ miserunt. Qui autem in sardice conuenerant primum quidem horum damnauere vesaniam deinde accusatores athanasij dignitate priuauerunt. Et terminū fidei nicene corroborantes: et tractatum diuine substantie inequalitate respuentes consubstantialitatez apertius tradiderunt etiam ipsi vbiq̄ scripta propria dirigētes. Ex vtraq̄ ergo parte arbitrati sunt recte se facere orientales quidem eo quod a se damnatos illi susciperent occidentales quoniam ante cognitionez damnatores effugerant et quoniam hi quidem nicenā seruabāt fidem illi vero eaz adulterari presumpserāt. Reddiderūt ergo ad locū paulo et Athanasio nicenō et marcello ancyrē galatie qui dudum sicuti iam dictum est fuerat condemnatus.

¶ Theodoricus. Capitulum.xxiiij.

Que vero sardice gesta sunt concilij litere clarius edocebunt. Quas propter modum explanationis huic scripture interponere non omisi. Sancta synodus dei gratia sardice congregata ex vrbe roma na:hispanis/gallijs/Italia: campania: calabria/affrica/sardania/pānonia/misia/dachia/dardania/altera dachia/macedonia/thessalia/achaia/hepiris/trachia/rodope/asia/caria/bithinia/hellesponto/capadocia/phrygia/pisidia/pōto/cilicia/altera phrigia/pamphilia/lidia/insulis cicladibus/egypto/thebaida/libia gallacia/palestina/ & arabia/ vniuersis episcopis & cōministris sancte & apostolice ecclesie dilectissimis fratribus in dño salutē. Multa quidē ac sepius ministri arriane vesanie presumpserūt aduersus dei seruos & rectā fidē custodientes. Adulterā nāq doctrinā pponētes/ orthodoxos expellere sunt conati & intātū surrexerūt aduersus fidē vt neq audi tus amabiliū lateret imperatorū. Igitur gratia dei cooperāte etiā ipsi pijssimi principes ex diuersis nos puincijs & ciuitatibus colligētes/sanctū hoc cōciliū i sardicensiū celebrari vrbe pceperunt:quatenus ablata oim discordia & omni pfidia pcul expulsa:sola christi pietas apō oēs inuiolata seruet. Uenerūt eñ orietales epi a pijssimis impatoribus inuitati dei piie pter famā que de charissimis nris fratribus & cōministris fuerat diuulgata idest athanasio alexādrino: & marcello ancyre galatie & asclepa gazeo: forsan ēt ad vos.pfos detractiōes hmōi puenirēt: qm etiā nostras aures ventilare conati sunt vt ea que ɔtra innocētes referūt vera esse credant & iniqua herescos celetur opinio. Sed hec diutius facere permissi nō sunt. Et eñ psul ecclesiarū dñs est: q p his & p vniuersis mortē sustinuit: & ppter eas ascensū ad celos nobis oibus cōdonauit. Dudūq itaq eusebius & maris & theodorus atq theognius: vrsatius et valens & minophātis. & stephanus scripserūt iulio cōministro nostro ecclie romane pontifici ɔ pdictos cōsacerdotes nostros.i.athanasiū epm alexādrie: & marcellū episcopū ancyre galatie & asclepā gaze. Scripserūt quoq ex alijs partibus epi testimoniū perhibētes puritati athanasij cōsacerdotis nostri. Et ea q in eusebio & ɔsectatoribus eius gesta sunt nihil aliud q mēdacijs & calūnijs plena eē fir māt eos. Cū vtiq enocati a charissimo et ɔsacerdote iulio non occurrētes sicut ex scriptis eiusdē epi iulij cōprobatur: apte videant calūniatores existere. Nā si q gestis ɔ eos habitis psumpsissent: nō retardarent occurrere. Uerumtñ etiā ex his q fecerūt in hoc sancto magnoq ɔcilio eorū machinatio euidēter apparet. Uenientes eñ in sardicensiū ciuitatē atq videntes fratres nostros: athanasiū: marcellū asclepā/ & ceteros ad iudiciū accedere timuerūt. Et nō semel non secūdo sz etiam frequēter citati vocationibus obedire noluerūt. Cōgregatis vez in ɔcilio Osio longeuo qui ppter etatē atq ɔfessionē tantūq labore omni honore dignus apparuit: & reliquis sustinentibus & inuitātibus eos ingredi iudiciū. vt que ɔ absentes ɔsacerdotes diffamauerāt atq ɔscripserant psentes ostēderent: sed sicuti prediximus euocati nō venerūt vt etiam in hoc calumniā ppriā ostenderēt. Et quodāmodo respuēdo iudiciū: insidias/suas & molimina pclamarēt. Nāq q de suis dictis cōfidūt etiā ad faciē probare non fugiunt. Qui vero non occurrerūt: nullus vestrū de eis ignorare confidimus. Et si forsan rursus illic quicq machinari voluerunt/sciāt oēs qm nihil habētes que possint ɔsacerdotes nostros arguere: absentibus detrahūt psentes effugiūt. Fuerūt eñ charissimi fratres nō solū ppter calūniā aduersus istos instructā: verū quid suos pro diuersis criminibus accusatores occurrisse viderūt. Proferebant enim vincula & cathene. Uenerāt homines ab exilio & ɔsacerdotes necnō cognati pariter & amici eoz qui ppter eos mortui dinoscunt. Et qd est admirandū aderant epi quoz vnus quidē cathenas gestabat & vincula: qbus vinctus fuerat ppter eos. Alij vo eoz insidijs mortē sibi testabantur illictā: qm ad tantā supbiā sunt perducti: vt etiā epm occidere conarent ... nisi fu...

nisi fuga liberasset obierat. Uenit et cõsacerdos noster beat⁹ theodolus: fugiẽs eorum molimina qb⁹ fuerat iussus occidi. Alij vero gladiorum vulnera demõstrabant. Alij famã se ab eis passos iuge mi sceban t: et hec nõ quilibet homines testabantur: sed oẽs eccl'ie pro quib⁹ hij qui occurrerũt: et qui legati one fungebãtur insinuebant violentarum pestes: armatos milites: populos cũ fustibus: iudicũ terrores falsarum literarum obiectiones. Lecte sunt nãq literc theognij cõtra cõsacerdotes nr̃os Athanasiũ marcellũ: et asclepiã/ vt etiam imperatores nouisse viderẽtur. Quas literas dyacones theognij vulgauerũt: super hec aũt virginũ nuditates: ecclesiarũ incẽdia: carceres contra sacerdotes nostros adhibitos. Que oĩa prelia nõ nisi pro detestabili arrianorum heresi cõmisisse noscũtur. Quisq̃s eni eorum respuisset ordinationẽ atq cõiõnẽ his necessario subdebat iniurijs. Cõspicientes igit facinorum suorum angustias cõfusi recesserũt. Et vlterius hec nõ valẽtes abscõdere in sardicẽsiũ venerũt vrbem: vt per aduentum suũ quasi talia se nequaq perpetrasse monstrarẽt. Uidẽtes aũt quib⁹ calũnias irrogarẽt: et oppressos se simul accusatores et increpatiões pre oculis suis habẽtes euocati ad iudiciũ ingredi nequiuerunt. Athanasio quippe Marcello et asclepa nr̃is consacerdotibus fiducialiter agentibus: et nimis ingemiscentibus et imminentibus atq prouocantib⁹ eos: et promittentibus non solum se calũnias eui dẽter ostẽdere: sed etiã que in eorũ ecclesijs deliquissent: illi vero tanto cõsciẽtie terrore constricti sunt vt fugerent: et per fugam suas calũnias aperirẽt: delictaq sua iudicij declinatiõe faterẽtur. Et licet non solum ex prioribus: sed etiam ex istis malicia eorum atq calũnie patefiant: tñ vt neq per fugã ocasionẽ alterius iniquitatis accipiant: curauimus cõtra veritatẽ facta eorum examinare molimina. Et hoc proposito ex his q̃ gesta sunt eos calũniatores inuenim⁹: et nihil aliud nisi aduersus sacerdotes nostros insidias institutas. Nam arseniũ quem dicebãt ab Athanasio peremptũ hic viuit: et inter viuentes cõmorari dignoscitur: ex quo et alia probantur esse conficta. Quis vero etiam calicẽ diuulgauerũt fractum ama chario athanasij pbr̃o: testati suntq̃ de Alexãdria et marcote venerũt nihil tale fuisse gestum. Sed etiam episcopi egypti iulio cõsacerdoti nr̃o scribẽtes valde firmabãt: q2 neq suspitio fuisset hmõi. Proinde dixerunt monumẽta aduersus eos fuisse confecta. Que probatum tamẽ est ex vna parte celebrata. In quibus gestis pagani examinabãtur: et cathecumi nus inquisitus ait intus se fuisse quando macharius venerat ad eundem locũ. Alter autem interrogatus dixit illum famosissimũ squirã tunc egrotasse: et in cella iacuisse: vt ex hoc appareat nihil gestum ex omnibus sacramentis: eoq et cathecumini intus fuissent: et squiras non adesset sed iaceret egrotus. Is nãq malignissimus squiras mentitus eo q athanasius quosdã sacros incidisset libros illo tempore egrotasse declaratus est quãdo Macharius ibi fuit. Unde etiam ex hoc calumniator apparuit. Deniq pro huius modi calũnie mercedẽ dederũt squire nomẽ epi qui neq presbyter fuerat aliquãdo. Duo nanq presbyteri qui cum Melicio aliqñ degebãt: et postea a beato alexandro episcopo ciuitatis Alexandrine suscepti sunt: et cum athanasio constituti testati sunt nũq pbr̃m fuisse melicij: neq habuisse meliciã in marcotem ecclesiam vel ministrũ: et qui penitus neq presbyter fuerat nunc eum velut episcopũ produxerunt: vt eo noĩe in suis calũnijs terrere viderẽtur auditores. Lecte sunt eni et litere consacerdotis nostri marcelli: et inuẽta est eusebij similiũq nequitia. Nã ea que veluti querimoniã faciẽs marcellus dixit hec tanq ipse confirmaret accusauerũt. Hec ergo sunt lecta et reliqua et precedentes pariter q̃stiones. Reiectaq huius viri fides inuẽta est. Non enim a sancta Maria sicut isti confirmabant dedit deo verbo principium: neq finem habere asseruit eius imperium: sed regnum eius et sine termino esse conscripsit. Asclepias autem cõminister obtulit monimenta Anthiochie cõfecta sub ad accusatorũ presenti a et cesariensis eusebij et ex sententis iudicantium episcoporum se ostendit

innoxium. Recte siquidem o charissimi
fratres euocati frequēter obedire nolue-
runt recte quoqꝫ fugerūt. Conscientiā nā-
qꝫ sua perterriti ꝑ fugas suas calūnias
indicarunt et que presentes accusatores
sup eis dixerant etiam probauerunt. Ad
hunc autē etiā eos qui dudū accusati ꝓ-
pter arrianam hereticā fuerant et prote-
cti non solū susceperunt: sed etiā in ma-
iori ordine posuerunt: dyaconos ad pres-
byteratū promouētes pbr̄os ad ep̄atum
non ad aliud nisi vt impietatem semina-
re ⁊ dilatare potuissent: et fidei corrum-
perent pietatem. Sūt aūt horum prin-
cipes eusebius theodorus heraclie nar-
cissus nerodiadis cilicie stephanus an-
thiochie georgius laodicie acatius: ce-
sarie palestine/minophantis ephesius:
vrsatius sigiduni/misie valens/mirsi pā-
nonie. Isti namqꝫ ꝯuenientes: cū orientali-
bus non sinebant eos nec in sanctū cō-
ciliū ingredi: nec oīo accedere ad eccle-
siam dei. Et venientes in sardicam cōci-
liabula apud semetipsos ꝑ loca singula
faciebant: ⁊ acta quedā cū terrorib⁹ con-
cinnabāt: quatenus nihil penitus ad iu-
dicium ꝑueniret neqꝫ sanctum possem⁹
celebrare conciliū. Hec omnia agnosce-
re potuimus a cōsacerdotibus nr̄is ma-
chario palestino ⁊ asterio arabie qui cū
eis venerant/⁊ ab eorū perfidia recesse-
rant. Hi nāqꝫ ad sanctū cōciliū venientes
violētiam quam passi sunt narrauerūt
nihil dicentes apud eos agi rectū insu-
per adijcientes: qꝛ dum essent recte fidei
ꝓhibiti fuissent ab eis ad hec loca veni-
re propter interminationē: vix ab eis in-
tercedere potuissent. Ob hāc causā sar-
dice venientes i vna domo cūcti māserūt.
neqꝫ breui tēpore a se recedere patiētes.
Quia vero tacere nō decuit: nec sine vin-
dicta relinquere calūnias: vincula neces
vulnera cōcinnatiōes falsarum ep̄larū:
verbera nuditates virginū exilia destru-
ctiones ecclesiarū: incendia migratio-
nes a minoribus ciuitatib⁹ ad maiores
ecclesias ⁊ pre oībus aduersus rectam fi-
deꝫ nunc arrianā vesaniā per eos crudes-
liter insurgētē. Propterea charissimos
quidem fratres nostros ⁊ comministros
athanasium alexādrine ciuitatis episco-
pum et Marcellum Ancyre Galatie et
asclepam gaze cōministrātes christo in-
noxios et puros esse decreuimus: scribē-
tes ad vniuscuiusqꝫ parochiā vt singulo-
rum ecclesiarum populi cognoscētes suī
episcopi puritatē cū se ep̄m ⁊ hr̄e ⁊ spe-
rare cognoscant. Eos autem qui in eorū
ecclesias luporum instar ingressi sunt: id
est gregorium in Alexandria basiliū in
ancyra: quincianum gaze nec episcopos
nominandos/nec christianos nec quēli-
bet penitus cuꝫ eis habēdam esse cōmu-
nionem: nec eorum literas habēdas nec
scribendum eis. Theodorum vero hera-
clie europe: ⁊ neroniadis cilicie: ⁊ cesarie
palestine narcissum et acatiū singidum
misie/valentem ex mirsis pannonie/ mi-
nophantem ephesi ⁊ georgium laodicie:
licet metuētes ab oriente non venerunt:
tamen eo ꝙ a beate memorie Alexandro
ciuitatis alexandrine pōtifice sunt dam-
nati: ⁊ eo ꝙ secum arrianos habeant: et
ꝓpter crimina eis illata gn̄ali eos decre-
to sanctū conciliū ep̄atu deposuit ⁊ de-
creuim⁹ nō solū ep̄os eos nō esse: sed ne-
qꝫ communionem cum fidelibus ꝓmeré-
ri. Eos enim qui diuidūt a paterna sub-
stantia ⁊ diuinitate et alienant verbum
a patre diuidi ab ecclesia catholica con-
uenit et esse alienos nomine christiano.
Sint igitur a nobis ⁊ omnibus anathe-
ma: eo ꝙ verbum veritatis videantur
esse cauponati. Apostolicum namqꝫ pre-
ceptum est. Si quis vobis annūtiauerit
ꝑter quod accepistis anathema sit. [illegible]
ergo nullum communicare denunti[illegible]
Nulla eīm communio lucis ad tene[illegible]
Hos pellite procul ab omnibus. N[illegible]
enim concordia christo ad belial. [illegible]
te vos fratres charissimi: vt neqꝫ scr[illegible]
tis eis neqꝫ eorū scripta suscipiatis. [illegible]
dete simul vos fratres charissimi ⁊ c[illegible]
ministri tanquā spiritu presentes no[illegible]
concilio consentire: atqꝫ subscriptiō[illegible]
stra decernere que ab omnibus vbiqꝫ cō-
ministris nostris consonātia vna [illegible]
tur. Abdicamus autem illos ⁊ extra [illegible]
minos ecclesie catholice procul abu[illegible]
mus: qui nō affirmāt: quia deus est c[illegible]
stus. Sed aiunt verus deus non est q[illegible]
filius est: si verus filius non est nec [illegible]

nitus simul sic simul et ingenitus. Sic enim sointelligere natum profitētur: q2 sic dixerūt. Quod natum est factum est. Et quia cum christus ante secula sit: dederūt ei principium atq3 finem quod nō in tempore sed habet ante secula. Proin de due vipere ex aspide arriana progresse sunt valens et vrsatius qui gloriabantur et non dubitant se dicere christianos: profitentes quoniam verbum et quoniā spiritus et vulneratus et interfect9 et mortuus est et resurrexit. Quodq3 cohors studet hereticorum diuersas esse substantias patris et filij et spiritussancti pronūtiant et eas esse diuisas. Nos autē hanc percepimus et eruditi sumus hanc habemus catholicam apostolicamq3 traditionem et fidem atq3 cōfessionem vnam esse substantiam patris et filij et spiritussancti. Et si querant que sit filij substantia profitemur eam esse que patris indubitanter nunq3 patrem sine filio/ neq3 filium sine patre fuisse credentes: nec esse posse quod est verbum spiritus. Absurdum namq3 est dicere aliquādo patrem non fuisse patrem sine filio: neq3 nominari: nec esse potuisse. Est enī ipsius filij testimonium. Ego in patre et pater in me. Et ego et pater vnū sumus. Nullus nostrum negat natum. Sed quibus natū/ omnibus que inuisibilia et visibilia nūcupentur. Opifex est archangelorum et angelorū et mundi humani generis: quoniam ait. Omnium artifex sapientia docuit me. Et omnia per ipsum facta sunt. Non enim semper esse potuerat si sumpsisset exordiū: quoniam verbum quod semper est non habet initium. Deus autem nunquam terminum habet. Nō dicimus patrem filium esse/ neq3 rursum filium patrem esse: sed pater est: et filius patris est filius. Confitemur virtutem esse filium patris. Confitemur verbum dei patris esse: preter quod aliud non est et verbum veri dei et sapientiam et virtutem verumq3 filium tradimus. Et nō sicut ceteri filij nominantur/ ita filium dicimus quoniam illi aut gratia generationis dij erunt: aut eo quod dignificāt filij nuncupantur: neq3 propter vnam substantiam que est patris et filij. Confitemur item et vnigenitum et primogenitum: sed vnigenitum verbum dicim9 quod semper fuit et est in patre: primogeniti autem sermonem homini. Sed tamen differt per creaturam communionem: quoniam et primogenitum a mortuis confitemur vnum esse deum. Confitemur vnam patris filijq3 diuinitatem neq3 quisquam negat aliquādo patrem filio maiorem: sed propter aliam essentiam non propter differentiam: sed quia ipsum nomē patris maius est filio. Hec autem illorum blasphemia atq3 corruptibilis interpretatio est hac gratia cū dixisse contendunt. Ego et pater vnum sumus: propter concordiam et vnanimitatem. Sed reprobauimus omnes catholici intellectum eorum fatuum: et abiectum sicuti mortalium hominum. Qui quoniam corrumpi ceperunt offendentes discordare noscuntur: et ad permutationes ascendunt hoc modo distantiam et discordiam inter patrem deum omnipotentem et filium esse posse dicentes/ quod absurdum est intelligere et aliquatenus arbitrari. Nos autem et credim9 et affirmamus et sic intelligimus quoniam sacra scriptura locuta est. Ego et pater vnum sumus propter essentie vnitatem: que est vna et eadem patris et filij: et credimus semper sine principio et sine termino hunc generare cum patre: et non habere nec tempus nec defectum eius imperium: quia semper est: nunquā enim esse cepit: ideoq3 nec deficere poterit. Credimus et percipimus paracletum sanctum spiritum quem nobis ipse dominus promisit et destinauit et eum credimus missum. Sed is passus nō est: sed homo quo indutus est quem assumpsit ex maria virgine: qui pati potuit sicut mortalis. Deus autem immortalis est. Credimus quia tertia die resurrexit non deus in homine/ sed homo in deo resurrexit: quem et obtulit patri suo donum quem vtiq3 liberauit. Credimus autē quoniam opportuno tempore atq3 definito omnes et de omnibus ipse iudicabit. Tanta siquidem eorum stultitia/ et ita crassitudine tenebrarū eorum mēs excecata est: vt neq̄ant lumē cernere veri

tatis: nec intelligere qua ratione dictũ est: vt et ipsi in nobis vnũ sint. Palã vero est cur dixit vnũ: quia apostoli spiritũ sanctũ dei acceperũt: sed tñ ipsi nõ erãt spiritus nec aliquis eorũ aut verbũ aut sapiẽtia: aut virtus aut vnigenitus erat. Sicut et ego et tu inquit vnũ sumus: sic et isti in nobis vnũ sint. Certissime igitur scriptura diuina hoc distinxit. In nobis inquit vnũ sint: nõ ait sicut nos vnũ sumus ego et pater: sed discipuli in semetipsis cõiũcti et copulati vnũ sint: et fidei cõfessione in gratia et pietate dei patris et dñi et saluatoris nostri cõfessione: et charitate vnũ esse possint. Ex his literis agnoscitur et accusatorũ calũnia et priorũ iniquitas iudicũ: et dogmatũ vera salubritas. Nõ solũ enim de diuina nos beati patres docuere natura: sed etiã eruditionẽ dispensationis explanauerunt.

¶ Capitulum.xxv.

Nec cõstans cognoscẽs doluit quidem leuitatẽ fratris inspiciẽs: et infremuit aduersus instigatores malorum et imperatoris facilitatẽ ita decipientiũ. Duos aũt epõs ex sardicen. cõcilio electos cũ literis misit ad fratrẽ: cũ quibus et magistrũ militũ saliãnũ pietate iustitiaq; fulgentẽ. Litere nõ nõ solũ monitionẽ habuerũt atq; cõsiliũ: sed etiã interminationẽ pro principi decentẽ. Primũ quidẽ enuntiauit fratri vt epis preberet auditũ/ et iniquitates a stephano aliisq; presumptas agnosceret: nec nõ et athanasiũ gregi proprio restitueret: patefacta quidẽ calũnia priscorũq; iudicũ iniquitate et crudelitate reuelata: adieciteq; quia nisi vellet quod iustũ est facere: ipse ad alexandriã pergeret et athanasiũ omnibus desiderantibus restauraret: inimicorũq; cateruas procul expelleret. Hãc autem epistolã cõstãtius in anthiochia suscipiẽs: promisit se facturũ quod qualitas temporis annuebat. Sed in his perterriti veritatis impugnatores: nephãdissimũ machinata sunt scelus. Applicuerãt etenim sacerdotes a concilio destinatos in loco remotiore. Magister militũ alio mãsionem acceperat. Porro stephanus tũc anthiocenus epõs cũ aliis tyrannicis cooperatoribus: naues naufragio preparabat cũ quibus assertores rectorũ dogmatũ variis nitebatur absorbere calũniis. Horũ itaq; erat dux quidã iuuenis onager nomine: cũ asperitate veniens et iniqua conuersatione cõgaudẽs: qui non solum in plateis diuersis tormẽtis afficiebat et fustibus lacerabat: sed etiã domos imprudenter inuadens: viros ac mulieres honestissimas abstrahebat. Et vt lõguis eius extendam calliditatem cõtra optimos viros preparatam narrabo presumptionem. Is enim onager ad quandã fornicariã veniens: ait nuper quosdã venisse peregrinos et noctẽ habere necessariã meretricis. Porro sumens quindecim indisciplinatorum et eos in vicinos epõrũ intẽtato celãs perrexit cũ meretrice ad ianuã vbi illi viri requiescebant. Eãq; apertã inueniẽs: persuasit vni puerorũ pecunia data vt mulierem introduceret intra ianuam quã ipse mõstrabat vbi quippe vterq; sacerdotum dormire videbatur: eãq; mulierẽ interius precepit accedere. Ipse vero vocaturus socios est egressus. Cõtigerat enim vnũ seniorẽ epõrum eufratã nomine in loco exteriore dormire. Uincẽtius aũt (sic enim dicebatur alter) interiori cubiculo descebat. Cũq; intra hostiũ puella venisset: sonũ pedũ eufratas cognoscẽs dũ esset obscurũ quidem ambularet interrogauit. Illa vero loquente: et conturbatus eufratas demonẽq; putãs et mulieris imitatũ vocẽ repẽte saluatorẽ xpm ad suũ vocauit auxiliũ. Onager autem dux iniquitatis hoc facto cũ sociis est ingressus iniquos clamãs eos et iniquitati iudices destinatos. Multi clamore facto cõcurrerũt et serui. Surrexitq; vincentius et claudẽtes ianuã domus septem quidem calũniatorũ cõprehẽdere potuerũt. Onager vero cũ reliquis fugit. Detenta tamen est cum illis et mulier. Diluculo aũt magistrum militũ qui cum illis venerat excitantes: ad palatiũ processerũt. Et presumptiones stephani proclamantes dicebant iam nõ egere iudicio neq; verberibus iniquitates eius. Magister vero militum precipue clamitabat: rogãs vt iuberet imperator nõ synodice sed iudi

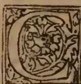
cialiter potius iniquam examinari presumptionem: promittens primum se episcoporum clericos traditurū z oportere etiam ministros stephani ita contradi. Cumq3 ille impudenter cōtēderet: dicēs clericos non subdēdos esse verberibus: placuit z imperatori z iudicib⁹: vt intra palatium cause prouenjret examinatio. Et primu3 quidem interrogare mulierē quis eam ad metatu3 duxisset episcoporum. Que dixit quenda3 iuuenem ad se venisse z aduentum iudicasse peregrinorum z qd opus haberent. Et quia vespere veniēs duxisset eam z ad habitaculū quoddam eamq3 intra ianuam domus et porticū introire preceperit. Adiecit etiā inqsitionē episcopi z terrorē factum oratione ei⁹z. supueniētiū repētinas inuasiones. Hec iudices agnoscētes captum inter alios iuuenem mediū deduxerūt. Qui nō expectans necessitatē verberum machinatū cōcilium patefecit z onagrū hec oia perpetrasse cōfessus est. Qui deductus ad mediū: stephanū dixit hec oia precepisse. Sic itaq3 stephani cognoscētes iniquitatē presentibus episcopis pmiserunt vt eum dānarent z ab ecclesia procul expulsus est: non tamen ab arriana peste ecclesia liberata est. Nā leōti⁹ post eum ordinatur: genere phrygio voluntate nequissimus. Uerū cōstātius ea que contra episcopos fuerant machinata experimēto cognoscens scripsit athanasio maximo z semel z secundo z tertio inuitans eum vt a partibus remearet z hesperijs sicut in ipsis literis indicatur.

¶ Socrates. ¶ Capitulū.xxvj.

Onstātius victor augustus athanasio epō. Plurimum te circūferri et fluctuari ferocibus maris vndis: nostre mansuetudinis clementia non permisit. Patria quippe terra nudatum z priuatum proprijs rebus errātemq3 per loca inuia bestiaz indefecta nostra pietas non despexit. Ideoq3 igitur diu distuli scribere voluntatis mee propositū sperans sponte te ad nos fore venturum: et laborum satisfactionē nobis exigere vel

runtamen quoniam forte timor impediuit voluntatis tue propositū: literas largitatu3 plenissimas ad tuam beatitudinem destinauimus vt sine metu nostris aspectibus velociter tua3 presentiā prebere festines: quatinus desiderio tuo potius experiaris nostram clementiam in proprijs restitutus. Hac etenim causa z dominum meū fratremq3 cōstantē victorem augustum pro te rogaui: vt tibi potestatem ad nos tribuat veniendi: quatenus vt ambobus nobis annuentibus restitutus in patria habeas maximū gratie nostre pignus.

¶ Capitulum.xxvij.

Onstātius victor august⁹ athanasio episcopo. Licet priorib⁹ nostris literis significauerimus: quaten⁹ sine solicitudine ad nrm debeas venire comitatū eo q maxime velim⁹ te ad ppria destinare: tamē z nūc has literas ad tuā direximus sanctitatē p quas inuitamus vt sine aliq incredulitate vel metu ascēdēs publicis vehiculis ad nos venire festines: vt quod desideras possis adipisci.

¶ Capitulum.xxviij.

Onstantius victor august⁹ athanasio epo. Dum in edissa degerem⁹ pñtibus presbyteris tuis placuit vt adhuc destinatis presbyteris ad nostrum debuisses festinare comitatu3: quatinus vidēs nros aspect⁹ repēte pperares ad alexādriā. Sed qm plurimū preterijt tēpus ex quo suscipiēs a nobis literas nō occurristi: ppterea etiam nūc cōmonere te festinauimus: vt vel nūc tuā presentiā nobis velociter pñtare contendas: z ita possis patrie tue restitui tuaq3 secur⁹ oratione frui. Ad plena3 vero cognitionem achitū dyaconū destinauimus: a q possis agnoscere etiā nostri animi volūtatē z qm ea q optas poteris īpetrare. Has eplas in aqleya suscipiēs athanasius: illic em relicta sardica morabatur mox recurrit ad romā z ostēdēs literas epo iulio in maximo gaudio ecclesiā fecit esse

romanā. Putabat enim etiā otiētis impa tor eorū fidei ꝯsentire eo ꝙ ad se athana siū fiducialiter euocaret. Julius autē in alexādria clericis atqꝫ plebi hec de atha nasio scripte direxit. ¶ Capitulū. xxix.

Ulius archiepi scop' p̄sbyteris et dyaconi b' et plebi habitātib' ale xādriā dilectissimis fratri b' in dño salutē. Cōgau deo vobis et ego dilectissimi fratres quū fructū vestre fidei ā oculos iā videtis. Hoc etenī vere gestū qlibet inspiciet in fratre et coepō nr̄o athanasio: quē ꝓpter puritatē vite sue et vestras orones resti tuit vobis de'. Ex hoc itaqꝫ credit pu ras et charitate plenas orones vr̄as ascē disse semꝑ ad deū. Memores enī estis ꝓ missionū celestiū atqꝫ dilectiōis: quā ex doctrina ꝑdicti fratris mei athanasii di dicistis: et integrū cognouistis scd̄s insitā vobis fidē quā percepistis: quā non vsqꝫ infinē is a vobis possit obduci: cui' orō nes in sanctissimis animab' vestris tāqꝫ presentes semꝑ habuistis. Ergo nō plu rimis mihi v̄bis opus est vobis scribe re. Queciqꝫ enī vobis a me poterint di ci hec etiā fides vr̄a ꝓcessit: et diuina gra tia cōmunis oronis nr̄e vota cōpleuit. Cōgaudeo siquidē vobis: iterū vobis dico cōgaudeo: quā inexpugnatas aīas in fide seruastis. Sed etiaꝫ ipsi fratri meo atha nasio nō minus cōgaudeo: quia licet mul tā sit passus tristitiā: neqꝫ vna hora ve stri desiderii et charitatis oblit' est. Nā li cet corpore ad tēpus a vobis sit abstra ctus tn̄ spiritu tuꝫ vobiscū semper degere videbat. Et ego dilē charissimi fratres oēm tētationē cōtra eū surgētē: reor sine gloria nō fuisse. Nam et vestra et ei' fides cognita est vniuersis et comprobata. Si enī nō tanta et talis ꝓuenissent: qs crede ret: qꝫ aut vos tale iudiciū: tantāqꝫ chari tatē circa talē exhibuistis eū: aut ille potuisset tantis circūdari virtutib': per quas spe celesti fraudat' nō est. Prome ruit igitur quolibet modo et nunc et in fu turo etiam professionis gloriosum mar tyrium. Frequenter enim terra mariqꝫ plurimū estuatus: omnē prauitatē arria ne, conculcauit hereseos: et crebro ꝑ inui diam vsqꝫ ad periculū impulsus cōtem psit mortē: munitus omnipotente deo et dño iesu xp̄o saluatore nostro sperans et inimicitias declinare: et consolationi ve stre restituit: deferēs vobis maiora tro phea et fortissimā cōsciētiā ꝓ qbus et vsqꝫ ad terminos terre totius apparuit glo riosus. Fiduciā itaqꝫ habēs sui ꝓpositi: celestisqꝫ doctrine clarificat' est immor tali iudicio: et ad vos reuertitur. Diligē dus igitur apud vos clarior nunc est ꝗ̄ tunc quādo ꝓfectus a vobis est. Nam si materia pretiosas. i. aurū atqꝫ argentuꝫ ad purgādum ignis probat: quid dignū dici poterit de tali tantoqꝫ viro: qui cum tātas tribulationes et periculo deuicis set redditur nūc nobis immaculatus nō a nobis solūmodo: sed cōprobat' ab om ni cōcilio. Suscipiētes siquidē nūc fra tres charissimi cū omī diuina gr̄a pasto rē vestrū ac presulē tāqꝫ vere athanasiū cū hisq̄ tantis laboribus eius ꝑticipes sunt effecti: et gaudete fructes oratiōib' qui pastorem vestrū vt ita dicam esuri tis atqꝫ sititis qn̄ etiā ipsi vestrā sāctita tem salutaribus scripturis cibastis atqꝫ potastis. Nam cum degeret in peregri nis vos ei consolatio fuistis: et in perse cutione, atqꝫ periculis refouistis cum fi delissimis vestris animabus et mētibus. Ego siquidē iā exulto cōsiderās et ratio nē ꝓspiciēs in eius reuersione vniuscu iusqꝫ vestrū gaudium et plebis votiuas occursiones cōcurrentiū gloriosam festi uitateꝫ. Et qualis ille vobis erit dies: et quantus remeante scilicet fratre meo, et quiescentibus priscis malis quorū ma chinatiōes sarcitis: necnō pretiosa ac vo tiua reuersione: cūctos in quodā plenissi mi gaudiū letitia copulante. Hmōi vero gaudiū vsqꝫ ad nos magnitudine sua ꝑ tingit: qd b' diuinitus hoc etiā cōstat esse cōcessuꝫ quaten' et nos debeam' in lau dē tāti viri cōsurgere: Sed melius est vt epistolā oratione claudamus. Deus om nipotēs et ei' vnigenit' fili' dñs et salua tor noster iesus xp̄s hocgaudium vobis prebeat ineternum: dignū tribuens pre mium ammirabili vestre fidei quaꝫ cir ca pontificem vestrum gloriosum testi

monisque demõstratiõe vt et vos et q̃ vobiscũ sunt hic et in futuro meliora possideatis que oculus nõ vidit: nec auris audiuit: nec in cor hõis ascẽdit q̃ preparauit de⁹ diligẽtibus se: per dominum nr̃m iesum xp̃m per quẽ et cũ quo oĩpotenti deo gloria in secula seculorũ. Amẽ. Ualere vos opto charissimi fratres.

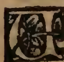
¶ Capitulum tricesimum.

His itaq̃ literis confidens athanasius ad orientem venit quem constantius imperator non tunc moleste suscepit: sed eum circumuenire tentabat: molitione submissus arrianorum et dixit ad eum. Sedem equidem tuam decreto concilij nobisq̃ cõsentientib⁹ recepisti. Sed quia sunt aliqui in alexãdria populi tuã declinãtes cõmunionẽ vnam eos in ciuitate ecclesiã habere pmitte: Ad hanc propositionẽ athanasius mox occurrit et ait. O imperator potestatem habes iubere simul et agere quecũq̃ volueris. Sed etiam ego beneficium a te deposco quod mihi concedi precor. Princeps vero continuo se daturum esse pronũtiãte: repente subiunxit. Athanasius idem beneficiũ sibi largiri petẽs quod querebat imperator accipere. Unã eñ et ipse ecclesiam postulabat dari per singulas ciuitates: declinantibus arrianorũ cõmunionẽ. Igit athanasij sententiã inutilẽ sibi agnoscẽtes arriani: hoc quidem differendum esse dixerunt: et agẽdũ qđ placeret imperatori quia imperator paulo et athanasio et marcello et asclepa gaze et lucio adrianopoleos secundum ea que in concilio sardiceno placuerunt proprias restituerat sedes. Unde principalia sacra per singulas ciuitates ad eorum mittebantur ecclesias quibus iubebatur vt eos repẽte susciperẽt. Igitur in acyra expulso basilio et pro eo introducto marcello: nõ fortuita turba prouenit que derogationem contraria sapiẽtibus irrogauit. Asclepã vero cõtinuo gazei susceperũt in cõstãtinopolitana ciuitate macedonius ad modicum tẽpus paulo successit apud semetipsum: in ecclesia remota collectiões agẽs. Pro athanasio tamen solo imperator episcopis et clericis atq̃ plebi scripsit: vt eum libẽter susciperẽt. Insup etiã q̃ cõtra eũ in iudicijs acta fuerãt: alijs literis aboleri iussit. Que vero ambab⁹ rebus scripta sunt hec esse noscũtur. ¶ Cap. xxxi.

Victor cõstantius maximus pius cõis et presbyteris catholice eccles. e. Reuerendissimus eps athanasius nõ est dei gratia derelictus. Na licet breui tẽpore humanis fuerit probatione summissus tñ debitũ prouidentie vniuersa perspiciens noscit̃ suscepisse decretũ recipiẽs volũtate dei nr̃oq̃ iudicio patriã suã pariter et ecclesiã cui⁹ diuino nutu psul extabat. Huic eñ cõsequẽter oportebat nostram adesse mãsuetudinẽ quatinus oĩa aduersus eũ: et ei⁹ cõicatores deffinita: oĩsq̃ suspitio et illusio cõtra eũ gesta de cetero sit inanis et vacua: et releuatio quam dudũ clerici ei⁹ habuerũt: cõpetẽter firma permaneat. Sed etiã hoc eius gr̃e adiciẽdũ esse censuimus/ quatinus oĩs ordinis sacri cognoscãt cõcessum oĩbus sibi cõiũctis: vt sine timore sint: siue epĩ siue sint clerici. Sufficit eñ vnicuiq̃ circa eũ recte volũtatis vnio: quicunq̃ eñ meliori iudicio atq̃ parte cõstituti: hui⁹ eligũt cõmunionẽ: hos oẽs precipimus ad instar precedentis prouidentie etiam nũc volũtate dei nostre gratie largitatibus adiuisci. ¶ Capitulum. xxxij.

Victor constantius maxim⁹ pius populo alexãdrino ecclesie catholice. In omnibus perhibẽtes nostre equitatis intentionẽ: scientesq̃ quoniã diu pũidẽtia vestri contẽplatoris estis alienati. i. pontificis athanasij/ qui propter miseriam rectitudinem suorũq̃ morũ pũiditatẽ cunctis innotuit: eum denuo ad vos destinare cẽsuimus. Hũc itaq̃ cõsuete et cõpetẽter suscipiẽtes et apđ clemẽtẽ deum adiutorẽ orõnum hñtes: vobis congruã simul et nobis placitã cõcordiã atq̃ pacẽ secundum ecclesie sanctionem vbiq̃ probate sufficienter festinate seruare. Non enim rõnabile est

quam discordiã inter vos agitari aut tu multũ nostrorũ tẽporũ discipline contrariũ et ob hoc quidẽ abesse a vobis omnino voluimus. Orõnib⁹ aũt sufficiẽter eo scilicet presule et adiutore apud deũ vos instare solenniter ammonemus quatinus tali proposito ad olim vota prouenientes etiam gentiles idolorum errori hactenus suiẽtes: ad cognitionẽ sacre religionis sub alacritate festinẽt. O charissimi nobis alexãdrini rursus igitur ammonemus vt his que dicta sunt persistatis; et oẽs ẽpm decreto superno nr̃aq; snia destinatũ libenter et pie suscipiatis et toto aĩo totaq; volũtate amplectendũ existimetis. Hoc eñ et vos decet: et nr̃e mãsuetudini noscitur cõuenire. Ut aũt ois tur be seditionis occasio perimatur: iudicibus apud vos habitis firmiter pcipim⁹ quatinus oẽs quos seditiosos agnouerit legitime vindicte subĩciãt. Utraq; igitur perspicientes: et nr̃am cũ deo snĩam et rationẽ pfessionis vr̃e: necnõ et supplicium cõtra seditiosos indictũ: cõpetenter et cõgrue sacre religiõis iura seruate. Predictũq; deo amabilẽ virũ oĩ reuerentia et honore colite. Et orõnes vna cũ eo pro vobisipis et nostre vite fauore oim salua tori deolectãter offerte. ¶ Capitu. xxxiij.

Victor cõstãtius augustus nestorio. Eadem vero forma presidib⁹ augustenicee thebaidis et lybie scriptũ est. Quodcũq; dudũ ad lesionẽ et iniuriã athanasio ẽpo cõicãtiũ reperitur actum: hoc nũc aboleri precipimus. Naz et ministeriũ quo priuati fuerãt eius clerici: eosdẽ rursus volumus obtinere. Hãc itaq; preceptionẽ nr̃am seruari cẽsem⁹ quatinus athanasio ẽpo sue ecclesie restituto: cõicatores ei⁹ habeãt ministeriũ qd semper habuerũt qd etiã reliqui clerici habere noscuntur: et ipsi gaudio potiantur.

¶ Capitu. xxxiiij. Tantis et talibus epistolis munitus sanctissimus athanasius per syriã aggressus venit in palestinã apprehẽdẽsq; hierosolymã et ipẽ episcopo maximo interfecẽs gesta sardicensi cõcilij: et qr cõstantius iperator illoz decreto iudicioq; cõsenserat: pparauit vt episcopoz illic habitãtiũ synod⁹ ageret. Maximus aũt i nullo segnis de syria atq; palestina vniuersos euocauit ẽpos. Factoq; cõcilio restituit et ipẽ btõ athanasio cõmunionẽ et dignitatẽ. Scripsitq; etiã ipa synodus alexãdrinis et oĩb⁹ in egypto et lybĳs ẽpis clericis atq; plebi ea que de athanasio gesta atq; decreta sũt Ob q̃ rẽ valde maximo detraxerunt athanasĳ derogatores ẽpi qm̃ primit⁹ deponẽs cũ: rursus ex penitẽtia tanq̃ nihil fuisset actuz snĩam pro athanasio ptulit q̃ cõmunionẽ ei dignitatẽq; pberet. Hec agnoscẽtes vrsati⁹ et valẽs q̃ circa arrianũ dogma studiũ primitus B ardenter habuerãt declinantes a priori volũtate rome pfecti sunt: libelluq; penitẽtie Julio offerẽtes episcopo et in cõsubstãtialitatis cõsensere sermone. Et literas athanasio direxerunt seq; ea de cetero cõicare pfessi sunt. Sic itaq; tũc vrsati⁹ et valẽs, gestis athanasĳ superati cõuersi sunt Athanasius ergo p pelusiũ pergebat ad alexandriã. Transiẽs aũt per ciuitates edocebat vt arrianos vniuersi declinarẽt: et cõsubstãtialitatis dogma cõplecterent. In q̃busdã ecclesĳs et ordinatiões fecit. Et hoc fuit initiũ alteri⁹ q̃rele aduersus eum: qr in aliorũ ecclesĳs ordinare presumpsit. Hec itaq; de athanasio prouenerunt.

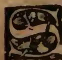
¶ Capitulum. xxxv.

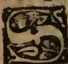
Preterea respublica fortuitis casib⁹ vigebat. A vñ que sunt capitulatim nõ est incogruũ breuiter explanare Igit: qr edificatore cõstãtinopolitane ciuitatis moriente tres ei⁹ filĳ iperiũ susceperũt in pcedẽtibus est narratuz. Sciẽdũ aũt qr cũ istis imperauit consobrinus eorum nomine dalmatius vocabulũ pris habens: q̃ dũ paululũ imperasset a militib⁹ interẽpt⁹ est nõ iubẽte cõstãtio vt occideret: nõ tñ phibẽte. Dũ vero cõstãtinus minor fratris partes inuaderet et ipẽ a militibus cõgressiõe facta peremptus est. Hoc au-

tem iam sepe dictũ B est. Post mortẽ vero cõstãtini minoris persicũ contra romanos motum est bellũ: in quo coustã tius pficere nõ valebat. Nã dum nocte pliũ circa fines romanorũ atq persarũ fuisset gestũ validiores tũc psẽ ad breue tps inuẽti sunt. Quo tpe neq xpiani sub quiete degebãt: sed per athanasiũ de cõsubstãtialis v̄bo circa ecclesias erat pugna. ¶ Sozomenus. ¶ Denique apud anthiochiã nõ ɔcordabãt in pfessiõe cler⁹ & populus sꝫ per choros vt est ɔsuctudo ad hymnos dicẽdos deo in fine psalmorũ mõstrabãt ꝓpriaꝫ volũtatẽ. Et hi qui dẽ prĩ & filio sicut est equũ honoris gl̃iaꝫ dicebãt: hi vero patri i filio per interpositionẽ ꝓpositionis filiũ secundũ esse mõstrãtes. Þis ita gestis herẽs, quid ageret leontius q̃ illo tpe ex heresi aduersa sedẽ anthiochie gubernabat. Dũ ꝓhibere nõ presumeret eos q̃ secundũ traditionẽ niceni ɔcilij psallerẽt deo: q̃ metuebat ne seditio nascerẽt i populo hoc dixisse fertur. Tãgẽs caput suũ iã canũ inquit nisi ne soluto lutũ cõgeretur. Per hoc ostendẽs: q̃ se defuncto seditionẽ populo generaret illa discordia q̃ i hymnis fiebat non patiẽtibus suis successoribus cũ populi varietate sentire. Athanasius igitʳ veniens ad egyptũ innotuit synodales epistolas iulij romani pontificis. Insuper & synodalẽ maximi hierosolymitani que & talia continere dignoscuntur.

¶ Capitulũ.xxxvi.

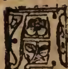

Sancta synodus hierosolymis cõgregata per egyptum lybiam & alexandriam constitutis presbyteris dyaconibus & plebi fratribus desideratissimis in dño salutẽ. Cũctorum deo digne gratias agere nõ valem⁹ fratres: charissimi: in quibus enim miracula semper egit etiã mõ cũ ecc̃ia vestra fecit pastorẽ vestrũ & dñm cõsacerdotẽq nr̃m athanasiũ vobis sua pietate restitueñs. Quis em̃ aliq̃ñ sperauit oculis carnalib⁹ ituer quẽ nũc & nos & vos ispicitis ɔrespiciẽtes quem videre desiderastis. Sed vere orationes vestre deo oĩm sunt audite: q̃ curã hꝫ ecc̃ie sue: & v̄ras lachrymas atq gemitus semper inspexit. Quapropter v̄ras audiuit p̃ces. Eratis em̃ sicut oues abiecte & fatigate: nõ hñtes quippe pastorẽ. Propterea visitauit vos celit⁹ pastor ver⁹ & de proprijs ouib⁹ curã gerẽs restituit vobis quẽ noscimini cõcupisse. Ecce em̃ & nos oĩa pro ecclesiastica pace faciẽtes v̄req dilectioni ɔspirãtes i ei⁹ amplexu p̃cessim⁹. Et cõicantes ei p eũ vos alloq̃mur scriptaq pñtia destinam⁹. Itaq s̃m gratifica vota v̄ra scitote nos quoq eũ coviculo charitatis obstrictos. Debetis ergo etiã ꝓ pietate deo amabilẽ nr̃oꝝ imperatoꝝ incessanter deo orare: q̃m & ipsi cognoscẽtes vestrum desiderũ vobis restituere destinauerũt. Ol ergo honore tẽsis manib⁹ i suscipiẽtes illũ gratificas orationes offerte deo q̃ vobis talia cõdonauit. Festiuate siquidẽ semꝑ in deo gaudere & gl̃ificare dñz p quẽ & cũ quo prĩ gl̃ia i sc̃a sc̃oꝝ amẽ. Ueniẽs igit̃ athanasi⁹ in egyptũ quos q̃dẽ agnouit arrij sectatores deposuit. Quibus a se depositis ecc̃ia coꝝ p̃cepit fidẽ tenere niceni cõcilij eãq summo studio custodiri. ¶ Socra. ¶ Capitu.xxxvii.

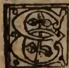

Sic itaq se reb⁹ habẽtib⁹ magnẽti⁹ tyrãn⁹ circa partes emersit hesperias. Qui ɔstãtẽ iperatorẽ occidẽtaliũ ptiũ facto dolo circa gallias interemit. Quo gesto intestinũ inflãmatũ est bellũ. Magnẽtius etem̃ tyrãnus cũctaꝫ tenebat italiã: affricãq & libiam simul & gallias. In illyrico v̄o & in sirinio alib̃ rursus a militibus excitatũest bellũ per tyrãnũ nonune britannionẽ. Sed etiam romani tumultus non fortuitus detinebat. Fratruelis namq cõstantini nepotianus nole imperium assumpserat: monachoꝝ virtute suffultus. Et nepotianũ quidem magnẽtij milites deposuerunt. Magnentius autem procedens vniuersas partes vastabat hesperie. Þoꝝ igit̃ omnium malorum vniuersa ɔfluxio breui tempore gesta est. Quarto enim anno post sardicẽse cõciliũ hec acta noscũtur cõsulatu sergij & nigriani. Þis itaq nũcius apparebat q̃ ad constantiũ solũ imperij iura peruenissent. Quo ꝑcu

ontra tyrannos semetipsum quo poterat preparabat. Capitulum.xxxviii.

Aduersarij siquidem athanasij opportunum se tempus inuenisse indicantes rursus aduersus eum machinabantur. Tunc imperatori constantio suggesserunt: quod omnem egyptum subuertisset et lybiam. Inuidia uero maxime auxit eius eo quod ordinationes in parochias fecisset alienas. Athanasius interea dum venisset ad alexandriam synodum egyptiorum congregauit episcoporum. Qui consona decreuerunt sardicceno concilio atque hierosolymis celebrato. Constantius igitur imperator dudum et ipse arrianorum secta preoccupatus omnia que pauloante ei placuerant in contrarium demutauit. Et primum quidem ecclesie constantinopolitane pontificem paulum deportari iussit exilio. Quem deducentes in cucussam armenie suffocarunt. Marcello autem denuo piecto ecclesiam ancyranam basilius rursus inuasit. Lucius autem adrianopoleos ferro vinctus in carcere morit. Tunc qui valuerunt quod de athanasio dicebant vt intensum furorem cadens imperator eum vbicunque reperiretur iuberet occidi. Cum quo theodolum et olympium presules ecclesiarum tracensium. Igitur athanasio voluntas imperatoris non latuit sed presentiens fuga dilapsus est et minas principis declinauit: cuius fugam celauerunt arriani hereticique. narcissus neroniadis episcopus georgius laodicie: et leontius tunc anthiochene presul ecclesie. Is enim cum presbyter esset dignitate priuatus est: quia cum muliere custolia nolens degens et turpem suspitionem celare volens genitalia sibimet noscitur abscidisse: et de cetero quidem fiducialiter cum muliere viuebat. Postea uero studio imperatoris constantij in anthiochia ecclesia ordinatur episcopus post stephanum qui primitus fuerat cesserat placite hec igitur de his dicta sufficiant. Capitulum.xxxix.

Tempore constantinopolim macedonius tenebat ecclesias paulo scilicet amputato predicto modo. Qui de imperatore presumens christianis commouit bellum et non minus quam quod tyranni eo tempore faciebant. Suadens enim imperatori vt eius ecclesias vastanti ferret auxilium egit vt lege firmarentur quecunque pessime agere nitebatur. Muniens enim semetipsum monasterijs plurimis que ipse propria voluntate in constantinopolitana vrbe constituit: et pactis episcoporum circuitu positorum frequenter dicitur afflixisse pauli dogmata sapientes. Et primum quidem eos ex ecclesijs expulit: deinde vero communicare sibi coegit ita vt plurimi plagarum immanitate deficerent. Alij vero substantijs: alij humana ciuilitate priuarentur: alijs in frontibus characteres ponerentur: vt essent huiusmodi signo notati. Hec itaque faciebant per omnes orientis vrbes precipue tamen constantinopolim. Quam persecutionem primo tardante macedonius auxit episcopus: helladice vero ciuitate illyrici necnon et hesderie partes manebant immote.

Explicit liber quartus.

Incipiunt tituli libri quinti.

i Quia defuncto constante rursus arriani constantium aduersus athanasium incitauerunt.
ii Quid athanasius in satisfactione sue fuge retulit.
iii Quid rursus athanasius de legestis georgij in libro de fuga sua retulerit.
iiii Quemadmodum bretanio sit priuatus imperio.
v De gallo cesare: de signo crucis quod tunc in celis apparuit.
vi De photino heresiarcha eiusque damnatione.
vii Fides exposita sirinio cum capitulis subiectis.
viii Alia fides exposita sirinio et de disputatione photini.
ix De osio hispano.
x De magnentio tyranno e de tyrannide siluani.
xi De resultatione iudeorum et tyrannia atque peremptione.
xii De iuliano cesare et quia iulio successit liberius.
xiii De ethio heretico.
xiiii De inimicis athanasij.
xv De synodo apud mediolanum factam.
xvi De exilio episcoporum orthodoxorum quod athanasius in fuga

fue satisfactione conscripsit.
xvii Dyalogus inter liberium et cōstantium gestus et quō liberi⁹ exilio fuerit destinatus.
xviii Quō liberius per aditionem romanarum matronarum ab exilio sit reductus.
xix Quomō eudoxius anthiochenū vsurpauit episcopatum.
xx De ariminensi cōcilio et contentionibus ibi factis.
xxi Epl'a concilii ariminensis orthodoxorum episcoporum ad imperatorem constantium.
xxii Epistola constantii ad ariminēse concilium.
xxiii Epl'a ariminensis concilii ad imperatorem constantium.
xxiiii Quia discedentibus ep̄is fuerit constantius indignatus.
xxv De synodo in nicea trachie celebrata.
xxvi Quō athanasius furorez denuo constantii declinauit.
xxvii Quō paganis insultantibus futuram tristitiam prophetauit.
xxviii Que mala per georgium in Alexandria gesta sint.
xxix Litere damasi et ceterorū ad illiricum contra conciliuz in nicea trachie factum.
xxx Ex literis athanasii de ariminēsi concilio.
xxxi Que mala macedoni⁹ in cōstātinopolitana vrbe cōmisit: q̄ post hec offendit imperatorem.
xxxii De leontio anthiocheno ep̄o et actio qui magister fuit eunomii.
xxxiii De eudoxio qui anthiochenum inuasit episcopatuz et terremotu in nicea bithinie gesto.
xxxiiii De consilio selentia celebrato.
xxxv De legatis concilii selentie et de examinatione eccl'ie et de gestis ariminesi.
xxxvi Quō affirmauerūt fidem ariminensis concilii et ecium deposuerunt simul et alios.
xxxvii Pro qua causa sit cyrillus hierosolymorum depositus.
xxxviii Enumeratio expositionū hereticarum post nicenum concilium.
xxxix Qr eudoxius arrianus post anthiochenū ꝯstātinopoleos inuasit ep̄atuz: et de praua eccl'ie doctrina.
xl De crudelitate georgii apud alexandriā et q̄ post cyrillum hierosolimorū tenuerit ep̄atum.
xli De macedoniano et de macedonianis.
xlii De his que rursum ab arrianis contra ipsos arrianos gesta sunt et quomodo eustacius nequitiaz patefecit eudoxii. Et plura constantinopolitani cōcilii ad georgium alexandrinum condemnātes ecium cum scriptis eius.
xliii De eunomio et quō cirico fuerit ordinat⁹ et inde rursus expulsus hereseos autor extiterit.
xliiii De appollinare simul et filio et eorum herese.
xlv Quomodo iacobi ep̄i orationibus persarum rex nō potuit preualere romanis.
xlvi De concilio denuo apud anthiochiam congregato.
xlvii De trāslatione sancti melecii ad anthiochenū ep̄atū et de ei⁹ expositione de vnitate trinitatis.
xlviii Quia expulso melecio euzonis arrianus anthiochie ordinatur episcopus.
xlix De constantia eusebii ꝑpter melecium.
l Quō iulian⁹ negata xp̄ianā religiōe bellū cōtra cōstantiū ꝑparabat: et de morte constantii.

¶ Incipit liber quintus.

¶ Theodoricus.

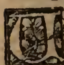
¶ Capitulum primum.

Breui siquidez tempore preterecunte defuncto occidentis imperatore constante: constantium fautores arrii compulerunt athanasii ad euz memoriam reuocantes quasi ipse fuisset qui ei fratrem fecerit inimicum: ita vt pene diruptis nature vinculis vsq; ad bella descenderent. His incitationibus

constantius motus: non solū expelli sed etiā perimi sacratissimū athanasiū imperauit. Et mittens quēdam sebastianū ducem cū maxima militari manu velut erroneū iussit interimi. Quō autez ⁊ ille cū exercitu venerit: et ille diffugerit ipse qui passus ⁊ mirabiliter liberat⁹ est melius enarrabit. Nam in satisfactiōe sue fuge sic ait.

¶ Capitulum secundum.

Verūtamē exquirāt ⁊ modū iā discessiōis ⁊ agnoscant a suis. Erant eñ arriani cū militibus cōcurrentes vt eos accenderent ⁊ ignorātib⁹ nos ostēderent. Et licet sine vlla cōpassione sint vel audientes tñ confugi quiescāt. Erat itaq iam nox ⁊ aliqui populoꝝ ad vigilias venerāt. Expectabat futura die collectio. Dux autem repente astitit cū militibus vltra quinq milib⁹ habentibus arma: ⁊ gladios enudatos/arcus/sagittas ⁊ vectes. Et ecclesiā quidem ipse circundedit: statuens milites sibimet cohe rentes vt nullus posset egredientiuz ab ecclesia eorū manus euadere. Ego vero irrationabile iudicans in tanta cōfusione populū relinquere ⁊ nos magis ante illos pericula sustinere: residēs in sede precepi vt dyaconus psalmū legeret: populi responderēt: qm in seculū misericordia eius: ⁊ sic oēs in domos suas abirēt. Sed duce postea ingrediēte sacrariuz ⁊ militib⁹ circūdantib⁹ vt nos capere potuissent: clerici quidē qui aderant innēti simul ⁊ populi clamabant/poscētes vt ⁊ nos discederemus vna cuz populo. Ego vero magis e diuerso dicebam non nos discedere nisi omnes sigillatiz prius exirēt. Surgēs itaq oratione facta sic pcepi vniuersos abscedere: meli⁹ esse dicēs me periculo subiacere: qz quēlibet eorū excipere lesionē. Egrediētib⁹ igitur plurimis ⁊ reliquis subsequētib⁹ quidā monachi qui ibi nobiscū fuerāt ⁊ aliqui clericorum ascēdētes traxerunt nos: ⁊ ita testis est ipsa veritas. Militib⁹ aliis sacrariū circundātibus: aliis p ecclīaz discurrētibus p mediū eoruz dño iter dāte atq custodiēte pericula cuncta trāsiuim⁹ deū magnifice glorificantes qm neq populū neci tradidimus sed etiam quatenus saluaretur actū est ⁊ man⁹ querētiū nos effugere preualuimus.

¶ Capitulum tertium.

Que etiā georgius eodē tēpore in Alexandria gesserit ipsius Athanasij q hec passus est voce narremus. In libro eñ quem de sua fuga scripsit. Igit i alexandria surrexerūt denuo nos qrētes occidere. Et fctā sūt nouissima peiora prioribus. Repēte naq milites circundātes ecclīaz p oratiōib⁹ ꝑlia celebrabāt. Ingrediēte naq qdragesima georgi⁹ ex capadocia ab eis missus auxit malaz coꝝ calliditate didicerat. Post septimanam itaq pasche virgines mittebant in carcerē. Epi vincti a militib⁹ ducebant: orphanoꝝ ⁊ viduarū domus arripiebant: ⁊ inuasiones in domib⁹ agebant: ⁊ noctibus xpiani deponebant. Obsignabant domus ⁊ fratres clericoꝝ pro fratribus sustinebant. Hec quidē pessima: sed grauiora postea sunt presumpta. Septimana eñ que fuit post sanctuz penthecostē/ populus ieiunās est egressus ad cymiteriū orationis causa eo qz oēs ꝯmunionē georgij declinarēt. Sed hoc agnoscens ille nequissimus ipse cōcitauit sebastianum ducem manicheum qui cū multitudine militū/arma gladios euaginatos: arcus: sagittasq ferētium facto impetu in ipso die dñico super populū irruit et paucos orātes inueniēs (cū iam plurimi discessissent) talia gessit qualia ab eis decebāt impleri. Incēdio naq fctō statuēs virgines secus ignē cogebat eas vt se pfiterētur arrianas. Cūq eas cerneret eē victrices ⁊ de igne nullo mō cogitare: sic caꝝ vultus lacerauit vtvix agnosci post tpa potuissent. Tenēs aūt ⁊ quadraginta viros tormēto nouiore discerpsit. Se ctis naq de palma virgis ⁊ habentibus suos aculeos/coꝝ: dorsa ita verberib⁹ lacerauit vt quidā coꝝ: sepi⁹ a medicis incisi propter spinas que coꝝ dorsibus inhere bāt. Alij vo dū nō ferrēt tormēta mortui sunt. Eos autez qui viuere potuerunt et

quandã virginẽ exilio deportauit in maximã italiam. Corpora vero mortuorũ prima quidẽ reddi nõ passus est: sed celauit insepulta relinquẽs ea vt quasi tãta crudelitas lãtere videret. Hoc aũt agũt qui mẽtis errore desipiũt. Nam cũ parẽtes mortuorum gauderẽt: ⁊ quidẽ ppter cõfessionẽ flerent aũt ppter corpora defuncto rũ potius eorum impietatis iudicia persona bant. Post hec aũt ex egypto atq; lybijs exilio portauerũt epos ammoniũ/ muni gaiũ/ filonẽ hermẽ/ pleniũ/ psenostrim/ nilamonẽ/ agathonẽ/ anagaphũ/ emmoniũ/ marchũ/ dracontiũ/ adelphiũ/ athenodorum. Et presbyteros hieracẽ ⁊ dioscorũ: ⁊ sic eos acerbissime per itinera cõpulerunt vt quidã eorum in ipsis itineribus aliũ vero per exilia morerent. Fugauerũt aũt epos plusq; triginta habẽtes studiũ fm athãpã: vt si possent amputarẽt penitus veritatẽ. ℂ Theodoricus. ℂ Super hec igit athanasius et cõsolatorios libros virginibus illis scripsit q̃ crudelissimas ptulerũt passiones: dicẽs inter hec ppterea nemo vestrũ sit tristis lȝ et sepulturã vobis denegẽt impij ⁊ phibeãt vos efferri. Nã vsq; ad hoc nequitia puenit arrianorum vt ⁊ portas clauderent: ⁊ circã se sepulturarum loca veluti demones residerẽt neq; sepelirẽt fideliũ dilectorum. Hec ergo ⁊ his similia georgius in alexãdria faciebãt. Sanctus aũt athanasius nullũ locũ munitũ cautele sue putabat: cũ vtiq; aut viuũ cũ deduci aut mortuũ decollari et caput eius imperator sibi iussisset afferri. Pro qua re premiũ maximũ compromiserat hmõi aliquid nuntianti.

ℂ Socrates. ℂ Capitulũ.iiij.

Imperator interea in illiricũ castrametatus est: cogebat eũ publica necessitas maxime betramonis q̃ p milites augustus fuerat appellatus. Cũq; venisset in sirmiũ mutuo sedere ribus habitis betramionẽ vidit. Actũq; est vt milites q̃ cũ cõstituerãt trãsirẽt ad fauorẽ cõstãtij. Quo facto solũ cõstãtiũ imperatorẽ augustum voce missa clamauerũt. Cũq; de betramione nulla memoria fieret ille repẽte sentiẽs se traditũ ad pedes se pstrauit imperatoris. Porro constãtius auferẽs eius coronã simul ⁊ purpurã clemẽter ei locutus est: monẽs vt sub schemate priuato quiesceret: qd vtiq; eius etati potius cõueniret q̃ habẽret nomẽ solicitudinibus obnustatũ iussit q; ei sumptus vberrimos ex publicis sanctionibus exhiberi. Cũq; in prusa bithinie betramo moraret cõstantius scripsit ei dicẽs: qr multorum bonorum ei causa fuisset quẽ a tãtis cogitatiõibus ⁊ malis sibi puenientibus liberasset. Nec se bene fecisse qr quesibi prestare deberat illi potius impẽdisset

ℂ Capitulum.v.

Tunc igit imperator gallũ cõsobrinum suũ cẽsarẽ fecit. ℂ Cui suũ nomẽ ipõ nẽs in syria anthiochi ordinauit vt partes p eũ custodirent orientales. Quo ad anthiochiã veniẽte circa oriẽtẽ signũ saluatoris apparuit Colũna nãq; sub specie crucis in celo visa: maximo miraculo cõspiciẽtibus fuit. Alios aũt suos duces cũ multo exercitu ꝯ magnẽtiũ destinauit. Ipse vero in sirrinio morabat ⁊ rei sustinebat euẽtũ. Tũc igit ⁊ photinus ecclesie ꝑ sui aperte dogma qd ipe cõpererat exponebat. ℂ Sozomenus. ℂ Dicebat aũt deus quidẽ oĩps vnus q̃ in pprio verbo cõdidit vniuersa antẽ secula vero natiuitatẽ ⁊ existentiã filij dicere fugiebat: sed ex maria natum docebat christum.

ℂ Socrates. ℂ Capi.vj.

Quamobrẽ tumultu surgente iussit imperator concilium in sirinio congregari. Cõuenit q; illic ex oriẽtalibus quidem marchus arethusie et georgius alexãdrinus quem remoto gregorio ordinauerant arriani. Venit etiaȝ basilius expulso marcello ancyre ꝑsul: pãcratius pelusij: hispacianus heraclee. Ex occidẽtaliũ vero vales mirseus ⁊ tũc famosissimus hosius cordube põtifex pariter inuit. Isti siqdẽ post ꝯsulatũ sergij ⁊ nigriani quo ãno ppter bellorum turabãs nullus ꝯsulũ fuerat solẽniter ordinatus ꝯuenerunt in sirinio. Et photinũ dogma sa-

belij libicĕlis ⁊ pauli samosatani sepe co
gnoscentes repente dānauerunt.

¶ Sozomenus. Capitulum. vij.

Post hec de fide pro-
positiones ediderūt vnā gre-
ce aliā multum sibimet textu
sensuq̄ȝ concordes. ¶ Socra-
tes. ¶ Tūc etem̄ quasi antiqua fidei do-
gmate rephēdētes alias ꝓpōnes de fide
sanxerūt hic vnā q̄dē atico eloq̄o marc⁹
edidit arethuse: sꝫ cū romana lingua cō
cordiā non habētē sermone neq̄ȝ cōpōne
sꝫ nec ipi grecitati cōuenietē: vnā itaq̄ȝ
latine a marco cōpositā hic subiūgam:
scd̄am ꝟo quā in arimino postea relege-
rūt loco ꝓprio ponem⁹ dū ea q̄ ibi gesta
sunt dixerim⁹: vtraq̄ȝ tm̄ ī grecitatē ↄuer
sa est. Marc⁹ ergo hoc mō expositionem
de fide dictauit. ¶ Credim⁹ in vnū deū
patrē oīpotētē creatorē ⁊ factorē vniuer
soꝝ ex quo oīs paternitas in celo ⁊ ī ter-
ra noiat: ⁊ in vnigenitū filiū dn̄m nr̄m ie
sum xp̄m q̄ añ oīa scl'a ex patre nat⁹ est:
deū ex deo: lumē ex lumine perquē facta
sunt oīa ī celis ⁊ in terra visibilia ⁊ inui
sibilia ꝟbū existēs ⁊ sapiētia ⁊ lumē ve-
rū ⁊ vita q̄ nouissimis dieb⁹ ꝓpter nos
humanat⁹ est ex sancta ꝟgine ⁊ crucifix⁹
⁊ mortu⁹ ⁊ sepult⁹. Et resurrexit a mor-
tuis tertia die: ⁊ ascēdit in celum ⁊ sedet
ad dexterā patris ⁊ vētur⁹ est in cōsum-
mationē seculi iudicare viuos ⁊ mortuos
⁊ reddere vnicuiq̄ȝ scd̄m opa sua. Cuius
imperiū sine fine existēs in secula pma-
net infinita. Erit em̄ sedēs in dextera pa
tris nō solū in hoc seculo: sꝫ ēt in futuro.
Et ī spm̄ sctm̄ paraclitū. i. ↄsolatorē quē
mittēs ap̄l'is post ascēsionē ad celos esse
mittendū vt doceret ⁊ cōmemoraret eis
vniuersa trāsmisit. Per quē etiā sanctifi
cant' aīe credētiū ī eo veraciter. Eos sūt
q̄ dicūt ex nō existētib⁹ filiū: aut ex alte-
ra essentia ⁊ nō ex dei ⁊ q̄ erat tp̄s aut se
culum quādo nō erat: alienos nouit san
cta catholica ecclesia.

i ¶ Rursus igitur dicimus. Si q̄s
patrem ⁊ filiū ⁊ duos dicit deos
anathema sit.

ij Et si q̄s deū xp̄m añ scl'a filiū dei
ministrātē p̄ri ad creationē vni-
uersoꝝ nō ↄfitet' anathema sit.

iij Si quis ingenitū aut patrē eius
ex maria natum dicere presumit
anathema sit.

iiij Si q̄s fm̄ p̄scientiā ante mariā
dixerit filiū esse ⁊ nō ante secula
ex patre natū apud deū esse et p
ip̄m oīa facta anathema sit.

v Si q̄s substātiā dei dilatari aut
contrahi dixerit anathema sit.

vi Si quis dilatatā substātiam dei
filiū dixerit facere aut dilatatio
nem eius substātie filium nomi-
nauerit anathema sit.

vij Si q̄s affectiuū aut ꝓlatiuū ꝟbū
dixerit dei filium: anathema sit.

viij Si quis hoīem solū dixerit filiū
qui ex maria est: anathema sit.

ix Si quis deū ⁊ hoīeꝫ ex maria di
cens deum ingenitū eundē intel
ligit anathema sit.

x Si q̄s illud q̄ scriptū est ego de⁹
pum⁹ ⁊ ego postea ⁊ p̄ter me nō
est de⁹ cū in destructionē idolo-
rum ⁊ deoꝝ nō existentiū dictū
sit ad destructionē magis vnige-
niti ante secula dei iudaice per-
cipit anathema sit.

xi Si quis audiens verbū caro fa-
ctū est verbū in carne mutatū pu
tauerit aut cōuersione facta su-
scepisse carnē anathema sit.

xij Si quis vnigenitū filiū dei cru-
cifixum audiēs corruptionē aut
passionē aut cōuersionē aut mu-
tationē aut peremptionem susti
nuisse dicit: anathe. sit.

xiij Si quis q̄d scriptum est faciam⁹
hoīem non patrē ad filiū dicere
sed ipsum ad semetipsum asserit
dixisse deum: anathema sit.

xiiij Si quis contra iacob non filium
tanq̄ȝ hominem luctasse sed inge
nitum deum aut patrem eius di
xerit anathema sit.

xv Si quis illud quod scriptum est
pluit dominus a domino non de
patre ⁊ filio preceperit sed ipsuꝫ
a semetipso pluere dixerit ana-
thema sit.

Pluit em̄ domin⁹ fili⁹ a dn̄o p̄ꝛe

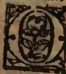
xvj Si qͤs audiens vnū patrē aut fi-
liū dn̄m & dn̄m patrē & filiū & dn̄s
a dn̄o dicēs duos asseruerit deos:
anathema sit: Nō eñ coaptamus
filiū pr̄i: sȝ subditū nouim⁹. Neqȝ
eñ descēdit in corpus sine volun-
tate patris neqȝ pluit a semetip-
so: sed dn̄o autoritatē q̄dā ꝑbēte
patre: neqȝ sedit a dextris a semet
ipso sed audiuit dicēte patre se-
de a dextris meis.
xvij Si q̄s patrē & filiū & sp̄m sanctum
vnam personam dicit anathe. sit.
xviij Si q̄s sp̄m sctm̄ paracletū dicens in
genitū asserit deū anathema sit.
xix Si q̄s sicuti docuit nos nō alium
dicit paracletū p̄ter filium: ait eñ q̄
aliū paracletum mittet vobis pater
quē rogabo ego anathema sit.
xx Si quis sp̄m dicit patrem patris.
aut filij anathema sit.
xxi Si q̄s patrē & filiū & spiritū sanctū
tres dicit deos anathema sit.
xxij Si quis concilio dei tanq̄ vnam
creaturarum factum asserit filiuȝ
dei anathema sit.
xxiij Si quis nolente patre natum fi-
lium dixerit anathema sit.
Non eñ inuit⁹ & vim passus p̄r ne
cessitate naturali quasi nolens ge
nuit sed illico vt voluit etiam sine
tempore & sine passione ex semet-
ipso genuit eum.
xxiiij Si quis ingenitū & sine principio
dicit filiū tanq̄ duos sine princi-
pio & duo ingenita dicens & duos
faciēs deos anathema sit. Caput
enim est & principiū omniū filius.
Caput aūt xp̄i deus. Sic enim ad
vnū oīm principiū qd̄ est sine p̄nci
pio p̄ filiū pie oīa referuntur. Rur
sus autem subtiliter inspicientes
xp̄ianum sensum dicimus.
xxv Si q̄s xp̄m deū filiū dei ante secu-
la ministrantē patri ad oēm crea-
tionē nō dixerit sȝ ex q̄ ex maria natus
est extūc dicit filiū & xp̄m esse vocatū & ini
tiū ꝑcepisse vt deus esset: anathe. sit sicu
ti samosaten⁹. ¶ Alia fides exposita siri
nio latine quā nos ex greco trāstulim⁹.

¶ Capitulum. viij.

Quoniā de fide pla-
cuit quendam fieri tractatū
omnia caute quesita sunt et
exposita sirinio sub p̄sentia
volentis & vrsacij atqȝ germa
nij & ceterorum. Cōstitit vnū deū eēͤ pa-
tre oīpotētē sicut et in oī orbe terrarꝫ an
nuntiat. Et vnū vnigenitū filiū ei⁹ iesuꝫ
xp̄m dn̄m & deū saluatorēqȝ nostrū ex eo
ante secula genitū. Duos aūt deos non
oportere dici qm̄ & ip̄e dn̄s ait: ibo ad pa
trē meū & ad patrē vestrū deū meū & deū
vestrū. Propterea & oīm de⁹ est sicuti et
ap̄ls docuit iudeorꝫ deus nō solū: nōne &
grecorꝫ & gentiliū: vtiq̄. Qm̄ circūcisio
ex fide & preputiū per fidē: & cetera quidē
oīa consonant & nulla remanere videtur
discordia. Quia vero multos mouet ser
mo latinus substantie qui grecā lingua
dicitur OYCYA. vt scrupulosissime co
gnoscatur omousion: hoc est eiusdē sub-
stātie aut omoiosion. i. similis substātie
non oportet horum sermonum quandaȝ
omnino fieri mentionem neqȝ de his ex-
poni apud ecclesiam. Propter hanc cau
sam ac rationeȝ q̄ in sanctis scripturis
nihil tale conscriptum est: & quoniā hec
vltra humanam scientiam & intellectuȝ
sunt: & nullus potest gn̄ationē filij narra
re sicut scriptum est: generationeȝ eius
quis enarrabit? Hoc eñ sciendū solū pa
trem nosse: quēadmodū filiū generauit: &
rursus filiū quomodo ip̄e de patre sit ge
nitus. Nulli v̄o dubiū est maiorē eē pa-
trē honore & dignitate atqȝ diuinitate: &
ipso nole paterno esse potiorē testificāte
filio ipso. Qui me inquit misit pater ma
ior me est. Et hoc est catholicū. Nullus
ignorat duas ꝑsonas esse patris & filij.
Et patrē quidē maiorē: filiū v̄o subiectū
cuȝ omnibus que ei pater subiecit: eius
patrem vero initiū non habere & inuisi-
lem & inmortalē & impassibilē esse: filiū
vero natū ex patre deo lumē ex lumine
& huius natiuitatem sicuti predictū est
nullum nosse nisi solū patrē ip̄m v̄o filiū
dn̄m & deū nostrū carnē seu corpus hoc
est hoiem assumpsisse: sicut & angelus an
nuntiauit & omnes scripture docēt: & ma
xime ipse ap̄ls doctor gentium. Homi-

nem/assumpsit christus ex maria virgine per quē passus est. Apex aūt totius fidei & firmamētū est ut trinitas servet semp sicut in euangelio legimus. Euntes docete omnes gentes: baptizantes eos/ in nomine patris & filij & spiritussancti. Integer autem atq; perfectus est numerus trinitatis. Paracletus vero spiritus sanctus per filium missus venit secundum promissionem ut apostolos & omnes credentes sanctificaret. ¶ His igitur explanationibus etiā postdam ꝛ nationē photinum consentire et subscribere sua debāt promittentes ei reddere episcopatum si per penitentiā anathematizaret dogma quod ipse compererat et in eorum sentētia consonaret. Ille vero eorū quidem propositum non suscepit sed/ prouocauit eos ad disputandum. Quapropter definito die imperatoris voluntate conuenerunt presentes episcopi & senatorū non pauci quos pceperat adesse disputationi princeps. Inter quos restitit photino basilius ecclesie tūc ancyre presul: exceptoribus voces eorum conscribentibꝰ. Magnaq; certamina sermonum inter vtrāq; partem facta noscuntur: victusq; photinus dānatus est. Et in fuga consistens de cetero libros vtraq; lingua conficiebat quoniā neq; latino sermone videbatur ignarus. Scripsit quoq; contra omnes hereses propriū studens dogma firmare. Et de photino quidē hec dicta sufficiant. Sciendum tñ quoniā sirinio conuenientes episcopi penitentia ducti sunt/ interpositione fidei latina lingua ꝓlate. Post editionem nāq; sibi eā contrariā iudicabāt. Quā studuerūt ab episcopis qui eā iam subscripserāt reddi quoniā celabat a plurimis. Imperator autem edictis queri pcepit editionē ipsam supplicium minatus si quis eā celasse cōperiret. Sz neq; terror destruere potuit qđ semel fuerat istitutū eo qđ apd multos haberet. Et de his quidē ista dixisse sufficiant. ¶ Capitulum. ix.

Uia vero et de osio hispano illic veniente fecimus mentionem: breuiter etiam de eo dicendū est. Ante paululū tempus iste vir molimine arrianorꝫ fuerat missus exilio. Tunc aūt studio eorꝫ qui sirinio ꝯuenerūt euocauit imperator volens eū aut suasione aut necessitate concordare psentibꝰ. Hoc enim facto maximū fidei eorꝫ putabatur eē testimoniū. Quapropter sicuti dixi ex necessitate venit. Et dū eis psenti re respueret tormenta longeuus plagas q; perpessus est. Unde etiam p necessitate vehementi expositionibus tūc editis cōsensit/ atq; subscripsit. Hunc ergo terminū habuerunt que tunc sirinio gesta noscuntur. Imperator autem constantius morabatur in sirinio ꝯtra magnentium expectabat euētū. ¶ Capi. x. ꝛ

Reterea magnētiꝰ ad seniorē perueniēs/ romam multos peremit senatorum ac populi. Et agnoscēs vicinos eē contra se Constantij milites abscessit ad gallias partis occidentalis. Cūq; illic bellū sepius inter alterutros exercerent: modo isti modo illi victores eē videbātur. Nouissime aūt deuictus magnētius fugit in mursam quod est gallie castrū. Uidēsq; suos milites quasi de perditione tristes stans celsiore loco eos nitebatur allocutionis ꝯsuetudine ꝯfortare. Tūc illi fauorē solitū magnētio exhibere preparati/ e diuerso nolētes clamauerunt oēs. Constāti auguste tu vincas. Hoc augurium magnētiꝰ trahit ad semetipsum tāq; ei nō diminuiꝰ ꝯcederet ipe riū. Et ꝓpterea relinquēs castrū ad vlteriora tēdebat. Seqūtibꝰ aūt ꝯstātū militibꝰ circa mōtē seleucū facta ꝯgressione solꝰ fugiēs venit in lugd. vbi cōperiēsq; suā mrēꝫ & frēm quē cesarē ꝯstituerat interfectos: nouissime interfecit semetipsum consulatu constantis sexto: & cōstantij galli secundo: augusti die quintodecimo. Non post multuꝫ vero tempus etiā decentius eius frater semetipsum strangulauit ꝛ Sed neq; ad rempublicaꝫ quies venit. Nam post paululum apud gallias occidentales siluanus quidam tyrannus est exortus quem duces constātij velociter peremerunt.

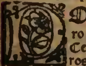
¶ Capitulum. xi. ꝛ

Porro

Oro iudei i Dio cesaria palestinea residentes vicina loca turbabant. Et sumentes arma: tentabant resultabāt resultare romanis. Post hec itaq Gallus Cesar cū antiochie degeret exercitu destinato eos apprehendit ciuitatemq vastauit. Cum vi B deretur sibi prospere gessisse: felicitatem non ferēs: accessit ad tyrannidem. Et nō insinuans imperatori suam intentionem questores vocabulo magnū & domicianū prefectum orientis occidit. Ob quā rē Cōstātius indignat⁹ euocauit eū. Qui cū cōtēnere nō valeret pergebat ad principez. Cumq contra insulā flaconensem venisset cū illic cōstantius pcepit interimi.

Capitulum. xij. A

Ost paululum vero tēp⁹ Julianū galli fratrē Cesarē cōstituēs: ꝯtra barbaros direxit in Gallias. Gall⁹ vero q trāslati⁹ septimo cōstātij ꝯsulatu & suo tertio: ita perimit. Julian⁹ sequēti cōsulatu arbitionis & iuliani cōstituit cesar die septimo mēsis nouēbris. Sozomen⁹. Sublat; itaq tyrānis requiē malo B rū videbatur habere constantius: & deserēs firmiū veniabat ad seniorem romā illic volēs triūphū de tyrānicis exercere manubijs. Credēs aūt ea occasiōe posse vtriusq C partis episcopos in dogmate cōcordare rursus synodum in italia celebrādū esse cōstituit. Interea iuli⁹ papa cū q̄ndecī ānis romanā rexisset ecclīam moritur: cui successit liberius. Socrates. Capi. xiij.

Gitur in anthiochia Syrie alr heresiarch⁹ emersit eius cognōmēto sine deo. Is el cadē q arri⁹ sapiebat: sꝫ arrianis segregabat/eo q arriū in sua ꝯmunioe recepissent. Qui sicuti ōdicitur aliud mēte gerēs aliud voce cōfessus ē: dū terminū synodi nicene suscipiēs subscripsisset volēs circūuenire tūc pncipē ppterea & arrianos Eci⁹ declinabat. Erat nāq is eci⁹ pri⁹ heretic⁹ & feruentissime defendere Arrij dogma videbat. Erudit⁹ em aliquātulū alexādriā reuersus est. Et veniēs in anthiochiā syrie vñ oriundus erat a Leōtio tūc anthiocheno pṡule dyacon⁹ ordinat. Tūc & venientes ad se disputatiōib⁹ sophisticis eludebat. Hoc em faciebat seqns cathegorias aristotelis disputās & q̄dā cōcinnās: que non sentiebat neq ab eruditis intētionē aristotelis agnouerat. Ille nāq ppter sophistas tūc deridētes phiaꝫ hoc op⁹ iuuenib⁹ exercitatiōis cā cōscribēs dialeticā sophistis p hmōi cōtētiōes opposuit. Cōtēplatiui autē phi libros platonis: & politini declarantes ea q artificiose sunt ab aristotele ꝯscripta redarguūt. Sꝫ eci⁹ cōtēplatiuū doctorē nō habēs in cōmendationib⁹ sophisticis pdurauit. Quāob rē nō intelligere potuit quō sit igēiti gñatio: & queadmodū qd nascit coeternū sit generāti. Parū ergo imbut⁹ erat eci⁹: & diuinarū literarū ignar⁹ tantūmodo in cōtētionib⁹ pparat⁹: qd etiā q̄libet rustic⁹ facere pōt. Et dū nec veteres q eloquia xpiana fuerant interpretati legisse: asserebat se multū gaudere libris clementis et affricani necnon origenis cū vtiq fuerit illi viri tot⁹ sapientie virtutib⁹ eruditi. Fecit igit is ep̄las ad impatorē cōstātiū & alios quosdā cōtētiones inuoluēs & q̄dā cōmenta cōficiēs. Quāobrē etiā sine deo vocabat. Et licet eadē que arri⁹ vindicauit tamē a suis nō valētib⁹ intelligere perplexiōes syllogismoꝝ eius: cū eadē que illi speraret putabat heretic⁹. Et ppterea coꝝ pulsus ecclesia credebat: cū ipe illis poti⁹ cōicare noluisset; hactenus em ex illo sunt qui tūc quidē etiā nūc aūt eunomiāi vocant: posteriore nāq . c Eunomi⁹ notari⁹ ei⁹ erudit⁹ ab eo editionē ei⁹ hīticā diuulgauit. Sꝫ eunomio locis ꝯuenietib⁹ explanabim⁹. Sozo. C. xiiij.

Nimici siquidez fidei putātes se tp̄s inuenisse contra defensores eius valde apō principē laborabāt vt ecclesijs pellerent oēs qui ab eis videbant esse depositi tanq alteri⁹ fidei: vel q viuo cōstāte īperatori ꝯstātio restitissent:

F

ita vt fuisset pene ad bella ꝓductū: ꝑcipue th̄ Athanasiū accusabāt: quia inuidie ni micitate neq; cōstātio viuo ⁊ cōstāti cū se diligere ꝓfitēte ab ei⁹ molestia recedebāt. Sȝ antiochia congregati: marcissus cilex: theodorus trachie: ⁊ thiogeni⁹ nicenus: patrosili⁹ scytopoleos: minophātis ephesius ⁊ alijs circa triginta scripserūt oīs vniuersis ep̄is: q: cōtra sanctiōes ecclesiasticas alexādriam remeasset nec in cōcilio sine culpa fuisset inuēt⁹: ⁊ iubebāt vt neq; cōicarēt ei neq; scripta dirigerēt: sȝ georgio q̄ ab eis fuerat ordinat⁹: verū athanasio null⁹ hic sermo fuit. C. xv. A

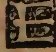
Situr deuicto magnentio cū solus cōstātius romanoꝝ tenuisset īperiū ei studio laborabat vt occidētales ep̄i ꝯsentirēt ei q̄ ꝯsubstātialē esse ꝑrī filiū denegabat. Et hoc faciebat nolēs a primordio apte vi facere: sȝ eis callide suadere vt in decreto ꝯ athanasiū ab oriētalib⁹ ep̄is habito cōsentirēt. Sperabat eñ q: si cōi decreto dānaret athanasi⁹ facili⁹ suā volūtatē in regione ꝯpleret. B ¶ Socrates. ¶ Tūc igit in italiā cōuenerūt ep̄i oriētaliū nō multi: qm̄ plurimos eoꝝ aut senect⁹ aut itineris lōgitudo ꝓhibuit. Occidētaliū ꝟo vltra trecēti vt ꝓcepto pricipis ꝯciliū mediolani celebraretur vbi cōuenietes oriētales āte oia cōtra athanasiū decretū fieri ꝯtinue poscebāt: vt hoc facto penit⁹ ei adit⁹ alexādrie clauderet. Quod dū sensissent paulin⁹ gallicane triuere dionysi⁹ albe metropolis italoꝝ ⁊ eusebius vercellēsis ep̄i: quia ad destructionē fidei oriētales cōtra athanasiū agere moliretur surgētes magna voce clamabāt dolū ⁊ circūductionē ꝑ ea q̄ gerebant xp̄ianitātis dogmatib⁹ irrogari. Nō eñ veras cōtra athanasiū culpas eē dicebāt: cū ad detractionē fidei talia probarētur inuēta. Illis ergo talia proclamātibus concilium tunc solnitur episcoporum.

¶ Theodoricus. ¶ Capitulum. xvj. A

Exposito sidē atha n alio aliam heretici fidei exponere sunt nisi doctrinam. Sed neutrum horū ꝑduci potuit ad effectum cū ꝑsente ꝑcipe clamaret: q: iniuste agebatur et impie. Quo facto ⁊ ipi ecclesijs sunt expulsi ⁊ in vltimis: terre finib⁹ habitare precepti. Quod rursus mirabilis athanasi⁹ hoc modo i illa satisfactione cōscribit. Quis tantū poterit memorare quātū illi gesserūt? tūc eñ eccl'ijs pacem habētibus et ꝑp̄lis ꝑ collectas orōnib⁹/ pōtifex quidē roman⁹ liberius ⁊ paulin⁹ galliaꝝ metropolitan⁹ ep̄s: ⁊ Dionysi⁹ Italus lucifer metropolitan⁹ insularum sardinie ⁊ eusebi⁹ ex italia: oēs ep̄i boni: ⁊ predicatores veritatis arripiuntur ⁊ tradūtur exilio: nullā habētes culpā: nisi q: in arrianā noluerūt cōsentire vesaniā neq; in calumnijs subscripserūt nr̄is. De maximo aūt ⁊ optimo sene ⁊ vere B cōfessore osio etiā loqui supfluum oib⁹ eñ notū est: q: ⁊ iā hūc exilio deportari fecerūt. Nō eñ ignobilis sed oibus noscitur esse notissim⁹. Cui nāq; non prefuit synodo aut recte loquēdo nō satisfecit vniuersis? Que ecclesia huius patrocinij memoriā nō hȝ? Quis aliq̄ñ dolens cū veniret apud eū nō remeauit sanus? Quis indigens cū petisset nō meruit q̄d poposcit? Et tñ etiā cōtra huc talia presumpserūt: q: īpietas eoꝝ molimina cognoscēs noluit ꝑprua suscriptiōe firmare. ¶ Socrates. ¶ Igit īperator illos q dē mittit C in exilium: generale vero cōciliū fieri cogitabat qtenus oēs oriētales episcopos venientes ad occidentē posset ꝯcordes efficeret. Quod cū ꝓpter itineris spacia difficile videretur: duplicē tractauit synodū celebrari vt i arimino quidē itali qui tūc aderāt cōuenirēt: oriētales aūt in nicomedia bithinie ciuitate. Hoc ergo imperatore tractāte effectus nō euenit vt voluit. Neutrū eñ ꝯcilium sibimet cōcordauit sed vtrūq; diuisum est. Nā neq; arimino cōuenietes alteruttis inter se ꝯsonare potuerūt: ⁊ oriētales in Seleuciā isaurie ꝯgregati aliud schisma sūt passi q̄d suo loco narrabitur.

¶ Teodoricus. Cap. xvij.

Go quidem liberij per oia famosissimi habitū A pro veritate dialogū cōtra cō

statium volo referre: quoniā a fidelibus illius temporis est cōscriptus. Is enim post iuliū sylvestri successorē romanā gubernauit ecclesiam. ¶ Cōstantius imperator dixit. Nos et eo quod christian⁹ sis et eps nostre ciuitatis: dignū hoc iudicauimus vt euocantes te moneremus quatinus cōmunionē scelestissimi athanasij et ineffabili superbia detenti abnegare non differas. Hoc enim terrarum orbis bene fieri comprobauit et synodali sententia alienum ecclesiastica communione decreuit. Liberius episcopus dixit. O imperator iudicia ecclesiastica decet cum maxima proferri iustitia. Quapropter si videtur pietati tue disceptationē iube cōstitui: et si apparuerit athanasius cōdēnatione dignus: tūc secūdū ecclesiastice consequētie formam proferatur in eū digna sententia. Non enim possibile est cōdēnare virū de quo nihil examinatum est. Constantius imperator dixit. Uniuersus mūdus adiudicauit eius facinora: sed ille sicut ab initio tēpus illudit. Liberius episcopus dixit. Quicūqꝫ subscripserūt nō ipsi viderunt que gesta sunt: sed propter gloriam et timorem et ne a te contumelias paterentur acquieuerunt. Imperator dixit. Quid est gloria et timor et cōtumelie? Liberius dixit. Qui cunqꝫ gloriam dei nō diligūt tua magis dona proponunt. Quē ergo isti nō viderūt nō examinātes adiudicauerunt qđ est christianitatis alienū. Imperator dixit. In facie itaqꝫ cōdēnatus est in concilio tyri cōtra et in cōcilio contra eū pariter decreuerunt omnes totius orbis epi scopi. Liberius dixit. Nūqꝫ in presentia sua homo ille adiudicatus est. Quicūqꝫ enim tūc conueniētes condēnauerūt eū: discedēte athanasio a iudicio sententiā protulerūt. Eusebius eunuchus dixit. In niceno cōcilio alien⁹ a catholica fide probat⁹ est. Liberi⁹ dixit. Quinqꝫ soli iudicauerunt ex his qui cum nauigio venerunt in marcote quos miserūt ad accusationē ei⁹ vt cōtra eū gesta cōficerent. Horū itaqꝫ q̄ destinati sunt duo mortui: theogni⁹ et theodorus reliqui vero tres viuūt: hoc est maris valēs et vrsatius ab his q̄ missi sunt sardice propter hāc causam synodus celebrata est qui in synodo libellos obtulerūt veniam postulantes: qm̄ in marcote p calūniā ex vna pte cōtra athanasiū gesta cōfecerūt. Libellos eorū nūc pre manibus habemus. Cui horū nos credere et cōmunicare cōuenit imperator? his q̄ primitus dānauerūt et veniā postea poposcerūt: an eis qui adhuc hec accusare cōtēdūt? Epictetus eps dixit. O imperator nō fidei cā hodie neqꝫ iudiciorū ecclesiasticorū sermonē facit: sed vt apud senatores in romana cōstitutos vrbe glorieꝫ quasi superauerit principem. Imperator ad liberiū dixit. Quota pars es totius orbis qm̄ tu solus hominē vindicas nephandissimū: vt orbis terrarū pacē ecclesieqꝫ dissoluas? Liberius dixit. Nō eo qꝫ ego sum solus fidei cā minuet: nā et antiq̄tus tres soli reperti sunt resistentes pcepto regis. Eusebi⁹ eunuch⁹ dixit: imperatorē nostrū nabuchodonosor fecisti. Liberi⁹ dixit. Nō sed ita irrōnabiliter adiudicandus est hō q̄ nō est examinat⁹? Hec ergo peto primitus generalē proferri subscriptionē cōfirmantē fidē in nicea ꝓlatā vt ita reuocauit ab exilio fratribus nostris et in locis ꝓpriis restitutis: si hi q̄ turbas pariūt ecclesijs visi fuerint apostolice fidei cōsentire. Tūc apud alexādriā cōueniētes ōs vbi accusati et accusatores sunt et defensor eorū examinata cā possum⁹ pferre sententiā. Epictetus episcopus dixit. Sꝫ cursus publice⁹ nō sufficit subuectui episcoporū. Liberius dixit. Ecclesiastice cause publico cursu nō egēt. Ecclesie nāqꝫ sufficiūt vsqꝫ ad mare pducere suos episcopos Imperator dixit. Que dudū iā sūt recepit formā: solui nō possunt. Plurimorum nāqꝫ episcoporū debet valere sententia. Tu solus es q̄ amicitias illius scelerati defendis. Liberius dixit. Imperator nūqꝫ audiuimus absente accusatore iudicē eius scelera pferentē: nisi qꝫ proprja videtur hec odia. Imperator dixit. Omnibus quidem nocuit in communione nulli tamen ita sicuti mihi. Cui dum non sufficeret interitus fratris mei maioris: neqꝫ beate memorie constantē cessauit in meis inimicitijs frequenter impellere: nisi nos maiori mansuetudine

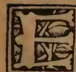
detecti impellentis momenta temperassem. Nulla itaque mihi victoria est neque contra magnentium vel sylvanum nisi illum scelestum ab ecclesiasticis rebus expulero. Liberius dixit. Noli per episcopos tuas vindicare inimicitias. Manus enim ecclesiasticorum ad sanctificandum vacare debent. Quapropter si tibi videtur iube vocari ad loca propria sacerdotes et si concordes apparuerint ei quem nos in primis defendimus secundum fidem orthodoxam in nicena synodo constitutam: tunc convenientes pudebunt pro mundi pace et hominem qui non peccavit non reprobaretur iniuste. Imperator dixit: unum est quod queritur. Volo enim te amplectentem ecclesiasticam communionem rome denuo destinare et propterea concordia paci et subscribens rome revertere. Liberius dixit. Rome iam fratribus valedixi. Maiores enim sunt ecclesiastice sanctiones quam rome habitatio civitatis. Imperator dixit. Ergo trium dierum spacium ad deliberationem habes si vis subscribere rome revertere: aut certe cogita in quem vis deportari locum. Liberius dixit. Spacium trium dierum rationem nequaquam mutare potest. Quapropter ubi vis dirige me. Imperator autem post duos dies examinato liberio et nequaquam a suo proposito revocato iussit eum iberia tracie exilio deportari. Egredienti liberio imperator ad expensas quingentos solidos destinavit. Tunc liberius deferenti dixit. Vade da eos imperatori: opus enim habet suis militibus erogare. Similiter et augusta tantos ei dixerit. Liberius dixit. Redde hoc imperatori opus enim habet hec ad expensas militum suorum. Si autem imperator hec non habet opus det eos auxentio et epicteto Illi enim opus hec habent. Dumque ab eis nihil accepisset eusebius eunuchus obtulit ei alios solidos. Cui liberius ait. Totius orbis ecclesias desolasti et tamquam dampnato mihi hec affers? vade prius disce esse christianus. His itaque gestis post tres dies nihil accipiens missus exilio est.

¶ Capitulum. xviii.

Veritatis itaque propugnator et victor trachiam sicut iussum fuerat usque pervenit. Duobusque transactis annis constantius rome venit. Procerum vero senatorumque coniuges rogabant viros suos ut constantio supplicarent: quatinus pastorem gregibus restitueret. Aiebant enim quod nisi flecteret animum principis eos ipse relinquerent et ad pastorem illum maximum properarent. At illi dixerunt. Nos furorem principis formidamus ne forte aliquam veniam promereamur. Sed vobis inquiunt magis rogantibus forsitan parcet. Et unum alterius fiet aut preces suscipiet aut si flecti nequiverit sine aliqua iniuria vos dimittet. Hoc consilium mulieres ille laudibus maximis proferende percipientes cum ornatu solito adierunt imperatorem quatinus ex veste sublimi insignes eas et nobiles arbitratus reverentiam eis haberet et parceret. Adeuntes enim principem tali voce clamabant. Miserere tante civitatis pastoris providentiam non habentis quam luporum patet insidiis. At ille respondit: non egere pastore alio civitatem. Esse namque pontificem qui eorum curam haberet. Post magnum namque liberium quidam diaconorum eius felix nomine fuerat ordinatus. Is expositam in nicea fidem inconcusse servavit: sed corruptoribus eius sine discretione communicabat. Nullus tamen rome habitantium in basilicam ingressus est cum ille intus astaret. Hoc autem etiam matrone ille imperatori dixerunt. Qua gratia flexus, precepit illum inter omnes egregium revocari et utrumque ecclesiam gubernare communiter. His ergo literis in circensi spectacula relictis populus clamabat iustam principis esse sententiam ut sicut dupliciter coloribus divisi sunt speculatores: sic oportere alterutrum his, alterutrum aliis presidere. Cum ergo primitus principis literis sic fanissent: postea commoti communi voce clamaverunt. Unus deus christus unus episcopus. Ipsas enim voces et ego iustam ponere iudicavi. Post has vero christo amabilis populi pias et iustitia exornatas voces sanctissimus quidem liberius est reversus. Felix autem recedens habitavit aliam civitatem.

¶ Socrates.

¶ Capitulum. xix.

A tẽpestate leon/tio moriẽte qui hereticum etiaȝ diaconum ordinaue rat: eudoxius germanice episcopus que est ciuitas syrie cũ esset tũc rome presens finxit sibi causam necessitatis incumbere: ⁊ impe=ratori callide locutus/quasi ciuitas ger=maniciorum cuius prouidentia atq3 cu=stodia indigeret: petijt vt remearet ad p̃pria. Quem princeps nihil prospiciens abire dimisit. At ille cubicularios co=operãtes habẽs relicta ciuitate sua an=thiochenũ vsurpauit episcopatũ. Fone rẽ nãq3 studebat Eciũ. Ob quã rem ni=sus est cõciliũ facere sacerdotũ: ⁊ or=dinationẽ ei restaurare dyaconatus. Qđ nequaq3 gestum est eo q᷑ magis valeret odiũ cõtra Eciũ ꝗ Eudoxij desideriũ. Et de his quidem tãtum nosse sufficiat.

¶ Capitulum.xx.

Oruȝ igitur ꝗ ari/mino conuenerũt orientales ea que de athanasio gesta sunt taciturnitati tradẽtes ad conciliũ se occurrisse dicebant. Quo=rum studio coherebãt vrsatius ⁊ valẽs ꝗ ab initio quidẽ arrianum dogma tenue rant. In medio autem omousianis con=senserant dato libello romano pontifici sicut iam dictuȝ est. Isti nãq3 semper ad partes pro tempore valentium declina=bant. Quorum adiutores erant germi=nius: auxentius: dimophilus: ⁊ gayus. Dum ergo in concilio presentium alter aliud proponere conaretur: tũc vrsatius ⁊ valens dicebant omnia ꝗ de fide dicta sunt debere suspendi: ⁊ suscipiẽdam no=uellam expositioneȝ quã pauloante syr=mio conuenientes ediderant. Hec dicẽ=tes ⁊ chartulã pre manibus habẽtes le=gi fecerunt secundũ expositionẽ fidei syr mio prolatã quã ibi quidem sicuti ƀdixi celauerunt. Arimino autẽ ostensa est. Cu ius exẽplar hoc est. ¶ Credimus in vnũ ⁊ verũ deũ patrẽ omnipotentẽ creatorẽ ⁊ opificẽ omnium. Et in vnum vnigeni tũ filiũ dei ante oĩa secula: ⁊ ante omne principiũ ⁊ ante omne qđ opinari põt tẽpus ⁊ ante omnẽ perceptibilẽ opinionẽ natũ impassibiliter ex deo p̃ quẽ ⁊ secula perfecta ⁊ omnia facta sunt. Natuȝ au=tem vnigenitũ soluȝ ex solo patre/deum ex deo similẽ generãti patri secũdũ scri=pturas: cui⁹ generationeȝ nullus nouit nisi solus ꝗ genuit eũ pater. Hunc noui mus vnigenituȝ eius filiũ nutu paterno venisse de celis ad destructionẽ peccati ⁊ natuȝ ex maria virgine: ⁊ cũ discipulis cõuersatũ: oẽm cõplesse dispẽsationẽ se cundũ paternã volũtatẽ: crucifixũ ⁊ mor tuũ ⁊ ad inferos descẽdisse: ⁊ ꝗ ibi erant dispẽsasse: quẽ ianitores inferni videtes expauerũt ⁊ die tertia resurrexisse: ⁊ cũ discipulis cõuersatũ: ⁊ quadraginta die bus expletis in celos ascẽdisse ⁊ sedere a dextris patris: ⁊ vẽturũ nouissima die in gloria patris ad reddẽdũ vnicuiq3 secũ=dũ opera sua. Et in spiritũ sanctũ/quem ipse vnigenitus dei filius iesus christus mittere compromisit generi hominũ cõ=solatorẽ secũdum q᷑ scriptũ est. Uado ad patrem meũ ⁊ rogabo eũ ⁊ alium conso=latorẽ mittet vobis spiritum veritatis/ille ex meo accipiet ⁊ docebit ⁊ cõmemo rabit vobis omnia. Nomẽ vero substan tie eo q᷑ simpliciter a patribus positũ sa populis ignoretur: ⁊ scandaluȝ faciat: ⁊ quia nec scripture hoc continẽt placuit abrogari ⁊ omnino nullã memoriã sub=stantie in deo esse de cetero/eo q᷑ diuine scripture nusq̃ de patris/substãtia filijq3 meminerint. Similẽ vero dicimus filiũ patri p̃ omnia sicut sancte scripture di=cunt ac docent. ¶ His itaq3 lectis cõsur=gẽtes quibus hec displicebãt aiunt. Nõ fide egentes hic venimus. Integrã nãq3 seruamus quã percepimus ab initio: sȝ magis vt si qua circa hec nouitas sit om nino phibeam⁹. Si ergo hec ꝗ lecta sũt nullã faciũt nouitatẽ: aperte iã anathe=matizate heresim arrianaȝ sicut ⁊ alias hereses regula ecclesie tãq3 blasphemias abiecit: qr eni blasphemum arrij dogma turbas ecclesie ꝗ etiã nũc fiũt excitauit: atq3 seditiones toto orbi terrarũ valde notissimũ est. Hec ergo ꝑpositio dum ab vrsatio ⁊ valente ⁊ reliquis suscepta non fuisset: ad plenũ diuisit ecc͞liã. Aliũ nãq3 his ꝗ arimino sunt lecta cõsenserũt. Alij

vero nicenaʒ denuo roborauerũt fidem. Deriserũt aũt subscriptionẽ illi⁹ lectionis: ⁊ maxime athanasii alexãdrine ciuitatis epĩs in epl̃a quã suis familiaribus destinauit. Quã q̃ legit inueniet q̃ forti dictione sit plena. ¶ Theodoric⁹. ¶ Dicebãt aũt arriani conuenientes arimino: volẽtes hesperiũ suadere simplicibus: qꝛ nõ oportet ꝓpter duo verba q̃ nec inueniretur scripta separari corp⁹ ecclesie: sed similẽ per omnia profiteri filiũ genitori: substãtie vero tacere nomẽ. Sʒ fallatiã sentiẽtes horũ omousiani põtifices eos abdicauerũt. Ipsi vero literis insinuauerũt imperatori ꝓpriã voluntatẽ/ dicẽtes filios se esse patrũ niceni ꝯcilii pariter ⁊ heredes. ¶ Socrates. ¶ hoc tñ sciendũ qm̃ synodus q̃dẽ vrsatiũ ⁊ valẽtẽ: auxẽtiũ ⁊ germinũ: gaiũ ⁊ dinosiliũ: eorũq̃ socios cõdẽnauit: arrianũ dogma anathematizare fugiẽtes. Qui ꝓpter hãc dãnationẽ indignati ad principẽ celeriter aduenerũt: portãtes lectã in concilio fidẽ.

¶ Theodoricus.

¶ Aperti⁹ aũt integrã fidei regulã eorũ epistola ad cõstãtinũ scripta mõstrauit. Cuius verba sunt hec.

¶ Capitulum. xxi.

Diuina iussione et precepto pietatis tue olim dogmatizata cõfidimus. In ariminuʒ nãq̃ ex vniuersis occidẽtalibus ciuitatibus oẽs cõuenientes simul episcopi: vt ⁊ fides catholica cognosceretur ecclesie: ⁊ q̃ cõtraria sapiũt panderent. Multũ nãq̃ disceptantibus nobis inuenimus optimum esse: statutã fidem antiquitus permanere/ quã etiã prophete euangelia necnon apostoli per iesum christũ dñm nostrum predicasse noscũtur. Qui ⁊ tui regni protector/ neq̃ salutis auxiliator est: quatenus hanc tenentes custodiamus ⁊ custodientes ad finem vsq̃ seruemus. Incongruum enim nephariũq̃ videtur ex his q̃ recte iusteq̃ diffinita sunt aliquid per mutare: idest horũ qui nicea cõmuniter cum gloriosissimo constantino tuo patre ⁊ imperatore deliberata atq̃ desita sunt. Quorum doctrina atq̃ sensus discurrit atq̃ predicatus est in omnium hominũ auditus atq̃ mentes. hec fides sola arrianam heresim expugnauit ⁊ perdidit: per quam non illa sola sed etiaʒ relique hereses sunt damnate. Cui vero addere de ea q̃ incautũ est: ⁊ auferre periculosum. Et si quidẽ horũ alterũ fiat: erit inimicis facultas augendi q̃ volunt. Quapropter vrsatius ⁊ valẽs qm̃ participes ⁊ cõcordes arriani dogmatis erãt: a nostra sunt cõmunione segregati. Quã vt reciperẽt cognoscẽtes delicta quibus peccauerũt penitẽtiã atq̃ veniã impetrare poscebãt et rescripta eorũ hec ita se habere testãtur: per que criminũ veniã cõsecuti sunt. Erat enĩ tẽpus quo hec gesta noscũtur: quando mediolana synodus celebrata est presentib⁹ ecclesie romane presbyteris cognoscẽtes simul etiã post mortẽ dignissime memorie nominandi Constantini: cũ omni integritate ⁊ examinatiõe cõscriptã exposuisse fidẽ. Qui cũ ab hac luce baptismate ꝑcepto discesserit ⁊ ad premia debite pacis abierit: incongruũ esse iudicamus post illum aliq̃d nouitatis admittere: tantosq̃ sanctos confessores ⁊ martyres ⁊ huius dogmatis cõscriptores: inuentoresq̃ despicere q̃ secũdũ antiquã ecclesie sanctionẽ ꝑ oĩa sapuisse noscunt. Quorũ fidẽ deus in tẽpora imperii tui transmisit: ꝑ dñm nostrũ iesum xp̃m per quẽ tibi imperiũ tale cõcessum est vt etiã nostri orbis terminos obtineres. Rursus ergo infelices isti: ⁊ sapiẽtia vilissimi: scʒ vrsatius ⁊ valẽs p̃sumptione nepharia impie cogitatiõis predicatores semetipsos annũtiarẽt: ⁊ veritatis terminũ mutare cõtẽdũt. Dũ enĩ secũdũ tuũ preceptũ concilii iura celebrarẽtur/ illi concilium sue fallacie nudauerunt. Nitebãtur enim calliditate quadã atq̃ seditione aliq̃d nouitatis inserere. huiusmodi enim mali tie captos inuenim⁹ germanũ quendam ⁊ auxentium: ⁊ gaium heresim q̃ contentionemq̃ facientes. Quorum doctrina vna quidem existens vniuersam molẽ/ blasphemiarũ trãscẽdere cõprobat. Qui cũ viderẽt nos neq̃ sue volũtatis esse: neq̃ cõcordes horum que male sapere videbantur: a nostro se concilio mutauerunt vt quasi aliud cõscri=

bere viderētur. Erat vero tēpus breue: quod etiā eorū aperuit voluntates. Sed vt nō semper ecclesiastice cause in easdē currant cōcussiones. Nam turba atq; seditio repetita vniuersa cōfundit firmū nobis visum est vt que dudum decreta sunt legaliter immutabiliterq; seruent. Predictos aūt viros a nostra cōmunione secernim⁹. Qua causa legatos ad tuā mansuetudinē misimus cōcilij sentētiā per nostrā denūtiaturos epistolā. Legatis aūt pre oibus ista pcipimus vt veritatē affirmēt ex priscis ꝛ iustis rationib⁹ exponētes: q etiā tuā religionē instruāt: quoniā nō sicut ait vrsatius atq; valēs: erit pax si qd iustarum sanctionū fuerit immutatum. Quō enī pax esse credenda est apud eos qui pacis iura subuertunt? Contentio enī ꝛ seditio per hec inter reliquas ciuitates ꝛ ecclesiam romanā potius orieṫ. Quapropter tue mansuetudini supplicamus vt placidis auribus nostros legatos et oculo tranquillo respicias neq; ad iniuriam defunctorum noui aliquid immutari pmittas sed pmanere non sinas in his que a progenitoribus definita atq; sancita sūt q ppe quos oia cū deliberatiōe atq; sciētia ꝛ spū sctō celebrasse cōfidim⁹. Ea enī q ab illis nūc innouanṫ: credētibus quidē incredulitatē inferūt: nō credētibus vero credulitatē. Supplicamus itaq; vt pcipias eos q per diuersa loca detinenṫ: quos ꝛ etatis grauamen ꝛ angustia paupertatis affligit ad propria remeare: ne desolate sublevatis epis videanṫ ecclesie permanere. Sup hec etiā hoc rogamus: vt nihil hic que iam terminata sunt aut addaṫ aut adimatur: sed omnia inuiolata permaneāt: q et a pietate tui patris et tuis quoq; cōseruata tēporibus: neq; de cetero nos fatigari ꝛ a proprijs parhochijs alienos esse permittas quatenus cū ppriō populo in pace orare: ꝛ diuino cultui vacare possint: supplicantes deo pro pace tui imperij pariter ꝛ salutis quā tibi diuinitas in ppetuū largiaṫ. Nostri vero legati epōꝝ subscriptiones ꝛ noia deferūt: q etiā lectione diuine scripture religionē tuā poterūt edocere. Socrates. Hec itaq; sy B nodus scripsit: per epōs destinauit. Ursatius aūt ꝛ valēs eoꝝ preuenientes aduentū derogauerūt cōcilio ostēdētes impatori expositionē fidei quā portabāt. Imperator arriano dogmati fauens indignatus aduersus synodum: ꝛ vrsatium atq; valētē potius honorauit. Quāobrem qui cōcilio fuerāt destinati tardauerūt: nō valētes impetrare responsum. Sero tamē ad synodum constātius per presentes episcopo huiusmodi scripta direxit.

Capitulū.xxiij.

Onstātius victor ac triumphator augustus vniuersis epis arimino cōgregatis. Semp equidē et pro oibus cogitare nos de sacra ꝛ adorāda lege nō ignorat nr̄a benignitas. Nūc aūt viginti quos vr̄a sapia destinauit epōs: legatiōis sue cā iterum videre nequiuimus cū sit nobis necessariū circa barbaros iter. Et sicut nr̄is decet alo puro ab ol cogitatione vtilitatē diuine legis examinare. Iussim⁹ igiṫ epōs i adrianopoli nostrā sustinere regressionē vt cū vniuersa res publica fuerit bn̄ disposita: tūc q gesserīt audire possim⁹. Ur̄e aūt sctitati nō videaṫ onerosū eoꝝ expectare regressū: vt dū redeūt nr̄ni vobis referētes responsū pducere possitis: ad terminū q ecclie catholice vtilia eē noscūṫ. Has lr̄as suscipiētes epi talia denuo rescripserunt.

Capitulum.xxiiij.

Iteras clementie: tue suscepim⁹ dn̄e deo amabilis imperator: quib⁹ continēt q ppter necessitatē publicā interim nō potuistis nostros videre legatos: nosq; iubetis vt eoꝝ sustineamus aduētū donec que a nobis decreta sunt et nostris progenitorib⁹ consonare noscuntur: ab eis pietas vr̄a cognoscat. Quāobrem et nunc per has literas profitemur atq; firmamus nequaq; nos a proposito nostro recedere hoc etiā nr̄is legatis iniūximus. Supplicam⁹ igiṫ vt aio tranquillo ꝛ pn̄tes nr̄e mediocritatis literas relegi iubeas: vt illa que per legatos nostros mandauimus libere.

ter accipias. Illud itaq nobiscū cōsiderari tua mansuetudine debet quanta sit modo tristitia quantusq meror vt beatissimus tēporibus tuis tāte ecclesie priuate videātur epis. Et ppterea rursus tuā clementiā deprecamur domine deo amabilis imperator: vt añ asperitatem hyemis si tñ vestre placet pietati nos ad nr̃as ecclesias remeare pcipias quatinus etiam nūc possimus ol potēti deo z dño saluatori nostro xp̄o eius filio vnigenito pro tuo imperio solennes oratiões celebrare cū populo. ¶ Cap. xxiiij.

Um hec scripsissēt z modicum sustinuissent tēpus imperatore nullū donāte responsum ad ciuitates pp̄ias recesserūt: princeps aūt cū z prius cōtēderet arrianā sectā p eccl̄ias seminare: occasionē liucie sue illorū habuit discessionē dicēs: se cōtēptū eo q pter iussionē ei⁹ cōcilium videreť eē solutū. Quapropter vesatio z hūs q circa eū permissionē dedit cōtra ecclesias agendi fiducialiter quodcunq placuisset. Explanationē so lecte in arimino fidei iussit per ecclesias italias destinari: precipiēs vt nolētes in ea subscribere pellerentur ecclesijs z in eorum locis aliij subrogarentur episcopi.

¶ Socrates. ¶ Capitulum. xxv.

Rsatius aūt eiusq consentanei ab italia discedētes venerūt ad ciuitatē trachie nole nicā. Quo brem tēpore cōmorātes aliud fecere pcilū. Et lectā i arimlio expositionē fidei greco iter ptātes elodo publicatā cōfirmauerūt et postea diuulgabāt eā eē fidē q abvniuer salipcilio dictata erat zedita niceuf sibi tudine nois niceni simpliciores hac sub reptiōe deciperēt: putabāt em̄ i nicea bithinie eē dictā fidē s nihil pfuit cis tale pmētū Post paululū nāq cōfusi atq derisi sunt. ¶ Sozomenus. ¶ Capi. xxvj.

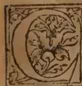
Nterea sentiēs athanasius sibi insidias preparari nequaq ad imperatorem venire presumpsit neq hoc vtile iudicauit: sed electos ex egypto quinq epos: inter quos serapionē thmuitēsem virū pcipua vita sanctū z ad loquēdū valde copiosum: mittit ad principē tūc in occidēte degentē. Cū quib⁹ etiā tres presbyteros p quos sibi placaret imperatorē z pro derogationib⁹ satisfaceret inimicorū aliaq facerēt que ei vel ecclesijs expedirēt. Quibus nauigātibus paulopost litere venerūt imperatoris euocātes eū. Ob quā rē athanasius z pp̄s est turbatus cū neq heretico imperatori obedire cautū esset: neq reluctari sine periculo: Uerūtñ ire distulit z literaꝝ potitor sine effectu reuersus est. Superueniēte aūt estate veniēs alius ab imperatore missus cū prouincie iudicibus cogebāt eū. Cleroq nimio erat infest⁹. Porro populum paratū videns ad bellū etiā iste reuersus est. Nō multo post tēpore cōgreganť ex egypto z libia legiōes. Et cū nūtiatum fuisset celari athanasiū in ecclesia q vocať theone assumēs milites dux eorū z hilariū ab imperatore denuo destinatū: inopinate fractis ianuis i ecclesiā introiuit. Et vbiq requirēs athanasiū nō inuenit. Dicit em̄ q sepi⁹ diuino nūtio pericula multa fugerit sicut etiam de prouidente hoc discrimen euasit.

¶ Sozomenus. ¶ Capitulum. xxvij.

X his z huiusmodi factis: ei a deo prenūtiatis a paganis z hereticis appellabať magus. Sermo nāq ferť eo q aliquādo eo procedente per ciuitatē contigit auolātē corniculam clamitare. Quo facto astans multitudo paganoꝝ velut mago derogantes: petebant vt eis aperiret quid cornicula illa significaret. Ille vero ferť silētio dixisse subridēs. Cras latina lingua dies vētura significať. Hoc ergo clamās tristē vobis existimo significat diē imperatoris romani iussionē. Et ita cōtigit vt athanasij sermo lz derisus fuerit venerit ad effectū. Altera nāq die principis litere veniūt ad iudices: iubētes vt pagani sua ingredi nō pmitterenť ad tēpla: neq solēnes superstitiones festi-

uitatesq; celebraret. Tūc ergo festiuitas eorū venerabilis generalisq; destructa. ¶ Socrates. ¶ Capitulum.xxviij. A

Um igit frequenter sicuti dictū est athanasius picula declinasset: clerus & ppl's ei fauēs tenebat ecclesias: donec pfect⁹ vt dictum est egypti & dux militū eiiciētib⁹ eos & sustinētib⁹ georgiū eas cōtraderet. Qui non multo post venit & ecclesias suo iure possedit. Qui dū pter schema & mores sacerdotij violētus existeret & maxime circa athanasij laudatores qb⁹ vtiq; vincula & plagas viris & feminis velut tyrānus iserebat: accēsus popul⁹ pene peremerat cū: nisi vix ereptus fugisset ad principē. Quo facto rursus sequaces athanasij ecclesias multo tpe tenuerūt. Quas iterū veniēs dux egypti georgij noscit tradidisse fautoribus. Post hec autē exceptore principis veniente multi alexādrinorū supplicio traditi sunt. Postq; etiā ipe georgius terribilior superuenit: & priori tpe magis odibilis tāq; q̄ mouerit principē ad multorū necē. Cui B vtiq; derogabant egyptij monachi quorū gloriā multitudo vniuersa sequabat & vera eorū testimonia iudicabāt: q; summe philosophie virtute degebant. ¶ Theodo.

¶ Qui igitur expositā fidē nice trachie oēs accusant milites veritatis: & pcipue habitantes hesperiā testantur litere ab eis ad illyricū destinate. Quarū literarū autor fuit eps ecclesie romane tunc damasus qui post liberium pōtificatus iura susceperat multis virtutū ornatus insignibus: habuitq; i his literis nonaginta cōsortes ex italia atq; gallijs in romana vrbe cōuenientes. Quorū nola pter multitudinē ponere distuli. Textus autem epistole talis est. ¶ Capitulū. xxix.

Amasus & valerian⁹ & ceteri epi Dilectissimus fratribus in illyrico constitutis epis in dño salutē. Credimus sanctā fidem vestram in apostolorum eruditionē fundatam hanc tenere: & hanc populis vniuersis exponere: que videlicet a constitutis patrū nulla ratione dissentit per quos iustū est ceteros erudiri. Sed relatione gallicanorū venetorū fratrū quosdā heresibus fauere cognouim⁹. Quod malū nō solū cauere debēt epi sed etiā reluctari cōtra ea que gesta sunt imperitia aut simplicitate quorūdā prauis interpretationib⁹ deceptorū. Uarijs ergo doctrinis non docet labefactari: sed magis patrū nostrorū roborari sententiam. Auxenciū igitur mediolani precipue in hac causa dānatū esse prescriptū est. Unde iustū est oēs in vniuerso romanorū orbe doctores legis: ea que legis sunt sapere/& nō fidē doctrinis varijs maculari. Itaq; dū primū hereticorū cepisset nequitia pullulare sicut etiā nūc blasphemia nephandorū patet arrianorū. Tunc patres nostri trecēti decē & octo electi habito tractatu in vrbe nicena hunc murū firmissimū contra arma diabolica statuerunt: & hoc remedio venena mortifera sunt expulsa vt pater & filius vnius diuinitatis/vnius v̄tutis/vniusc̄ui usq; magnitudinis debeat credi vniusq; essētie siue substantie simul & spūssanctus. Aliter vero sapientes alienos esse a nostra cōione iudicauerūt. Quez terminū salutare adorabilēq; deliberationē corrūpere quidā alijs cogitationibus atq; temerare voluerūt. Sed in ipso principio ab his ipsis qui in arimino renouare atq; retractare cōpellebātur vsq; ad hoc causa correpta est: vt confiterentur alia sibi circūuentione subreptū aut certe q; non intellexerunt patrū sententie in nicea cōstitute hoc esse cōtrariū. Neq; eni preiudiciū aliquod fieri potuit p numerū arimino cōgregatum: quādo cōstat neq; romanum episcopū cuius ante omnia decebat eos expectare decretum: neq; vincentiū qui tantis annis episcopatum inuiolabiliter custodiuit: neq; alios talib⁹ prebuisse consensum: maxime dum sicut prediximus isti ipsi qui per cōuentionē declinasse videbantur ipsi denuo vtētes meliori consilio: hec sibi displicere testati sunt. Perspicit itaq; vestra salubritas hanc solā fidem que nicea apostolorum autoritate fundata est esse perpetua fir-

mitate seruandam: et simul orientales hoc facere nobiscũ qui se catholicos esse cognoscunt: occidentales etiam gloriari. Credimus autem languentes in isto conamine: non tarde nostram sperãdos esse cõionẽ: et ab eis episcopatus nomen auferri quatinus populi corruptz liberati errore respirent. Nullo enim modo a deceptione poterũt corrigere populum: qui deceptionis laqueo detinentur. Concordet igitur cũ omnibus dei sacerdotibus etiam charitatis vestre sentẽtia in qua vos stabiles ac firmos existere iudicam⁹. Sic ergo etiã nos vobiscũ recte credere debemus vestre nos charitatis letificare reciprocis literis. Ualete fratres charissimi. Sed et maximus athanasius in epistola quam scripsit ad afros taliter de ariminensi concilio disputauit

¶ Sozomenus. ¶ Capitulũ. xxx.

Jis itaqz prolatis quis recipiat, eos qui ariminẽse aut aliud conciliũ preter nicenũ nolare presumũt: aut quis non habeat eos odiosos qui respuunt quidẽ constituta patrũ: et ea que nuper arimino contẽtiose atqz violẽter composita sunt preponunt: quis istis cõcordabit hominibus neqz propria recipientibus: nam in suis decẽ et amplius sicut predixi cõciliis alio tempore aliud conscribentes manifesta sunt: qz singula eorũ accusare noscuntur. Et hoc patiuntur quod tunc iudei proditores perpessi sunt. Nã sicut illi relinquentes solũ fontẽ aque viuentis lacus sibimet foderunt qui aquã cõtinere nõ possunt quod scriptũ est apud hieremiã prophetam: sic et isti reluctantes vniuersali concilio foderunt sibi multa concilia que apud eos inania et virtutem nõ habere manifesta sunt. Non igitur patiamur eos q preter nicenũ ariminẽse presumũt: vel aliud nominare cõciliũ cũ: et ipsi qui ariminense suscipiunt ignorasse que in eos gesta sunt noscũtur: nã tacere potuerant. Nostis enim charissimi cognoscẽtes et vos a vobis q tũc interfuerunt arimino: quoniã vrsatius et valẽs eudoxius et aurẽtius simulqz aymophilus cõdemnati sunt: vo lẽtes aliud q̃ statutũ est nicea cõscribere quando compulsi anathematizare arria nã heresim respuerũt cui potius patrocinari conati sunt. Episcopi vo vere integri dñi serui recteqz credẽtes: pene dicẽti conscripserunt sufficere nicenam solũ modo fidẽ: et nihil amplius nihilqz minus preter illã querere velle seu sapere. Hec enim etiam constantio significauerũt qui iusserat celebrari cõciliũ. ¶ Socra.

¶ Capitulum. xxxi. A

Pterea macedoni⁹ vicinas constantinopolitane vrbi pruincias ciuitatesqz turbabat: excitas ministros proprij languoris aduersus ecclesias: et in cirrico quidẽ eleusiũ fecit epm: in nicomedia maratonium: qui primũ dyaconus fuerat/ habens studiũ constituendi monasteria virorum ac feminarum. Js itaqz macedoni⁹ episcopatu potit⁹ affligebat eos qui illi consentire fugiebant: et nõ solũ orthodoxos sed etiam nouacianos: sciens eos quoqz substantialitatis nomen suscipere. Quorum eps agelius persecutione faciẽte fugijt. Plurimi vero insignes viri detenti/ nolentesqz ei cõmunicare puniti sunt. Qui post tormenta violenter cõionem ore suo suscipere et tenere compellebantur. Ligno nãqz ora hominum aperientes: eis sacramenta deponebãt. Porro mulieres et paruulos arripientes communicare cogebant. Si qs vero contradiceret: mox plage vincula et tormẽta seqbant: ita vt etiã feminarũ cõmunicare nolẽtiũ mãmillas i arca cõprimentes absciderẽt. Aliarũ vero aut ferro aut ouis ardẽtib⁹ eadẽ mẽbra conburerent. Quod ego ab axono sene q eadem supplicia est passus audiui. ¶ Socrates. ¶ Hec igit macedonij pro christianitate orte sunt actiones/ cedes/ pugne/ solicitatiões/ intestina bella. Que res non solum apud eos qui ledebãtur: sed etiam apud familiares ei odium vehementer excitauerunt. Offendit aute3 etiam ipsum imperatorem B et pro hoc et p alia huiusmodi causa. Domus in qua erat arca Constantini principis corpus habens: ruinam minabatur.

Ideoq; custodes eius et qui ad orationē intrabant erant positi sub timore. Macedonius ergo cogitauit imperatoris ossa transferre ne arcam ruine casus cōprimeret. Hoc agnoscentes populi prohibebant dicētes: nō oportere principis ossa migrari ne quasi exorbiri ossa viderenē. Ob quā rē in duas partes populus est diuisus: aliis dicētib⁹ nullā esse migrato mortuo lesionē aliis asserentibus esse nephas. Cū quib⁹ etiā erāt omousii defensores. Macedonius autē paruipēdens verba contradicentium transtulit corpus imperatoris in ecclesiam vbi corpus iacet martyris acatii. Quo facto cōcursus discordantium populorum ad illam venit ecclesiā: et ad manus vsq; peruentum est: ita vt multi hominū morerētur et vestibulū ecclesie ac vicina portic⁹ sanguine cōpleretur. Hoc agnoscēs imperator irascitur cōtra macedoniū et propter eos qui mortui sunt et q: corpus patris ei⁹ absq; illius cōsilio migrare presumpserit. Relinquēs ergo gubernatorē hesperiarū partiū cesarem iuli anū: ipse pergebat ad orientem.

Theodoricus. Capitulū.xxxij.

Leontius igit antiochenus eps cū esset arrianus A languorē suū celare nitebat. Uidēsq; diuisos sacerdotes et pplm et alios dicētes/gl'ia patri et filio: alios gloria patri p filiū et spirituscto: ipse sub silētio dicebat orationē et nihil aliud audiebāt astātes nisi cū diceret in secula seculorū. Et si quidē hoc nō maligne fecisset diceret q: p concordia populi fieret. Sed q: et cōtra multes veritatis acueba tur/et nō nisi hereticos puehebat/ostendebat celare pestē modo amore ppli mō formidine pressus imperatoris qui filiū dissimilē phibuerat dici. Ea siquidē tēpestate ecius magister eunomii q arrii blasphemiā suis opinionib⁹ auxerat: in dyaconat⁹ ordine ministrabat. Sed flauian⁹ et diodorus monachicā qdē amplectētes vitā: clare aūt p aplicis dogmatibus laborātes eos i anthiocheni leōcū redarguerūt q's p pietatē gerebat insidias dicētes quia elegissent virū studiis malignis imbutū q impietatis cā culmē sum psisset potētie atq; ad ecclesie cladē dyaconatus haberet nomē. Mirabant autē etiā ab aplica cōione suspēdi: et hesperiā venictes eaq; callide gerebant aperire. Hoc metuēs leoncius ab officio suspendit eciū. Aliis tn reb⁹ fouebat eū. Porro mirabilis illa societas.i. B flauian⁹ et diodorus sacerdotali ministerio nōdū potiti populis tn nimiū cōplacētes: noctib⁹ ac dieb⁹ cūctos ad zelū pietatis armabant. Isti nāq; primi in duas partes choros psallētiū diuidentes ex successione dauidicā melodiā cātare docuerunt. Et hoc in anthiochia primit⁹ fieri cepit. Et dispsum ad terminos toti⁹ orbis vsq; peruenit. Istis diuinos amatores ad se pulchra martyrū puocātes: vigilias celebrabāt cū illis laudātes deū. Hec leontius intuēs phibere qdē iudicat C uit incautū cū videret multitudinē valde viris illis optimis adherere. Sed vtēs inā suetudie smonū poscebat ab eis vt has festiuitates in ecclesiis poti⁹ celebrarēt. Cui⁹ quidē calliditatē integre cognoscētes qd iubebat egerūt et amatores suos ad eccl'ias cōgregarūt: vt alacriter deuz pcordi voce laudarēt. Sz leontius flex⁹ nō est vt a sua malicia tēperaret. Multū nāq; māsuetudinis gerēs stephanij flacite celauit iniquitatē. Hos eni aduersarios dogmatis recti suscipiēs lz turpem habētes vitā ad presbyteratus tn ordinē et dyaconatus euexit. Eos autē q vniuersis virtutib⁹ ornabātur: et aplica dogmata defendebant: absq; honore deseruit hac gratia. Clerus qdē multos habebat hereticos: popul⁹ vo maxime pro dogmatū rectitudine decertabat ita vt neq; doctores illorū blasphemiā suā nudare p'sumerēt. Quid aūt flacitas et stephan⁹ atq; leōcius impietatis et iniustitie anthiochie gesserint op⁹ ppric pscriptionis exqrit. Nos aūt ad reliq veniamus.

Capitulū.xxxiij.

Germanicia ciuitas est in termino cilicie syrie et capadocie cōstituta. Huius vrbis ecclesie presidebat eudoxius: qui

moriente leontio abripuit anthiochie se dem:et cepit sua ferocitate vineā vastare dñicā. Nec iā celabat sicut leonti⁹ malitiā suā: sed aperte arrianis dogmatib⁹ repugnabat: et orthodoxos multis cladibus affligebat. Eo tpe ancirane ecclesie post marcellū basilius presidebat. Eustachius vo sebastie armenie: qui iniquitatem eudoxij et rabiem cognoscētes: cōstantio in occidēte posito literis suis indicauerūt. Erāt eñi imperatori noti: et ppter claritatē vite eius fauore potiebātur. Quod dū cognouisset cōstantius anthiocenis scripsit: qr non [illegible] ipse eudoxio ecclesie cōcesserit presulatuz sicut ille vulgabat: ipsumqꝫ eudoxiū expelli et penas gestoꝝ suoꝝ in nicea bithinie dare precepit: iubēs ibi celebrari consiliū. Ipse eñ eudoxius egerat apud pontes palatū vt in nicea synodus ageret. Sed omniū prescius deus: agnoscens futura ac si iaz fuerint gesta: quodā terremotu terribili phibuit cōciliū celebrari. Plurimam nāqꝫ ciuitatis partē terremotus ille destruxit et mltos habitātiū interemit. Hoc agnoscētes qui cōuenerāt ad suas reuertunt ecclias. Arbitror eñ hoc dei sapientia gestū in illa nāqꝫ ciuitate aduersus arriū a sanctis patrib⁹ aptice fidei doctrina plata est. Et forte scda congregatio potuit illic sentire cōtraria: vt arrianis accusatio eo noie pberet: quo magis simpliciores capere possent tāqꝫ illā veterē synoduz pferētes. Sed ecclesiarū pspector citius soluit tale cōciliū.

¶ Sozomenus.

¶ In momento siquidem tēporis ciuitate concussa: necqꝫ fugere potuerūt sed primo experimēto periculi sunt perempti. Dicitur autē ante [illegible] qꝫ fieret istā cladem quēdam vrsatium militē preuidisse genere persam: qui sub licinio confessor effect⁹: relictaqꝫ militia in turre ciuitatis diuinā phiam exercebat. Cui superna visitatio aperte precepit exire de ciuitate passura q post paululum fierent manifesta: quo facto cū velocitate ad ecclesiā currens nūtiauit ecclesiasticis vt dño supplicarent qui eos ab imminenti periculo liberaret. Quib⁹ cū videretur esse ridiculū reuersus ad turrim pron⁹ lachrymas cepit effundere. Inter ea terremotu superueniēte plurimi perierūt: reliqui vo per agros et montana dispersi sunt. Vrsatius aūt in illa turre repertus est mortu⁹ pnus iacēs sicut solebat orare. Sermo tñ est quia anteqꝫ moreretur rogauerit deū vt prius ei⁹ finiret vitam qꝫ cladē inspiceret ciuitatis in qua pri⁹ xpm agnouerat et ecclesiasticā videbat participatus esse phiam. Is eñ cōuersatione digna etiam demones effugabat. Quodā nāqꝫ tēpore dū aliquis demonio vexaretur euaginato gladio cepit p totaz discurrere ciuitatē. Cūctisqꝫ fugiētibus occurrēs ei solus et nominās xpm sermone mūdauit virū et fecit ab illo furore desistere. Inter cui⁹ diuersa virtutū ornamēta etiā hoc meminisse conueniret. Erat draco ante nicomediam qui trāseūtes suo flatu perimebat: habebatqꝫ cubile circa quandā vallē. Quo veniēs vrsatius orauit. Cūqꝫ sponte egrediens ille serpens ac secundo caput percutiēs interemptus est. Hi mihi retulerūt qui eundem vrsatium viderunt.

¶ Socrates. Capitulum. xxxiiij.

Nunc igit de alta synodo quā velut ad instar ariminēsis cōciliū in oriēte. Cōstantius imperator fieri iusserat pauca narrabo. Egerat eñ primitus vt in nicea bithinie cōgregarent epi. Quorū cōuētū prohibuit maxim⁹ terremotus. Hoc eñ cōtigit cōsulatu eta cinia et cerialis: octaua die mēsis augusti. Tractabāt ergo trāsponere synodū in vicinā nicee ciuitatē. Qd cū displicuisse rursus volebāt i thar so cilicie cōuenire. Deinde placuit apud seleuciā isaurie qꝫ vocat aspera celebrare cōciliū. Qd factū est cōsulatu eusebij et ipa cij. Fueruntqꝫ qui cōuenerāt numero centū sexaginta. Cū quib⁹ aderat vn⁹ in palatio clar⁹ noie leonas. Quo psente: qōnē fidei pponēdā imperatoris iubebat oraculū: simulqꝫ pceptū fuerat adesse lauritiū militē isaurie ducē vt in quo op⁹ eēt epis ministraret. Cōuenerūt ergo vicesimaseptima die septēbris mēsis et sub gestoꝝ cōfectione disputabāt. Aderāt etiā

exceptoꝛes vtriusq partis verba signan
tes: q sub vno apud sabinū collecta repe
riūtur. Nos aūt capitulatim ista descri=
bimus. Prima siquidē die leonas iussit
vt q viderētur vnicuiq ꝓponerent. Por
ro qui ꝑsentes erāt nō pri⁹ dixerūt quālī
bet moliēdam esse questionē: nisi reliqui
cōuenirēt. Erāt enī absentes epi macedo
nius ꝯstantinopolitanus: basili⁹ ancyre
⁊ alij quidā accusari timētes. Et mace=
doni⁹ quidē lāguorem finxit/ patrophi=
lus oculoꝝ doloꝛē ⁊ alij similes adinue
nerūt occasiones absentie. Dūq leonas
etiā illis absentibus ꝓponendā diceret
questionē: rursus aiebant epi non aliter
quicq fieri nisi impetitoꝝ vita discute re
tur. Accusati nāq iā fuerāt. Cyrill⁹ hie
rosolymoꝝ eustachius sebastie armenie
⁊ alij quidā. Ob quā rem cōtentio inter
ꝑtes exorta est. Alij nāq dicebāt vitas
accusatoꝝ discutiendas: alij vero ante fi
dem nihil esse querendū. Mouebatq cō
tentionē imperatoris diuersa sententia. Cu
ius literis nunc de fide prius agendum
nunc accusatorū cōuersatione legebatur.
Hec causa presentes ad schisma ꝑduxit
⁊ in duas partes synodi multitudo diui
sa est. Unius enī partis dux erat acatius
cesarie palestine: georgius Alexandrie:
vrsatius tyri: eudoxius anthiochie quos
alij triginta duo secuti sunt. In alia par
te fuit georgi⁹ laodicie syrie: sofroni⁹ pō
peiopoleos paflagonie; elusius siciri quē
plurimi sequebantur. Cūq placuisset vt
prius de fide questio moueretur: hi qui=
dem qui erāt partis acatij nicenā fidem
aperte negauerūt. Aliā q fidē dictare ni
tebātur. Alterius vero partis numero plu
riores omnia quidē niceni cōcilij recepe
rūt. De sermone consubstātialitatis tā=
tummodo querebātur. Multis igitur iter
alterutros cōtentionib⁹ vsq ad vesperā
generatis: nouissime siluanus tarsensis
presul ecclesie: voce magna clamauit di
cens non oportere nouā dictari fidē sed
vndū in anthiochia expositā tpe dedica
tionis debere seruari. Quo dicto sequa
ces sunt egressi. Alteri⁹ vero partis ꝓtule
runt fidē anthiochie recitatā: quam rele
gētes soluerūt illa die cōciliū. Altera vero
die cōuenientes in oratoriū seleutie la=
nuasq claudētes relecte fidei subscripse
runt. Subscribebāt autē etiā pro absen
tibus presentes lectores atq dyaconi ꝑ
quos rate se ferre hāc diffinitionem ab=
sentes ꝓfitebantur. Acatius autē et alij
partis eius querebātur eo ꝙ ecclia clau
sa subscriberent dicentes ea que occulte
gerūtur improbitatis suspitiōe plenissi=
ma sunt. Hec autē faciebāt volētes aliā
fidei explanationē. Ipse quoq eam quā
preparatā habens legit ibi quidē iudici
bus lauricio ⁊ leone studēs enī robur ac
quirere. Hec ergo die secūda sunt gesta.
Tertia vero die leonas rursus cōgrega=
re partes festinabat eoꝝ. Quo die nec
macedoni⁹ defuit cōstantinopolitanus
nec basili⁹ ancyre. Dumq ambo in vna
parte ꝯuenissent denuo qui circa acatiū
occurrere noluerunt: dicentes oportere
pri⁹ de ꝯcilio eijci eos qui pridē fuerant
cōdēnati ⁊ qui accusabantur in presenti.
Cūq cōtentio cresceret egressis eis qui
positi in accusatione videbātur ⁊ qui cir
ca acatium sunt ingressi. Tunc itaq leo
nas ait libellū sibi datū ab eis qui cum
acatio erāt/ celans dogmatis esse dicta=
tionem. Et cum presentes epi tacuissent
aliud quiddā nō expositionē fidei libel=
lū cōtinere iudicātes mox fidei acatij cō
scriptio cum proemio hoc mō relicta est.
¶ Nos qui cōgregati sumus seleutia isau
rie scdm imperatoris volūtatē hesterna
die .v. Kal. octobris/ omne studiū habui
mus cū disciplina ecclesiasticaꝫ seruare
pacē ⁊ de fide cogitare cōstanter: sicuti ⁊
cepit deo amabilis imperatoꝛ noster Cō
stantius scdm ꝓpheticas euangelicasq
voces: ⁊ nihil preter scripturas superin
ducere in ecclesiastica fide. Quia vero ali
qui in cōcilio alios nostrū iniurijs affe=
cerūt: alios loqui ꝓhibuerūt alios reclu
serūt inuitos: ⁊ dānatos secum ex diuer
sis ꝓuincijs habuerūt: necnō ⁊ eos q cō=
tra regulas ordinati sunt introduxerunt
secū: ita vt vndiq tumultu synodus im=
pleretur: sicuti ⁊ vir clarissim⁹ comes leo
nas ⁊ vir clarissim⁹ dux ꝓuincie lauric⁹
inspexerūt. Propterea hec interloquimur
quā nō declinamus expositā cum autori
tate fidem in anthiochena dedicatione
proferentes eam: licet patres nostri illo

tempore ad subiectam cōcurrerint que= stionē: qm multos turbauit cōsubstātia= litatis nomē pterito tpe ⁊ vsqꝫ ad pñs. Nec vero qꝫ dicit innouatū ab aliquibus de dissimilitudine filij apud patrē: hac ergo gratia omonsion ⁊ omoeusion idest eiusdem substantie ⁊ similis substantie nomē adijcim⁹/ tanqꝫ scripturarum ex= traneū anomoeon. i. dissimilitudinis ver bū anathematizamus. Et oēs hmōi exi stētes ab ecclesia alienos existimamus. Similē vero filiū apud patrē aperte pro fitemur secundū aplm dicentē de filio q̄ est imago dei inuisibilis. Cōfitemur au tem aut credimus in vnū deū patrē om= nipotentē factorem celi et terre/ visibi= lium omniū ⁊ inuisibiliū. Credim⁹ autē ⁊ in vnū iesum xp̄m filiū eius ex eo natū impassibiliter ante oīa secula deū verū ex deo vnigenitū lumē: vitā: veritatē: sa= pientiā: voluntatē: per quē omnia facta sunt in celis ⁊ in terra siue visibilia siue inuisibilia. Hūc credimus in cōsumma= tione seculoꝝ pro destructiōe peccati as sumpsisse carnē ex sancta virgine maria ⁊ hominē factū passum pro peccatis no= stris: ac resurrexisse assumptū in celis se dere in dexterā patris: ⁊ iterū venturū in gloria iudicare viuos ⁊ mortuos. Credi mus ⁊ in spiritū sanctum quē paracletū i. consolatorē nominauit saluator domi nus noster promittēs postqꝫ iret discipu lis eū esse mittendū: quē etiā destinauit per quē ⁊ sanctificat credētes in ecclesia: ⁊ baptizatus in noīe patris ⁊ filij ⁊ spūs sancti. Eos aūt qui preter istā fidē aliqd quicqꝫ predicant a catholica ecclesia de cernim⁹ alienos existere. Hec est acatij de eius fide platio cui subscripsit ⁊ ipse ⁊ cōsentientes ei numero quē paulo an= tea prediximꝰ. ¶ Hac fide lecta phroso= nius pōpeiopoleos paflagonie hec ver= ba clamauit. Si p singulos dies ppriā edere licuerit fidē veritatis integritas nō manebit. Hec quidē sophronius ait. Ego aūt dico qꝫ si ab initio hec vba de nicena fide dixissent: qui ante eos ⁊ post illos fuerūt oīs potuit cessare contentio. Tunc ergo plurimis inter alterutros ob hoc pter eos q̄ fuerūt accusati vba di= cētes ⁊ audiētes. Quarta vo die cōuenie tes oēs rursus mouebāt cū contentione sermones. Inter quos acati⁹ his verbis suā sententiā patefecit. Si semel nicena fides mutata est: nihil phibet etiā nunc aliā dictare fidē. Ad hec eleusius cirici hec verba respōdit. Presens cōciliū cele bratū est nō vt anathema discat: neqꝫ vt fidei explanationē suscipiat tāqꝫ nō ha= bēs eā: sꝫ possidēs patrū fidē: hāc vsqꝫ ad vitā mortēqꝫ custodiet. His ergo verbis eleusius sētētie occurrit acatij: fidē pa= trum vocās anthiochia declaratā. Cui recte quilibet poterit obuiare dicens. Quomodo patres hos nominas o Eleu sie duꝫ illoꝝ nō recipis partes? hi nāqꝫ qui nicea cōuenerūt cōcordantes in con substātialitatis verbo p fide sancita pro prie dicūtur patres eo qꝫ tēpore precesse runt: ⁊ qui postea anthiochia cōuenerūt ab illis sacerdotij iura susceperunt. Si aūt hi q̄ anthiochia cōgregati sunt pa= tres pprios negauerūt consequēter isto= rum posteri patrum destructores secuti sunt. Quomodo ergo ⁊ quoꝝ illi fidē im probam respuerūt? Si aūt illi nō habue rūt spiritūsanctū qui per officiū manus impositionis accipitur: neqꝫ isti sacerdo tiū perceperunt. Quō cū acciperēt a nō habētib⁹ qđ dabatur? hec obijcere ergo responsa poterit quilibet eleusio. ¶ Cū hec itaqꝫ gererentur ad aliā venere qō= nem. Quod cū acacius in fide que lecta est similē dixit filiū patri: consulebant al terutros secundū quid esset similis fili⁹ patri. Et qui circa acatiū erant dicebāt scđm voluntatē solūmodo nō secundum substātiam patri similem filiū esse. Alij vero oēs etiā secundū substantiā decla= rabant. In hac ergo cōtentione tota mā serūt die. Et acatiū arguerūt qui in suis sermonibus quos cōscripsit similem per oīa patri filiū dixit: nunc autē scđm sub= stantiā similē denegauit. Quib⁹ multū cōtendentib⁹ ⁊ ad nullā cōcordiā venie= tib⁹ surgēs leonas ꝯciliū soluit. Et iste fuit terminus synodi seleutia congrega ti. Altera nāqꝫ die rogatus vt interesset noluit: dicēs direct⁹ sum ad cōcordiā cō cilij: vobis distantibus adesse nō possuꝫ. Quo facto nec qui circa acatium ad sy= nodum concurrere voluerunt. ¶ Altera

vero ps in ecclesiā veniēs acatiū ⁊ q̄ erāt
cū eo vocauit: vt ō cyrillo hierosolymoꝝ
epo haberet examinatio. Sciendū itaqꝫ
q̄m cyrillus iā fuerat accusatꝰ atq; dāna
tus: q̄m sepe euocatꝰ ad iudiciū duobus
annis iugiter dclinauit metuēs accusan
tes. Cōdēnatus aūt appellatiōis libellū
ꝯdēnatoribꝰ destinauit: iudiciū maiꝰ ap
pellās: cui appellatiōi ꝯsensit etiā ꝯstan
tius imperator. Hoc itaqꝫ solus ⁊ p̄mꝰ pre
ter ecclīasticā ꝯsuetudinē atqꝫ regulam
cyrillus fecit eps: vtsicut in publicis iu=
dicijs libellis vteret appellatorijs.. Tūc
ergo in selētia iterfuit iudicādus. Et ob
hoc epi acatiū eiusqꝫ cōsentaneos euoca
bant vt de accusationibꝰ agnoscētes de
cretū cōe ꝓferrent Euocabāt igitur etiā
alios quosdā qui fuerāt accusati ⁊ semet
ipsos ꝯtulerant ad acatiū. Quibus post
crebrā citationē nolētibꝰ occurrere dā=
nauerunt. Et acatiū: georgiū alexandri
nū: vranū tyri: theodolum cherapenum
phrygie: theodoxiū philadelphie: lidie
euagriū insule mitilene leontiū: tripole
dem germanicie fuit: postea vero antio=
chie fyrie inuasit epatum. Damnauerūt
pariter ⁊ patrophilū q̄ ⁊ ipe a dorotheo
presbytero accusatꝰ euocatꝰ noluit obe
dire. Hos itaqꝫ dānauerunt. Excōicaue
runt aūt asteriū/eusebiū/augarū/basiliū
phebum/fidelem/euticium magnū ⁊ eu=
stachium sic eos manere decernētes: do=
nec habita satisfactione accusationibus
semetipsos exuerunt. His actis damna
tionē celebratā eoꝝ parochijs innotue
runt. Inqꝫ loco eudoxij anianum ꝯstitue
runt epm. Quē cōprehendentes qui cir=
ca acatiū erant: leone ⁊ lauritio tradide
runt: a quibus exilio destinatus. Quo fa
cto epi qui ordinauerāt anianū cōtesta=
tionē obtulerūt leone ⁊ lauricio ꝯ acatiū
⁊ ꝯsentaneos eiꝰ dicētes synodi iudiciū
fuisset violatū. Cūqꝫ nihil agerēt ꝯstāti=
nopolim sunt ꝓfecti vti que gesta fuerāt
panderent imperatori.

Sozomenus

Capitulum. xxxv.

Unc terminum ha=
buit synodus in selentia cōsti=
tuta. Qui ꝙ volueri subtiliē
vniuersa cognoscere exceptorum debet
acta relegere. Post hec ergo talia gesta
sunt. Consentientes quidā acatio ad im
peratorē ꝙpropere puenerūt. Alteriꝰ ve
ro partis episcopi singuli ad ꝓpria sunt
reuersi: decē tantūmodo eorum cōi decre
to missi: venientes ad principem inuene
runt ducentos decem ab ariminensi con
cilio. Porro sequaces acatij iā agebant
vt potentes palatij eorum tuerētur par=
tes: ⁊ per eos fauor illis arridebat impe
ratoris. Dicebant enim alios q̄dem sibi
met cōsentire: alios aūt ecclesiasticis pe
cunijs esse corruptos alios incōgruis al
li seditionibus. Hec agebat acatius na=
tura versutus: ⁊ preparatus ad intelligē
dum atqꝫ dicendum cum etiam insignē
haberet ecclesiam: id est eusebij pāphi=
li; post quē eius tenebat episcopatum et
gloriabatur eum se habuisse doctorem.
Et cum talis esset persuadebat facile qḋ
volebat. Cum igitur constantinopolim
ex vtroqꝫ concilio essent episcopi viginti
⁊ aliqui q̄ sine casu presentes erant; pri=
mo quidem iubentur vt de ecū questio=
ne iudicaret presentibus maximis pro=
ceribus honoratus/quem non ante; mul
tum tempus imperator ab vrbe roma re
uertens primum prefectum vrbis constā
tinopolitane constituit. Postea vero etiā
ipso constantio cum iudicibus audien=
te: capitur circa fidem ecius egrotare ita
vt etiā imperator ⁊ alij quasi circa blas=
phema eius verba commouerentur. Di
citur autem acatium eiqꝫ consentientes
primum se hanc heresim ignorare finxis=
se: ⁊ sub velamento quodam egisse cum
principe: vt ipse cum suis proceribus iu
dicaret credens eum non posse vinci
sermonibus ⁊ magis necessario capi iu=
dicantis auditus: ac sine cōtentione pre=
ualere conamen herescos. Cūqꝫ hoc per
fici nequiuisset: proferri scripturam pro
latam ab arimino ⁊ selentie synodo iuss=
si hanc suscipere deposcebant. Et cum
questio esset de substantie nomine iure=
iurādo firmabant q̄ nullatenus dissimi
lem secundum substantiam filiū fateren
tur: seqꝫ paratos hanc heresim abdicare
dicebant. Et quoniam inopinate occidē
tales nomē substātie in arimino relique

rant necessariam huiusmodi scripturaȝ esse faterent. Dicebant autē q̄ si nomē substantie taceat cum noīe substantie ēt illud qđ de cōsubstantialitate decretum est sine dubitatiōe tacebit: qđ plurimi occidentaliū sacerdotū ꝓ reuerētia nicenī ɔsiliū nimis amplectebant. Hanc aūt etiā imperator flexus est laudare/cōscriptionē cōsiderās multitudineȝ arimino congregatam. Et q̄ non peccaret q̄ similem patri filiū dicere idē esse ṽtute credens ɔsubstantialem ⁊ similis, substātie ꝓfessionē nihilq̄ intellectu differēs nisi noib⁹ que scriptura diuina nesciret hāc ergo sniam habēs eṗos ɔcordare ꝑcepit in ariminēsi fide ɔciliū. Cūq̄ se in altera die pararet ad ɔsulatū qđ prima die mēsis Januarij romanoꝝ more celebrabat totā diē ⁊ maximā noctis partē expēdit inter eṗos certamē habēs donec scripture ex arimino delate subscriberent epi a selencia veniētes. ℭ Capitulum. xxxvj.

Acatius autem ⁊ q̄ cum eo aliquātū tp̄s constātinopolim cōmorantes euocauerunt eṗos ex bithinia: inter quos erat ⁊ macharius macedoniensis ⁊ vlfilas gothorum eṗs. Qui oēs numero quinquaginta conuenientes cō firmauerunt arimino lectaȝ conscriptionem adijcientes vt decetero nequaquaq̄ substātia vel esse notaret in deo. Et ꝑter hanc scripturā oēs alias aut factas aut faciēdas penit⁹ abdicari. Quo facto etiū dyaconat⁹ ordine deposuerūt tanq̄ heretice sapientē: ⁊ qui ɔ̄ eccl̄iasticā ɔsuetudinē quedā humane sapiētie facta ɔscriberet: ⁊ dyalogos plenos blasphemie dictaret: atq̄ turbaꝝ ecclesiasticaꝝ ⁊ seditionis autor extaret. Dicit aūt ab aliq̄ bus q̄ nō cū integro corde d ꝓposuerunt: sed volētes se ꝑncipi cōmēdare eo q̄ dicerent silia sapere. ℭ Uidētes aūt impatoris indignationē quā circa macedoniū tūc habeba : etiā cū deposuerūt. Et eleusiū cirici ⁊ basiliū ancyre/⁊ ortaliū sardicorū dracōtiū pergami. Et dū in dogmate viderentur habere discordiā tñ tēpore depositionis memoriā eoꝝ nō fecerūt: ȝ culpas eis olbus inferebāt singulariter per quas eos asserebant in ecclesiasticis regulis deliquisse. ℭ Sozomenus.

ℭ Capitulum. xxxvij.

Inter quos cyrillum quoq̄ hierosolymorū deposuerunt tanq̄ eustachio helpidioq̄ cōicanteȝ: q̄ eūt ɔ̄tria sapuerant eis q̄ in mitilene merāt ɔgregati. Inter quos etiā ipse ɔuenerat ⁊ tanq̄ post depositionē in palestinā factā cōionie participat⁹ fuerat cū basilio ⁊ georgio laodicie ciuitatis eṗis. Cum enim cyrillus hierosolymorū suscepisset eṗatum de iure metropolite ɔtendebat cū acatio cesarie palestine tanq̄ sedis apostolice pōtifex. Hic ergo, i anthiochia ɔstituti derogabāt alterutris tanq̄ nō saperent recte de deo. Nā ⁊ prius vterq̄ sibimet in suspitione esse videbat. Alter q̄dē arrij dogma laudabat: Cyrillus aūt ꝑdicantes ɔsubstātialē patri filiū sequebat. Inueniēs ergo tp̄s iacati⁹ cū ɔsentientibus sibimet eṗis cyrillū ꝓ hmōi cā deposuit. ℭ Cū fames hierosolymoꝝ ꝓuinciā occupasset/tanq̄ in eṗatū necessitate ciborū turba respiciebat egentiū. Cūq̄ pecunie ad ɔsulēdū nō essent: vasa sacrataq̄ vela distraxit ⁊ populi necessitati subuenit.

ℭ Theodoriens.

ℭ Imperatoris igit aīm hoc cōmouit: ⁊ maxime q̄ acatius ɔ̄ cyrillū noscit machinatus. Sacrā nāq̄ vestē quā famosissimus impator ɔstātin⁹ ad honorē hierosolymoꝝ eccl̄ie dederat machario illi⁹ pontifici ciuitatis: vt ea circūamictus in ministerium sacri baptismatis adimpleret q̄m erat auro sericoq̄ ɔtexta. Cyrillū asserūt vendidisse: eāq̄ vestē emisse quē dā thymelicū saltatorē. Et duȝ ea fuisset indutus ipsa saltatione cecidisse atq̄ cō tritū morti cōtraditū. ℭ Sozomenus.

ℭ Hāc ergo causationē acatius hñs cyrillū eṗatu deposuit. Dānatos igit eṗos ex vrbe ɔstantinopolitana fugauerūt sectatores acatij. Sibi aūt ɔsentiētes ī de positionib⁹ tñ illoꝝ nolētes subscribere cū essent numero decē apud semetipsos interim habitare preceperūt: ⁊ neq̄ ministerio fungi neq̄ ecclesias gubernare

q̄ diu

q diu subscriberet. Et si nõ ageret penitẽtiam intra mẽses sex et omnib⁹ placitis atq gestis i illo cõcilio preberet scripto cõsensum ⁊ ipsi deponerent. Quo facto cõsentientes eis epi per singulas prouincias alios ordinarunt. Cumq talia cogitassent cũctis epis atq clericis scripserunt vt hec obseruarent atq perficerent Et hoc ergo nõ post multũ tempus macedonio successit eudoxius basilio athanasius eleusio eunomius qui postea eunomiane pnceps fuit hereseos. Porro p eustachio melecius ecclesie sebastene suscepit episcopatum. ¶ Socrates. ¶ Lecta est etiã in constantino politana vrbe cũ adiectione expositio fidei. Sed nos labyrinthũ expositionũ vix aliquãdo reperientes: eorũ numerum quoq degerim⁹.

¶ Capitulum.xxxviij.

Post Nicenum nãq cõciliũ i dedicatiõe ãthiochena: exponete geminam dictauerũt. Tertia vero est q̃ a narcisso apd gallias cõstantino iperatori oblata dignoscit. Quarta eudoxij que in italia destinata ẽ. In sirinio tres dictate sunt quarũ vna i arriano cũ cõsulatu relicta est. Porro octaua i seleũtia ab acatij socijs edita est. vltima cõstãtinopoli cũ adiectiõe recitata ẽ. Erat eñi additũ vt neq substãtia neq subsistentia diceret i deo. In hac ⁊ vlfilas gothorũ epm tũc pmo cõsensit. Nã tpe pcedẽti nicenã amplectebat fidẽ sequens theophilum gothorum episcopum: qui presens in concilio niceno subscripserat. Acatius igitur et eudoxius cũ suis cõstantinopolim de quibusdam alterius partis episcopis cõdemnãdis certamen habebant videntes indignari cõtra macedonium principem primum condemnauerunt eum tanq pluri me necis autorem: ⁊ quia dyaconum in fornicatione captum in communione susceperat. ¶ Socrates.

¶ Capitulum.xxxix.

Expulso siquidem macedonio eudoxi⁹ spnẽs anthiochie sedẽ cõstãtinopolitanã iuasit ecclesiam studio fultus acatij: qui obliti suorũ suis in dictis cõtraria sanciuerunt. Nã cũ prius dyaconũ deposuissent eo q ex galatia trãsisset i pgamũ nõ cogitantes qd actũ fuerat eudoxiũ ad sedẽ altã migrauerũt. Quo facto lectã fidẽ arimino cũ augmẽto quod ipsi in cõstantinopolitana vrbe adiecerant vbiq direxerũt: mandantes vt qui nõ subscripserunt iussioni iperatorum exilio mitterẽtur. Innotuerũtq sua gesta et alijs oriẽtalibus sibi cõcordib⁹: et patrophilo scitopoleos episcopo: q de scientia ad propriã mox redierat ciuitatem. Eudoxio siquidẽ cõstituto cõstantinopoli B tũc etiã maior ecclesia que dicitur sophia dedicat cõsulatu cõstantij decimo: et iuliani cesaris tertio quĩtadecima die februarij mensis. Eudoxius eñi cũ sedisset in sedẽ illã prius vocẽ que vbiq vulgata est protulit: dicẽs. Pater asebis filius eusebis. Ista duo greca vba diuersos habẽt apd grecos itellectus. Asebis enim dicitur et impius et sine cultu. Eusebis dicitur et pius et bene colens. Cũq dixisset hec verba turba generalis in populo quasi patrẽ dixisset impiũ filium vo piũ. Quo facto nolite inquit turbari ad ea que dixi. Pater enim asebis est qr nullũ colit: filius aũt eusebis est qr colit patrem. Hec cum dixisset eudoxius turba quidem sedata est: multis vero risus compleuit ecclesiam. Hactenus illud dictũ cum derisione permansit. His eñi heresiarche seductionib⁹ sermonibusq vacantes ecclesiã lacerarũt. Huiusmodi ergo termino etiã synodus cõstantinopolitana conclusa est. ¶ Sozomenus ¶

¶ Igit acati⁹ ⁊ eius socij nõ cessabãt: sed congregati ãthiochiam q̃ eis dudũ placuerant destruebãt: ⁊ ex cõscriptione que arimino ex cõstãtinopoli fuerat lecta nomẽ similitudinis abscindere nitebant et per oĩa substantiã atq volũtatẽ dissimilem esse patri apud filiũ: ⁊ nõ existẽtibus factã itroducebãt sicut arrio primo placuerat quibus etiã consentiebãt. Is eñi eci⁹ post arrianum: prim⁹ aperte his nominibus vti psumpsit. Quapropter ⁊ sine deo vocabat: eiusq sequaces pptrea dissimiles et non existentiales sunt dicti ab his qui i anthiochia consubstantiales

tali cōsentiebant. Hos ergo duz require rent cultores niceni cōcilij cur in exposi= tione fidei sue deum ex deo filiū dicētes dissimilē: ex non extātibus nominare pre sumerēt: his sermonib⁹ respōdebāt. Sic dictū est deuz ex deo sicut habetur apud apostolū. Omnia aūt ex deo. vnus ergo olim etiā fili⁹ dei. 7 ꝓpterea positū est in expo sitionibus ſm scripturas. ¶ Socrates. ¶ Huius verbi princeps fuit gregorius laodicenus episcopus: qui cū talia doce ret ignorauit quēadmodū apostoli pro= prietates superiori tempore origenes la tine examinatus atq; interpretatus sit. ¶ Sozomenus. ¶ Capitulum. xl. A

Nterea dum ad/ huc Athanasius celaretur/ georgius in Alexandria crudeliter paganos affi= ciebat et aduersantes sibi= met christianos: vtrosq; enim cogebat ad suam venire senten= tiam / et respuentes afficiebat. Erat em̄ apud sapientes odibilis quasi despiciēs eos 7 iudicibus imperans. Apud popu lum vero quasi tyrannus vt vltra poten tes elatus: precipue tamē paganos op= primebat quos sacrificare 7 paternas se stiuitates agere prohibebat. Tunc enim milites 7 egypti ducem armatos in ciui= tatem introduxit imagines 7 ornamēta temploꝝ abstulit / quod ei postea causaz necis adduxit. Cyrillo siquidē deposito B sicut predictū est: apprehendit hie= rosolymorū ecclesiā herenni⁹: 7 post illū heraclius: post quē hilarius. Hos tunc enim illā ecclesiam gubernasse percepi= mus vsq; ad imperiū theodosij ṗncipis: quando rursus cyrillus ad proprium re meauit epatum. ¶ Socrates. Cap. xli.

Gitur macedoni⁹ cōstātinopolitana pulsus ecclesia damnationē nō fe= rēs qescere respuebat. De= clinauit ei ad eoꝝ partē q apud selētiā acatiū cū suis socijs deposue rāt. Misitq; legationē ad safroniū 7 eleu siū quatin⁹ defenderēt expositā pri⁹ i an thiochia fidē: 7 postea selētia roboratā, et

ſitis substātie fidē diuulgādā eē ꝯmonuit: ad quē cōcurrūt multi familiariū: q nūc ab eo macedoniani vocant. Quicūq; em̄ in selēceno cōcilio acaciū declinauerant apte verbū silis substātie sanciuerūt eūz pri⁹ hoc nō manifesto iudicio declarasf= sent. Est em̄ opinio apud multos: q2 non inuētū sit macedoniū: sed magis marato= nij nicomedeñ. epi. vñ etiā maratonij vo citant: ad quos eustachi⁹ expulsus de se bastia cōfugit. Cūq; macedoni⁹ sanctuz spm̄ cōprehēdere in tractatu diuine tri= nitatis declinaret: tunc 7 eustachi⁹. Ego inqt neq; deū nolare spm̄ sctm̄ patior: ne q; creaturā vocare ꝓsumo. Propt̄ hāc er= go causam spiritui repugnātes appellat hmōi ꝑsonas hi q in consubstātialitatis expositione concordāt. ¶ Sozomenus. ¶ Cū itaq; macedoni⁹ ecclia cōstātino= politana fuisset expulsus nō ea q acati⁹ atq; eudoxi⁹ sapiebat: s3 credebat magis filiū dei deū pola: 7 ſm substātiā similē esse patri. Sctm̄ ꝟo spm̄ nō earū rerū esse participē s3 ministrū 7 perhibētē officiū 7 quecūq; de sanctis angelis dici possunt. ¶ Socrates. Capitulum. xlij.

Et sequaces acaci cū in Anthiochiam magno studio cōuenerūt acti phia: q2 similē dixerūt filiū patri. Et cōsulatu sequēti. i. thauri 7 florētij cū euzoiuseā gubernaret ecclesiam / ꝑera= tore ibidē ꝯstituto pauci qdē rursus moue bāt ea q dudū placuerāt dicētes oportes re sermonē similis substantie auferri ab expositione fidei tradite: 7 eā in arimino quā cōstātinopolitani nō celātes s3 apte dicētes: q2 ꝑ oia dissimilis fili⁹ est patri nō solū ſm substātiā: s3 etiā ſm volūtatē 7 ex nō extātib⁹ esset sicuti ṗdicauerat ar ri⁹: cū q b⁹ erant sectatores ecij. ¶ Theo= doric⁹. ¶ Ea siquidē tēpestate dū ꝑfidia accusaret eudoxij: inter alios eustachius qm̄ de fide inquit examinationē vis fieri imꝑator eudoxij cōsidera blasphemias. Obrulitq; ei⁹ expositionē iter alia sic ha= bētē. Que dissile ꝓferunt dissilia ſm sub= stātiā sunt. Un⁹ de⁹ pater ex quo oia vn⁹ dñs iesus xp̄s ꝑ quē oia. Dissile autē est ex quo 7 ꝑ quē. Dissilis igit fili⁹ deo est 7

patri. Hac lectione cōmotus imperator
req̄siuit eudoxiū ſi fateref ſuā. At ille ne
gauit dicēs q̄ eſſet ecij. Quē dū inſiſſet.
imꝑator adduci req̄ſitus lȝ eiꝰ nō fuerit:
ſuā eſſe ꝓfeſſus eſt: ⁊ iō exilio deſtinatꝰ:
Euſtachius: tñ etiam eudoxiū ita ſapere
ꝓclamabat exigēs vt ſcripturā anathe=
matizaret ecij. Quod licȝ tarde fecit tñ ⁊
dānauit quod prius ⁊ poſtea p̄dicabat.
Deinde etiā ipſe exigebat vt ille omou=
ſiō anathematizaret qđ ſcripture nō ha
berēt. Tūc ſiluanꝰ /et ex nō exiſtētibꝰ in=
quit: ⁊ creatura ⁊ alteriꝰ ſubſtātie ſcripta
nuſq̄ ſunt. Iuſtū ergo eſt hec abdicari/
quod ⁊ imperator quoq̄ decreuit vt fie=
ret: qđ licet cū difficultate fecerunt. Quo
geſto exigebāt vt ⁊ ipſi omouſiō abdica
rēt Tūc diſputatiue atq̄ veraciter ſylua
nꝰ ait. Si ex nō exiſtētibus non eſt neq̄
creatura nec ex alia ſubſtātia deus. Ver
buȝ igif cōſubſtātialis eſt genitori patri
ſicut deꝰ ex deo ⁊ lumē ex lumine eādē q̄
hȝ cū genitore naturaȝ. Tūc imperator
iratus exiliū interminatus ē eis. At illi
poteſtatē inquiūt habes puniēdi non tñ
nos patrū ſtatuta deſtruimus. Tūc im=
perator illos pelli iuſſit eccleſijs: ⁊ ꝓ eis
alios ordinari. Tūt eudoxius cū tyrāni=
ce ꝯſtātinopoleos teneret eccleſiā pulſo
eleuzio ciziciꝫ eunomiū ordinauit epiſco
pū. Et eciū i ſcriptis abdicauerūt. Cuiꝰ
videbātur eē cōſortes: ſcripſerūtq̄ geor=
gio qđ fuerat geſtū. ¶ Sctā ſynodus cō
ſtātino= B polim cōgregata dn̄o ho=
norabili alexādrine ciuitatis ep̄o georꝫ
gio ſalutē. Synodo rep̄hēdēte eciū pro=
pter nefandas eiꝰ ⁊ plenas ſcādalis ſcri
pturas: ſcđm cōſequētiā eccleſiaſticaruȝ
ſanctionū ſup eo ab ep̄is factū eſt qđ de=
cebat. Dyaconatu nāq̄ depoſitus ē ⁊ ab
eccleſia factꝰ extraneꝰ: ⁊ a nobis hec mo=
nita ꝓceſſerūt: vt neq̄ ad lectionē cuiuſ
piā veniāt nefande eiꝰ epiſtole: ſed abij=
ciātur eo quod vehemēter inutiles ſunt.
His eñ abiecimꝰ etiā anathematizādū
eū ſi permanet in eo ꝓpoſito cū ſequaci=
bus ſuis. Cōſequēs eñ erat vt oēs in ſy
nodo cōuenientes ep̄i deponerēt autorē
ſcādalorū ⁊ ſchiſmatū in omni terraꝝ or
be factoruȝ inter eccleſias: ⁊ ꝯcōcordarēt
in ſentētia cōtra eū iuſte ꝓlata: ſed extra
vota ſpēq̄ noſtrā ſaras ⁊ ſtephanus: he
liodorus ⁊ theophilus: in nr̄a ſētētia cō
cordare noluerūt neq̄ in eius depoſitio=
ne ſuſcribere cū ſcȝ ſaras etiā aliam ve
ſanā arrogātiā eiuſdē accuſaret ecij. Di
cebat eñ eū aſperiora p̄ſumere atq̄ di=
xiſſe qm̄ ea q̄ deꝰ hactenus celaſſet apo=
ſtolis: reuelata ſibimet affirmaret. Poſt
huiuſmodi veſanos ⁊ ſupboſq̄ ſermones
a membrato ſcra de ecio ꝓteſtatos flecti
precibꝰ neq̄uerūt: vt in noſtra fierēt de=
terminatione cōcordes. Uerūtñ nos lō=
ganimitate detēti: multo tp̄e ſuſtinuimꝰ
eos: nūc indignātes: nūc rogātes: nūc īn
terminātes: nūc iterū ſupplicātes: vt cō=
uenirēt nobiſcū ⁊ cōſona omni cōſilio de
finirēt. Suſtinebamꝰ ergo ſi forſitan au
dirēt ſi forſitā intelligerēt ſi forte ꝓſpi=
cerēt. Cūq̄ multo tp̄e nobis ꝑdurātibus
nō flecterētur ſequi ſentētiā ſup p̄dicto
viro ꝓlatā eſſe eccleſie honorabiliorē q̄
virorū amicitias iudicantes finiuimus
cōtra eos excōmunicatiōe tp̄s ſex mēſiū
ad agēdū penitētiā: eis dātes inducias
vt ſi in hoc tp̄s cōuerterētur ⁊ cōſentirēt
definitionibꝰ fratrū ſuoꝝ ſuſciperētur in
eccleſia ⁊ ꝓpriā fiduciā charitatēq̄ repa
rarēt. Si vero ſine penitētia ꝑmanerēt:
amicitiaſq̄ holm regulis eccleſie ⁊ cōcor
die nr̄e p̄ponerēt tūc eos ep̄atus dignita
te eſſe iudicamus extraneos. Quibꝰ de=
poſitis neceſſariū erit vt in eorum locis
alij cōſtituātur ep̄i quatenus legalis ec=
cleſia cōpetētē ſumēs ordinē ſibi: ⁊ cōcor
det ep̄is vcȝ vniuerſis ſeruātibꝰ vinculū
charitatis: eadēq̄ cū perfectione dicen=
do in vno intellectu vnaq̄ eſſentia.

¶ Ut ergo cognoſcas que concilio pla=
cuerunt: hec tue reuerētie ſcripta tranſ=
miſimus: orantes vt gratia chriſti ita cu
ſtodiens pacifice ⁊ legitime regas ſub te
conſtitutas eccleſias.

¶ Capitulum.xliiij.

Tunc enim ecium
eunomius ſuis libris ex=
altat ⁊ hominē dei vocat:
multiſq̄ fauoribus hono=
rat. Sȝ tūc ⁊ abdicātibus
eū interfuit ⁊ ab eis ep̄aleȝ ordinationē

suscepit ipse. Eudoxius igitur et acatius
cū suis prebētes cōsensū his q̄ in nicea
trachie gesta sunt: pro basilio et eleusio
alios cōstituerūt ep̄os de q̄bus superua-
caneū loqui nūc cēseo de. Eunomio solū
habito sermone narrabo. Igitur cū eleu
sio viuo ciziceną ecclesiā percepisset Eu
nomius et populi salubritatē videret Eu
doxius: atq3 imperatorē cōspiceret seuiē
tem cōtra eos q̄ creatū cōfitebātur vni-
genitū dei filiū eū cōpulit vt celaret hūc
sensum: nec eū aperiret inuestigantibus
accusatorib⁹: dicēs Eunomio quoq3 qm̄
opportuno tēpore predicabim⁹ q̄ modo
celamus et ignorātes docebimus et cōtra
dicētes aut flectemus aut cogemus aut
puniemus. His pmissionib⁹ persuasus
Eunomius obūbratā proferebat impie-
tatē. Sed q̄ diuinis sunt educati sermo
nibus vidētes dictorū calliditatē mole-
ste q̄dē ferebāt. Aperte vero cōtradicere
presumptionis opus et nō sapiētie iudi-
cabāt. Circūponentes ergo speciem sibi-
met heretice prauitatis/et hoc se esse fin-
gentes: accesserunt ad domū eius rogan
tes vt eis exponeret aperte dogmatis ve
ritatem: nec pateretur huc et illuc eos di-
uersisq3 ferri doctrinis. Tūc ille accepta
presumptiōe sensū quē celabat aperuit
quibus dicētib⁹ nimis esse nephariū vt
non oēs sub eo cōstituti veritate frueren
tur. His et huiusmodi seduct⁹ verbis in
conuentu ecclesie suā blasphemiā reue-
lauit. At illi zelo suas alas accendentes:
ad constātinopolim perrexerūt: et primū
q̄dē apud eudoxiū inscripserūt eunomiū
quo eos nō suscipiētes adeūtes principē
testē illius cum gemitu pādiderūt. Dice
bāt em̄ poti⁹ illi⁹ dicta impia esse q̄ arrij.
Pro his indignat⁹ impator precepit eu-
doxio vt educeret eunomi⁹ et cōuictus sa
cerdotio nudaret. Cūq3 frequenter ab ac
cusatoribus ipoitunitatē passus eudoxi⁹
declinaret: adierūt rursum impatorē ige
miscentes: q2 nihil quod p̄ceperat fecis-
set eudoxi⁹/sed tātū despiceret ciuitatē:
blasphemātis eunomij parentē. Tūc cō-
stantius expulsurū se interminat⁹ eudo-
xium est nisi eunomiū iudicādum dedu-
ceret: et conuictum in accusatione puni-
et. Hoc metuēs eudoxius scripsit euno-
mio vt de cizico fugeret ibiq3 reputaret
qui nequaq3 eius monitionibus obedis-
set. Uerū eunomi⁹ metuēs abscessit q̄dē
sed cōtumeliā non ferēs proditiōis q̄dē
accusabat eudoxiū: lesumq3 se et eciā as-
serebat ac deinde gregē ppue cohortis
instituit. Quicūq3 enī ei⁹ dogmatis con-
cordiā sequebant: ab eudoxio recesserūt
proditionē accusantes eius sociātes se-
metip̄os eunomio qui hacten⁹ ab illo no
mē h̄re noscūtur. Hinc ergo heretic⁹ fa-
ctus eunomi⁹ ipietatis cumulo auxit ar
rij blasphemias. Quia vero arrogantie
seruiēs passioni ppriū probat fecisse col
legium: ipsa q̄ sunt gesta cōclamāt. Nā
cū abdicatus ecius fuisset et expulsus cū
eo egressus nō est licet doctorē eū et dei
holem nominaret sed mansit cōiunctus
eudoxio. Cū aūt impietatis pēnas exige-
retur ratum nō habuit cōcilij decretum
sed ordinauit episcopos atq3 p̄sbyteros
episcopali dignitate priuatus.

Socrates. Capitulum .xliiij.

Per idem tempus
in laodicia syrie duo erāt vi
ri/vno noīe nuncupati. Pa-
ter atq3 nat⁹ vterq3 diceba-
tur apollinaris. Pater pre-
sbyterū dignitate functus filius autem
habēs lectoris officiū grecorū ambo do-
ctores eloquiorū. Pater grāmaticus fi-
lius erat rhetor. Pater nāq3 cum fuisset
alexādrinus genere et prius docuisset in
beryto: postea venit laodiciā: et veniēs du
xit vxorē: et filiū habuit apollinarē. Tūc
igitur ambo exercebātur cū epiphanio
sophista: et cū essent eius amici valde fo-
uebāt eū. Hoc metuēs theodotus laodi-
cēsis ep̄s ne frequēti confabulatione so-
phiste declinarēt ad paganitatē phibuit
ne ad eius scholas accederēt. Qui par-
uipēdētes ep̄m epiphanij amicitias ma
gis amplectebant. Postea georgi⁹ theo-
doti successor cū eos phibere nō potuis-
set: ambos cōmuniōe priuauit. Tūc apol
linaris filius arbitratus iniurias fretus
eloquij tumore sophistici: nouitatem et
ipse introduxit hereseos. Que nūc fertur
nomē ab inuentore gerens. Aiunt enim
quidā excitatos eos aduersus georgium

non tantũ propter predictã causam: sed qꝛ videbant eũ varia dogmata ꝓferentẽ ⁊ nũc quidẽ profitentẽ similẽ patri filiuꝫ sicut erat seleũtia cõstitutũ: nũc autẽ in arrianã declinare sentẽtiã. Quapropter velut opportunã sumẽtes occasionẽ abscedũt. Cũqꝫ nullus eis intẽderet sub schemate religionis pestẽ hereseos introducũt. Et primũ quidẽ dicebãt aiam a deo verbo in dispẽsatione incarnationis nõ assumptã. Deinde quasi penitẽtia ducti corrigẽtes semetipsos adiecerũt. Animã quidẽ assumptã q̃ tamẽ nõ haberet mẽtem: sed deũ verbum esse pro mẽte in homine assumptũ. Circa hoc itaqꝫ solũ dicunt esse corrupti q̃ tũc illorũ nole vocitãtur. Nã trinitatẽ cõsubstãtialẽ esse profitemur. ℭ Theodoricus.

ℭ Capitulum.xlv.

Um inter hec tẽporis rex ꝑsarũ ꝯtra romanos castrametaretẽ Cõstantius cũ magno exercitu veniẽs ad antiochiã fugauit hostes. Qđ nõ militia romanoꝝ egit: sꝫ deꝰ q̃ colitur a romanis. Tropheũ ergo nũc studeo narrare victorie. Nisibꝰ quã quidã antiochiã migdoniã vocãt in termino posita est persicarũ romanarũqꝫ terrarũqꝫ. Huiꝰ erat epũs atqꝫ rector ⁊ dux iacobꝰ apostolice gratie radijs illustratꝰ. Cuiꝰ digna laudãdaqꝫ miracula in hac historia ꝯscribere aut enumerare superuacaneũ iudicaui. Sꝫ vnũ tãtũmodo eius opus causa narrationis exponã. Huius igitur ciuitatẽ romanis subditã persarum exercitus obsidebat: ⁊ cuꝫ septuaginta dies iugiter obseruaret ⁊ multas quidẽ cepisset ciuitates: plurimaqꝫ circa hãc molimina posuisset, ⁊ vallos atqꝫ fossata pro capienda vrbe fecisset: eam nequaqꝫ valuit obtinere. Postea vero per se impetum migdonij fluminis per ciuitatẽ mediã ꝓperãtis: a lõge retinẽtes ⁊ vtrasqꝫ ripas eius faciẽtes celsiores vt aquas in collecta cõcresceret: q̃ vi maiori posset irruere. Cũ vidisset iam etiã illas quas fecerant sublimes ripas impleri subito auferentes quas fecerãt cataractas dimiserũt impetuꝫ fluminis contra murũ q̃ vehemẽtis aque pondus nõ ferẽs est inclinatus ⁊ cecidit. Quo facto ingrediẽs aqua cum magno impetu etiã aliã partem muri vnde fluuius solebat exire: cũ magna ruina deposuit. Hoc saporis inspiciẽs credidit se sine pugna capere ciuitateꝫ. Et illa q̃dem die q̃euit vt fundus fluminis purgaretur: ⁊ posset ambulari per fluuiũ. Altera vero die cũ oĩ militia credens ꝑ loca ruinosa murorũ ciuitatẽ intrare vidit murũ ex vtraqꝫ parte fabricatuꝫ. Ille nãqꝫ sacratissimus homo orationibus milites coarmauit et alios vrbis habitatores. Quo factor murum restituit ⁊ propugnacula fecit q̃bus repelleret accedẽtes. Et hoc nõ ad murũ veniẽs egit: sed intra tẽplũ sacratuꝫ dño supplicãs adimpleuit. Porro saporẽ nõ solũ muri fabrica terruit: sed etiã altera visio perturbauit. Vidit enim stantẽ supra murum quendã imperiali schemate circũamictũ: ⁊ tã purpurea q̃ dyademate resplendere. Arbitratus autem esse romanorum imperatorẽ mortem minatus est eis q̃ nũtiauerant nõ illuc eũ esse presentẽ. Quibus affirmãtibus vera dixisse ⁊ constantiũ antiochia cõmorari ex vultu quẽ videbat agnouit eoruꝫ verba esse veracia: ⁊ ait deũ bellũ gerere pro romanis: Cũqꝫ hoc grauiter haberet infelix sagittã dimisit in aerem. Et cuꝫ vidisset qꝛ in corpore eũ iaculari nõ potuit tñ vesanie sue impetu non recessit. Tunc igitur efrẽ vir mirabilis ⁊ cõscriptor egregius apud syros sacratissimo iacobo supplicabat vt veniret ad murum; ⁊ vidẽs barbaros maledictionis iacula ꝯtra eos emitteret. Flexus ergo venerabilis hõ ascendit in quandã turrim ⁊ cũ milia milium videret exercitus: aliã maledictioneꝫ eis nõ petijt: nisi cinifes ⁊ culices vt ꝑ parua animalia supernam virtutem potuissent agnoscere. Orationẽ vero secute sunt nebule sciniforũ ⁊ culicũ: ⁊ elephãtorũ q̃dẽ promusidas cum sint cõcaue equorũ vero aliorumqꝫ iumentorum aures simul ⁊ nares impleuerunt. At illi ferre vim paruorum animalium nõ valentes: sessores suos ductoresqꝫ excussos dorsis proiecerunt: ⁊ diruptas acies cõfuderunt: exercitumqꝫ relinquẽtes summo impetu fu-

giebat. Hoc modo ter miserrimus impe=rator paruam clementeq; correptionē in se cognoscens factam a deo habente pro uidentiam animaruz cum pie colentiū: suum exinde reduxit exercitum: confusionem nō victoriam ex illa obsidione percipiens. ¶Capitulum.xlvj.

Hoc itaq; tēpore cōstantinus anthiochia morabatur. Et partico ꝑlio quiescente rursus colligebat episcopos cogens omnes denegare verbū ⁊ vniusꝯsubstātie ⁊ alterius substātie. Uerū cū eudoxius post leonciū anthiochenaz abripuisset sedē. Deinde pulsus post multa cōsilia cū cōstātinopolitanū inique tenuisset episcopatum anthiochena ecclesia pastore priuata videbat. Tunc ergo cōuenietes epi cū essent plurimi ⁊ vndiq; cōgregati dicebāt imperatori oportere primitus pastorē cōstitui ⁊ ita cū illo de dogmatibus cogitari. ¶Capitulum.xlvij.

Illo tempore sacratissimus melecius ciuitatez quandam armenie regens: ⁊ barbaros edocens quietem habere videbatur. Quem putantes arriani sibi consentire: petierunt a cōstātio vt anthiochene constitueretur presul ecclesie. Cū quibus etiam orthodoxi propter claritatem eius vite ⁊ salubritatem rectorum dogmatum: in eius subscripsere decreto: ipsumq; decretuz vtraq; pars eusebio samosateno commēdauit episcopo. Ueniente siquidem magno melecio occurrit ei populus vtriusq; partis. Cuz quibus iudei pariter ⁊ pagani desiderātes famosissimum videre meleciuz. Tūc imperator ⁊ ei ⁊ alijs qui exponere poterant iussit vt populis explanarent locuz illum: dominus creauit me ab initio viarum suarum in opera sua precipiens vt exceptores eorum verba conscriberent. Et primum quidez georgius laodicie fetorem heretice pestis euomuit. Post quē acatius cesarie quandam nisus proferre mediam doctrinam: multum ab illorum blasphemia recessit non tamen summuz apostolice integritatis dogma seruauit. Tertius autem magnus surrexit melecius ⁊ rectitudinē regule in sacra disputatione monstrauit. Nam veluti quodaz pondere veritatis vtens: ⁊ qđ plus ⁊ qđ minus erat euitauit. Cūq; turba vniuersa faueret rogās vt breuem eis doctrine daret imaginē tres ostendēs digitos deinde colligēs duos ⁊ vnum tendēs. Illā laudabilē protulit vocē. Tria sunt q̄ intelligūtur: sed tanq̄ de vno disputamus.

¶Sozomenus. ¶Ca.xlviij.

Eo tēpore fertur archidyaconē eiusecclesie ad hec eo loquētē extensa m[illegible]u eius os obstruxisse. At ille suā sentētiam manu clarius q̄ voce signauit. Tribus eniz apertis digitis ⁊ denuo clausis ⁊ vno tm̄ digito rursus extēso policis schemate deuulgabat: qꝛ tres vnū sint. Deinde archidyacono eiꝰ manū ore demisso tenēte libera voce clamabat nicenū seruari debere conciliū. ¶Theodoricus. ¶Cōtra hanc doctrinā arriani calumnie linguas exacuerūt sabellianū asserentes sanctuz esse meleciū. Ob quā rem principi suaserunt vt in ꝓpriā ꝓuinciā exilio mitteret. Et factus euzoiꝰ aperte arrianū dogma laudauit. Hūc cum arrio magnus alexāder dyaconatu priuauerat. Hoc itaq; facto christianus populꝰ ab hereticis diuisus in apostolicā ecclesiā positaz loco q̄ dicit vetus conueniebat. Annis nāq; triginta postq̄ magnus eustachius fuerat expulsus orthodoxi arrianorū onera sunt perpessi: rerū mutationē vtilē sustinentes. ¶Sozomenus. ¶Sequacibus eni meleciȷ cōmunicare noluerunt hi q̄ ab initio nicenū dogma seruauerāt dicētes: qꝛ ex arriano decreto melecius fuerit ordinatus ⁊ sequaces eiꝰ ab illis sint baptizati: ob quā rem anthiochena ecclesia in aliā diuidit partē. ¶Theodoricus. ¶Cūq; viderēt orthodoxi hereticoꝝ crescere magis impietatē ⁊ apostolici dogmatis defensores aperte debellari: sanctūq; meleciū pulsum ⁊ euzoium hereticū ordinatū verborum memorati sunt que dicta sunt loth. Salua inquit salus animam tuam

Ad hec etiã evangelici verbi dicentis.
Si oculus tuus dexter scãdalizat te: au
fer eum ⁊ proijce abs te. Idem ⁊ de ma=
nu ⁊ pede dño sanciente qui etiam adie=
cit dicens Melius est enĩ tibi vt pereat
vnũ mẽbrũ tuũ q̃ totum corpus in gehẽ
nã mittatur. ¶ Capitulum.xlix.

Porro mirabilis Eusebius cuius dudum
memini decretũ fuisse con
mẽdatũ vidẽs preuarica=
tionẽ pctõꝝ circa melecium
meditatam: ad suã reuersus est ciuitatẽ.
Arriani vero scriptum testimonium me
tuẽtes cõstãtio suaserũt vt mitteret: qui
decretũ I melecio fa〈…〉ab eusebio reuo=
caret Tunc missus i〈…〉 veredarius qui
hec velociter adimpleret. Cũq; venisset
⁊ imperatoris verba nuntiasset tunc eu
sebius ammirãdus: cõmunẽ inquit depo
situ non restituã nisi oẽs qui tradiderũt
dicant. Qd dũ q̃ fuerat missus renũtias=
set: indignatus imperator denuo misit
vt rediret: qd accepit: adijciẽs scripto vt
si redire nollet dexterã manum eius ab=
scinderet: verbo tñ iubẽs illi quem misit
ne faceret qd habebatur in literis. Cũq;
epistolam legisset eusebius: ⁊ inuenisset
penã ab imperatore dictatã cuz dextera
manu obtulit ⁊ sinistrã ambas incidi pe
tẽs. Nã decretũ inquit nõ dabo claꝝ ar
riane pestis indiciũ. Hãc eius firmitatẽ
Cõstãtius vidẽs laudauit egregie. Mi=
rant enĩ ⁊ impij resistentium sibi laudes
cum gestorũ magnitudine superantur.

¶ Sozomenus. ¶ Capitulũ.l. A.

Hec igit apud orie=
tales agebãt ecclãs. Inter=
ea iulian⁹ cesar bello deuin
cẽs barbaros apd rhenũ flu
uiũ residẽtes alios q̃dẽ pere
mit alios cepit claraq; victoria decorat⁹
dũ mediocritate vite atq; mãsuetudine
militib⁹ grat⁹ eẽt ab eis appellat augu
stus: hoc facto nihil de cõstãtio cogitans
iudices ab illo factos honoribus mulce=
bat ⁊ ad illi⁹ inuidiã literas pferebat q̃
bus ostenderet eũ ppter bellũ cõtra magnẽ
tiũ gestũ i italiã barbaros induxisse. Re
pẽte vero religiõe mutata cũ prius xpia
nus esse putaret semetipsm põtificẽ nomi
uit ⁊ veniẽs ad tẽpla paganoꝝ sacrifica
bat subiectisq; talia colere suadebat. Cũ
q; cõstãti⁹ ppter bellũ psicũ anthiochiã
moraret: sperans ille q sine bello posset
illyricũ detinere ad eos agebat iterdicẽs
se velle cõstãtio satisfacere tãq; nõ spõte
sed volũtate militũ insulas imperij susce
pisse. Dr itaq; q dũ ad hos terminos ac
cessisset vindemia iã collecta: circa occa=
sum pliadaꝝ vitas denuo fuisse platas.
Insup etiã imbrẽ ex aere descẽdetem in
eius veste simul ⁊ ceteroꝝ guttas singu=
las crucis formasse signacula. Hoc facto
videbat ⁊ ipsi ⁊ alijs q botris extra tps
illatis bonũ rei pãderet indiciũ. Imber
aũt cadẽs vestẽ supra quã ceciderat ro=
boraret. Alij vo dicebãt vuarũ signũ qd
pter tps sit significare pditionẽ impera=
toris ad instar huiusmodi botroꝝ ⁊ par
ui tẽporis fore ei⁹ imperiũ. Porro de cru
ce dicebãt prenũtiare hoc signũ q sit ce=
leste dogma xpianoꝝ ⁊ oporteat signari
cũctos crucis indicio vñ cognoscit q di
uersa interpretati quã dixerat impator:
vitate fraudati nõ sunt verũ enĩ opportu
ne dictũ sequẽs tẽpus ostẽdit. Cum au=
diret itaq; constantius contra se venire
iulianũ istructione belli partici derelicta
cõstantinopolim veniebat. ¶ Socrates.
¶ Et mox socrinis inter ⁊ cilicas at=
q; capadocas nimis cogitatiõe appople
xie passiõe defunctus est cõsulatu Thau
ri ⁊ florentij tertia die nouẽbris mensis
anno vite sue quadragesimo ⁊ quinto ex
q̃bus tredecim cũ prẽ regnauit viginti=
quinq; post illũ. ¶ Sozomen⁹. Quo de=
functo iulian⁹ quidẽ iã trachas obtine=
bat. Et nõ post multum cõstãtinopolim
veniens appellatus est imperator.

¶ Explicit liber quintus.

¶ Incipiunt tituli libri.vi.

i De iuliani gñe ac disciplinis et
quõ peruenerit ad imperium.

ij Quomodo iulianus ad ritũ de=
uenerit paganoꝝ ⁊ de sacrificijs
idolorum.

iij Quomodo etiã ante imperiũ la=
tẽter fuisset paganus.

iiij Quã fuisset xpianis infensus.

v Quia ab initio imperij sui magis pepercerit xpianis.
vi Quod maris eps calcedonie i facie redarguerit iulianu.
vij Quia eos q fuerant deportati a concilio reuocauit.
viij De seditione apud alexandriam orta contra paganos.
ix Quomodo alexandrinus georgius sit extinctus.
x Quod iulianus ecclesias clausit et ecclesie ornamenta diripuit.
xi De eusebio nectare et zenone martyribus.
xij De hilarione monacho et crudelitate heliopolitanorum et aretusiorum contra christianos. de marcho epo eiusque martyrio.
xiij De macedonio: theodolo et daciano martyribus.
xiiij De basilio martyre et eusichio.
xv Que in gaza contra xpianos crudeliter sint commissa atque sebastia necnon et in phenice.
xvi De simulachro androgino a paganis in ecclesia constituto.
xvij De legibus quas iulianus contra xpianos posuit.
xviij De reditu athanasij ad alexandriam.
xix De lucifero et eusebio.
xx De concilio apud alexandriam cum athanasio celebrato.
xxi De differentia substantie et subsistentie.
xxij Pars libri athanasij de satisfactione fuge.
xxiij Quia eusebius veniens anthiochiam propter paulinu diuisum vides pplm fuerit indignatus.
xxiiij De hilario pictaniense.
xxv De macedonianis.
xxvi Quia iulianus quoque persecutus sit athanasium.
xxvij Quod iulianus fouerit cizicu propter paganitatis cultum.
xxviij De tito bostrensi episopo.
xxix Et iulianus pcepit vt fm xpianorum ritu etiam pagani orones et elee mosynas facerent et decimas templis offerrent et cetera que xpiani moris est adimplerent.
xxx Quibus modis locutus est paganitatem extollere: et milites idolis inclinare.
xxxi De corpe martyris babile: et de simulachro appollinis fulmine concremato.
xxxij De publicatione vasorum ecclesiasticorum et quod iulianus prefectus et felix anni hylantes ecclesiam diuinitus sunt puniti.
xxxiij Quod apud anthiochiam sacerdotis filius sit conuersus.
xxxiiij Quod iulianus aquas immolaticijs vniuersa polluerit eique restiterit vincentius et maximus.
xxxv Quod valentinianus q post eum imperium pro aspersione immolatitie aque ministru percussit templu.
xxxvi De artemio martyre et publia abbatissa.
xxxvij De basilio atque georgio.
xxxviij De his q amore pecunie a fide declinauerunt.
xxxix Quod pecunias iulianus abstulit christianis,
xl Quod ab anthiochenis irrisus sit.
xli De simulachro christi qd deposuit iulianus.
xlij De bnficio herbe q nascebat iuxta simulachru xpi et de miraculis que per loca diuersa pro nomine xpi fiebant.
xliij Quod iulianus iudeos armauerit contra xpianos et de teplo hierosolymorum.
xliiij De bello partico et quod iulianus illic perrexerit.
xlv Quod iulianus monachus eius mortem antequam audiret prenuntiauit.
xlvi De inconsulto iuliani dicato.
xlvij De peremptione iuliani.
xlviij Que magie post mortem eius inuente sunt.

Explicium tituli libri. v.

Incipit liber sextus.

Socrates. Capitulum. i.

Unc igitur de iuliano pauca dicenda sunt: eius et quoque genere ac disciplina quo

venerit ad imperiũ. Cõſtãtinꝰ q̃ bizãtiũ ſuo noĩe cõſtãtinopolĩ appellauit duos habuit ex eodẽ patre non ex eadẽ matre germanos Quorũ vnꝰ dalmatiꝰ alter cõſtãtius vocabaẗ. Et dalmatiꝰ q̃dẽ habuit ſui noĩs filiũ. Cõſtãtiꝰ aũt duos habuit natos gallũ ⁊ iulianũ. Poſt mortẽ cõſtãtini cõditoris Cõſtãtinopolitane ciuitatis dũ milites iuniorẽ dalmatiũ ꝑemi ſſent tũc ⁊ iſti defuncto iã patre pene mortis periculũ cũ dalmatio ſuſtinuerãt niſi gallũ q̃dẽ egritudo q̃ putabaẗ ineuitabilis liberaſſet. Julianũ ṽo etas infantis erat eĩn annoꝝ octo. Cũq; ab eis ſeruor impatoris quieuiſſet gallꝰ circa epheſuȝ apd doctores erat vbi etiã a ꝓgenitoribꝰ poſſeſſiões habebat. Porro iulianꝰ creſcẽs in auditorijs. Cõſtãtinopolitane vrbis exercebatur in baſilica vbi doctores erãt habitu priuato ꝓcedẽs habebatq; pedagogũ eunuchũ noĩe mardoniũ grãmaticũ nicomedẽ laconẽſẽ rhetoricã ṽo legebat apd eubolũ ſophiſtã tũc xp̄ianũ. Qd ꝓuidẽtia q̃ppe cõſtantij geſtũ eſt: ne apd paganũ ſophiſtã legẽs ad eiꝰ ſuperſtitiõis dogmata declinaret. Erat eĩn iulianus ab initio xp̄ianꝰ. Cũq; lectiõe ꝓficeret fama ꝑ ppl̃m volitabat qr poſſet etiã romanã gubernare rẽpublicã. Qd dũ latiꝰ panderet eſtuatiões indurit imperatori cõſtãtio. Quãobrẽ abſtinuit eũ ab vrbe regia. Et miſit in nicomedia/ꝓcipiẽs ne cõueniret apud libaniũ ſophiſtã ſyrũ. Tũc eĩn libaniꝰ a pedagogis cõſtantinopolitanis expulſus: nicomedia morabaẗ. Prohibebaẗ ergo iulianꝰ apud libaniũ legere eo q̃ paganꝰ eſſet. Uerũtñ librorũ eiꝰ lectionibus vtebaẗ. Cũq; proficeret i. rhetoricã ſupuenit i. B nycomediã maximꝰ ph̃s: nõ ille bizãtius pr̃ euclidis ſȝ epheſiꝰ quẽ poſtea quaſi artes magicas exercentẽ valẽtinianus imperator ꝓcepit occidi. Tũc igitur non ob aliã cãm nicomediã venerat niſi iuliani fama ꝑtractus. Apud quẽ iulianꝰ cũ verba philoſophica ꝓguſtaſſet: cepit etiã doctoris imitari religionẽ. Jo eĩn etiã imperij cupidinẽ aĩo eiꝰ imiſerat. Cũq; hec nõ laterẽt aures impatoris inter ſpẽ metũq; cõſtitutus ſuſpitionẽ celare volens qr q̃ dudũ integer fuerat xp̄ianus poſtea proditor eſt effectus tonſus monachicã ſimulabat vitã: ⁊ latẽter exercebaẗ i phĩloſophica: i manifeſto aũt ſacros xp̄ianorũ legebat libros. Deniq; in eccl̃ia nicomedie lector eſt cõſtitutus: ⁊ ſub hoc habitu furorẽ declinauit imperatoris. Hec eadẽ ꝑ timore faciebat nequaq; ab ſpe recedẽs quã mẽte cõceperat. Dicebatq; plurimis amicoꝝ ſuoꝝ felicia fore tẽpora: quibꝰ ipſe rerũ potireẗ impio. Dũ hec itaq; cõtra eũ ſic agerẽtur: gallus germanus eius ceſar conſtitutus venit ad nicomediã viſurus eũ dũ pergeret orientem. Poſt paululũ vero ꝑẽpto gallo repẽte iulianꝰ quoq; fit ſuſpectus imperatori q̃ etiã eũ cuſtodiri ꝓcepit: ⁊ dũ fuga lapſus fuiſſet diuerſa loca circũeũdo ſaluatꝰ eſt. Uixq; ſero vxor impatoris euſebia celatũ inueniẽs ſupplicauit impatori quatenus nihil mali pateretur: ſed vt potius ad philoſophãduȝ mitteretur athenas. ¶ ¶Theod. ¶Cepit igitur iulianus imperialia ſceptra deſiderare. Quãobrẽ diſcurrẽs vniuerſaȝ helladã vates querebat reſpõſa reddentes conſulens ſi ad ſuũ imperiũ ꝑueniret. inueniẽſq; virũ q̃ ⁊ deſiderata ſe dicere fateretur. Js eũ perducẽs ad quẽdã idoloꝝ locũ: ⁊ itromittẽs in aditũ ſeductores demones euocauit. Quibꝰ ſolẽniter apparẽtibus terrore cõpellitur iulianꝰ in frõte ſua crucis formare ſignaculũ. Tũc demones tropheũ dñici figurã reſpiciẽtes et ſue recordati deuictiõis repẽte diſparuerũt. Qd agnoſcẽs magꝰ cepit culpare iulianũ. At ille ⁊ terrorẽ ſignificauit ⁊ crucis ſe dixit ob ſtupuiſſe virtutem/eo q̃ videntes hoc ſignum demones euanuerunt. Porro magus. nõ hoc ſuſpiceris inquit o bone vir qr timuerũt ſicut ais/ſȝ adhominati hoc ſignũ potius abſceſſerunt. Et ita capiẽs miſerum odio repleuit xp̄iani ſignaculũ iulianũ. ¶ Socrates. ¶ Poſt D hec igitur imperator euocauit iulianum et conſtituit ceſarem. Danſq; ei coniugem conſtantiam ſororem ſuam: contra barbaros euȝ deſtinauit ad gallias. Hi namq; barbari quorum imperator conſtantius cõtra magnentiũ ſolatia petierat: cuȝ nihil profuiſſent cõtra tyrannũ romanorũ vaſtabãt vrbes. Cũ eſſet ergo iuuẽculus

iulianus iussit vt preter cōciliū ducū nihil moliri presumeret. Cūq3 illi accepta potestate negligerent/et ꝑpterea barbari superarent/tunc iulianus duces qui dein delitijs vacare permisit. Sumens aūt milites eisq3 spolia perēptorum hostiū cōpromittēs/initium vincendi barbaros fecit ⁊ amorē suum apud milites collocauit. Fertur itaq3 dū in aliquā ciuitatē fuisset ingressus q2 corona laurea quib9 solēt ciuitates ornari inter columnas pendēs rupto fune sup eius caput deciditeumq3 aptissime coronauit. Quo facto cūcti clamauerūt q2 ei signū foret imperij. Aiūt eiū quidā Cōstātiū ꝑpter ea cum contra barbaros direxisse vt ibi deficeret. Sed nescio vtrum vera suspicio sit/nā qui ei germanā dedit vxorē si hoc cogitasset ɔtra se potius insidias excitaret. Cū igit iulianus apud imperatorē de ducū negligentia quereretur/alter mittit magister armorū/eius alacritati cōueniēs. Cuius ministerio cū barbaris fiducialiter est cōgressus: ⁊ dū illi per legatos literas imperatoris eos ad ꝓuincias inuitātis ostēderet: tūc ille legatos eoꝝ misit in vinculis. Factaq3 cōgressione vicit ita vt etiā captū regē Constātio dirigeret. Hac felicitate prouectus a militibus appellatur augustus. Cūq3 corona deesset imperialis: vnus ex signa portantiū torquē quē habebat i collo sumens iuliani capiti circūposuit. Hoc ergo mō iulian9 imperator est factus. Que vero postea gesserit ille phūs indicēt audiētes. In ipso nāq3 pricipio missa legatiōe apud cōstātiū nec aīam bnfactoris placās quecūq3 ei videbant agebat mō iudices immutādo prouinciales: mō derogando cōstantio ⁊ per vrbes singulas publice relegendo ab eis barbaris definitas epistolas. Quāobrē plurimi cū sequebantur a cōstantio recedentes. Tūc igitur etiam figmentum christianitatis quod habebat abiecit. Et dum circuiret diuersas vrbes aperiens templa idolis offerebat et semetipm paganoꝝ pontificē noiabat. Cūq3 talia gereret intestinū bellum cōtra constantiunt quesita occasione preparabat ⁊ quātū ad eū ꝑficisci potuit. Non eiū sine multo sanguine studiū ei9 philosophie potuerat adimpleri nisi de9 cōciliorū iudex alteꝝ sine alteri9 cōcertatione finisset. Nam cū venisset iulianus ad trachias nuntiatum est mortuū fuisse cōstātiū. Et hoc modo intestino bello romanū liberaret ipēriū. ¶ Ueniēs ḡ aūt iulianus cōstātinopolim cogitare cepit quēadmodū sibi pplm cōplacaret ⁊ eoꝝ fauorē decēter acqreret. Qd hac arte fecit. Bñ nāq3 sciebat cōstātiū ab oibus populis nomē cōsubstātialitatis amplectētib9 odiri. Ob quā rē ab ecclesijs videbant exclusi ⁊ epiconfiscati exilioq3 directi. Simul etiā nouerat ⁊ paganos fuisse cōtristatos ꝓhibitione sacrificioꝝ ⁊ desiderare adipisci tps quo eoꝝ aperirētur templa ⁊ haberēt idolis immolādi licentiā. Sic igitur vtrūq3 populū meroꝛib9 vulneratū a defuncto cognoscens: ⁊ cōmuniter oēs enuchoꝝ violētia ⁊ precipue eusebij rapinis ingemiscētes: apud oēs semetipm artificioso velamine cōmēdauit: ⁊ alijs quidem fingebat alijs aūt p vanā gliam largus erat. Oib9 tamen in cōe qualis esset religione mōstrabat. Et primū quidē crudelitati cōstātij circa subiectos derogans ⁊ eam corā populo vniuerso redarguens iubet episcopos exilio deportatos euocari et cōfiscatas eoꝛū reddi substantias. Templa quoq3 paganorum velociter suos necessarios precepit aperire. Eos aūt qui fuerāt ab eunuchis oppressi recipere q̄ male ab eis fuerāt abrepta sanciuit: eusebiū vero p̄sidētē impiali cubiculo morte dānauit nō solū q2 multos oppsserat s3 q2 gallū quoq3 fratrē suū ei9 accusatione adierat interēptū: ⁊ corpus q̄dē ɔstātij regio honore sepeliuit. Expulitq3 palatio eunuchos tonsores ⁊ cocos. Eunuchos quidē q2 ei9 vxor obierat post quā nō duxit aliā. Cocos aūt eo φ cibis simplicibus vteretur. Tonsores autē. vnus inquit sufficit multis. Scriptorum autē plurimos fortune antique restituēs: reliquis eoꝝ mercedē scripture dari precepit. Abscidit quoq3 etiā publicū cursum mularū ⁊ caballoꝛū quos publicis iussit vtilitatib9 ministrari. Hec ei9 opa laudāt pauci: plurimiq3 vituperāt: q2 remoto fastu palatij cōtēptibile videbat imperius

Is enim etiam noctibus vigilans cōscri bebat libros. Et descēdens in senatu publice recitabat. Solus eīm imperatorū a iuliano cesare in curiā senatus recitauit orationes. Honorabat quoqꝫ disciplinarū cultores maxime phantes. Quādobrez vndiqꝫ fama cōgregabat huiusmodi viros emanātes circa palatia: qꝫ circūamicti pallijs magis habitu ꝙ magisterio pandebantur. Erantqꝫ graues vniuersis christianis seductores viri z imperatoris semper religioni fauentes. Habēs itaqꝫ iulianus plurimū vane glorie vitiū: cunctos ante se principes lacerauit in oratione quā de cesarib' scripsit. Hac ergo arrogātia motus etiā contra christianos conscripsit libros. Ut ergo cocos atqꝫ tonsores expelleret / opus phi non tñ imperatoris egit vt aūt detraheret atqꝫ laceraret neqꝫ phi neqꝫ principis fuit.

¶ Sozomenus. ¶ Capitulū.ij.

Fert itaqꝫ mox in ipso principio iulianum sic aperte z impudenter negasse christianā fidem: vt quibusdaꝫ sacrificijs z inuocationibus quas expeditiones pagani vocāt: z sanguinem immolationuꝫ nostrum baptisma student ablui et abrenūtiare ecclesiastice cōfessioni. Et illo eīm tempore tam secrete: ꝙ publice z in templis licēter pagani sacrificia celebrabāt. Fertur qꝫ dū aliqñ sacrificarēt ostensum sit in viscerib' pectoris immolati signaculū crucis corona circūdatum. Quo viso: alios quidē sacrificij ministros fuisse perterritos estimātes quippe hmōi religionis virtutē z xp̄iani dogmatis eternitatē eo ꝙ corona q̄ circūdabat crucē victorie esset indiciū: z qꝫ ambitus circuli a suo pncipio nusqꝫ terminaret sꝫ magis rursus reuerteret ī semetipō. Cūqꝫ ceteri mirarentur: princeps huius scientie confortauit eos dicens prospera z vtilia sibi indicia fuisse mōstrata: z qꝫ magis signū dogmatis christiani coerceret nec ei quo vellet dilatari, liceret circuli terminoseu conseptum.

¶ Theodoricus.

¶ Julianus eīm metuens constantiuꝫ qꝫ genere proximos tyrannidis formidine perimebat lectorum sociatus choro: z diuinos codices in ecclesia populo audiente legebat. Nam z basilicam martyrum edificauit quam diuina prouidentia nō suscepit. ¶ Sozomenus. Cap.iij.

Um adhuc pueri gallus z iulianus in cappadocia morarentur aiunt habuisse eos tunc studiū vt maximā basilicā ad sepulturā martyris mame fabricarēt. Et inter se diuiserūt op'. Cūqꝫ ambo certarent in edificio vt alter alterū superaret: fertur aliqđ prouenisse miraculū z nisi hactenus superessent qui hec se audiuisse ab inspicientibus enarrarent videret forsitā incredibile. Galli nāqꝫ pars augebat z omnino crescebat: iuliani v̄o labores / alij quidē fodiebantur alij terra ipsa vomēte ruderib' implebātur. Aliquoties deposita fundamēta terre: cōpleri nō poterāt: ac si quedā violēta virt' ex loco iferiore repercutiēdo depelleret. Que cū cūctis apparebat esse pdigiosa. Ex illo nāqꝫ existimabāt qꝫ nō esset vir ille in religiōe xp̄iana salubris.

¶ Sozomenus. Capitulum.iiij.

Um igit solus tenuisset īperiū tēplaqꝫ referasset z alia reparet: ōēm deuotionē etiā ministris tēplorū affluēti' impēdebat. Sepe v̄o ciuibus in cōe rescripsit: vt ad paganos accederent ritus / z ei' donatiōe fruerent: xp̄ianis se inimicū aperte designās / ita vt neqꝫ venire ad se eos vellet neqꝫ legatiōes eorum suscipere. Demū cū perse mouissent bellū legationē mittentibus nisibinis tanqꝫ olb' xp̄ianis z neqꝫ tēpla referātib' neqꝫ ad eorum sacra volētib' interminat' est nō se auxiliū pbiturum nec legationē quasi pollute ciuitatis esse susceptuꝫ: neqꝫ ad eos primit' accessurū: nisi cognosceret in paganitatē eē mutatos. Hoc ēt apō palestinā ēst' de cōstātinēsib' delegauit. Hic enim locus cum esset gaze portus et maioma vocarentur: essetqꝫ christianis plenus a constantino dignitatē meruit ciuitatis: z ex filij ei' nole constantia nuncupata est. Iniustum enim arbitratus est

constantibus vt paganis subdita videre tur esse gazensibus. Tunc ergo iuliano regnāte: litem gazei cōstantiniensib⁹ intulerūt. Quod iudice residente cōstantiā rursus eis subdidit/distantem quasi stadia viginti. Et ex illo sublato priori nole gaze maritime vocabulo nuncupat. Habebat enim cōmunes iudices atq; duces sola vero iura ecclesie duas videtur ostēdere ciuitates. vtraq; em̄ suū epm habere clerum. Et vigilie martyrū atq; collectarū apud eos seorsum fiunt: et termini vtriusq; epatus ecclesieq; sistūt. Quodaz tempore defuncto māmeno pōtifice quidam psulū ecclesie gazeorum: studuit vtrūq; clerum sue ditioni submittere fas nō esse dicens: vt vni ciuitati duo epi presiderent. Resistentib⁹ maiomenis, delibe rauit puincie synodus: vt eis pprium ordinaret epm: oportere credens vt q̄ sub constantino pprietatis religione ciuitatis habere priuilegia meruerunt ꝛ pagani principis iudicio hec amiserūt in sacerdotiū ordine ecclesiaꝝ nequaq̄ dato antiquitus honore priuarētur. Ea siquidez tēpestate cesariā cappado ... cie maximam ac felicissimā ciuitatē ita vocari phibuit eiq; appellationē antiquaz cesaris abrogauit quam a claudio cesare ꝑmeruerat. Nā prius mazaca vocabatur. Habebat em̄ odium ei⁹ antiquit⁹ eo q̄ ols eius esset populus xp̄ianus/ ꝛ templum apud se iouis ꝛ patrij destruxisset apollinis. Nā cū etiā eo regnāte fortitudine sacellum qd̄ solū remanserat a xp̄ianis fuisset euersum ciuitati crudelr̄ erat infestus ꝛ paganoꝝ populos hic ꝛ illic habitantes valde culpabat qui semetipsos vlti nō essent: ꝛ quodlibet p fortuna sustinuissent. Oēs vero possessiōes atq; pecunias cesariēsiū ecclesiarū cū verberib⁹ exquirēs ad mediū iussit afferri. Moxq; ex eis trecētas auri libras in erario publico collocauit. Clericos aūt vniuersos aggregari inter milites iussit duci puincie seruituros qd̄ est nimis graue ꝛ vehemēter iniuriosum. Populū ꝟo christianoꝝ cū vxorib⁹ ac filijs inscribi p̄cepit ꝛ tanq̄ vicaneos tributa persoluere: cū interminatione iurans: q2 nisi tēplū rursus festinanter edificarent ꝛ ciuitatē nimis affligeret ꝛ neq; capita sua galileos habere permitteret. Sic enim solebat euocare christianos. Quod forte venerat nisi fine celeri defecisset. Capitulum. v.

Initio nāq; parcens xp̄ianoꝝ clemētior visus est sciēs priores psecutores nihil pfuisse ad augmētū paganitatis quotquot punierint xp̄ianos q̄ magis hic creuerint ꝛ facti sunt gloriosi p ꝟo dogmate morientes. Inuidiā ergo habēs eoꝝ glorie a tormētis abstinuit iudicās esse necessariū vt sermone poti⁹ ꝛ ammonitiōe ad paganitatē colēdā populo suaderet: credens etiam hic se monstrare clemētē.

¶ Capitulum. vi.

Dicitur em̄ q2 dū cōstātinopolim apd̄ fortunā sacrificaret: accessisset ad eū maris eps calcedonie: ꝛ publice ipsū ꝛ sine deo apostatāq; vocitasset: illū vero solā ei improperasse cecitatē. Erat em̄ senex ꝛ imbecillitate oculoꝝ manu alteri⁹ agebat. Super hec volēs etiā lacerare deuz consuete dixit. Neq; galileus de⁹ tu⁹ curare te potest. Respondens vero maris dixit. Ego inquit deo meo pro cecitate gratias ago: q2 hoc ideo est gestum ne te videam pietate nudatū. Imperator autem nihil rn̄dēs abscessit. Sic em̄ putabat potius roborari paganitatē: si se patientē ac mitem christiano populo demonstrasset.

¶ Capitulum. vij.

Hec itaq; faciens q̄ fuerāt a cōstātio fugati pro religione reuocauit ꝛ cōfiscatis patrimonia sua restituit: p̄cipiēs populo vt nullum lederēt christianū neq; nolētē sacrificare cōpellerēt: sponte vero accedentes ad aras pri⁹ expiari apud demones: purgariq; solitis eoꝝ sacrificijs preparabat. Clericis autem omnia priuilegia honores cōsuetudinesq; subtraxit: ꝛ leges positas p eis soluit: ipsosq; curie tradidit: simul ꝛ virgines atq; viduas q̄ p penuria iter clericos pascebant iussit exigi ea

que vndum a publico accepissent. Cōstātinus eñ imperator disponēs res ecclesiarū vnicuiq; ciuitati ꝓspexit: vt clerus sufficiētie molumēta perciperet: ⁊ hoc lege firmauit qd hactenus mortuo iuliano seruabat. Hāc exactionē aiūt nimis fuisse crudelē. Auferebātq; eñ subinde pecunias ⁊ ornamēta sacra: templaq; sub cōstātino ⁊ cōstātio fundata destruebātur. Date ad edificia pecunie rursus exigebant. Hac occasione sacerdotes ⁊ clerici ⁊ ppl's christianus crudeliter vexabat.

¶Socrates. Capitulum.viij.

Per idem tempus in alexādrinorū maxima ciuitate cōtigit ex hmōi causa seditio. Erat locus quidā in ciuitate antiquis tēporibus desolatus atq; neglectus: multaq; sorde completus hic pagani olim dee methre sacrificātes homines immolabant quē locū cōstantius quasi vacantē ecclesie alexandrine concesserat. Hic georgius volens oratoriū fabricari repurgiū faciebat. Qd dū fieret inuentū est illic aditū in multa profunditate cōstructū in quo paganoꝝ ministeria celebrabant. Erāt eñ ibi caluarie hominū plurime: maiorū pariter ⁊ infantiū qui perhibebant illic extincti vt ex eorum viscerib⁹ artes magicas exercerent. Hec igit christiani repericntes in adito methre studuerūt ad irrisionē paganoꝝ vniuersis hec facinora referare: diuulgabātq; capita hoim q̄ cōpererāt. Hec alexādrie pagani respiciētes ⁊ opprobriū nō ferētes: ira succēsi sunt: ⁊ oē q ad pñs leuenerūt arma iudicātes: impetu ꝯ xpianos facto multos interemerūt. Alios gladijs: alios fustib⁹ aut lapidib⁹: alios funib⁹ strāgulātes: quosdā etiā crucifigentes ad sacre crucis iniuriā plimos diuersis vulnerib⁹ affligētes. Et ita gestū est vt neq; ꝓximis parcerēt: sꝫ phs phm ꝑsecutus: ⁊ frater fratrē: pr̄ parētes ⁊ filios in uicē l sua nece grassati sūt. Quāobrē xpiani eūdē locū purgare deuerūt. Capi.ix.

Preterea cū iudices denūciassent mortuū fuisse cōstātiū ⁊ imperare iulianū: seditionē fecit in alexandria populus paganoꝝ impetu facto ꝯtra georgiū vinculis eū alligauerūt. Quē post paululū venientes ad carcerē peremerūt: cuiusq; cadauer impōnētes camelo a mane vsq; ad vesperā per totā portauerūt ciuitatem: ⁊ circa sero cōcremauerunt. ¶Multi ferūt arrianoꝝ q ab ꝯmatoribus athanasij factū: sed ego reor indubitanter hoc fecisse gētiles: cū vtiq; ⁊ querelas haberēt aduersus ꝓpter idola ⁊ tēploꝝ iniurias: ꝓhibitionemq; solēnitatū: quod etiā iulianus sic se habuisse testatur p literas ad alexandrinos missas: in quib⁹ culpat eos penamq; relaxat quasi ꝓpter reuerentiā serapis quē ciuitatis conseruatorem dicit: et alexandri conditoris eius: necnon iuliani sui auunculi in paganitate deuoti ⁊ christianos nimis odientis.

¶Capitulum.x.

Igitur eñ q2 studiū habuerit vt in thesauros imperatoris plurima ⁊ pretiosa ecclesie anthiochene vasa reconderet ⁊ qñ clausisset ecclesias ⁊ vniuersos clericos effugasset ⁊ solū tūc theodoritū stetisse ꝑsbyterū. Quē dū tāq; vasoꝝ custodē cōprehensum crudeliter sauciasset: nouissime gladio ꝑcepit occidi. Qui fortiter inter vniuersa tormēta rfidit. Et ꝓ dogmatis cōfessione deuicit. Cūq; vniuersa deo dicata vasa ⁊ pallia collegisset ꝓijciens hec in terra ꝯtumelijs ⁊ iniurijs vrcluit agēs christū: super ea etiā sedit: ⁊ cumulū auxit iniuriarū. Moxq; verē da ei⁹ ⁊ loca femorib⁹ circūposita ferūt eē ꝑcussa: ⁊ ad tm̄ ꝑuenit vsq; ad putredinē vt vermes crearet: medicis laborātib⁹ nec valētib⁹ vincere passionē. Cōficiebāt eñ oīmoda ꝑtiosaq; medicamina ex pinguib⁹ volatilib⁹ vt eoꝝ crassitudine corrupta ⁊ putrida mēbra linirētur. Hoc facto vermes ad supficiē ꝓuocabāt: q2 in ꝓfundo ebullictes viuas serpebant carnes. Et donec moreret nō fuit ab hac passiōe securus. Hoc itaq; claruit diuina indignatiōe gestū dū etiā custodes imperialiū thesauroꝝ ⁊ alij plurimi aduersus ecclesias insurgentes: inopinata ⁊ miserāda morte de

functi sunt quasi superna indignatione
damnati ¶Capitulū.xi.

Is dictis tempus
est vt memoriā faciamus euse
bij ⁊ nectari ⁊ zenonis fratruȝ
christianoꝝ cōtra quos odiuȝ
exercētes populi gazeoꝝ domi celatos ⁊
cōprehēsos vinculisq̄ traditos atq̄ fla=
gellatos postea cōuenientes in theatrū
aduersus eos clamare ceperūt: quasi eo=
rū tēpla destruxissent ⁊ in iniurias paga
noꝝ p̄terito tp̄e multa gessissent. Cūq̄ al
terutros vt vulgi moris est excitarēt: con
currētes ad carcerē ⁊ educētes eos crude
liter occiderūt nūc in terra ꝓnos: nūc su
pinos trahētes atq̄ percutiētes ⁊ vulne
rātes lignis lapidibꝰ atq̄ fustibꝰ. Audi
ui nāq̄ etiā mulieres egressas: ⁊ cum ra
dijs telarū eoꝝ corpora vulnerasse ⁊ co=
cos publicos: alios aquā: alios feruētes
ollas fudisse sup eos alios subulis eorū
mēbris pforasse. Cūq̄ eos dilacerassent
capiteq̄ fregissent ita vt cerebrū in terra
iaceret: deduxerunt ante vrbē vbi sole=
bāt mortua iumēta proijcere. ibiq̄ eorū
cōcremātes ossa q̄ remāserāt inter cada
uera cameloꝝ ⁊ asinoꝝ permiscuerūt ne
possent facile reperiri: qđ nō diu latuit.
Quedā nāq̄ mulier christia nō tñ de ga
ʒa diuino p̄cepto per noctē colligēs ⁊ in
vrnā recōdens zenoni eoꝝ cōsobrino ser
uāda cōtradidit. Deus em̄ per visuȝ mu
lieris reuelauit hunc virū: ei nanq̄ erat
ignotus ⁊ nuper habita persecutione ce
labat. Hoc ergo mō p mulierē reliquias
eoꝝ accepit et interim domi seruabat.
¶Cūq̄ is eiusdē ecclesie suscepisset ep̄a
tum imperāte theodosio fabricata basi=
lica ante ciuitatē ⁊ altare fixo ossa mar=
rū collocauit iuxta ꝯfessorē nestorē. Qui
dū in vita sua cū istis suis ꝓximis habi
taret: cum martyribꝰ cōprehensus a po
pulo vinculis eoꝝ flagellisq̄ participa=
tus est. Is enim duȝ traheretur habens
pulcherrimū corpus ad miserationē per
sequētes adduxit. Quē āte portas semi=
uiuū morti tñ proximū proiecerūt. Hūc
colligētes q̄dā zenoni detulerūt. Apud
quē dum curaretur defunctus est.

¶Capitulum.xij.

Nter hec autē
dū hilarionē mōachū
gazei requirerēt fugit
in siciliā vbi ligna de
mōtibꝰ colligēs: ⁊ ī ci=
uitate vēdēs: trāsibat
q̄tidianā vitā. Cunq̄
eiꝰ illic vtꝰ fuisset patefacta: p demones
venit ī dalmatias ibiq̄ vtute diuina plu
rima miracula faciebat: ita vt etiā mare
qđ q̄dā occupauerat loca sua orone repel
leret. Sed etiā hinc rursus abscessit: q̄
vbi laudabat habitare declinabat: demu
tādo loca cūctis eē stupebat incertꝰ atq̄
opinionē suā crebra īmigratiōe destrue=
re. Nouissime vo dū nauigaret cyprū ve
nit in pafuȝ. Inuitatusq̄ ab ep̄o pafi di=
lexit locū ⁊ circa p̄diū charybdim nūcu=
patū pbatꝰ est. Quē vt martyr nō eēt fu
ga ꝓhibuit. Fugiebat em̄ q̄ p̄ceptū diui
num est nō expectare persecutores. Nā
qui in persecutione cōprehendunt forti=
ter ferre iubentur. Gazei siquidem ⁊ ale
xandrini cōtra christianos talia gessisse
noscūtur. Sed heliopolitani ⁊ arethusi
siriā habitātes ad tantā venere crudeli
tatē sicut illorū tēporū holes explanarūt
vt sacras virgines insolitas a populo vi
deri publice nu B datas stare coge=
rent in theatro. Quas p̄mitꝰ irriserūt
postea totonderūt: nouissime per mediū
sectas: porcos vt eas comederent ꝓuoca
bant. Ut ergo reor heliopolitas ad crude
litatē sacrarū virginū res illa pduxit eo
q̄ paterna cōsuetudo qua fornicabātur
eoꝝ virgines anteq̄ nuberent ꝓhibita
videret. Cōstantinus enim destructo in
ea ciuitate veneris tēplo: priꝰ apud eos
cōstruxit ecclesiā ⁊ cōsuetas fornicatiōes
lege ꝓhibuit exerceri. Arethusij vo C
marcū sue ciuitatis ep̄m senē vita ⁊ ꝯuer
satiōe reuerēdū: mirabili morte pereme
runt. Hunc em̄ etiaȝ priꝰ habuerūt odio
sum: eo qđ Constantij temporibus vt pa
ganos ad christianitatē reduceret tēplū
eorum ornatissimuȝ preciosumq̄ destru
xerit. Cūq̄ iulianus imperasset motus
in eum est: ⁊ precepit vt aut estimatio=
nem populi redderet aut eum rursus
edificaret. Et dum, vtrunq̄ impossibile

foret christiano similiter z sacerdoti pri-mo fugit sm euangelicã legem. Postea vero cum multi propter eum periculis z necessitatibus subderentur: de fuga re-uersus est z sponte semetipsum populo quod vellent in eum exercere contradi-cit. Qui dum laudare philosophum de-buissent: credentes potius contemptorem irruẽtes in eum z per singulas pla-teas trahentes eius capillos z membra dilacerabant viri simul z femine ita vt subtilibus testibus eius aures abscinde-rent. Uerum infantes apud magistros positi deludebant ei alapis cedentes et graphijs sine aliqua parcitate pungen-tes. Quem etiam in cunicula deposuere ferentia. Cumq̃ adhuc respiraret eũ ex melle z linquamine perungentes z in sportam mittentes appenderunt in ae-rem. Dicit ergo q̃ tũc vespis z apib9 eũ contingentibus: z carnes eius vescenti bus dixerit arethusijs quia ipse quidem esset excelsus: illos vero videret in humi li constitutione sed postea hoc etiam ip-sos fore passuros. ℭ Theodoricus. Hoc igitur argenteo cogebant eum vt tem-plum reedificaret aut daret expensas. Quod dum non faceret putantes pau-perem vel medietatem petebãt pecunia rum nouissime vel paucum aliquid exi-gebant. Quibus ait. Nec vnum obolum pro omnibus dabo: sic igitur superatu; ab eius se suspẽdere supplicijs. ℭ Sozome. ℭ Sermo fertur quia tunc prefectus pre cipue paganus fuerit ammiratus mar-ci constantiam z ad principem veniens quereretur dicens esse verecundu; vt in vno sene tanta tormenta committeren-tur et christianos dum talia paterentur fieri gloriosos: se vero magis esse oppro-brio. Marcus ergo tali est fine coronat9.

ℭ Capitulum.xiij.

Eodem tempore ma cedonius quoq̃ theodolus et B thacianus friges marty-rum pignora consecuti sunt. Nam dum in media ciuitate frigie templum ape-ruisset prouincie iudex: z longo tempo-re plenum ruderibus emundaret: ingre-dientes isti per noctem idola contriue-runt. Cũq̃ ꝑpter hoc multi cõprehẽsi ad supplicium ducerentur: illi semetipsos inno-tuerũt. Quos dũ iudex quasi habita sa-tisfactiõe delictorũ nollet occidere: popu lis clamãtibus vario tormentorum genere castigauit. Nouissime vero in craticulis superpositos ardere precepit. Cũq̃ cre-marent si assis inquiũt carnib9 o amatie delectaris. sic eẽi vocabat iudex: altera latera ignib9 obice ne dũ comedere cepe ris carnes semicrudas inuenias. et isti ergo fortissimi certamie deuicerũt. Aiũt itaq̃ busirim lan B cyra galacie cla-rissimã fortissimãq̃ habuisse confessionẽ cũ fuisset i herese q̃ vocat encratistarũ.i. abstinentiũ. Tũc eẽi dũ iudex cõprehen-disset quasi ꝯ paganos insilientẽ torque re volebat in publico iussitq̃ vt appẽde-ret in ligno. Tũc busiris extẽsis cito ma-nibus supra caput nudauit latera dicẽs opus nõ esse vt ministri; appendẽtes eũ deponẽtesq̃ laborarẽt: cũ eẽt ipe ꝑn9 ad penã quã vellẽt exercere: z latera sua tot torib9 ꝑpararet: miratusq̃ eius ꝑmissio-nẽ iudex rei experimẽto magis obstupuit. Nã dũ vngule ferree ei9 latera vehemen tius exararẽt: donec iudici placuisset su-stinuit manus extẽsas z plagas cũ ala-critate suscepit. Post hec aũt reductus in vincula quiescebat. Porro post paululũ morte nũtiata iuliani: vsq̃ ad theodosij principatũ vixit z in ecc̃liam catholicaz acta penitentia prioris hereseos conuer-satus est.

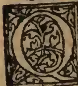
ℭ Capitulum.xiiij.

In illo siquidem tẽ pore ferũt virũ fuisse marty-rio basiliũ ecc̃he ancirane ꝑs-byterũ z eupsichiũ cesariẽ.ca padocie ducta nup vxore du; adhuc q̃si spõsus eẽ videret. Eupsichi9 eẽi perempt9 ẽ propt fortune tẽplũ qđ sicuti iã dixim9 diruptũ fuerat z in cõe cesarien.irã ꝑnci pis sunt experti: z alij q̃dẽ morte alij fuga mulctati sunt. Basili9 autẽ studiosus vir circa dogma ꝓbat9 dũ vixit ꝯstãti9 resti-tit arrianis. Et ꝑpterea eudoxij decreto ab ordine est remot9 ecclesiastico. Cũ ve ro iulianus tenuisset imperium christia-nos publice commonebat vt proprium dogma seruarent: nec paganorũ superstit

tione macularent: honoresque collatos a principe pro nihilo iudicarēt: tpales vtique et ppetue dānatiōis autores. Propterea ergo in suspitione et odiū veniēs paganorum quū publice sacrificantes inspiciens stabat et ingemiscens orabat atque clamabat ne vllus xpianorum huiusmōi errore teneretur obnoxius: cōprehensus et traditus prouincie iudici multa tormēta fortiter sustinens martyrio coronat9 est. Hec ergo colligēs sub vno retuli licet diuersi anni vel dies eorum videantur esse martyrij.

¶ Theodoricus. Capitulū. xv.

Ue enim idolorum seductionibus subditi tempore illo A commiserunt: multa quidē sunt et pprijs libris egentia. Sed ego ex multis pauca narrabo. In ascalonia sidē et gaza virorum sacerdotio dignorum et mulierū virginitatis cōuersatione pollentium diuidētes vteros et ordeo cumulātes opposuerūt comestioni porcorum. In sebastia vero que est eiusdem B prouincie ciuitas: ioannis baptiste sepulchrū aperuerunt: et ignique tradiderunt: ossa vero ac pulverem disperserunt. Porro scelus qd in phenice cōmiserūt qs poterit vel dicere sine lachrymis vel audire? In heliopoli C etiā que est circa libanū erat quidam diaconus nōie cyrillus. Is imperāte cōstantio succensus zelo diuino multa idola que ibi adorabant cōtriuit et igni cremauit. Cuius actiōis memores nec noiandi viri nō solū peremerūt eū sed etiā secantes ventrē ex eius iecore comederūt. Qui tū oīm inspectatorē nō potuerūt effugere: sed dignas reddiderunt sua presumptione penas. Quicūque enī illo scelere participati sunt dentibus caruerūt et facti oēs elingues sunt. Nā et ipse lingue pariter defluxerunt cōsumpte putredine. Perdiderūt etiā visum: et etiā passionibus suis xputē pdicauerunt oībus pietatis.

¶ Capitulum. xvi.

N Emesa vero que est in ei9 cōfinio ciuitatis dyonisio gūdini .i. muliebri ecclesiā q̄ deo nuper fuerat edificata dedicauerūt et ad derisionē simulachrū illuc statuētes: androgynum idest qd virū monstraret ac feminam. In dorostolo vo in insigni trachie ciuitate emilianus inuictissimus decertatos a capitolino vniuerse trachie iudice igni traditus est. Porro marci arethusū epi gesta vel passio sosocei cōtētione noscitur indigere vt digne actus illius tragedie ordine recitent.

¶ Capitulum. xvij.

Nnumera quoque alia omni terra et mari ab impijs cōtra pios illo tpe sunt cōmissa. Tūc igit apte deo odibilis impator: cōtra pietatē ponebat leges et primū quidē interdixit galileorū filijs (sic eī saluatoris nrī cultores noiabat) poetarum et rhetorum atque phorum legere disciplinas. Proprijs indt pēnis sm puerbiū vulneramur. Ex nrīs enī armati cōscriptiōib9 cōtra nos bella suscipiunt. Post hāc aliā posuit legē precipiēs galileos expelli militijs. Socrates. Ca. xviij.

Gitur athanasiū de fuga remeantem alexandrinorum populus libēter excepit. Expuleruntque ecclesijs arrianos et athanasio scepta venerabilis tradiderunt. Uerum arriani in domibus ignobilibus se colligentes in loco georgij luciū habuerūt. ¶ Capi. xix.

A siquidem tempestate lucifer caralensis: et eusebi9 vercellēsis epī imperatoris iussione ab exilio reuocant. Utrū enī vltra thebaidis terlos ab exilio remeātes: tractabāt quēadmodū corruptā ecclīaz repārēt. Placuit igit vt lucifer qdē ad anthiochiā syrie pueniret eusebius alexādriā vt vna cū athanasio facto cōcilio ecclīe dogmata repararent. Lucifer tū misit in locū suū dyaconū per quē pfessus est ratū se habiturum qd esset cōcilio ordinate cōstitutū. Ipse autem veniēs antiochiā fluctuantē inuenit ecclesiam: erat enī inter se turba diuisa et non tantū heresis arriana que erat sub euzoio diuidebat ecclīam: sed etiā meleciū sequaces

q sequaces studiū habētes circa suū psulem a suis cōsortib⁹ recesserūt. Tūc ergo lucifer ordinās eis Paulinū epm rursus abscessit. Eusebius autē veniēs alexandriam cum athanasio cōciliū celebrauit.

Capitulum.xx.

Onuenerunt q̄ ex diuersis ciuitatibus epi & de maximis necessarijs rebus habuere tractatum. Ubi etiam de sancti spiritus diuinitate tractātes eū in cōsubstantiali trinitate comprehenderunt. Et verbum inhumanatum nō solū carne sz etiā aiā declararunt sicut olim viris ecclesiasticis cōplacuerat. Non eñ nouā religionem in ecclesiam introduxerunt: sed quo modo ab initio ecclesiastica traditio docuit xpianos. Sic eñ oēs antiqui ex hoc habita huius disputatiōe sermonis scripturā nobis probatissimā reliquerunt. Nam hireneus & clemens & apollinari⁹ hierapolites & serapio anthiochene presul ecclesie aiatum eum qui inhumanat⁹ est in suis sermonib⁹ sunt pfessi. Necnō per berillum epm filadelfie i arabia constitute facta synodus: scribēs ad eundez berillū hec ipa contradidit. Sed etiā orîgenes vbiq̄ in suis libris aiatuz noiauit eum q̄ est inhūanatus: ppter tñ nouos thomus eius in genesi hoc sacramētū cōgruenter exponit. vbi adā quidem xpm euam vero ecclesiam latius explanauit. Horum itaq̄ dictorum digni sunt testes sanct⁹ pamphilus & q̄ ex eo habebat cognomen eusebius. Ambo nanq̄ & cōiter origenis vitā cōmēdantes: & eius aduersarijs resistētes insignibusq̄ libris satisfactionem p eo cōponētes: nō primū origenē ad hanc disputationē venisse dicūt sed mysticā eccłie interpretatū fuisse traditionē. At illi q̄ alexandriam conuenerunt: nō sine subtili inuestigatione questionem de substātia & subsistētia reliq̄runt. Osius namq̄ cordube hispanie presul de quo iā sermo prelatus est premissus ab imperatore constātino vt flāmam tunc ab arrio excitatam extingueret: etiā sabelij libiēsis dogma destruxit de substantia ac subsistētia habuit questionez.

Sozomenus. Interea plurimi epi in alexandria congregati cū athanasio & eusebio niceni cōcilij cōstituta roborauerunt: & cōsubstātialē pri ac filio spiritum sanctū sunt ɔfessi: trinitatēq̄ noiauerūt. Et qm̄ de substātia & subsistētia questio turbabat ecclesias sapienter decretum est vt his nominib⁹ ɔtra sabellianos solos vtamur ne noim inopia idem putet esse subsistētia q̄ substātia. Socrates.

Capitulum.xxi.

Ec quidem tunc synodus: nos autem de substantia & subsistētia si quid nouim⁹ absurdū non est breuiter indicare. Igit q̄ helladicā explanauere prudētiā: substātiā q̄dē diuerso mō diffiniuerūt. Subsistētie xo neq̄ sermonē fecerūt vllū. Heryne⁹ aūt grāmatic⁹ in libro vbi verba per literā collegit: etiā barbarū vocat hoc verbū: neq̄ apō aliquos antiquorū dictū & vel si alicubi sit inuētū nō hoc iudicare qō nunc intelligit. Nā apud sophoclē in phemea locū insidiarū significare subsistentiā meminit. Apud menandrum veluti feces que ex vino colligunt in dolio subsistētiā designare dicit. Sciēdū tñ q2 lz antiq̄ phi hūc sermonē reliq̄runt: tñ iuniores phorū p substātia subsistētie sermone sunt vsi. Substātie xo diffinitionē diuersis modis explanauerūt. Si ergo diffinitiōe substātia circūscribit quō in deo q̄ nō pōt ɔprehēdi pprie hoc vti sermone poterim⁹. Uerū euagrius in monachico libro petulāter q̄dē & incōsiderate de deo disputādū esse phibuit. Diffiniri xo diuinitatē modis oibus interdixit. Ait eñ rerū cōpositarū esse diffinitiōes. Js itaq̄ sic ait. Ois inq̄t ppositio aut gen⁹ hz qō predicat aut speciem aut differentiā: aut propriū aut accidēs: aut ex his cōpositaz orationē. Sz nihil i sctā trinitate hoꝝ q̄ dicta sunt poterit cōprehēdi. Igit qō ineffabile est rōne taciturnitatis adoret. Hec q̄dē euagri⁹. Nos autē lz facta digressione hec dixisse videamur tñ tāq̄ vtilē historie cāz nos retulisse non penitet.

Pars libri athanasij de satisfactiōe fuge. Capitulum.xxij.

Erum athanasius
librum de satisfactione fuge
olim a se cõscriptuz tunc eis
presentibus legit. Cuius par
tes vtiles: ⁊ que prosint hic interẽs totũ
librũ multorũ versiuz q̃rere ⁊ legere stu
diosos adimoneo. Ait eñ. Ecce huiusmo
di sunt presumptões impiorꝫ: hec agẽtes
nec erubescẽtes: i quib⁹ primũ cõtra nos
mala sunt machinati hacten⁹ accusant
qm̃ manus eorum preparatas necib⁹ de
clinare potuim⁹: ⁊ amarissime poti⁹ inge
miscunt: qm̃ nos penit⁹ amputare nequi
uerũt: ⁊ improperãt timoris causaz igno
rantes: qr dum hoc submurmurãt / in se=
metipsos magis retorquẽt culpã. Nã si
fugere malũ est: persequi multo deteri⁹.
Hic quidẽ ne moriat abscõdit: hic aũt ꝑ
sequitur vt occidat. Et vt fugiat quidez
scriptũ est. Qui aũt q̃rit occidere preua=
ricatur legẽ: ⁊ magis ipse fugiẽdi prebet
occasionẽ. Si ergo fugã improperãt ipse
quẽtes: erubescãt poti⁹ semetipsos. Quie
scant insidiari ⁊ requiescũt cõtinuo fugiẽ
tes. Sed a calliditate nõ desinũt sua ⁊ cõ
prehẽdere omni virtute festinãt: sciẽtes
qr fuga ꝑsecutionẽ patientiũ indiciũ est:
maximũ ꝑsequẽtiũ. Nullus eñ mitẽ at=
q; clemẽte fugit aliq̃n: sed magis ferocẽ
simul ⁊ calidũ. Ois eñ qui gemebat ⁊ ve
xabat a Saul fugiebat ⁊ veniebat ad da
uid. Sed isti ꝓpterea eos q̃ absconsi sunt
interimere studẽt: ne eorꝫ malitiã videã
tur arguere: qui etiã in hac parte ꝑcecant.
Nã quãto fuga manifestior est tãto am=
plius eorꝫ insidijs neces exiliaq; cõmissa
oib⁹ sunt aperta. Na siue perimãt: mors
cõtra eos semꝑ exclamat: siue rursus ꝯxi
lia iminent vbiq; ipsi ꝯtra se mali memo
riã destinare noscunt Et siquidẽ sanam
haberẽt mẽtẽ: viderẽt semetipsos in his
esse cõstrictos: seq; in cõcilijs suis offen=
dere: Sed qm̃ sapere perdiderũt ꝓpter=
ea ꝑsecutione decipiunt: ⁊ querẽtes occi
dere suã non ꝯtẽplant impietatẽ. Nã si
derogant eis qui fugiũt q̃rentes occide=
re: quid faciant cũ vident iacob fugientẽ
esau fratrẽ suũ: ⁊ moysen in madiã descẽ
disse ꝓpter Pharaonis timorẽ? Quõ sa=
tisfacient fugiẽti dauid saul qui in domũ
misit vt interimeret eum dum abscõsus
esset in speluca: ⁊ mutasset vultũ suum do
nec declinaret ab abimelech. ob quã cau
sam inimicorũ euasit insidias. Quid di=
cent isti qui oia proferũt petulãter vidẽ
tes maximũ heliã: in oratiõe quidẽ mor=
tuũ suscitasse: ⁊ tñ abscõsuz ꝓpter achab
⁊ fugisse ꝓpter insidias hiezabel. Tunc
etiã q̃siti filij ꝓphetarũ celati sunt laten
tes in speluncis apud abdiã. Sed si hec
tanq̃ vetera nõ legerunt: saltẽ memoriã
habent euãgeliorꝫ. Nam ⁊ discipuli pro
pter metum iudeorꝫ recesserunt celantes
semetipsos: ⁊ paulus in damasco / a principe
gẽtis quesit⁹ de muro in sportaz de=
posit⁹ est ⁊ manus querẽtis effugijt. Hec
igitur de sanctis viris scriptura dicente:
quã putas excusationẽ sue petulãtie po
terũt inuenire. Siue ergo timorẽ impro=
perent cõtra semetipsos vesani loquunt
siue cõtra voluntatẽ dei: hoc dicant fieri
scripturarũ diuinarũ videtur penitus in
experti. Nã i lege preceptũ fuit vt depu=
tarentur etiã ciuitates ad fugã: quaten⁹
hi qui querebãtur ad mortẽ quoquomo=
do liberari possent. In nouissimo vero tẽ
pore seculorũ veniẽs: ipsum quod moysi
locutum est patris verbũ rursus hoc de=
dit mandatũ dicens. Cum persecuti vos
fuerint in hac ciuitate fugite ad aliã. Et
post pauca dicit. Cum ergo videritis ab
hominationẽ desolationis que dicta est
per danielẽ prophetã stantem i loco san=
cto qui legit intelligat. Tũc qui in iudea
sunt fugiant in montana: qui in tecto est
nõ descẽdat tollere aliquid de domo sua
qui in agro nõ reuertatur tollere vestes
suas Hec etiam sciẽtes sancti hmõi ha=
buerunt cõuersationis modũ. Que enim
nũc ꝑcepit dñs: hec etiã ante incarnataz
sui presentiam in sanctis locutus est. Et
hic est hoim terminus ad ꝑsecutionẽ du
cens vt quod de⁹ iubet hoc faciant. Pro
pterea ⁊ ipsum verbum propter nos hu
manatum cuz quereretur sicuti nos ipse
abscondi dignatũ est: ⁊ iterum dũ ꝑsecu=
tionem pateretur fugijt ⁊ insidias decli
nauit. Dicebat enim eum sicuti famẽ et
sitim etiam hoc pati et hoc modo osten=
dere semetipsum humanatuz. Ab initio
siquidem morꝫ homo factus est: cuz esset

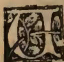
paruulus ipse per angelū mandauit Joseph. Surgēs sume puerū & matrē eius et fuge in egyptū. Futurus est enim herodes querere animā pueri. ¶ Mortuo quoq; herode videtur ꝓpter archelaum filiū eius in nazareth fugisse qñ iā etiaz deū semetipsum innotescebat: & manum aridā restituerat sanā: & pharisei quidē egredientes cōciliū fecerūt aduersus euz vt eū occiderēt. Jesus aūt sciēs discessit inde. Nam & qñ lazarū suscitauit a mortuis: ab illa inqt die cogitauerūt vt occiderēt eū. Jesus ergo iā nō palā ambulabat inter iudeos: sed abijt inde in regionē iuxta desertū. Deinde saluatore dicēte. Anteq̄ abraam fieret ego sum: iudei quidē tulerūt lapides vt mitterēt super eum. Jesus aūt abscōsus est & exijt de templo. Et trāsiēs per mediū eorū ibat & ita discessit. Putas hec vidētes magis autē audientes cū nō videāt quomodo secūdū quod scriptū est nō debēt igne cōburi qm̄ cōtraria his q̄ dñs facit & docet cogitāt & loquuntur? Nā qñ Joānes martyriū sustinuit eiusq; corp⁹ sepelire discipuli/audiēs Jesus discessit inde in nauē ad deserti locū seorsuz. Dñs itaq; hec faciens ita dicebat. Sed vtinaz isti vel sic erubescerent/& vsq; ad homines suā petulātiā declararēt: & nō magis ac magis insanientes viderētur etiā ipsuz arguere saluatorē ꝯtra eū vtiq; blasphemias meditātes. Sed neq; vesanorū quilibet eos poterit sustinere cū arguātur nec euāgelia ipsa nosse. Et em̄ occasio nostre discessionis & fuge rationabilis atq; vera quā in saluatore quidem euāgeliste positam memorauerunt. Nos autem etiā in sanctis viris oportet talia cogitare. Nā ea que de saluatore humano modo cōscripta sunt eadem cōmuniter humano generi deputātur. Que nostra sunt ille suscepit & passiōes nostre infirmitatis ostēdit. Quod Joannes ita conscripsit. Querebāt ergo eum tenere & nullus misit in eum manus/quia nondum venerat hora eius. Naz anteq̄ hec venirēt dicebat ipse matri nondum venit hora mea. Et eis qui fratres eius appellabantur ait. Meum tempus nondum venit. Rursus autē tempore passionis discipulis dicebat. Dormite iaz & requiescite. Ecce em̄ appropinquabit hora et filius hominis tradetur in manus peccatorū. Sed neq; anteq̄ veniret tēpus teneri se passus est neq; cū venisset tēpus absconsus est: sed etiam semetipsum tradidit aduersarijs. Sic & beati martyres in ꝑsecutorib⁹ tēporalib⁹ custodiebāt semetipsos: & dū quererētur ꝑ latibula fugiebāt. Cū vero inuenirentur martyrio se subdebāt. Hec de athanasio retulisse sufficiat.

¶ Capitulum.xxiij.

Eusebi⁹ interea vercellēsis ep̄s repēte postmodū ab alexādria venit ad anthiochiā. Et inueniens paulinū a lucifero ꝯsecratū: plebēq; diuisaz/meleciūq; seq̄ces missas faciētes seorsum valde cōmot⁹ est q̄ facte ordinatiōi nō vniuersi cōsenserant: reprehēditq; apud semetipsum quod gestū est/& ꝓ reuerētia luciferi: habita taciturnitate discessit ꝓmittens in cōuētu ep̄orum q̄ gesta fuerant emēdāda: habens tñ curā maximā eos vnire nō potuit. ¶ Inter hec etiā melecius ab exilio remeauit inueniēsq; seorsum celebrare collectas socios suos p̄sidebat eis: sed ecclesias quidē obtinebat Euzoi⁹ arrij dogmatis p̄sul. Porro paulinus vnā tātūmodo paruā intra ciuitatē detinebat ecclesiā: ex qua eū Euzoius ꝓ sui reuerentia nō eiecit. Melecius aūt extra ciuitatē portas solēnia celebrabat. Tunc igitur hoc modo de antiochia discessit eusebi⁹: verū lucifer sentiēs nō suscipere eusebiū eius ordinationē hoc putauit iniuriosum ac vehemēter irascebatur: & communicare declinabat eusebio. Sed etiam que synodo placuerant per contentionem reprobare nitebatur. Hec dū inter eos tristitie tēpore gererentur: multos ab ecclesia remouerunt & denuo altera luciferianoruz heresis est exorta. Sed lucifer iram suam nequaq̄ complere preualuit. Erat em̄ cōfessionibus suis obstrictus/dū per suuz dyaconū promisisset ratum se habiturum quod fuisset a concilio diffinitū. Quapropter ipse quidem ecclesie tenens fidem sardineaz ad proprium remeauit thronum. Hi vero

qui prius cū eo ꝯtristati fuerāt: hactenꝰ ab ecclesia segregant. Uerū eusebius ad instar optimi medici iter faciēs p oriētē infirmos fide recreabat imbuēs atq̃ docēs predicationibꝰ ecclesiasticis vniuersos. Hinc transiens venit illyricū: ⁊ inde rursꝰ italiā pagrāo hec ipsa ꝓnūtiabat.

¶ Capitulum. xxiiij.

Erum hilarius pictauiēsis secunde aquitanie pontifex: recte fidei dogmata dudum preseminauerat tam Italis q̃ Gallicanis episcopis q̃ppe cuꝫ primus ab exilio remeasset: vterq̃ ergo fortiter in fide laborauerunt. Sed hilarius tanq̃ disertus suis libris satisfactionem de trinitatis consubstantialitate cōscripsit. Quibus hoc sufficiēter exposuit ⁊ vehementer arrianorū dogma destruxit. Hec itaq̃ post breue eorū exilij tempus celebrata noscuntur.

¶ Capitulum. xxv.

Alsiquidez tēpestate macedonij sectatores: et eleusij: Eustachij atq̃ sophronij: oēs ab vno macedonio nūcupati sunt cōciliaq̃ frequētia faciebant. Et conuocantes qui in seleutia eos secuti fuerant: anathematizauerunt alterius partis episcopos: idest consentientes acatio fidemq̃ ariminensis concilij respuentes ea magis q̃ fuerāt recitata seleutiam ⁊ antiochiam exposita firmauerunt. Qui dū requisiti fuissent ab aliquibus dicētibus. Uos q̃ nūc macedoni vocamini: si aliud sapitis q̃ sectatores Acacij cur eorū hactenus tāq̃ eadē sapiētiū estis cōmunione participati. Ita venenose respōderunt. Per sofroniū pōpeiaspolis pafragoneum episcopum. Occidentales inquit in consubstantialitate languebant. Ecius autem per orientem secundum substātiam dissimilitudinem predicabat: et erant vtraq̃ praua cuꝫ hij quidem inordinate diuisas substantias patris ⁊ filij cōsubstantialitatis nomine copularēt. Ille vero a natura patris naturam filij aperte diuidere credens semetipsum pie predicaret dissimilem esse patri filium per substātiā. His ergo ita putantibus: media via nobis veritatem pietatis habere cōplacuit. Hoc itaq̃ modo querentibus satisfacere nitebantur.

¶ Sozomenus. ¶ Capitulū. xxvj.

Gitur impator audiens Athanasium in alexādrinorū ecclesia cōstitutū hīc ite populo predicare multosq̃ paganoꝝ ad xp̄ianitatē fuisse ꝯuersos eū iussit exire de ciuitate. Qui si maneret damna maxima eū sustinere ꝑcepit: occasionē criminis in euꝫ inueniēs qꝛ dū prioris ꝑncipis tp̄e fuisset fuga mulctatus nō eiꝰ iussione episcopalē recepat sedē. Quāobrē scd̄m impatoris ꝑcepta se ꝑparabat ad fugā. Uidēs igitur circa se xp̄ianorū ppl̄m lachrymātē: habetote inq̃t filioli fiduciaꝫ. Nubes est ⁊ cito ꝑtransiet. Hoc dicto valefecit. Et diligētibus amicis cōmēdauit ecclesiam atq̃ ab alexādria ciuitate discessit.

¶ Capitulum. xxvij.

Praeterea cizicenis legatione fungentibus apud principē de ꝓprijs rebꝰ ⁊ paganorū restitutione tēploꝝ laudans eos ꝓpter sacroꝝ curā q̃ posui lauerāt vniuersa cōcessit. Eleusium autē eius ciuitatis remouit episcopum veluti vastatorē tēplorū: ⁊ qꝛ viduaruꝫ pabula sacrarumq̃ virginū monasteria cōstituerat: paganisq̃ suaserat vt paterna relinquētes ad christiana dogmata se conferrēt. Interdixit etiā christianis pegrinis: ne venirēt ad cizicū credens: quelibet religiōis causa excitarēt seditiōes cosq̃ alij eiꝰ ciuitatis christiani fouerēt ⁊ publicos simul opifices artificesq̃ monete qui in duas diuisi ꝑtes ꝑncipū ꝑceptiōe episcoporū cū vxoribꝰ atq̃ liberis cizicū habitare sunt iussi. Hi em̄ singulis annis certā oblationē publico cōferebāt. Alij q̃dē militū clamydes: alij vero pecūnias nouas. Cū igit̄ modis oibus placuisset iuliano ritū cōstituere paganorū: vim q̃dē inferre atq̃ tormēta populis sacrificare nolētibꝰ fatuū iudicauit. Sꝫ hoc timmodo ꝑcepit vt ꝑ singulas ciuitates numerꝰ

xorū ɔscriberet: quos tñ nequaꝙ̃ aut ora
re prohibuit. sciebat eñ qꝛ nō posset vlla
necessitas suspēdere quod volūtas spōta
nea suggessisset. Porro clericos ꝛ ecclesia
rū presules ciuitatibꝰ suspēdere festina=
bat: studēs vt absentia paulatī̄ soluerent
ecclesia: neqꝫ sacrorū ministri: nec q̄ doce
rēt, vel qui mysterijs participarētur exi
sterent ꝛ per hoc longo tempore paterē=
tur proprie religionis obliuionem.

Capitulum.xxviij.

Onstrēsibꝰ itaqꝫ pu=
blica voce precepit vt titum
illīc ciuitatis epm ꝓcul expel=
lerēt. Cūqꝫ iussisset hoc cleri=
cisqꝫ minaret quasi ipi facerēt turbas in
populo: tūc titus libellū destinauit im=
peratori cōtestans cū ac dicēs: qꝛ inimi=
ca iter se esset turba paganorū atqꝫ chri=
stianorū: ꝛ eius suasione christiani ma=
gis a seditiōe q̄escerēt. Quo facto nisus
est imperator ex huiusmodi verbis tito
inimicitias populi concitare: scribēs bo=
strēsibꝰ: qꝛ titus coꝝ accusator fuisset di=
cēdo suis monitis nō sua volūtate pplm
a seditiōe cessasse: eūqꝫ velut hostē pplo
suadebat expellere. Nō eñ qđ iustū erat
aut legitimū iubebat agi: sꝫ odio religio
nis verbis fiq̄dē culpare: operibꝰ aūt ma
le pficere cōtēdebat. Quapropter p ciui=
tates ꝛ ꝓuincias xpiani diffugebāt. Hu
ius pricipes plurimi meoꝝ fuere ꝓgeni=
toꝝ. Simul ꝛ auus q̄ de pr̄e pagano na=
tus ipse cū tota domo: ꝛ q̄ erāt ex gñe ala
phionis xpiani pmo sunt facti in bethe=
lea vico gazēsi nimiū populoso: habētiqꝫ
tēpla ātiqua edificiaqꝫ pulcherrima ꝛ ma
xime pātheū in ciuitatꝫ arce locatū: emi
nens sup oēm vicū. Quē locū arbitror ex
voce syra ꝛ greca deoꝝ habitaculū nomi
natū. Fert itaqꝫ his oībꝰ fuisse xpianitatꝫ
autorē hilarionē monachū. Cū eñ de=
monio vexaret alafiō diutiꝰ pagani atqꝫ
iudei incātationibꝰ ꝛ lustrationibꝰ apud
eū vsi nihil illi ꝓdesse potuerūt. Uerū hy
lariō solūmō xpi nomē inuocās demoniū
effugauit eūqꝫ i religionē xpianā repēte
trāsposuit. Floruit itaqꝫ meꝰ auus in ex=
ceptionibꝰ ꝛ interpretationibꝰ scriptura=
rū nāꝫ qm̄ erat igeniosus sciaqꝫ fulcitꝰ
ita vt ēt arithmetice artꝫ eēt expertꝰ. Ac
ꝓpterea ascalonitis ꝛ gazēsibꝰ ꝛ in cir=
cuitu xpianis valde gratissimꝰ tāꝙ̃ reli=
gioni necessariꝰ ꝛ ad soluēdas dubitatio
nes scripture diuine ꝓficuꝰ. Primi siq̄dē
isti in eo loco ecclias ꝛ monasteria cōstru
xerūt: easqꝫ honestate atqꝫ hospitalitate
pegrinoꝝ ꝛ idigētiū pariter ornauerunt:
ex q̄ gñe vsqꝫ ad nos fuerunt viri optimi
quos grādeuos iuuēculus ipse cōspexit.

Capitulum.xxix.

Gitur imperator
ɔudū studēs paganitatē i
oī sua ditiōe dilatari: grauī
ter ferebat vidēs xpianos
potiꝰ approbari: ꝛ tēpla q̄dē
erāt apta: sacrificiaqꝫ paganoꝝ p ciuita=
tes scđꝫ volūtatē illiꝰ ꝓcedebāt. Ipe aūt
estuabat ne feruor eiꝰ xpianoꝝ abūdātia
frustraret ꝛ maxie pulsabat: qꝛ multorū
sacerdotū suoꝝ xpianas audiebat vxores
ꝛ filios atqꝫ seruos. Arbitratꝰ aūt xpiani=
tatꝫ statū ex vita bōa ꝛ ɔuersatiōe ɔsiste=
re studuit vbiqꝫ tēpla paganoꝝ ɔstructio
ne ꝛ ordie xpiane religiōis ornare sedibꝰ
atqꝫ ꝓcessiōibꝰ paganorūqꝫ dogmatibus
atqꝫ monitiōibꝰ lectores sue supstitiōis
instituit ad instar clericoꝝ vt ꝛ horas cer
tas ꝛ dies ꝛ orōnes solēniter obseruarēt:
pcipiēs pariter hēre curā viroꝝ atqꝫ mu
lierū philosophare sciētiuꝫ: habitaculis
peregrinoꝝ atqꝫ ꝛ paupeꝝ aliaqꝫ ꝓuidē
tia circa egenos exhibita: paganoꝝ reli=
gionē ɔponere ꝛ pietatꝫ hr̄e nomē. Si q̄s
aūt spōte vel inuite peccaret scđm tradi=
tionē xpianoꝝ instituit: post pniam me=
diocrē sustinere correctionē. Precipue ve
ro zelatꝰ dicit: notas literaꝝ episcopaliū
q̄bꝰ solēt alterutris scribētes cōmēdare
peregrinos ꝛ vbi proficiscūtur ꝛ a q̄bꝰ ve
niūt modis omnibus iudicare: ꝛ solatia
ꝓmereri tāquā noti ꝛ amici sint testimo
nio directi signaculi. Hec cōsiderās festi=
nabat vt pagani xpianorū assuescerētur
officijs. Sed qm̄ multis incredibile ē eū
studia xpianoꝝ sequi voluisse nō aliūde
ꝙ̃ ex ipsius imperatoris sermonibus est
probādū. Huiusmodi eñ arsatio pōtifici
galacie scripta dixerit. Paganorū ritus
nōdū agitur secundū intētionē nostraꝝ

propter cultores eius in negligentia positos. Nam deorũ claritas magnitudo atqꝫ sublimitas oĩ orõne oĩmqꝫ spe maior est. Sꝫ ꝓpitij sint nostris mẽtibꝰ dij: ꝓpter negligẽtiã quã habemus cũ illorũ ꝓuidẽtia paruo tꝑe tãta mutatio facta sit: q̃ tã neqꝫ orare primitus quicũqꝫ presumpserat. Cur ergo credimꝰ hoc posse sufficere? neqꝫ respicimus quẽadmodũ superstitionẽ xp̃ianorũ auxit cura peregrinorum: ⁊ circa sepulturas ⁊ mortuos multa solatia: honestaqꝫ conuersationis studia: non vera sed ficta: quas res arbitror apud nos debere sub veritate geri. Nõ itaqꝫ satis est te talẽ esse: sed oẽs absolute circa galaciam sacerdotes. Quos aut deprecare aut rõne flecte/aut certe festinãter a sacerdotali ministerio remoue: nisi dijs cũ cõiugibus ⁊ filijs atqꝫ seruis colla submiserint nõ ferẽtes vlteriꝰ eorũ seruos aut filios hoc facere cõtẽnentes: aut galileos impie cõtra deos agentes ⁊ impietates pietatibꝰ preponẽtes. Deinde cũctos ammoue vt sacerdos, neqꝫ ad spectacula ꝓcedat/neqꝫ in tabernas bibat aut cuilibet arti opibusqꝫ turpibus aut impudẽtibꝰ presit. Qui obediũt honorẽtur. Inobedientes expelle/xenodoxia cõstitue ꝑ singulas ciuitates: vt nr̃a peregrini clemẽtia perfruãtur nõ tm̃ nostri sed etiã extranei pecunijs indigẽtes. Et vt habeas vnde fiat. Interim decreui singulis annis triginta milia modios tritici ꝑ vniuersaꝫ dari galaciã ⁊ sexaginta milia vini sextarios. Horũ quinta ps pauperibꝰ tẽpla obseruãtibꝰ dꝫ expendi. Reliqua peregrinis: indigẽtibusqꝫ distribui. Turpe nãqꝫ est vt iudeos quidẽ nõ abijciãt: sed potius nutriãt impij galilei ⁊ suos pariter necnon etiam nostros/nostri vero nostrorũ solatio deserãtur. Quapropter doce etiã collationes facere paganos ad talia ministeria: paganorumqꝫ vicos offerre dijs primitias frugũ: eosqꝫ huiusmodi benefactis instrue/docens eos hoc opus olim fuisse nostrorum. Homerus enĩ hoc ꝓbat: introducẽs Eumenũ talia faciẽtẽ. Nos ergo neqꝫ bona nostrorum imitamur: sed alijs remittimus negligẽtia non confusi/magis aũt deorũ reuerẽtiã respuẽtes. Si igit̃ hec te faciẽtem ego cognouero letitia plenius ero. Presides prouinciarũ rarius domi suscipe/frequẽter eis scripta transmitte. Ingredientibus eis ciuitatẽ sacerdotũ nullus occurrat. Cũqꝫ ad templa venerint deorũ intra ianuas eos nemo precedat militũ forte aut precedẽtiũ officiorũ/sed q̃ voluerit subsequatur. Cũ ad ipsum limen tẽpli peruenerit priuatꝰ existat. Tu enĩ sicuti nosti intus es iudex. Hoc enim etiã sacra sanctio videt̃ exigere. Obediẽtes igit̃ ꝓ veritate pij sunt. Reluctantes vane glorie cõprobãtur. Quid enĩ patiatur aut qđ mereat̃ auxiliũ q̃ matrẽ deorũ ꝓpitiã habere noluerit? Qui ergo ea neglexerint non solũ sine q̃rela erũt/sed etiã nr̃e indignationis impetũ sustinebũt. Neqꝫ enim fas est vt illi parcatur q̃ deos habuerit inimicos. Suade siquidẽ eis vt si mea volũt frui tuitione oẽs matri deorum studeant offerre culturam.

¶ Capitulum. xxx.

A

Ec itaqꝫ faciẽs imperator ad destructionẽ christianorũ neqꝫ suadere subiectis ꝑualuit ⁊ aperte vim inferre palã erubuit. Inter hec vt ad paganitatẽ milites insuescerẽt/studuit ad priscũ schema reformare signũ illud sublimius romanorũ/qđ cõstãtinus sicut supradictũ est in crucis formã mutauerat: verũ in publicis imaginibꝰ depingebat, iouẽ q̃si de celo sibi coronã ⁊ purpurã deferẽtẽ. Mercuriũ ⁊ martẽ in se respiciẽtes: velut ꝓ testimonio sapiẽtis ⁊ fortis. Et hoc agebat in imaginibus vt sub occasione imperij latẽter adorarẽtur dij: ⁊ hoc mõ subiecti oraculo fallerẽtur. Arbitrabat̃ enĩ q2 si hoc spõte eis iponeret postea q̃ vellet impleret. Si vero respuẽtes agnosceret venia sublata torqueret tãqꝫ circa romanorũ solẽnia reluctãtes: ⁊ in republica atqꝫ ipso imperio delinquẽtes. Pauci siquidem etiaꝫ penis subditi cognouerunt dolum: qui sicut moris erat adorare noluerant. Turba vero vt assolet per ignorantiam simpliciter imagines adorabant. Quod tamen imperatori nil profuit. Cumqꝫ multa excogitaret quibus paganorũ ritus extolleret, inue=

nit modū q plurib⁹ militib⁹ xpianis cla re virtutis coronā dedit. Cū venisset ita q tēp⁹ quo impialia milites solēt dona pcipere: hoc em agit plerūq die kalēda rū ianuariaz: z natale princip̄u: z vrbiū regiarū exq̄siuit quatin⁹ eos simpliciter z ex prisca cōsuetudine fallere potuisset. Iussitq ad manū iperatoris accedētiū admonitus officijs primo incēsu offerre. Erat em āñ eū positū thus z ara scōz antiquā romanorū solēnitatē. Tūc q̄dez alij licenter suam fortitudinem ostende rūt: z neq incēsum offerre neq donū ac cipere ab imperatore sunt passi. Alij vero occasiōe legis z antiquitatis neq mēte pceperūt qđ cōmisere peccatū. Uerū alij pter lucrū capti aut timore turbati: seu iussiōe repentina cōclusi: lz intellexerint tñ paganitatem declinare nequiuerunt. Plurimi siquidē p ignorātiā decepti vt inter cibos vt assolet z pocula inuocarēt inter alterutros xp̄z: respōdēs quidā di xit. Quid patimini inuocātes xp̄m quē āñ paululū denegastis dū donū ab imperatore percipiētes thus in igne mitte retis? Cūq hoc milites audissēt z quod gesserāt agnouissent: statim exiliētes pu blice currebāt: atq impetu facto clamabāt deūq suū: z cunctis hominib⁹ testabant se esse christianos z in eo noīe pmanere: atq per ignorātiā se fecisse z si dici posset solā manū paganā esse: cōsciētiaz vo nihil simul egisse. Cūq venissent ad principē piecerunt aurū qđ acceperāt et forti voce poscebāt vt reciperet quod de disset z illos occideret. Se em penitētiā agere fatebant eo q improuide eoz dex tera peccasset: z studere pter christū to tū corp⁹ pene cōtradere. ℞ ¶ Theodoricus. ¶ Hec igit furorem mouerunt imperatoris. Et primo quidem eorū capita iussit auferri. Cunq deducerentur ad mortē sequente populo miratiq vir tutem eorum proprietate susceptam, venerunt ad locum quo rei puniri solent. Tunc spiculatorem rogauit senior omnium vt ante omnes caput cuiusdaz nomine romani adhuc adolescentis abscideret, ne dum alios respiceret frangeretur. Cunq ille genua fixisset in terra et gladium spiculator euaginasset, venit repente nuncius clamore prohibens necem. Porro iuuenculus ille ait occasione priuatus. Non fuit romanus dignus vt christi martyr appellarctur: z licet sanguinem malignus imperator fundi pro hibuisset ductus inuidia: veruntamē nō eos in ciuitatibus habitare permisit: sed ad vltima romanorum loca exilio destinauit. ¶ Sozomenus. ¶ Postea vero precepit vt qui sacrificare noluerint i palatio nō intrarēt, z neq collegio neq foro eos neq arbitrio nec vlla dignitate: nec qualibet administratiōe partici pare iussit. ¶ Theodoricus.

¶ Capitulum .xxxi.

Cum igitur iulianus apud pythyū dafneum peteret responsa de parthici belli victoria: z ille vicinitatem corporis babile martyris accusaret iussit eius corpus auferri. Ob quā rem cū christiani festiuitatē deducto corpore psallentes agerent z indignatione principis q̄dā theodor⁹ iuuēculus multa pas sionū tormēta pertulisset. Hoc ita gesto fallax demō martyris q̄dē gloriā auxit suū vo mēdaciū clarius enudauit. Fulmē nāq celitus missum oē tēplū accendit ipsum phiticij apollinis simulachrū redegit in puluerē. Erat em ligneū z extrinsecus deauratū. Quod noctāter prefectus oriētis tūc noīe iulian⁹ iuliani ciuis agnoscēs: festināter venit ad dafnē volens referre deo sua solatia. Uidensq eū redactum in cinerem choros verberi bus affligebat: credēs hoc ab aliquo christiano fuisse cōmissum. Qui licet torquerētur tamē mentiri noluerunt clamantes incēdiū nō deorsuz sed de sursuz habuisse principiū. Ad hec etiā rustici vicinorū venięteo locorum dixerūt se vidisse fulmē celitus fuisse delatū.

¶ Capitulum .xxxij.

Preterea iubent vasa ecclesiaz sacra fisci eratio deputari. Sublatisq ianuis ecclesie maioris fit cūctis accessibile sanctuariū. Ingrediē te siquidē iuliano pfecto oriētis ecclesiā

felix prepositus regaliũ thesaurorũ pariter introiuit et simul helpidius comes rerũ priuatarum. Nũc eñ et felicẽ et helpidiũ primitus christianos tũc a pietate recessisse: impio principi parere cupiẽtes. Julianus itaq; prefectus impudẽter contra sacrũ altare minxit. Quẽ dũ euzoius prohibere tẽtaret: eũ ille percussit in capite. Ferũ aũt dixisse qz religio christiana eẽt diuina solicitudine desolata. Porro felix videns vasorũ ornamẽta q̃ cõstãtinus et cõstantius frequẽter obtulerãt. Ecce in quibus inquit vasis marie filio ministrat. Sz pro his impietatibus vesaniisq; p̃sum ptiõib⁹ nõ post multũ pena exacti sunt. Nãq; repẽte iulian⁹ seua infirmitate detẽtus visceribus putrefactis interijt. Et fimũ nõ per meatus digestibiles emittebat: sed celestũ os quod blasphemijs ministrauerat organũ hoc egestionis est factũ. Aiũt eñ ei⁹ vxorẽ fide fuisse clarissimã eãq; dixisse. Decet te marite laudare saluatorem christum quoniaz tibi per hanc correctionẽ magnitudinẽ proprie virtutis ostẽdit. Non eñ agnoueras cõtra quẽ dimicare voluisti: nisi cõsueta lõganimitate hec tibi flagella diuinit⁹ intulisset. Hijs ergo verbis et passionibus imminentibus causam languoris agnoscens rogabat imperatorem vt ecclesia quibus fuerat sublata redderetur. Sed nec illũ flexit et ipse terminũ vite suscepit. Porro felix et ipse repente flagellum virtute diuina suscipiẽs sanguine tota die simul et nocte ex ore fuso: et venis corporis vndiq; vacuatis omniq; virtute simul expẽsa et ipse celeriter est extinctus eterneq; morti cõtraditus. ¶ Ca. xxxiij.

His ita gestis adolescens quidam sacerdotis filius in paganitate nutritus: ea tẽpestate ad xpianorũ trãslatus est chorũ. Erat eñ tũc quedã insignis reuerẽtie mulier et diaconisse honore fulgebat. Hec cum huius mre habuit amicitias que sepius dũ ei⁹ mr̃ ad eã veniret / hũc infantẽ amplectebat et ad cultũ xpiani nois inuitabat. Porro matre defũcta veniebat adolescẽs ad eã: et doctrina consueta fruebatur. Cũq; firmissime eius conciliũ percepisset: requisiuit doctricem quo possit argumento et p̃ris supstitionẽ declinare et predicatione veritatis adipisci. Que dixit vt patrẽ fugeret et creatorẽ suuz atq; illius potius sequeretur atq; ad aliam iret vrbẽ in qua latẽter imperatoris impij manus effugeret: ipsam se eius curã habere pmittẽs. Ad quã adolescẽs. Reuertar inquit postea et alam meã tibi cõtradã. Cũ vero pauci transissent dies iulianus venit ad dafnẽ: celebraturus publica sacrificia. Cũ quo etiã hui⁹ pater. Erat eñ sacerdos et sequi cõsuetus imperatorẽ. Cũ quo erat et iste puer eiusq; frater habentes officiũ vt cibos imperatori apponerent. Solebant eñ septẽ diebus in dafne festa celebrari. Prima siquidez die cũ staret iste ante imperatoris accubitũ: et epulas solẽniter aspersisset: repletus horrore cũ celeritate anthiochenam venit ad ciuitatẽ ad illã mirandam mulierẽ. Quo facto: ego iquit veni neq̃q̃ tibi de pmissiõe mẽtit⁹. Tu vo vtriusq; saluti cõsulẽs pmissa cõple. At illa repẽte surgẽs apd dei virũ meletiũ perduxit adolescẽtẽ: verũ ille in supiori habitaculo interim eũ habitare p̃cepit. Pr̃ vero filiũ reqrens et dafnim circuibat oẽm. Et ad vrbẽ veniẽs plateas cũctas perãbulabat et vicos oculis vbiq; currẽtib⁹ et eũ inuestigari desiderantibus. Cũq; peruenisset ad locũ vbi habitaculũ scr̃us meletius habebat suspiciẽs vidit illũ de fenestra respiciẽtẽ. Et currẽs traxit ac deposuit: atq; ad domũ vsq; pduxit. Primũq; eũ multis flagellis afficiẽs: deinde calefaciẽs obolos / manib⁹ ac pedib⁹ et dorso ei⁹ imposuit. Post hec, vinctũ in cubiculo clausis ianuis dereliquit et ita perrexit ad dafnen. Hec ego a viro iam sene cum narraret audiui. Qui etiam hec adiecit: qm̃ spiritu diuina gratiaq; cõpletus cõtriuit oĩa p̃ris idola et eorũ infirmitati cepit irrogare blasphemias. Quo facto mẽte percipiens qd egisset formidauit presentiam patris: rogauitq; dominuz christum vt ei ferret auxilium: claustraq; cõfringeret et ianuas aperiret. Propter te inquit talia domine pertuli et hec agere non expaui. Cuz hec inquam dixisset cae

ciderunt repente claustra: apertecq sunt ianue. Et ille rursus ad magistrā venit. que continuo eum inducē schemate mu lieris: z in tecto residere constituēs post paululū obtulit rursus sancto meletio. Qui euz epo cyrillo hierosolymitano cō tradidit: z ita venerunt noctanter in pa lestinā. Uerum post iuliani mortem etiā patrē iste duxit ad ɔitatē xpianā: quod iter quoqz alia nobis exposuit. C.xxxiiij.

Nterea iulianus cō tra fidei pietatem impudētius armabatur: z vultu quidem se simulat mitē: porro laqueos instruebat quibus deciperet innocentes. Et primum quidē fontes vrbis aq dafneos sacrificijs vio lauit: vt vnusquisqz aquam bibentium eius horrore potiretur. Cūqz etiaz in pu blico venales cibos illo scelere comples= uisset: aspergebantur enim ex eis. et pa= nes et carnes z poma simul et olera z cū cta que comeduntur. Hec vidētes q no mē salutare pceperāt ingemiscebāt qui dem atqz mugiebant videntes abhomi nationē tantā. Uerūtamen comedebant legi obedientes apostoli. Omnia inquit que in macello venduntur comedite, ni= hil iudicātes propter conscientiā. C Uer= B duo quidam militia clari: erāt enim scutarij principis quodā conuiuio hoc hor rore feruētius sunt accēsi/atqz mirabiliū adultorum in babylone splendentiū ser monib9 vsi sunt dicētes. Tradidisti enī nos regi iniquo q recessit a te vltra oēs gētes q sunt in terra. Hec qdā cōuiuarū nūciauit imperatori: q repēte illos ad se fortissimos viros adducēs reqrebat qd locuti fuissent. Et illi occasionem fiducie interrogatiōe sumētes imperatoris lau dabilēqz sui firmātes zelū/dixerunt hec pietatis more nutriti. O princeps laudā dis hactenus legibus seruiētes quas cō stātinus z eius filij posuerūt: ingemisci= mus nūc abhominatiōe oīa vidētes esse cōpleta/z nefandis sacrificijs cibos po= tusqz violari. Hec z domi fleuimus z te p̄sēte nihilomin9 eiulam9. Hoc enī i tuo displicet nobis imperio. Hec audiēs ille mitis atqz philosophus asinis filibus no minatū mānsuetudinis q dē exhibuit vultū z impietatis faciē ptinus ennudauit p̄ci= piens amarissimas eis plagas inferri. Quos etiā luce priuauit. Magis aūt vt veri9 est illi9 tpis ifelicitate liberauit/vi ctricesqz eis coronas puidit offerri. finge bat enī se in eis quasi cām defendere im perialis iniurie/z hec diuulgari iussit in uidēs decertatorib9 veritatis in appella tiōe martyrū pariter z honorē. Nola fue rūt horū iuuētius z maximin9 quos an= thiochena ciuitas tāqz pietatis ppugna tores venerata/ptioso monumēto recōdi dit z vsqz ad diē hūc festis ānalib9 hono ranē. Sed z plurimi nobiliū z dignitate fulgentium vrētes tali fiducia coronas equales sunt adepti. C Capitulū.xxxv.

Alētinianus etiaz qui post paululum sumpsit imperiū tūc mulenari9 erat circa palatia cōstitutus dux lācearioꝝ. Is zelū quē p pietate habuit nō celauit. Eo nāqz tpe cū fulminād9 il= le fortune tēplū ingrederet i choro: z ex vtraqz parte ianuarū astarent ministri templi qui aspersione sicut ipsi dicebant purgarēt ingrediētes: valētinianus pre cedens principē aspersiōis guttā suā vi dit i clamydē. Et indignatus pugno per cussit templi ministrū dicens se macula tū poti9 q purgatū. Qd respiciēs impe= rator iussit eū i custodiā tūc redigi z ad eremū destinari. Sed ille cum annus z pauci trāsissent mēses: pro mercede con fessionis recepit imperiū. Nō solum enī in illa vita diligētes se de9 honorat: sed aliquando etiam in presenti bonoꝝ ope rū retributiones impendit: z presentib9 pmijs illic sperata confirmat.

C Theodoricus. C Capi.xxxvi. A

Rthemiū vero qui temporibus constantij dux fuit egypti qm illus tēpore idola multa cōfregerat non solū facultate nudū reddidit sz etiā capi tis sectione mulctauit. Hec et hmōi gess= sit ille mānsuetus ab iracundia remotus sicut ab impijs vocabat. C Adijciaz sup B hec etiā miraculū femine: que zelo diuino huius cōtempsit imperatorē. Pu=

blica quedam fuit illo tempore nominatissima et preciosis virtutibus exornata. Hec cũ nuptiale iugũ ad tẽpus paululũ suscepisset: fructuz dignissimum obtulit creatori Joãnes eni anthiochia presbyter multo tpe cõstitutus et sepe aplici presidatus decreta refugiẽs de terra illius femine mirabilis germinauit. Hec habens apud se chorũ cõuersatiõe dignã virginitatẽ seruãtiũ semper cũ eis laudabat factorẽ saluatorẽqꝫ deũ. Trãseunte vero imperatore clarius in cõmune psallebãt: cõtẽptibilẽ et deridẽdũ iudicantes erroneũ illaqꝫ maxime cãtica resonãtes: que idolorũ videntur prodere debilitatẽ. Dicebãtqꝫ cũ dauid. Simulachra gẽtiũ argẽtũ et aurũ opera manuũ holm. Et iterũ. Similes illis fiãt q̃ faciũt ea et omnes qui cõfidũt in eis. Hec audiẽs iulianus et vehemẽter accẽsus: eas cũ trãsiret tacere precepit. Que eius legẽ paruidẽtes chorꝫ maiori ordine compleuerũt. Rursusqꝫ illo trãseũte psallebat. Exurgat deus et dissipent inimici eius. Tũc ille seuiẽs magistrã chori precepit adduci. Quã cum videret senectute maceratam nec corporis caniciẽ miseratus est nec animi studuit honorare virtutem sed quibusdam spatariorũ iussit vt eam alapis cederẽt. Que veluti summũ honorẽ cõtumelias illas excipiẽs domi reuersa est eũqꝫ consuetis melodiis spiritalibus denotabat. Sicut cõscriptor illius cãtici malignum spiritũ effugauerat a saul. Nã et iulianus erroneus demones sibimet applicans contra domum pietatis insaniebat.

¶ Sozomenus. ¶ Capitulũ. xxxvij. B.

Contristabat igitur eũ nõ mediocriter Apolinaris syrus omni scia nimis instructus: simulqꝫ basilius et gregorius capodoces illius tẽporis rhetores xpiani aliiqꝫ plurimi eloquẽtes viri. Quorꝫ alii q̃dẽ zelati sunt verã gl'iaz: alii arriane heresis habuere vesaniam. Quãobrẽ arbitratus hic arinati xpianos prohibuit eos grecorꝫ doctrinis imbui: et eorꝫ lectionibus erudiri. Tũc apollinaris cũ eẽt doctus et simul ingeniosus pro homeri poemate versibus heroicis hebraicã cõscripsit antiquitatẽ vsqꝫ ad imperiũ saul et viginti quatuor libris opus oẽ diuisit. vniculqꝫ libro nomẽ litere: ponẽs scdm homericã lectionẽ. Fecit aũt et aliud opus scdz menãdri fabulas: comedie similitudine cõparatas: imitatus etiã euripidis tragedias: et lirã pindari: et absolute dicẽdũ ex diuinis scripturis argumẽta sumẽs: oẽs eucidias lectiões tpe paruo cõposuit: numero virtute moribus conscriptione/caractere et dispositione grecorũ valde pares. Et nisi qꝫ vetustatez holes honorabãt et q̃ sũt i vsu grata credebãt: nã vt ego reor equa veteribus apollinaris opuscula decreuissent. Fecit etiã non ignobilẽ ad ipsum imperatorẽ siue contra paganos philosophos librũ. Cui titulũ posuit pro veritate: in quo de sacris testimoniis tacens: probauit illos quidẽ fuisse deceptos se aũt sapere vera de deo. Hec aũt cõsiderãs imperator cla B ris tũc epis scripsit. Legi et reprehẽdi. Cui et rescripserũt: et si legisti sz nõ agnouisti. Si eni cognouisses nequaqꝫ reprehẽdisses. Quidã dicũt hãc eplam presules ecclie capadocene fuisse basilii qꝫ incredibile nõ est. Siue aũt eius siue sit alterius iustũ est virtutis laudare doctrinã. ¶ Socrates.

¶ Capitulum. xxxviij.

Plurimi siquidem nõ recta mẽte xpianũ habentes nomẽ quippe pecunias et honorẽ presentem felicitati vere fidei preponentes ad sacrificiorum scelera descẽderũt. Quorũ vnus fuit sophista cõstantinopolitanus ethiobolus. Is enim mores imperatorum sequens: sub constantio quidẽ feruẽtissimũ se finxit xpianum sub iuliano paganus celeriter est effectus. Et rursus post iulianũ volebat eẽ xpianus. Prosternẽs etenim semetipz ante ianuas ecclesie pronũ magna voce clamabat. Cõculcate me sal insensatũ.

¶ Capitulum. xxxix.

Igitur cũ iulianus iret ad persas volens in eis vlcisci eo qꝫ sub constantio romanorꝫ terminos inuasissent: et sciẽs quoniã in preliis euenirẽt frequẽter aduersa: et quia plurimis

pecunijs indigeret adinuenit modum vt auferret pecunias xpianoꝝ. Nolẽtib⁹ er go sacrificare pecuniã multaꝫ imposuit exigebãturqꝫ vere xpiani. Singuli nãqꝫ eoꝝ ſm ſubſtãtiã offerebãt ⁊ imperator ex iniuſtis collectiõe iniuſte fact⁹ idone⁹ eſt. Ubi eñi nõ erat hãc dirigebat legem: vbi erat vtebatur ipſe. Tũc ergo pagani xpianos grauiter oppſſerũt: interdũ etiã tormẽtis corporalib⁹ affligebãt eos. Qḋ imperator audiẽs xpianis quippe adeũ tib⁹ eũ: defendere contẽnebat dicẽs. Ueſtrum eſt vt patientes mala ſuſtineatis: hoc enim eſt preceptum veſtri dei

¶ Sozomenus. Capitulum.xl.

Gitur impator pugnaturus cõtra perſas venit in anthiochiã. Cũqꝫ popul⁹ quererẽt qꝛ venalia quidez abũdarent: ſed carius venderentur volẽs magnitudinẽ ſue largitatis oſtendere minora qꝫ debuit pcia in foro rerum venaliũ deputauit. Et cuꝫ fugiſſent tabernarij negotiatoreſqꝫ diuerſi/res neceſſarie defecerunt. Anthiocheni vero grauiter hoc ferẽtes cõtumelias fecerunt imperatori. ¶ Socrates. ¶ Querebant eñi aduerſus eũ facetias de eius barba pferẽtes erat eñi ei valde plixa. Dicebãt ergo Tõdat vt ad funes eius pficiat barba. Et qm̃ ſuperſtitionis eius cauſa taurũ idolis frequẽti⁹ inmolabat/arã vel taurũ in ſolido ſuo formari pcepit. Ob quã rem lacerãtes eũ dicebãt. Iſte taurus euertet mũdũ. His iniurijs prouocat⁹ ad iracũdiã: interminat⁹ eſt ſe anthiochiã affligere ciuitatẽ. Quã obrẽ ad tharſum cilicie reuerti volẽs iuſſit neceſſaria pparari. Ex qua intẽtione eũ ſophiſta libani⁹ reuocauit: ſcribẽs pro anthiochenis interceſſionis librũ ⁊ rurſus ad anthiochenos de principis iracũdia: quos tñ libros nõ edidit. Uerũ imperator reſpuẽs ſe operib⁹ vindicare: reciprocis iniurijs irã ſue indignatiõis amonuit. Librũ enim aduerſus anthiochenos fecit lepidũ ⁊ ſatis vrbanũ quem anthiochũ noiauit. Uerũ cõtra chriſtianos multa mala etiã in ea ciuitate cõmiſit.

¶ Sozomenus. Capitulum.xlj.

Llud quoqꝫ qḋ ſub iuliano prouenit narrare nõ ſileo. Fuit eñi ſignũ quidẽ virtutis xpi ⁊ indiciũ cõtra principẽ iracũdie dei. Cũ eñi agnouiſſet in ceſarea philippi ciuitate phenicie: quam paneã vocãt iſigne xpi eẽ ſimulachrũ qḋ mulier ſanguinis liberata pfluuio cõſtituerat: eo depoſito ſuã ibi ſtatuã collocauit. Que violẽto igne de celo cadẽte circa eius pectus diuiſa eſt ⁊ caput eũ ceruice vna parte deiectũ atqꝫ i terra fixũ: reliqꝫ vo pars hactenus reſtitit ⁊ fulminis indiciũ reſeruauit. Statuã vero chriſti tũc quidem pagani trahentes cõfregerunt. Poſtea vo chriſtiani colligẽtes in eccleſiã recondiderũt que hactenus reſeruatur. ¶ Hoc itaqꝫ ſimulachrũ ſicuti refert euſebius: oim [illegible] ritudinũ noſcitur eſſe me[illegible] xta qḋ quedam herba ge[illegible] us ſpeciẽ nullus noſtre me[illegible] icet expertus agnouit.

¶ Ca[illegible]m.xlij.

Ihi nanqꝫ videt qꝛ adueniẽte deo nullũ miraculũ nullũqꝫ bñficiũ putari dꝫ icredulũ. N.ĩ ⁊ alia plurima miracula p ciuitates ⁊ vicos pleruqꝫ apud multos pulcialeo: antiqtus tradita ſunt habẽtia varietatem qḋ repẽte mõſtrabo. Eſt itaqꝫ ciuitas paleſtine nicopolis nomẽ. Hãc dũ vicus adeſſet emaus ſacer euangelicorũ liber appellat. Quã romani poſt vaſtationẽ hieroſolymorũ iudeãqꝫ victoriã: nicopolim ex euẽtu quippe victorie vocauerunt. Ante hãc vrbem in triuio vbi chriſtus cũ cleopha poſt reſurrectionẽ noſcit ambulaſſe tanqꝫ ad aliũ vicum iturus fons quidã eſt ſalutaris in quo paſſiões holm diluunt ⁊ alia pariter aialis diuerſis detẽta lãguorib⁹ emũdantur. Qḋ vt ita cõtingat tradit ex quodã itinere apparuiſſe chriſtũ ad fontẽ cum diſcipulis ſuis: ⁊ lauiſſe pedes. Ex quo aqua facta diuerſarũ medicabilis paſſionũ. ¶ Fert etiam ꝟ qḋ in hoc hermopoli Thebaide. Arbor que vocatur perſidis multorũ

languores subegerit: si fructus aut foliū aut pars eius corticis collo egrotantiū ligaret. De hac em̄ arbore ferunt q̄m dn̄s apd̄ egyptū ioseph cū xp̄o ⁊ maria virgine scā fugisset herodē: venissetq; ad hermopolim ciuitatē mox vt ingrediebat vt hem nō ferens hec arbor maximū xp̄i saluātoris aduētū: inclinata est vsq; ad terrā ⁊ eū suppliciter adorauit. Hec ergo de ista arbore a multis audiens enarraui. Reor aūt hoc signū fuisse factum ciuibus diuine p̄sentie: aut certe q̄m ritu pagano hec arbor p̄pter magnitudinē atq; pulchritudinē colebat mota est nō ferēs xp̄i diuinitatē. Demonib⁹ quippe contremiscentib⁹ cū viderent rerū talium destructorē: necnō ⁊ oīb⁹ simulachris egyptiorū scd̄m Isaie p̄phetiā fugatoq; demonio pro testimonio xp̄i arborē vacuā remansisse. Igit apud egyptios ⁊ palestinos gestorum testimonia conseruantur.

¶ Theodo[illegible] Capitulum. xliij.

[illegible]lian⁹ etiā iu[illegible]a xp̄ianos armauit. Primūq; conuocās, requisiuit: cur ei⁹ p̄cipiēte lege sacrificare nequaq; imolationib⁹ vetarent. Cūq; respōdissent vno tātūmodo loco sibi offerēdi sacrificiū fuisse permissum: repēte iussit deo odibilis destructū resuscitare tēplū: credens infelix dn̄icū verbū se posse destruere: cui⁹ p hoc veritatē magis ostēdit. Hec itaq; v̄ba iudei libēter accipiētes cunctis p diuersū terrarū orbē mādauere iudeis. Qui vndiq; cōcurrētes pecunias ad edificiū alacriter offerebāt: non largitatis gratia s; veritati repugnātes. Militesq; pariter p̄sidē impiorū executorē dignissimū preceptorū. Aiunt enim q̄m ad repurgiū faciēdū argenteas hamas ⁊ cophinos ⁊ scaphas habuerūt. Cūq; fodere iā cepissent statuto quidē die hoc multitudo plurima faciebat. Nocte v̄o spontanea terra de valle crescebat. Solutis itaq; prioris etiam fundamēti reliquijs noua oīa p̄parabāt. Cūq; gypsi ⁊ calcis multa modiorū milia cōgregassent vis magna ventorū repēte respirās tēpestates atq; procelle subito facte: quicqd congregatū fuerat disperse-

raut. Adhuc aūt vesaniētibus eis ⁊ nequaq; diuina lōganimitate correpti maximus primo terremotus est factus. Et q̄squis nō fuerat mysterijs diuinis ībutus: vehemēter attritus est. Cū vero neq; hoc terrerētur iudicio ignis ex fundamētis que suffodiebant egrediēs plurimos fodientiū ɔcremauit: aliorū mēbra dissoluit. Nocte quoq; plurimis in vicina porticu dormiētibus cadens subito cū tecto ipsa porticus dormientes oppressit. Alia v̄o die in celo signū splēdens crucis salutaris apparuit. Sed etiā iudeorū vestes crucis signaculo sunt implete nō tn̄ splendenti s; nigro colore signate. Hec itaq; rebelles dei ɔsiderātes: ⁊ diuina flagella cōtremiscētes ad p̄pria sunt reuersi confitētes esse deū: qui ab eorū ɔgenitoribus ligno p̄batur appensus. Qd̄ audiēs iulianus dum vtiq; caneretur ab oībus tanq; pharao indurato corde non timuit.

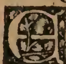
¶ Capitulum. xliiij.

Igitur dum per se mortuū cognouissent cōstātiū capta fiducia venerāt ad terminos romanorū denunciātes bellū. Ob quā rē collecto exercitu iulian⁹ misit i delfum ⁊ delū ⁊ dodonē/ad pcpiēda respōsa si expediret ei bella suscipere. Tūc vniuersi vates ⁊ pugnādi fiduciā dabant ⁊ victoriā p̄mittebāt. Unū vero respōsum p exēplo mēdacij ac seductiōis iserere nō pigebit. Est em̄ huiōi. Nūc oēs aggredimur diui ctorie trophea referētes circa fluuiū thirez. Horū ego dux ero belligerator mars. Horū itē carminū ridiculū eos conuenit diuulgare q rationalē dn̄m musarū principē: pythiō esse vocāt. Ego aūt mēdaciū seductionis eius inueniens ingemisco. Thirē nāq; fluuiū tigrē voluit appellare q̄m thiris ei⁹ noī filis est. Is em̄ fluui⁹ ex armenie redūdās mōtib⁹ ⁊ p assiriorū arua discurrēs/sinū descēdit in persicū. Per hec ergo rn̄sa decept⁹ infelix ⁊ victoriā mēte somniabat ⁊ post partitū plusq; pugnā galileis iferre p̄parabat. Sic em̄ vocabat xp̄ianos: cōtume B liā nois se eis inferre putās: cū magis debuisset eorū cōsiderare v̄tutē. Nō em̄ socrates l;

ritias fuerit appellat⁹: vt pythagoras phalaris ex mutatiōe nois qualibet sūt peste pricipati. Neqȝ nere⁹ thersitas vocat⁹ naturalē pulchritudinēqȝ quā gerebat amisit. Hoc nihil mēte pcipiens: ex hac appellatiōe aliqd monstri se nobis putauit inferre fallaci rīso credēs intermina bat p ecclesias demonū se statuere simulachra. Post has igit minas: ab vno viro i beroea debellat⁹ est. Is eñ nobilis erat eiusqȝ ciuitatis C curie psidebat quē zelus xpi reddidit clariorē. Undēs nāqȝ filiū in impietatē q tūc vigebat fuisse demersū: expulit sua domo ꝛ corā oib⁹ abdicauit. Qui i vicine ciuitatis itinere aggressus imperatorē: suā volūtatē ꝛ abdicationē patris innotuit. At ille quiescere iuuenē imperauit: placādū pmittēs patrē. Cūqȝ venisset in beroeā nobiles ꝛ honoratos ꝯuocauit ad prādiū. Interquos erat ꝛ hui⁹ pater quē cū filio in suo prandere iussit accubitu. Tunc circa medias epulas dixit ad patrē. Nō mihi videt iustū vim facere volūtati ad aliud declinādi: ꝛ aiaȝ ad alia mutare q nō vult. Noli itaqȝ eē filio violēt⁹: sed tua dogmata respuēti. Neqȝ eñ ego tibi vim facio mea sequi: licet cogere valde possim. Ille causaȝ diuine religiōis mēte pcipiēs: de isto inqt o imperator erroneo dicis ꝛ deo odibili ꝛ veritati pponēti mēdacium. tñ ille rursus māsuetudinis induēs vultū cessa inqt detrahere. Et declinās ab eo vultū adolescēti dixit. Ego tui curā habeo qm pri tuo vt hoc faciat suadere nō possuȝ. Hec itaqȝ nō frustra retuli sȝ volēs ostēdere nō solū illius mirabilis viri fiduciā sed qm ꝯtēpta iuliani a plīmis sit ptās. ¶ In anthiochia nāqȝ D quidā vir optim⁹ pedagogus adolescētiū habitabat: Eratqȝ illic famosissimus sophista libani⁹ impius expectansqȝ iuliani victoriā habēs pre oculis ei⁹ minas. Ergo interrogauit pedagogū quasi nostrā deridēdo religionē. Nūc inqt fabri fili⁹ quid putas agit? At ille qd paululū ꝯtigit cōpletus gratia diuina pdixit. Rñdit eñ o sophista: creator olm quē tu fabri filium nolasti: locellū sepulture iuliano compo nit. Post paucos eñ dies mors illi⁹ nūtiat erronei ꝛ in locello posit⁹ ꝛ aduect⁹ minarumqȝ timore vacuatus est.

¶ Capitulum.xlv.

D Siquidē tpe reli giosimus iulianus cognomēto saba qui angeloȝ incorporaliū vitā corporali cōuersatione videbat imitari cuius etiā vitā cōscripsim⁹, plixiores offerebat deo preces cū illi⁹ impij minas audisset ꝛ ea hora q ille pcussus est orās, mortē ei⁹ iste cognouit lȝ plusqȝ viginti mutatiōes ab eo loco vsqȝ ad ei⁹ exercitū eē viderent. Siquidē eñ qȝ dū cōtinue ingemisceret ꝛ clemēti dño supplicaret: subito lachrymaȝ eius fluui⁹ restitisset: fuissetqȝ alacritate ꝯpletus vt ei⁹ vultus exhilarat⁹. Hāc animi ꝑturbationē ei⁹ ministri respiciētes: rogauerūt vt eis causaȝ repētini gaudij patefaceret. Tunc ille dixit. Ferus sacre vinee deuastator: penas exact⁹ est vastationis sue iacetqȝ mortu⁹ terrorib⁹ minisqȝ frustratus. Hec agnoscētes exultauerūt oēs deoqȝ hymnos gratificos obtulerūt. Postea ho a nūtijs est cōpertū eādē fuisse diē simul ꝛ horā necis iuliani: quā ille sacratissim⁹ senior cognouit atqȝ pdixit.

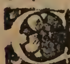
¶ Capitulum.xlvi. B

Aliuȝ itaqȝ semper inconsulte gessisse mortis demonstrauit euētus. Trāsiēs eñ cū exercitu fluuiū q persarum romanorūqȝ regna diuidit: repente naues incēdit nō sua dēs reb⁹ aut hbis: sȝ cogēs milites pliari. Porro duces alacritate cōplen: animabāt milites ꝛ eos spe varia cōfortabāt quā imperator abscederat: cū eoȝ reuersionē, incēsis nauibus abnegasset. Sup hec aūt cū debuisset cibos militib⁹ ꝯgregare neqȝ de proprijs finib⁹ pcepit afferri neqȝ de inimicoȝ abūdātia iussit aliqd depredari. Relinquēs ergo habitabilē viā: pergebat p solitudinis loca vbi ꝛ cibo ꝛ potu milites defraudati: ꝛ duces itineris nō habētes sed errātes in deserta pnuncia sapiētissimi principis agnouere consilia. ¶ Socrates. ¶ Multos; itaqȝ vicos castraqȝ deti B neus: ā etiā ciuitates capiebat: Cūqȝ venisset thesiphontē ciuitatē

infantum obsedit regem vt crebris lega tiõib⁹ vtereť offerẽs dare sue patrie par=tẽ:si solutus bello discederet. Qđ ille no=luit neqȝ supplicantib⁹ est misert⁹/neqȝ mẽte percepit quia vincere quidẽ bonũ est:superuincere nimis inuidiosum. Credẽs ꝓcipue magicis artib⁹/quas ei maximus phs exhibebat ⁊ arbitrat⁹ alexãdri macedonis se gloriã percepturũ aut cer=te portionẽ. Putabat eñi scdꝫ pythagore platonisqȝ sniaꝫ ex mutatiõe corpoꝝ alexãdri animã possidere aut esse pot⁹ in altero corpore ali⁹ alexãder. Ob hãc itaqȝ causam persarũ regis noluit ꝓces admittere. ¶ Sozomen⁹. ¶ Cũ igiť in deserti loca primo captiuoꝝ habuisset ducatuꝫ: postea quidã senior sub schemate ꝓditoris se ei cõpendiosum iter ostendere cõ=promisit. Cũqȝ trib⁹ dieb⁹ ambulãtes ad maiorẽ solitudinẽ venissent illũ siquideꝫ fustib⁹ occiderũt: cõfitẽtẽ hoc se fecisse ꝓ patrie libertate, etiã libẽter tormẽta oĩa sustinere. Exercit⁹ interea persarũ ex iti=nere fatigato exercitu romanorũ irat⁹ occurrit: seqȝ ad ꝯgressionẽ prelij ꝓparauit. ¶ Socrates. ¶ Querebant eñ romani de principe, cur noluerit bellũ cũ lucri ꝓmissione finire. Uerũtñ persis instãtibus resistebãt ita vt frequẽter verterẽtur ho=stes in fugã. Porro iulianus erat phs in equo ⁊ exercitũ cõfortabat inermis qđẽ spe felicitatis sue presumens.

¶ Theodoricus. ¶ Capitulum.xlvij.

Contra quẽ taculũ repente delatum discurrẽs per brachium in eius latus immersuꝫ est. Ex hoc vulnere suscepit terminum vite. Qui vero iu=stissimum intulit vulnus hactenus ignoratur. Sed alij quẽdã inuisibiliũ hoc in=tulisse ferũt: alij vero vnũ pastoꝝ ismahelitaꝝ/alij militẽ fame ⁊ itinere fatigatũ. Sꝫ siue hõ siue angel⁹ fuerit: palã est qꝛ diuinis iussiõib⁹ ministrauit. Aliũ eñ qꝛ cũ fuisset vulnerat⁹ mox manũ sanguine suo ꝯpleuerit ⁊ in aerẽ ꝓiecit dicẽs. Galilee vicisti. Et i eoipso ꝯfessus est cũ blasphemia victoriã. ¶ Socrates. ¶ Calisc⁹ aũt q̃ inter familiares imperatoris tunc militabat ⁊ heroico versu eius cõscripsit historiã. Ait enim a demone vulneratuꝫ fuisse defunctũ. Julian⁹ ergo quarto consulatu suo quẽ ediderat cũ salustio: sexta die iunij mẽsis in ꝑsica regione defunct⁹ est. Anno tertio imperij sui/septimo: ꝑo ex quo cesar a constantio fuerat ordina=tus vite anno tricesimo primo.

¶ Capitulum.xlviij.

Post cuius mortem ei⁹ magie cõperte sunt. Carra nãqȝ ciuitas est: hacten⁹ ipie=tatis reliquias habẽs per hãc iter agẽs qm̃ per edissam ꝓpter pie religionis cultũ trãsire noluerat in templũ qđ a paganis colitur est ingressus. Ubi dũ quedaꝫ cũ snis cõsortibus sacrilegia celebrasset ianuas ⁊ claustra disposuit: ⁊ quosdã ibi milites obseruare ꝓcepit vt iter hui⁹ nullus accederet donec ipse remearet. Cũqȝ mortuus fuisset ⁊ impio piuꝫ successisset imperiũ: ingrediẽtes in tẽplum inuenerũt mira principis simulachra eiusqȝ sa=pientiã ⁊ famosissimã pietatẽ. Uiderunt eñ mulierẽ capillis appensam/extensas habentẽ manus: cui⁹ vterꝫ aperuerat vt persarũ victoriã in iecore ei⁹ inspiceret. Hoc ergo scelus in charris inuẽtũ est: verũ in anthiochia plurima sacra sunt i palatio humanis siũt capitib⁹ plenas fuisse cõparatas ⁊ innũera in puteis demersa corpora mortuoꝝ. Jn qua vrbe dũ ei⁹ nuntiatus fuisset interitus publicam cũcti habuere festiuitatem: ⁊ non solum in ecclesijs ⁊ sepulturis martyrum i exul=tabant: sed etiam in theatris victoriam predicabant cum sacerdotibus exultantes. Ego autem etiam clamorem fauo=ris eorum hic ponere necessarium iu=dicaui/vt etiam apud posteros hec me=moria reseruetur. Cõmuniter enim cla=mabãt omnes. Maxime fatue: vbi sunt tua vaticinia? Uicit deus et christus eius. Hic ergo libri terminus est haben=dus ne pio imperio impietatis potentia copuletur.

¶ Explicit liber sextus.

¶ Jncipiunt tituli libri.vij.

De iouiniani imperatoris suspi=cijs ⁊ quẽadmodũ a ꝑsidis finib⁹

Tituli libri septimi.

sit egressus.

ii Qui sophista libanius contra christianos scripsit et quo hystoriographus eius dicta destruxerit.

iii De rectitudine fidei iouiniani: et quid athanasius alexandrinus scripserit.

iiii Quo iouiniani temporibus orthodoxi floruerunt et heretici sunt oppressi.

v Quod athanasius venit ad iouinianum et ab eo decenter est honoratus.

vi De consulatu et fine iouiniani.

vii De ortu principis valentiniani et quemadmodum fratrem valentem ipse fecit imperatorem.

viii De ambrosii Mediolanensis episcopatu atque fiducia.

ix Edictum valentiniani et valentis de consubstantiali trinitate.

x Epistola illyricianorum episcoporum orientales episcopos confitentium consubstantialem trinitatem.

xi De heresi audianorum.

xii De lampsaceno concilio.

xiii Quemadmodum valens factus fuerit arrianus.

xiiii Qua crudelitate valens usus sit aduersus orthodoxos.

xv De tyrannide et proditione procopii.

xvi De exilio sancti eusebii samosateni pontificis: et quia ciues eius amore fidei alio episcopo se subdere noluerunt.

xvii De exilio barsini episcopi.

xviii Idem de crudelitate valentis quas gessit aduersus orthodoxos extincto procopio.

xix De eunomio heresiarcha.

xx De seuitia valentis contra constantinopolitanos orthodoxos.

xxi De destructione murorum calcedonis.

xxii De natiuitate valentiniani minoris et de immensitate grandinis et de ortu principis gratiani.

xxiii Quomodo arriani macedonianos fuerint persecuti et illi se contulerunt ad liberium.

xxiiii Libellus macedonianorum liberio romano datus episcopo.

xxv Epistola liberii et siciliensis concilii ad macedonianos episcopos post penitentiam.

xxvi Cur eunomius ab eudoxio segregatus sit.

xxvii De latebris athanasii.

xxviii De concilio tramensi ubi litere liberii et occidentalium sunt recepte.

xxix De eudoxio arriano qui fuerat constantinopolitanus episcopus et de persecutione valentis propter euagrium orthodoxum episcopum.

xxx Quia octoginta orthodoxorum a valente in naue cremati sunt.

xxxi Quid valens gesserit in capadocia et anthiochia.

xxxii Quid in edissa vel quomodo mulier cum suo filio currens ad martyrium et prefectum et imperatorem stupore facti a crudelitate remouit.

xxxiii De examinatione et exilio plurimorum orthodoxorum.

xxxiiii De miraculis confessorum.

xxxv De responso demonis qui post valentem imperaturus esset et quare ob hoc valens multos occiderit.

xxxvi De basilio episcopo cappadocie et quomodo exilii minas euaserit.

xxxvii De fine athanasii alexandrini et successione petri et seditione contra eum facta et quare romam profectus est.

xxxviii Qua crudelitate lucius alexandriam fuerit introductus.

xxxix Que miracula gesserint eremite in exilium a lucio destinati.

xl Litere petri alexandrini pontificis in quibus lucii mala referuntur.

Incipit liber septimus.

Socrates. Capitulum .i.

Ilites igitur in maxima estuatione venientes omissa omni dilatione altera die iouiniano infulas imperatoris imponunt. Erat enim vir fortis et nobilis et illo tempore millenarius quo iulianus electionem militibus lege proposuit ut aut sacrificarent aut militia cederent; Qui cingulum magis elegit amittere; quam imperatoris preceptionibus impiis obedi-

e. Hunc ergo tunc Julian⁹ propter belli necessitatem inter viros militares habebat. Qui cum violenter a militibus ad imperium traheretur: clamabat dicens non se velle paganis hominibus imperare: cum ipse christianus existeret. Cū͂qꝫ vox omniū communiter proclamasset dicentium se quoqꝫ esse christianos suscepit imperium. ¶ Theodoricus.

¶ Cogitabat itaqꝫ iouinianus de communi salute: quomodo posset de medio hostium illesum exercitum liberare. Nec indiguit grandi consilio: sed seminibus pietatis vltimum vindemiauit fructum. Repente namqꝫ suam prouidentiā deus ostendit ꝛ fluctuationem eius ad portuꝫ tranquillitatis adduxit. Dū enim huius angustiam persarum rex agnouisset missa legatione petiuit pacem: deinde cibaria militib⁹ destinauit: ꝛ forum venaliū eis preparari in deserto precepit. Celebratisqꝫ federibus exercitum reduxit incolumē. ¶ Socrates. ¶ Que pacta quātū ad gloriā romanorꝫ turpia sed tempori congruebant. Amissa nāqꝫ syria ꝛ tradita persis nisibim mesopotamie ciuitate discessit. Hec itaqꝫ nuntiata christianos cōfortauerūt paganis intulerūt luctū. porro milites incautū iuliani feruorem valde culpabāt causamqꝫ dāni finiū romanorꝫ ei potius inferebāt qm̄ a persarū quasi proditore seduct⁹ naues que per fluuiū frumēta deueherent incendit ꝛ famē militibus irrogauit.

¶ Capitulum. ij.

Tunc itaqꝫ sophista libanius lamētationis librum in iulianū ↄscripsit quē iulianū denoiauit. festinatū quippe laudibus illi⁹ in quo etiā meminit librorꝫ quos ꝯ christianos ediderat iulianus. Et si quidem laudes imperatoris sophista dixisset: ego quiescerē vestigia historie sequēs. Sed qm̄ tanq̄ callidus rhetor memoria iuliani librorꝫ christianā videt laccrare religionē: ppterea ꝯ eū positis primū verbis ipsius pauca dicēda sunt. hyemis inquit noctes amplius imperator extendēs incūbendo libris: palestinē hoies deū deiqꝫ filiū referētibus phabat emxiꝰs: ꝛ redarguēdo prualuit. vt risum ꝛ quandā inanitatē ostenderet eorꝫ q̄ colunt a talib⁹. In quib⁹ labori⁹ sene tyrio sapientior est inuentus. Propterius aūt sit iste tyrius ꝛ tā palcide verba mea suscipiat tanq̄ a filio victus est. Hec quidē sophiste libanii sūt: verūtamen ego sophistā eum optimū fuisse nota rē si nō eius religionis esset cui⁹ imperator fuisset: ōia que de iuliano xpiani etiā iste tūc diceret ꝛ forsitan quasi rhetor augeret. Nā ꝛ viuo ↄstātio laudes: ꝛ eo defuncto iniuria plenas criminib⁹ eius effudit. Et si senex porphyri⁹ fuisset: imperator libros eius iuliani pposuisset opibus. Sed ꝛ iulianus si sophista fuisset dixisset forsitan etiā ipsum malū sicut ethinolū. Qr ergo ille tanq̄ ei⁹ secte ꝛ tanq̄ sophista ꝛ amicus imperatoris: que ei sunt visa dixit ei. Nos vt possumus obuiemus. Primum itaqꝫ dixit qr libris incūberet hyemis noctes extendens. Incūbere nāqꝫ significat qr intētionē habuit vt vituperationē ↄscriberet sicut cōsuetudo sophistis. Nā olim hos libros scierat: sꝫ tūc incūbebat ꝛ maximo plio ↄtēdebat. Uñ palā est qr nō: sicuti libani⁹ putat redarguendo prualuerat sꝫ infirmitate sue veritatis estuabat: ea q̄ bene illic cauteqꝫ sunt posita tanq̄ detractor lacerare laborabat. Ois eñ qui resistit alicui: nūc ꝯtēdo: nūc celādo veritatem / mētitur aduersus eū ꝯ quē litigat. Et q̄ lensus alicui est: oia sicut hostis nō solū agit sꝫ etiā loq̄ ↄtēdit. Qr vero iulian⁹ atqꝫ porphyri⁹ senem vocat: detractores ambo fuerūt suis smonib⁹ arguuntur. Nā porphyri⁹ summi phorꝫ socratis vitā dilacerauit in historia phie quā ipse cōscripsit: ꝛ talia de eo retulit qualia soliti derogatiōibus occupari. Et de illo socrate q̄ apud grecos mirabilis castitate iustitia / aliisqꝫ virtutib⁹ habebat. Quē plato mirabilis eorum phs ꝛ ex eno fonte alter phorꝫ thiasus nō solū tāq̄ deo amabilē honorāt: sed etiā vltra hoiem sapuisse pnuntiant. Porro iulianus zelatus passionē ppriā i cesarib⁹ enudauit: ꝛ oim ante se regnantiū vitas carpēs: neqꝫ philosopho marco pepercit. Igitur ambo detractores fuerūt. Nō opus habeo plurimis vti sermonibus. Ego nāqꝫ ex vtrorūqꝫ verbis mores eorū cōhciens. hec dixi. Quid aūt

Quid aũt de iuliano gregoriꝰ nazanzenꝰ
retulit audiamus. Ait em̃ i scđo libro cõ-
tra paganos hec verba post alia. Hec eã
dem de iuliano alijs ipa experimẽta tradi
derunt ⁊ assumpta ptãs impij. Mihi aũt
olim eiꝰ mores cõpti sunt: dũ hũc virũ in
athenis clariꝰ agnouissem. Uenerat em̃
illuc dũ frater eiꝰ imperatori videret ini-
micus. Fuitq aduentꝰ eiꝰ causa duplex
vna quidẽ quasi decentior qua dicebat
se venisse vt videret helladam atq doce-
retur. altera vero secretior ⁊ nõ nota plu
rimis vt immolatores demonũ et viros
fallaces inquireret qr nondum habebat
impietatis sue licẽtiã. Tũc igitur nõ fru
stra cõsideraui virũ. Nõ em̃ fortuite ista
cõspexi: sed faciebat me cautũ inconstan
tia morum eiꝰ: ⁊ excessus vberior. Uates
enim egregiꝰ est qui bene cõsiderat. Nul
lum em̃ signũ in eo mihi vtile videbatur.
Ceruix inflexibilis: hũeri iactabiles: ocu-
li currentes huc illucq directi: ⁊ furiose
respicientes. Pedes impatiẽtes: nares
spirãtes iniurias: atq cõtẽptus: schema
ta risibilia ⁊ hoc ipm semp habentia. Ui-
sus incõtinẽs ⁊ quasi subuliens. Cõsen-
sus ⁊ negatio simul ratio nulla ratione
cõsistẽs: interrogatio inordinata atq re-
sponsio nulla congruentia sibi cõueniẽs.
Sed qđ p vniuersa discurro? hunc ante
opera vidi ⁊ operibus ipsis agnoui. Et si
quidem essent mihi p̃sentes qui tũc ad-
erãt testarẽtur: qr cũ hec vidissem repẽte
dixi. O quale malũ nutrit respublica ro-
manorum? Et cũ hec dixissẽ optaui me
inuenire debere mẽdacẽ. Meliꝰ em̃ fue-
rat hoc, q̃ vt tãtis terra scelerībꝰ imple-
retur. Nũq arbitror talia fuisse pdigia:
cum multa diluuia, multa incendia: mul
te pestes: ⁊ hiatꝰ terre puenerũt: licet ho
mines inhumani: ⁊ feroces, compositiq
dissimilibꝰ naturis fuisse referantur. Ob
quam rẽ digno sua supbia fine cõclusus
est. Hec gregorius de iuliano narrauit.
Quia D vero contra xp̃ianos multa
verba proferẽtes nisi sunt vim facere ve
ritati: quedã ex sacris literis puertẽtes,
aliaq mutãtes oĩa, tñ scđm suã sumẽtes
intentionem, multi eis obuiãtes istaq
refecerũt destruẽtes ⁊ redarguẽtes eorũ
vana sophismata. ⁊ ante oĩa origenis: lõ
ante multa fuisset tẽpora iuliani. Is em̃
ea q̃ videbant turbare legẽtes sacratissi-
mas lectiones obijciens sibimet ⁊ inter
pretatus ea detractorũ sophisticas adin
uentiones exclusit. Que si sepiꝰ legissent
iulianus atq porphirius ea libenter ac-
cipientes in aliud forte sua verba muta
uerant ⁊ non ad blasphemie sophismata
verterentur. Quia enim lacerare studuit
imperator apud idiotas ⁊ simplices ver
ba faciens, et non apud eos qui scriptu-
rarum diuinarũ obtinent veritatẽ ex his
palam est. Similes em̃ ea verba que di-
spẽsationis causa humanius posita sunt
cum multa hmõi collegisset exempla: hec
nouissime dicit. Horũ igr̃ singula si non
aliqua habẽt ineffabilẽ cõtẽplationẽ ma
ximã de deo blasphemia sunt plena. Hec
ergo iulianꝰ in tertio cõtra xp̃ianos libro
dicit. In libro aũt suo quẽ de cinismo scri
psit docẽs quomodo sacras fabulas de-
cet fingi dicit oportere harũ veritatẽ ab
scondi. Sic em̃ ait. Amat em̃ natura cela
ri ⁊ abdita, deorũ substãtia nõ patitur nu
dis verbis in aure introire pollutas. Ap
paret ergo per hec imperatorẽ suspitio-
nẽ habuisse diuinis scripturis: qm̃ essent
verba mystica, ineffabilẽ quedã modũ cõ
templationis habẽtia. Sed indignar cur
non oẽs eandẽ sententiã habuerint ⁊ in-
sistit his qui inter xp̃ianos diuina simpli
citer suscipere videntur eloquia. Nõ igr̃
oportebat eũ cõtra simplices insurgere:
nec pter illos cõtra sacras literas intu
mescere: neq odio habere ⁊ aduersari q̃
magis intellexerãt qm̃ nõ oẽs tũc ita sen
tiebant sicut ipse voluerat. ℭ Simi-
lis ergo prophyrio factus est. Ille namq
in cesaria palestina a quibusdã xp̃ianis
cessus iracũdiã nõ ferens christianitatẽ
deseruit per furorẽ: ⁊ odio inimicorũ scri
bẽdo blasphemias xp̃ianitate priuatus
est: sicut eũ eusebiꝰ pamphili redarguit ⁊
eius verba destruxit. Imperator autem
apud idiotas superbꝰ inter christianos
extitit ea passione in blasphemias por-
phirij declinauit. Ambo siquidem spon
te deliquerunt: ⁊ scienter peccando di-
gnissima pena mulctati sunt. Cũ igitur
sophista libanius velut irridens dixisset
hominem ex palestina deum et dei filiũ

faciūt oblit⁹ suorū videt eē verborū. Ad finē nanq̄ ei⁹ libri iulianū deificauit: sic inter alia dicēs. Primū nāq̄ nuntiū ei⁹ mortis pene perimerāt cur putaretur de deo mētitus. Deinde paululū descendēs ait. O demonū alne demonūq̄ discipule et demonū obseruator. Qui licet hoc aliter intelligeret verūtamē hec eadē de iuliano dixit que xp̄iani exprobrātes affirmāt. Si ḡ eū laudare cogitabat: opoitebat eū hoc nomē effugere: nec eū deditū demonibus iudicare: sicut sermonē aliū declinauit quē dū reprehēderet de suis libris abscidit. Quō eī hō xp̄i deificetur ꝛ quēadmodū lıaperto hō fuerit inuisibiliter aūt de⁹ ꝛ quēadmodū vtraq̄ sint vera xp̄ianorum ratio sacra nouit. Pagani ꝑo anteq̄ credāt itelligere nequeūt. Dicit eī sermo diuinus. Nisi credideritis non intelligetis. Quapropter non erubescūt mul ꝑ tos hoīes deificātes. Et vtinaz bonis morib⁹ institutos / aut iustos / aut castos: ꝛ nō potius lubricos: iniquos ꝛ ebriosos. i. hercules: dionisios ꝛ asclepios sicuti frequēter in suis libris iulianus iurare nō erubescit. Quorum masculos feminasq̄ cupidines si numerare voluero lōga disgressio generat. Sed sufficit hec scire volētib⁹ aristotelis palliū: et corona dionysij ꝛ liber regine multe memorie: turbaq̄ poetarū q̄ de talib⁹ scribētes vere ridiculū ꝛ inanitatem theologie ostendere paganoꝝ. Quia ꝑo propriū paganorum est hoīes summa falsitate deificare mōstram⁹. Rhodijs quadā calamitate detētis respōsum est datū vt phrygiū attin sacerdotē vesanie phrygiū celebritatis placarēt. Tale nāq̄ respōsū est Attim placate deū magnū purū adonez bone vite diuitiarū datorē: comatūq̄ dionysium. Hoc itaq̄ respōso attin q̄ amore vesano semetipsum occidit: eūdē adonē dionysiūq̄ nominauit. Cū alexāder macedonū rex trāsisset i asiā: anfixiones alexādro fauētes carmia ista finxerūt Iouē deorū cōsulēt: ꝛ mineruā honora ter, genitaz q̄ corpe mortali supnū abscōdis regē quē iupiter heroū seminauit generibus adiutorē bone. leges. Hec in parthia pronūtiauit demon. Qui cum potentib⁹ adularetur deificabat eos. Quid eī dicamus dum etiā Cleomedem adlethaꝫ deificauerint ita dicētes. Ultim⁹ herouz cleomedis ciuitatis athleta quem sacrificijs honorate: quia mortalis iaz non est. Propter hoc ergo responsum dyogenis cynici. ꝛ oenamās philosophus: pythium reprehenderunt apolinē: cizicem vero tertiūdecimū deum adrianū appellauerunt. Sed etiā ipse adrian⁹ amatum suum antinum deficauit: ꝛ hec ridiculum ꝛ inanitatem non dicit esse libanius. Hec ergo a nobis ꝓpter ei⁹ detractionē per disgressionem dicta sufficiāt. ¶ Theodoricus.

¶ Capitulum. iij. B

Iouinianus ergo imperator mox vt imperij sui terras ingressus est primū hoc scripsit vt episcopi de exilio remearēt ꝛ ecclesias eis reddēdas eē professus est. qui expositam in nicea fidē inuiolabiliter seruauerunt. Scripsit etiā athanasio q̄ precipuus erat hoꝝ dogmatum ꝓpugnator: petēs vt ei rescriberet ꝑfectā diuinorū dogmatū disciplinā. Qui eloquētiores ep̄os cōgregans rescripsit rogās: vt fidē nicee expositā custodiret tanq̄ apostolicis dogmatib⁹ cōgruētem. Cui⁹ ep̄le ꝟba sunt hec. Pijssimo atq̄ clementissimo victori augusto. Iouiniano. Athanasi⁹ et reliq̄ ep̄i venientes ex ꝑsona olim ep̄oꝝ egyptioruz: thebaidis: ꝛ libie. Decet deo amabilē principē discēdi habere voluntatē: desideriumq̄ celestiū: sic eī vere ꝛ cor habens in manu dat: ꝛ ipe riū cū pace multis annoꝝ curriculis gubernabis. Uolente igit̄ te a nobis tua discere pietate catholice ecc̄lesie fidē grās ob hoc dn̄o referētes curauim⁹: vt platā ab olbus patrib⁹ in nicea tue pietati innuaremus fidem. Hanc enim repudiasētes quidā nobis equidē frequenter insidiati sunt eo q̄ arriane non consentiremus insanie. Autores vero facti sūt heresis et schismatum vniuersalis ecclesie: Uera ergo et pia in dominum nostrū iesum christum fides est omnibus manifesta: ꝛ ex diuinis literis agnita atq̄ lecta. In hac enim etiam sancti martyrio consummati sunt: et requiescentes in domi

no tunc consistant. Manserat itaq semper fides illesa. nisi calliditas quorundã hereticorũ eam violare presumeret. Arrius enim quidam eiusq sectatores erũpere et impietatem aduersus eam introducere tentauerunt dicentes: ex non extantibus et creaturam atq facturam cõuertibilẽq esse filiũ dei. Plurimosq p talia seduxerũt / ita vt etiã q aliquid esse videbant blasphemia huiusmodi traherentur. Uerũ sancti patres nostri olim cõuenientes sicuti pdiximus in niceno cõcilio: arrianam quidẽ sectam anathematizauerũt: catholico ecclesie fidem scriptura teste professi sunt. Eaq predicata nec heresis extructa est q vbiq videbatur ac censa. Hec itaq fides p omnes ecclesias legebatur: sed quoniam arrianam heresim quidã renouare volẽtes: ipsam fidez patribus in nicea platã anathematizare psumpserũt. aliqui vero fingũt se eam pfiteri sed ipsam veritatẽ negare noscũtur. Alteri interpretãtes cõsubstãtialitatẽ et sancto spiritu blasphemantes cũ dicũt eũ creaturã esse atq facturã per filiũ celebratam necessario cõsiderãtes lesionemq huiusmodi causa cõtra populum generatam offerre tue pietati cõfessionẽ concilij niceni curauimus vt pia religiotus cognoscat cũ quanta scrupulositate conscripta est: et quantũ errent qui extra eam volunt aliquid edocere. Cognosce deo amabilis imperator quoniã hec quidem predicatura seculo: et hanc professi sunt patres nicea conuenientes. In hac quoq fide cõcordant omnes ecclesie hyspania et britãnia necnon gallijs Italijs et dalmatijs constitute. In cappadocia mysia: et macedonia vniuersa simul haladia / sed etiam vniuersa Affrica / Sardinia / Cypro / Creta / Pãphilia / Licea / Isauria / et in omni Egypto et Libya põto / et Cappadocia / partibusq vicinis et oriẽtales ecclesie preter paucos arrij sectatores. Omnium namq predicatorũz sententiam experimento cognouimus et literas habemus eosq nouim⁹ deo amabilis imperator: quia cum pauci quidaz huic fidei contradicant preludium facere non poterũt in toto orbe terrarũ. Multo enim tempore ab herese arriana pulsati: nunc etiam pietati contentione maxima cõtradicũt. Ut vero hec pietas tua cognoscat licet sciat tamẽ studuimus fidem niceno concilio professam ab episcopis trecentis decem et octo subiungere. Est autẽ hec niceni concilij fides. ¶ Credimus in vnum deum patrem omnipotentem omnium visibilium inuisibiliũq factorem. Et in vnum dominum Iesum christum filium dei natum ex patre vnigenitũ: hoc est de substantia patris / deũz de deo / lumen de lumine deum veruz de deo vero / natum non factum consubstantialem patri per quem omnia facta sunt que in celo et q in terra. Qui propter homines et propter nostram salutem descẽdit: incarnatus / humanat⁹ / passus est / et in die tertia resurrexit. Ascendit in celo venturus iudicare viuos et mortuos. Et in spm sanctũ. Eos aũt q dicunt erat qñ nõ erat et anteq nasceret nõ erat: et q ex nõ extãtib⁹ fact⁹ est: aut ex altera substãtia vel subsistẽtia dicẽtes esse aut creatũ aut cõuertibilem aut mutabilẽ filiũ dei: hos anathematizat sancta catholica et apostolica ecclesia. In hac fide deo amabilis iperator nos ꝯsistere necessariũ est tanq sacra et apostolica: nullaq mouere eã seductione verborũ atq cõtẽtione qñ ab initio arriani fecerũt / ex nõ extãtibus filiũ dicẽtes. Et q erat qñ nõ erat: et creatus et factus et ꝯuertibilis est. Propterea sicuti pdiximus: et nicena synodus heresim anathematizauit hmõi. fidẽ vero pfessa est veritatis. Non eñ simpliciter similẽ dixerũt filiũ patri ne simpliciter similis deo deus verus esse crederet: sed etiã cõsubstãtialẽ scripserũt quod ppriũ est geniti veriq filij ex vero et naturali patre nascẽtis. Sed neq spiritũ sanctũ alienauerũt a patre et filio: sed potius glorificauerũt eũ cũ patre et filio in vna sancta trinitatis fide eo q vna sit in sancta trinitate diuinitas. Has literas impator legẽs confirmauit quã habuerat de sacris sciẽtiam et affectũ aliãq ẞ cõscripsit legẽ vt frumẽtorũ cõsuetudo redderetur ecclesijs: quã maximus distribuerat constãtinus et dari phibuerat iulianus. Et qñ propter illius impietatẽ orta fames nõ sinebat totã tũc summã quã constãti⁹

cōstituerat erogari tertiā partē Jouinianus ad psis impēdi pmisit: ita vt cessante fame frumēta integra preberentur.

¶ Socrates. ¶ Cap. iij.

Uocauit igitur imperator a constantio exilio missos epos q nō occurrerāt iuliani redire tēporib9. Tunc autem etiam tēpla paganorū oia claudebantur: z ipsi sacerdotes vbiqz fugiebant. Indutiqz pallijs ipsa pallia reponebant z ad schema cōmune reuertebant. Quieuit etiam pollutio sanguinis quā publice insatiabiliter sub iuliano celebrabāt. Porro xpiani nō quiescebāt: presules eni regionū adibāt crebro principē credētes ei9 obtinere se volūtatē aduersus pprios inimicos. Et primū quidē macedoniani libellū pncipi porrexerunt postulātes vt expellerent ecclesijs q dissimilē filiū pdicabāt: z ipsi introducerētur in eas. Erāt eni q libellū obtulerāt Basili9 ancyre: Syluan9 tharsi. sophroni9 pōpeiopoleos: pasinicus zilenus: leōtius coman9: callicrates claudiopositis: theophilus incastabele9. Horum libellū imperator accipiēs: eos sine respōso dimisit: hoc tātummodo dicens. Ego cōtētiones odi: eos aūt q ad cōcordiam festinant diligo pariter et honoro. Quod audiētes q ad cōtētionē se prepa rabāt: quieuerūt. Hoc ergo p voto imperatoris est factū. Nam tunc intentio secretorum acacij reuelata est: z sicuti solebāt ad vota se principis cōtulerūt. Conuenientes enim in anthiochia syrie: habuerunt verba cum meletio: qui ante paululum diuisus ab eis consubstātialitatem defendere videbatur. Hoc itaqz fecerunt quoniam eū honorari conspiciebāt: principe tunc ibi morante. Cōmuni ergo consilio libellum componentes consubstantialitatem professi sunt: z nicenam roborantes fidē obtulerunt imperatori. Cuius libelli verba sunt hec. ¶ Pijssimo et deo amabili domino nostro Jouiniano victori augusto: synodus presentiū episcoporū ex diuersis prouincijs in anthiochena vrbe cōuenientiū. Quoniam ecclesiasticam pacē atqz concordiā tua primū studuit pietas celebrare: bene nouimus etiā nos deo amabilis imperator. Quia vero verticē huiusmodi vere vnitatis et orthodoxe fidei bene sumpsisti/ neqz hoc ignoramus. Sed ne cū his q adulterant veritatis dogma reputemur: tue pietati suggerimus: qm sancti cōcilij nicea olim z ab initio celebrati fidē z suscepimus z tenemus. Quādo etiā z cōsubstātialitatis nomen quo aliter se quibusdā habere videtur dicimus cautā interpretationē a patribus excepisse: quippe significātibus qm ex substantia patris natus est filius: z quia similis per substantiā patri est. Nō eni velut aliqua passio circa ineffabilem natiuitatē creditur. Neqz secundum aliquem paganorum vsum percipitur a patribus substantie nomen dictuz: sed ad destructionē arrianorū q presumpserunt ex non extātibus de xpo aliquid impie predicare. Quod etiam isti q nunc inequalitatē asserunt asperius z audacius ad vastādam ecclesie cōcordiā imprudētes ausi sunt perpetrare. Quāobrē huic nostre relationi subiunximus exemplar fidei niceni concilij. quam etiam decenter amplectimur. Est eni huiusmodi. Credimus in vnum deū patrē omnipotentē: z reliqua. Et subscriptio. Meletius eps anthiochie obtuli in suprascriptis cōsentiens. Eusebius samosatenus euagrius siculus: vranius apamie zoilus larisenus: acatius cesarie: antipater rosi: abraminus emenus: aristonicus seleuco beli: barlabentus pergami. vranius meletie/ magnus calchidis/ euthicius/ eleutheropleos: iosacius armenie maioris: titus bostrensis/ pelagius laodice: arabianus adrensis piso: adadenius p lamitionē presbyterū. zabinianus zeumatis athanasius ancyre p orfitū z eatium presbyteros: hyrene9 gaze piso auguste patricius palti p lamirionē pbyterū. Anatholius berothes: theotimus aramen9/ lucianus arcenus. Hunc itaqz libellū in collectione synodaliū sabini cōscriptū inuenimus. Uerū imperator ppositū hunc habebat vt blādimētis z suasione verbo tū discordātiū cōtētiones abscinderet dicēs: nulli q dē se quocunqz credentiū fore molestū: eos tn diligere. z nimis honora

reiq3 principiū ecclesiastice vnitati prebe-rent. Quia vero hoc egerit etiā themisti⁹ philosoph⁹ ait in laude quā in eius ꝑtu-lit cōsulatu vbi mirabatur imperatorem quod pmiserit vnūquēq3 colere sicut vel let: atq3 deuicerit blādictiū mores quos valde deridēs ait manifestare purpurā.

¶Sozomenus. B ¶Igitur impera tor tunc etiā secundo nomine prefecturā gubernāti pretorianā legē dedit vt capi tali sentētia plecterentur q̄ sacrā virginē nuptiali thoro violare presumeret ꝛ vel impudico aspectu respiceret: non dicam abripere forte tentaret. Quā legem ideo posuit eo quod iuliani tpibus q̄dā hmōi virgines vxores ducere presumpserunt.

¶Sozomenus. ¶Capitulum.v.

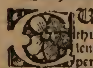
Post hec athanasi⁹ alexādrine sedis ep̄s: cū pau-cis suorū cōlcato cōcilio neces sarium iudicauit vt xp̄ianū vi deret imperatorē. Ueniensq3 anthiochiā principē de q̄b⁹ oportebat edocuit. Qui dā aiūt q2 eū ipse magis euocauerit im-perator: vt q̄ necessaria pro religione ꝛ re cta fide videbātur exponeret: disponēsq3 vt decebat causas ecclesie de reuersione cogitabat. Uerum euzoius arriane secte anthiochene ciuitatis ep̄s studebat vt probatianus quidā eunuchus in alexā-dria vrbe ordinaret ep̄s. Cūq3 hoc agere-tur lucius alexādrinus a georgio presby ter ordinat⁹ adijt imperatorē: ꝛ maledi-cēs athanasio quasi tēporib⁹ ep̄atus sui fuisset inscriptus: ꝛ plurima exilia ꝑcedē tibus sustinuisset imperatorib⁹ essentq3 circa sacra p eum cā discordie: supplica-bat insuper vt alter in alexādrina ciuita te ordinaret ep̄s. Uerū imperator sciens quāte athanasio inimicorū insidie ꝑue-nissent: derogationes hmōi nō respexit: sed luciū quidē cū multa interminatiōe tacere iussit. Probatium vero eiusq3 se-quaces eunuchos autores hmōi scelerū atq3 turbarum castigādos esse precepit. Porro athanasium amicū sibi maximū factū destinauit in egyptū/ vt sicut ei vi-deretur causas ecclesiarū populosq3 di-sponeret. Fertur enim: q2 eū ꝑ maxima virtute cōuersationis sapiētieq3 laudā-uerit. Aiūt q̄dā anteq3 sub cōstātio impe ratore arriani tenerent ecclesias somniū vidisse antoniū monachū q̄si burdones altare sacrū calcib⁹ euertissent: experre-ctūq3 dixisse ab adulteris ꝛ pmixtis ho-minibus ecclesiā calcaref. Que nō fuisse mēdacia: posterior monstrauit euentus.

¶Socrates. ¶Capitulum.vj.

Tunc igit̄ impe-rator impetū retinēs he reticoꝝ discessit ab āthio chia ꝛ venit ad tharsuz cilicie: ibiq3 corp⁹ iuliani sepeliuit. Et dū cūcta so lēnia funeri ei⁹ exhibuisset cōsul est desi-gnat⁹. Dūq3 ꝯstātinopolim festinaret ve nit ad ꝑdiū nole dadastā inter galatiā et bithiniā q̄ philosophus themestius cū alijs senatorib⁹ occurrēs: cōsularē recita uit orōnē. Feliciter tūc agi potuerāt res romane publice: ꝛ simul ecclesiastice sub principe benigno disposite: nisi repētina mors mortalē virū ab hoīb⁹ abstulisset. In ꝑdicto nāq3 ꝑdio hyemis tpe l frigis lāguore cōstrictus est mortuus: cōsulatu suo ꝛ baroniani filij: septima decima die februarij mēsis q̄ regnauit mēsib⁹ septē: vixit annis triginta tribus.

¶Sozomenus. ¶Capitulum.vij.

Cumq3 in nicēā bi-thinie venisset exercitus: va lentinianum ordinauit im-peratorem: virum optimuz ꝛ apice ꝑncipali dignissimū. Socrates. ¶Ualentinianus igitur ordinatur vices sima quinta die eiusdem februarij mēsis: pannonius genere / de scibala ciuitate. Cui tunc erat militum cura commissa: quoniā probatissime militarem nouerat disciplinā. Fuit etiā vir magnanimus ꝛ semper presenti fortuna melior appare-bat. ¶Theodoricus. ¶Is eni nō modo fortitudine: sed etiā prudētia temperan-tia atq3 iustitia: ꝛ corporis magnitudine prefulgebat. Sic enim fuit regalis pari-ter ꝛ vrbanus vt duz exercitus tentasset ei alium sociare consortem: ille responde rit. Quod cātatur ab omnib⁹ vestrū inde fuit: o milites imperatore non existente

mihi dare regimẽ imperiũ. Uerũ vbi hoc ego suscepi: meũ iã ⁊ nõ vestrũ est de rebus cogitare cõmunibus. Cuius verba mirati milites eius secuti sunt volũtatẽ. At ille fratrẽ de penis vocãs qđ non debuit sociũ fecit imperij. ❡Socrates.

❡Post triginta dies auspicij sui.

❡Theodoricus. ❡Cui asie sceptra cõtradẽs pariter ⁊ egypti europã sibi distribuit. Et veniẽs ad hesperiã oẽm illico docuit eq̃tatẽ a predicationib⁹ pietatis incipiens. ❡Cap.viij.

Auxentio nãqꝫ defuncto q̃ mediolanẽsem presulatum tenuerat: multisqꝫ fuerat cõcilijs abdicat⁹: reuocãs ep̃os hmõi apud eos verba locutus est. Nostis aperte eruditi quippe diuinis eloquijs qualẽ oporteat esse põtificẽ ⁊ q2 nõ decet eũ ꝟbo solũ: sed etiã ꝯuersatiõe gubernare subiectos ⁊ totius semetipsũ imitatorẽ ꝟtutis ostẽdere: testẽqꝫ doctrine cõuersationẽ bonã habere. Talẽ itaqꝫ in põtificali ꝯstituite sede cui ⁊ nos q̃ gubernam⁹ imperiũ syncere nr̃a capita summittam⁹ ⁊ eius monita dum tanq̃ homines deliq̃rim⁹ necessario veluti curãtis medicamenta suscipiamus. Hec cũ dixisset imperator: petijt synod⁹ vt magis ipse discerneret sapiẽs et pius existẽs. At ille: sup vos est inquit talis electio. Uos eñ gratia diuina potiti: ⁊ illo splendore fulgentes: melius poteritis eligere. Tunc sacerdotes egressi de ep̃ali sede tractabãt. Uerũ ciuitatis habitatores vt B assolet tumult⁹ faciebãt: alij hũc: alij illum ordinare petẽtes. Qui enim erant de arriani auxẽtij secta similẽ sibi fieri cõcertabãt. Rursuꝫ orthodoxi sui dogmatis nitebant̃ habere ep̃ꝫ. Hãc seditionẽ ambrosius cui tũc p̃sidalis fuerat cura cõmissa/cognoscẽs ⁊ metuẽs: ne q̃d turbe consurgeret ad ecclesiã festinus accessit. At illi cessante seditiõe cõmunem dederunt vocẽ petẽtes vt pastor gregis ordinaret̃ ambrosius q̃ nõdũ fuerat baptizat⁹. Hoc imperator agnoscens: repẽte iussit ⁊ baptizari tanq̃ dignũ virũ ordinari põtificẽ. Nouerat eñ eius certiorẽ omniũ possidere volũtatem ⁊ totius regule decreta subtiliora arbitratus etiã diuinuꝫ in eo esse decretũ dũ in ei⁹ electiõe etiã pars cõtraria cõsonaret. Is ergo sacri baptismatis dona potitus gratiã quoqꝫ simul suscepit ep̃atus. Quo facto hũc hymnũ optimus imperator saluatori et dño obtulisse fertur. His q̃ppe q̃ gerebant̃ intererat. Gratias inq̃t ago tibi dñe op̃s et saluator nr̄ qm̃ huic viro ego q̃dẽ cõmisi corpora. Tu aũt animas ⁊ meã electionẽ ostẽdisti tue iustitie cõuenire. Cũqꝫ C post paucos dies sanct⁹ ambrosius cũ multa fiducia apud iperatorẽ q̃reret̃: q2 male a iudicib⁹ agebat̃: tũc iperator ait. Hãc inq̃t cõfidentiã tuã dudũ noui ⁊ aperte ꝓbãs nõ solũ nõ restiti sed etiã in electionẽ ordinationis tue socius fui. Festina itaqꝫ sanare sicut diuina lege p̄cipit̃ aiaruꝫ delicta nr̄aruꝫ. Hec igit̃ imperator mediolani ⁊ dixit et fecit. Cognoscẽs aũt quosdã D in asia ⁊ phrygia de diuinis dubitare dogmatibus: in illirico quidẽ precepit synodũ celebrari ⁊ q̃ de illis decreta atqꝫ firmata sunt dubitãtib⁹ destinauit. Porro q̃ illic cõuenerãt decreuerũt fidẽ expositã in nicena vrbe seruãdã. Scripsit aũt ⁊ ipse sociũ adhibẽs in suis literis fratrẽ: quatinus l his q̃ placuerãt duraret̃. Nũc ergo etiã legẽ ipsam ponere necessarium est q̃ aperte ⁊ eius pietatẽ predicat: ⁊ valẽtis tũc syncerit atẽ sine dubitatione demonstrat. ❡Capitulum.ix.

Imperatores maximi pij victores augusti valẽtian⁹ valẽs/⁊ gratianus: episcopis dioceseos asie phrygie: carophrygie: pagaciane in dño salutẽ. Tãto cõcilio in illirico celebrato: ⁊ subtiliter habita q̃stione de salutari verbo ostẽderũt ter beati pontifices trinitatẽ consubstantialẽ patris ⁊ filij et spiritussancti. Quã nequaq̃ declinãtes iuxta ministeria religionis magni regis exercẽt. Hãc ergo predicari decreuit nostra quoqꝫ potẽtia: ita tamen vt non dicant aliqui: sequimur religionẽ imperatoris hanc patriam gubernãtis: ⁊ nõ illi potius obediẽtes qui nobis salutis mãdata cõtradidit. Euangeliũ nãqꝫ christi

sic habet. Reddite q̄ sūt cesaris cesari: et que sunt dei deo. Quid ergo? dicitis vos epī ꝛ presules salutaris verbi: si ita se habet vestra probatio diligētes alterutros imperiali abuti dignitate? Quiescite et nolite persequi eos qui deo perfecte ministrant: quorum orationibus et terrena bella sedantur: et recedentium a deo angelorū repellentur incursu: quicq̄ oēs demones corruptores precibus assiduitate cōfundūt: tributa secundū leges inferre nō respuūt: ptātiq; regie nō resistūt: sed syncera voluntate ꝛ superni dei mādata custodiunt: ꝛ nostris legibus subiugantur. Vos autem inobedientes esse monstramini: ꝛ nos quidē subijcimur et qui primus est ꝛ nouissimus: vos aūt vobismet arrogatis. Nos itaq; pueros nosipsos a vobis esse desideram⁹. Et sicut pylatus in examinatione nostri xp̄i: cū nollet eū perimere cōuersus ad ouētē ꝛ petens aquam diluit manus suas dicēs. Innocēs ego sū a sanguine hui⁹ iusti: sic etiā nostra maiestas semper mandauit persecutionē non fieri: neq; fluctuationes inferri: nec inuidere laborantibus in agro dñico: dispensatores magni regis expellere: vt nō ad presens ꝛ sub imperio nostro crescere videamini: et postea testamētum dñi subdere passioni sicut in sanguine zacharie. Sꝫ illi post aduētū supni regis nr̄i xp̄i iesu disrupti sunt: cōtradicti mortui cū adiutore suo demone corruptore. Hoc pcepim⁹ in megecio: ꝛ ciceronio ꝛ damaso ꝛ lāpone ꝛ brintisio q̄ auditores fuerūt. Sed etiā ip̄a vobis gesta dixerim⁹ quaten⁹ agnoscatis ea que in eximio sunt cōcilio celebrata. His ergo literis subdit etiā dogma ꝯcilij: hec summatim habentia. Profitemur sequentes magnū orthodoxorūq; cōciliū cōsubstātialē esse patri filiū ꝛ nō sic itelligim⁹ cōsubstātialē sicuti dudū qdā exposuerūt nō vere subscribētes ꝛ nunc alij illos vocātes patres: virtutē sermonis respuūt ꝛ sequunt eos q̄ p cōsubstātialitatē similitudinem significatam esse conscripserūt: eo ꝙ nulli reliquarū creaturarū p eū factarū similis sit filius / nisi tantūmodo patri. Sed qui hec exponūt creaturā precipuā dei filiū impie dogmatizant. Nos itaq; sapimus: sicut etiā concilia nuper rome ꝛ gallijs celebrata: vnā esse eādēq; substantiam patris et filij ꝛ spiritussancti: in tribus personis quod est in tribus perfectis substātijs. Confitemur autem secūdū nicenam expositionē et incarnatum filium dei consubstantialē ex virgine sancta maria: ꝛ in hominibus habitasse / ꝛ complesse dispositionem pro nobis omnē in natiuitate ꝛ passiōe ꝛ resurrectione ꝛ in celos ascensione: et iterum venturū vt reddat nobis similitudinē diuinam a semetipso deo existētē carnigerum ꝛ hominē deiferum. His ergo que predicta sunt cōtraria sapiētes anathematizamus: ꝛ eos simul qui nō vere anathematizant eū qui dixit anteq̄ nascerer nō fuit filius sed scripsit quia anteq̄ operare nasceretur virtute erat in patre. Hoc em̄ ꝛ in oībus creaturis est q̄ nō semper existunt sicuti deus. Filius em̄ semp cū patre est sempiterna natiuitate progenitus. Hec igitur imperator summatim significauit. Ego vero etiam ipsas cōcilij literas ponendas existimo.

Capitulum decimum.

Episcopi illyrici. Epis ecclesiarū dei dioceseos asiane phrygie / carophrygie / pagatiane / in domino salutē. Cōuenientib⁹ nobis in vnū et habita maxima questione de salutari verbo probabimus cōsubstātialē esse trinitatē patris ꝛ filij ꝛ spūs scti. Quamobrē iustū fuit vobis literas destinare / non quibusdam argumentationibus religionem trinitatis scribentes: sed in humilitate rogātes: has nr̄as lr̄as destinauimus per dulcissimū fratrē nr̄m helpidiū presbyterum. In phibus itaq; nr̄is lr̄is quasi illud referē q̄ d in salutaris nostri iesu xp̄i libris scriptū est. Ego quidē sum pauli ego aūt apollo ego vero cephe. Nūquid paulus crucifixus est pro vobis aut in noīe pauli baptisati estis. Et hec quidē sufficiebant humilitati nr̄e: etiā si non vobis vniuersales literas mitteremus / propter tm̄ timorem quē ibi predicatis cūcte vr̄e prouincie a patre ꝛ filio ꝛ spiritum sanctū diuiden-

tes. Quãobrẽ necessariũ habuimus ad vos destinare dñm nr̃m ꝛ comministrũ helpidium a regio principatu romanorum has literas defendentem: vt si forte talis est predicatio vestra cognoscat: quoniã qui consubstãtialẽ trinitatez nõ predicãt anathema sint. Et si quis his non communicans inuenitur/anathema sit. His aũt qui consubstantialẽ predicant trinitatẽ preparata sunt regna celorũ. Rogamus ergo vos fratres vt nõ aliud doceatis: nõ aliud innouetis: sed cõsubstantialem semper vbiq; predicãtes trinitatẽ possidebitis regnum dei. Ob hoc scribentes et cõmemorãtes: has literas destinauimus. De episcopis autẽ constituẽdis vel cõministris iam constitutis si permanserint vsq; ad finem sani/bene: alioquin ex ipso presbyterio repellãtur. Similiter p̃sbyteros atq; dyaconos in sacerdotali ordine diffinimus: vt sint irreprehensibiles vndiq; et a curis et ab officio militari. Propterea ergo hoc noluimus pluribus vobis scribere: eo q; direxerimus vnũ ex oibus dominũ nostrũ ꝛ cõministrũ: helpidium: studiose predicationem vestram cogniturũ si ita se habet sicut audiuimus a dño nostro ꝛ consacerdote eustachio. De cetero licet aliq̃n in errore fueritis deponẽtes veterez hominem induimini nouo. Nam et ipse frater ꝛ cõminister helpidi⁹ docebit vos veram predicare fidem quia sancta trinitas cõsubstãtialis deo et patri/et filio cum spũ sctõ sctificata/glĩficata/manifestata est: pater in filio/filius in patre/cũ sancto spiritu in sc̃la. Hoc itaq; declarato aperte poterimus sanctã trinitatẽ cõfiteri cõsubstantialem esse secundũ fidez olim in nicea expositam: quam patres confirmauerũt. Qua fide predicata poterim⁹ erroneũ dei nomẽ declinare. Quo extincto: pacificos nosmetipsos literis degẽtes in pace salutabim⁹. Scripsim⁹ itaq; vobis vt noueritis arrianos esse cõdẽnatos nolẽtes cõfiteri ex patris substãtia filiũ ꝛ spiritũ sanctũ: quorũ nomina sunt subiecta. Polyeronius: teclamatus faustus/asclipiadis/amantius/cleopater. Hec ergo ita se habent in gloria patris ꝛ filij ꝛ spiritus sancti in secula seculorum amẽ. Ualere vos optamus patri et filio saluatori christo cũ sancto spiritu multis annorum curriculis.

¶ Capitulum. xj. A

Amosissimus igit imperator tanq̃ apostolicis dogmatibus sollicitudinem perhibebat. Interea syrus q̃dam ꝛ genere ꝛ lingua pariter audens nomine illo tempore fuit dogmata noua reperiẽs. Qui dudũ quidẽ malignos habere cõceptus incipiẽs: tunc manifestus apparuit. Prius nãq; fatue intelligens quod scriptum est. Faciamus hominez ad imaginẽ ꝛ similitudinẽ nostrã humanam formã putauit habere diuinitatẽ: ꝛ corporis partibus esse distãtiã: diuine scripture nequaq̃ sensum respiciẽs: que sepe diuinis operationibus humanorũ membrorũ nomina circũponit: quoniã: qui facile subtiliora intelligere nequeũt per hec dei prouidẽtiã magis agnoscũt. Adiecit aũt huic impietati ꝛ alia his vicinia. Ex vesania nãq; manetis aspsus: neq; ignis: neq; tenebrarũ deũ asseruit creatorez. Sed hec quidẽ ꝛ quecũq; his similia eclãt manetis vesanie participes vt iste predicabat ab ecclesia segregati sunt quia quidã maledictũ asserunt partũ: quidã vero cũ mulieribus non longe cohabitãtes cõtra legẽ viuũt: ꝛ ppterea dicũt remotius esse viuẽdũ celãtes dogmatũ blasphemiã. Est tamẽ eis habitatio arrogãtie plena ꝛ pharisaice propago doctrine. Nam illi animarũ ꝛ corporũ medicũ accusabãt in tẽplo dicentes apostolis: vt quid cũ publicanis ꝛ peccatoribus mãducat magister vester? Et p prophetã de talib⁹ dicit de⁹. Qui dicunt mũdus sũ: noli me tãgere: isti fum⁹ erũt in furore meo ignis ardẽs tota die. Sed hoꝝ stultitiã redarguere presentis tẽporis nõ est: quapropter ad narrationẽ reliquã procedam⁹. ¶ Ea tẽpestate messalianorũ quos orãtes appellãt: heresis est orta. Uocant aũt ꝛ alia appellatiõe euchitas idest sacrificatores. Isti enim cu iusdã demonis opationẽ expectãt ꝛ hãc sctĩ spũs presentiã arbitrant. Qui vo integro huius rei lãguore participant: ad

uersantur operationē manuū quasi ma=
lignam: somnoqꝫ semetipsos indulgēt:
ꝛ iniquitatū fantasias ꝓphetias appel
lāt: hui⁹ heresis fuerūt principes: dado
sius ꝛ sebas: ꝛ adelfili⁹: hermas, ꝛ symeo
nis et alij quiiab ecclesiastica quidē ne=
quaqꝫ cōmunione recesserunt. dicētes di
uinū cibū nihil nec prodesse nec ledere.
De quo dn̄s dixit xp̄s. Qui comedit car
nem meā ꝛ bibit sanguinē meū viuit in
eternū. Cūqꝫ voluerint hūc celare lāguo
rē etiā cōuicti impudēter negant et hec
alios sapientes que ipsi animo retinent
prorsus abdicāt. Litonis itaqꝫ p̄sul me=
liciēsis ecclesie diuino zelo decēter orna
tus: vidēs eo ꝙ hic lāguor multa mona
steria magis aūt latronū vt ita dixerim
speluncas inuaderet: eas incēdit ꝛ lupos
ab ouib⁹ se gregauit. Similiter etiā phi
locius famosissimus lichaonensis anti=
stes: dū hec pestis illic cresceret eā valde
cōpressit: ꝛ oues q̄ tali cōtagione vexebā
tur eripuit. Porro flauian⁹ vbiqꝫ lauda
bilis presul anthiochenus audiens hos
in edissa degere: ꝛ venenū propriū verbi
bus vicinis aspergere turbā dirigēs mo
nachoꝝ deduxit ad anthiochiā: ꝛ negā=
tes eā pestē hoc modo redarguit. Accu=
satores itaqꝫ dixit calumniosos esse: te=
stes vero mendaces Adelipium aūt val
de senem cum mansuetudine vocans ꝛ
iuxta se sedere precipiens ait. Nos o se=
nior qui iam magnā partē vite transiui
mus humanāqꝫ didicim⁹ valde naturā:
ꝛ aduersariorum demoniorum machi=
namēta cognouimus ipso experimento
gratie ministratiōes edocti sumus. Isti
vero cum sint iuuenes nihil horum per
fectius agnoscētes: spiritalia audire ver
ba non portant: quapropter dicito mihi
quomodo credis spiritū contrariū rece=
dere ꝛ gratiā sancti spiritus aduenire?
His verbis senex ille multat⁹ omine. ve=
nenū quod celabat euomuit atqꝫ dixit.
Nullam quidez vtilitatē ex sctō baptis=
mate baptisatis accedere: sꝫ solā studio
sam orationem inhabitātē demonē effu
gare dicebat. Insuper vnumquēqꝫ nascē
tiū a ꝓgenitore suo sicuti naturam: etiā
sic demonum trahere famulatū. Et his
expulsis per illā orationē studiosaz san
ctū spiritū aduenire et sensibiliter ac vi
sibiliter suā designare p̄ntiā atqꝫ corpus
passionibus motus cuiuslibet eripere: et
animā a mala volūtate penit⁹ liberare
ita vt nequaqꝫ de cetero egeat: neqꝫ ieiu
nio macerāte corp⁹ neqꝫ doctrina refre=
nāte: et ꝓgredi disciplina libēter edocē=
te. Nō solū aūt q̄ hoc īpetrauerit corpis
inde exultationib⁹ liberabat: sed aperte
etiā futura ꝓuidet: ꝛ sāctā trinitatē ocu
lis cernit. Hūc itaqꝫ flauian⁹ fetidissimū
fodiēs fōtē: ꝛ ei⁹ pocula cūctis examinā
da ꝓducēs: infelicissimo ait seni. Vetustis
sime maloꝝ dieꝝ crepauit te os tuū: ꝛ nō
ego: labia eīn tua testant̄ aduersū te. Cū
qꝫ hic lāguor cūctis innotuisset a de syria
q̄dē expulsi ꝛ ad pāphiliā sunt progres=
si eamqꝫ huiusmodi peste compleuerūt.

Sozomenus. Capitulum.xij.

IGitur valentinia
nus cum ita saperet sicut ni
ceni patres ꝛ similia pro
fitētib⁹ ꝓderat. Aliter vo sa
piētibus nō erat importunus. Qui dux
initio regni vrbe cōstantinopolitana per
thracias properaret ad romā: tūc episco
pi hellesponti bithinie: ꝛ quicūqꝫ cōsub
stantialem patrem ac filium predicabāt
legatuz miserunt hypationum heracle
perichij presulem: quatenus dignaretur
ad emendationē dogmatis inter esse. Ia
cū audisset imperatorē ꝛ epoꝝ legationem
intimasset: rn̄dēs valētinian⁹ ait. Mihi
q̄dē cū minim⁹ de pplo sim: fas nō est ta
lia perscrutari. Verū sacerdotes q̄b⁹ hec cu
ra est apd̄ semetipsos cōgregent̄ vbi vo=
luerint. Cū hec itaqꝫ respondisset prin=
ceps illāpsacū ꝯuenerūt epi. Cūqꝫ duos
tractassent mēses nouissime decreuerūt
vt ea q̄ cōstantinopolim gesta fuerāt stu
dio eudoxij ꝛ acacij vacuarent̄. Silr aūt
vt vacaret etiā expositio fidei quā velut
occidētaliū episcopoꝝ ꝓferētes quosdā
subscribere l ea ꝓmissione fecerūt: q2 qd̄
fuerat constitutū de dissimilis substātie
nomine penitus abdicarēt qd̄ etiā sunt
mentiti. Similem vero esse patri filium
per substantiam asserebant: dicentes ne
cessariam similis abiectionē propter si=
gnificationem substātiarū. Fidem vero

illā esse precipiēdā per omnes ecclesias que selentia fuerat promulgata: et exposita in dedicatione anthiochene probatur ecclesie. Depositis autē ab eis qui dissimilem patri filiū asserebant sedes proprias recipi decreuerūt. Si quis autem eos accusare vellet: equo hec periculo facere sanciuerūt: iudices esse decernētes episcopos recte sapientes, et de vicinis prouincijs in ecclesia cōuenientes vbi testes essent singulorū qui dicerentur oppressi. Hec decernentes cum euocassent eudoxium et qui cum eo erāt locum eis penitētie tribuerūt. Quibus obedire nolētibus que fuerant placita cunctis ecclesijs intimauerūt. B Cumque crederēt studere eudoxiū vt vniuersa regalia sue partis faceret: et istis sine dubio derogaret necessariū putauerūt vt precurrerēt et que fuerāt lāpsaco gesta nuntiarēt. Remeantē itaque valētē imperatorē de trachia in heraclia adierūt. Fuerat enim cum fratre suo digressus vsque ad quēdā locū. Tūc enim eudoxius iā apud principē atque proceres precipuus habebatur. Adeuntibus ergo legatis a lāpsaco missis iussit imperator ne semetipsos ab eudoxio separarēt. Qui dū resisterēt et de gestis cōstātinopolitanis apud selentiū cōciliū habitis aduersus eudoxiū quererētur: cōmotus ad irā princeps illos quidem deputauit exilio ecclesias autem tradi iussit eudoxio.

C Theodoricus. C Capitulū. xiij.

Tempore quo valens suscepit imperium apostolicis dogmatibus ornabatur. Cum ergo gothi transissent histrū: et trachiā pegrarent collecta militia pugnare cogitabat aduersus eos. Cui placuit vt nō nudus sacra gratia dimicaret: sed sancti baptismatis munitus armis: et hoc quidē bene placuit et valde sapiēter. Quod vero postea gessit magnā animi molliciē: et proditionē significat veritatis. Ea nāque infelix passus: quod progenitor adā. Cōiugis enim est seductus alloquio et muliebribus verbis laqueatus. Illa nāque primitus arriane fallacie captionibus irretita: etiā istū secū corruere in blasphemie foueā persuasit. Cuius seductionis autor fuit eudoxius. Is enim adhuc cōstātinopolitane gubernacula tenebat ecclesie nō regēs: sed suā potius mergēs nauē. Tūc ergo in ipso baptismatis iureiurādo miserrimum obligauit vt et in impietate dogmatis permaneret: et vndique ꝯtraria sapiētes expelleret. Sic igitur ille doctrinā apostolicā derelinquēs contrarias partes sumpsit: et post paululū quod iurauerat adimpleuit. C Sozomenus. C Capi. xiiij.

Interea venit in europam metuebat enim ne forte perse pacta sub iouiniano triginta annorum facta soluerent. Qui cum nihil mouerēt degebat in anthiochia. Quo tēpore melecium quidem ephesi destinauit exilio. Paulino vero veritus eius vitam pepercit. Eos autem qui eudoxio cōmunicare nolebāt ecclesijs expulit: pecunijs cōdēnauit, verberibus et alijs rebus affixit.

C Socrates C Dicitur enim quod etiā multos in oriēte flumine suffocasset. C Theodoricus. C De samosateno aūt sanctum eusebiū expulit pelagiū mirabilē pastorem laodicensiū vrbe priuauit: qui cum in iuuentute duxisset vxorē in ipso thalamo prima die nuptiarum spōte persuasit vt puritatē cōi voluptati proponeret: charitatemque fraternam adipisci pro copulis nuptialibus erudiuit. C Socrates.

C Capitulum. xv.

Cum hec autē in syria fierent surrexit constantinopolim tyrannus nomine procopius. Qui paruo tempore multā sibi militiā coaceruās festinabat aduersus imperatorē. Quod dū nūtiatū fuisset cōturbatus valēs paululū suū impetū remoratur. Cūque belli euētus interea parturiret. terremotus factus multas diruit ciuitates. Sed etiā mare terminos proprios immutauit et in quibusdā locis tāto potius influxit vt loca quod pridē ambulari poterāt rigarentur. Ab alijs vero locis tātū recessit vt arida tellus inueniretur. Hoc ergo factū est primo duorū principū cōsulatu. C Socrates. C Sequenti autē anno gratiani et dagalaifi consulatu bella parabantur. Cūque tyrānus procopius de cōstātinopoli

digressus:castra moueret aduersus imperatorē/audiēs valēs venit ab anthiochia ⁊ cū eo cōgressus est circa ciuitatem phrygie natoliā. Et prima quidē pugna deuictus est. Post paululū vero ꝓcopiuz cepit:tradentib⁹ eū agelcone gomorioqꝫ militib⁹. Quos etiā postea inopinatꝫ qui busdā suppliciis iussit expēdi. Despiciēs enim iusiurandum quod eis ꝑbuerat serris diuisos crudeliter interemit. Tyrannus vero duabus vicinis arboribus flexis singulos in eis pedes eius ligare fecit:que demissis aerē repentes procopiū diuiserūt. Et hoc modo tyrānus interijt.

¶ Theodoricus.

¶ Capitulum.xvj.

Eusebius interea samosatenus eps in thraciā exilio deportat⁹/apostolicis laboribus desudabat. Is eni multas ecclesias desolatas pastorib⁹ esse conspiciens habitu militari suscepto ⁊ calamanco caput operiens:syriā peragrabat ⁊ phenicē pariter ⁊ palestinā ꝑsbyteros ordināns atqꝫ dyaconos:aliasqꝫ eccl'ie replebat officia. Sic vbi aūt inueniret sibi cōcordes epos eos presules e gentib⁹ constituebat ecclesijs. Quātā vero fortitudinem sapientiāqꝫ monstrauit imperialez suscipiēs iussionē qua eū precipiebat in thracijs habitare necessariū arbitror nescientes agnoscere. Uenerat eni gerulus huius preceptionis circa vesperā. Quez eusebius silentium habere:⁊ aduētuz suū celare iussit dicēs. Si cognouerit hec turba:sacri zeli amore flāmata te quidē interimet. Ego autem pro tua morte apud deum penas cogor exoluere. Cū hec dixisset vespertino cōsuete ministerio celebrato circa ipsa somni primordia vni famulorum secretū pādens solus egressus est senex. Sequebatur itaqꝫ famulus plumacium tātummodo ⁊ codicem gerens. Cūqꝫ venisset ad eufratis fluminis ripā: iuxta ipsos muros ciuitatis expositam ascēdit in nauez:vt ad zeuma nauigaret iussitqꝫ nautis vt remigarēt. Factoqꝫ die ille quidē peruenit ad zeumatis locum. Samosate vo gemitibus ⁊ lamētatione cōpleti sunt Nā cuz ille seruis suis proximis que iussa fuerant indicasset et qui cum eo pergerēt ⁊ quos codices detulissent:ingemiscebāt vniuersi scilicet pastore priuati fluuiusqꝫ nauigātibus atqꝫ sequentibus est impletus. Cūqꝫ venissent ⁊ desideratū pastorē cernerent amplius eiulabāt:ac suspirātes fundētesqꝫ lachrymarū fontes:eū retinere nitebātur ne in lupis ei⁹ oues incurrerent. Quē dū flectere nō valuissent audierūt eo legēte apl'icā legez:q̄ aperte iubet nos principibus ⁊ potestatibus esse subiectos. Quo facto alij quidē ei obtulerūt aurū:alij argētuz alij vestes:alij famulos tanqꝫ ad peregrinā ⁊ extraneā ꝑperāti terrā. At ille pauca quedā a valde notis accipiēs:doctrinisqꝫ cūctos ⁊ oratiōib⁹ suis armās:⁊ ꝓ aplicis dogmatib⁹ ꝑpugnare ꝑcipiens ad histrū ꝑfectus est. Illi vero ad vrbez ꝓpriam remeantes ⁊ alterutros exhortātes/lupoꝝ circūspiciebant sapienter insidias. Nūc quoqꝫ narrādus est horum ꝗ̄ dei zelo ⁊ puritas. Puto eni me relique re nisi per hāc relationē illi semp memorabiles habeant. Cū ergo arrianoꝝ participes egregio pastore nudassent gregē: aliumqꝫ ꝓ eo eunomiū nomine fecissent epm null⁹ illic habitātiū nō pauper:non diues nō famulus:nō opifex:non agricola:non ortolanus:non vir:nō mulier:nō iuuenis/non senex:ad ecclesiasticum accessit cōsuete collegium:solusqꝫ degebat episcopus. Tunc nullo eum neqꝫ videnste neqꝫ penitus appellante: licet feratur cum multa vixisse mansuetudine cuiusj rei hoc probatur indicium. Cum enim voluisset lauari ⁊ eius famuli balnei ianuas obserassent/volentesqꝫ ingredi prohiberent ipse populū ante ianuas videns:eas aperire precepit et libenter secum omnes lauachro participari. Hoc idem etiam in balnei solio fecit. Nam dum lauanti sibi quosdam videret astare:iussit vt cum eo communiter aqua calida fruerentur: qui tacentes astabant. At ille honoris causa hoc fieri putans: velociter ascendens egressus est. Illi vero nequissime heresis inmundicia etiam aquam iudicantes esse pollutam: eam repente cuniculorum egestionibus tradiderunt; et alterum fecerunt

folium temperari. Quod ille cognoscens relicta ciuitate discessit inimicā habitare ciuitatē: ⁊ horrorē habētē aduersū⁊ se cōe arbitratus opprobriū. Quo de saino satis abeunte: luciū pro eo aperte lupū ⁊ ouib⁹ inimicū cōstituerūt. Sed oues licȝ desolate pastore: tñ q̄ suntpastoris opera bātur. Permanserūt eñ doctrinā aplicā inuiolabiliter obseruātes. Quō eñ etiaȝ luciū oēs habuerint odio/aliis narrationib⁹ explanabo. Adolescentes in platea sperā alterutris porrigētes lusu delectabātur. Isto autē transeunte cōtigit vt spera cadens/ꝑ asini ei⁹ transiret pedes tūc pueri vehemēter eiulauerunt/arbitrati sperā pollutione cōpletā. At ille hoc intelligens iussit alicui sequētiū vt sustineret/⁊ q̄d gerebaꝶ agnosceret. Pueri vero accēdētes ignē/⁊ speram iaculantes per mediā flamā hoc mō eā arbitrati sunt expiatā. Et hoc quidē esse noui iuuenile et cōsuetudinis antique reliquias. Uerūtñ indiciū est quo possit ostēdere quale odiuȝ circa arrianaȝ vesaniaȝ ciuitas habuerit vniuersa. Uerū lucius māsuetudine non est imitatus eunomium/sed multos qui dē sacerdotū fecit per iudices exilio deportari: eos ꝓcipue qui viriliter ꝓ sacris dogmatib⁹ dimicabant/vsq̧ ad nouissimos romani fines imperii eulociū dyaconii ministerio functus heremū orasi Anthiocū ꝟo eusebiū maxima gr̄atiōe decoratū. Erat eñ ꝯsobrinus ei⁹ ⁊ multis virtutib⁹ chorusc ās necnō sacerdotii dignitate fulgentē in armenie terminos destinare suasit. Cui⁹ opa ꝓ diuinis dogmatibus celebrata quis explanare sufficiat. Cūq̧ itaq̧ vir sanct⁹ eusebius post multa certamina innumerasq̧ victorias etiā coronam martyrii suscepisset/cōuenit solemni modo ꝓuincie synodus pariter et iouinianus perēne tunc ciuitatis ep̄s: q̄ pauco tp̄e arrianoruȝ fuerat cōmunione maculatus. Cūq̧ vniuersi anthiochū clegissent auiculo ꝓprio successorem: et ad sacrū perduxissent altare: ⁊ genua ad ordinationē ordinare cōpellerēt: cōuersus ⁊ videns iouinianū suo capiti dexteram imponentē/manū eius repulit dicēs nō esse ferendā dexteraȝ imponentē q̄ aliq̄n sacramēta blasphemiis celebrata susceperat. Sed hec quidē nō post multum tēporis euenerūt. Tunc eñ in interiorē est vt dixi ductus armeniā: qua tempestate vir sanct⁹ eusebius morabatur apud histrum/celtis trachiam deuastantibus et obsidētibus ciuitates: sicut eius scripta commemorant.

¶ Capitulum. xvij.

Barsini quoq̧ cuius etiā nūc maxima gloria est nō solū in edissa quā regebat vicinasq̧ prouincias: sed etiam in phenice ⁊ egypto/necnon thebaida quas gētes cunȝ maximo virtutis sue splendore transierat: primum quidē valēs insulam aradi habitare precepit. Cūq̧ cognouisset innumeros ad eū concurrere populorū: q̄r dū plenus esset gratia verbo egritudines effugabat in oxirinthum egypti vrbem eū exilio destinauit. Cūq̧ etiam illic ei⁹ gloria oēs accederet in quoddā castruȝ nouissimū barbaris vicinū cui nomē est feno senex dignus celesti vrbe deduct⁹ est. Adhuc quidā in arado hactenus constare lectum eximia celebritate dignuȝ: multi enim infirmantium dum in illo collocantur salutem fide percipiunt.

¶ Sozomenus. Capitulum. xviij.

Sit imperator extincto ꝓcopio felicitate ꝓuectus denuo cōtra xp̄ianos olia cōmouebat oēm religionē in arriano dogmate cupiēs cōcordare. Precipue tñ eū ad furorē prouocabat synodus in lāpsaco celebrata nō solū q̄r arrianoꝝ abdicarat ep̄os: sed q̄m promulgationē fidei arimine non anathematizauerat. Ueniens igitur nicomediā bithinie ꝯuocauit eleusiuȝ ciziceñ: ei⁹ eñ sectā macedonii pori⁹ sequebaꝶ sicut iā dixi ⁊ faciēs cōciliū arrianorū ep̄orū cogebat eleusiū vt in illoꝝ dogmate cōsentiret. Qui primū quidem negauit. Postea vero cū ei minaretur exilium formidat⁹ in arrianū dogma cōsensit. Quo ꝑpetrato mox pn̄la tract⁹ veniēs ciziciū corā ol pp̄lo dē violentia querebatur dicēs consensum violētia nō volūtate factū. Et vt quererēt sibimet aliū ep̄m

hortabatur: qm ipse per necessitatem do gma ppriu denegasset. Porro cizicēni ppter amicitias ei⁹ alio epo subdi noluerunt māserūtqꝫ sub eo non tn a ppria he resi permutati sunt. Hoc audiēs cōstātinopolitanus eps eunomiū in cizico ordinauit epm tanqꝫ q posset populū calliditate verbor ad suū circūuenire cōsensuz. Descēdēte siquidē eunomio sacris pceptionib⁹ expelli iubet eleusi⁹: z in sede eunomius collocari. Quo facto amatores eleusij extra vrbē oratorium fabricātes: collectas ibi faciebāt. Hec ergo de eleusio dicta sufficiant. Nunc de eunomio referendum est.

Capitulum.xix.

Eunomius notari⁹ fuit ecij: q sine deo vocabat cuius memoriā fecimus. Cū quo dū esset modū ei⁹ sophisticū imitat⁹ est: z sermonib⁹ quibusdā vacās faciēsqꝫ sibi sophismata nō sentiebat: ex his inflat⁹ q: in blasphemias incideret/qppe dogma zelat⁹ arrij multis modis repugnās dogmatib⁹ veritatis. Paucū qdē edoctus z literis sacris z eas neqꝫ intelligere preualēs: circa vero frequēter occupabat: easqꝫ cōuertēs semp neqꝫ valebat intētiōis sue ppositū adimplere: sicut sepē ei⁹ demōstrāt thomi in qb⁹ vanissime laborauit: qs in epla apli ad romanos fecit: mlta eni illic vba profundēs intentionē eple nō potuit inuenire: sunt alij ei⁹ sitēs libri quos q legere voluerit eor cōtēptum experimentis agnoscet. Nunc igit eunomiū eudoxius in cizico fecit epm expellere iussus eleusiū. Cūqꝫ illic venisset vtens more solito dyalectica qsi peregrinū aliquid auditorib⁹ inferebat. Quāobrē cizici tumultus exortus est: eūqꝫ vrbe pepulerūt/nō ferētes ei⁹ vbor fastū. Qui cōstātinopolim veniēs cū eudoxio morabat epatu vacās. Sed ne detrahere videamur audi voces ipsi⁹ eunomij q psumit cōtra deū sophismatib⁹ loqui. Sic eni ait. De⁹ de substātia sua nihil nouit ampli⁹ qꝫ nos: neqꝫ est illi poti⁹ nobis aūt agnita min⁹: sz quod cūqꝫ de illa nouim⁹ nos hoc modis oib⁹ etiā ille nouit. Qd aūt rursus ille hec lue niens immutabiliter in nobis. Hec quidē aliaqꝫ similia eunomius sophismata. i. circūuētiōes faciēs nō sentiebat occumbere. Quō aūt ab arrianis paulopost segregatus est proprio loco narrabimus.

Sozomenus. Capitulū.xx.

Vexabantur enim ēt cōstātinopolim habitātes/q nicenū dogma pfitebant/quos oēs imperator expelli ciuitate pcepit. Nouacianor vo etiā ecclesias claudi: alior vo hereticor ū qs clauderet non inuenit. Dudū eni sub cōstātio principe probantur ablate. Sed etiā ageliū nouatianor epm ecclesie cōstātinopolim cōstitute exilij deportatione dānauit. Dicebant eni mirabiliter ēuersari scdm ecclesiasticas sanctiones cuius vita erat phica z pecuniarū possessione segregata. Quod etiam cōuersationis eius qualitas ostēdebat. Una eni tunica vtebat z semper ambulabat excalciatus. Qui nō lōgo post tpe vocatus est ecclesiaqꝫ recepit. Cui⁹ rei fuit auctor quidā martianus: vita/scientiaqꝫ mirabilis dudū quidē in regalibus militans. Tunc aūt presbyter nouatian⁹ artem grāmaticā imperatoris filias edocebat anastasiā atqꝫ carosaz. Ex quar nobis hactenus anastasiane z carosiane lauachra publica constantinopolim nuncupantur.

Socrates. Capitulum.xxi.

Igitur imperator valēs calcedonēsis vrbis cōtra bizantiuz posite muros destrui iussit. Iurauerat eni hoc se facturū tyrāno victo quia calcidonēses fauore tyrāni z turpes cōtumelias intulerūt: z portas clausere ciuitatis. Murus aūt iussione destruebat imperatoris z saxa ad edificiū thermar que constantiane vocantur constantinopolim vehebantur. Inter q saxa vnū inuentū est/in quo responsum habebat inscriptū olim quidē absconsum tūc quidē manifestū. Significabat eni quia dū perueniret aquarum abundantia ciuitati/ tunc murus quidem lauachro seruiret:

Innumere vero barbarorum natiões romanorũ finibus discurrẽtes dũ crudelia multa cõmitterent: nouissime aũt etiam ipse perirent: post aliquãtum itaq; tps euenit: vt valens aqueductũ edificaret: & habũdãtiã cõstantinopolim preberet aquarũ. Tũc etiã barbare mote sunt natiões responsum etiã alio modo cõtigit adimpleri. Cũ enĩ aqueductus in ciuitatẽ fuisset induct9 pfectus vrbis tunc clearchus nympheũ maximũ edificauit in platea q̃ theodosij nũc vocat: vbi aque affluentia est emissa: i quo maximã festiuitatẽ ciuitas habuit. Sed hoc rñsum post paululũ est impletũ. Porro dũ solueret mur9 principe cõstantinopolitani rogauerunt vt a muri destructiõe cessaret. Cũ quib9 etiaz supplicabant possessores bithinie: nicomedẽses: atq; niceni. Uerũ impator furore plen9 vix quidẽ supplicãtiũ suscepit pces: volẽs tñ iusiurãdũ implere muruz destruebat eũq; subinde minorib9 lapidibus rursus edificabat. Quod nũc etiã in quibusdã muri partib9 inuenitur vbi maximis mirabilibusq; lapidib9 vilis tunc fabrica superposita demonstratur.

¶ Socrates. Capitulum. xxij.

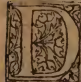
Dc itaq; tẽpore talia gerebant. Sciendũ tñ: q2 bellũ ɔ̃ pcopiũ tyrãnũ gestũ est cõsulatu grãni & dagalaisi circa terminũ maij mensis. ¶ Post paululũ ẽo tẽpus eodẽ cõsulatu valẽtiniano principi in occidẽtis partib9 cõstituto natus est fili9 nomẽ referẽs patris: v erũ gratian9 ante ei9 fuerat natus imperiũ: e seqnẽti cõsulatu lupicini & iouiniani grãdinis multitudo in cõstantinopolitana vrbe scda maij vel iunij mensis die sacrorũ gerẽs sĩltudinẽ vehementer effundit. Qd̃ multi dicebant propter motũ imperatoris accidere: q̃ plurimos sacerdotuz exilio deportauerat eudoxio cõtcare fugientes. Post paululũ vero tps eodẽ consulatu valentinianus princeps etiã filiũ gratianũ imperatorẽ cõstituit vicesima quarta die mẽsis augu. Seq̃ẽti vero cõsulatu valẽtiniani scdo: & valentis idẽ scdo terremotus circa bithiniam maxime niceã subuertit vrbẽ vndecimo die mensis octobris. Agebatur enim annus duodecim9 post nicomedie casum. Post paucũ ẽo tps alio terremotu: multe porrisgermanie ciuitates in hellesponto cõstitute: destructe sunt. His ergo ita puenietib9 nulla reuerẽtia terruit: neq; eudoxiũ arrianoz epm: neq; valentẽ imperatorẽ. Nõ enĩ a persecutione cessabant. Porro terremotus turbarũ ecclesiasticarum indiciũ esse videbatur. Cũ ergo multi sacerdotũ exilio portarentur: soli diuina prouidentia propter eminẽtem sui reuerentiã exilium non sunt passi basilius atq; gregori9. Quoz alter quidem cesare capadocie fuit eps. Gregorius autem nazianze ciuitatis omnino vilissime que est posita vicina cesarie. De basilio atq; gregorio precedẽti sermone narrabim9.

¶ Capitulum. xxiij.

Umq; igit eo tpe cõsubstãtialitatis dogma pfitẽtes vehemẽter affligerent: rursus psecutores cõtra macedonianos insurrexerũt. Qui terrore magis violẽtiaq; constricto p singulas ciuitates legationibus fungebant apud alterutros iudicãtes vt per necessitatẽ ɔfugere deberẽt ad fratrẽ imperatoris. et ad liberiũ romane vrbis epm cuius fidẽ amplectebãtur potius q̃ cõmunionẽ eudoxij. Miserũt ergo eustachiũ sebastie q̃ fuerat sepe depositus: sylnanũ a tharso cilicie atq; theophilũ mãdantes ne declinarent fide in causa liberium s3 romane cõmunicarẽt ecclesie: & fidem de cõsubstãtialitate roborarent. Hi siquidẽ literis in selẽtia depositis italiã peruenerunt & imperatorẽ quidẽ videre non potuerũt. Erat enĩ occupatus in gallia & cõtra sauromatas dimicabat. Liberio tñ epistolas obtulerunt qui eos suscipere nullatenus voluit: dicens eos arrianos eẽ: nec ab eccl'ia suscipi posse qui nicenam nõ susciperent fidem. At illi respõderunt per penitentiã se cognouisse veritatem & dudum abnegasse dissimilitudinis fidem: & similẽ professos per om̃ia filiũ patri: nihilq; differre a consubstantiali per omnia dissimilem. Hec dicentes exigit liberius scriptam sue sententie dare

pꝛofessionez. At illi libellũ poꝛrexerũt in quo etiã ꝓposuerũt ꝟba fidei niceni cõcilij. Epistolas aũt ab smirna in asia cõstituta ⁊ phisida isaurie atq; pãphilia nec nõ licea fctãs: hic ꝓpter multiloquiũ nõ ꝯscripsi: ꝟba ꝟo libelli ab eustachio ⁊ reliqͥs liberio dati hec eẽ noscũt. Ca.xxiiij.

Domino fratri ⁊ consacerdoti liberio eustachius theophilus ⁊ siluanus in dño salutẽ. Pꝛopter hereticoꝝ vesanas suspitiões q̃ nõ cessant catholicis ecclesijs scãdala generare ⁊ ea grã oẽm occasionẽ eoꝝ perimẽtes ꝯfitemur synodum lãpsaco celebratã ⁊ smirna aliijsq; diuersis locis oꝛthodoxoꝛũ epoꝝ. Pro qua synodo legatione fungentes apud tuã paternitatẽ: ⁊ vniuersos italie cũctosq; occidentis epos literas depoꝛtamus catholicã fidẽ tenere atq; seruare: q̃ in sancto niceno ꝯcilio sub beate memoꝛie ꝯstantino a trecẽtis decẽ ⁊ octo epis cõfirmataz pfecto ⁊ immobili statu hacten⁹ ⁊ imperpetuũ permanebit in qua substãtialitas sancta pieq; diffinita est ꝯ arrij prauitatem Similiterq; nos cũ pdictis eandem tenuisse atq; tenere ⁊ vsq; ad terminum custodire manu ꝓpria ꝯfitemur: ꝯdẽnãtes arrium impiãq; doctrinã eius cũ discipulis suis: eiq; similia sapiẽtibus nec non oẽm heresim sabellianos: patripassianos: marciõistas photinianos: marcellianos simul etiã paulosamosatenos: eorumq; doctrinã: oẽsq; his similia sapientes ⁊ vniuersas hereses sante fidei pdicte ꝯtrias q̃ pie catholiceq; est i nicena a sanctis patribus explanata. Anathematizãtes pcipue explanationẽ lectã in ariminensi cõcilio: tanq̃ ꝯtriam pdicte fidei sancti ꝯcilij in nicena vrbe celebrati cui⁹ lectiõe probata in vrbe trachie nicee: dolo atq; periurio capti: ꝯstãtinopolim subscripserũt. Est aũt fides nostra eoꝛuz quibus legatiõe fungimur hec Credimus in vnũ deũ patrẽ olpotẽtẽ olm visibiliuz inuisibiliũq; factoꝛẽ: ⁊ i vnũ vnigenitũ deũ dñm iesum xp̃m filiũ dei natum ex patre hoc est ex substãtia dei patris deũ ex deo lumen ex lumine deũ veꝝ ex deo vero natũ nõ factũ ꝯsubstantialẽ patri per quẽ oia facta sunt que in celo ⁊ q̃ in terra. qui ꝓpter nos hoies ⁊ ꝓpter nostrã salutem descẽdit: ⁊ incarnatus est ⁊ hõ fact⁹ passus: ⁊ resurrexit tertia die ascẽdit ad celos ⁊ vẽtur⁹ est iudicare viuos ⁊ moꝛtuos Et in spiritum sanctũ. Eos aũt qui dicũt fuit quando non fuit ⁊ anteq; nasceret non fuit. Et quia ex non existentibus factus est aut ex altera essentia vel substãtia dicẽtes esse aut ꝯuertibilẽ aut mutabilẽ filiũ dei anathematizat catholica ⁊ aplica ecclia. Eustachius epssebastine ciuitatis: ⁊ theophilus et siluanus legati cõcilioꝝ lampsaci smirne ⁊ reliquoꝝ hãc ꝓfessionẽ manib⁹ nostris ⁊ ꝓpria volũtate subscripsimus. Si qs aũt ꝓpter expositam a nobis fidẽ ꝯ nos vel eos a quibus directi sumus aliqd crimẽ inferre voluerit: cum literis ad nos tue sanctitatis ad quos ꝓbaueris oꝛthodoxos epos dirigere ⁊ apud eos nobiscũ cãm dicãt. Et si qd criminis fuerit appꝛobatũ in autoꝛe proculdubio vindicet. Hoc itaq; libello legatarios obligans liberius eos in communionem suscepit. Quibus dãs hmõi literas abire precepit. ¶ Capitulum.xxv.

Dilectissimis fratribus ⁊ cõsacerdotib⁹ eustachio / Cyrillo / hypericio / heroni / helpidio / maximo / eusebio / eucarpio / et oꝛtasio / neoni eumathio / faustio / poleano pasinico arsenio / seuero / dydimioni bꝛitalno callicrati damabio / edesio eustachio / ãbꝛosio / gelonio / pdalio macedonio / paulo marcello / heraclio / alexãdro / adolo / martiano / schenelo / lohi / macerĩ carisio siluano: photino / autho / antonio celso / euꝛanoꝛi: melecio, pꝛicio seuerião eusebio: eumulpio / athanasio / dyaphãto minodoꝛo / diocli / chꝛisampelo, eugenio eustachio / calligrati / arsenio / eugenio / martyrio / icratio / leõtio: philagrio: lucio: ⁊ vniuersis oꝛiẽtalib⁹ oꝛthodoxis liberi⁹ eps ⁊ occidẽtales epi i dño salutẽ. Optabile nobis pacis atq; ꝯcoꝛdie gaudiũ vre lr̃e detulerũt: fidei lumine resplẽdẽtes. Frẽs charissimi oblate nobis p charissimos frẽs et coepos eustachiũ siluanũ

atq; theophilū: et maxime q: nostrā salutem vestrosq; sensus concordare et cōsonare cū mea humilitate: et talis atq; occidētalibus vniuersis affirmauerunt atq; demōstrauerunt et hāc esse cognoscim⁹ catholicā et aplicā fidē q̄ vsq; ad nicenū ɔsiliuz itegra inmobilisq; fuata est et hāc ipsi retinere ꝓfessi sunt gaudioq; repleti et oē vestigiū ac nebulas lepre suspitiōis abijciētes: nō solū fmone eā sed ēt scriptura curēte ꝓfessi sunt. Cui⁹ exēplar his lr̄is subdere necessariū iudicam⁹ ne vllā occasionē h̄rticis ad exercēdas isidias denuo relinquam⁹ q̄b⁹ iterū flāmas ꝓpue malitie cōmouētes incēdia discordiarū ɔsuete resuscitēt. Hec insup sunt ꝓfessi charissimi frēs nr̄i eustachi⁹: siluan⁹: atq; theophil⁹ vestrā charitatē semp hāc fidē hūisse: et hāc vsq; ad terminū custodire. s. i nicea vrbe a trecētis decē et octo ep̄is orthodoxis approbatā q̄ perfectā ɔtinet v̄itatē et os toti⁹ heretice multitudinis obstruxit atq; dissoluit. Nō eīm spōtaneo motu s; nutu diuino tantoꝝ epoꝝ numer⁹ aggregatus est ɔ vesaniam arrij q̄ pro numero hrūs abrahā tanta milia fide destruxit. Que fides dū in substātia et noīe ɔsubstātialitatis ɔtinet velut quoddā munitissimū et inexpugnabile castrū oīa iacula et molitiōes arriane icredulitatis decēter euitat. Cū igit oēs occidentales ep̄i arimino ɔgregati q̄n eos arrianoꝝ collegit vesania: quadā suasione aut veri⁹ dicaz mūdana potētia: hoc qd cauti⁹ erat in fide positū auferre: aut obliq̄ denegare conati sunt. Tn̄ nihil eoꝝ calliditas profuit. Nam pene oēs ɔueniētes arimino tūc terrore ꝓmoti atq; decepti: nūc resipiscentes et anathematizantes eos qui ibi ɔuenerūt: aut scribētes catholice fidei q̄ in nicena vrbe sancita est. Nobisq; cōicātes feruētius ɔ arrij dogma eiusq; discipulos inflāmatur. Cuius rei idiciū etiaz ipsi legati vestre ciuitatis agnoscentes: vosipsos in sua subscriptione iunxerunt: anathemetizantes arriū et q̄ ab eius sequacibus arimino gesta noscunt ɔ fidez in nicena vrbe sancitā. In quibus ēt vos capti periurio subscripsistis. Unde ɔnēs nobis visum est scribere charitati vestre: et adiuuare iusta poscētes maxime q: p ꝓfessionem vestroꝝ legatoꝝ resipiscētes orientales cū orthodoxis occidētalibus concordare cognouimus: et significamus vt noueritis blasphemias ariminenses qui tunc videbant per surreptionē maculati: nunc anathematizatos et vniuersos ad nicenā respirasse fidē. Qd opz p vos olb⁹ iudicari quatenus possint qui violēter lesi sunt, aliq̄n hereticis tenebris ad diuinū lumen catholice libertatis accedere. Qui post hāc synodū nisi voluerint respuere venenū perfidie et blasphemias arrij vniuersas abijcere easq; anathematizare cognoscant se cum arrio eiusq; discipulis ceterisq; serpentibus siue sabellianis vel parripassianis: aut cuiuslibet alterius heresis socios esse et cōcione priuatos ab ecclesiastica synodo q̄ ad se filios adulterij nō admittit. Deus vos incolumes custodiat frēs charissimi. Has literas eustachius ceteriq; percipientes rursus ad ciciliā deuenerūt: ibiq; facientes synodū siculoꝝ epoꝝ corā ipsis consubstantialitatis fidē sunt ꝓfessi. Cūq; nicenā fidē roborassent ɔsonas ab eis quoq; percipientes ep̄las ad eos a quib⁹ fuerant destinati reuersi sunt. ¶ Qui liberij precepta suscipientes legationes mittebant per ciuitates apud presules: et ɔsubstantialitatem fidei p̄dicabāt inuitātes eos vt in tharsum cilicie pariter conuenirent: quatenus nicenā roborātes fidē de cetero soluerent oēm contentionez. Que fieri potuerūt nisi eudoxius arriane religionis presul tunc apud imperatorē eminens. valde prohibuisset. Qui ampli⁹ ꝓpter indiciū iter adorsus ad tharsuz accensusq; mala in eis potiora cōmisit. Qr vero macedoniani per legatos quos miserant cōicantes liberio: niceni cōfirmauerunt fidem ipse sabinus in collectione synodalium est professus.

¶ Capitulum. xxvj.

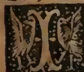

Circa hec itaq; tēpora eunomius ab eudoxio separatus seorsum agebat missas. Qui dū per se rogasset vt susciperet p̄ceptor ei⁹ eci⁹: eudoxi⁹ nō audiuit. Hoc aūt nō ideo refutauit: q: sectā d̄clinabat eci: sed eam

cum eā scȝ predicaret:sed qm̄ omnes vna nimes illius eum secte alterius fateban tur. Ista ergo causa fuit vt ab eudoxio se pararetur eunomi⁹. hec igit̄ cōstātinopo lim gerebantur. ¶ Capitulum. xxvij.

Deinde Alexādria preceptum prefectorū̄ stu dio eudoxij destinatum con turbauit ecclesiam. Uerum athanasius irrationabilem furorem populi metuens atqȝ timens ne malorum faciendorū ipse causa esse vide retur quatuor mensibus semetipsum in sepulchro patris abscondit. Cumqȝ pro pter eius absentiam seditionem deside rio ipsius populus excitasset: agnoscens imperator propter hoc alexandriam esse turbatam: literis intimauit vt athanasi⁹ licenter teneret ecclesias. Et hec fuit cau sa vt vsqȝ ad athanasij mortem alexan drina non turbaretur ecclesia. Quia ꝙo post eius mortem rursus arriani eas ec clesias inuaserunt: narrabo post pauca. ¶ Sozomenus. ¶ Capitulum. xxviij

Illo siquidem tē pore celebrabatur conci lium in thianis ab euse bio episcopo cesarie cap padocie/athanasio/ancy re/pelagio laodicie/zenone tharsi/ pau lo emeseno/ ostresio meletinense/ et gre gorio nazanzeno/alijsqȝ multis qui ver bum cōsubstantialitatis seruandum esse apud anthiochiam Iouiniano jmperāte decreuerunt. Releguntur ibi liberij ⁊ oc cidentalium litere sacerdotū. Quāobreȝ gaudio repleti: scripserunt vniuersis ec clesijs vt legerent decreta epōrum apud asiam celebrata liberij ⁊ occidentaliū lite ras italorūqȝ alrorum atqȝ gallicanorūȝ necnō syculorum. Detulerant enim horū literas legati de lāsaco destinati vt con siderarent oim̄ numerū sibi cōcordantiū. Plurima nāqȝ multitudo cōciliū armi nense vincebat: pariterqȝ scripserunt vt in tharsum cilicie conuenirēt certa die: ⁊ illi quidem hoc modo alterutros inuita bāt. Cumqȝ synodus pararetur in thar suȝ cōuenientes in anthiochia carie: qua si. xxxiiij. asiani pōtifices studiū quidem concordie ecclesiastice collaudabant. Cō substantialitatis vero nomē respuentes: fidē in anthiochia ⁊ seleutia probatā ro borare nitebant̄ tanqȝ luciani martyris existentē ⁊ multorum sudorib⁹ a suis ꝓ genitorib⁹ approbatā. Uerū imperator studio eudoxij synoduȝ in cicilia celebra ri prohibuit. ¶ Socrates. Cap. xxix.

Sic imperator va lens festinans ad anthiochiā de constantinopoli digressus venit in nicomediam: ⁊ illic hmōi causa moratus est. Eudoxius eniȝ arriane religionis mox post egressum im peratoris defunctus est consulatu valēti niani ⁊ valētis tertio: cū vndecim annis sedem cōstantinopolitane tenuisset eccle sie. Quāobrem arriani in locū eius ordi nauerūt dimophilū. Uerū predicatores cōsubstantialitatis opportunū iudicātes inuenisse se tp̄s euagriū quēdā sue fidei cō stituerunt ep̄m. Quē ordinauit eustachi⁹ dudum āthiochenus ep̄us: qui pri⁹ qui dem a iouiniano fuerat exilio reuocatus tunc aūt aderat in vrbe cōstātinopoli la tenter degēs: vt cōsubstātialitatis p̄dica tores sua p̄sentia roboraret. Hoc facto ex alio rursus initio p̄secutionē arriani mo uebāt. Hec gesta dū peruenissent ad prin cipem metuens ne seditione ciuitas tur baretur: militarē manū a nicomedia con stātinopoliȝ destinauit precipiēs vt tene retur ⁊ ordinator ⁊ ordinatus ⁊ alter ali bi mitteretur in exiliū. Eustachi⁹ igitur in bissa trachie ciuitate mittitur euagri⁹ in locum alium destinat̄. His ita gestis arriani āplius efferati vexabāt vehemē ter orthodoxos cedētes cōtumelijs affli gentes carceribus recludētes pecunisqȝ sepe dānificātes: ⁊ oīa cōtra eos faciētes importabiliter. Que dū illi ferre nō pos sent: ad supplicādū principem veniebāt si quomodo mererētur violentias euita re. Sed hoc cogitantes valde frustrati sunt ab iniusto se arbitrati iustitiā ꝓmere ri. Cumqȝ viri electi ex ecclesiastico col legio octoginta nūero: qbus preerāt vr basus/theodor⁹/⁊ menedem⁹ in nicome diā p̄uenissent/p̄ces obtulerūt imperato

ri violentiā proclamantes etiam ea que videbantur esse perpessi.

¶ Theodoricus. ¶ Capitulum. xxx.

Ndignatus igitur imperator ad p̄sens celauit irā: latēter aūt modesto p̄fecto p̄cepit vt eos cōprehēsos occideret. Modꝰ aūt mortis erat quodāmodo peregrinꝰ. Quapropt̄ memorie cōtraditꝰ. Metuēs enī prefectus ne seditio nasceret̄ in pplo si eos aperte periméret: simulauit se eos viros exilio destinare. Illis aūt simpliciter acquiescentibus iussit eos p̄fectus mitti in nauē quasi exilio deuehendos precipiēs nautis vt cū ad mare mediū peruenirēt eos dimergerēt ⁊ hoc modo morerent̄. Quo facto perductis eis in mediū sinum q̄ vocat̄ astacenus qđ iusserat prefectus ⁊ imperator impletum est: ⁊ in alia sequenti nauicula transeuntes cōcremauerūt nauē. Cōtigit aūt ventum flare nimie subsolanum: ⁊ ita nauis velociter est accensa. Cuius reliquie peruenerāt ad locū qui dacidiza nūcupatur vbi ad plenū cū viris religiosis absumpte sunt Quod tñ aiūt non sine vltione trāsisse. Fames namq̄ repēte secuta est circa frigias gētes: ita vt necessitate haberēt habitatorēs patriā relinquere: ⁊ ad cōstātinopolim diuersasq̄ prouincias properare. ¶ Sozomenus.

¶ Capitulum. xxxi.

Alens itaq̄ nicomedia relicta pergebat ad anthiochiā. Interea dum venisset ad cappadociā forte eius loci turbabat ecclesias: arrianis eas tradere volens. Quod se credebat cito ꝑficere: eo q̄ ꝓ quibusdā inimicis basilius eusebio qui tūc cesariēsem regebat ecclesiā videbatur offensus ⁊ abscedēs in pōtū cū monachis habitabat ibi philosophantibꝰ. Porro pplus ⁊ maxime nobiliū ac sapiētiū eusebium in suspitione habebāt quasi ip̄e fuisset auctor fuge viri phi: vita verbo perfecti. Volebātq̄ eū deserere ⁊ apđ semetip̄os missarum celebrare solēnia. Sꝫ basiliꝰ q̄dem ne turba nasceret̄ in pplo ꝯseditionesq̄ hereticorū agebat in pōto silentiū cum suis ep̄is q̄ semꝑ adheserāt illi. Cōtigit etiā circa eusebiū vt odiū ppli nasceret̄. Dū q̄ basilio fuisset nūtiatum q̄ valēs veniret in cappadociā: relicto pōto cesariā venit ⁊ pactis cū eusebio celebratis: ecclesiā ꝑ tpe suis adhortatiōibꝰ roborabat. Valēs aūt dū suā intētionē nō valuisset implere cū ep̄is secū ambulātibꝰ tūc abscessit. ¶ Socrates. ¶ Igit̄ imperator valēs preuidēs famis inuasionē venit ad anthiochiā syrie. Cūq̄ ibi moraret̄ nolētes arrianis cōsentire vastabat vehementerq̄ cōsubstātialitatis p̄dicatoribus imminebat / ⁊ quos dū ecclesijs pene oīm ciuitatū oriētaliū expulisset / nō ei suffecit: sꝫ etiam diuersis eos supplicijs subdidit. Multosq̄ diuersa morte contraditos interemit: plurimos tamē vexabat in flumine.

¶ Capitulum. xxxii.

Icendum quoq̄ est quod in edissa Mesopotamie gestum esse dignoscit̄. In hac vrbe est ap̄pli thome basilica: clara nimis pariter ⁊ ornata. In qua ꝓpter loci reuerentiam collecte sepiꝰ celebrant̄. Quā volēs imperator inspicere ⁊ agnoscēs sibi oēs odiosos ibidē cōuenire fert̄ manu ꝑcussisse p̄fectū cur exinde orthodoxos nō expulerit vniuersos. Cūq̄ p̄fectꝰ iniuriam passus: inuictꝰ indignatiōi p̄ncipis ministrare cōtenderet: nō enī volebat tantis hoībꝰ cedes inferre: latēter mādauit vt nullꝰ i illa basilica remaneret. Sꝫ nemo respexit / neq̄ cōciliū neq̄ terrorem eius. Oēs altera die ad locū orōnis pariter cōfluxerūt. Cūq̄ p̄fectꝰ cū multa militū manu ad basilicā festinaret vt imꝑatoris ꝑficeret iussionē: q̄dā muliercula cū pauꝑtate degēs suū filiū manu tractum cursu ad illā basilicā ꝓperās p̄fecti interrupit officiū. Indignatꝰ vero p̄fectus mulierē sibi iussit adduci. Dixitq̄ ad eā. O infelix mulier quo sic indecenter curris? At illa vbi ⁊ alij inquit ire festināt. Tūc ille. Nō audisti quia prefectꝰ ille occisurꝰ est vniuersos quoscunq̄ cōpererit? Et mulier. Audiui inq̄t. Ideoq̄ festino: vt illic inueniar inter eos. Et vbi hūc paruulū trahis infantē? Tūc mulier ait: vt ⁊ iste martyriū

suscipere merear. Hec cũ audisset vir ille cõsiderãns cõcurrẽtiũ volũtatẽ. Et mox recurrẽs ad principem suggessit ei eo q essent oẽs morẽ pro sua fide suscipere pre parati: irrationabile dicẽs breui tpe tan tos occidere. Qđ dictuz ab ira reuocauit imperatorẽ. Hoc ergo modo edisseni furorem imperatoris effugiunt.

¶ Theodoricus. ¶ Capitulũ.xxxiij.

Et quidem cum prefect⁹ imperator dixisset populum quidem quod sustinebat nõ pertulit experiri. ¶ Uerum igitur duces eoꝝ: idest presbyteros atqz dyaconos interrogari pceptũ est: vt vnũ e duob⁹ eligerẽt: aut cõicare lupo/ aut vt de pelli z in qbusdã extremis ptib⁹ desti nari. Cũqz cõgregasset vniuersos mitib⁹ vtebat verbis persuadere nitẽs: vt leges sequerẽtur imperatoris indiciũ vesanie dicẽs eẽ: vt tãto imperatori pauci hões resultarẽt. Cũqz cũcti tacerẽt ad horũ du cẽ eulogiũ virũ valde laudãduz pfectus ait. Cur nõ respõdes his q̃ dicũtur a nobis? At ille. Nõ inqt oportet nihil interrogatuz respõdere. Tũc pfectus. Multa itaqz verba locutus sum: monẽs vos q̃ sa tis expediunt. Porro eulogius vniuersis hec dicta fuisse respõdit z incõgruuz esse vt solus alios despiciens respõderet. Si vero me solũ inqt interrogas: meã decla rabo sentẽtiã. Prefectus ait. Cõmunica possidẽti regnũ. At ille/ pacifice z nimis gratãter ait. Et mihi regni qqz sacerdotiũqz cõsortiũ est. Tunc pfectus irrisionẽ sentiẽs seuiebat iniuriis cõtra senẽ vsus etiã hec adiecit. Nõ hoc locut⁹ suz fulmi nãdo: sed qbus cõicat imperator cõicare vos monui. Cũqz dixisset senex pastorẽ se habere ... illius nutib⁹ obedire: octoginta eodẽ tpe cõprehẽdẽs destinauit in thraciã. Qui tũ ducerent plurimo pariter ap paratu fruebãtur. Ciuitates enim occur rebãt z vici: deuictores athletas honorãtes. Sed hostes armauit inuidia: vt imperatori dicerẽt: qz plurimũ honorem viris illis q̃ contumeliã putabant efferret. Hec agnoscens imperator iussit vt bini separarẽtur: z alios quidez in thracias: alios in extremam arabiã: alios vero in thebaide dispersit vrbes. Aiunt enim qz fratres quos natura iunxit crudelissim⁹ corpore separauit. Porro eulogiũ presulem illorũ z protogenem q̃ post eũ fuit in antino vsqz transmisit. Quorũ virtutẽ nõ patior obliuioni cõtradere. Cũ eni cõcorde viderẽt ciuitatis episcopum ecclesiasticoqz collegio q̃ cõmunicarent viderẽt paucos esse ad ecclesias cõcurrebãt. De qua cõsulẽtes agnouerunt habitatores ciuitatis esse paganos: vnde dolẽtes de eorũ incredulitate lamentati: non tamẽ esse diu lugẽdũ arbitrati sunt: sed omnĩ virtute de medicina curauerunt.

¶ Capitulum.xxxiiij.

Sacratissimus igit eulogius in habitaculo suo redactus: tota die cunctaqz nocte olim deprecabat deuz. Protogenes autem valde di gnissimus: eunomij literis eruditus ad scribẽdum velociter preparat⁹: inueniẽs opportunũ locũ eumqz sibi segregãs ad docendum adolescentium magister effe ctus est: quos z scribere velociter edocebat z diuina erudiebat eloquia: dictabat eis dauiticas melodias z apostolice doctrine cõgruas lectiones meditari preci piebat. Cũqz vnus adolescẽtium incidisset in egritudinẽ venit ad domũ eius. Et tenẽs egroti dexterã languorẽ orationibus effugauit. Hoc agnoscentes aliorũ parentes infantium deduxerunt euz ad domos suas z egrotis auxiliari depreca bãtur. At ille non ante se dixit deũ vt expellerent egritudines rogaturũ nisi pus egroti sacri baptismatis munere potirẽtur: qđ illi letãter adimpleuerũt. Cogebat enim eos salutis desideriũ: z sub vno ala corpusqz sanitate fruebãtur. Si qñ vero alicui suasisset vt sacrã gratiã mereretur accipere ducebat eum ad eulogium z cõ cutiens ianuam rogabat vt aperiret ac signum dominicũ ei qui fuerat renatus imponeret. Cũqz ille difficilius aperiret ne intercideret orationẽ: dicebat potius esse necessariã salutẽ errãtiũ. Mirabãtur igitur vniuersi vidẽtes protogenem talia facere. Qui licet tantis lumen diuine cognitionis impertiret: tamẽ eulogio

primatnm.per omnia reseruaret:vt eos
quos capiebat:illi magis offerret vnde
conijciebant multomagis virtutez illius
eminere.Cuzigitur luctuatio quieuisset
tranquilitate facta remeare p̄ceptos de=
duxerunt oēs ingemiscētes ꝛ lachrymā=
tes maxime vero p̄sul ecclesie eorum pri
mat⁹ affectu.Cūqꝫ ad ꝓpria remeassent
sanctus q̄dē eulogius barso/maximo ad
vitā felicissimā transeunte eius suscepit
regimē ecclesie.Porro mirabilis protoge
nis colere iussus est vrbē carrensium de
solatam:ꝛ spinis gentilium plenam que
vtiqꝫ pluribus indigebat.

Socrates. Capitulum.xxxv.

O tempore demō
quidam erroneus crudeli=
tate valentis abusus ei per
suasit vt perscrutaretur qui
post euzsusccepturus esset imperiū.Quā=
obrem nigromantiam fecit quibus arti=
bus adimpletis plurimos ille demō nō
quidem aperta sed obliqua solite respō=
sa proferēs interemit.Nā cum de impe=
rio consuleretur quatuor literas demon
strauit delta.e.o.te.ta.dicēs hoc nomen
post valentē imperij culmē accipere.Qđ
dum ad aures puenisset imperatoris ze=
lo ductus multos peremit quos tyranni
dem assumere iudicauit. Occidebantur
itaqꝫ theodori:theodoti:theodoli:quicū=
qꝫ has literas in capite sui nominis ha=
buissent.Inter quos etiā theodosiolus q̄
dam vir fortis ex hispania prouincia ge
nus ducens occisus est.Hoc ergo timore
plurimi sua nomina mutauerunt:negā=
tes que prius habuissent cum iuramen=
to vt pericula declinarent.

Theodoricus. Capitulum.xxxvi.

Alēs igitur impe=
rator cuz vniuersas vt ita di
cam A ecclesias pastore
nudasset:in cesareaz capado
cie venit.Cuius tūc p̄sul erat basilius:lu
men totius orbis:p̄misitqꝫ p̄fectum pre=
cipiēs vt aut flecteret basiliū:quatenus
dogmati communicaret eudoxij:aut hoc
facere nolēs expelleret.Audiēs eī glo=
riam tanti viri noluit ei pri⁹ inferre certa
men ne duz/fortiter basilius eius iacula
deditaret fieret ceterꝫ clarior imago vir=
tutis.Hui⁹ machinamēta/velut tela ara
nee facte sunt.suffecerūt eī ceteris sacer
dotibus ad vtilitatē sui antiq̄ patrū nar
ratiōes ꝛ velut quedā turres muroꝝ fi=
dei inclinabilē seruauerūt.Porro p̄fect⁹
cesaream veniēs:ꝛ euocās magnū basiliū
honorauit:ꝛ mā suetis apud eum sermo=
nibus vsus est monēs vt ipse pareret:et
nō tātas ecclesias ꝓpter paruā dogma=
tum subtilitatē vexari pateret.Promitte
bat etiā imperatorias amicitias:multa=
qꝫ beneficia ꝓpter hec plurimis offeren=
da.Uerū ille vir sacratissim⁹ait adolescē
tibus hec verba cōgruere.Illi inquit ꝛ il
lorū similes talia ꝓmissa respiciūt.Naz
qui diuinis signātur eloquijs:corrūpere
de diuinis dogmatibus neqꝫ vnā sillabā
patiūtur:sed pro his si cōtingat etiā oēs
mortis species amplectūtur.Amicitias
aūt impatoris magnas quidē cū pieta=
te iudico:sine qua perniciē poti⁹ has ap
pello.Cūqꝫ p̄fectus seuiret in eū/stultū=
qꝫ vocitaret:sanct⁹ basilius ait.hāc stul=
titiam habere semper exoro.Quem dum
egredi tūc iuberet:aut quid deberet face
re cogitaret sentētiāqꝫ suā altera die de=
promeret:fertur vir famosissimus hoc di
xisse.Ego quidē etiā cras ipse regredior
dūmodo tu sentētiā nō ꝑmutes sed vte=
re minis tuis.Post hec verba prefectus
occurrēs impatori que dicta fuerāt:ꝛ vir
tutē viri huius atqꝫ fortitudinē ꝛ fidu=
ciā nuntiauit.Tūc ergo tacens impator
ingressus est.Post hec igit̄ cōtigit vt di=
uinitus plagas sibi videret imissas.Fi=
lius eī eius egrotans circa ipsius mor=
tis metas agebat periculo.Sꝫ etiā con=
iugē diuerse occupauerāt passiōes.Co=
gnoscēs ergo causam sue tristitie:virū sacra
tissimum quē punire minabat̄:venire ad
palatiū dep̄cat⁹ est.Duces autē p̄ceptis
impialib⁹ ministrabāt.Tūc itaqꝫ magn⁹
basili⁹ veniēs ad palatiū:vidēsqꝫ princi=
pis filiū circa mortē:ad vitā eū remeatu
rū esse ꝓmisit si per pios viros sacro ba=
ptismate potiret̄.Hec cū dixisset egress⁹
est.At ille iurisiurādi qđ baptismatꝫ tpe
ꝓmiserat memor/scđm stultū errorē:pre
sentib⁹ arrianis/filiū baptizare precepit

Quo gesto mox infans terminū vite sortitus est. Penitētia vero ductus valēs et notiā iurisiurādi iudicās veritatē: in sacrū tēpluȝ ingressus magni basilij ministerio sociatus est ⁊ altari obtulit dona solēnia. Quē intra aulas vbi ipse residebat venire precipiens: multa. apud eum de diuinis dogmatib⁹ verba locutus est: ⁊ docētē libēter audiuit. Ubi tūc aderat quidā nomine demosthenes sup iperiales epulas cōstitutus: q̄ dū doctorē mundi culparet barbarismū fecit. Tūc sanct⁹ basilius subridēs. Uidimus inqt sine literis demosthenē. Cū pot⁹ ille minarek sanctus ait basilius. Tuū est de pulmentarijs cogitare: nō dogmata diuina decoquere. Post hec imperator ita dilexit virū: vt ētiaȝ optima predia q̄ illic habuit pauperib⁹ q̄ ab eo gubernabank offerret ex q̄b⁹ leprosis precipue necessaria ministrātur. Primū ergo valētis impetū hoc mō magnus basilius declinauit. Cū vero postea reuersus illic fuisset: priorum oblitus: qm̄ a seductorib⁹ eius voluntas obsidebak: rursus eū monebat vt ad partes inclinarek hereticas. Cui nō persuadēs legē de eius scribi p̄cepit exilio/quā volēs manus sue subscriptione roborare nullū apicē cōplere preualuit/calamus enim cōtritus est. Cūq̄ secūdus et terti⁹ calamus hoc pertulisset ⁊ adhuc legē impiam firmare cōtēderet: cōmota est eius dextera/cūq̄ subito tremor inuasit. Tūc ei⁹ alo terrore impleto ambab⁹ manib⁹ chartā rupit ostēditq̄ prouisor olm de⁹: qz ⁊ alios ipse permisit pati: ⁊ hūc ab insidijs liberauit: ⁊ per ea q̄ in isto contigere signū p̄prie virtutis ostēdēs/et per alia dispēsationū fortitudinē virorum predicans optimorum. ¶ Socrates. ¶ Sciendū vero qz dū viueret athanasi⁹ alexādrinus episcopus: diuina q̄dē p̄uidentia alexādriā vel egyptū distulit cōmouere. Audiēs athanasiū a cūcta diligi plebe ⁊ metuēs ne forte seditiōe iacta respublica vexarek. Uerū athanasius cōsulatu gratiani secūdo ⁊ probi/post crebra p̄ ecclesie statu certamina hac priuatus est vita: cū quadraginta ⁊ sex annis per multa pericula sedē rexisset episcopalem. ¶ Theodoricus.

¶ Capitulum.xxxvij.

Cum igitur in alexandria victor athanasius post multa certamina innumerasq̄ coronaq̄ vite terminum suscepisset ⁊ ad laborum suorū premia demigrasset suscepit petr⁹ vir optimus presulatum: quem dudum ille beatus elegerat: cunctis vna cōsentientibus ⁊ sacerdotibus ⁊ nobilibus cunctaq̄ plebe: ⁊ fauore suo propriam ostendētibus voluntatem. Is enim athanasij sudoribus particeps fuit. Et dum esset in ciuitate: ⁊ dum diuersa latibula peragraret multiphariaq̄ pericula cuȝ eo sustinuit. Quapropter cūcti sacerdotū cōcurrētes dignū heredē petrū athanasij clamauerunt. Cūq̄ eum in pontificali sede constituissent: repente iudex p̄uincie paganorum: populū cōgregās ⁊ pariter iudeorū ecclesie septa circūdedit. petrū exire precipiēs nolētēq̄ interminatus est vt abstraheret. Faciebat hoc imperatori placere volēs: dū ei cōtraria sapientes calamitati submitteret. Quod autē verū est impietatis ira completur. Idolis potius placere nitebatur ⁊ tempestateȝ ecclesie clarā putabat esse fēstiuitatem. Petrus itaq̄ vir mirādus inspiratum respiciēs bellū: latenter egressus est ⁊ conscēdens nauem profectus est rome.

¶ Capitulum.xxxviij.

Transactis vero diebus paucis euzoius ab antiochia venit cuȝ lycio ⁊ ecclesias ei contradidit. Cuius etiam impietateȝ samosata noscuntur experta: populus autem doctrinis primitus athanasij satiatus deinde cibum sibimet offerri contrarium ab ecclesiasticis collegijs se suspendit. Porro lucius armigeris vtens cultoribus idolorum: alios verberabat/alios suspendebat: alios cogebat effugere. Aliorum vero instar barbarorum vastabat domos. Sed hec melius vir mirabilis petrus in sua narrabat epistola. Ego tamen vnum scelerum luciū referens epistolam petri ponā. Uiri quidam in egipto conuersationeȝ imitāt

tes angeloꝝ ciuitates euitãtes ⁊ turbas
vitã habere in eremũ potius elegerunt:
arenosãq͛ terrã ⁊ sterilẽ fructiferã reddi
derũt fructũ quippe deo suauissimũ ꝟtu
tis eoꝝ ⁊ optimũ referẽtẽ. Cuius deserti
multi q̄dem videntur esse victores. Sed a
puero illic creuit antonius famosissimus
monachis virtutẽ luctaminis i spiritua=
li ostendens. ¶ Capitulum. xxxix.

Uius ergo loci tũc
incolas seq̄ces antonii infe=
lix lucius expulit eorũq͛ san=
ctissimos presules machariũ
venerabilẽ: aliũq͛ machariũ:
isidorũ ⁊ ceteros speluncis suis eiciẽs in
quãdã insulam q̄ ab impiis inhabitabaᵗ
hoibus destinauit: quippe q̄ nũq͛ magi=
strũ susceperat pietatis. Cũq͛ nauis i tu
tũ littus insule puenisset: demõ q̄ ab illis
honorabaᵗ reliquẽs idolũ vbi dudũ ha=
bitare cõsueuerat filiã sui sacerdotis in=
uasit: ⁊ bacchãtẽ illucvsq͛ pduxit: vbi na
uis aduenerat monachorũ. Tũc demon
vtẽs lingua puelle clamabat sicut i phi=
lippis per phitonissã. Audiebãtq͛ cũcti
viri simul atq͛ mulieres demone procla=
mãte. O p potentiã vestrã o ministri xp̄i
vndiq͛ a vobis expellimur a ciuitatibus
atq͛ vicis a mõtibus simul ⁊ collibus ab
heremo q̄ priuata pbaᵗ hoibꝰ. Speraba
mus in hac insula cõmorãtes vestris ia=
culis liberari qua spe noscimur esse fru=
strati. Hic vos psecutores miserũt: nõ vt
vos vexarẽt: sed vt nos p vos magis ex=
pellerẽt. Ecce recedimus ab hac insula:
virtutẽ em̄ vestre radiis iaculamur. Hec
dicẽtes ⁊ his sitia: puellãq͛ i terra psterr=
nẽtes: ipsi q̄q͛ olno disparuerũt. Tũc ille
sacratissimus chorus orõne facta susci=
tauit puellã: ⁊ suo pr̄i sanã valẽtẽq͛ resti
tuit: verũ illi q̄ miraculũ conspexerũt ad
sanctorũ puolutĩ pedes salutis viaticũ
se pcipere supplicabãt. Et tẽplũ q̄dẽ de=
monũ destruxerunt doctrine vero radiis
illuminati sacri baptismatis gratie sunt
potiti. Hec in vrbe nuntiatis oĩb͛ populi
congregati lucio detrahebãt dicẽtes irã
sibi imminere diuinitus: nisi sanctorũ re
uerteᵗ chorus. Sic itaq͛ metuẽs tumul=
tũ luciꝰ ciuitatis sacratissimos viros ad
suas speluncas remeare precepit. Et hec
quidẽ sunt digna q̄ abominationẽ illius
impietatis aperiant. ¶ Capi. xl.

Erũtamen presum
ptiõis eiꝰ iniq̄tates litere pe
tri mirabiliᵗ edocebãt. Qua
rũ ego longinq̄tatẽ fugiẽs q̄
in medio posita sunt ponere non omittã.
Prouincie inq̄t iudex pallidiꝰ cũ esset re
ligione paganus: ⁊ idola semp adoraret
cõtra xp̄m sepius dimicare conabatur: ⁊
colligẽs predictũ populum impetũ fecit
aduersus eccl'iã tãq͛ si barbaros subde
re niteretᵗ. Tũc itaq͛ multa crudelia ge=
sta sunt: q̄ solũmõ dictare volens ipsa rei
memoria: dolore maximo sum cõmotus:
⁊ fluxũ ptuli lachrymarum diuq͛ hoc po
tuerã pati nisi diuina rõne aĩm releuas=
sem. In ecclesia q̄ theona vocaᵗ ingressa
multitudo p verbis honorabilibus ido=
lũ fauoribꝰ exaltabãt. Pro sacrarũ lectio
ne scripturarũ: turpes manuũ plausus
gerebãtur. Refracteq͛ cũ turpitudine vo
ces cõtra xp̄i virgines cõtumelias dicũt
quas lingua hoĩm pferre nõ patitur. Au
diẽs em̄ q̄libet sapiẽtiũ talia claudebat
auditus ⁊ magis optabat esse surdus ne
hmõi verba audire cõpelleretur. Sz vti
nã verbis peccãdo q̄euissent: ⁊ nõ acta
verboꝝ luxuriã supareᵗ. Faciliter nãq͛
detractio est hmõi apud quos xp̄i sapiẽ=
tie ⁊ doctrine cultus inhabitat. Hi siq̄dẽ
ire vasa ad pditionẽ facta subsannãtes ⁊
horribilẽ sonũ de naribus emittẽtes: ⁊ vt
ita dicã fetorẽ veluti de quodã cuniculo
pfundentes: vestes sanctarũ xp̄i virginũ
disrũpebãt: quarũ cõtinẽtia formã san=
ctorũ imitabatur angelorũ. Et sicut ha=
bet natura nudas p totã circũferẽtes ve=
bẽ sicuti volebãt eis cũ turpitudine de=
ludebãt. Si quis aũt eorũ tũc cõpatien=
do prohiberet: vulneribꝰ maceratus age
batur. Ue illis cladibus. Multe siquidẽ
violentiã corporis sustinuere corruptio=
nem: plurime virginum vectibus in capi
te cese sine voce manserunt. Quarũ etiã
funera solẽni sepulture tradi prohibita
sunt. Multa deniq͛ corpora hactenꝰ pa=
rentibus ingemiscentibus inquisita re=
periri nõ potu[illegible]

gnis loquor? Cur in istis moror/ & nõ potius ad necessaria iã recurro: & nõ l qb⁹ bñ noui qr mirabit̃ q̃libet nobiscũ obstupescẽs patiẽtiã dñi: qr nõ repẽte, vniuersa ɔclusit. Que eñ nũcq̃ facta sunt/ neq̃ p scripturas patrũ nostrorũ diebus audita. Hec sup ipm altare impii cõmittebãt Sicut eñ in schema turpi consistentes/ puerũ quedã natura masculi denegãtẽ & vtẽtẽ veste feminea: inunctis oculis & vultu serico colore depicto: vt apõ aʒistũ est idolũ feminei schematis sup ipm altare vbi aduentum sancti spiritus inuocamus/ circuitus huc & illuc agere: & manibus abhominationẽ celebrare fecerũt ridentes nephandas mittentes voces. Qui rursus hoc parũ iudicantes/ & preterita decora q̃ turpia potius estimantes quedã ex suis turpitudine notissimũ veste genitalibusq̃ nudatum in sede ponẽtes ecclesie cõcionatorẽ turpẽ cõtra xp̃m impudẽter eleuauerunt. Pro sacris eñ verbis: ille scelera proferebat: pro honestis laudabat luxuriã: pro pietate impietatẽ, p cõtinẽtia fornicationẽ & adulteriũ masculorũ cõcubitũ/ furtũ/ cibũ/ potũ/ vite huius vtilis ɔclamabat. His itaq̃ gestis & me ab ecclesia recedẽte quippe cũ illic stare nõ possem. vbi militũ inuasiones/ vbi popul⁹ pro seditione redẽptus largitate pecuniarum & gentilium multitudo magnis promissionibus/ aderat nosterq̃ successor direct⁹ est aut pro episcopatu quasi mũdanã cõparans dignitatẽ quidã lucius lupi nequitiã & actus habere festinans: nõ orthodoxorũ epõrũ cõsilio nõ decreto veraciũ clericorũ/ non petitione populorũ electus sicuti concionãtur ecclesiastice sanctiones non q̃libet epõrũ nõ pbrõrũ nõ dyaconorũ nõ populi multitudo nõ precedebãt eum monachi hymnos decãtãtes scripturarũ/ sed euzoius erat cũ eo dudũ quidẽ dãnatus cũ arrio l scõ niceno maximoq̃ cõcilio: nũc aũt per patrocinia anthiochensiũ vastator ecclesie & comes largitionũ ac militũ dux/ olim pietate nouissim⁹ noie magn⁹ q̃ iuliani tẽporibus berithiorũ incendẽs ecclesiã btẽ memorie iouiniani tẽporib⁹ ex ɔpriis facultatib⁹ eã reparare coact⁹ est/ ita vt pene caput tunc amitteret nisi multorũ labore imperialẽ clemẽtiã meruisset. Cõsiderare siquidẽ hec vestrũ zelũ & ad vindictã excitari deposco. Quanta & qualia sunt cõmissa contra dei ecclesiã cũ talis aduersuȝ nos fuerit tyrãnus excitatus. Is eñ luci⁹ q p vestrã religionẽ & oẽs orthodoxos epõs frequẽter abdicatus est pro rationabilib⁹ causis/ nũc astitit ciuitati & nõ solũ sicut blasphem⁹ & insipiẽs vt dicit l psalmis. Nõ est de⁹ verus christ⁹/ sed etiã in opportunitatibus est correptus/ atq̃ corrupit gaudẽs in blasphemiis cõtra eos q̃ saluatorẽ colere cõprobãtur. Dũ eñ paganorũ sensibus est vicinus recẽtẽ presumit errone⁹ colere deũ. Nã aliĩ corã eo laudes hmõi proclamabãt Bene venisti episcope qui filiũ nõ defendis. Alii dicebãt. Te serapis amat/ & hic introduxit simulachrum vtriq̃ paganorũ nolantes inter hec eodẽ monẽte predictus magnus impietatis ei⁹ soci⁹ indiuisus: armiger amarissimi & minister crudelitatis ei⁹ collecta multitudine populorũ: Presbyteros atq̃ dyaconos decẽ & nouẽ nũero ɔprehẽdẽs quorũ quidã octogesimũ trãscẽderat annũ/ tanq̃ captos in quodã scelere & romanoruȝ inimicos legib⁹ coartabat nesciẽs virtutẽ xp̃ianorũ legis & apostolorũ fidẽ per patres traditã nobis. Hec etiã clementissimũ principẽ valẽtẽ grata habere ɔnuntians. Flectimini inqt miserrimi & arrianorũ cõcordate dogmatibus flectimini. Ignoscet eñ vobis diuinitas lȝ vere religiõi cultũ exhibeatis nõ spõte sȝ violẽter hoc faciẽtes Necessitati nãq̃ satisfactio deest. Spõtaneã ho voluntatẽ accusatio digna subsequit̃. Quapropter huiusmodi rõnes pre oculis hñtes prõpte seq̃mini/ & dogmati arriano subscribite qđ nũc pdicat lucius bene sciẽtes: quia si obediatis pecunias questus honores/ ab imperatore percipietis. Resistentes vero carceres supplicia tormẽta: flagella vincula sustinebitis Pecuniis possessionibusq̃ priuati & postea, pulsi loca crudelia habitare dãnamini. Et iste fortissim⁹ seductor minas seductiõi ɔtẽperãs inuitabat atq̃ cogebat vt oẽs a pia snia deuiarẽt. Et illi nihil amari⁹ estimãtes q̃ pietatis ɔditionẽ huiusmodi respon

derem verbis virtute fortiq; sensu sedu-ctionē minasq; subdētes. Quiesce iā de-sce his nos terrere sermonib⁹: cessa ver-ba vana pferre. Nos neq; nouū neq; re cēs colim⁹ deū. Et lz inaniter furias te-q; cōcutias sicut vehemēs vetus in do-gmatibus pietatis ad mortē vsq; cōsisti-mus. Nō impotētē nō insipiētē non sine veritate aliqn̄ fatētes. Nō aliqn̄ ddē exi stētē sicut ipietas arrij tēporalē pdicat fi liū. Si em̄ creatura est scdm ei⁹ vesaniā filius nō existēs cum patre: etiā pr̄ aliqn̄ nō fuit: Quippe filio nō extāte scdm eos aliqn̄: si sbo semp est pater existēte qppe ex eo sbo filio nō scdm generatiōis fluxū deus em̄ impassibilis est: quō nō est insi-piēs atq; vesan⁹ q hoc de filio pfitet di-cēs: erat qn̄ nō erat p quē oia vt sint per gratiā cōstituta sunt. Nostri sıq dē p̄res a qb⁹ isti cadētes iuste sine pr̄e sunt facti in nicenā venictes τ anathematisantes arrij sectā cui⁹ nūc iste iuuenis patron⁹ existit nō alterius substātie qd tu fateri nos cogis ex natura pr̄is esse dixerūt sed ex ei⁹ essentia. Qd bn̄ τ cū pia mēte intel ligētes ex plurima sacrorū verbor̄ colle ctiōe ɔsubstātialē esse pfessi sunt. Talia sıq dē τ his similia dicētes p multos dies exercuit putās a pia snīa posse mutari. Qui magis velut in stadio fortiores esse eū terrorēq; cōculcātes τ semetipsos pa trū rōnibus coarmātes validiorē habue rūt de pietate sensum virtutis exercitū sua pericula iudicātes. Sic igit illis de-certātib⁹ τ spectaculū facti sicut scribit apostolus angelis τ hominibus vniuer sa ciuitas concurrebat: athletas contem platura christi, suaq; constātia verba iu dicis τ flagella superātes triūphūq; pie cōtra arrianos per patiētiā possidētes: quos ille vtiq; credebat se vicere τ illor̄ ipietati cōtradicere. Cuz ergo defecisset eos tormētis afficere: cunctis flentibus atq; lugentibus rursus collecta irratio-nabili multitudine ad iudiciū eos imo magis ad preiudicium circa portā fecit adduci. Et cū illic ɔsueti ɔtra eos clamo res emitterent a paganis atq; iudeis: et illi nolēt arrianorū impietatibus cōsen-tire sentētiā protulit vniuersis ante tri-bunal ei⁹ ingemiscētib⁹ vt ab alexādria sublati in heliopolim fenicē ducerentur. Cuius habitatores neq; nomē xp̄i audi re patiuntur. Sunt nāq; pagani. Quo fa cto iubens eos nauē cōscendere ipse sta bat in portu nudum gladium vibrās. Et hoc mō illos terreri putans q bis acuto gladio hostiles demones crebri⁹ vulne-rauerāt. Sic ergo dimisit eos absq; sum tibus τ absq; quolibet solatio nauigare precipiens mare spumante τ vt ita dicā nolente suscipere viros iniqua iussione communicare compulsos. Ingemuit em̄ ciuitas vniuersa τ hactenus lamētatur. Et alij quidē suis manib⁹ pectora percu tiebant: alij vero manus τ oculos tende bāt ad celum violentiā protestātes τ ve lut dicentes. Audi celū τ auribus perci pe terra quoniā iniusta sunt que gerūt. Cunctaq; simul gemitu complebātur: τ veluti cātus quidā erat in ciuitate lucti ficus currebatq; fluuius lachrymarum. Cum igitur iudex ille precepisset vt vela nauis tollerent tūc gemitus ingens vni uersor̄ virginū τ mulierū senior̄ τ iuue nū permixtus lachrymis est emissus. Cū illi ergo heliopolim nauigarēt ibi diabo lica superstitio celebrabat dēs in media ciuitate cōmuniter τ singuli ingemiscen tes atq; lugētes angebant. Quib⁹ tamē nec aperte licebat flere iussiōe vrbis pre fecti palladij. Erat em̄ τ ipse paganus. Multi deniq; flētiū arrepti: τ in carcere ducti dein de castigati: lacerati: sberati: nouissime in metallo sunt traditi. Uiri quippe ecclesie τ pp̄ter diuinū zelū val-de pugnātes. Erāt em̄ plurimi eorū mo nachi heremū incolētes nu. xxiij. Cū qb⁹ post paululū dyacon⁹ a dilectissimo fra-tre nr̄o damaso romane ciuitatis ep̄o: di ferēs, nobis manib⁹ post tergū vinctis: publice ab ipsis spiculatoribus ducebat veluti qdā reus insignis τ homicidarū verberibus coequandus lapidibusq; si-mul τ plūbo eius ceruicibus maceratis ad mare reduct⁹ est: τ sicut illi sine sum-ptibus sine vllo solatio inetallico depor tatus exilio. Cūq; iudex ille multos quo q; infantiuz cruciasset: quidā eor̄ morie tes neq; parentum neq; fratrū exequijs solēnibus sunt potiti. O multa inhuma nitas iudicantis magisq; preiudicātis.

Qui enim ꝓpter pietatē decertati sunt nec homicidis comparari potuerūt quorum vtiqꝫ corpora insepulta relicta sunt pie laborantes escis bestiarum volatiliū qꝫ proiecta sunt Quiqꝫ patribus natorū naturaliū cōsciētia cōpati voluerūt/velut iniqui capite secti sūt. Que lex romanorum:que babarorum sentētia:quoslibet patribus cōdolentes punit:? quādo quispiā veterū huiusmodi gessit iniquitatez:? Iussit itaqꝫ pharao vt masculi interficerent hebreoꝝ sed inuidia ꝛ timor tūc protulit hoc preceptum. Quanto tamen illa que tunc gesta sunt humaniora modernis existūt:quāto desiderabiliora ad discretionez iniquitatis huius. Et licet malitia nequaqꝫ separentur alterutris sunt tamen incredibilia que dicunt inhumana:crudelia seua barbara amara sine misericordia in quib⁹ exultabāt arriani choros agentes cū vniuersa ciuitas ingemisceret. Nō fuit em̄ domus in qua nō erat mortu⁹ sicut i exodo scribit. Et cū hec ita sint gesta nō em̄ quieuerūt iniquitatis autores/sed ad peiora ꝓfecti vsqꝫ ad episcopos ꝓuinciarū venena ꝓpria dispersa sunt habētes iniquitatis sue solatiū comitē largitionum,quē prediximus magnum. Alios etenim episcopozum curie tradiderunt/alios diuersis machinationibus affecerūt volētes vniuersos impietatibus obligare:ꝛ secūdū patrem eorum diabolum querētes quē sua rabie deuorarēt. Sup hec aūt vnde cim egyptiorum episcopos viros qui pene ab infantia vsqꝫ ad senectutem heremum incolentes verboqꝫ superātes actu libidinē/piāqꝫ fidem sine confusione predicātes ꝛ dogma pietatis edocētes: multasqꝫ victorias de demonibus exercētes ꝛ arrianā sectā sapientissima ratione denotātes exilio direxerunt in ciuitatē iudeorum noīe diocesaream. Et veluti infernus crudelissimus nunquā morte saciati fratrū sue seuicie memoriam relinquere voluerūt. Nup em̄ ecclesie catholice clericos degentes in anthiochia cum fidelib⁹ monachis:volētesqꝫ eoꝝ scelera denotare:aures iperatoris inflāmantes ne diocesareā pōti mittēdos esse prepararent [illegible] itatē loco rum etiam vita priuati. Tale itaqꝫ tempus illud tragedias exercuit taciturnitate q̄dē ꝛ obliuione dignas sed literas memorandas ad obiurgationē eorū qui ꝯtra vnigenitū linguas suas exacuerūt. Hi nāqꝫ rabie coarmati blasphemie nō solum dn̄m omnium iaculari nitunt:sed etiam contra eius famulos bellum sine vllo federe susceperunt.

Explicit liber septimus.

Sequuntur tituli libri octaui.

i De conuersatione miraculis et respōsionibus vel scriptis diuersorum monachorū necnō ꝛ episcoporum.

ii Qr arriani cōstantinopolim comprehēdētes orthodoxos multos inmaniter concremauerunt.

iii Quia valens paganis iudeis et hereticis tribuit licentiam suas festiuitates agēdi ꝛ orthodoxos vbiqꝫ ꝓhibuit:ꝛ de flauiani diodoriqꝫ virtutibus.

iiii De laudibus afrate monachi et qua fiducia valenti responderit.

v De iuliano monacho.

vi De acepsema ꝛ aliis.

vii De malis que sub valēte in alexandria ꝛ per egyptū gesta sunt.

viii De didimo ꝛ scriptis ei⁹: de gregorio pontico eiusqꝫ miraculis.

ix Quia nouatiani festiuitatē pasche mutauerūt:ꝛ de schismate inter cornelium romanū episcopum ꝛ nouatum facto pro recipiendis errantibus.

x De damaso:et vrsitio qui rome episcopi pariter ordinati sunt.

xi De fide valentiniani maioris ꝛ auspiciis valētiniani minoris et quomodo iustinam matrez eius valentinianus viua priori cōiuge duxit vxorem.

xii Quia themistius philosophus valentem ab orthodoxorū nece tenuit.

xiii Quemadmodum se gothi contulerunt ad valentem: ꝛ quomodo ad gothos pestis arriana peruenerit.

xiiii De euersiōe petri episcopi alexā

driã ꝛ de eius morte ꝛ successio-
ne thimothei.
xv Quomodo valẽs contra gothos
pugnando sit deuict⁹ ac mortu⁹.
¶Incipit liber octauus.
¶Socrates. ¶Capitulum.j.

Odem tempoꝛe fuit arsius monasterij pre-
sul. Is enim delinquẽtes iuuenes nõ excõicabat sed magis etate prouectos: di
cebat enĩ: Iuuenis excõicatus spernit/ prouectus ꝟo velociter excõicationis dolo-
re corrigit. Alius B noie prioꝛ ambu
lãs comedebat. Cõsultus aũt cur ita co-
mederet: nõ inquit volo veluti necessarie
vti cibo/sed tanq̃ extraneũ aliqd agere.
Pro qua re etiã ab alio requisit⁹ ait. Ut
neq̃ dũ co C medo aĩa voluptatẽ sẽtiat
coꝛpoꝛalẽ. Isodoꝛus dicebat quadragesi
mũ se annũ habere cũ sentiret q̃ppe mẽ
te peccatũ nõ tñ cõsentiret vel cõcupiscẽ
tie vel furoꝛi. Pãbo aũt cũ si D ne li-
teris esset accessit ad quẽdã vt doceretur
psalmũ. Qui dũ audisset primũ versum
tricesimi octaui psalmi. Dixi custodiam
vias meas vt nõ delinquã i lingua mea:
secũdũ versum nõ passus est audire di-
cẽs. Si potuero ope hoc implere/hic ver
sus tãtũmõ mihi sufficiet. Cũq̃ doctoꝛ q̃
ei tradiderat ꝟsuz culparet cur p sex mẽ
ses ad eũ minime venisset: respõdit. Qꝛ
versum illũ adhuc ope nõ impleui. Post
ea vero cũ multos superuixisset annos a
quodã noto requisitus an dedisset ꝟsuz
quadraginta ꝛ nouẽ inq̃t ãnis vix eũ im
plere ꝑualui. Huic itaq̃ quodã aurũ dã
te ad cibaria pauperũ ꝛ dicente: numera.
At ille rñdit. Qð dedisti non eget nũero
sꝫ salubritatꝫ effectu. Is etenĩ pãbo atha
nasio epo deprecãtes: ab eremo descen-
dit in alexãdriã. Cũq̃ vidisset ibi mulie
rẽ theatralẽ fleuit: ꝛ a presentib⁹ inq̃sit⁹
q̃re ploraret due inq̃t me res mouerunt:
vna q̃ est illi⁹ ꝑditio/altera ꝟo qꝛ ego nõ
tm̃ studeo placere deo q̃tũ hec vt turpi
bus placere possit hoib⁹. Alter q̃dã dice
bat. monachus nisi opat⁹ fuerit violento
iudicaꝛ equalis. Piterius multas expo-
sitionũ naturales adhibebat frequenter
aliis alia requirẽtib⁹ enarrabat. Per sin-
gulas aũt explanationes oꝛabat. Illo si-
q̃dẽ tẽpoꝛe inter mona C chos fuerũt
duo viri deo amabiles noĩe vterq̃ ma-
charius: vnus ex egypto superioꝛe: alter
alexãdrin⁹. Ambo ꝑ multis reb⁹ isignes
ꝑ abstinẽtiã cõuersatiõnẽ: moꝛes atq̃ mi
racula q̃ eoꝝ manib⁹ agebanꝛ. Egypti⁹
itaq̃ machari⁹ tãtas curas fecit ꝛ tãtos
demones effugauit vt ex ei⁹ opib⁹ liber
ꝓpri⁹ expleaꝛ. Erat aũt reuerẽdus ꝛ cir
ca delinquẽtes seuer⁹. Poꝛro machari⁹
alexãdrinus: similis esset egyptio ꝑ oĩa
in hoc mutabaꝛ qꝛ circa cõsulẽtes hila
rioꝛ apparebat: ꝛ vultu letifico ad cõuer
sionẽ iuuenes educebat. Hoꝝ discipul⁹
euagrius philosophiã ope rebusq̃ pos-
sedit: pri⁹ sermõe solũmõ philosophat⁹
ꝛ in vrbe cõstantinopolim a gregoꝛio na
zãzeno dyacon⁹ oꝛdinat⁹: deinde cũ eo
descendẽs in egyptũ ꝛ predictos viros
inspiciẽs cõuersationẽ zelatus eoꝝ est.
Tantaq̃ miracula in eius manib⁹ acta
sunt q̃ta in preceptoꝛum eius. Conscri-
psitq̃ libꝛos valde necessarios: quoꝝum
vnus quidẽ monachus titulaꝛ ꝛ est de
actuali: ali⁹ cognitionalis ꝰm q̃ quispiã
cognitiõe sit dignus. Huic capitula sunt
quinquaginta. Alius ꝟo cõtradictoꝛius
ex diuinis scripturis collectus cõtra de
mones tẽtatoꝛes partibus octo diuisus
est ꝰm numerũ octo cogitationũ. Et sex-
cẽte propositiones ad contẽplationẽ pti
nẽtes quas gnostica ꝓbleumata id ẽ co
gnitiõales ꝓpõnes denotauit. Insup ꝛ
versuũ opa duo: vnũ q̃dẽ ad monachos
in cenobiis vel itinerib⁹ cõstitutos. ꝛ vnũ
ad ꝟgines: q̃ q̃ mira: q̃q̃ necessaria sunt
legẽtes itelligũt sed oppoꝛtunũ est sicut
arbitroꝛ pauca ei⁹ dicta de monachis ac
scriptura referri. Sic enĩ ait. Necessariũ
est enĩ vias inquirere recte ꝓcedẽtiũ mo
nachoꝝũ ꝛ ꝰm eas exerceri. Multa enĩ in
ueniunꝛ ab eis dicta bñ simul ꝛ acta. In
ter quos ꝛ in hoc ait q̃dã q̃m sicca ꝛ non
lequalis dicta charitate ꝯiũcta: cito ꝑdu
xit monachũ ad ipassibilẽ poꝛtũ. Is aũt
cũ vidisset quẽdã fratrũ fantasiis nocte
turbari hoc mõ curauit cũ p̃cipiens vt
lãguẽtibus cibos ieiun⁹ ministraret. Uñ
requisitus/nihil inq̃t sicut in mĩa hmõi

passiones extinguit Quidam tunc ex philosophorum accessit ad iustum anto=nium dicens. Quō sufficis o pater codicū cōsolatione priuatus? Ad quē antoni⁹. O īquit philosophe meus codex natura creaturarū est: & adest cū voluero verba que mihi relegi dei. Requisiuit me vas electionis macharius senex egyptius dicens. Quare mali memoriam aduersus homines retinētes memorabilem virtu=tem anime dissipamus. Cōtra demones autem habentes mali memoriam innoxij permanemus? Cūq; in questione huius interrogationis hesissem, rogaui eum explanare sermonē. At ille. Prima inqt passio furoris cōtra naturā est exhibēs. Nā sm naturā. In ipso feruēti meridie pueni apō sanctū patrē machariū & sitiēs vehemēter accēsus aquā vt biberē postulaui. At ille vmbra inquit tibi sufficiat multi namq; nūc iter agentiū aut nauigantiū etiā hac re=fectione priuātur. Deinde cū apud eum verba de abstinentia exercerē: cōfide in=quit fili p viginti annos neq; aqua neq; somno sum satiatus. Panē nāq; meū in pondere comedebam aquā vero bibebā cū mēsura: parietibus aūt reclinat⁹ somnū paululū rapiebā. Cuidam monachorum nūtiata mors patris est. At ille nuntiāti cessa inqt & blasphemare noli: me⁹ em̄ pater immortalis existit. Quidā fra=trū euāgeliū solūmodo possidebat: quod vēdens pauperib⁹ erogauit: dignū pfe=rens memorandūq; sermonē. Ipsum in=quit verbū vēdidi qd mihi semp dicit vēde oia tua & da pauperib⁹. ¶ Est quedā insula circa alexandriā trās paludē marie in qua habitabat monachus contemplantibus approbatissim⁹ qui dixit. Oia querūtur a monachis agi pter causas quiq; idest pter deū pter naturā propter cōsuetudinē pter necessitatē: propter opus manuū. Idē ipse dicebat vnā quidē nature esse virtutē sed etiā diuer=sas species sumere p anime qualitates. Nam & lumen inquit solis cum sine specie sit diuersa fenestris tn per quas ingre=dit schema quoddā variū facere videt. Alius itaq; monachus pterea inqt abscindo libidines vt auferā furoris occa=siones. Nō em̄ furorē semp p libidinib⁹ ligare mentē meam turbare: scientiam persequentem. ¶ Quidā senex dicebat. Charitas appositū ciborū aut pecuniarū seruare non vouit. Idē ipse dicebat. Ne=scio me in eadem re a demonibus fuisse deceptum. ¶ Hec igit euagrius in libro suo actuali cōmemorauit. In contēplatiuo autē hec dicit. Quatuor virtutes & cōtēplationes eas a gregorio iusto esse di=dicimus: prudentiā: fortitudinē tēperā=tiā atq; iustitiā. Prudentie quidē opus esse dicebat cōtēplari intellectuales sanctasq; potestates: absq; sermonib⁹: quippe quos sapientia significaret contradicit. Fortitudinis autem perdurare in veritate licet quispiam debelletur & nō accedere ad ea que nihil sunt. Temperantie vero propriū hoc esse respōdit suscipe pre=mia agricole seminis & ea plantare con=uenienter. Porro iustitie opus vt pro merito singula cuiq; verba reddantur. Alia quidem obscure pronūtiata: alia enigmatibus iudicata. Quedam vero propter vtilitatem simplicium aperte disposita co=lumna itaq; veritatis cappadox basili⁹ ait. Humanam scientiam reddit crebra meditatio: & exercitatio meliorem. Eam vero que gratia dei cōceditur iustitia patientia atq; misericordia: & humanā quidem etiam passibiles suscipere poterunt diuine impassibiles tātummodo sunt capaces. Qui etiam orationis tempore proprio mentis lumine resplēdentes semet ipsos inspiciunt. ¶ Egyptiorum vero sacratissima lux athanasius ait. Prece=pit moyses mensam cōtra aquilonis cō=stitui partem. Quamobrem cognoscant contemplatiui quis est qui cōtra eos spirat: & omnem tentationē forti mēte susti=neāt: & cū alacritate ad se accedētes enutriant. ¶ Thmuitaniorum ecclesia an=gelus serapion dicebat. Mens quidem spiritali intellectu potita: perfecte pur=gatur. Charitas aūt curat incēbra furore tumentia. Iniquas cōcupiscētias & influētias continentia retinet. Maximus cōtēplationū doctor didymus ait. De prouidētia atq; iudicio apud temetipsum semper exerce: sermones & studiorum mate=riam memoria retine. Pene enim omnes in his peccamus. Rationemq; iudicij in

corporum differentia in qua etiã est mũdus inuenies. Prouidentie vero in modis quib⁹ malitia vel ignorantia ad ỽtutes atq; sciẽtie culmẽ euehitur. Hec autẽ ex euagrij dicto retulim⁹. ¶ Fuit autez 7 ali H us vir mirabilis inter monachos cui nomẽ ammonius qui tãto sine vlla curiositate fuit: vt rome cũ athanasio veniens nullũ opus ciuitatis inspiceret nisi tm̃ vt videtur petri 7 pauli basilicas. Is enim ammonius ad epatum tractus atq; diffugiens dexteraz sibi amputauit aurem: vt semi corpore ordinationis op⁹ effugeret. Cũq; posteriori tẽpore etiã euagrius a theophilo Alexandrino pontifice ad episcopatum tentus nihil amputãs de corpore suo fugisset: veniẽs ad ammoniũ cũ ioco dicebat: quasi male fecisset vt aurem amputaret 7 de eo reus existeret. Ad quẽ ammonius. Tu inquit euagri ignoras 9 te puniendum qm̃ abscidisti linguam. Et ne tibi arrogare videaris nõ vteris gratia dei. Plurimi siquidẽ eo tẽpore digni fuerũt viri: quoꝝ si quis vult verba miraculaq; cognoscere: 7 quẽ admodũ illis fuerũt etiã bestie subiugate: librũ legat palladij monachi qui discipulus fuit euagrij. Omnia naq; de istis subtiliter explanauit in quo etiã feminarũ imitationẽ conuersationẽq; memorauit. Euagrius igitur atq; palladi⁹ mortuo valente post paululũ floruerunt. I ¶ Sozomenus. ¶ Tẽporis est vt quãtũ potuero memorari possim qui sunt in illo tpe inter christianos pbati. Quoꝝ vn⁹ quidẽ in egypto ioãnes: cui futura 7 alijs incerta de⁹ nõ minus q̃ antiquis pphetis reuelauit domũq; dedit vt curaret insanabiles passiões. Is eñi a iuuẽtute laudans deũ degebat in solitudine comedebatq; herbas 7 radices: bibebatq; aquã si cõperisset. Cũq; venisset ad senectutez diuina iussione migrauit ad thebaidã 7 multoꝝ monasterioꝝ factus est presul. Qui oratione tñmodo lãguores 7 demones effugabat: 7 cũ literas nõ didicisset ad memorãdũ aliqd codicib⁹ nõ egebat: sz quicquid semel mẽte perceperat sub veritate retinebat. In hac itaq; regiõe pbabatur am K mon tabẽnensioꝝ presul circa tria milia discipulos habẽs. Non minus quoq; 7 thionas multoꝝ presides fuere monachorum. Ambo operatores inopinabilium rerũ 7 diuina prouidẽtia prophetias cõpleti. Dicitur naq; thionẽ eruditũ egyptiarũ grecarũ latinarumq; literarum: 7 triginta annis habuisse taciturnitatem. Porro hominum a nullo visam irascentẽ aut iurantẽ: aut mentiẽtẽ aut vanuz aliquid aut asperum vel infirmum protulisse sermonem. Ea tẽpestate fuerunt copras 7 L helun: necnõ helias. Copras quidẽ vt aiunt diuinũ habuit donũ salutes efficere passionum et demones expellẽdi. Helin vero a paruulo nutritus in monasterio plurima inopinabiliter miracula faciebat ita vt etiam ignẽ in sinu portaret: 7 nequaq; ei⁹ vestis arderet. Uerũ helyas tũc quidem procul ab antimo ciuitate degebat in heremo agens annũ etatis circa cẽtesimũ atq; decimuz. Antea tamẽ pene septuaginta annis sol⁹ vixit in solitudine: 7 vsq; ad hãc etatez ieiunãdo 7 viriliter cõuersando puenit. Fuit etiã appelles in egypto ex fabro M ferrario qui dũ aliquãdo per noctẽ hoc opus exerceret / vmbra demoniaca veluti mulier speciosa euz de castitate tentabat. At ille ferrũ quod operabatur ex fornace trahẽs eaz pcussit in faciẽ. Tũc ille stridẽs 7 ingemiscẽs procul effugit. ¶ Inter hos etiã isodo N rus qui fuit vndiq; monasteriũ muniẽs curabat vt nullus egrederetur sed omnia necessaria haberet interi⁹. Necnõ serapion circa decem milia sub se monachos hñs quos omnes sic educabat: vt ex pprijs sudorib⁹ necessaria cõpararet 7 alijs ministraret egentibus. Dioscorus quoq; non amplius centũ monachis pñdebat O Qui cum presbyter esset sacrificia faciẽs oẽm perfectionẽ adhibebat examinãdo 7 diligenter dõudicando accedentes ad sacra misteria: ita vt expiarẽt mẽtẽ 7 mali cuiuspiã cõscientiã non haberent. Eulogius P presbyter ferẽ psentiam habuisse cogitationũ quorũlibet ad se veniẽtium / eorũq; delicta palã redarguebat 7 quecũq; latẽter cogitassent sibi reuelata manifestabat. Qui pro aliqd mali gessissent: vel prauũ ↄsiliũ habuissent ab altari suspẽdebat: manifestãs eis peccatũ qd

egerant z diligentia purgatos suscipiebat. Dis itaqz similis erat appollo in thebaida qui quadraginta annis in interiore morabat solitudine speluncã paruulã in mõte vicino habẽs/sz p multitudine miraculorũ paruo tpe insignis effectus plurimorũ psul extitit monachorũ. ¶ Eo quoqz tpe multi z optimi studiose philosophatur in alexãdria/quasi duo milia viri. Quorũ alij in solitudine morabantur/ alij circa marcotẽ degebant. Excellẽter aũt inter alios emicabat dorotheus genere thebeus: cuius hec fuit vita vt quotidie lapides a mari colligeret: z annis singulis hospitiũ edificaret z fabricare sibi nõ valẽtib9 daret. Noctibus autẽ propter corpus cibuz faciebat sportas vt venderet. Cui9 cibus erat panis vncie sex/z olerum minutorũ fasciculus vnus: z ad bibẽdum aqua. hic a iuuẽtute sic viuens nec in senectute defecit. Nũqz visus est i lectulo soporatus vel pedes p requie tetẽdisse: aut dormire p volũtate nisi qñtum operando aut comedẽdo natura cõpressus oculos claudere potuisset: ita vt sepe dũ comedẽdo dormiret cib9 ex ei9 ore laberetur. Aliqñ ergo somno valde grauatus cũ in stercore cecidisset obdormiuit. Expergefactus aũt z ... tristatus dixit. Si angelis dormire suaseris z mihi vlterius suadebis. qz forte dicebat ad somnũ aut ad demonẽ qui nitebat bonis actionibus impedire. Huic laborãti quidã dixit. Cur ita perimis corp9 tuũ. At ille qz me inquit occidit. ¶ Piamonẽ vero presbyterũ ferunt qz dum sacrificaret: aliqñ sanctũ angelũ circa sacrũ vidisset altare stãtez: z psentes monachos in codice cõscribẽtẽ absentesqz delẽtẽ. Ioanni quoqz tantã deus noscitur donasse virtutẽ contra passiões atqz lãguores: vt plurimos podagricos et articula habentes soluta curaret. ¶ Inter hos bẽiamin senio ... valde clarus habebat dono dei potit9 vt sine medicamine tactu manuũ aut olei facta oratione sanaret egrotos. Hunc ferunt incidisse in idropicã passionẽ. z tm eius corpus intumuisse: vt nõ posset p ianuas cellule sue i qua habitabat efferri nisi ianue cũ tabulis ante positis sublate fuissent. Is ergo passionis sue tẽpore pene octo mẽsibus ante mortem in sella latissima sedens: curabat solẽniter egrotãtes nõ grauiter ferẽs qm sue egritudini nõ prodesset: sed etiã se videntes ɔsolabatur z deprecabatur vt rogarent deũ pro anima ei9 z de corpore nõ curarent quia et dũ sanũ inquit esset nihil pfuit mihi. ¶ Marcum in scy ... thia degentẽ ferunt etiã in iuuentute valde fuisse mansuetũ et sapientẽ memoriaqz scripturarũ diuinarũ satis idoneũ: z tãto deo amabilẽ vt cũ ad dominicũ corpus accederet angelus ei sacramẽta preberet/ cui9 manũ vsqz ad iuncturaz brachij tantũmodo dicebat inspicere. ¶ Machario vero datum est vt vltra superaret ... demones. Huic occasio cõuersionis cõmissum homicidiũ fuit. Nam dũ puer esset oues pasceret circa mariã paludẽ: ludẽs quẽdam coetaneũ interemit: z metuẽs fugit in solitudinẽ. Qui duz tribus annis sub diuo moraretur postea paruũ hospitiuz fecit sibi in quo annis .xxv. moratus est. Plurimi siquidẽ se eũaudisse dicebãt: qz gratias illic calamitati referret z salutiferum vocaret illud homicidiũ nõ spõte cõmissum: qđ z beatitudinis causa puenerat. ¶ Appolonius autẽ cũ p ... õẽ tps vite nihil vite mõachice didicisset. Sciens quia nec scribere nec artem etiã exercere posset: ppter etatẽ omnia medicamina z cibaria opportuna laborãtib9 z proprijs pecunijs cõparabat singulasqz ianuas monasteriorũ a matutino circuibat vsqz ad horã nonã visitãdo languentes z ministrãs qđ indigerẽt. Qui moriturus alio tradidit qđ habebat iubẽs vt talis vota seruaret. ¶ Mo ... x yses autẽ cũ seruus esset ppter culpas expulsus e domo est: qui latrocinio dedit9 homicidia multa cõmisit. Postea vero conuersus repẽte huiusmodi phievirtute cõpletus est. Cũqz pprijs vite feruore fantasijs adhuc libidinũ moneretur: multa abstinentia domabat corpus suũ: panez solũmodo comedens z multũ opus efficiens. Sex aũt annis per totam noctem stans orauit neqz genibus inclinatis neqz oculis in somno clausis. Insuper etiã noctanter circuibat cellulas monachorũ et lagenas singulorum aqua implebat/

cum longe aut decem aut viginti aut triginta stadijs aqua maneret. Qui licz ita domaret corpus: priorē tamen valetudinem nō amisit. Fertur enī quia duz quāmox latrones eius inuasissent hospitiuz cōprehendisset oēs atqz ligasset suisqz humeris impositos ad ecclesiam perduxisset in voluntate monachorū ponens qd de illis facere vellent. Fuit ergo in summa phia & terribilis demonibus et presbyter in scithi cōstitutus. vixit annis pene .lxxv. Sub hoc igitur imperio & fuit paulus de libia in scithi nō minus quingētos monachos habens. Nihil autem operabatur neqz percipiebat nisi qd comederet, tantū. Orabat autē solūmodo. Et veluti quoddā tributū habēs impositūz trecētas oratiōes deo vnaquaqz die reddebat. Et ne numero forte delinqueret trecētos lapides ponebat et singulis orationibus lapidē mittebat in sinū. Expensis vero lapidibus orationes sciebat esse cōpletas. ¶ Tūc ete Z nim pachomius abbas in scithi florebat a iuuētute vsqz ad senium optime cōuersatus. Quē neqz circa anime passionem demō aliqñ decepit. AB ¶ Stephan⁹ aūt circa mareotez habitauit pfecte degens et integra cōtinentia. Qui circa sexaginta annos pbatissimus monachus fuit: & antonio magno notissimus. Fuit itaqz mansuetus & sapiens locutione suauis & vtilis tristātiuz consolabatur animos & alacritatē reuocabat licet necessaria tribulatio pueniret. Talis etiā erat in cladibus pprijs. Deniqz dū infirmitatē incurabilem incurrissent & medici putrida mēbra eius incidissent: ille manibus tñ operabatur palmaruz flectēs folia & presentibus persuadens vt de reb⁹ huiusmodi incidi nō dolerent neqz aliud cogitarent nisi de bono fine. Deus inquit qui fecit cūcta vtilia sunt. Ego autē noui quia hmōi passiones p peccatis eueniunt. Et meli⁹ est hic penas soluere: qz post mortem ppetua supplicia sustinere. ¶ Pyor autē cuz de domo patris ad philo AC sophiā conuersionis exiret: promisit denuo nullū se ppinquorum de cetero fore visuruz. Post quinquaginta vero annos dum eius soror eū videre vellet & habitu re in heremo cognouisset: nō cessabat donec inspiceret. Quā dum episcopus loci iam grādeuam propterea videret affligi. scripsit presulibus heremi vt pyorem dirigerent. At ille qm contendere nephas est iussionibus seniorū obediens: et assumens quendam venit ad patriā. Cumqz ante ianuas dom⁹ sue accessisset & suū nūtiasset aduētū: deueniēte germana clausis oculis dixit. Ecce ego sum pyor quāto vis aspectu satiare. Tunc illa gratificata laudauit deum. At ille oratione facta remeauit ad heremum: vbi fodiens aquam inuenit amarā eaqz vsus est vsqz ad vltimū vite diem. Post cuius obitum nullus illic habitare preualuit. Ego autem reor qz per orationem eam ad suos vsus fecit dulcem: dum etiam alibi non extantem orationem meruerit emanare. Nam cum moyses & eius monachi puteum aliquando foderent: & nec venā aliquam reperirent: nec amplius iam fodere altitudo permitteret medio die superuenit: pyor & oratione facta descendit in foueam. Cumqz tertio percussisset terraz mox emanauit aqua. Cumqz oratione facta discederet: illis eum petentibus vt vel ceri aqua gustaret: ad hoc inquit directus sum: & propter quod veni peractum est. ¶ Ammonium itaqz ferunt AD nimis eruditum: origenis didymiqz discipulum a iuuentute vsqz ad nouissimum diem preter panem assum nihil aliud comedisse. Hunc dum voluissent quidam ad episcopatum protrahere nec ille possit eos sermonibus euitare: abscidit propriam aurem dicens. Jam modo neqz volente me quisqz patitur ordinari dum ecclesiastica regula corpore perfectos exquirat. Proinde discedentibus illis et denuo remeantibus atqz dicentibus: quia morum perfectionem potius ecclesia quam corpus exquirat: iurauit etiam linguam suam abscindere si ei vim niterentur inferre. Quo audito qui venerant recesserunt.

¶ Eo siquidem tempore fuit Eua- AE grius vir eloquentissimus a gregorio episcopo nazanzeno decenter eruditus: cuius etiam fuit Archidiaconus. Ferunt enim eum aspectu fuisse pul-

cherrimum: z circa cultum vestitus ornatum. Cumq eum quidam senator: zelotypus vxoris sue cognouisset esse notissimum: ei mortis parabat insidias: que ad perfectū peruenire potuerunt: nisi ei quedā terribilis z salutaris visio predixisset. Uidit eñ in somno quasi pro crimine fuerit cōprehensus ferroq vinctus pedibus manibusq ad suppliciū duceret. Quod dū fieret quidā protulit euāgeliū: z promisit eū de vinculis esse soluendū si ab vrbe cōstantinopolitana discederet: idq compulit sibi iureiurādo pmitti. At ille tactis euāgelijs hoc se cōplere pmisit: z vinculis solutis expergefactus est: ac sacre credens visioni pericula declinauit. Tūc ab vrbe cōstantinopolitana venit in hierosolymā. ¶ Fuerūt etiā in rinocoruna nō peregrini sz prouinciales viri philosophiaq florentes. Inter quos fertur melas episcopus huiusmodi fuisse benignitatis. Dum missi fuissent qui episcopo resistentes arrio deportarent exilio: venerunt ad huius ecclesiā. Quē dū inuenissent veluti vltimū ministrum candelas ecclesie pparantē: interrogauerunt vbi esset episcopus. At ille. Ego inquit vos episcopo nūtiabo. Tunc ex itinere fatigatos ad epm duxit: z apposita mensa pauit z valuit. Postea ministerio completo ciborū dixit his quos apposita mensa refecerat se esse episcopū. At illi mirati virū causas aperuerunt z reddita reuerentia ei dederūt fugā. Tunc ille. Non inquit declinabo quod mei similes libentissime susceperunt: sed volēs exilij precepta suscipio. Huius frater salomon ex negotiatore conuersus ad magnū philosophie culmen eiectus est.

¶ Hoc tempore epiphanius qui postea cipri fuit episcopus: inter eremitas maximus habebatur. ¶ Fuit etiam in carris protogenis episcopus post vitum: qui vt ferunt sibi professus est in dominicū epyphania reuelatū q vidisset imperatorem constantinū quemadmodum ei deus futura monstraret: z iuberet vt quod ei diceret obediret. Apud hos itaq tanta abstinentia vigebat vt pter nulta ieiunia dentes eorum verinibus ebullirēt. Alios quosdā fo vsq ad octoginta annos panem ferunt penitus non gustasse. Helyodorum plurimas insomnes duxisse noctes ieiuniaq septenos cōtinuasse dies. Multi quoq apud palestinam z syriam atq persas fuere monachorum quorū si nōia conscribere quispiā voluerit multos libros implebit. ¶ Teodori.

¶ Capitulum. ij.

Eo siquidem tempore in constantinopolitana vrbe comprehendētes arriani quosdam religionis pie presbyteros: eosq mittentes in nauem inermem z trahentes in pelagus alijs quippe in alia naue sequentibus: immisso igne cremauerūt. Quo facto sancti viri cū igne atq mari pugnātes nouissime sunt absorpti z trīū pho martyrū coronati.

¶ Capitulum. iij.

In antiochia vero valens plurimo tempore cōmoratus omnibus licentiam dedit gentilibus: atq iudeis necnon z hereticis. Nā z gentiles festiuitates agebāt demonibus ministrātes: et post iulianū a iouiniano idolatrie vanitates extinctas florere rursus iste pmisit z iouis cultū atq dionysij sacraq cereris iā nō in occulto tanq sub pio imperatore celebrabant sed per mediā plateam bacchantes vbiq currebant. Illis tantūmodo tūc pnceps erat inimicus: q aplicam doctrinā pdicare videbant. Et pmū qdē a sacris basilicis fecit expelli: qbus iouinian famosissim imperator nouā dedit ecclam. Cūq in mōte sacra celebrarent hymnis laudātes deū: z diuinis illic eloquijs pfruētes lz aeris aduersitatē sepius sustinerēt aliqn pluuijs: aliqn niuibus aliqn gelu frequēter ignis ardore maceratis neq hmōi locis laudibus diuinis eos frui pmisit sz missis militibus effugauit. Tūc z flauian atq dyodor veluti qdā ppugnacula iaculīs imminētibus resistebāt. Nā z cū meleci coruz pastor seorsum degere cogeret: isti curā gregibus adhibebāt: lupis qdē obijcientes propriam fortitudinem et sapientiam suam: omnibus quē curam

congruā iugiter offerētes. De mōtanis aūt locis expulsi ꝯ ripas vicini fluminis pascebant oues. Nō enim patiebant ſm israelitas captiuos in babylone organa sua suspendere: sed laudabāt creatorem ꝛ largitorem deū in omni loco dñationis eius. Sed neqꝫ in hoc loco ꝯsiliū piorum quietū esse permisit hostis seruorū christi. Uerūtñ concordia illoꝝ mirabiliū pastoris magni discipuloꝝ ad exercitiū sanctas oues enutriēs: spūalia pascua ministrabat. Et dyodorus qdē sapientissim⁹ atqꝫ fortissim⁹ velut qdā fluui⁹ pspicuus atqꝫ torrēs oues qdē ꝓprias irrigabat: lupoꝝ vo blasphemias penit⁹ diluebat: ꝛ generis sui nobilitatē spernēs libēter sustinebat quālibet ꝓ fide calamitatem.

¶ Flauianus vir optim⁹ ꝛ ipse ghe nobilissim⁹ honestatē solā iudicabat esse pietatē: ꝛ velut puer exercitat⁹ maximū dyodorū quasi quendā infinitoꝝ certaminū vigebat athletā. Illo nāqꝫ tpe nō ꝯtionabat inter ecclesiastica collegia: sꝫ hoc agētibus multa solatia ꝯferebat cōsilioꝝ et scripturaꝝ ꝛ expositionū. Et doctores qdem ꝯ arrianas blasphemias tēdebant arcus. Iste vo velut ex quibusdā pharetris sue mētis sagittas ꝯgruas offerebat: ꝛ nō solum domi sed etiā publice hereticis resistēs rhetia eoꝝ facil⁹ erūpebat: ꝛ labores ostendebat araneas.

¶ Capitulum.iiij.

Cum his itaqꝫ laborabat afrates: cui⁹ conuersationē alio loco cōscripsimus. Is eñ olim salutē iue quieti preponēs ꝛ spelūcā deserēs ꝓpriā pastorales sudores aggressus est. Quātas vo ꝟtutis diuitias cōgregauit nunc referre superfluū est. Unum tantūmodo eius debet dici qd huic historie valde ꝯgruit. A borce parte fluuius currit oriens circa palatiū: a meridie vo est maxima porticus vndiqꝫ: turres excelsas habēs. Inter palatiū vo ꝛ flumen platea est qua egredientes ex vrbe mittit ad suburbanos agros. Per hāc plateā dū transisset afrates ad hostilis certamia ꝓperabat vt sacris ouibus curas necessarias exhiberet. Hunc de palatio respiciēs imperator ꝓ vilissimo pallio vidit indutū: ꝛ in longeua senectute celeriter ꝓperantem. Cūqꝫ dixisset quidā qꝛ iste esset afrates ꝉ quo ciuitas vniuersa penderet. Dicit ei imperator. Dic mihi vbi vadis? At ille sapienter rñdit ꝛ ꝯgrue. Pro tuo inquit orbe oraturus impio. Tunc imꝑator. Oportebat te domi inqt orare ſm monachicū morem. At ille scīssimus. Optime inqt dicis. Si sic quoqꝫ ꝑmitteres hoc me facere oportebat. Et hoc hactenus egi donec xpi oues pace pristina fruerent. Qꝛ vero tumultu maximo cōmouent / ꝛ periculi onus impedit ne captiue teneātur: necesse est vbiqꝫ discurrere: easqꝫ a necessitate saluare. Sed dic mihi trāquillissime imperator. Si puella essez in cubiculo residens ꝛ ad lanā vacās viderēqꝫ paternā domū ignib⁹ cōcremari quid me facere ꝯgruebat? sedere intus ꝛ ardētē cōtemnere domū: an certe discurrere vbiqꝫ aquā fere: flāmas extinguere? credo qꝛ dicis hoc poti⁹ fuisse faciēdū. Id eñ puelle sapiētis est op⁹. Hoc ergo et nūc igitur imperator. Te nāqꝫ in paternā domū nostrā mittēte flāmas discurrim⁹ vt eas velociter extinguam⁹. Hec illo dicēte interminat⁹ est qdē sꝫ tacuit imperator. Un⁹ ei cubiculari⁹ imperatori asperē rñdens viro scīssimo hmōi iclsdē noscit̄ ptulisse. Is eñ habebat balnei curā vbi post hec vba descēdens vt imperatori pararet. ingressus ꝛ mente percussus in aquā feruentem descendit ibiqꝫ defunctus est. Sedebat imperator expectās: vt eo renūtiāte lauaret. Eoqꝫ tardante misit alios viros cur moraretur. At illi ingressi viderunt eum in solio feruente defunctum atqꝫ solutū. Quod cū nuntiatum fuisset imperatori cognouerunt virtutem orationis afrate: non tamen ab impiis dogmatibus recesserunt sed secundum pharaonem induratuꝫ est coꝛ eorum.

¶ Capitulum.v.

Hac itaqꝫ tempestate iulianus famosissimus solitudine derelicta venit anthiochiam. Nam cum heretici soliti facile sarcire mendacia: hunc virum sue dicerent esse prauitatis: miserūt ad eū

ad cũ lumẽ veritatis flauian⁹ atq₃ diodoꝛ⁹ pariter ⁊ afratres acatiũ virtute florentẽ qui postea berse fuit eps: rogãtes vt multis hominũ milibus subueniret: ⁊ aduersarioꝝ fallaciã redargueret veritatis q₃ dogmata cõfirmaret. Is ergo vir sanctissimu⁹ ⁊ veniẽs ⁊ reuertẽs: ⁊ in ipsa maxia ciuitate quãta miracula fecerit in historia deo amabili a nobis conscripta retulimus. Qr vero tot⁹ pp̃ls ciuitatis ad collegia nostra cõuenit nullũ seculum dubitare cõfido. Res enim inopinabiles ad se ꝓbantur vniuersos attrahere. Sed qr maxima miracula ille vir operatus est etiã veritatis hostes nequeunt denegare. Hoc em̃ ⁊ in alexãdria tempo B ribus ꝯstãtij fecit magn⁹ antonius. Deserens em̃ solitudinẽ: totas circuibat vrbes satisfaciẽs vniuersis: qm̃ athanasius doctrine apostolice pdicatoꝛ extaret: ⁊ hostes essent veritatis participes arrij. Sic igit̃ sciebãt illi sacratissimi viri q̃d tpi vnicuiq₃ cõgrueret: ⁊ quãdo op⁹ erat frui quiete quãdo necessariũ solitudini ꝑponere ciuitates. ¶ Cap. vj. B

Uit igitur illo tempore in cyrrestis famosissimus acepsemas in cella reclusus ⁊. lx. annis neq₃ visus neq₃ locutus. Tẽmatius q̃₃ mirabilis: q̃ l₃ oculoꝝ₃ acie priuare tur̃ oĩa circuibat: ꝯfortãs oncs lupis q₃ resistens. Propter quã causa₃ monachica₃ eius cellulã cõcremauerũt: sed traianus magister militũ fidelissim⁹ aliã ei fabricatus multo cũ fouit auxilio. Hoc itaq₃ tẽpore B fuit effrẽ in edissa: in alexandria vero didim⁹. Et effrẽ syra vfus lingua spiritalis gratie radi os emittebat. Qui lic₃ nesciret doctrinã grecã: multos grecoꝝum eruditos q₃ redarguit: ⁊ totius heretice prauitatis infirmitatẽ nudauit. Et quoniã tũc armoni⁹ bardisanus quedã cantica cõponẽs: ⁊ impietatem melodiee suauitati permiscens alliciebat audientes: et capiebat in peste. Iste sumẽs inde concentus pietatem cantilene pmiscuit: ⁊ audientibus suaue nimis ⁊ vtile medicamẽ apposuit. Que cãtica triumphatoꝝ martyrum festiuitates hacten⁹ efficiunt clarioꝛes.

¶ Socrates. ¶ Capitulum. vij.

Um igitur imperator valens lege precepisset ꝓsequẽdos esse in alexandria ⁊ egypto cunctos orthodoxos/oĩa vastabãtur. Alij nanq₃ ad iudicia trahebãtur: alij mittebãtur in vincula: alij verberib⁹ agebãtur. Plurima q₃ supplicia aduersus quietis amatores ingerebãtur. Et dũ hec in alexãdria fierẽt secũdũ lucij volũtatẽ fuisset q₃ in anthioꝛchiã reuersus euzoius mox ad monasteria per egyptũ cõstituta ꝓcesserũt. Duo machari in exiliũ missi multis miraculis claruerunt: magister militũ cũ multitudine armatoꝛũ: ⁊ lucius arrian⁹. Cũq₃ plurima viris sanctis mala facerẽt nec eos vllo modo superarẽt ꝑsuasione lucij patres monachoꝝ mittunt̃ in exiliũ. Inter quos machari⁹ egypti⁹: ⁊ alter alexãdrin⁹. Cũq₃ venissent in insulã quãdã arrepta cuiusdã filiã sacerdotis a demone clamãtẽq₃ illis viris cur venistis ⁊ hinc nos expellere: suis oꝛationib⁹ liberatã patri restituũt: ⁊ ad chꝛistianitatẽ sacerdotem simul ⁊ reliquos habitãtes in insula pduxerũt. Qui mox simulachꝛa ꝓijcientes: formam tẽpli in ecclesiam mutauerunt. Batizabãtur em̃ ⁊ officia chꝛistianitatis gratissime docebãtur. Sic igitur ꝓpter cõsubstãtialitatis fidẽ viri mirabiles ꝓbabilioꝛes effecti sunt. Alios q₃ sanantes firmioꝛem operibus ostenderunt fidẽ. ¶ Capitulum. viij.

O siquidem tempore virũ aliũ fidelẽ ꝓduxit de⁹ vt ꝑ eũ fidei testimoniũ pberet didimũ mirabilẽ virũ q̃ oĩ tũc doctrina floꝛebat. Is cũ paru⁹ adhuc pma literaꝝ elemẽta doceret̃ pas sioẽ oculoꝝ pdidit visu₃. Cui de⁹ ꝓ visibilib⁹ oculis itelligibiles condonauit. Nã q̃d ꝑ oculos doceri nõ potuit auditu vigilãti cognouit q̃ cũ a puero fuisset ingeniosus vincebat et acute cõspiciẽtes. Facile nãq₃ regulas grãmatice atq₃ rhetoꝛice artis didicit. Cum q₃ venisset ad philosophiam/ mirabiliter dyalecticã/

arithmeticā/ musicam/ aliasq; philosophie disciplinas didicit/animoq; recōdidit ita vt celeriter obuiauerit/ei qui oculis inspectoribus talia didicissent. Sed etiam vetus nouūq; testamentū sic perfecte cognouit vt mixtos ederet libros. Qui & de trinitate tres libros fecit & origenis opus de principiis i dest periarchon interpretat⁹/in eis explanationes reliquit eximias. Fertur enim cū antonius valentis tpe propter arria- B nos venisset in alexandriam vidisse Didimū eiq; dixisse. Non te cōturbet o didime amissio sensibiliū oculorum:tales etenim oculi tibi desunt quibus & muscę & publices noscere possunt. Sed gaude potius quoniam habes oculos quibus etiam angeli cōtuuntur per quos videtur deus ei⁹ lumē inspicitur. ¶ Theodoric⁹. ¶ Didimus ab infantia priuatus oculis/grāmaticam/ rhetoricam / arithmeticam & astronomiam/& sillogismos aristotelis & eloquentias platonis auditu didicit/nō quasi hec veritatem erudirent: sed tanq; aduersus mendaciū arma viritatis existerent. ¶ Socrates. ¶ Et quoniam aliq ex nominis similitudine no C scuntur errare necessariū est/ostendere qm alter est gregorius ponticus ortus ex cesarea ponti minus antiquus & discipulus origenis. De isto namq; gregorio multus est sermo in athenis: & berithio:necnō & pōto:& vt ita dicatur in vniuerso orbe terrarum. Is enim cū discessisset ab athenis venit in berithio ibiq; iura legabat. Cū q; cognouisset cesarea libros sacros origenez exponere venit illic explanatiōes magniloqui illius auditurus. A quo verām philosophiā eruditus: euocantib⁹ parentibus remeauit ad patriā. Ubi primo quidē diu esset adhuc laicus plurima signa fecit: lāguores curando demones per epistolas expellendo/paganosq; sermonibus & operibus sibimet subiugādo. Huius meminit & pāphilus martyr & eusebius in libris quos de origene conscripsit. fuit ergo Gregori⁹ antiquus iste discipulus origenis & alter nazanzenus fraterq; basilij. Fuitq; ali⁹ gregori⁹ alexandrinus arrianus.

¶ Capitulum. ix.

A tempestate nouatiani, habitātes i phrigia festiuitatē pasche mutauerūt. Quō autē gestū sit dicā. Primo tñ referens cuius rei gratia circa phrigiam paflagonioruq; gentes seuerius ecclesiastica regula conseruetur nouatus presbyter se ab ecclesie romane cōmunione suspendit:qm cornelius episcopus fideles qui sacrificauerant tēpore facte persecutiōis a decio in cōmunione receperat. Pro hac itaq; causa segregatus & ad episcopatū a cōsortibus suis episcopis euocat⁹ scribebat ecclesijs ne eos qui demonibus immolauerāt ad sacramēta susciperent sed īmuitarent: quidem ad penitentiam remissionem vero dei relinquerēt potestati: cuius solius est peccata dimittere. Tales epistolas suscipientes: in vna quaq; puincia secundū proprios sēsus responsa reddebant. Cū ergo ille mādaret vt nō oporteret sacris interesse mysterijs: eos qui post baptisma peccatum cōmisissent, quod ducit ad mortem quibusdam quidem videbat amara nimis & dura hmōi regula. Alij vero veluti iustā rectāq; suscipiebāt. Inter hec mota questio est venerūt litere Cornelij romani presulis: que remissionem peccatibus etiā post baptisma pmittebāt. Sic ergo ambobus diuersa scribentib⁹ ex diuinis eloquijs sua sensa firmantib⁹: singuli prouinciali iā diuersas sunt secuti sententias. Sanantes nanq; sanare promissa remissione etiā reliquo tempore deliquerunt. Unde videtur quia gentes phrigum castiores q; alie magis esse noscuntur. Nouatus itaq; licet propter conuersationem subtilissimam segregauerit semetipsum: tamen non mutauit pasche festiuitatem. Nam secundum patres hesperios etiā iste celebrabat. Agitur enim apud illos pascha post equinoctiū olim: & ex quo christiani esse ceperūt. Sz iste quidē postea sub psecutione valeriani principis martyrio terminauit vitā. Hi vero q̄ ex eo nomie habuerūt eiusq; fuere participes facto concilio paucorū episcoporū in vico pazeno vbi sunt fontes sagarij fluminis regulam ptulerunt

vt iudeos obseruent azima facientes: et cum eis agāt pasche celebritatē. Postea tñ etiā nouatianorū ecclesia propter illud pcelium noscit esse diuisa. ¶Cap.x. A

D tempore dū va-lētinian⁹ imperator nullam heresim perturbaret post liberiū rome damasus ordinatur eps/ simul & vrsinus ex dyacono ei⁹ ecclesie in basilica sicininensi latēter. Ob quā rē multis seditione vel prefectu maximini animaduersione punitis remoto vrsino damasus remansit episcopus. ¶Theodoricus. ¶Tunc itaqz apud hesperiā damasus romanus & ambrosi⁹ mediolanus spiritalibus iaculis feriebāt hostes. Cū quib⁹ etiā illi q̄ ad longa fuerāt exilia destinati: literis cōfortabāt suos & aduersarios destruebāt. Quos diuina puidētia gubernatores in fluctuatione pparauit & militū sapientissimos duces in prelijs. ¶Socrates.

¶Capitulum.xi. A

Nter hec igit va-lētinianus imperator hesperic ptra legatos sauromatarū vehemēti furore cōmot⁹: eruptiōe venarū fluxu sanguinis expirauit post psulatū gratiani tertiū & eqtij septimadecima die mēsis nouēbris: anno vite quinquagesimo qrto imperij vndecimo. Quo mortētc: ita- B lie milites sexta die post ei⁹ mortē valētinianū puerū ei⁹ filiū ad imperij culmina puexerūt. Cui⁹ imperiū frater.s.gratian⁹ et valēs & patru⁹ lʒ ingrate qd eis ignorātibus factū sit: tamen postea susceperūt. Hoc itaqz mō valētinianus minor in paterno successit imperio. Is eñ natus est de iustina quā viuēte seuera priore coniuge valētinianus hoc mō duxisse pbat vxorē. Iustus iu- C stine pater cum esset piceni iudex cōstātij tēporib⁹ vidit in somnis qm̄ ex dextero femore impialē purpurā genuisset. Cūqz visio p multos recitaret cōstātij aures vsqz peruenit. At ille cōsiderās somniū tanqz imperator ex eo nasceretur: mittēs occidit iustū. Cui⁹ filia iustina cū orphana remāsisset a patre virgo permāsit. Posteriore vero tpe puenit ad seuere notitiā ad quā frequentius veniebat & amabatur: ita vt etiā cū ea balneis vteretur. Cūqz seuera secū lauātē iustinā diutius inspexisset: pulchritudine virginis obligata est & dixit imperatori: qz sic eēt speciosa virgo iustina vt etiā ipa licet esset mulier: ei⁹ tñ amore sit capta. Uerū imperator eius sermone cōcepto iustinā ducere tractabat vxorē nō tñ seuerā abijcere ex qua gratian⁹ fuerat natus: quem pauloante firmarat imperatorē. Legē itaqz ptulit publice p ciuitates ppositā sanciētē vt liceret volētib⁹ hre duas vxores. Cūqz lex posita hacterā: iustine ipe cōiunct⁹ est ex qua natus est valētinian⁹ iunior & filie tres iusta/grata/& galla/quarū due qdē in virginitate māserūt: gallā vero postea maior theodosi⁹ imperator duxit vxorē. Ex q̄ placida noscit ei eē pgenita. Nā archadiū & honoriū ex placella priori coniuge habuisse cognoscit. ¶Sozomenus.

¶Capitulum.xij.

Reterea valēs in anthiochia sy̆rie degēs: cōsubstātialitatis cultores vehemēter ifecābat: nisi eū liber themistij philosophi reuocasset/in q̄ perorauerat: qz cū eē nō oporteret infestū pter discordiā ecclesiasticor dogmatū: qñ ēt apud paganos vltra trecētar sectar differētia viderēt: & vnusqsqz p dogmate pprio in suis diuersa psisteret: & si forte hoc deo gratū poti⁹ eēt dū nō facile cognoscit & diuerso mō glorificat: quaten⁹ vnusquisqz amplius timeat dū integritatē eius sciētie vel qūo aut q̄lis quātusqz sit magis ignorat. His ergo themistij cōcinationib⁹ aliquantulū mitior fact⁹ est imperator. ¶Socrates. ¶Capitulū.xiij. A

On tñ oino se ab indignatiōe suspēdit: sʒ p morte imponenda sacratissimis viris decernebat exilia donec eius impetum causa huiusmodi rei publice remouisset. Barbari trās histrū cōstituti q̄ vocātur gothi ciuile bellum

inter se duab⁹ partib⁹ cōmouerūt. Uni⁹ ꝑerat fridigernus: alteri⁹ athalaricus. Cūq; preualuisset athalaricus fridigernus ꝯfugit ad rōanos: eorūq; postulauit auxiliū. Quo cognito valēs precepit trachie militib⁹ vt barbaris auxilia cōmodarēt. Hoc solatio vict⁹ athalaricus est ēt fuga ꝟsus. Ob hāc ḡ cām fridigernus volēs aliqd beneficiū repēsare valētinū suis oib⁹ dogmata ei⁹ religionis amplexus est. Unde hacten⁹ gothi arriani esse noscūt. Tūc etiā vulphilas gothorū eps literas gothicas adinuenit: ⁊ scripturas diuinas in eā ꝯuertit linguā. Cū igitur nō solū fridigerni gothos: sed etiā athalarici vulphilas edoceret / tunc athalaricus vidēs religionē patriā violari: multos arrianorū suppliciis tradidit: q̄s arriani martyres nunc appellāt. Nō vero post multū denuo inter se barbaris cōpacatis: a vicinis gētibus hunorū depredabant. Expulsi de ꝓpriis ad rōanoꝝ loca cōfugiūt seruire potius volētes imperatori. Hoc dū cognouisset valēs nihil futuri prouidēs terras eis tribuit trachiaꝝ: arbitratus preparatū se ꝯtra oēs barbaros habere solatiū: ac propterea milites de cetero negligebat: ⁊ eos q̄ dudū cōtra hostes elaborauerāt despiciēs etiā collatores ꝓuincie p vicos ⁊ ciuitates ꝓ vno quoq; milite octogīta solidos exigebat: q̄ dudū eoꝝ tributa releuarat. Hoc ergo fuit initiū vt illo tpe romanoꝝ respublica calamitatib⁹ subderet. Barbari nāq; cū trachiā tenuissent: licēter romanorū prouinciā deuastabant. Hec audiens valēs cū ab orthodoxorū exiliis nō quiesceret: tunc tñ hac se necessitate suspendit. Turbatus eñ ab anthiochia ad cōstantinopolim venit. Unde etiam aliquantū christianorum persecutio tunc cessauit.

¶ Theodoricus. B

¶ Interea valēs imperator dū gothorū gentē cōmouisset ad preliū / apud bosforū tūc fatu⁹ vires sue infirmitatis agnoscēs: misit ad fratrē solatia petēs. At ille rescripsit: q2 religiosuz nō esset talē virū iuuare q̄ deo rebellis existeret: sȝ magis esse iustū vt eius superbia sedaretur. Qđ dū ille miserrimus agnouisset: licet maiori necessitate cōstrictus nō tamē a sua nimietate cessauit: sed fuit veritati rebellis. Terētius igitur inter hec victor reuersus est ab armenia vir optimus ⁊ pietate decēter ornatus. Tūc ei iussit valēs poscere dona q̄ vellet. At ille quod decebat piū virū cogitare respōdit. Petijt ei nō aurū: nō argentū: nō prediū: non cingulum / neq; donū: sed vt eis q̄ pro apostolica doctrina picula sustinuerāt vna preberetur ecclesia. At ille petitionē ex scripto susceptam cognoscens / q̄ illic tenebantur ascripta dirupit: eūq; alia postulare ꝑcepit. Uerū ille colligēs verba precū suscipe inquit o imperator: ⁊ habeto donū. Aliud vero nō postulo intētionis mee iudex est vniuersorū iudex. Cū ergo valēs transacta bosforo venisset in thraciā: primū q̄dē in cōstātinapolim cōmoratus est preparās bellū deinde inde traianū cū expeditu cōtra barbaros destinauit. Cūq; remeasset ille deuict⁹: derogabat valēs ⁊ mollicie ⁊ causam timoris ascribēs. At ille vsus fiducia viro fortissimo ꝯgruēti. Nō inq̄t imperator ego sum victus sed tu victoriā perdidisti dū deo resistis: ⁊ illius solatia barbaris facis potius opportuna. Dū eñ a te expugnatur ꝓ illis pugnat. Et necesse est dei sequi victoriā. An nescis quos ab ecclesiis expulisti vel quib⁹ eas cōtradidisti? Hec eadē arātheus ⁊ victor magistri militū sunt ꝓfessi: ⁊ imperatorē ne tūc indignaret ammonuerūt. Aiunt D etem ysaac monachū habentē cellulā illic cū videret eū ingredientem ad pugnā cū clamore dixisse. Quo vadis imperator: q̄ pugnas aduersus deū quē nō habes adiutorē. Ipse eñ contra te barbaros monit qm̄ ⁊ tu aduersus eū blasphemas liguas plurimas incitasti. Et q̄ ei psallūt sacra: domib⁹ expulisti. Quiesce ergo rebellare / ⁊ ille facit bella cessare. Redde gregibus pastores eximios: ⁊ victoriā sine bello percipies. Si vero nihil horū sic agēs pugnare cōtēdis experimēto cognosces q̄ȝ durū est cōtra stimulū calcitrare. Nā neq; reuerteris: ⁊ exercitum vehemēter amittes: Betranion autē omni virtute clarus vniuerse scithie presul habens zelo fidei cor accēsuȝ ꝓ corruptiōe dogmatum ⁊ iniquitatibus quas cōtra sanctos

agebat valētē sepe redarguit clamās cū sacratissimo dauid. Loq̄bar de testimonijs tuis in cōspectu regū ⁊ nō cōfundebar. Qua ☐ tamē grā barbari arria no sint vitiati lāguore narrabo. Tēpore quo trāseūtes histrū pacē cū valēte fecerūt tūc p̄sens eudoxius suggessit imperatori vt ei gothi cōmunicarent. Dudū eñ diuine sciētie radijs imbuti apostolicis dogmatibꝰ pascebātur. Cōmunio inqt vniꝰ dogmatꝫ firmiorē faciat pacē. Hoc valēs laudās ducibus gothoꝝ exegit vt dogmatiꝫ quoqꝫ cōcordiā retineret. Illi vero dicebāt paternā se mutare nō posse doctrinā ⁊ illo tp̄e vulphilias esset eoꝝ ep̄s quē valde sequebantur cuiusqꝫ verba quasi leges immobiles estimabāt/hunc verbis pecunijsqꝫ flectēs eudoxiꝰ egit vt barbari cōmunionē amplecterētur imperatoris:sic decipiēs eos ac dicēs certamē esse verboꝝ nō differētiā dogmatū. Quāobrē hactenus gothi maiorē quidē patrem filio dicunt creaturā vero filiuꝫ nequaqꝫ dicere patiuntur licet hoc asserentibus communicare videantur.

¶Socrates. ¶Capitulum.xiiij.

De itaqꝫ tempore imperatore ab anthiochia discedēte:ꝯfortati sunt q̄ ab eo psecutionē patiebanꝫ ⁊ maxime alexādrini. Petro quippe reuerēte de roma cū lr̄is damasi romane vrbis antistitis:cōfirmātis consubstātialitatis fidē ⁊ petri ep̄i roborantis ordinationē. Quo fc̄tō populus sumpta fiducia lluciū expulit ⁊ reduxit petrū. Sꝫ luciꝰ cōstātinopolim nauigauit. Petrus cū paucum vixisset tempus reliquit fratrē suum thimotheum successorem.

¶Capitulum.xv.

Oro valens cum xxx. die maij mēsis sexto cōsulatu suo:⁊ valētiniani iunioris scd̄o ꝯstātinopolim venisset inuenit pplꝫ i mestitia ꝯstitutū. Barbari nāqꝫ p trachias discurrētes:etiā cōstātinopoleos suburbana vastabāt:nō existēte q̄ eis resistere fortiter preualeret. Qui dū vsqꝫ ad murosvenissent vrbis:afflicta ciuitas murmurabat: quasi eos impator illic euocasset dū nec resisteret ⁊ magis bella ꝓtraheret. Circēses ludi igiꝫ agebanꝫ/⁊ illic imperatori clamabāt da arma ⁊ nos pugnabimꝰ. Hinc accēsus impator.xi. die Junij mēsis egreditur/interminatus penas se ꝓ iniurijs cū rediret cōstātinopolitanis exacturū. Et q̄m p̄mitus videbātur procopio prebuisse solatiū:ita vt ciuitatem aratro vertere minaretur. Deduxit igiꝫ ciues/vsqꝫ ad vrbē hadrianopolim que est in confinio macedonie.

¶Theodoritus.

¶Et exercitu quidē premisso:ipse in quodam vico victoriā sustinebat. Porro milites barbaroꝝ impetum nō ferentes aliȷ̄ fugiebāt aliȷ̄ necabātur. Barbari autem veniētes ad vicum vbi valēs agnita ꝑditione se celare nitebatur:immisso igne cōcremauerunt cum vico etiaꝫ pietatis inimicū. ¶Socrates. ¶Qui terminum vite sortitus est nona die mēsis augusti:eodē consulatu.i.quarto anno ducentesime octogesime none olimpiadis. Aiunt aliqui eum igne cōsumptum:eꝫ in vico fugisset/quem barbari cōcremauerunt. Aliȷ̄ vero ferūt: q̄ mutato imperiali habitu ad pedestriū venit exercitū. Et cū equestres se tradidissent pugnare nolentes:in cōgressione vniuersos pedestres repente confossos. Ubi dicunt ip̄m quoqꝫ ignoto vulnere fuisse prostratum. Defunctꝰ est anno vite quinquagesimo. Qui cū fratre regnauit annos.xiij.post fratrē vero tres:taliqꝫ sorte defunctꝰ est.

¶Explicit liber octauus.

¶Sequuntur tituli libri noni.

i Quia mortuo valente constantinopolim barbari vastabant.

ij De benignitate gratiani ⁊ fidei rectitudine.

iij De contentione apud anthiochiam inter paulinum et meletium facta et apollinare laodiceno eiusqꝫ secta.

iiij De theodosij ducatu vel quomodo a gratiano imperatore fuerit ordinatus ⁊ ad orientale missus imperium orthodoxis profuit ⁊ retrusit hereticos.

v Quomodo macedoniani denuo ab orthodoxis diuisi sint.
vi Quomodo imperator thessalonica baptizatus sit.
vii Professio theodosii de fide.
viii De gregorio nazanzeno cōstantinopolim transmutato.
ix De basilica sancte anastasie.
x Quomodo theodosius ab ecclesia constātinopolitana arrianos repulerit.
xi De eunomii calliditate.
xii De constātinopolitano concilio contra macedonianos.
xiii De ordinatione maximi cynici eiusq; depositione et ordinatione recta nectarei et de canonibus in ea synodo constitutis.
xiiii Epistola constātinopolitani cōcilii ad papam damasum et occidentales episcopos.
xv Epistola damasi de dānatione apollinaris ad thimotheum.
xvi Statuta sedis apostolice cōtra diuersas hereses.
xvii Quia corpus pauli constantinopolitani pontificis de ancyra fecit reuocare theodosius.
xviii De auspicijs imperatoris archadii.
xix Quomodo theodosius examinatione facta hereticorū omnes expulerit et fouerit solos orthodoxos.
xx De schismate facto inter orientales et egyptios propter flauianū anthiochenum.
xxi Quomodo iustina ambrosium fuerit psecuta et de gratiani nece et inuasione maximi.
xxii De morte thimothei alexādrini et ordinatione theophili.
xxiii De prelio theodosii contra maximum atq; victoria.
xxiiii Quemadmodum latrocinia que rome per pistrina fiebant theodosius remouerit imperator et de lege contra adulteras prolata mulieres.
xxv Quēadmodū amphilocius theodosio persuaserit vt arrianorum conciliabula prohiberet.
xxvi De morte paulini anthiocheni episcopi et ordinatione euagrii: et quomodo flauianus sit damaso reconciliatus.
xxvii Quomodo apud alexandriā paganorum templa destructa sint.
xxviii De fraudibus quas p tēpla sua pagani faciebant.
xxix De characteribus sub crucis figura factis qui in tēplo serapidis sunt inuenti.
xxx De cede q̄ sub theodosio thessalonice facta est: et de penitentia eiusdē theodosii ambrosiiq; constantia.
xxxi De virtutibus vxoris theodosii.
xxxii De indignatione et recōciliatione theodosii propter anthiochenos statuam eius coniugis deponentes.
xxxiii Quomodo theodosius fuerit paganis infensus.
xxxiiii Quomodo marcellus episcopus appamie templa destruxit.
xxxv Ob quam causam presbyteri super penitētes positi sūt remoti.
xxxvi De diuisione hereticorum inter semetipsos.
xxxvii De sabacio heresiarcha.
xxxviii De pascha vel diuersitate institutionum seu obseruationū que p diuersas ecclesias celebrātur.
xxxix De pascha montanistarum.
xl De arrianorum diuisione.
xli De diuisione macedonianorum.
xlii De recessu nili fluminis et rursus accessu.
xliii Quemadmodum caput Joānis baptiste constantinopolim fuerit deportatum.
xliiii Quemadmodum flauianus anthiochenum solus percepit episcopatum.
xlv De eugenio tyranno et quemadmodum fuerit superatus.
xlvi De miraculis donati pontificis beroee.
xlvii De theothinio comitano pontifice.
xlviii De epyphanio ciprio.
xlix Quomodo abacuc et michee p=

phetarum corpora ostensa sunt.
1 De fine theodosij principis.
¶ Incipit liber nonus.
¶ Capitulum primum.

Git defuncto valē/lente denuo barbarice ad muros constantinopoleos venientes: eius suburbana vastabant: quapropter cives q̄ inuenissent arma portātes: hostibus vt potgrāt resistebant. Uxor enim valentis imperatoris nomine dominica: premia ex erario publico bene pugnantibus secūdum cōsuetudinē militū ministrabat. Quib⁹ etiā sarraceni pbuere solatia: q̄ eorū regina noīe mania romanorū federata di rexerat. ¶ Theodoricus. ¶ Cap.ij.

Porro gratianus va/lentiniani filius: cū dudū patre defuncto europe sceptra tenuisset: defūcto valēte sine sobole: asie quoqz libieqz regna suscepit. Moxqz pietatē quā mente pceperat operibus demonstrabat initiaqz sui regni rerū olm .dño dedicauit. Scripsit itaqz legē pcipiēs vt expulsi pastores ad sua ouilia remearēt: sacreqz basilice eis redderent q̄ cōmunionē damasi sequbant. Is eīm damasus romane vrbis eps laude dign⁹: vir mirabilis spe omnia tus: dicere facereqz p apostolicis dogmatib⁹ cuncta festin⁹: post liberiū guberna cula suscepit ecclie. Dixerit igit imperator cū huiōi lege etiā saborē quēdā tunc noiatissimū militie pricipē: et arriane q̄dē blasphemie pdicatores veluti q̄sdam bestias diuinis septis iussit expelli optimis vero pastorib⁹ et sacris ouilib⁹ vniuersa restituit. Hoc ergo i vniuersis provinciis decreuit obseruari. ¶ Socrates. ¶ Gratianus itaqz cū iuniore valētiniano regno potit⁹: ab exilio reuocatis oib⁹ lege sāciuit vt vnaqueqz religio decēter sacra celebraret solos ño ab ecclesijs phibuit eunomianos: fotinianos: et manicheos. ¶ Theodoricus. ¶ Cap.iij.

Tunc igit in anthio/chia q̄ presidet orīeti contētio huiusmodi cā pueniit. Pro apostolicis dogmatibus laborantes sicut iā dictum est erant diuisi: et alij post calumnias irrogatas eustachio: arrianā abominati vesaniā: apō semetipsos sacra celebrātes paulinū habebāt antistitē. Alij vero post ordinationem eiusdē cū melecio cōuenientē ei⁹ doctrina fruebant. Ad hec aūt appolinaris laodicey⁹ alterius partis sibimet presulatū assumpsit. Qui dū pietatis iduceret vultū et aplica se fingeret dogmata cōseruare post paululuz manifestus hostis apparuit. De diuina namqz natura adulterinis ratiōib⁹ vtebat gradus quosdam generans dignitatum: et sacramētū dispēsationis imperfectū explanare presumēs: aiamqz rōnabilē que corpus regit: priuatā salute cōfirmās: si eīm aiam non assumpsit fm illius rōnem deus verbū neqz medicinā pbuit neqz honorē dedit: sed corpus q̄dē terrenū ab inuisibilib⁹ virtutibus adoratur. Anima vero fm diuinā imaginē facta I inferiora pmāsit cōtumeliis induta peccati q̄ plurima sup hec vesanus asseruit. Alij etem pariter ɔfitebant et ipe ex sctā virgine assumptā carnē. Aliqn vero eaz cū deo celitus descēdisse. Aliqn eū ipsuz factum carnem sumpsisse nihil ex nobis aliasqz plurimas et lanes fabulas sacris pmissionib⁹. copulabat/quas in psenti dicere superfluū iudicaui. Talia siquidē ille dicēs: non solum suos peste complexuit: sed etiā quosdā nostrorū fecit huiōi lepra participari. Post paucū vero tempus cum suum viderent opprobrium et ecclesie claritatē pene cūcti reuersi sunt: et communionē ecclesiasticam percipere meruerunt non tamen priorem deposuere languorē sed magis plurimos constantiū latēter sauciauerūt. Ex hac ergo radice in ecclesijs germinauit radix vna carnis deitatisqz natura: et vt trinitati vnigeniti passio copuletur: et alia quacūqz populis et sacerdotibus certamina genuerunt: sed hec quidem postea facta sunt. Tunc igitur veniente sabore magistro militie et ostendente principis legē paulinus quidem fatebat se damasi esse participē. Promittebat etiā apollinaris hoc ipo lāguore celato. Sacratissim⁹ vero melecius sub quiete degens: illorum

certamina deuitabat. Porro flauian⁹ sa
pientissimus tūc in ordine presbyteri cō
stitutus: primo quidē veniēte magistro
militum ita ad paulinum locutus est. Si
cōionem damasi o amice sectaris: osten
de nobis dogmatū tuorum aperte cōsor
tium. Ille namq3 dum vnam trinitatis
substantiam confiteretur tres subsisten
tias predicabat in aperto. Veruntamē
e diuerso subsistētias perimis trinitatis
ostende itaq3 dogmatum concordiam et
suscipe secundum leges ecclesias. Cum
ergo illum his sermonibus obiurgasset
conuersus apollinari dixit. Ammiror te
amice sic impudenter veritati resistere:
cum aperte noueris quoniam laudabi
lis damasus perfecte naturam nostram
a deo verbo dicit assumptam: tu vero cō
traria fatearis. Mentē nāq3 nrām salu
te fraudas. Si aūt loquimur te forsitan
accusantes: vel nūc nouitatē a te natam
denega: et damasi amplexus doctrinam
lecta suscipe veneranda veritatis. His
itaq3 rationib⁹ sapiētissimus flauianus
illorū fiduciā redarguit. Porro meleccius
omniū mansuetissimus: omniū tranquil
lissimus atq3 modestius pau B lino
dixit. Quoniam et mihi harum oiū cu
ram cōmisit dñs: et tibi humiliter aliarū
suscipe hanc solicitudinem: et communi
ca alterutris sub dogmate pietatis. Iū
gamus amice greges et soluamus de pre
sulatu contentionem cōmuniter pascen
tes oues curam earū cōmuniter offera
mus. Si autem de sede certamē est: ego
etiam hāc cōtētionē conabor expellere.
In sede sacrum ponatur euangelium: et
vtraq3 nos parte sedeamus. Et siquidē
prius ego terminū vite suscepero solus
eris antistes si vero hoc tibi prius eue
nerit ego rursus gregis habebo curam.
Cum hec ergo meleccius cum omni mā
suetudine ptulisset: paulinus acquiesce
re non consensit. Tunc magister militie
iudex vtrorūq3 verborum ecclesias mele
cio tradidit Paulinus autē aliarū oiū
permansit antistes. Verum apolinaris
presulatu nudatus ecclesie nouitatē do
ctrine sua aperte impudētia predicabat
et ducem semetipsum ostēdit hereseos. et
ipse quidē in laodicia crebro morabatur.
In anthiochia vero iā prius vitalē ordi
nauerat vita quidē optima decoratum et
apostolicis dogmatib⁹ enutritū postea
tamē hoc lāguore putrefactū. Porro sa
cratissimus meleccius diodorū illū cuius
iā meminimus: qui sub tēpestate nimis
asperrima ecclesie nauem sine submer
sione seruauerat: pastorē constituit cili
cie gentis eiq3 curā cōmisit. Apamie ve
ro pontificalem curam ioāni dedit. Qui
licet genere ac nobilitate fulgebat tñ p
genitores ppriis virtutibus adornabat.
Hunc ergo et sermo decorabat et vita. Is
itaq3 tpe tēpestatis cū fideliū suorū nu
merū gubernauit: cooperatorē hñs lau
dabilē stephanū quē sacratissim⁹ mele
cius ad alia certamina destinauit. Naz
dū agnouisset germaniciū eudoxij peste
corruptū: hunc ibi tanq3 sapientissimū
medicū destinauit. Erat eñ ei grecorū
doctrina plenus: et diuinis dogmatibus
fascinatus. Quāobrē spe sua fraudatus
nō est. Usus nāq3 dono spiritalis doctri
ne: lupos mutauit i oues. Porro magn⁹
eusebius de exilio remeans: acaciū sum
me claritatis virū: in boccia ordinauit
epm: in hierapolim theodotū cui⁹ mira
cōuersatio hactenus C decantatur.
Eusebiū in chalcidie: in cyro nostra isido
rū. Aiunt eñ quia etiā eulogiū qui pro
apostolicis dogmatibus fuerat decerta
tus/et lātinum cū pthogene missus exilio
edissa ordinasset epm. Barsis enim sacra
tissimus: iā de presenti luce migrauerat.
sanctus ergo eusebius vltimū epm ma
rin i ciuitate dolichia fecit. Hec eñ par
ua ciuitas vesaniā tūc obtinuerat arria
nā. Ubi dum accessisset eusebius vt ma
rin virum plurimis virtutib⁹ decoratū
in sede collocaret episcopali: quedā mu
lier arriana peste cōpleta tegulā de te
cto dimisit qua ei⁹ caput valde cōtriuit
Is q3 post paululum ad vitā meliorem
de hac luce migrauit. Qui moriēs psen
tes iureiurādo cōstrinxit/vt ab ea q̄ hoc
fecisset nullo mō penas exigerēt: imita
tus dñi suū q̄ de crucifigentib⁹ ait. Pa
ter dimitte eis. Nō eñ sciūt qd faciunt.
Simul et pseruū stephanū q̄ post multos
lapidū iactus clamabat: dñe ne eis sta
tuas hoc peccatū. Hoc ergo mō magnus

eusebius est defunctus. Et q thracie bar baros euitauit impiorũ heret icorũ ma nus declinare nõ potuit: sed martyriũ co ronã illoꝝ ferocitate suscepit. Hec ergo gesta sunt post reuersionẽ episcoporu3.

Capitulum quartum.

Porro gratianus tra chiam barbaros vastare co gnoscẽs italia derelicta phe nicam venit. Ea tempestate theodosius tam propter parentum nobi litatem ꝙ pro fortitudine propria nomi natissimus habebatur: ⁊ ob hanc cau sam inuidia similium iudicum fatiga tus in hispania morabatur vbi ⁊ ortus fue rat ⁊ nutritꝰ. Cũq3 imperator quid face ret hesitaret: quippe cum barbari eleua ti victoria inexpugnabiles esse viderẽt ducatu theodosij pugnã credidit termi nari. Repente siquidem cum ab hispa nijs euocans: ⁊ magistrum militum esse denũtians cũ expeditu ad barbaros de stinauit. At ille fide munitꝰ cõfidẽter ad trachas est ꝓfectus. Quo dum venisset vidissetq3 barbaros: exercitũ ordinauit ad pugnam. Cõgressione facta impetũ barbari non ferẽtes suas acies reliquerũt. Et illi siquidem fugiebant hi ꝟo for titer sequebãtur. Immensaq3 cedes tũc facta est barbarorũ. Plurimis igitur in terẽptis paucisq3 latenter trãseuntibus histrũ mox dux optimꝰ exercitu dispõ: ꝑ vicinas vrbes ipse velociter remeauit ad principẽ ita vt ipse triũphorum suoꝝ nũtius extitisset. Qð tamẽ nec ipsi impe ratori dũ miraret factũ credibile videba tur. Inuidi siquidẽ etiam fugisse eu3 di cebãt ⁊ exercitũ perdidisse. At ille dero gatus sibi petijt dirigi q viderẽt hostiũ multitudinẽ peremptoꝝ. His ꝟbis im peratorflexus: dixit q res actas inspi cerẽt eiq3 renũtiarẽt. Porro dux optimꝰ inter hec diuinã visionẽ vidit: ⁊ ab ipso somniũ aperte sibi ministratũ. Cõspexit eñi in somnis q: sctũs meleciꝰ anthioche ne ciuitatis antistes: clamydẽ sibi vesti ret imperialem: ⁊ corona caput ornaret. Hec cũ nocte vidisset cuidaz mane retu lit clericoꝝ. At ille clarũ esse somniũ di xit ⁊ nihil enigmaticum nihil dubiũ cõ tinere. Cumq3 pauci omnino transfugẽt dies q pro victorie inspectione missi fue rãt remearũt: pereẽptaq3 hostium multa milia narrauerunt. Quamobrẽ letatus princeps theodosium fecit3 imperatorẽ.

Socrates. Consulatu ausonij et olibrij sextadecima die ianuarij mẽsis.

Theodoricus. Traditaq3 ei sce ptrorum parte valentis ipse rursus ad italiã redijt ⁊ illũ ad regna collata trãs misit. Mox igitur vt imperium sumpsit pre oibꝰ de cõcordia ecclesie cogitauit: ⁊ vniuscuiusq3 presulatus episcopoꝝ con stantinopolim conuenire precepit. Hec sola erat arriano plena ꝯtagio. Nã occi dens liber hmõi lan[illegible] B[illegible] gnore permã sit. Constãtius cum senior filius cõstan tini maioris: ⁊ constans iunior paternã fidẽ integrã seruauerũt. Rursus etiã va lẽtinianus imperator hesperie: inuiola tã custodiuit fidei pietatẽ. Orientis au tẽ tractus: multiphariam huiusmodi la be completus est: arrius enim alexãdri ne ꝑsbyter ciuitatis hãc ibi genuit blas phemiã. Post quez eusebius patrofilus ⁊ ecius palestine: ⁊ paulinus atq3 grego rius feniceis theodolus. Post quos etiã athanasius ⁊ auccissus cilices ⁊ alij plu rimi male iactata semina nutrierunt. His igitur nequissimis cultoribus fuit cooperator constantius atq3 valẽs. Pro hac ergo solũmõ cã theodosius suo sub iacẽtes imperio constãtinopolim cõgre gari precepit episcopos. Socrates.

Capitulum.v.

Interea macedo niani post legationẽ ad li beriũ destinatã aliquanto tpe sine discretione cõica bãt ipi ⁊ ab initio diffini tionẽ fidei nicene susceperant. Cũq3 lex principis grã in licẽtiã religiõibꝰ sicuti vellẽt cõicare ꝓbuisset denuo sunt diui si. Cõgregatiq3 in anthiochia statuerũt vocẽ cõsubstãtialitatis ammouẽdã ⁊ ve nerãtibꝰ nicenã fidẽ nõ esse cõmunican dum. Sed plurimi videntes eorũ varieta tem recesserunt ab eis et consubstãtiali tatis sectatoribus sunt vniti.

Sozomenus. Capitulũ.vj.

Tunc theodosius bello barbaros superasset et illi romanos amicos habere deprecarentur causa federis acceptis obsidibus thessalonicam venit. Ubi dum in egritudinem incurrisset: ab acolio eius civitatis episcopo baptisatus est licet a progenitoribus christianum dogma et fidem niceni concilii sequeretur. ¶ Socrates. ¶ Tunc igitur baptisari cupiens propter infirmitatem thesalonicensium requisivit episcopum cuius fidei esset Quo respondente quoniam arriana pestis in illyricum non valuisset accedere: sed inviolatam ab initio fidem niceni concilii servarent illic libenter eius verba suscipiens baptisatus atque egritudine liberatus est.

¶ Sozomenus. ¶ Capitulum. vii.

Cogitans igitur imperator quod melius esset pronuntiare subiectis cuius esset fidei: ne videretur vim facere si quemque subito inuitum ad cultum religionis impelleret: legem a thessalonica pretoriostantinopolitano proposuit. Hoc enim visum est ut veluti de quadam civitatis arce omnibus subiectis aliisque civitatibus indicante scriptura fieret manifesta. Cuius legis verba sunt hec. Imperator gratianus: valentinianus: et theodosius augusti: ad populum urbis constantinopolitane. Cunctos populos quos clementie nostre regit temperamentum in tali volumus religione versari: quam divinum petrum apostolum tradidisse romanis: religio usque nunc ab ipso insinuata declarat. Quamque pontificem damasum sequi claret et petrum alexandrie episcopum virum apostolice sanctitatis: hoc est ut secundum apostolicam disciplinam euangelicamque doctrinam patris et filii et spiritus sancti unam deitatem: sub pari maiestate et sub pia trinitate credamus. Hanc legem sequentes christianorum catholicorum nomen iubemus amplecti. Reliquos vero dementes vesanosque iudicantes: heretici dogmatis insaniam sustinere divina primum vindicta post etiam motus nostri quam ex celesti arbitrio sumpserimus vitione plectendos. Data. iii. cal. martias thessalonice gratiano. v. valentiniano et theodosio augustis consulibus. Hec sanciens post paululum constantinopolim venit.

¶ Capitulum. viii.

Tunc igitur gregorius nazazenus communi decreto multorum episcoporum in constantinopolim transmutatus intra civitatem in parvo oratorio sacra celebrabat. Cui loco postea principes basilicam maximam copulantes eam vocaverunt anastasiam. ¶ Capitulum. ix.

Que vero non solum pulchritudine et magnitudine verum aptissima apparitione dei noscitur illustrari. Illic enim divina virtus in somnis et aperte plurimis et frequenter multisque languentibus et iterum in rerum periculis constitutis subvenisse dignoscitur: ita ut crederetur ab aliquibus sanctam mariam christi matrem virginem hanc esse. Cum tali namque habitu multis ostenditur quam basilicam ideo anastasiam vocant sicuti reor eo quod dogma niceni concilii in constantinopolim quasi iam mortuum eo loco expositionibus gregorii resurrexerit Ego tamen audivi quosdam veridicos retulisse dum populus illic congregaretur ad missas: mulier pregnans de superiore porticu cadens defuncta est. Tunc communi oratione facta super eam revixit et cum partu saluata est. Quamobrem nimis inopinabile anastasie nomen id est resurrectionis accepit. ¶ Socrates. ¶ Capitu. x.

Gregorius itaque vir eloquentissimus ac venerandus cognoscens aliquos murmurare eo quod esset ex alia civitate adveniente principe constantinopolim habitare declinabat. Imperator tamen dum in tali statu invenisset ecclesias: cogitabat quemadmodum pacificaret omnes et cunctas augeret ecclesias. Mandavit ergo repente dimofilo qui tunc arriane religioni presidebat: si vis inquit credere secundum niceni dogma concilii: uniatur populus et suscipiat pacem. Cumque ille propositionem huiusmodi refugisset: tunc imperator. Si pacem inquit concordiamque

declinas: fugere te etiam a sacris basilicis ego te precipio. Hec audiens demofilus & cogitãs qȝ graue esset potioribus resultare: cõuocans in ecclesiã plebẽ & surgens in medio cunctorum hec per se subiectis verba locutus est. Fratres. Scriptũ est in euãgelio. Si persecuti vos fuerint ex ista ciuitate fugite in aliã. Quia igitur imperator ecclesiis opus habet: scitote crastina nos collectã foris vrbem celebraturos. Hec cũ dixisset/egressus est. Non tñ sic intelligens euãgelij verba queadmodũ dicta sunt. Illic em̃ precipitur vt fugiẽtes habitationẽ mũdanã hierusalẽ requirãt supernã. Egressus ergo ciuitatẽ ad portas cõciliabula celebrabat. Cũ quo simul exijt lucinas alexãdria pulsus: qui tũc cõstãtinopolim morabatur. Sic itaqȝ theodosij concordiã nõ ferẽtes post.xl.annos ecclesias quas vi tenuerunt reliquerũt. Egressi de ciuitate quinto cõsulatu gratiani & theodosij primo mẽse nouẽbris. quo facto nicene fidei sectatores ecclesias receperunt.

¶ Sozomenus. Capitulum.xj.

Gitur cuȝ eunomius valẽtis tẽporibus a suis clericis recessisset: apud semetipsum in bithinia morabatur. vir callidus & dicẽdi peritus multusqȝ populus concurrebat ad eũ: alijqȝ experiri volẽtes: alij audire quid diceret. Horum fama peruenit ad principẽ cũ quo ipse quoqȝ voluit habere sermonẽ. Sȝ augusta placella principibus eũ retinuit. Erat em̃ fidelissima: niceni dogmatis iura sub integritate seruabat. Timuitqȝ ne vt assolet eloquio viri callidi captus imperator facile in sectam eius incurreret.

¶ Theodoricus. Cap.xij.

Nterea cũ epi centum quinquaginta fuissent cõstãtinopolim cõgregati precepit imperator vt nullus proderet quis esset maximus ille meleciꝰ. Uolebat em̃ ex memoria sui somnũ virũ illũ sibimet indicari. Cũ ergo om̃is illa multitudo põtificũ regiã introisset domũ/relictis oibus ad magnũ concurrit melecium: & veluti quidẽ filius patris amator post multũ tẽps paterna visione potitus amplexabatur cũ & simul osculabatur oculos labia pectus & caput dexterãqȝ quã cũ in somnio coronauerat insinuauitqȝ illi quã viderat visionẽ. Cũqȝ etiã ceteros cõgrue salutasset rogauit tanquam patres vt de rebus presentibus cogitarent.

¶ Socrates. ¶ Et vt in vrbe cõstantinopolitana ordinaret epus. Et cũ speraret posse macedonianos vniri: etiam eorum conuocauit epos. Cõuenerũt ergo de cõsubstantialitatis fide/thimotheus alexãdrinus/cirillus hierosolymitanus: post penitentiam in cõsubstantialitatis dogma cõsentiens: meleciꝰ anthiochie/ & acolius thessalonice/alijqȝ plurimi ita vt cẽtum quinquaginta numerus impleretur. Macedonianorum vero preerat eleusius cizici: & lampsaci marcianus: erãtqȝ simul.xxxvj. quorum plurimi esse videbãtur de ciuitatibus hellesponti. Cõuenerunt itaqȝ consulatu eucharij et euagrij mẽse maio. Igitur imperator & cõi partis eius laborabant vt eleusius eiusqȝ sequaces vnirentur ecclesie: cõmemorãtes eis legationẽ quã miserant ad liberium tũc romane vrbis epm per eustachiũ. Et quia dudũ sponte eis cõmunicassent: nec esset sine pudore vt subito bene priꝰ placita punitarẽt. At illi eiꝰ monita aptaqȝ conuicia paruipẽdentes: elegerunt sequi potius arrianam pestem quam consubstantialem dicere trinitatem. Hec fatentes/de constãtinopoli sunt egressi: & scribebant alterutris ne quis eorum in niceni concilij dogmate consentiret.

¶ Capitulum.xiij.

Regorius itaqȝ qui tunc constantinopolitanã regebat ecclesiã: ad nazanzenum remeare tendebat. Pro quo cũ ecclesia constãtinopolitane vacaret ecclesie/thimotheꝰ alexandrinus petri successor: maximum quendam cinicũ ordinauit epm: cum nuper totondisset eum. Is enim erat etiam apollinaris vesanie fascinatus. Sed nõ pertulerũt hoc malũ viri sanctissimi constantinopolim cõgregati. Et dũ egyptij

maxime se p ei⁹ ordinatione separassent sacra officia gregorio celebrabāt. At ille grauiter ferēs: rursus factā diuisionē exorabat vniuersos vt laude dignū virū quererēt quē pōtificē ordinarēt. Tūc illi ei⁹ v̄bis acquiescētes: nectariū gñis nobilitate decoratū cōstituerūt cōstātinopolitane ciuitatis ep̄z. Maximū v̄o appollinaris cōtagio laborātē nudatū pōtificali dignitate pieccerūt. Tūc etiā regulā ptulerūt vt cōstātinopolitan⁹ ep̄s haberet honoris priuilegia post pontificez romanū: eo q̄ sit noua roma. Firmaueruntq̄ rurs⁹ nicenā fidē ⁊ patriarchas cōstituerunt distribuentes pvincias ⁊ ebi vniuscuiusq̄ diocesis ad ecc̄las nō irēt extraneas. Hoc eni primitus pp̄ter psecutionis t̄p̄s indifferēter agebat. Distribuerūt itaq̄ nectario q̄dē maximā ciuitatē ⁊ thraciā. Pōticā v̄o diocis helladio q̄ post basiliū fuit cesareā capadocie gregorio niceno/basiliq̄ germano troilo q̄z meletine armenie ius patriarche dederūt. Asianā v̄o dioecesim amfiloci⁹ est sortitus. Optimus autē anthiochie p̄dicte egyptū quoq̄ thimotheo alexādrino distribuerūt. Porro ecc̄iarū oriētaliū gubernationē ei⁹ t̄ suffrag⁹ cōmiserūt palagio laodiceno ⁊ diodoro tharsi. Anthiochenē ecc̄lie p̄uilegia reseruātes: q̄ tūc melecio p̄nti dederūt: Defmierūt pariter vt si q̄d in pvincia qualibet emergeret: pvincie cōcilio finiret. In his oib⁹ suū p̄buit etiā imperator assensum. ¶ Theodoricus. ¶ Paruo siquidē t̄pe trāseūte sctūs quidē melecī⁹ est defunct⁹ ⁊ ab oib⁹ sapiētib⁹ cū preconiis maximis est sepultus. ¶ Theodoric⁹. ¶ Estate v̄o sequente rursus p̄les ep̄i ad cōstātinopolim p causis ecc̄iasticis sunt reuersi vbi oriētaliū ep̄oꝝ synodicā susceperūt ep̄laz incitātē eos ad romā vt illic maximū celebraret cōciliū. Sz illi q̄dē p̄fectionē q̄si nihil habiturā lucri refugerūt: verū literas direxerūt damaso ceterisq̄ p̄sulib⁹ q̄s p clariori notitia subdere necessarium iudicaui. ¶ Capitulum. xiiij.

Ominis honorabilibus atq̄ venerandis fratrib⁹ ⁊ cōministris damaso ambrosio britonio valeriano acolio basilio: ⁊ reliquis sanctis ep̄is in maxima roma collectis: sancta synodus orthodoxoꝝ ep̄orūz congregatorum maxima ciuitate cōstātinopolim in dño. A Uelut nūc ignorāti vestre reuerētie insinuare atq̄ narrare multitudinē passionū ab arriana potētia nobis sepius illatarū fortē supuacuū est. Nō eni ita neglıgētē vestrā credim⁹ sanctitatē vt adhuc cecatis discere quos certū est cōdolere. Sed neq̄ nos cōstrixerāt t̄pestates vt p̄sui paruitate latere potuissent. Neq̄ t̄p̄s persecutionis est nouuz sed adhuc memoriā seruat antiquā: nō solū in his q̄ passi sunt sed etiā in eis q̄ participes sunt illoꝝ: quoꝝ proprias indicāt passiones. Hesterno eni vt ita dicam⁹ aut hodie exiliorū vinculis resoluti post inumeras tribulatiōes ad ecclesias pprias sunt reuersi. Alioꝝ v̄o in exilio defunctoꝝ funera reuocata sūt. Quidā vero etiam ab exilio remeātes ⁊ feruenti hereticoꝝ furore detēti amariora q̄ in exilio in ppriis sunt ppessi: lapidibus ab eis obruti: sicut btūs stephan⁹. Alij diuersis macerati sūt suppliciis adhuc stygmata christi ⁊ vulnera i suo corpore circūferre noscūtur. Pecuniarū v̄o dispēdia honoris ademptiones sıngulorūq̄ cōfiscationes/⁊ machinamina/iniurias atq̄ vincula q̄s numerare valebit ad singula? Oēs eni tribulationes vere sup nos multiplicate sūt vltra numerū. Iuste quidē qm̄ valde peccauimus. Aut certe clemēs dñs passionū multitudine nos voluit exercere. Propt̄ hec itaq̄ gratias deo referim⁹: q̄ ⁊ p tātas tribulationes seruos corripit suos ⁊ scđm multitudinē miserationū suarū deduxit nos rursus ad refrigeriū. Nobis itaq̄ t̄ps ⁊ labor maxim⁹ necessari⁹ fuit quatin⁹ emēdatio pueniret ecclesiaꝝ vt tanq̄ p longa egritudine diligētia paulatim adhibita priscā pietatis redderet sanitatem. Hoc etem putabimur nō persecutiōib⁹ accerrimis liberati ⁊ ecclesias longo t̄pe ab hereticis detētas denuo repararē: verūtamen graues adhuc nobis sunt lupi qui postq̄ de caulis expulsi sunt ex ipsis pascuis oues abripiūt: collectas facere contendentes: populos commouentes ⁊

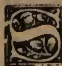
in nullo segnes ad ecclesie lesionē. Erat
itaq sicut diximus necessariū huic ope
ri tp̄s. Qr tñ fraternā circa eos charitatē
ministrātes synodū in romana vrbe dei
volūtate fecistis ⁊ nos illic tanq mēbra
ꝓpria: literis deo amirabilis pricipis
euocastis vt tūc ad tribulationes soli su
mus addicti tūc sub imperatorꝝ pia con
cordia nō sine nobis regnaretis: sed etiā
nos vobiscum secūdū apostolicā vocem
cōregnarem⁹. Oratio quidē nostra fuit.
si esset possibile vt oēs nostras simul re=
linquentes ecclesias desiderio vtili iūge
remur. Quis enī nobis dabit pennas si=
cut colūbe vt volem⁹: ⁊ apud vos requie
scamus: sed qm̄ hoc omnino nudabat ec
clesias: reqrie nuper inchoāte res ōni=
nis. erat plurimis impossibilis: qr cōcur
rannus in vrbē cōstantinopolitanā: cau=
sa literarū ad nos directarū ⁊ vestra cha
ritate post aquilepēse cōciliū a deo ama
bilem imperatorem theodosium ꝓpter
hanc solummodo causam vsq ad cōstan
tinopolim p̄parati: ⁊ de hac tantūmodo
synodo ferētes cōsensum epoꝝ q̄ per pro
uincias permansere. Maiores vero pro=
fectionis neq imperauimus opus neq
preaudiuim⁹ oīno antequā cōstātinopo
lim veniremus super hec autē induciarum
angusto tēpore faciēte neq prepa=
rare nos valentes ad lōgam profectionē
neq vniuersos cōmunicatores nostros
in ꝓuincijs positos cōmouere: ⁊ eorū cō=
sensum sumere p̄ualuim⁹. Qm̄ igit̄ hec ⁊
alia multa plurimorū aduentū prohibe
re videbātur/quod erat secundū ad effe=
ctum rerū ⁊ vestre circa nos charitatis
ostensionē hoc egim⁹. Reuerendissimos
atq charissimos fratres ⁊ comministres
episcopos cyriacū/eusebiū/ ⁊ pristianū:
vsq ad nos laborare alacriter exorātes
per quos ⁊ nostram voluntatem pacifi=
cam ⁊ intentionē habētem vnitatis ostē
dimus zelumq nostrum quem pro salu=
berrima fide gerimus indicamus. Nos
etenim persecutiones siue tribulatiōes
siue minas imperialeo siue crudelitates
iudicū: siue quaslibet alias tentationes
hereticorum libēter sustinuim⁹ pro euā=
gelica fide: que in nicea bithinie a trecē=
tis decem ⁊ octo patrib⁹ roborata digno
scitur. Hanc enim ⁊ vobis ⁊ nobis ⁊ oī=
bus q̄ nō subuertūt verbū vere fidei com
placere cōfidim⁹ quā scimus antiquissi=
mā existere: ⁊ sequacē baptismatis docē
temq nos credere. In noīe patris et filij
⁊ spūs sancti. Diuinitatē q̄ppe ⁊ virtutē
atq substātiā vnā patris ⁊ filij ⁊ spiritus
sancti credim⁹: ⁊ equalē honorē ac digni
tatē ⁊ imperiū coeternū in trib⁹ perfectis
simis substātijs seu trib⁹ ꝑfectis ꝑsonis
vt neq sabellij lāguor habeat locū cōfu
sione subsistētiarū aut perēptione ꝓprie
tatū: neq eunomianorꝝ arrianorꝝ ⁊ pneu
mathomacorꝝ.i. spiritui resistentiū blas=
phemia p̄ualeat substātia vel scdꝫ illos
aut natura aut diuinitate diuisa ⁊ icrea
te consubstātiali ⁊ coeterne trinitati po
strema q̄dā vel creata vel alteri⁹ subē na
tura det. Inhumanatiōis v̄o xp̄i sermo=
nē sine aliqua violatione seruam⁹ neq
sine aīa neq sine mēte aut imperfectam
carnis dispēsationē suscipiētes: sed totū
sciētes ꝑfectū quidē ante secula existere
dn̄i v̄bū ꝑfectū vero hoiem in nouissimo
dierū ꝓpter nostrā salutē factū. Igit̄ q̄
de fide a nobis aperte p̄dicant̄: velut in
summa hec esse noscunt̄. De q̄b⁹ ampli⁹
instrui poteritis si ⁊ thomū i anthiochia
factū a synodo ibi ꝯstituta dignemini le
gere. Et qd̄ anno in ꝯstātinopoli ab vni
uersali synodo cognoscitur esse ꝓlatū in
quib⁹ lati⁹ fidē ꝓfessi sum⁹: ⁊ ꝯtra nouita
tes heresum nuper exortas anathemata
ex scripto ꝓtulim⁹. De dispēsatiōib⁹ au
tē particularib⁹ ecclīarū antiq̄ sicuti no
stis sanctio tenuit ⁊ diffinitio sctōꝝ pa=
trū in nicea cōuenientiū scd̄m vnāquāq
ꝓuinciā. Et si pōtifices voluerint vt cū ⁊
vicini ꝓpter vtilitatē celebrēt ordinatio
nes q̄b⁹ reb⁹ ꝯstr ⁊ ceteras ecclesias apd̄
nos edificari cognoscite ⁊ in signū eccle=
siarū hec approbasse sacerdotes. Porro
cōstātinopolitane vrbis nouellā vt ita di
camus ecclesiā: velut ex ore leonis here=
ticis subfossam blasphemijs: abstraxim⁹
⁊ per misericordias dei reuerēdissimum
⁊ deo amabilē nectarium ep̄m ordinaui
mus corā vniuersali concilio cū cōmuni
cōcordia: sub aspectu etiam deo amabi=
lis imperatoris theodosij: vniuersiq cle
ri: cunctis decernente pariter ciuitate,

In senioze autem et vera apostolica ecclesia anthiochie syrie in qua pri⁹ venerabile xpianorū appellatū est nomē reuerendissimū ⁊ deo amabilē epm flauianum de vniuersa puincia ⁊ orietali diocesi concurrētes regulariter ordinarunt oi ecclesia pariter decernēte: ⁊ quasi sub vna voce hūc honorātē virū. Quā ordinationē tanq̄ legalē suscepit cōmune cōcilium. In matre vero cūctarū ecclesiarū hierosolymis cōstituta: reuerendissimū ⁊ deo amabilē cirillum epm esse significamus qui regulariter olim puincialibus ordinat⁹ plurima pter arrianos diuersis tēporib⁹ certamina passus est. His igit̄ tam legaliter ⁊ canonice apud nos gestis: etiā vestrā reuerentiā cōgaudere deposcim⁹: spūali intercedēte dilectione ⁊ timore dñico per que humana ratione offensio ⁊ ecclesiarum edificatio pponitur vniuersis. Sic etenim verbo fidei cōcordātē: xpiana i nobis charitate firmata: cessauim⁹ dicere qd̄ repħēdebat apl's. Ego qdē sum pauli: ego ꝯ o apollo: ego aūt cephe: dū oēs vez appareamus xpi q̄ i nobis diuisus nō est. Et sine schismate corp⁹ eccl'ie deo adiuuāte seruem⁹ cū fiducia ad dñi tribunal astabim⁹ hec cōtra arrij ⁊ ecij eunomijq̄ vesaniā necnon cōtra sabellij/fotini/marcelli/pauli samosatani ⁊ macedonij cōscripserūt. Similiter autē ⁊ apollinaris nouitatē palam abdicauerūt dicētes: inhumanationes vero dñi sine violatiōes seruam⁹: neq̄ sine aīa neq̄ sine mēte/aut imperfectā carnis dispensationem suscipiētes. Porro damasus omni laude dignissim⁹ agnoscēs hāc heresim exortā fuisse nō solum apollinarē sed etiā thimotheū: discipulū illi⁹ abdicauit. Et hoc orietē gubernātibus epis literis proprijs indicauit quas curauimus subter annectere.

¶ Capitulum. xv.

Uoniam apostolice sedi reuerētiam debitam charitas vestra distribuit vobis plurimam charissimi filij pretistitis. Nā lz eccl'ie in qua sctūs apl's residēs docuit quēadmodū nos gubernacula q̄ suscipim⁹ teneamus: tñ profitemur nos honore minores esse: ⁊ propterea omnimodo festinamus: vt ad gloriā eius beatitudinis peruenire possimus. Scitote igitur q2 dudū thimotheū pphanū ineruditū: apollinaris heretici discipulū: cū impio ei⁹ dogmate cōdēnauim⁹: nec vltra cōcedim⁹ ei⁹ reliquias qualibet ratione de cetero preualere. Si aūt adhuc ille serpēs antiqu⁹ semel ⁊ secūdo percussus ad penā propriā reuiuiscit: quiq̄ extrane⁹ ab ecclesia est mortiferisq̄ venenis suis: quosdam fidelium tentare nō cessat hūc tanq̄ pestiferam declinate corruptionē: quaten⁹ vos memores aplice fidei q̄ precipue in vrbe nicena a patrib⁹ ex scripto plata est firmo gradu stabiles i fide ⁊ immutabiles pduretis ⁊ nō vaniloquia ⁊ exterminabiles questiones ab isto audire patiamini clericos vestros aut plebē. Jā eñ semel formā didicimus vt qui semetipsum cognouerit christianū illud seruet qd̄ apostolicis nosciť esse cōtraditū: dicente sancto paulo. Si quis vobis annūtiauerit pter qd̄ accepistis anathema sit. Christ⁹ eñ fili⁹ dei dñs noster humano generi p propriā passionē salutē plenissimā cōdonauit. vt totū holez delictis obnoxiū peccatis oibus liberaret. Hūc siquis in deitate siue in humanitate minus aliqd̄ dixerit habuisse plen⁹ spiritu diaboli gehēne semetipsum filiū demonstrauit. Cur itaq̄ rursus a me queritis dānationem thimothei: q̄ ⁊ hic iudicio apostolice sedis presente quoq̄ petro alexandrine ciuitatis episcopo cum apollinari suo doctore dānat⁹ est ⁊ in die iudicij tormenta debita ⁊ supplicia sustinebit? Si vero q̄busdā leuioribus ille suadet veluti quā dam spem habens qui verā spem in christi cōfessione mutauit sciāt se cū isto simī liter perituros cū quo ecclesiastice regule resultabāt. De⁹ vos incolumes custodiat filij charissimi.

¶ Capitulum. xvi.

Ed etiam alia que dam in eminentissima roma colligētes cōtra diuersas hereses conscripserunt: q̄ huic operi necessario subdere iudicaui.

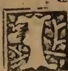
i Quoniam post nicenum ɔciliuȝ talis error exortus est: vt quidaȝ dicere prophano ore presumant per filium sanctum spiritum fuiſ se factū anathematizamus eos qui non cum omni predicant libertate cum patre et filio sanctū spiritū vnius eiuſdemq substā tie atq potestatis existere.
ii Similiter autem anathematizamus et eos, qui errorem sabellij sunt secuti/eundem dicentes patrem esse quem filium.
iii Anathematizamus arriū/ et eunomiū qui simili impietate licet verbis discrepēt filiū tū et spm̄ sanctū creaturā esse confirmant.
iiij Anathematizamus macedonianos q ex arriana radice deriuati nō impietatē sed vocabuluȝ mutauerunt.
v Anathematizam⁹ fotinū q hebionis heresis renouās dn̄m nr̄m iesuȝ xp̄m solum ex maria confitetur.
vi Anathematizamus etiā eos qui duos filios esse ɔfitentur: vnum ante secula: et aliū post carnis assumptionē ex virgine.
vij Anathematizam⁹ et hos q p rōnali oia ɔfirmāt: q: dei verbū in humanā carnē ɔuersuȝ est: ipe nāq filius verbū dei: nō p rōnali aīo et intelligibili in suo corpe fact⁹ estsȝ nostrā hoc est rōnalē et intelligibilē aīam sine pctō assumpsit atq saluauit.
viij Anathematizam⁹ et eos q dicūt v̄bū dei pductione et corruptiōe a pr̄e sepatū/et sine subsistētia cū aut terminādū esse blasphemāt. eos aūt q ab ecclesijs ad alias ecclesias migrauerūt tādiu a nr̄a cōione alienos habeam⁹ donec ad eas redeāt ciuitates in qbus pmitus ordinati sunt.
ix Si quis autem alio de loco ad locum migrantem viuentis ordinatus,est tandiu vacet sacerdotij dignitate qui propriam deseruit ciuitateȝ donec successor ei⁹ requiescat in domino.

x Si qs nō dixerit semp̄ pr̄em et filiū et spm̄ sctm̄ esse: anathema sit.
xi Si quis non dixerit filiū natū ex patre hoc est ex ei⁹ diuina substātia anathema sit.
xij Si quis nō dixerit verū deū filiū dei: sicut verū patrē ei⁹: et oia posse et oia nosse/et pr̄i equalem esse anathema sit.
xiij Si qs dixerit q: in carne degēs fili⁹ dei cū esset i terra i celis et cū patre nō fuit anathema sit.
xiiij Si qs dixerit q: in passionē crucis dolorē passus est fili⁹ dei de⁹ et nō caro cū aīa q induta ē formā serui quā sibi assumpsit, sicut sancta scriptura dixit: anathema sit.
xv Si qs nō dixerit q: in carne quā assumpsit sedet i dextera pr̄is: in quā etiā venturus est iudicare viuos et mortuos: anathema sit.
xvi Si quis non dixerit spiritū sanctū ex patre esse vere et pprie sicut et filiū ex diuina substātia et deū dei verbum anathema sit.
xvij Si quis non dixerit oia posse spiritum sanctum et omnia nosse: et vbiq adesse sicut et filium et patrem anathema sit.
xviij Si qs dixerit spm̄ sctm̄ facturaȝ aut p filiū factū anathema sit.
xix Si qs nō dixerit oia p filiū et per spm̄ sanctū fecisse/patrē hoc est visibilia et inuisibilia anathe. sit.
xx Si qs non dixerit patris et filiū et spūſancti vnā deitatē/pōtem/diuinitatē/v̄tutē/vnā glorā/dn̄ationē/imperiū vnā voluntatē et veritatem anathema sit.
xxi Si quis tres psonas non dixerit veras patris et filij et spiritusſancti equales semper viuentes oia q saluantes: omnia cōtinentes visibilia et inuisibilia omnia potentes: oia iudicātes: oia viuificātes: oia creātes anathema sit.
xxij Si quis non dixerit adorandum spm̄ sanctum ab vniuersa creatura sicut et filium atq patrē anathema sit.
xxiij Si qs de patre et filio bn̄ sapuerit

de sancto aút spū nō recte credi=
derit: hereticus est: q̄ oēs hereti
ci filio dei ⁊ de spiritusancto ma
le sapiētes: i iudeorum atq̨ gen=
tilium incredulitate consisteres
conuincuntur.

xxiiij Si quis aūt diuisit deū patrē di
cens ⁊ deum filium ⁊ spm̄sanctū
affirmans deo dicit/⁊ non deum
ꝓpter vnā deitatē ac potestatē quā esse
credimus ⁊ nominus: patris ⁊ filij ⁊ spiri
tusſancti deū vnū: substrahēs vero filiū
⁊ spm̄sanctum tanq̄ solū opinat⁹ patrē
deū anathema sit. Nomen eni duoꝝ ⁊ an
gelis ⁊ hoibus sanctis a deo positum est
atq̨ donatū. De patre vero ⁊ filio ⁊ spū=
sctō ꝓpter vnā equalēq̨ diuinitatē: non
deoꝝ noīa dei nostri traditur atq̨ signi=
ficatur vt credamus q: in patre ⁊ filio ⁊
spiritu sancto solūmodo baptizamur: et
nō in archāgeloꝝ ⁊ angeloꝝ noib⁹ sicut
heretici: aut sicut iudei gētilesq̨ vesani=
unt. Hec igitur christianorū salus est vt
credentes trinitati hoc est patri ⁊ filio ⁊
spiritiusancto ⁊ in ea baptizati vnā dei
tatem/⁊ potestatem ⁊ diuinitatē: ⁊ sub=
stantiā in eum esse credimus. Hec itaq̨
gratiano viuente facta sunt.

Socrates. Capitulum. xvij.

Nterea theodosi⁹ imperator corpus episcopi
pauli de ancira tunc reuoca=
re fecit quem philippus pre=
fectus propter macedoniū exilio desti=
natū in cucusso armenie fecerat suffoca=
ri. Qđ funus cū honore maximo atq̨ ve
neratione suscipiens in ecclesia recōdi=
dit que nunc ex eius noīe noscitur appel
lari quā tunc macedoniani tenuerāt ab
arrianis diuisi ⁊ expulsi ab imperatore:
q: eius noluerunt sequi fidē. Sozome
nus. In qua basilica plurimi nescien=
tes veritatem paulū apostolū illic iace
re credunt ⁊ maxime mulieres ⁊ populi.
Hoc itaq̨ tpe etiā melecij reliquie i an=
thiochiā relate ⁊ iuxta sepulchrū babi
le martyris noscunt̄ esse recondite. Fert̄
eni q: per totā viā iussu principis mini=
strantibus cunctis ciuitatibus cū psal=
modia ⁊ honore debito funus eius vsq̨
ad anthiochiam fuerit reuocatum.

Socrates.
Capitulum. xviij.

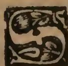

Nter hec theodo
sius iperator filiū suū arr
chadiū designauit augu=
stū ꝯsulatu merobaudis
scđo ⁊ saturnini sextadeci
ma ianuarij mēsis die. Nō lōgo post tpe
aderāt vndiq̨ toti⁹ religiōis epi eodē cō
sulatu iunio mēse. Capitulum. xix.

Nter hec euocās
imperator nectariū tracta
bat cū eo quid fieret: vt nō
christianitas discordaret:
sed tota vniret̄ eccl'ia. Dicebat aūt Opor
tet examinari questionē ecclesias segre=
gantē: q: dum discordia recederet cō cor
dia ecclesias ꝯgregaret. Hoc audiēs ne=
ctarius cogitabat: ⁊ euocans ageliū tūc
nouatianorum epm̄ tanq̄ in fide consor
tem/indicauit ei votum imperatorū. At
ille cū esset reb⁹ alijs venerādus/de dog
mate tn̄ non valebat reddere rationem:
sꝫ lectorē suū sisinniū noīe statuit q̄ ꝓ eo
deberet ꝓferre sermonē: virū eloquentē
⁊ rebus expertum: summeq̨ scientem sa
crarū ꝓfundissima literaꝝ: sꝫ phophica
dogmata. Is ergo dixit quia disputatio
nō solū schismata nō vniret: sꝫ etiā here
ses ad ꝯtētionē potiores adduceret: ⁊ ꝓ=
pterea nectario dedit tale ꝯsiliū. Bñ nā
q̨ sciebat q: veteres patres ṗncipiū sub
sistentie filio dei dare vitabāt: qm̄ prece
pissent eū esse patri coeternum. Quapro
pter dedit ꝯsiliū vt disputatiuas fugeret
intentiones: ⁊ testimoniū ex traditiōe ve
terū adhiberet: itaq̨ ṗsules heresum re=
quireret imperator vtrū sermonē vellēt fa
cere de antiquis ecclesie doctorib⁹ q̄ āte
diuisionē floruerūt. An certe illos velut
alienos a xp̄ianitate respuerēt. Et si dē
eos abnegarent/obijceret̄ eis. Ergo eos
anathematizare ꝓsumite. Et si hoc ppe
trare nō ṗsumerēt a pplo expellerentur.
Quo facto apertam victoriā varitatis.
Si vero de principibus nō offenderent̄
doctorib⁹ nr̄m inqt ē ṗbere veterū libros
ꝑ q̄s nr̄m dogma coꝝ testimonio robo=
retur

retur. Inter hec cū nectari⁹ sisinio dicen
te libenter audisset: festin⁹ ad palatiū ꝑ-
perauit. Dicitqꝫ principi cōsiliū datum.
At ille cōsiderata sentētia causam sapiē-
ter instruebat. Deinde cōuocatis here-
siarchis requisiuit si susciperent magi-
stros ecclesie qui aū tēpora diuisiōis ex-
titissent. Illis vero nō abnegātibus: sed
tā ꝙ ꝓceptores, honorātibus rursum im-
perator interrogauit: si eis horū testimo
nia christiani dogmatis cōplacerēt. Hec
audiētes ꝓsules heresuꝫ atqꝫ disputato-
res eorū: erāt eñ plurimi ad disputatio-
nis certamina ꝓparati: in risso vehemen
ter heserūt. Irruit eñ in oēs magna di-
scordia. alijs dicētibus bonū imperato-
ris esse ꝓpositū: alijs vero cogitantib⁹ qꝛ
nō eoꝝ expediret intētiōi dū aliter de li-
bris veterū sentire viderent: nequaꝙ in-
ter se cōspirabāt: sed erāt diuisi: non solū
aduersus alias hereses: sed etiā inter se
metipos ꝙ dudū vni⁹ heresis esse vide-
bant. Quaobrē cōsors malitia: sicut lin-
gue gygātum veterū est diuisa: et turris
eoꝝ funditus est subuersa. Cognoscens
igitur imperator eorū confusionē: ꝛ qꝛ in
disputatione solummō ꝛ nō in antiquis
expōnib⁹ cōfidebāt alio ꝓperauit itinere
eisqꝫ declarauit: vt ex scripto vnaqueqꝫ
religio terminū sue fidei declararet cal-
lidi viri singulaꝝ heresum subtiliter sua
verba tractātes: dogma propriū conscri-
pserunt. Erat etiā definitus dies quo sin
guli epōrū ad palatiū cōuenirēt. Aderāt
ergo nectarius ꝛ ageli⁹ cōsubstātialita-
tis fidei ꝓsidētes: arrianorū vero dimofi
lus: eunomianorū ipe eunomi⁹: macedo
nianorum eleusius cizici. Igitur impera
tor eorū qui conuenerant ꝛ vniuscuiusqꝫ
dogmatis scripta suscipiens: seorsumqꝫ
recedens orauit intente vt ei cooperare-
tur deus ad veritatis electionem. Dein
de vniuscuiusqꝫ dogmatis relegens scri-
pturam: alia quidem oīa tanꝙ diuisionē
trinitatis introducentia culpans: repen
te dirrupit: ꝛ solum consubstantialitatis
dogma cum laude suscepit. Hec eñ occa
sio fuit vt nouatiani bene agentes intra
ciuitatem haberēt rursus ecclesias. Am
mirat⁹ naꝙ princeps eoꝝ cōcordiā circa
fidē: lege ꝓcepit vt ꝓpria oratoria detine
rēt ꝛ priuilegia sue eccl'e atqꝫ fidei possi
derēt. Uerū aliarū religionū antistites ꝓ-
pter discordiā suā in rephensionē sui po-
puli venientes estuabāt: tristitiaqꝫ cōfu-
si discedebāt: ꝛ literis cōsolabātur alteru
tros vt nō affligerent cur eos plurimi re
linquentes ad fidē cōsubstātialitatis acce
derent dicentes. Quid eñ multos voca-
tos paucos autē electos? qđ vtiqꝫ nō di-
cebant qñ multum populū per potestatē
sibimet aggregabāt. ¶ Imperator inter
ea lege sanciuit vt heretici neqꝫ ecclesias
haberēt: neqꝫ de fide docerent: neqꝫ epi-
scopos aut alios ordinarent: ꝛ alios ꝙdē
e ciuitatib⁹ expelli alios sine honore esse:
neqꝫ frui communi ciuilitate permisit.
Insup crudeles penas aduersus eos in
lege cōscripsit: quas tamen executus nō
est. Studebat eñ vt per hoc cōcordes exi
sterēt: non vero supplicio subiacerent.

¶ Socrates. ¶ Capitulum.xx. A

Ed neqꝫ hi ꝙ tue-
bantur fidem niceni conci-
lij: penitus a tristitia fuerūt
extranei. Nam anthioche-
ni eosqui in concilio presen
tes fuerant declinabant. Egyptij ꝛ ara-
bes ꝛ ciprij flauianū ab āthiochia expel
lendum esse dicebāt. Palestini ꝓo ꝛ phe
nices/atqꝫ syri: ꝓ flauiano laborabant.
Quarum rerū terminū ꝓpria loco nar-
rabim⁹. Eo siquidem tempore quo B
cōstantinopolim hec synodus agebat: ta
lia circa hesperiā ꝓuenerūt. Maximus
de britānioꝝ partibus cōtra Romanoꝝ
surrexit imperiū: ꝛ laborāti gratiano cō
tra alamanos intulit bellū. In italia vero
puero satis C existēte valētiniano: re
rū curā ꝓbus ex cōsule atqꝫ ꝓfectus ha-
bebat. Iustina vero valētiniana mr̄ cuꝫ
esset arriana viuo ꝙdē marito ledere nō
ꝓualuit orthodoxos. Eo mortuo et filio
valde iuuēculo: mediolanū veniēs am-
brosio epō erat infesta: ita vt eū destinare
iuberet exilio. ¶ Theodoricus. ¶ Cūqꝫ
de eccl'ia iuberet exire ambrosi⁹ ait. Ego
sponte hoc non agō: ne lupis ouiū septa
contradere videar aut blesphemātibus
deum: hic si placet occide hoc loco mortē
prona suscipio voluntate. ¶ Sozomen⁹.

D ¶ Cũq̈ popul⁹ singulariter diligẽs ambrosium resultaret: ⁊ trahẽtibus eum ad exiliũ valde resisteret: poti⁹ indignata iustina vocauit beniuolum tũc questorem iubens vt velociter proponeret legẽ que fidem prolatã arimino cõfirmaret. Cũq̈ ille hoc agere declinaret: erat enim orthodox⁹ maiorib⁹ eũ singulis inuitabat. Beniuolus aũt discingẽs se balteũ ante pedes auguste proiecit dicens: non illũ honorẽ neq̈ maiorem velle se pro impietate habere mercedem. Cũq̈ ille hoc facere omnimodo refutasset: inuẽti sunt alij qui nequitie iussionib⁹ ministrarent. ¶ Socrates. ¶ Capitulũ.xxi. A

Inter hec nũtiatur q̈ gratianus dolo tyrãni maximi fuisset occisus. Andragacius enĩ dux maximi in letitia portat⁹ vt occideret gratianũ: hmõi opinionẽ misit in vulg⁹: quia vxor gratiani suo viro festinaret occurrere lugduno gallie ciuitate fluuiũ trãseũti. Gratian⁹ aũt credẽs cõiugẽ revera venire quã nup̄ acceperat nõ precauit eius insidias ⁊ veluti cec⁹ in foueã in manus hostis incurrit. Dũ ergo venisset gratianus q̄si ad vxoris vehiculũ ex improuiso exiliẽs andragaci⁹ gratianũ callid⁹ interemit. B Mortu⁹ ergo est cõsulatu merobãdis: ⁊ saturnini ãno impij.xv. vite.xx. ⁊ quarto. Hoc itaq̈ facto ad p̄sens cõtra ambrosiũ ira iustini quieuit. Porro valẽtinian⁹ lz inuit⁹ tẽpore necessitatis flex⁹ in maximi consensit imperio. Tunc probus metuẽs maximi potestatẽ: ab Italia in illiricũ venit: et in thessalonica macedonie morabatur. ¶ Theodoricus. ¶ Cũq̈ audisset C maximus q̄ cõtra ambrosiũ rursus magniloquũ p̄dicatorẽ veritatis agerent: scripsit valẽtiniano vt bellũ q̄d agebat ꝯ eccl'ias solueretur: monẽs vt paternã nõ amitteret pietatẽ: adiecitq̈ etiã minas belli: ⁊ nisi desceret verba operib⁹ adimpleret. Quãobrẽ sumẽs exercitum venit mediolanum vbi tunc ille degebat. Porro valentinian⁹ agnoscẽs eius inuasionẽ fugit in illiricũ: experimẽto cognoscẽs q̄ mala matris consilio sustineret. Porro theodosi⁹ D audiẽs que a iustina fuerũt gesta ⁊ a tyrãno scripta fugiẽti valentiniano rescripsit nõ esse mirandum si imperatori quidem terror tyrãnno vero potestas accresceret dũ imperator pietati rebellis extitisset. Tyrann⁹ aũt ei auxilia cõmodaret: ⁊ propter ea ille quidẽ fugeret nudus: ille vero armaret versus nudũ. ¶ Socrates. ¶ Tũc igitur theodosius imperator in maxima sollicitudine constitut⁹ contra tyrãnum preparabat exercitum metuens ne quid etiã cõtra iuniorẽ valẽtinianum insidie tyrãnice preualerẽt. Ea tempestate etiã legatio persarum aderant pacẽ E petens. Quo tẽpore filius quoq̈ honorius ei natus est: de vxore placella consulatu rithomeri et elearchi nona die septẽbris mensis quo consulatu agelius quoq̈ nouatianorũ ep̄s est defunctus. Cap.xxij.

Sequenti vero consulatu archadij augusti primo ⁊ baudonis defuncto thimoteo alexandrine ciuitatis ep̄o: theofilus suscepit presulatũ. Post annũ vero dimofilo arrianorũ antistite moriente: arriani marinũ quendam ep̄m sibimet ordinauerunt qui tamen diu non vixit: sub quo diuisa est arriana religio. Quo moriẽte dorotheũ ab anthiochia syrie ducẽtes habuerũt pontificem. ¶ Capitulum.xxiij.

Igitur imperator cõtra maximũ festinãs cõstãtinopolim imperatorẽ filiũ reliq̄t archadiũ. Cũq̈ thesalonicã venisset inuenit valẽtiniani iudices i maxia tristitia cõstitutos: q̄ tyrãnũ velut imperatorẽ ex necessitatis cã susceperant. Theodosius aũt aperte q̄dẽ: nec refutabat nec admittebat legationẽ maximi. Nõ tñ patiebat sub tyrãno positum imperiũ romanorũ. Sumẽs ergo cũctũ exercitũ: mediolanũ tẽdebat vbi erat ⁊ maxim⁹. Interea arriani cõstantinopolim po B siti diuersas opiniões in pp'lo seminãtes dicebãt: ⁊ exercitũ imperatorẽ amisisse ⁊ ipsuz tyrãni ducibus subiugatum: aliaq̈ multa que solent inimici voto nequitie iactare:

ita vt crebro hec audiētes non opinionē sed vera iā crederēt. His sermonibus ar rianorū populus inflāmatus ad irrationabilem quēdā exarsit audaciā: domūq; nectarij epi cōcremauit cōsulatu theodosij scdo ꝛ cinegij. Uerū ✠ imperator theodosius dū tyrānū aggrederetur: cognoscētes maximi milites phiā instructionis imperialis ꝛ signorū eius aduētū: nec fame ipsius impetū sustinere preualuerūt: sed apprehēdentes tyrānū vinctū ei protinus obtulerūt. Qui eorū consulatu peremptus est septima ꝛ vicesima die augusti mēsis. Andragatius aūt qui peremerat gratianū in vicino fluuio sese mersit ꝓpiciēs expirauit. Tūc igit imperatores valētinian⁹ ꝛ theodosius peracta victoria venere romā. Erat eni cum eis pariter ꝛ honorius valde puer. Quē post victoriā cōtra maximū gestā ab vrbe cōstātinopolitana theodosius euocauerat ✠ Dumq; in romana vrbe morarētur festiuitates pro victoria celebrātes tunc suā bonitatē circa symmacū ex cōsulē theodosius imperator ostēdit. Is eni symmacus inter senatores ꝓcipuus habebatur: eratq; romani eloquij eruditione mirabilis: cuius multi quoq; repeniūtur libri. Scripsit aūt maximi laudē eāq; recitauit: vnde postea reus maiestatis esse videbatur. Quāobrē mortem metuēs cōfugit in ecclesiā: verū imperator cū esset perfectissime christianitatis: ꝛ nō solū sue fidei sacerdotes honoraret: sed etiā nouatianos q̄ ꝓxime eius fidei decreta seruarēt: leontio tunc epo romano ecclesie nouatianoꝝ rogāte beneficiū conferēs: symmacū absoluit a crimine. Cūq; veniā symmacus meruisset apologeticū idest satisfactionalē librum in theodosio cōscripsit imperatore. ✠ Socrates.

✠ Capitulum.xxiiij.

Theodosius igit imperator in romana vrbe posit⁹ multū profuit ciuitati: alia prebendo: alia vtiliter auferendo. Duas thres dignas confusione ꝓhibuit. Erāt ab initio in vrbe roma domus ingenti magnitudine fabricate: in quibus panis fiebat q̄ vniuerse ciuitati ministrabat. Horū mācipia tpe ꝓcedēte pistrina publica latrocinia eē fecerūt. Cū eni essent mole in locis subterraneis cōstitute: p singula latera eoꝝ domuū tabernas instituētes: meretrices in eas ꝓstare faciebāt: quatenus p eas plurimos deciperēt: alios q̄ pro pane veniebāt: alios q̄ ibi ꝓ luxurie turpitudine festinabāt. Arte nāq; mechanica in molā de taberna cadebant: ꝛ hoc patiebātur maxime peregrini. Et ita fiebat vt multi vsq; ad senectutis tēpus laborātes exinde nō permitterentur exire estimātibus eoꝝ ꝓpinquis eos eē defunctos. In hmōi laqueo qdā miles theodosij imperatoris incurrit. Cūq; fuisset clausus ad molā nec dimitteret exire euaginato gladio ꝓhibētes occidit. At illi terrore detēti militem exire dimiserūt. Hec agnoscens imperator ꝛ mācipes supplicijs interemit: et ipsa pistrina funditus esse distribuēda precepit. Aliā rursus abrogauit huius ✠ iusmodi cām. Si qua mulier in adulterio capta fuisset: hoc nō emēdabat: sed potius ad augmētū peccādi cōtradebat includētes eni eā in angusto ꝓstibulo: ꝛ admittētes q̄ cū ea fornicaretur hora qua turpitudine miscebātur tintinabula pcutiebātur vt ei⁹ sono illius iniuria fieret manifesta. Hec audiēs imperator pmanere non passus est: sed ipsa ꝓstibula destrui iussit aliisq; penis adulteratā sanciuit affligi. His actis relicto valētiniano rome: ipse cū honorio cōstātinopolim remeauit ꝯsulatu daciani ꝛ symmachi die decima mēsis nouēbris. ✠ Theodoricus.

✠ Capitulum.xxv.

Euertente liquidem theodosio ab hesperijs partib⁹ venit ad eū amphilochius vir ammirādus cuius sepe meminim⁹ supplicans vt arrianorū cōcilia de singulis ciuitatib⁹ ꝓhiberet. Uel ū imperator crudelē iudicās esse petitionē spreuit eum. Porro sapiētissimus amphilochius eo q̄dem tempore tacuit: sed cause remediū memorabile preparauit. Post aliquot namq; dies ingressus palatium: vidēsq; filium archadium iam imperatorē astare patri theodosiū solenniter salutauit:

filiũ vero nõ ei exhibita salutatione deseruit. Uerũ imperator credẽs oblitũ amphilochiũ inuitauit vt eũ osculari deberet. At ille. Sufficit inquit ei ꝓprius honor. Tunc imperator cõtristatus /ad suã iniuriã filio factã cõtumeliaꝫ iudicauit. Porro sapiẽtissimus amphilotius ꝯsiliũ sue intẽtiõis aperuit ⁊ cũ clamore dixit. Uides iperator quẽadmodũ filio tuo cõtumeliã nõ pateris irrogari: crede ergo ⁊ olm deũ sic abhominari eos q̄ ei⁹ vnigenitũ filiũ blasphemare ꝯtẽdũt /⁊ velut ingratos circa saluatorẽ ⁊ benefactorem habere semper in odio. Hoc intelligens imperator ⁊ gesta simul dictaq; mirat⁹/ legẽ repẽte ꝓtulit hereticoꝝ cõcilia prohiberi. ¶ Socrates.

¶ Capitulum. xxvi.

Circa hec itaq; tẽpora I anthiochia syrie paulino ep̃o moriẽte plebs ei⁹ declinabat olmodo flauianũ. Et ꝓpt̃ hoc euagriũ ordinauerũt sue ptẽ ep̃ꝫ. Quo in breui tp̃e mortuo alter q̃dẽ I ei⁹ loco factus iã nõ est. Flauiano q̃ppe retinente. Uerũ hĩj q̃ declinabãt flauianũ ꝓpt̃ iusiurãdi ꝑuaricationẽ seorsũ solẽnia celebrabãt. Porro flauian⁹ ol ꝟtute curabat: vt eos sibimet aggregaret. Qđ post paululũ hoc mõ cognoscit̃ euenisse. Cũ damasus roman⁹ põtifex ⁊ theophil⁹ alexãdrinus indignarent̃ circa flauianũ non solũ ꝓpter piuriũ: sꝫ etiã q̄ ip̃e fuit occasio vt ꝓp̃lus fideliũ discordaret. Postea theophilus a flauiano rogat⁹ misit isidoꝝ p̃sbyterũ vt contristatũ damasuꝫ flauiano mulcerẽt ep̃o dicẽs vtilẽ fore ꝓp̃li cõcordiã si culpa iã facta flauiano remitteret̃. Hoc itaq; mõ cõmunione reddita flauiano: anthiochenus ꝓp̃lus paulatiꝫ cõcordiã reparauit. Arriani ꝟo ab eccl'ijs pulsi I suburbanis anthiochenis collectas agebãt. Inter hec aũt mortuo cyrillo hierosolimoꝝ ep̃o Joãnes in ei⁹ sede successit.

¶ Capi. xxvij.

A Dsiq̃dẽ tẽpore etiã in alexãdria hmõi seditio generata est. Preceperat imperator vt studio theophili I alexãdria paganorũ tẽpla destruerẽtur. Theophilus ꝑ hãc ꝓcepta studuit paganorũ destruere misteria: ⁊ tẽplũ quidẽ mithriũ purgauit: serapis vero subuertit. Uerũ mithrie sacra vbi homicidia ꝑpetrabãt: publice patefecit. Serapis aũt ⁊ alioꝝ risu plena mõstrauit: iubẽs ꝑ mediã plateã portari verenda: q̄ pagani cũ maximo honore venerabãtur. Hec pagani videntes maxime philozophi iniuriã ferre nequerũt. vno nãq; impetu ꝯtra xp̃ianos facto neces innumeras perpetrauerũt: resistẽtibusq; christianis clades hec vsq; ad imẽsa bella ꝓcessit. Mortui deniq; sunt in ea egressione paganorũ pauci: xp̃ianorũ plurimi ex vtraq; vero parte innumeri vulnerati. Porro pagani metu principis postq̄ cede fuerant satiati ꝑ loca singula celabãtur: multi quoq; etiam de ciuitate fugerũt. Inter quos hallodi⁹/ammoniusq; grãmatici apud quos ego valde puer cõstãtinopolim legi. Et helladius q̃dẽ sacerdos iouis eẽ dicebat̃: ammoni⁹ vero symie. His ita gestis theophilo in destructione tẽploꝝ solatia ministrabãt prefectus alexãdrie ⁊ dux ordinis militaris. Idola siq̃dẽ deorũ cõflabãt̃ ad faciẽdas ollas alexandrine ecclesie ad diuersas vtilitates: cui ab imperatore dĩj donati fuerãt ad expẽsas egẽtiũ. Cũ igitur theophilus oẽs cõtriuisset deos: vnũ tãtũmodo reliquit symie simulachrum: iubẽs eũ publice ꝓponi atq; seruari: ne sequẽti tp̃e pagani negarent tales se adorasse deos. Quã reꝫ noui ego q̄ grauiter ferebat ãmonius grãmaticus dicẽs paganos nihil tã graue ꝑpessos nisi q̄ non ꝯflatũ ẽ ⁊ ip̃ꝫ: sꝫ ꝑ derisiõe vnũ illud idolũ seruaret̃: helladus aũt gloriabatur dicẽs q̄ in cõgressione xp̃ianorũ nouẽ ip̃se peremerit. ¶ Sozomenus. ¶ Igit̃ imperator audiẽs q̄ alexãdrie fuerãt ꝑpetrata beatificauit equidẽ xp̃ianos martyrũ eis palmas attribuẽs: eo q̄ pro dogmate tanta pericula ꝑtulissent. Paganis autẽ veniã dedit vt eis xp̃ianitatẽ facile suaderet. Jussitq; vt tẽpla funditus q̄ fuerãt necis causa destruerentur. Cuius litere dũ publice lecte fuissent: ⁊ christiani paganos impeterẽt terrore ducti custodes

serapis fugerũt: & ex illo tẽpore christiani ea loca tenuisse noscuntur. Olimpius autem philosophus sicut audiui non ante multũ tẽpus lucẽte die q̃ hoc euenit audiuit quẽdã in templo serapis. Alleluya psallentem B Cumq; ianuis clausis adhuc quietis tpe nullũ ibi cõspiceret: sz tãtũmodo vocẽ psallẽtis audiret: cognouit signũ quod esset futurum & latenter egressus inuenta naue discessit.

¶ Theodoricus. ¶ Ca.xxviij. A

Theophilus igitur alexandriã vrbẽ idolorũ errore purgauit & nõ solũ a fundamẽtis tẽpla subuertit: sz etiam fallaciam sacerdotũ his qui sedu cebantur innotuit. Erant enim simulachra erea: ligneaq; intus vacua / & dorsuz copulatum ad parietes habẽtia: vbi quedam foramina relinquebant & per abdita ascendentes & intrãtes in simulachra que volebant per eorum ora loquebãtur: & hoc modo seducebantur iugiter audiẽtes: in serapidis aũt ascendens templuz vidit simulachrum quod magnitudine sua terrebat conspicientes. Referebatur B etiã sermo fallax q̃ si ds iuxta eum accederet mox terra cõmoueretur: & pestis cunctos inuaderet. Sed hec verba fabulis anilibus plena cõfidens magnitudinem despexit velut exanimẽ: iussitq; alicui habẽti securim vt serapẽ forti percussione concideret. Cũq; cecidissent clamauerũt omnes illa senili fabula formidãtes. Porro serapis neq; doluit (nẽpe ligneus) neq; vocẽ emisit sicut exanimis. Cuz vero eius abstulissent caput greges soricũ exinde cõcurrerũt. Erat eñ habitatio soricũ egyptiorũ deus. Tũc eũ partibus incidẽtes igne cõcremauerunt: caput autem per totam traxerunt vrbem.

¶ Socrates. ¶ Capitulum.xxix.

Umq; tẽplum serapis nudaretur: inuente sunt litere in lapidibus sculpte: q̃ apud egyptos vocant sacre: habebantq; ipsi caracteres figuram crucis. Hoc christiani vidẽtes atq; pagani singuli eorũ hoc signũ religioni ꝓprie deputabãt: christiani dicebant signuz esse salutifere passionis christi / pagani vero aliquã cõmunionẽ christo & serapidi per hoc signũ asserebant. Interpretes aũt signũ crucis insinuare dicebãt vitã superuenturam. Quã ob causam christiani ad summũ fastigiũ sunt euecti. Cũq; et per alias literas que apud eos sacre dicũtur indicaretur terminũ habituruz serapidis templũ: quando caracter crucis apparuisset q̃ vitam superuenturã sine dubio declararet: multo plurimi ad christianitatem festinabant & peccata cõfitẽtes baptizabantur. Sed ego nõ arbitror sacerdotes egyptiorũ aduẽtũ precisse christi: & crucis signaculum designasse. Nam sacramentum aduentus domini a seculis & a generationibus fuit absconditum sicut dicit apostolus: et latuit ꝓncipem nequitie diabolum: multo magis famulos eius sacerdotes egyptiorum. Sed diuina prouidentia hoc prestruxit: vt in literarum fieret questione quod etiã in apostolo paulo monstratum est. Nam et ille sancto spiritu ditatus multos athenienium duxit ad fidẽ qñ ea que in ara erãt scripta sensu proprie narrationis exposuit / nisi forte quis dicat q̃ etiam in sacerdotibus egyptiorum operatus fuerit deus sicut in balaã & in cayphaz & illi ꝓphetasse referũtur. ¶ Theodoricus.

¶ Capitulum.xxx. A

On est itaq; facile hominibus vniuersas vitare hostis insidias. Nam dum q uispiaz libidinis effugerit. passionem incurrit in auaritiam. Qua & declinata inuidie fouea preparatur. H anc si transcenderit vitium furoris incurrit & alios plurimos ponit laqueos inimicus quo capere possit incautos: et corporis quidem passiones habet facile ministrantes vt animã possit occidere. Sed n ẽs diuino solatio vigilãs: machinationes eius destruit argumenta. Humana n ãq; natura particiꝑatus theodosius imperator habuit passionũ quoq; communionem: iustoq; furori immensam permiscens crudelitatem:

iniustam operatus est passionez. Quam rem narrare necessariuz est: ꝛ ꝑ vtilitate legentiū ꝛ pro memorabili virtutum opinione. Thessalonica ciuitas est grandis ꝛ populosa in qua dum fuisset orta seditio quidā iudicū lapidati sunt atq̨ trucidati. Hinc indignat⁹ theodosius iracundie non refrenauit infirmitatē: sed iussit iniustos gladios super oēs euaginari et vna cum nocētibus innocētes interimi. Septē milia etenī hoīm sicut fert occisi sunt nō ꝑcedēte iudicio sed tāq̨ in messibus oēs simul occisi sunt. Hmōi cladem plenā valde gemitibus audiēs ambrosius: cū princeps mediolanū venisset ꝛ solenniter in sacrū voluisset intrare tēpluz: occurrit foris ad ianuas: ꝛ ingredientem his sermonibus a sacri liminis incessu prohibuit. Nescis imperator perpetrate a te necis quā sit magnitudo: neq̨ post causam tāti furoris mens tua molē presumptionis agnoscit: sed forte recognitionē peccati prohibet ptās imperij. Decet tamē vt vincat ratio potestatē. Sciēda quippe natura est: eiusq̨ mortalitas atq̨ resolutio ꝛ puluis ꝓgenitoꝝ ex quo facti atq̨ redigēdi sumus: ꝛ nō flore purpureo cōfidētē infirmitates operati corporis ignorare. Coequaliū hominū princeps es o imperator ꝛ conseruoꝝ. Unus enim est omnium dominus rex omniū et creator. Quib⁹ igitur oculis aspicies cōmunis domini templum? quibus palpabis pedibus sanctuz illius pauimentū? quomodo manus extēdes: de q̄b⁹ adhuc sanguis stillat iniustus? quomodo hmōi manibus suscipies sanctuz dñi corpus? qua presumptione ore tuo poculum sanguinis preciosi pcipies: dū furore sermonū tātus iniuste sit sanguis effusus? Recede igit recede: ne secūdo peccato priorez neq̄tiā augere cōtēdas. Suscipe vinculū quo te olm dñs nūc ligat: est enī medicina maxima sanitatis. His sermonibus imperator obediēs: erat enim diuinis eruditionib⁹ enutrit⁹ ꝛ aperte sciēs q̄ sunt ꝓpria sacerdotuz q̄ regū: gemēs ꝛ deflens ad regalia remeauit. Cūq̨ octo mēsiuz cōtinuoꝝ transisset tēpus: ꝓpinquauit natiuitatis saluatoris nostri festiuitas. Imperator autem lamentationibus assiduis in palatio residens continuas lachrymas incessabiliter expēdebat. Ingressus aūt rufinus tūc magister ꝛ singularē apud principē habens fiduciā: ꝛ vidēs principē in lamētatione prostratū: accessit vt lachrymaꝝ causas inquireret. At ille amarissime ingemiscēs: ꝛ vehemētius lachrymas fundēs: tu inquit rufine ludis ꝛ mea mala nō sentis? Ego aūt lamentor ꝛ gemo calamitatem meam: qꝛ seruis quidē ꝛ mendicantibus aperta sunt tēpla dei: ꝛ ꝓpriū dñm ingredientes licēter exorāt: mihi vero ingressus ad eum nō est. Insuper etiā celi sunt mihi clausi: hec dicēs verba singula singultibus irrūpebat. Rufinus vero. Curro inqt si tibi placet: pōtificiq̨ precib⁹ persuadeo vt soluatur vinculum qđ ligauit. Ait imperator. Nō inquit suadebis ambrosio. Noui ego decretū illi⁹ esse iustuz: neq̨ reuerebit imperialē potētiā vt legē possit preuaricari diuinā. Cūq̨ rufinus verbis plurimis vteret ꝛ ꝓmitteret ambrosiū esse flectendū: imperator euz pergere cum festinatione precepit: ipse vero spe data post paululū est secutus credēs rufini ꝓmissionibus. Porro vir mirādus ambrosius mox vt vidit rufinū ait. Impudētiā canū imitatus es o rufine/tāte vezmecis auctor existēs/pudorē ex frōte detergēs nec erubescis nec metuis cōtra imaginem latrare diuinā. Cūq̨ rufinus supplicaret ꝛ imperatorē diceret esse vēturū superno zelo accēsus ambrosi⁹ ait. Ego vero eū inqt rufine ꝓdico: qm eū ingredi sacra limina ꝓhibebo. Si vero imperiū in tyrānidē mutabit: necē libēter et ego suscipio. Hec ꝛ alia plurima rufinus audiēs annūtiauit imperatori votū antistitis monēs me de palatio forte ꝓcederet. At imperator in media iam platea cognoscēs pergo inquit ꝛ iustas in facie suscipio contumelias. Cūq̨ ad sacra limina peruenisset in sanctam quidem basilicam non presumpsit intrare/sed veniēs ad antistitē ꝛ inueniens eū in salutatorio residētem supplicabat vt eius vincula resolueret. At ille tyrannicam dicebat eius presentiaz ꝛ contra deum vesanire theodosiū eiusq̨ calcare leges. Uerum imperator. Non inquit insurgo ad=

uersus ecclesiasticas sanctiones/nec ini que ingredi limina sacra contendo: sed te soluere mea vincula deposco/ et commu nis domini pro me exorare clementiam: nec mihi ianuam claudi quam cunctis pe nitentiam agentibus dominus noster ape ruit. Tunc antistes. Quam inquit peni tentiam ostendisti post tantas iniquita tes? Quibus medicaminibus incurabilia vulnera plagasque curasti? At imperator. Tuum inquit opus est et docere et medica mina te B perare: meum pro oblata su scipere. Tunc sanctus ambrosius. Qm furori inquit tuum iudicium commisisti: et non ratio protulit sententiam sed potius iracundia scribe legem que decreta furoris euacuet vt triginta diebus sententia ne cis atque prescriptionis in literis tantum modo maneat et iudicium rationis expe ctet. Quibus transactis diebus ira vide licet iam cessante ratio causam iudicans/ apud semetipsam que cognouerit sub veritate disponat. In his enim diebus agnoscetur an iusta sit quam protuleris aut iniusta senten tia. Et siquidem ratio probauerit iniusta que sunt prolata/ disrumpet. Si vero iu sta: firmabit. Dierum vero numerus ad hec examinanda sufficiet. Hanc ammoni tionem imperator animo libenti suscipiens et optimum esse confidens legem conscribi repen te precepit: et proprie manus literis con firmauit. Quo facto vinculum eius soluit ambrosius. Que lex hactenus obseruatur. Est enim huiusmodi. Imperator gratia nus: valentinianus et theodosius augu sti: flauiano: prefecto pretorij illyrici. Si vin dicari in aliquos seuerius contra nostram consuetudinem pro cause intuitu iusseri mus: nolumus statim eos aut subire pe nam aut excipere sententiam sed per dies triginta super statu eorum sors et fortu na suspensa sit. Reos sane accipiat vin ciatque custodia et excubijs solertibus vi gilanter obseruet. Sic igitur sacratissi mus imperator ingredi limina presumens non stans domino supplicauit neque ge nua flexit sed pronus in pauimento iacens dauiticam proclamauit vocem. Adhesit pauimento aia mea viuifica me secundum verbum tuum. Manibus autem capillos euel lens/ frontemque percutiens et pauimento lachri marum guttas aspergens veniam impetrare poscebat. Cumque tempus accederet quo mu nus C ad altare solebat offerre: sur gens cum lachrymis est ingressus. Cum vero obtulisset sicuti solitus erat intra cancellos stetit. Rursus autem ambrosius non quieuit: sed differentiam locorum edocuit. Et primo quidem requisiuit quid ibidem expectaret: im peratore dicente sustinere se sacrorum per ceptionem ministeriorum/ per archidyaco num remandauit. O imperator interiora loca tantum sacerdotibus sunt collata: que ceteri nec ingredi nec contingere per mittuntur. Egredere igitur et hanc expe ctationem cum ceteris habe communem: pur pura namque imperatores: non sacerdotes facit. Tunc fidelissimus imperator etiam hanc traditionem animo gratanti susci piens remandauit: non audacie causa in tra cancellos mansi/ sed in constantinopolitana vrbe hanc consuetudinem esse cognoui. Unde ago gratias pro huius modi disciplina. Tali ergo tantaque et pre sul et imperator: virtute clarebant. Ego namque vtriusque opus ammiror/ illius fidu ciam: huius autem obedientiam. Illius zeli feruorem: huius fidei puritatem. Por ro regulas pietatis quas a magno sacer dote percepit: etiam reuersus in constanti nopolitana vrbe seruauit. Nam dum festiui tatis tempore ad ecclesiam processisset: oblatis in altare muneribus mox egressus est. Cum que nectarius tunc presul ecclesiam dasset: cur intus stare noluisset: mandauit princeps. Uix inquit potui discere quam differentia sit im peratoris et sacerdotis/ vix enim inueni ma gistrum. Ambrosium namque solum noui digne vocari pontificem. Tantum itaque prodest increpatio a viro virtutibus florente pro lata. ¶ Theodoricus. ¶ Capitu. xxxi.

Habebat igitur im perator et aliam vtilitatis occasionem per quam de bo nis opibus triumpharet. Co niux enim eius diuinis legibus eum sepius ammo nebat: seipsam tamen perfecte prius eru diens. Non enim regni fastigijs eleuata est sed potius diuino amore succensa. Benefi cij namque magnitudo magis ei desiderium benefactoris adhibebat. Repente namque

vt venit ad purpuram claudorũ atq3 debiliũ maximã habebat curã: nõ seruis: nõ alijs ministris vtẽs sz per semetipsã agens et ad eo habitacula veniens: et vnicuiq3 qd opus haberet prebens. Sic etiam ⁊ per ecclesiarũ xenodochia discurrẽs suis manibus ministrabat infirmis ollas eorũ tergens: ius gustans offerẽs coclearia: panem frangẽs ciboscq3 ministrans calicem diluens et alia cuncta faciẽs que seruis ⁊ ministris mos est solẽniter operari. Illis autem qui eam de rebus talibus nitebantur prohibere dicebat. Aurũ distribuere opus imperij est. Ego autem pro ipso imperio hoc opus offero: bona mihi oĩa cõferẽti Nam viro suo sepe dicebat. Oportet te semp mari te cogitare qđ duduz fuisti: quid mõ sis. Hec si semp cogitaueris: ingrat⁹ benefactori nõ eris Sz imperiũ qđ suscepisti legaliter gubernabis: et harũ rerum placabis autorẽ. His ergo sermonibus velut optimã quãdã vtilitatẽ: virtutisq3 abũdãtiã cõiugi suo sermonibus offerebat.

¶ Capitulum. xxij. B

Ec itaq3 aũ mari tũ defũcta est. Post aliquãtũ vo tps mortis ei⁹ aliqđ tale prouenit: qđ maximuz amorẽ quẽ habuit circa imperatorẽ ostẽdit. Coact⁹ itaq3 theodosi⁹ plurimo cõtinuatiõe bello quãdã illationẽ nouã imposuit ciuitatib⁹. Anthiochena vo ciuitas nouũ vectigal ferre nõ potuit / sed vidẽs populus suspẽdi diuersos egit: qđ vulgus solet occasionẽ seditiõis inueniẽs. Deponẽtes eni imaginẽ ornatissime placelle (sic eni augusta fuerat vocitata) p oẽm traxere ciuitatẽ. Hec audiẽs imperator ⁊ indignat⁹ / abstulit priuilegia ciuitatis ⁊ vicine vrbi. i. laodicie tradidit principatũ credẽs hinc maxime anthiochẽ... affligere. Post hec aũt incẽdere ⁊ destruere atq3 ad istar vicorũ anthiochiã redigere minabat. Am ministratores aũt loco etiã quosdã cõprehẽsos interemerũt: anq3 hãc presumptionẽ cognosceret imperator. Hec igit oĩa imperator qđẽ precipiebat B non tñ ficbãt cphibẽte lege quã pferri fecit ambrosius) Cũ igit venissent q portabãt minas imperatoris: hellebichus magister militũ ⁊ cesarius magister officiorũ erãt oẽs sub formidine constituti. Porro viri eremũ habitantes virtutis ppugnatores mlti scil ⁊ optimi viri plurima monita simul ⁊ pces eis q a principe missi fuerãt offerebant. Macedonius aũt vir sanctus C nihil huius vite sciẽs: sed etiã diuino libro penit⁹ inexpert⁹ in summitatibus habitãs mõtiũ noctibus ac dieb⁹ saluatori oim puras offerẽs preces: nõ imperatoris indignatiõe permotus / nõ iudiciũ ab eo misso / in media ciuitate vtriusq3 clamydem cõprehendẽs ab equis suis vt descẽderent imperabat. At illi paruũ senẽ pãnis obsitũ vilissimis intuẽtes primitus indignati sunt. Cum vero quidam obsequia perhibentiũ virtutem viri illius indicassent: repente ab eqs exiliẽtes ⁊ genua tenẽtes ei⁹ veniã simpliciter implorabant. At ille sapiẽtia diuina repletus hec eis verba locut⁹ est. O amici dicite iperatori. Nõ es impator solũmõ sz etiã hõ. Noli itaq3 respicere solum imperium: sed cõsidera quoq3 naturã. Nam cũ sis homo eiusdẽ nature hominibus cognosceris impare: ⁊ fm imaginẽ diuinã atq3 siltitudinẽ holm creatura natura est. Noli igit crudeliter atq3 seuissime dei imaginem necibus subiugare. Irritas etenim creatorem) dum illi⁹ punis imaginem. Illud considera: quis tuipse tantum propter ereã contristaris imaginem. Quãtũ eni differat inanimata res alate viuẽti atq3 rõnali / cũctis sensuz habẽtib⁹ est apertũ. Insup etiã illud cõsideret qz nobis quidẽ facile est p vna imagine plurimas ereas pparare. At illi olno difficile vel vnũ capillũ restituere peremptor. Hec audiẽtes illi principisq3 mãdãtes: flãmã iracũdie penitus extinxerũt. Qui pro terroribus satisfactionez rescripsit: ⁊ causam indignationis innotuit. Nõ inqt oportuerat me peccãte mulierẽ oĩ fauore dignissimã post mortẽ tãtã cõtumeliã sustinere. Aduersuz me nãq3 furore indignantes decebat armare. Adiecit etiã qz tribularetur ⁊ ingemisceret eo q audisset aliquos a iudicib⁹ interemptos. ¶ Capitulum. xxiij.

Fidelissimus igitur imperator tunc cõtra errorẽ paganorũ suũ trãstulit studiũ: legemq; cõscripsit precipiens idolorũ tẽpla subuerti. Cõstãtinus enim maximꝰ omni fauore laudãdus qui primus pietate ornauit imperiũ: demonibus quidẽ sacrificare oĩbus interdixit: nõ tamẽ eorũ tẽpla destruxit: sꝫ inaccessibilia esse p̃cepit. Cuius filij paterna vestigia sunt secuti. Julianꝰ aũt renouauit impietatẽ z flãmã veteris seductionis accẽdit. Porro iouinianus imperio sumpto rursus immolatiões ꝓhibuit idolorũ. Ualẽtinianus aũt maior hmõi legibꝰ vsus gubernauit europã. Porro valẽs oĩbus quidẽ aliis concessit vt regiones suas colerẽt sicut vellẽt. Illos solos impugnãs q̃ p apostolicis dogmatibus decertabãt. Oĩ siquidẽ tpe eiꝰ imperij z ad aras ignis accendebat z libamina atq; sacrificia idolis offerebant. Sed z p publicas festiuitates: p plateas agebãt z orgia dyonisij celebrabãt z cũ sacris currebãt canes eius cerãtes furẽtes atq; bacãtes z agẽtes oĩa q̃ nequitiã ꝓprij doctoris isinuãt. Hec oĩa theodosius inueniẽs fidelissimus imperator radicitus euulsit et obliuioni contradidit. ¶ Capitulum. xxxiiij.

Primus igitur aliorũ marcellus epũs lege principis pro armis vsus ꝓprie ciuitatis tẽpla destruxit. De fiducia diuina non de hominum virtute presumẽs. Quod opus dignũ memoria: narrare nõ sileam. Defuncto ioãne apamie ciuitatis epõ marcellus vir sanctissimus ordinatus est feruens spiritu secũdum apostolũ. Inter hec venit prefectus orientis apamiã duos millenarios cum subiectis habẽs. Quo facto: populꝰ militari timore perterritus est. Ubi dũ esset tẽplũ iouis valde ꝑcapuũ z ornamẽtis plurimis variatũ eũ p̃fectus destruere nitebat. Uidẽs aũt forte nimiũ edificiũ ac robustũ impossibile iudicauit hoibus lapidũ iũcturas z cõmissiones posse dissoluere. Erãt eñ ĩgẽtes z alterutris inligati: insuper z ferro plumboq; cõiũcti. Porro marcellus pusillanimitatẽ p̃fecti vidẽs: eũ qdẽ misit ad alias ciuitates. Ipse vero supplicabat deo vt tẽpla destruẽdi p̃beret occasionẽ. Inter hec venit quidam spõte diluculo non structor nõ lapidũ sector neq; alterꝰ cuiuscũq; peritꝰ artis, sed lapides ferre z ligna in humeros cõsuetus. Is ergo accedẽs ꝓmisit facile tẽplũ esse soluẽdũ: qui tñ mõ accipere mercedẽ poscebat artificum. Cũq; hoc festũs põtifex ꝓmisisset hoc ille machinatꝰ est. Coherebat eñ tẽplo in altitudine cõstituta ex quatuor lateribꝰ porticus: erãtq; colũne ingẽtes z altitudinẽ tẽplo habẽtes equalẽ. Singularũ ꝟo circulꝰ colũnarũ erat sexdecim cubitorũ. Porro nature petre fortissime q̃ nõ facile q̃buslibet ferramẽtorũ generibꝰ rũperet. Harũ itaq; tres p circuitũ suffodiẽs, z sub eaꝝ basibus fortia ligna supponẽs immisit ignẽ. Quo facto nõ poterat ligna naturaliter ignis accẽdere. Demõ etenĩ qdã teterrimus apparuit q̃ flãmã vires suas prohibebat operari. Cũq; frequẽter hoc facerẽt z molitionẽ suã explere nõ possẽt: nũtiauerũt hoc põtifici meridie dominicẽ. At ille repẽte ad ecclesiã ꝯcurrẽs z aquã in vasculo portari precipiẽs quã posuit sub altare. Ipse vero in pauimẽto posita frõte clemẽti dño supplicabat ne amplius tyrãnidẽ demonis vllã pateretur habere fiduciã sed vt infirmitatẽ illius enudaret: z signũ proprie virtutis ostenderet ne magis ex hoc infidelibus exultatiõis occasio nasceret. Hec dũ dixisset facto signaculo crucis in aqua quẽdam dyaconẽ suũ equitiũ fide z zelo munitũ sumere iussit aquã, z velociter currere z cũ fide aspergere: ignẽq; supponere. Q̃d dũ fuisset factũ demõ effugit non ferens aq̃ virtutẽ. Ignis aũt velut oleũ habuit illius aque naturã: cõprehẽsaq; sunt ligna z repẽte ꝯsumpta. Colũne ꝟo suffulture solatio nudate: z ipse ceciderunt et alias duodecim vna traxerũt. Tũ latus q̃d coherebat tẽplo violẽtia ruine depositũ est. Sonus aũt totã cõcutiẽs ciuitatẽ: cũctos fecit ibi cõcurrere. Et dũ inimici demonis aperte cognouissent fugã in diuinis laudibus ora soluebãt. Sic eñ z alia tẽpla sacratissimus põtifex ille de

struxit. Qui et victoribus scribebat martyribus et rescripta suscipiebat et nouissimo etiam ipse martyrio coronatus est.

¶ Socrates. ¶ Capitulum .xxxv.

Hoc itaque tempore placuit vt presbyteri qui erant super penitentes constituti remouerentur propter huiusmodi causam. Ex quo nouatiani ab ecclesia sunt diuisi et cum his qui deliquerant sub persecutionibus imperatoris decij communicare nolentes ex illo episcopi pro ecclesiastica regula presbyterum super penitentes esse constituerunt. ¶ Sozomeus. ¶ Cum omnino non peccare diuinum et vltra humanam naturam esse cognoscitur. peccantibus autem penitentiam agentibus veniam deus dari precepit. Qui vero confiteri refugiunt maius peccatorum onus acquirunt. Propterea visum est antiquis pontificibus vt veluti in theatro sub testimonio ecclesiastici populi delicta pandantur. Et ad hanc causam presbyterum bone conuersationis seruantemque secretum ac sapientem virum statuerunt. Ad quem accedentes hi qui deliquebant delicta propria fatebantur. At ille secundum vniuscuiusque culpam indicebat et mulctam. Quod etiam hactenus diligenter in occidentalibus seruatur ecclesiis: et maxime apud romam vbi etiam locus est certus penitentium. Stantes enim rei et velut in lamentationibus constituti. Dum enim sacra celebratio fuerit adimpleta: illi communionem non percipientes cum gemitu et lamentatione semetipsos in terra prosternunt. Ad quos concurrens episcopus et ipse cum lachrymis gemitu spirituali prosternitur et omnis ecclesie plebs fletibus inundatur. Post hoc autem prior surgit episcopus/ et eleuat iacentes a terra. Tunc competenter pro penitentibus facta oratione dimittit omnes. At illi afflicti omnibus sponte vacantes et aut ieiuniis: aut abstinentia lauachri/ aut suspensione ciborum: aut rebus aliis que iubentur expectant commune tempus quod decreuit episcopus. Constituto vero tempore velut quoddam debitum exsoluentes afflictione peccatum curati cum populo communione participant. Hec ergo antiquitus romani pontifices vsque ad nostrum conseruauerunt tempus. Porro constantinopolim presbyter super penitentes fuit vsque ad illud tempus: quo quedam mulier nobilissima dum peccata sua fuisset confessa et ei a presbytero preceptum vt ieiunaret: et deo operibus supplicaret dum hoc seruaret crebrius in ecclesia cum dyacono se concubuisse confessa est. Hoc dum populus agnouisset/ seuiebat super sacerdotes quasi per eos facta fuisset iniuria ecclesie. Tunc nectarius episcopus remouit dyaconum sceleratum: et quibusdam suadentibus vt singulos ad communicandum iudicio conscientie sue relinqueret: etiam presbyterum nequaquam super penitentes esse precepit. Et ex illo antiquitatis consuetudo sublata est dum vt arbitror maiora peccata pro pudore confessionis et subtilitate examinantium patrarentur. ¶ Socrates.

¶ Capitulum .xxxvi. A

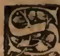

Dignum itaque iudico non tacere que apud alios gesta sunt idest apud arrianos nouatianos macedonianos: et eunomianos. Ecclesia namque diuisa erat et apud semetipsos singuli congregabantur. Quemadmodum enim et propter quas causas diuisi sunt sermone precedente narrauimus. Hoc autem sciendum et quia imperator theodosius nullum hominum persequebatur preter eunomium qui constantinopoli collectas in domo faciebat et conscriptos a se libros recitabat/ ita eius doctrina multi corrumperentur. Pro qua causa

B eum mulctauit exilio: nullumque alium fatigauit neque sibimet communicare compulit: sed singulos per loca propria collectas celebrare permisit: et cultum tenere christianitatis sicut precipere potuit et alios quidem permisit foris ciuitatem: oratoria fabricare. Nouatianos autem concordes sue fidei intra vrbem ecclesias habere concessit. De quibus pauca dicenda sunt. Quadraginta annis agelius presul fuit a temporibus constantini vsque ad annum sextum theodosij. Qui cum venisset ad mortem sisinium presbyterum ordinauit episcopum virum eloquentissimum et a maximo philosopho vna cum iuliano imperatore literis eruditum. Cumque populus nouatianorum culparet ordinationem cur non martianum potius ordinasset per quem

sub valente nouatiani sine persecutione mansissent: tūc agelius populi volēs placare tristitiā etiā marcianū ordinauerūt epm. Et cum melecius habuisset in ecclesiā pcessit & sermonem fecit dicens. Marcianū habetis post me: post marcianū sisinniū. Post paucos vō dies defunct9 est. Sub epatu vero marciani etiā eorū ecclesia ex huiusmodi causa diuisa est.

¶ Capitulum. xxxvij. A

Abbacius quidā ex iudeo fact9 christian9: & a marciano ad presbyterat9 honorē prouect9 nihilomin9 secte iudaice seruiebat. Cuz & scelere ambiebat epatū. Assumēs ergo sui desiderij cōscios duos presbyteros theoctistū & macharium nouitatē festiuitatis paschalis sub valēte imperatore constitutā in vico phrygie pazo defendere nitebatur. Et primū quidem quasi p ecclesie integritate custodiēda dicebat nō esse dignos quosdā participatione sacramentorum. Procedēti vero tēpore manifestatus est dum collectas ppias celebraret. Inter hec marcian9 cognoscens eius errorem & ordinationis sue culpā: qm vane glorie homines presbyteros ordinauerat/cū gemitu dicebat melius fuisse sup spinas ponere man9 suas qm sabbaciū ordinasse presbyterū. Proinde synodum in sagario bithinie nouatianorum fecit epm. Quo cōgregati euocauerūt eos vt corā synodo causas dissensionis sue pponerent. Cūq sabbatius discordiā festiuitatis paschalis suā diceret esse tristitiā: & opportere vt secūdum iudeorum obseruationē eā celebrari firmaret/sicut in pazo fuerit constitutū: estimātes epi qm ppter ambitum sabbatius talia perpetraret: iusiurādum ei imposuerunt quia nunq desideraret epatū. Quo iurante regulā de pasche festiuitate protulerunt/qua singulis liceret quo vellēt celebrare pascha: ne ppter discordiā festiuitatis diuiderent ecclesiam. Cū antiqui ecclesijs pmis licet discordātes de tali festiuitate communicassent/tamē alterutris & nouatiani in regia vrbe roma cōstituti nunq fuissent secuti iudeos sed semper post equinoctium celebrarēt pascha. Cum hec ab eis tunc fuisset regula definita: sabbacius iuramentis obstrict9 si qn paschalis festiuitas discordaret ille apud semetipsum precedentius ieiunabat: & notanter solēnē diem pasche sabbati celebrabat & rursus cū omnib9 in ecclesia cōueniebat & mysterijs fruebatur. Hoc ergo multis annis faciēs latere nō potuit. Quapropter qdā simpliciū & maxime frigiū & gallatorum ex hac re iustificari credētes zelabātur eū & pascha cū illo celebrabāt. Sz sabbacius postea & remotas collectas faciebat: paruiq pendens iusiurandum suorum sequacium ordinatur episcopus.

¶ Capitulum. xxxviij.

Ed mihi non videtur hmōi viros de festiuitate pasche rōnabiliter cōtendisse neq istos q nūc sequūtur iudeos. Non eni mente perceperunt: qz iudaismo in christianitatem mutato illa subtilia et figuratiua legis mosaice quieuerunt: quod hinc apparet iudaizare. Namq nulla gens christiana percepit legem. E diuerso aūt etiam apostolus contradixit: nō solū circuncisionē prohibens: sed etiā de festiuitatib9 cōtētiones abijciendas monens. Scribens enim ad galathas ait. Dicite mihi qui sub lege vultis esse: legem non audistis? Et hinc pauca loquens seruum ostendit populum iudeorum et in libertatem vocatos qui accedunt ad christum. Monet etiam nullatenus obseruandos dies & menses et annos. Colossensibus autem scribens magna voce clamabat vmbram fuisse obseruationes antiquas. Quapropter inquit nullus vos iudicet in cibo aut potu aut in parte festiuitatis aut initio mensis: aut sabbato que sunt vmbra futuri. Et ad hebreos idē apostolus dicit. Mutato enim sacerdotio necessario legis mutatio fuit. Non igitur apostolus nec euāgelia accedētibus ad predicationem iugum seruitutis imposuerunt: sed festiuitatem pasche & alias celebritates honorandas esse dixerunt. Quapropter qm diligunt hoies huiusmodi celebritates eo quod in eis laboribus requiescunt: sin-

guli per prouincias sicuti voluerunt me
moriā salutaris passionis antiquitus ex
quadā cōsuetudine celebrabāt. Non enī
hec saluator aut nostri apl'i lege pdicaue
runt: nec penā aut suppliciū: maledictū
sicut lex mosaica iudeis: nobis euāgelia
aut apl'i sunt cōminati: sz solūmodo ꝑpter
derogationē iudeoꝝ qui in festiuitatib᷑
homicidiū cōmiserūt. In tpe azimoꝝ sal
uatorē passum in euāgelijs est relatum.
Intētio nāq; fuit aploꝝ nō de dieb᷑ san
cire festiuitatē: sed cōuersationē rectā et
dei pdicare culturā. Mihi ergo videt qz
sicut multa alia p ꝓuincias ad consuetu
dinē venerūt/sic & pasche festiuitas tra
dita est, eo ꝙ null' aploꝝ aliqd hinc san
xisset. Nā plurimi circa minorē asiaz an
tiquitus quartodecimo die obseruauere
nō respiciētes sabbati diē. Et hoc facien
tes non tn̄ segregabantur ab illis q aliter
celebrabāt: donec romane ecclesie victor
eps excōicationem quatuordecim annis
misisset in asiam. Quo facto hyreneus
lugdunēsis gallicanus eps victorē epl'a
sua culpauit dicens etiā veteres ita cele
brasse. Et qz policarpus smirne ciuitatis
eps/q postea sub gordiano principe mar
tyrio coronatus est a niceto epo romano
cōicauerit nihil discernens de paschali
festiuitate: cuz ipse .xiiij. annis esset sicut
eusebius in quinto ecclesiastice historie
libro docet. Quidā igit sicuti dixi in asia
minore quartūdecimū obseruabāt diez.
Quidā vero etiā circa orientales partes
sabbatū custodiebāt/dissonabāt aūt cir
ca mēsem. Nā alij iudeos licet integrita
tē cōseruarēt sequēdos esse in sacra festi
uitate dicebāt. Alij vero post equinoctiū
celebrabāt declinātes sequi iudeos & di
cētes qz dū sol esset in ariete pascha cele
brari deberet. Scdm̄ anthiochenos autē
xantico mense scdm̄ romanos aprili. Et
hoc faciēdū nō seqndo modernos iudeos
qui per oia errare noscunt sed magis an
tiquos & iosephū. Sic enī ille i tertio an
tiquitatis libro cōscripsit. His itaq; cōtē
dentibus oēs occidētales vsq; ad occea
nū post equinoctiū ex antiqua traditiōe
pascha celebrasse cōperimus nec aliquā
do habuisse discordiā. Nō enī sicuti qui
dam dicūt celebratū sub cōstātino con

cilium/festiuitatez pasche mutauit. Naz
ipse constantinus discordantib᷑ scribēs:
monet vt isti cū pauci essent imitarentur
plures. Cuius epistole partē ponere non
omisi. Sic enī post alia dixit. Est enī or
do decorus quē omnes ecclesie in vniuer
sum orbem apud occidentem & meridiez
& arturū posite seruare noscūtur: necnon
etiā quidam orientaliuz. Quapropter in
psenti bene se habere oēs estimauerūt: &
egoipse vestre quoq; sapiētie placere ꝓ
misi vt qd in romana ciuitate italia: affri
ca & vniuersa egypto: hispania: gallijs: bri
tannia lybia: tota helladis asia: diecise/
ponto/et cilicia: libēter sub vna cōcordia
custoditur. Hoc etiā sapiētia vestra susci
piat ꝯsiderātes nō solū multitudinē pre
dictoꝝ locoꝝ & ecclesiarū numerum: sed
etiā quia hoc maxime debetis oēs cōmu
niter celebrare quod ratio subtilis videt
exigere nullā cū iudeorū periurio habe
re cōmunionē. Talia siquidē constanti
nus. Sed aiūt quatuordecim annis hāc
obseruationē ioannē apostolū tradidisse:
Alij vero petrū & paulū apostolos roma
nis & occidētalibus dicunt pasche tradi
disse solēnitatē. Sed nullus cōscriptā ꝓ
bationē horū habere dignoscit. Quis ve
ro ex cōsuetudine quadā p ꝓuincias ce
lebratur pascha: hinc estimo: ꝙ nulla reli
gio easdē videatur seruare solēnitates:
nam cū vnius sint fidei plurimi tn̄ dispo
nunt circa pasche legitima. Unde pauca
dicenda sunt. Nam in ipsis ieiunijs ali
ter apud alios inuenis obseruari. Roma
ni enī sex ante pascha septimanas pter
sabbatū & dn̄icam sub cōtinuatione ieiu
nant. Illyrici vero et tota hellas: alexan
dria quoq; ante sex septimanas ieiunāt.
Eaq; ieiunia quadragesimam vocant.
Alij vero ante septē pasche septimanas
ieiuniorū facere noscūtur initia & tres tā
tūmodo septimanas: hoc est quinis die
bus per intermissiones aliarum duaruz
septimanaruz ieiunantes: nihilominus
quadragesimā vocant. Unde miror: cum
numeruz ipsum non habeant quomodo
quadragesimam vocent. Sed etiaz cibo
rum abstinentiam non similem habent.
Nam alij omnino ab animatis obseruāt
alij animantium pisces solummodo co

medantquidam cum piscibus noscũtur ⁊ volatilibus dicentes hec scdm moysen ex aqua habere substãtiã. Alij vero etiã caulibus et ouis abstinere noscũtur: quidam sicco tantummodo pane vescũtur. Alij nec hoc. Alij vsq ad nonam ieiunãtes horã sine discretione ciborũ reficiũtur: ⁊ innumere ↄsuetudines apud diuersos inueniũtur. Et qz lectio nulla ex hoc inuenit antiqua: puto apostolos singulorũ hoc reliquisse sententie: vt vnusquisq operet nõ timore nõ necessitate quod bonũ est. Sed etiam circa celebritatẽ collectarũ quedã diuersitas inuenitur: nam dum per ecclesias in vniuerso terrarũ orbe cõstitutas die sabbatorũ per singulas ebdomadas sacrificia celebrẽtur: hoc in alexãdria ⁊ in roma: quadã prisca traditione nõ faciũt. Egyptij vero alexandrie vicini: ⁊ thebaidis habitatores sabbato quidẽ collectas agũt: sed dominica sicut moris est sacramẽta percipiũt nã postq̃ fuerint epulati et cibis olbus adimpleti circa versperam oblatione facta cõicant. Rursus aũt in alexãdria quarta ⁊ sexta feria scripture legunt: easq doctores interpretãtur ⁊ oia fiunt preter solẽnẽ oblationis morem. Origenes eñi plurima in his diebus videtur edocuisse qui duz sapiẽs esset magister: ⁊ ↄsideraret quia impossibilitas mosaice legis ad literã esset infirma rationem pasche ad modum cõtemplationis euexit: vnũ pascha solũmodo verũ fieri; dicens: quod saluator celebrauit. Petrus aduersus cõtrarias potestates duz crucẽ susciperet: hoc tropheo vteretur cõtra diabolũ. In eadem alexãdria lectores ⁊ psalmi pronũtiatores indifferẽter faciunt sicut cathecumini siue iam christiani dũ oẽs ecclesie iaz fideles in his ordinibus haberi videantur. Ego quoq cognoui in thessalia consuetudinẽ aliam. Dum quidam clericus ante clericatũ legitime duxisset vxorẽ quia cuz ea mixtus fuisset abdicatus est: dũ in oriente cũcti spõtanea volũtatez nõ aliqua necessitate etiã epi semetipsos abstineant. Plurimi eñi eorũ etiam episcopatus tpe ex legitima vxore etiã filios habuerunt. Hoc quoq in thessalia seruare cognoui qm̃ apud eos in diebus pasche tm̃modo baptizantur. Quapropter plurimi sine baptismate moriũtur. In anthiochia vero syue altare nõ ad orientẽ ecclesie sed magis ad occidẽtem habẽt. In helladia hierosolymis ⁊ thessalia ad tps vespertinum oratiões similes nouatianis cõstãtinopolim degẽtibus agunt. In cesarea cappadocie ⁊ egypto die sabbati ⁊ dominico circa vesperã cũ lucernarius episcopi atq presbyteri scripturas interpretãtur. In alexãdria pñbyter nõ facit sermonem. Et hec res initiũ accepit ex quo arrius ecclesiã cõturbauit. Rome sabbata vniuersa ieiunant. In cesarea cappadocie eos q̃ post baptisma delinquũt a cõmunione suspendunt sicuti nouatiani: ⁊ macedoniani in hellespõto faciũt ⁊ in asia. Quatuordecimãni nouatiani circa frigiam binubos nõ recipiũt. Constantinopolim vero neq aperte recipiũt neq palam remouere noscũtur. In occidẽtalib⁹ vero partibus aperte recipiunt.

¶ Sozomeus. Capitulũ.xxxix.

Ontani siquidem quos frigas nominant peregrinã quandam adinuentio introducentes secundũ eam pascha celebrãt. Culpant enim eos qui cursum lune requirunt ⁊ dicunt solares tantũmodo circulos sequẽdos ⁊ mẽses quidem singulos esse dierũ.xxx. diffiniũt ⁊ inchoare primũ ab equinoctio vernali quod est secundũ romanos.viij. Kaleñ. aprilis. Tũc inquit duo luminaria facta sunt quibus tpa ⁊ anni manifestant. Et hoc indicari eo q luna p octo annos cuz sole cõcurrat et ambo idẽ nouũ habeant mẽsez eo q octo annorũ cursus lune cõpleant ⁊ tanq̃ principiũ fit primi mẽsis reputãt predictã diẽ in scripturis quartãdecimã ⁊ hãc esse dicũt.viij. Kal. aprilis scdz quẽ semp celebrãt pascha. Si cõtingit etiã cõcurrere resurrectionis .i. dominicũ diẽ aliodn dñica supueniẽte celebrãt. Scriptũ est eñi inquit a quarta decima vsq ad vicesimã primã esse celebrãdã. ¶ Sozomen⁹. ¶ Apud romanos in vnoquoq anno semel psallẽt alleluya p'lo die pasche ita vt romãi velut hũc p iuramẽto habeãt vt hũc hymnũ audire

mereātur. In qua ecclesia neq; eps neq; alter quisq; corā populo docet. Apd alexandrinos hoc opinabile est qr dum legūtur euāgelia non surgit eps: quod apud alios nusq; fieri noui vbi solus archydiaconus hanc lectionem legit. In alijs locis dyaconi. In multis vo ecclesijs sacerdotes soli Constantinopolim prima die resurrectionis dominice pontifex.

¶Socrates. ¶Capitulū.xl. B.

Rouenerūt em etiā apud arrianos diuisiões propter hmōi cām: singule vez eorū cōtētiões ad ineptos eos pduxere sermões. Cū em i eorū ecclia credatur deus pr esse filij vo ubi ex hoc apud eos questio pcessit si possibile sit vt etiā anteq; existeret fili⁹ pater vocari potuisset qm dei vbū nō ex patre naturaliter sed ex nōe xistētibus substitisse credebāt. Circa primū itaq; capitulū errātes rite de puro noie in certamē illicitū irruerūt Dorotheus etem ab anthiochia euocatus ab eis dicebat non posse patrem esse neq; vocari filio nō subsistēte. porro marin⁹ quē a trachia añ dorotheū vocauerāt occasionē inueniēs opportunā dorotheo eni erat aduersari⁹ respōdit smonē de hac questione cōtrariū. Et propterea sunt inter eos facte diuisiones. Diuisiq; pter hoc verbū seorsum singuli solēnia celebrabāt. Alij em sequebāt dorotheū. Alij vero marinū dicētes quippe patrē semper esse patrē etiā filio non extante. Uocabant em isti psatyriani eo qd quidā theoristi⁹ syrus genere psatyra.i.duplicia vendēs hāc ppositionē valde defenderet. Hos quoq; secutus est selētias gothorum eps: sed isti quoq; paulopost separati sunt cū marinus cum agapio discordiam habuisset qm ipse epm fecerat ephesi. Uerū isti non pter religionē sed pter presulatū inimicitias inter se bellaq; gesserūt. Gothi nāq; defendebāt agapiū. Quāobrē plurimi clericorū eoz vanam gloriā fugiētes ad fidē consubstantialitatis vtiliter accesserūt. Arriani siqdem.xxxv.annis diuisi inter alterutros. postea sub imperio theodosij iunioris cōsulatu pleniter adhesere psathirinorum recedentes vniti sunt veluti lege decernentes nunq; capitulū propter qd diuisi fuerāt memorare. Sed hoc cōstātinopolim gestū est. Uerū in alijs ciuitatib⁹ sub diuisione māserūt. Nā et ipse eunomius dudū ab eudoxio qui cū cizici ordinauit epm segregatus est occasiōe percepta eo qr eciū doctorē eius expulsum suscipere noluisset. Reliq vo ab eo p schismata diuersa partiti sunt. Pri⁹ itaq; theofroni⁹ quidā capadox eunomio versare cōtentiones edoctus et aliquid de aristotelis cathegorijs et periarmenias intelligens fecit libros quos de exercitio mētis attitulauit. Is ergo cū effodisset pscutores suos tanq; recedēs ab eis expulsus est et seorsum colligens sui nois heresim dereliquit. In cōstantinopolim vero quidam euthicus ex tepidissima questione ab eunominianis diuisus hactenus collectas seorsū facit: vocāturq; hoz alij eunomio theos romani. Alij vero eunomios theuticiani: verunth isti baptisma corruperunt. Nō em in trinitate sed in xpi morte baptizant. ¶Capitulum.xlj.

Acta est igitur quodam tempore etiā inter macedonianos diuisio cū eutropius presbyter seorsū colligeret et nequaq; cicarterius consentiret: fuerunt forsitan et alie diuisiones heresū sed ego tanq; cōstantinopolitanus atq; nutritus q mihi clariora visa sunt ea narrare curaui.

¶Sozomenus. ¶Capitulū.xlij.

Aliquidem tempestate dicunt egypti fluuium circa primum ascensuz aque post terguz recessisse. Quo facto egyptij seuiebant eo qr nō sinerentur flumini sacrificia solennia celebrare. Iudex autem seditionem perspiciens concitari nuntiauit imperatori. Uerum imperator melius iudicauit diuine fidei feruiendum q pocula nili et preponere sacrilegia pietati. Nūq; inquit currat ille fluuius si magicis artib⁹ et fluxu sanguinis vnde polluende sunt sacri paradisi. Hoc acto post paululum ita vberrime nilus effusus est vt etiam altius q so

lebat fluctus spargeret. Cūq; solitas cō-plesset mēsuras ⁊ adhuc ī culmē extolleretur: in terrorem nimiū egyptij fuit redacti metuētes ne ⁊ alexādriā ⁊ libye partes forte destrueret. Tunc em̄ fert paganos alexādrinos in theatro clamasse: quia velut senex et delirus euanuisset nilus. Quāobrē plurimi egyptio℞ derogantes paterne religioni ad christianitatis iura conuersi sunt.

¶ Capitulum.xliij.

Eo siquidem tempore dicitur delatū ꝯstantinopolim Joannis baptiste caput quod herodiadis petitu ab herode tetrarcha: fertur em̄ inuentū caput a monachis macedoniani qui primū quidē hierosolymis habitabāt postea ꝟo ciliciā migrauerūt. Cū enim ante hoc imperiū mardonius maior domus imꝑialis nūtiasset hoc imperatori ꝑcepit volēs caput sacrū ꝯstantinopolim deportari. Qua iussione directi ⁊ imponētes vehiculo deportabant. Cūq; venissent ad locū qui vocat̄ panticiū: est enim circa calcedoniā nequaq̄ poterat trahi vehiculum: licet multis plagis burdones affligerent̄. Et cū hoc inopinabile videretur vniuersis/⁊ ipsi simul imꝑatori sacrū hoc caput recōdiderunt in vico appellato ꝯsilai. Erat enim possessio ipsa mardonij. Illo siquidē tēpore aut ipō ꝓpheta monēte in hūc locū vsq; perductū est. Cūq; postea theodosius imperator has baptiste reliquias voluisset auferre: solā referūt extitisse matronam virginē sacrā que eius custodiā capitis exhibebat. Cui dū sepius imꝑator violēter s; cū lachrymis supplicaret vt eū permitteret sua vota cōplere: hec putās quod sicut tēpe valentis etiā tūc nō pateret̄ vlterius baptista portari/cessit. At imꝑator amplectēs sua purpura thecā in qua caput baptiste iacebat: eāq; portās venit: ⁊ ante ciuitatē cōstātinopolitanā recondidit in septimo miliario: ibiq; magnā ⁊ pulcherrimā deo edificauit ecclesiā: crebroq; deprecatus est matronam: promisitq; dona gratissima si recōciliari vellet nec passa est. Erat em̄ macedonia heresi violata: s; ꝑditer vincēti⁹ ꝯsectator eius qui ꝓphete sepulchrū equaliter obseruabat cōuersus fuisset ⁊ catholice cōicasset ecclesie. Ferūt em̄ quod ꝯurationē habeāt macedoniani nunq̄ se a sua secta recedere: ve℞ is presbyter dū ageret de migratione sacri capitis: apō se diffiniuit quod si sequeret̄ baptista imperatorē: ⁊ ipse cōicaret ei: quo facto conuersus est.

¶ Theodoricus.

¶ Capitulum.xliiij.

Egitur in anthiochia meletijmaximi successionem flauianus accepit q̄ cū diodoro plurima ꝓ ouib⁹ certamina passus est. Uoluerat enim paulinus ecclesie suscipere presulatū: sed pōtificum restitit chorus, dicens nō oportere eū qui ꝯcilium non receperat post illi⁹ mortem in eius sede consistere: sed eum potius qui plurimis laborib⁹ effugerat: et pro ouium cura pericula sustinuerat. Hoc factum romanos ⁊ egyptios fecit infestos aduersus orientales. Sed neq; morte paulini inimicitie sunt destructe. Nam et post illum cum euagrius eius percepisset sedem persliterunt flauiano vehementer infensi licet euagrius preter ecclesiasticam regulam fuerit ordinatus. Solus enim paulinus eum instituerat: plurimas regulas preuaricatus ecclesiasticas. Non enim precipiunt vt pro se quilibet ordinare posset sed conuocare vniuersos prouincie sacerdotes ⁊ preter tres pontifices ordinationem fieri penitus interdicunt. Ueruntamen nihil horum respicientes euagrij sunt amplexi communionem et aduersus flauianum auditus principis commouerunt. Qui frequenter impulsus deduxit eum ad vrbem constantinopolim et rome proficisci precepit. Porro flauianus excusatione hyemis promissionē factam: quia tempore opportuno pergeret romā/tunc est reuersus ad propria. Cuincq; romani pontifices non solum mirabilis damasus sed etiam post eum siricī⁹ ⁊ anastasius imꝑeratori vehementer insisterent dicentes: quia tyrannos quidem ꝓprios debellarent, Quų vero christi reis:

flecrent legibus eos sineret ipunitos: rursus enim euocās rome pficisci cogebat. Tunc flauianus sapientissimus digna fiducia vsus ait. Siquidē fidē meā o imperator quasi nō rectā accusant quidā: aut vitā dicūt sacerdotio nō esse dignā etiā ipsos accusatores hēe iudices nō refutor eorūq sniam gratāter excipio. Si vo de sede ⁊ psulatu ptēdūt: nec litigo nec hec volētib habere resulto: sed abscedor me ab epatu suspēdo. Da igit anthiochenā sedē cuicūq volueris imperator. Hācieius fortitudinē sapientiāq mirat pnceps redire ad patriā ⁊ cōmissam sibi regere pcepit ecclesiā. Post aliquātū epus rome veniēs imperator easdē ab epis patiebat querelas quasi flauiani tyrānidē subdere noluisset. At ille spēm tyrannidis eos fari pcepit dicēs se esse flauianū. Illis vero dicentibus qr nō possent cū imperatore cōtendere: monuit vt de cetero ecclie cōcordiā haberēt deponerētq certamen: ⁊ stultas ptentiones extinguerēt Paulin inquit olim est mortuus. Euagrius pre gales ordinatus. Orietales aūt ecclesie psulatū flauiano deferētes ⁊ asia pōtus ⁊ trachia: eius cōioni piuncte sunt. Ois illyricus illū nomit per orientē epis presidere. His flexi monitionib hesperie sacerdotes soluturos se inimicitias pmiserunt: ⁊ legatos mittēdos ab eo suscipere. Hoc agnoscens sacratissimus flauianus misit rome quosdā laude dignos epos: ⁊ anthiochenos psbyteros atq dyaconos: quib pērat acatius berie in omni terra pelagoq cantatus. Is cū alijs rome veniens longāq sanās edū passionē: post decē ⁊ septē annos ecclesijs restituit pacem. Qđ agnoscētes egyptij inimicitias extinguētes pcordiā sūt amplexi. Tunc igit ecclesie romane innocentius successor anastasij psidebat vir prudētia ⁊ intellectu decenter ornatus alexādrine vero theophilus. ¶Socrates.

¶Capitulum.xlv.

Res itaq publica eo tēpore p hmōi causa turbabatur in occidentis partibus. Grammaticus quidē noie eugenius literarum latinarum doctor relinquēs scholas suas i palatio militabat. Eratq imperatoris antigraphe ⁊ pp̄ter eloquētiā a multis honorabat. Tūc ergo vt ferēt nō mediocrēt cogitās cooperatorē assumpsit arbogastū de nobilib gallijs ortū: militaris ordinis ducem virū seuū ⁊ necib pparatū. Quo facto declinauit ad tyrannidē. Igit vterq p imperatorē valētinianū necē machinabant cubicularios corrūpentes eunuchos. At illi dormientē suffocarunt. Hec eugenius repente cognoscēs impio potitur hesperie. Agebatq qđ tyranno poterat puenire. Hec audiēs theodosius imperator: rursus sollicitudinis ob strictus secūda certamina post maximū preparabat. Congregāsq militarē virtutem ⁊ honoriū filium designās imperatore cōsulatu suo ⁊ habundantij decimo die ianuarij mensis denuo ad partes hesperias magno studio festinabat. ¶Sozomenus. ¶Interea euentum belli considerans misit ad thebaidā ad ioannem monachū tunc pscientia clarum. Ad quē destinauit eutropium eunuchū sibimet fidelissimū vt aut cū si vellet venire deduceret: aut nolentē de euētu belli requireret. At ille ioānem quidē deducere nō pualuit: sed mādatum retulit ei qr bello vinceret ⁊ perimeret tyrannū: ⁊ post victoriam in italia moreretur. ¶Socrates. ¶Relictis ergo theodosij ambobus filijs in vrbe pstantinopolim cum pergeret cōtra eugenium bellaturus plurimi trans histrū barbari sunt secuti cū eo pugnaturi contra tyrannum. Paruoq tempore cū manu maxima venit ad gallias. Illicq enim preparabat bellum vbi iam multa milia habebat exercitus. ¶Theodoricus. ¶Cum igitur in quodam monte oratorium inuenisset ibi nocte domino supplicabat ⁊ circa galli cantum sopore cōpressus: vidit in somnis quasi iaceret in campo et astarent ei duo quidam viri in vestibus albis ⁊ equis candidissimis residentes eumq iubentes habere fiduciam et diluculo armare milites ad victoriam. Dicebantq se psolatio destinatos. Quorum alter ioannes euangelista. alter se philippum dicebat apostolum. Hac visione cōperta nequāq

quaquã ab oratione cessauit: sed lachrymas vberiores effudit. Que visio et alicui militi reuelata est: per diuersos peruenit ad principẽ. At ille. Nõ ꝓpter me inquit hec iste vidit: sed ne quis crederet quia finxi quod ego vidi. Ideoqꝫ etiã isti monstratum est: nã primo mihi hoc dominus cõmunis ostendit. ❡ Socrates. Fuit ergo congressio circa fluuium ẽ vocabulo frigidum. Igitur in parte qua romani cõtra romanos cõfligebant bella erãt equalia. Unde vero barbari auxiliatores impatoris/pars eugenij potior esse videbatur. Imperator aũt vidẽs barbaros deperire in maxima veniẽs estuatione ꝓstrauit semetipsũ in terra/adiutorem inuocãs deũ: ⁊ petitione frustrat⁹ nõ est. Quidã em̃ bacuri⁹ magister militum eius repente sic confortatus est vt cum primis ducibus cõcurreret ad eam partem qua barbari premebantur. Quo facto dirupit acies: ⁊ in fugaꝫ mox vertit inimicos: fitqꝫ denuo ea hora miraculũ: ventus em̃ vehemẽtissimus inspirans: emissa iacula ab eugenij partibus cõtra eos denuo reuocabat/⁊ a partibus imperatoris ad hostes cũ magna fortitudine deferebat: tantũ valuit imperatoris orõ. Hoc itaqꝫ modo dimicatione cõsumpta tyrãn⁹ currẽs ad pedes impatoris exorabat ꝓmereri salutẽ. Qui circa pedes ei⁹ a militibus capite sectus est. Hec gesta sunt septimadecima die septẽbris mẽsis consulatu archadij tertio ⁊ honorij ſcd̃o. Arbogastis aũt tantorũ causa malorum post duos congressionis dies fuga lapsus dũ cognouisset: qꝛ viuere nõ posset ꝓprio gladio se pemit. ❡ Sozomen⁹.

❡ Capitulum.xlvi.

Ea siquidem tempestate plurimi inter cr̃os effugebant sicuti donatus curiahepi/de quo ꝓuinciales miracula multa testantur: maximũ tamẽ est qđ de dracho egestit. Is em̃ circa pontem in via publica iacens cibũ habebat oues/capras/equos/boues/⁊ omnes abripiens deuorabat. Ad quam bestiaꝫ donatus sine gladio sine quolibet iaculo veniens dum illa leuasset caput quasi voratura virũ tũc ille vexillũ crucis ante faciẽ eius digito dẽlignãs in aere in os eius expuit. Bestia vero sputum mox ore suo suscipiẽs expirauit. Quam sicut audiui octo paria boũ in vicinũ cãpum traxerũt. Et misso igne cõbusta est ne aerem fetore corrũperet. Huius itaqꝫ donati sepultura insignis est vbi oratoriũ ex eius nomine vocitat: habẽs fontem aquarum queꝫ ipse fertur orationibus inuenisse. Nã duꝫ etiã loc⁹ inaquosus ⁊ illic ex itinere aliqñ venisset aiunt: quia fatigatis qui cũ eo erãt orasset et mox aque inundatio prorupisset: ⁊ ex illo hactenus permaneret.

❡ Capitulum.xlvii.

Eo tempore tomitanam ⁊ schitie ecclesiam theotimus gubernabat vir in philosophia nutrit⁹: cuius virtutem diligẽtes barbari trãs histrũ habitãtes deũ romanorum esse predicabãt. Diuinarũ ĩ eo quippe rerũ experimenta sepius perceperũt. Nam cũ aliquo tepore iter faceret illi⁹ terre barbari occurrerũt ei. Et dũ q̃ erãt circa eũ terrore turbarentur/quasi conti nuo morituri: ex quo descendens orauit. Porro barbari neqꝫ eũ neqꝫ sequaces ei⁹ nec equos de q̃bus descenderant videntes pertrãsierunt. Dũ igitur crebro trãseũtes scithas naturaliter feroces epulis muneribusqꝫ mansuefaceret quidã barbarus arbitratus eũ esse locupletem cepit insidiari: ⁊ vt eum caperet alligaret et traheret. Cum hoc iaꝫ preparasset ⁊ dexteram ad hoc haberet ⁊ eũ iactu laquearet: manus in aere mox ligata ⁊ barbar⁹ ille inuisibilib⁹ vinculis est obstrictus. Tũc aliis pro eo rogãtibus supplicauit deo theothimus vt barbarus solueret.

❡ Capitulum.xlviii.

Eo quoqꝫ tempore fuit epyphanius cyprıorum episcopus ad cuius sepulchrũ hactenus demones expellũtur. Is enim dum substãtiam pro priam necessitateꝫ sustinẽtibus erogasset/⁊ multis quoqꝫ offerentibus ei pecu

nias manu largissima dispensaret: contigit vt pecuniis deficientibus economus ecclesie murmuraret. Quo facto assistēs quidā in domo qua manebat economus sacculum multarum pecuniarum dedit: z ita disparuit: vt nec q̄ dedit nec q̄ misit agnosceret. Qd factū oēs diuinū eē iudicauerūt. Aliud quoq3 ei⁹ libet referre miraculum. Quidā pauperes studētes epyphanium arte deludere: vt eis aliq̄d daret: dū iter ageret vn⁹ eorū supinū se prostrauit i terra: alter stabat quasi mortuū deflens nec habens vnde eū sepelire potuisset. Epyphani⁹ aūt superueniēs orauit vt sub quiete dormiret. Et sepulture necessaria pbuit simulq3 cōsolat⁹ est flētē dicēs. Quiesce fili a lachrymis. Nō ei fletu resuscitari poterit. Est eīn ineuitabile quod euenit. Cumq3 discessisset epyphanius cepit ille pulsare sociū vt resurgeret. Et cū hoc semel z secūdo fecisset dicens surge hodie de tuis laboribus epulemur: z ille penit⁹ nō sentiret: cognoscēs vere mortuū cucurrit ad epyphaniū flēs z petens vt eius sociū suscitaret. At ille consolat⁹ est ne ferret grauiter quod euenerat. Nō tamē defunctū denuo suscitauit. Hoc eīn credo proinde gestum: vt nō dei ministri facile deludant. Eo tēpore fuit eas z zeno i palestine gaza phantes. Et vir eas fertur dum pulcherimaz duxisset vxorem ter cū ipsa solū cōcubuisse z tres filios genuisse/ postea vitā monachicam apprime esse sectatū. zeno autem episcopus vsq3 ad annorum centum habens etatē nunq̄ solennibus minor fuit aut quieuit officijs.

¶ Capitulum. xlix.

Non solum hanc religionē hec tunc nobilitabant sz etiā abacuch z michee pphetarum corpora sicut audiui hoc tpe sunt ostensa reuelatiōe diuina/ dū zebennius tūc eleutheropolitanā gubernaret ecclesiam in vico qd pri⁹ vocabat cella: in berethasia pdio qd distat ab vrbe quasi stadia decē. Circa hūc locū sepultura michee fuit quā nescientes qd dicerēt puinciales o fidelem memoriā vocitabant.

¶ Capitulum. l.

Igitur theodosius imperator post laborē publicum corpore fatigatus et sperans se ea egritudine non moriturum potius de republica cogitabat considerans que solent hoībus puenire imperatore moriēte. Filium itaq3 honorium de cōstātinopoli velociter euocauit ordinare volens partes hesperias. Cūq3 filius mediolanum venisset ex egritudine releuatus circum de victoria celebrabat z ante prādiū quidē spectaculū quasi sanus exhibuit. Post prandium repente pregrauatus ad spectaculum venire nō potuit filium tamen ludis adesse precepit. Superueniēte vero nocte defunctus est cōsulatu olibrij z pbini septimadecima die ianuarij mēsis anno primo ducentesime nonagesime quarte olimpiadis. Uixit autem imperator theodosi⁹ annos sexaginta ex quib⁹ sedecim imperauit.

¶ Explicit liber nonus.

¶ Incipiūt tituli libri. x.

i De successione arcadij z honorij.
ij Quomodo honorius ludum gladiatorum remouerit.
iij De morte nectarij cōstantinopolim ex ordinatōe actibusq3 ioannis.
iiij Quomodo eutropi⁹ ppositus imperatoris fuerit interemptus.
v De cōuersiōe clericoꝝ p ioānē.
vi De gaina magistro militū eiusq3 rebellione.
vii De questione inter egyptios monachos exorta vtrum de⁹ corporeus sit an incorporeus.
viij Quomō hymni nocturni a ioanne sunt incepti.
ix Qr episcopo ignacio angelorum deum laudātiū visio sit ostensa.
x De inimicis ioannis.
xi Quomodo epyphanius cipri⁹ ioanni fuerit inimicus.
xij Quomodo ioānes habuerit epyphaniū inimicum.
xiij Cur augusta grau⁹ z per quos ioanni facta sit inimica z quomō exilio deportatus.

xiiij Quomodo seuerus et denuo a calsiniatoribus impetitus.
xv Qualiter Joānes tractauit augustam.
xvj De insidijs que Joanni fiebant.
xvij De secūda depositione Joānis et de facto schismate ꝓpter eum.
xviij De exilio et morte Joannis.
xix Quō illiric⁹ et occides ꝓpter ioā nē ab orietalib⁹ se suspēdit epis.
xx De ordinatione arsatij ɔstātino politani et ei⁹ odio ꝓpter ioānē.
xxj De eutropio lectore ꝑ Joānem tento.
xxij De morte arsatij et ordinatione pontificis attici.
xxiij De successione diuersorum patriarcharum.
xxiiij De cōcussionibus quas barbari reipublice faciebant.
xxv Quō alexāder antiochen⁹ epūs discordantem populum ad vnitatem reuocauit ecclesie.
xxvj Quō corpus Joānis cōstantinopolim fuerit reuocatum.
xxvij De laudib⁹ theodosij minoris.
xxviij De miraculis cōtra psas gestis.
xxix De successione pontificum.
xxx De ṽtutib⁹ abde apō psas epi.
xxxj De hormisda apud persas nobilissimo confessore.
xxxij De sainna apud psas cōfessore.
xxxiij De Beniamin persico dyacono eiusqꝫ martyrio.
xxxiiij De theodoro anthiocheno et de theodoro mōpsuesceno pōtifice.
xxxv De fine imperatoris archadij.

Incipit liber decimus.
Socrates.
Capitulum primum.

Efuncto igiť theodosio in eius imperio filij successerunt archadius in oriente: honorius autem in occidente. Hoc tempore in romana damasus presidebat ecclesia: in alexandria theophilus: hierosolymis Joānes: flauianus anthiochenam tenebat sedem cōstātinopolitanā nectarius. Igitur circa octauam diē nouēbris mēsis codē consulatu: corpus theodosij delatū: cū solēni honore ab archadio filio et sepulture cōtraditur. Post paucos vero dies: idest vicesimaseptima eiusdem mensis etiā exercitus qui cū imperatore theodosio fuerat cōtra tyrānū reuersus est. Et dū imperator archadius secundū cōsuetudinē ad portas occurrisset exercitui remeanti: tūc milites rufinum prefectū imperatoris peremerūt. Erat enim suspectus quasi tyrannidē posset assumere. Dicebatur autē q̄ hunnos ipse in romanorū prouincias euocasset: qui tunc armeniā et ptes oriētis valde vastabāt.

Theodoricus.
Capitulum secundum.

Onorius itaqꝫ suscipiēs occidētis iperiū: ludū gladiatorū q̄ dudū rome celebrabant huiusmodi causa remouit. Quidā tilemachius cōuersatione monachica pro hac causa ab oriēte venit ad romā. Dūqꝫ nephandū illud spectaculum ageretur: et ipse intrauit in stadium. Et descendēs nitebatur pugnātes aduersum se gladijs separare. Cūqꝫ spectatores aduersus eum seuirent et in effusione sanguinis grassarentur: prouisorem pacis lapidibus occiderunt: hoc agnoscēs mirabilis imperator illū q̄dē inter victores martyres numerauit: nephādū vero spectaculū potius abscidit.

Socrates. Capitulū.iij.

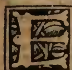

Auco tēpore transeunte etiā nectarius cōstātinopolitan⁹ episcopus defunctus est consulatu cesarij et attici septima et vicessima die septembris mensis. Mox ergo studia generantur in episcopatum aliis alium ordinare cupientibus. Nouissime vero placuit vt ab anthiochia Joannes euocaretur ecclesie presbyter. Erat em̄ doctrine fama mirabilis. Intra paucū ergo tp̄s cōi decreto olm cleri corū et laicorū impator arcadius euocauitcū et ꝓpter dignitatē ordinis cū adesse sentientē impiali iussione plurimi epi etiā

theophilus venit alexandrinus q̇ stude
bat quidem Joāni detrahere ⁊ isidorū
suū presbyterū ordinare. Diligebat eñ
eū qm̄ aliqñ B sustinuerat ꝓ eo tale
periculū. Cū imperator theodosius ad=
uersus maximū tyrānū decertaret theo=
philus ꝑ isidorū exenia misit impatori
et duplices misit epistolas mandans vt
alias epistolas nō vincēti daret. Porro
victori ⁊ munera/⁊ alias porrigeret lite
ras. Has dū isidorus portasset rome ve
niēs victoriā sustinebat sȝ nō diu latuit.
Quidā eñ lector rapiēs epistolas demō
strauit imperatori. Quāobrem isidorus
terrore cōprehēsus in alexādria fugit ce
lare volēs qđ fuerat ei mādatū. Ob quā
cām isidorū theophilus diligebat. Uerū
palatij iudices preposuere Joānē. Cūq̧
multi theophilum accusarēt libellos ad
eū ꝓ diuersis causis p̄ntibus ep̄is obtu=
lerūt. Tūc ꝑpositus palatij eutropi⁹ no=
mine sumēs accusationes scriptas ostē=
dit theophilo dicēs: aut ordina Joānē/
aut accusationes veniāt ad examen. Hic
perterrit⁹ theophilus Joānē ordinauit
ep̄m. Qui suscepit episcopatū sextadeci
ma die februarij mēsis cōsulatu honorij
imperatoris ⁊ euthiciani prefecti. Or ve
ro Joānes vir fuit omni= C no ꝑcla=
rus ex libris quos reliq̇t cognoscit. Cu=
ius vitā/genus/conuersationē ⁊ quēad=
modū sit deposit⁹ ⁊ morte posterius ho=
noratur exponam. Joānes itaq̧ fuit an=
thiochenus filius secūde ⁊ anthuse no=
biliū ꝑsonarū/discipulus sophiste liba=
nij et auditor andragachij phi. Cumq̧
se ad aduocationē prepararet: cōsiderās
molestias litigātiū: iniustūq̧ vite ꝓposi
tū potius elegit quietē. Et hoc fecit enim
latus euagriū: qm̄ ⁊ ipse q̇dū ijsdē studijs
esset vsus: quietā magis secutus est vitā.
Mox ḡ mutato schemate pariter ⁊ lectiu
diuinis lectionibus incūbebat ⁊ frequē
tius ad sanctā concurrebat ecclesiā. Hec
agēs persuasit etiā theodoro ⁊ maximo
qui fuerant condiscipuli eius apud so=
phistam libaniū: vt pōposam relinque=
rent vitam ⁊ simplicē sequerētur. Quo=
rū theodorus postea episcopus mōsue=
scene ordinatur ecclesie: maximus autē
seleucie isaurie. Tūc itaq̧ isti fiunt disci

puli in lectione diuina diodori atq̧ car=
terij q̇ eo tempore sacris monasterijs ꝑ=
sidebant. Sed diodorus postea tharsi or
dinatur episcopus multos conscripsit li
bros sacras ad literas intuens scriptu=
ras. Porro Joānem degētem cū basilio
tūc a meletio facto dyacono: ⁊ postea ce
sarie cappadocie presulē cōstituto: zeno
episcopus hierosolymis euertēs lectorē
in ecclesia antiochena ꝯstituit. In quo
adhuc in officio positus librū edidit cō=
tra iudeos. Post paucū vero tēpus etiā
dyaconatū a meletio promerēs de sacer
dotio aliū fecit librum aliosq̧ plurimos
explanauit. Postea vero meletio in con
stantinopolitana vrbe defuncto recedēs
Joānes a meletianis ⁊ neq̧ paulino cō=
municās trib⁹ annis cōtinue sub quiete
degebat. Postea vero paulino moriente
ab euagrio eius successore presbyter or=
dinatur. Ante episcopatum D itaq̧
hoc modo cōuersatus est. Fuit enim vt
aiunt propter zelum castitatis seuerior/
et amplius q̄ꝫ habebat a iuuentute sua
furori magis q̄ꝫ reuerentie se prebebat/
⁊ propter vite rectitudinē incautius pro=
spicere de futuris. Propter simplicitatē
vero oris libertate profusus apud collo
quentes non mediocriter vtebat̄. Docē=
do precipuus erat vtilis ad corrigendos
audiētiū mores/in confabulatione vero
arrogās a nesciētibus putabatur. Cum
ergo talis morib⁹ esset episcopatu susce
pto: maiori fastu q̄ꝫ debuerat vtebat̄ cle
ricorū suorū corrigere vitā volens. Mox
igitur in ep̄o initio cū clericis asper vide
retur ecclesie: erat plurimis odiosus ⁊ ve
luti furiosū vniuersi declinabūt. Cōpel
lebat eñ eū vt velut oēs offenderet sera
pio dyaconus eius q̇ aliquādo presenti=
bus clericis hunc ꝓtulit magna voce ser
monē. Nūq̄ꝫ poteris o episcope hos cor=
rigere: nisi vno baculo ꝑcusseris vniuer=
sos. Quo dicto maiora cōtra eū odia cō=
citata sunt. Nō post multū vero tempus
plurimos clericorum ꝓ diuersis exemit
causis. At illi cōspirātes aduersus eum
etiā derogationibus apud populos vte=
bātur quorū rerū faciebat maximā fidē
eo q̇ nec vllū secum comedere pateretur
nec ipse ad aliū inuitatus accederet. Di

cunt enim quidā ppterea:noluisse eū cū quocūqʒ comedere eo q turpiter māducaret escasqʒ pciperet. Alij vero pter excellētē cibor cōtinētiā:hoc eū facere predicabāt. ¶ Sozomenus. ¶ Ego tñ quodā viro veraci referēte audiui:qꝛ ppter abstinētiā capite z stomacho sepe dolebat:z ideo prādiorum epulas euitabat. ¶ Socrates. E ¶ Porro populus ppter sermones quos in ecclesia faciebat diligebat eū paruipēdēs accusator voces. Quales vero sunt eius libri non oportet nūc dici qm̄ legētib⁹ poterūt iudicari. Igit dū non clero tātūmodo esset infensus:machinationes contra eū non oino valuerunt. Dū vero etiā plurimos pcerū obiurgare cepisset: tūc inuidia cōtra eū maior accensa est. Et quidē plurima dicebant:multa quoqʒ faciebat audientibus fidem. ¶ Cap.iiij. A

Jus derogationi bus dedit augmētū omēlia ɔtra eutropiū tūc plata. Eutropi⁹ eñ ennuch⁹ prepositus imperatoris:z habēs cōsulis dignitatē volens in quibusdā refugiētibus ad ecclesiā vindicare studuit ab imperatorib⁹ legē poni iubētem vt nullus ad ecclesias cōfugeret. Imo qui dudū refugerēt traherent. Sʒ dei secutū est repēte iudiciū. Erat ergo proposita lex. Post paucos vero dies cū ipse eutropius offendisset imperatorē: inter refugas erat apud ecclesiā. Episcopus viro eutropio sub altare iacēte nimioqʒ repercusso timore residēs sup ambonē vbi solebat pri⁹ facere cōsuete sermonē omeliā increpatoriā fecit aduersus eu. Unde magis plurimos offendebat eo q homine in felicitate posito nō solū miseratus nō est sed etiā nec obiurgare desisteret. Igitur eutropij tūc cōsulatus dignitatē habentis ppter quedam vitia caput impator iussit auferri/z ex ordine cōsulū ei⁹ nomē penitus abrogari. Quā brem theodori solummodo q cum eo consul fuit nomen ascriptum est. Pro diuersis igitur causis multos sepius fiducialiter obiurgabat et plurimis erat odiosus. Unde theophil⁹ alexādrine ciuitatis episcopus mox post ordinationē causas eius directiōis inquisiuit z quibusdā presentib⁹ de eo latēter obloquebatur. Multis etiam lōge positis scribebat. Cōtristabat etiā nō solū pro fiducia Joānis:sed qꝛ etiam nō isidor presbyterum suū epm̄ cōstātinopoleos: ordinare nō valuit. ¶ Theodoricus. ¶ Sacerdotibus igitur Joānes eps̄ supplicabat vt secūdū ecclesiasticas viuerēt sanctiones quas quicūqʒ preuaricari psumeret/eos ad pncipē phibebat accedere. Dicebat enim qꝛ nec deberēt frui honore sacerdotij:qui eorū vitā cōtēnerent imitari. Nō solū eñ puidentiā vrbis cōstantinopoleos habebat:sed etiaʒ totius trachie q sex prīncipiis est diuisa:z q vndeciʒ administrationibus dispensatur. His legib⁹ ornabat etiam pōticaʒ regionē q totidē iudicibus gubernari dignoscitur. Cūqʒ cognouisset in fenice adhuc demonibus sacrificia ministrari:electos monachos z imperialib⁹ sanctionibus coarmatos aduersus cultores destinauit idolorum: dans pecunias tēplorū destructionibus erogādas:nō ex erario publico: sʒ quas a fidelissimis mulieribus oblatas sponte percipiebat. ¶ Capi.v.

Jdens igitur etiaʒ populū celticorum arrianis retibus laqueatū z cogitans de eorum capienda salute consilium huiusmodi venationis inuenit. Eiusdem nāqʒ lingue presbyteros: dyaconos/atqʒ lectores fecit:z vnaʒ eis ecclesiam dedit. Qua occasione multos eorū cepit ꝑdū z ipse freqūēter illic iret:z per interpretem celti cū diuinas lectiones exponeret. Hec ergo intra ciuitatē crebro faciēs plurimos eius gētis arrianorum ad apostolica dogmata reuocauit. Apud scythas aūt quidam erant de siderium salutis habētes:quo nō poterāt peruenire. Quod Joānes agnoscēs quesiuit viros apostolico zelo feruētes: eosqʒ direxit z desiderātibus salutis gratiā ministrauit. Ego aūt etiā literas ei⁹ legi ad leontiū ancyre presulem quibus indicauit scytas fuisse conuersos in nōstra prouincia z cognoscēs in quibusdā

vicinis marchionis creuisse languores: scripsit eius loci pastoribus vt eos pellerẽt. Insuper etiã principis pro hac causa proferri petiũt sanctionem.

¶ Capitulum. vi.

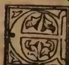

Gainas quidã genere celticus: cõcilio barbar⁹ studio tyrãnico vehemẽter elat⁹: eo tpe cũ esset magister militum multos sue gẽtis multos etiã romanorũ sub suo magisterio habẽs terrorẽ plurimis: etiã ipsi principi meditatiõe tyrannidis inferebat. Eratq; arrianus. Is ergo rogauit imperatorẽ vt intra ciuitatẽ ei vnã daret ecclesiã. At ille cũ se placare promisit. Tũc euocãs Joãnẽ eiq; potẽtiã illi⁹ meditatãq; tyrãnidem dicẽs petebat vt data ecclesia eius refrenaret intẽtionẽ. At ille virtute fortissim⁹ noli inqt o imperator hec promittere neq; sanctũ canibus dare. Nõ eñ possum eos qui deo benedicentes expellere ꝛ sanctũ tẽplũ blasphemãtibus iniuste ꝯtradere. Neq; hũc barbarũ metuas imperator sed ambos nos iube vocari ꝛ sub silẽtio inter nos q̃ dicuntur audi. Ego nãq; linguã illius sic frenabo vt nõ ꝑsumat petere q̃ dari nõ expedit. Hoc audiẽs imperator gauisus est: ꝛ vtrũq; altera die vocauit. Tunc gainas petitionẽ suã poscebat dicẽs. Nõ lꝫ imperatori pietatẽ custodienti aliqd cõtra mãdata diuina ꝑsumere. Cũq; respõderet ille: qꝛ oratoriũ ipse habere deberet. Joãnes ait. Vbiq; tibi diuina dom⁹ aperta est vt null⁹ te vetat orare. At ille. Sꝫ ego inqt alterius secte sum: ꝛ cũ eis vnũ tẽplũ habere deposco. Multos eñ ꝓ romana republica labores assumpsi: ꝛ non debeo in mea petitione cõtẽni. Cui Joãnes. Plurima inquit ꝓmia ꝛ q̃ trãscẽdũt tua certamina ꝑcepisti. Magister militũ factus cõsulari toga insup exornat⁹. Et oportet te cõsiderare q̃s dudũ fueris: ꝛ qualis modo conspiciaris: ꝛ que prisca paupertas: ꝛ q̃ moderna substãtia. Quibus vestib⁹ vtebaris anteq̃ histrũ trãsisses ꝛ quibus nũc vteris. Cõsidera igitur: qꝛ pauci labores maxima tibi ꝓmia cõtulerunt: ꝛ circa honorantem te nõ sis ingratus. His sermonibus tãtus ille doctor obstruxit os gaine eumq; cõpulit vt taceret. ¶ Socrates. B

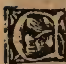
¶ Igitur dũ gainas adipisci desideraret imperiũ qui dudũ de sua fide apud beatam martyrẽ euphemiã in calcedonia imperatori archadio promisisset: diuersa consilia reuoluebat ꝛ in sua intẽtione instabat. Dũq; per diẽ nihil in vrbe ꝯstãtinopolitana agere potuisset machinatus est vt nocte barbaros mitteret qui placiũ ꝯcremarent. Tũc enim aperte monstratum est quomodo deus custodiat ciuitatẽ. Missis enim ab eo barbaris ad incendiũ atq; predas: angelorum turba apparuit armatorũ ingẽs corpus habentiũ. Illi vero putãtes esse milites abscesserũt. Cũq; hoc gaine fuisset nũtiatũ incredibile visuꝫ est. Nouerat eñ qꝛ cũctus exercitus per ciuitates fuerat cõstitut⁹. Quapropter denuo futura nocte alios destinauit. Cũq; idem ei renũtiatum fuisset denuo enim angeli eãdeꝫ visionẽ barbaris ostendebant. Nouissime ipse ingressus cũ multitudine miraculi sumpsit experimentuꝫ. Arbitratus reuera qꝛ per diem quidẽ lateret exercitus: nocte vero ꝓ eius custodia poneret. Et ita dũ intra vrbẽ nihil posset implere egressus ad trachiã apte hostilẽ monstrauit intentionem. ¶ Theodoricus. C

¶ Cũ igitur aliquãtum transisset tempus diu meditatã tyrãnidẽ gainas patefecit. Collecto nãq; exercitu per tracias vniuersas vastabat. Hoc cognoscẽtes ꝛ iudices ꝛ populi terrebãtur ꝛ neq; repugnare illi qlrbet presumebat: neq; apud eum legatione fungi dum asperitatem barbaricam formidarent. Tũc ergo tanq̃ metuentes relinquens imperator Joanni viro sanctissimo onus legationis imposuit. At ille neq; illius refutationis memor neq; inimicitiaruꝫ que hinc exorte videbant: alacriter est ꝓfectus ad thracias. At ille cognoscẽs legatum eiusq; fiduciaꝫ ꝓ pietate sic libenter assumptã occurrit ei lõgo itinere eiusq; dexteram suis oculis circumposuit. Insuper etiaꝫ suos filios sacra eius genua osculari precepit. Huius virtutis Joannes fuit vt etiam valde terribiles humi

pareſcogeret ⁊ timere. ¶ Socrates.
¶ Capitulum.vij.

Ea tempeſtate que- ſtio mota fuerat: vtrū deus corporeus eſſet ⁊ hois habe ret ſchema. An certe incor- porens ⁊ ſchemate humano olbus mo dis alienus. Ex queſtione contentiones ⁊ certamina plurima ſurrexerunt: aliis hoc affirmantibus aliud aliis maxi- me tamen ſimplices monachorū corpo- reum ⁊ humane forme deum eſſe indica bant. Plurimi vero reprobantes illos deū incorporeum eſſe dicebant et forma corporea eſſe ſegregatum. Cū q̄bus theo philus quoq; alexādrin⁹ ꝯſonabat eps: ita vt in eccl'ia corā pplo cōtra eos q̄ hu- mane forme deū aſſeuerant cōtēderet/⁊ deū incorporeū ſuo dogmate definiret. Hec agnoſcētes egyptiorum monachi: venerunt alexandriam/⁊ ſeditionē con- tra theophilum velut impiū excitarūt: ita vt eum occidere niterētur. Hoc ille cognoſcens cogitauit quemadmodū cui taret mortem. Quos ſub blādimento ſu ſcipiens hec eis locut⁹ eſt. Sic inq̄t vos video ſicut dei vultum. Hoc dicto mona chos a ſuo ipetu reuocauit. At illi. Si vere inquit dicis q: dei vult⁹ ſic eſt ſicut ⁊ noſter anathematiza libros origenis. Ex ipſis em̄ q̄dam aduerſant̄ opinioni nr̄e. Si em̄ hoc feceris q̄ impiorū ⁊ deo rebellium ſunt a nobis ſine dubio ſuſti nebis. Ego inq̄t theophilus q̄ vobis pla cēt facio: nolite in me ſeuire. Nā ⁊ ego inimicus ſum librorū origenis ⁊ culpo ſuſcipiētes. Sic ergo monachos declina uit: ⁊ forſitā iō hec q̄ſtio hacten⁹ eſt abla ta. Poſt hec hmōi cā ꝑuenit egypti mo naſteriis. Quatuor venerabiles ꝑſidebāt viri dioſcorus: ammoni⁹: euſebi⁹: euthi- mius: germani q̄ pro corporis magnitu dine longi vocabantur ſermone vitaq; fulgentes ⁊ propterea apud alexandri- nos egregii. Sed etiam theophilus eos honorabat epiſcopus. Quamobrē dio ſcorum violēter tractum: hermopoleos fecit epiſcopū. Duos autem corū roga uit vt habitarent cum eo/⁊ vix vt epiſco pi fierent impetrauit. Factoſq; cleri- cos eccleſie economos inſtituit. Cumq; illi eſtuarent cur minus propoſitum ſue conuerſationis implerent: ⁊ procedenti tempore cum viderent animas ledi/duz epiſcopus pecuniarum haberet vitā ⁊ multum auri ſtudium congregandi: re- pudiabant eſſe cum eo/⁊ deſerti potius habitaculum diligebāt. Dumq; ille ne ſciens eorum volūtatem ſibi eos adeſſe depoſceret. Poſtea videns q: eis potius ipſe diſpiceret iratus interminabatur eis. At illi hoc paruipendētes abſcedūt. Porro theophilus cum animo feruens eſſet niſus eſt viros illos quaqua poſſet arte vexare. Et fratrem interim eorum dioſcorum habebat odioſum. Contriſta batur em̄ quia eos turba diligeret ⁊ co- leret monachorū: ⁊ ſciebat quia eis ali- ter nocere non poſſet niſi monachos de bellaret. Probauerat quoq; quia crebro cum eis habito ſermone faterentur in- corporeum eſſe deum: ⁊ non humane for me ne forte neceſſitate hūane forme hu mana quoq; paſſio ſequeretur. Et cū ſic theophilus ſaperet: tamen vt ſe vindica ret quod bene prius ꝑdicauerat immu- tauit. Mittens enim in eremum pluri- mos monachorum ſimplicium ⁊ ſpirita li exercitatione carentiū eſt venatus di cēs non oportere ſequi dioſcoꝝ neq; fra tres eius dicētes incorporeum eſſe deū. Deus enim ſecundum diuinam ſcriptu ram ⁊ oculos habet ⁊ aures ⁊ manus ⁊ pedes ſicut ⁊ homines. Dioſcorus au- tem eiuſq; ſequaces ſequentes origenis dogma balphemiam introducunt qua- ſi deus nec oculos nec aures nec manus habeat neq; pedes. Hac ſeductione mo nachorum plurimi ſunt decepti: ⁊ ſedi- tio feruentiſſima ſuſcitatur. Sed exerci tati viri seducti non ſunt: ſimplices aūt ardore fidei repente cōtra fratres inſur- gūt. Et facta diuiſione alterutros impe tebāt theophili ſequaces origeniſtas et impios appellebāt fratres. Iſti vero ſe quaces theophili hūani forma: nos vo- cabāt. Ob quam rem orta immani ſedi- tione theophilus cum armatorum mul titudine venit in nitriam cōtra dioſcoꝝ eiuſq; fratres. At illi vix fuga valuerūt declinare pericula.

¶ Capitulum. viij. ¶ Socrates.

Um hec in egypto fierent: ioannes constantinopolitan⁹ doctrina florebat et apud cunctos fauoribus habebatur. Auxitque primus in nocturnis hymnis orationes ob huiusmodi causam. Arriani sicuti dictum est foras ciuitatem collectas agebant. Sabbato aut atque dominica infra portas et per porticus congregati: hymnos et antiphonas ex arriano dogmate composita decantabant. Et hoc maxima noctis parte facientes: diluculo cum ipsis antiphonis per mediā ciuitatē egressi portā ad suā ecclesiam cōcurrebāt. Cumque hoc crebro, quasi ad vituperationē orthodoxorum facere nō cessarēt/frequēter em etiā hoc cantabāt vbi sunt q̄ dicūt tria virtute vnū? Tūc ioannes metuēs ne simplices huiusmodi cantibus traherētur/instituit suū populū vt et ipsi nocturnis occuparēt hymnis: quatin⁹ et illoꝝ obscurarent opus et fidelium professio firmaret. Studiū ergo ioannis nimis vtile cum turba periculisque finitū est. Nā dū clariores hymni omousianorū noctib⁹ apparerēt: fecerat enim et cruces argēteas q̄ cū argēteis cereis portabātur expensas ad hec eudoxia augusta prebente. Tunc arriani zelo tracti vsque ad neces insurgūt. Una ergo nocte facta congressione petra frōte percussus est brison eunuchus auguste: q̄ ad hymnos excercēdos fuerat deputatus. Sed etiam quidam ex populo vtriusque patris extincti sunt. In his mot⁹ imperator prohibuit arrianos hymnos publice decantare. ¶ Capitulum. ix.

Icendum tamen est vñ sumpsit initiū vt in ecclesia antiphone decātētur. Ignati⁹ antiochie fuit tertius post apostolū petrū eps qui etiā cū ipsis degebat apostolis vidit angeloꝝ visionē quo℗ antiphonas sancte trinitatis dicebant hymnos. Istum modum hymnorum anthiochene tradidisse probatur ecclesie/et ex hoc ad cunctas transiuit ecclesias.

¶ Sozomenus. ¶ Capitulum. x.

Fertur enim quoniā inter alia ioānes etiā pro seueriano gabalēsi epo odiū auguste cōceperat. Is enim seuerianus et antiochus ptolemaidis ambo eloquētissimi et corā ecclesia docere preparati. Ueniens ergo prius anthiochus constantinopolim eloquētia promotus atque pecunijs ditatus in suā reuersus est ciuitatē. Pro cuius zelo seuerian⁹ postea venit. Uidensque ioannē q frequēter in ecclesia sermōe facto mirabilis apparebat. Erat que honorabilis apud multos proceres/et apud ipsum imperatorē pariter et augustā. Cū que ioannes perrexisset in asiā huic cōmēdauit ecclesiā. Credebat enim ei⁹ blādimētis: q eū reuera diligeret. At ille magis se auditoribus cōmēdabat. Quod dum ioannes audisset serapione nuntiante zelatus est. Reuersoque ab asia ioanne cōtigit transeūte seueriano vt studiose nō assurgeret serapio. At ille exasperatus clamauit. Si serapio clericus mortuus nō fuerit: xps humanat⁹ nō est. Ob hāc rem accusatus a serapiōe velut iniuriosus et in deum blasphemus ciuitate pulsus est a ioāne. Quod augusta agnoscēs per familiares seueriani mox eū a calcedone fecit reuocari. Porro ioannes multis rogātib⁹ eū videre refugiebat donec in pphoꝝ ecclesia ei⁹ genib⁹ poneret augusta theodosiū filiū suū supplicās et sepe cōiurās vt seuerianū suo recōciliaret affectu. ¶ Socrates. ¶ Interea monachi ab eremo ad constātinopolim venerūt cū dioscoro et fratrib⁹ cū qb⁹ isidor⁹ q theophili amicissim⁹ dudū ob hmōi causā postea fuerit inimicus. Petr⁹ q̄dē archipresbyter alexādrine fuit eccl'ie. Hūc theophilus ab eccl'ia odio faciēte proiecit culpās eū quasi mulierē quandā manicheā nō pmit⁹ abrenūtiātē heresim in cōmunionē sacrā susceperit. Cūque petrus diceret se eā iussu theophili suscepisse: illo negāte isidori testimoniū petr⁹ implorabat quia hoc actū nō ignorasset eps. Eo tēpore isidorus rome degebat a theophilo missus ad damasum vt ei flauianū anthiochie recōciliaret epm. Ue-
nit reuersus isidor⁹ petri respōsionē verā

esse firmauit dicens: quia mulier mani=chea cum episcopi fuisset iussione susce pta. Hinc accessus theophilus ambos ex pulit ab ecclesia. Ob hanc ergo causam isi dorus cum dioscoro et reliquis constanti nopolim venit vt principi et ioanni eius facta narraret. Hec ioannes agnoscens honorabat principio viros eorumque fruebatur orationibus. Communione vero sacra cum eis ante cause cognitionem participare non voluit. His itaque gestis peruenit ad theophilum sermo falsus quasi ioannes illis communicasset vt eis ferret auxilium. Parabatque vt non solum de dioscoro et isidoro semel vlcisceretur sed etiam ioannem episcopatu deponeret. Misit ergo ad singulorum episcopos ciuitatum epistolas: celans intentionem suam: culpans tamen origenis libros. Deinde epyphanium cipri fecit amicum cum prius eius fuerit inimicus tanquam de deo minus saperet cumque formam hominis habere indicaret. Tunc ergo quasi ex penitentia eius se professus est sequi sectam: egitque vt synodus episcoporum cypri celebraretur quatenus libri danarentur origenis. Porro epiphanius propter nimiam sui reuerentiam atque simplicitatem circumuentus: constituta synodo lectionem librorum origenis interdixit. Misit que literas ad ioannem monens se vt ab origeniana lectione suspenderet: et synodo congregata que placuerant etiam ipse firmaret. Theophilus igitur famosissimum epyphanium circumueniens et agnoscens sua vota proficere: etiam ipse collectis episcopis libros damnauit origenis: qui pene ante ducentos defunctus est annos: non quod huiusmodi haberet intentionem sed studens dioscoro eiusque nocere sequacibus. Joannes autem paruipendens que ab epyphanio et theophilo fuerant nuntiata in doctrina ecclesiastica laborabat: et in ea quidem florebat. Nihil tamen de his que contra eum cogitabantur sepe curabat. Cumque theophilus iam manifesto studere videretur vt ioannem episcopatu deponeret: tunc etiam inimici ioannis theophilum sunt secuti: et multi clerici / multi procerum palatii tempus inuenientes opportunum: nitebantur vt synodus constantinopoli fieret contra ioannem. Et hoc tam per epistolas sibimet quam per verba mandabant. Auxit igitur odium ioanni causa seueriani anthiochi eorum quod supra relata est.

Capitulum.xj.

Post paucum vero tempus episcopus epyphanius constantinopolim venit portans damnationem librorum origenis. Quibus non quidem ipsum origenem excommunicatum decreuerant sed libris tantummodo derogauerant. Egressus ergo ad basilicam sancti ioannis miliario ab vrbe septimo constitutam et collecta ibidem celebrata: ordinatoque dyacono rursus venit in ciuitatem: et inuitationem qui de ioannis declinauit causa theophili. In propria vero mansione habitare magis elegit. Et vocans tunc presentes episcopos damnationem librorum origenis legebat eis. Et quidam habentes epyphanium reuerentiam subscribebant / plurimi autem hoc facere recusabant. Quorum fuit etiam theothimus scythie presul: qui ita respondit. Ego inquit o epyphani neque eum qui dudum bene requieuit iniurias infero neque rem blasphemam temptare presumo: damnans ea que priores nostri respuere noluerunt. proinde neque malam doctrinam in libris origenis esse conspicio. Tunc proferens libros eius origenis legit et ecclesiasticas expositiones ostendit: ac postea procedens dicebat. Qui his contumelias inferunt nesciunt semetipsos. Hec ergo theothimus vite rectitudine famosissimus epyphanio respondisse fertur. Sed quoniam de tractatores plurimi subripientes velut blasphemum respuunt origenem pauca de his dicere non videtur absurdum. Viles homines / et qui per semetipsos nequeunt apparere: virorum sperando meliorem esse se aliquid conantur ostendere. Hoc passus est primo methodius licie olimpi ciuitatis episcopus. Deinde eustachius pauci presul temporis: et post eum apolinaris: nouissime theophilus. Isti derogabant origeni et alteros ob aliam causam ad accusationem eius accederunt. Methodius igitur cum multum derogasset: prouenit origeni postea velut ex penitentia miratus virum in dialogo quem attitulauit xenonem sic ait. Sed quid amplius ego de illorum querimoniis factis contra origenem loquor? Dum enim

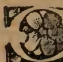
culpāt cū pro quib⁹ putāt causis: ⁊ nihil quasi male credētē de sctā trinitate r eperiūt: ostēdūtur in eo magis pietatis ⁊ rectitudinis testimonia perhibere. Athanasius aūt defensor niceni cōcilij libris proprijs cōtra arrianos voce clara testē sue fidei hūc virū vocat: illius libros cōiūgēs suis ⁊ hec dicēs. Mirabilis inqt ⁊ laboriosissim⁹ origenes hoc de filio dei nobis testimoniū phibens ait: coeternū eū asseuerans patri. Ignorant igitur se metipsos deragatores origenis etiā laudatorem eius athanasiū blasphemātes. Hec de origene dicta sufficiant. Nūc sequamur hystoriam.

¶ Capitulū. xij.

Ioannes igiť cōstātinopoleos indignat⁹ nō est cur absqz regulis in ei⁹ ecclesiā ordinationem fecerit epiphani⁹: sz tn̄ rogabat vt inter episcopos cū eo maneret. At ille nec manere se cū eo nec orare rńdit nisi dioscorū ⁊ qui cū eo erat vrbe depelleret ⁊ ipse librorū origenis dānationē subscriberet. Joanne hoc facere differēte ⁊ dicēte nō oportere añ catholicā cognitionē aliqd facere petulāter/⁊ ad hoc cōciliū ab inimicis ioānis epiphani⁹ instigať. Cū eēt in apostolorū eccłia celebrāda collectio pcedere faciūt epiphaniū: ⁊ corā oī pplo origenis dānare libros: ⁊ adiudicare dioscorū eiusqz sequaces: simul quoqz derogare ioanni velut eorum defensori: hec ioāni nuntiantur. Altera vero die dum iam venisset epiphanius ad ecclesiam: hec p serapionē vba mādauit. Cōtra regulas multa gessisti o epiphani. Primū qdē qz ordinationē fecisti in ecclesia sub meo iure ɔstituta: deinde qz me nō iubēte in eis autoritate ppria sacra celebrasti. Rursus qz inuitat⁹ excusasti ⁊ nūc de nuo in te ipm̄ cōfidis. Quapropter obserua ne turbatio nascať in pplo ⁊ hui⁹ rei periculū ipse suscipias. Hec dū audisset epiphani⁹ ab eccłia formidat⁹ abscessit. Cūqz reuersur⁹ esset ad cyprū: ferūt qdā hec eū mādasse ioāni. Spero qz non morieris eps. At ille remandauit Spero te ad tuā patriā nō redire. Hec vtrūqz vere dicta sint nescio. Ambo tn̄ hūc habuere finē. Nā nec epiphanius viuus puenit ad cyprū sed in naue defunctus est: ⁊ ioannes post paululū episcopatu deposit⁹ ē.

¶ Capitulum. xiij.

Unqz epiphanius discessisset peruenit ad ioannem quoniam eudoxia augusta eū cōtra ioānē armasset/⁊ exhinc accēsus lingue vbertate sermonē fecit in populo cunctarū mulierū vituperatiōe plenū. Hūc sermonē populus omnis arripuit quasi cōtra augustā prolatus esset ⁊ ita puenit ad aures imperatoris. Qđ augusta cognoscēs velut iniuriā suā narrauit imperatori dicēs illius magis esse contumeliam que eius vxori fiebat. Quāobrē gestū est vt theophilus cōtra eum velociter synodū celebraret. Qđ etiā seuerianus simul agebat. Erat eñ adhuc inimic⁹. Inter hec theophil⁹ venit multos simul epōrū mouens. Confluebant igitur plurimi ioānis inimici. Aderant etiā quos episcopatu remouerat. Omnes ergo concorditer in calcedona cōuenerūt vbi tūc erat episcopus quirinus multa contra ioannem loquēs impium eum superbumqz vocās. Episcopi vero delectabanť in talibus. Porro maruthas mesopotameus eps nolens cirini calcauit tunc pedē. At ille dolore cōstrictus cōstantinopolim cum episcopis trāsire nō potuit: alij vero sunt trāsuecti. ¶ Sozomenus. ¶ Postea vero cū dolore laboraret ei⁹ crus frequēter est abscisum: quia putredo pene oē corpus eius inuaserat: ⁊ pedē aliū iam serpebat. Is ergo post paululum tempus est defunctus. ¶ Socrates.

¶ Theophilo aūt ab alexādria veniēti nullus occurrit: nec solēni honore potit⁹ est. Erat eñ apertissimus inimicus. Sz alexādrini naute qui tūc venerāt cū frumentis occurrentes eum fauorabiliter susceperunt. Cumqz venisset cōstantinopolim refutauit ecclesiā introire: sed in vna domo augustarum vocabulo placidiana tūc habitauit. Hinc ergo ceperūt contra ioannem mouere causas/⁊ non iaz de libris origenis memoria ferebať:

sed has accusationes illicitas excitabāt. His ita pparatis,cōuenientes epi: in suburbano calcedonēsi qd rufini nomine vocitat:vbi in honore petri et pauli apostolorū basilica constituta:euocauerūt ioannē satisfacturū p quib⁹ accusabatur. Iusserūtqꝫ vt cū eo veniret serapion:⁊ tigrius eunnchus pbyter ⁊ paulus lector. Isti em̄ simul accusabant. Cū qꝫ ioannes euocātes velut inimicos refugeret:vniuersalē synodū fieri proclamauit. At illi nihil morati quater eum euocauerūt. Qui cū noluisset occurrere: sed synodum fieri proclamaret. Dānauerūt eū in nullo culpantes nisi qꝛ vocatus noluit obedire. Dūqꝫ hoc fuisset circa vesperā nuntiatū:populus ad seditiones maximas excitatus est. Et nocte cōcurrentes,eū trahi ab ecclesia nō sinebant,sed clamabāt vt apud maius ,concilū de eo agitaret examen. Porro iussio principis imminebat velociter eū eijci:⁊ exilio deportari. Hoc agnoscēs ioannes tertia dānationis die circa meridiem ,se metipsū populo ignorāte ptradidit. Cogitabat em̄ ne vlla pꝑter eū seditio nasceret. Et ille quidē exilio ducebat:ꝑ populo aūt seditio importabilis est exorta ita vt etiā multi inimicoꝝ ei⁹ misericordia mouerētur dicētes eū calūniā passum quē pauloante desiderabāt videre depositū. Quāobrē clamabāt oēs ꝯtra principē atqꝫ conciliū sacerdotū ⁊ maxime contra theophilū. Nō em̄ machinatio iā poterat latere q̄ multis ꝗdē indiciis apparebat maxime qꝛ dioscoro eiusqꝫ fratribus moꝝ post ioannis deiectionē cōmunicauerat. Tūc igit̄ etiā seuerianus in ecclesia docens ioāni derogabat dicēs. Etsi nullo alio vituperādus ioānes esset: eius tñ superbia crimē est dānationē sufficiēs. Omnia namqꝫ peccata remittuntur hominibus: superbis aūt deus resistit sicut sancte scripture docent.

¶ Capitulum.xiiij.

Rta igitur immēsa seditione populo discurrente ⁊ ad ipsa regalia pclamāte ,augusta permota rogauit imperatorē vt eū reuerti preciperet. Misso igitur tūc eunncho briesone etiam necessitas ioanni nolēti vt in ciuitatē ingrederet̄ impo sita est. Eo siquidē remeāte cū multo ei honore ad ecclesiam plebs occurrit. Et niox vt ioānes ingressus est rogabāt vt in epali sede resideret ⁊ populo orationē pacis impēderet. Quo refutāte atqꝫ dicēte quia hoc oporteret iudicio fieri synodali:⁊ eos qui dānauerunt suā sententiā reuocare:accēdebātur oēs videre eū in loco pꝓprio residētē ⁊ verba doctoris audire. Qui licet diu tardaret preualuit tñ popul⁹ ⁊ eū in sede residere epali coegit: ⁊ consuete orationē pberē pacis. Coact⁹ etiā sermonē fecit in populo. Hec causa aliā prebuit inimicis occasionem. Et primū ꝗdē de heraclide ordinatiōe cōtra eū mouere dicebat theophilus questionē:vt ioannē huius rei occasione deponeret:verum heraclides non aderat. Iudicabat aūt veluti pūs quosdā iniuste cecidisset:cathenisqꝫ vinctos misisset in pompam ephesi per mediā ciuitatē. Cūqꝫ pars ioannis diceret auditoriū debere iuste constitui:alexandrini contēdebant vt heraclidis accusatores susciperent. Hinc ergo seditio ⁊ cedes inter cōstātinopolitanū populū ⁊ alexādrinū vehemēs est orta. Ob quam rem plurimi vulnerati: pauci etiā mortui sūt. Hec videns theophilus repēte diffugit in alexandriam. Quod etiā alij fecerūt episcopi preter paucos qui personam ioannis amplexabant. His B , ita gestis reprehensibilis theophilus est inuentus. Cuius auxit inuidiā qꝛ rursus origenis libris incūberet. Qui dū ab aliꝗ fuisset interrogat⁹ quomodo ea que abdicauerat rursus amplecteretur:ita respondit. Origenis libri similes sunt prato florib⁹ vniuersis pleno:qcquid ergo in eis bonū inuenero hoc decerpo. Si quid vero mihi spinosum occurrerit:hoc quasi pungar omitto. Hec ergo theophilus ait non considerans salomonis sapientissimi verba dicentis: quia verba sapientū sicut clauis aculei sunt. Ob hāc ergo causam apud omnes theophilus reprehensibilis videbatur. Porro dioscorus hermopolios episcopus post paululum

fuge theophili mortuus est claraque sepultus in basilica apud chilicē constituta: vbi propter ioannez synodus fuerat celebrata. ¶ Theodo. C ¶ Missus ergo tūc ioannes in exiliū ad edificiū habitabat pōtico vocatum hyerō. Cūque per noctē terremotus ciuitatē regiā inuasisset legati matutino mittebāt ad eū rogātes vt velociter reuerteret ad ciuitatē: et oronibus eius piculā remoueret. Sz et aliū post illos: et rursus aliū destinati sūt ita vt legatis bossorus replerēt. Quod dū fidelissimus populus agnouisset fluctus propontidis nauibus est opertus. Oēs eīm occurrerūt cereos et lāpades accedētes pro reuersiōe pastoris. ¶ Sozomenus. ¶ Interea cū theophilus D nauigio in hierapolim aduenisset mortuo eius ciuitatis epo: nilāmonē monachuz elegerūt ciues. At ille cū crebro fugeret ei theophilus suadebat ne sacerdotiū refutaret. Tunc ille rñdit dicens: cras quod dño placet iplebit. Altera vero die venientes ad cellā eius cogebāt eū. Tūc nilāmō pus indt. Orem. Quod dū theophilus laudasset simul orabat. Nilāmon aūt repēte terminū vite cū illa oratiōe suscepit. ¶ Socrates. ¶ Capitulū. xv.

Ioānes itaque doctrinis occupabat: ordinauitque serapionē heracliē tracensis epm. Unde cōtra eū maius odiū excitat. Post pauilū nāque hec cōtigisse noscūnt. Auguste eudoxie statua argentea cōstituta est in colūna pphiretica clamyde circūamicta cratque posita nec pxime ne: lōge ab ecclia sophia q platee tñmodo diuidebat iter. Illic ergo cōsuete lusus publicus occurrebat. Porro ioānes ad iniuriā hoc arbitratus ecclie ꝯsueta fiducia rursus suā armauit linguā. Et cum oporteret pncipes supplicatiōis verbo delectere vt a tali lusu recederet hoc nō fecit sz impetu sui vsus eloquiū: iubētes fieri talia lacerabat. Augusta vero rursus ad suā hec trahebat iniuriā et denuo preparabat vt aduersus eū synodus celebraretur epozum. Hoc sentiēs ioannes illam famosissimam in ecclesia protulit omeliam cuius initiū est. Rursus herodias vesanit rursusque turbatur. Denuo saltat: denuo caput ioannis in mensorio cōcupiscit accipere. Quod factū amplius ad iracundiam accendit augustam.

¶ Sozomenus. Capitulū. xvi.

Interea quidā homo cōprehēsus est q ioānē volebat occidere: traditusque ad suppliciū pfecto a ioanne ne perimeret ereptus est. Postea vo etiā hilpidij presbyteri seruus: cursu in epm accedēs eū interimere nitebat. Et dū a qdā teneretur et ipm repēte percussit simul et aliū astantē et tertiū. Tūc clamore facto multis cōuenictibus plurimos interemit: nouissime tps et traditus est. Ex illo tpe ioānez populus custodiebat: noctibus et diebus ad eius circūsedentes domum.

¶ Socrates. Cap. xvij.

Post populuz vero aderant epi: leoncius ancyre galatie: ammonius laodicie: breson thracie: philippensis: acacius berie syrie. et alij qdā his psentibus accusatores eius pn denuo vrgebant: ioānes itaque cōfidebat in talibus rogās vt accusatio decēter flagitaretur. Cūque superuenisset festiuitas natalis saluatoris impator solēniter ad ecclesiā nō decurrit sz mādauit ioāni qz nō ei nō cōicaret nisi criminibus prius exueret. Cūque pro securitate ioānis accusatores eius valde perterrerent pñtes epi nihil aliud reqrebāt nisi qz post depositionē nō synodo decreto cōsiliū resedisset i sede. Cūque ille rñderet: qz. lxv. epi cōmunicātes ei decreuissent leōtius et alij reclamabāt dicētes. Sz plurimi te ioānes deposuerūt. Cūque denuo ioānes hāc regulā nō orthodoxorū ecclesie sz esse firmaret arrianoz: nā in anthiochia cōgregati pro dānatiōe fidei de cōsubstātialite prolate odio athanasij hanc regulā ptulerunt. Tunc illi nō recta satisfactione damnauerunt eū: nō intelligētes quia dū hac regula vterent athanasiū quoque deposuerunt. Hec acta sunt circa festiuitatē pasche. Mandauit qz imperator ioanni nō se posse ad eccle

siam venire quia cum duo consilia cōdēnassēt. Uacabat ergo ioānes: & nequaq̄ ī ecclesia descēdebat. Mox igit̄ oēs ei fauētes ab ecclesia recedētes pascha q̄dē in thermis cōstātinianae vocātur celebraueīt. Cū quib⁹ plurimi epoꝝ p̄sbyteroꝝ et sacri ordinis clericorum: cōmoti sunt: collectiones seorsum per loca diuersa celebrātes: vnde etiā ioannite vocati sunt. Porro ioannes duob⁹ mēsib⁹ huiusq̄ p̄cessit: donec princeps cū duci iuberet in exiliū. Et ille quidē tract⁹ ab ecclesiā ducebat. Quidā vo ioannitarū eā die ecclesiā incēderunt. Quis ardēte flās ventus: etiā basilicā senatus pariter cōprehēdit. Quod actū est vicesima die ianuarij mensis: consulatu honorij sexto & aristenis. Ob quā rē optatus prefect⁹ vrbis cū paganus esset odio christianorū plurimos ioannitarum diuersis tormentorum generibus laniauit.

Theodoricus. Cap.xviij.

Oannes igitur nō solū ex ciuitate puls⁹ est sꝫ ēt ī quādā puulā ciuitatē atq̄ desertā armenie cucusso destinat⁹ est. Inde rurs⁹ ad pytiūtē vbi fines sūt pōti imperiiq̄ romani: que loca crudelib⁹ barbaris sunt vicina. Sed clemēs dn̄s nō permisit victorē athletaꝫ per loca talia diu morari. Sozomenus. Inter hec innocentius roman⁹ antistes audiēs de ioāne & moleste ferēs volēsq̄ gnāle celebrari: ꝯciliū: scripsit ioāni & clero ꝯstātinopoleos qd nō oportere ioāni successorē dari nec ei⁹ clero alio parere pontifici: q̄s ꝑlurtitatis eā nō trāstuli. B Aiūt em̄ ioānē cū exilio duceret̄ p visionē cognouisse diē q̄ moritur⁹ esset ōnsaꝫ sibi a basilico martyre ī cumanis. vbi cū eēt itinere fatigat⁹ dolorē capitis nō ferēs & ardorē solis vitā lāguore finiuit. Socra. Quartadecima die mēsis ꝯsulatu honorij septies & theodosij scdo. Theodoricus Capi.xix.

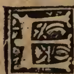

Ultus igitur iniusti tie causas abominati sunt precipue europe ponti fices ab co iā nāq̄ se suspenderūt cōione pariter omnes illirici eiuspartis effecti sunt. Orientales aūt plurimi q̄dē iniustitiā declinauerūt corp⁹ tn̄ ecclesie diuidere noluerūt. Uerū moriēte illo oīs doctore terrarū: nō pri⁹ occidētales epi egyptioꝝ & orietaliū bosforēsiū atq̄ tracēsiū sunt amplexi cōionē: q̄ illi⁹ sacratissimi viri nomen inter p̄decessores poneretur epos. Et acaciū quidē q̄ post eū ordinat⁹ est: nullo habuerūt sermone dignū. Atticum vo arsatij successorē legatione crebro mittentē & pacis pignora postulātē dipticis scripto ioannis noīe postea susceperunt. Socrates. Cap.xx.

Rāsactis itaq̄ diebus paucis arsatius cōstatinopleos ordinatur eps̄ nectarij frater/ valde longeu⁹ et vltra octoginta annoꝝ: qui māsuetissime nimis regebat epatū. Sozomenus. Cuius opi A nio derogauit postea qd de ioānis amatorib⁹ agebat. Nā cū arsatio cōicare nolet nec orātionē habere cōmunē sed fleuti dictū est seorsuꝫ & p loca secreta vltima ciuitatis sacra celebrarēt: hec ille renūtiauit imperatori. Cumq̄ iussisset vt eos manu militari turbaret: lapidib⁹ atq̄ fustib⁹ populū ꝯuertit ī fugā. Nobiliores aūt & p̄iores in amore ioannis redegit in carcerē. Porro milites vt assolet accepta fiducia: predā circa mulierū ornamēta faciebāt ꝫonas aureas: dexteralia: monilia: libatoria: anulos: dyademata &/ cū ipsis aurib⁹ cap̄ auferētes inaures. Ob quā rē turba maxima & genit⁹ in ciuitate pueīit. Nec sic tn̄ illi affectū ꝑposuere ioannis. Uerū publice plurimi ꝯueníre nec in platea nec ī balneo p̄sumebāt. Quibusdā etiā erat domi quoq̄ manere periculosum/ ita vt ciuitatē declinarēt. multi siquidem viri plurimeq̄ mulieres nobili gnē ꝑereate: ꝯ̄ginitate atq̄ v̄tute vite laudabiles fugerūt. Socrates. B Eo tpe etiā grādo vehemēs constātinopolim & circa ei⁹ suburbana descēdit. Qd actū est ꝯsulatu eodē honorij sexto: aristene. die.xxx. septēbris mēsis: qd dicebāt dei iracūdia gestū: coq̄ sine iudicio ioānes fuerat ꝯdēnat⁹. Quib⁹ verbis

crementum dedit more auguste cõtinue cõsecuta. Quatuor nãq dieb⁹ post grãdi nẽ est defuncta. ¶ Sozomenus.
¶ Tũc etiã & cyrimus calcedonẽsis eps q ioãnẽ crebro laceraverat sectopede de funct⁹ est. ¶ Socrates. ¶ Aliq tñ di cebãt ioannem hoc iuste ꝑpessum eo q multas eccl'ias novatianorũ ꝗrtodecia norũ & aliorum obtulisset hereticorum.
¶ Sozomenus. Cap. xxi.

O siquidem tempore quidã lector eutropi⁹ est detẽtus quasi & ipse in ecclesiam misisset ignem. Qui dũ multa fuisset tormẽta perpessus redactus in carcerẽ post paululũ est defunct⁹. Quid aũt de eo cõ tigerit existimo eẽ memorãdũ. Quidam vidit in somnis astitisse altari virũ pulchritudine & magnitudine decoratũ/ ꝗsi in honore martyris stephani cõsistentẽ: & si qua cogitãtẽ eo q boni viri nusq̃ in uenirent/ atq totã se circuire civitatẽ: & nisi eutropiũ nullũ penit⁹ invenisset. Cũ q is q viderat evigilasset: somniũ retulit fidelib⁹ viris. Deinde requirẽs eos q a ꝑfecto cõprehensi fuerãt & verberib⁹ ma ceratt invenit eutropiũ: eiq retulit visio nẽ. At ille flẽs/ orõnẽ sibi dari ab eo q vi derat imploravit. Cũq diversos ꝑfect⁹ affligeret: neophonas iccẽdũ reperiret ẽt mulieres quasdã tenẽs suadebat vt epi cõionẽ amplecterent arsatij: & multe qdẽ declinaverũt. Olimpias autẽ iniustũ credẽs nequitie satisfacere dixit. Adduce mihi calũniatores & violẽtias maiores impone: mihi ꝗo fas nõ est cõicare & ea facere q piis nõ lz ꝑpetrare. Quam dũ neq̃sset declinare ꝑfectus vt cõicaret arsatio: tũc demissam & post paucũ tẽtaz multo nudavit auro: hoc mõ credẽs ei⁹ frãgi cõstãtiã. Eodẽ tẽpore tigrius ꝑsbyter veste nudatus: & dorso cesus ita tẽsus est vt pedũ ei⁹ ac manuũ articuli solverentur.
¶ Socrates. Cap. xxij.

Rsatius itaq cum paucum vixisset tempus defunctus est consulatu sequẽti stiliconis secundo: & ante mẽ undecima die novẽbris mẽsis. Quo moriente de episcopatu cõstantinopolitano magna cepit eẽ contentio. Et propterea cũ quatuor vacasset mẽses seqũẽti cõsulatu archadij sexto: ꝓbi atticus ordinatur eps genere armẽnius/ habitu monach⁹ a iuvẽtute sua naturali sapiẽtia decoratus.
¶ Sozomenus. ¶ Capitulum. xxiij.

Pterea cũ siricus quinq annis romanorũ rexisset episcopatum anastasius ei successit. Post quem innocentius pontificatus iura suscepit. Defunctus quoq est etiam flavian⁹ nõ consentiens in dãnatione ioannis Flaviano moriente porphyrius anthiochenum suscepit episcopatũ. Et quoniã plurimi contra ioannem consenserant propterea in constantinopolitana vrbe multa divisio facta est/ ita vt missas apud se metipsos plurimi celebrarent & scandala provenirent: qm propter gratiam arsatij atq porphyrij necnon & theophili alexandrine civitatis epi dudum studio procerum posita lex fuerat: iubẽs õmes in ecclesiam cõvenire & qui nõ cõmunicarent procul expellerentur.
¶ Capitulum. xxiiij.

O tempore cum discordia sacerdotum etiam respublica magnis concussionibus turbatur. Hunni nãq transeuntes hystrum trachiam devastabant. Isaurie quoq latrones maxima multitudine cõgregata vsq ad carenos et feniciam venientes vrbes & vicos in medio positos populati sunt. Per idem tps stilicõ magister armorũ erat apd honorium magna ꝑditus ꝑtãte: habebatq sub se romanorũ plurimos atq gẽtiliũ. Qui ꝯtractis inimicitiis cũ archadij du cib⁹ cogitabat ꝯgredi ꝯ eos. Tũc ꝗ agẽs cũ honorio alaricũ regẽ gothorũ fecit ordire magistrũ militũ/ & accessit adversus iliricũ: eiq iovium prefectum cõstituit: vt arma contra romanos attolleret: ac provinciales honorij subderet ditioni: & cum alaricus Barbaros sub se consti-

tutos & per dalmathias habitantes cõgregasset venit ad epyrum vbi multo tẽpore commoratus versus est in Italiam qz cũ discederre voluisset honorii literis est detentus sicut ipse confessus est.

¶Theodoricus. ¶Capitulũ.xxv.

H Ac tempestate cyrillus theophili cõsobrinus alexandrinũ suscepit epatum: hierosolymorũ ecclesie presidebat ioannes vir mirabilis successor cyrilli. Antiochie aũt alexander vir sermone doctus & vir virtutem ostendens magnis opibus. Is enim prophirio succedens q̃ post flaniañũ fuerat ordinatus multa reliqt monimẽta clemẽtie. Flauianus equidẽ sapiẽtie subtilitate florebat. Porro sacratissim° alexander conuersatione summoq; phie eloquio: & plurimus bonorum beneficiis abũdabat. Is nãq; etiã partẽ eustachij quam dudũ paulinus flectere nõ potuit nec post illũ euagrinus p̃cibus vsus cetero corpori copulauit: egitq; festiuitatem qua siktem nemo potuit aliqñ videre. Nã dũ oẽs fideles sumpsisset sacerdotes simul & populos venit ad locũ vbi eustachiani ꝯgregabant. Simulq; psallentes & vnũ canticũ sub quadã ꝯgruẽtia p̃dicãtes: a porta vltima ciuitatis vsq; ad maiorẽ ecclesiã totã plateã cõpleuit hominibus & ostẽdit riuũ rõnalem & ad instar fluminis decurrẽtis. Hec iudei videntes & arriani & parue reliquie paganorũ gemuerũt cõsiderãtes alios fluuios in mare ecclesie ꝯcurrentes. Is ergo pontifex ioannis magni vocabulũ in ecclesiasticis diptichis primus inseruit.

¶Capitulum.xxvi.

T Ujus doctoris reliquie sequenti tpe in regiã deuecte sunt ciuitatẽ. Rursũ fidelissimus ppl̃s p pelag° quasi p terram currẽs vndas bosfori lampadibus & cereis obuolauit. Hunc ergo thesaurũ illi ciuitati recõdidit imꝑator. Qui sui aui & vocabulũ sortitus est & pietatem seruat inuiolabiliz. Is in eius loculo defigens oculos atq; frontẽ pro archadio & eudoxia genitoribus supplicanit vt ignoranter delinquẽtib° veniã cõdonaret. Dudũ enim mortui sunt eius parentes huc orphanũ relinquẽtes. Sz patrũ & ꝓgenitorũ deus experimenta pupilli eius sentire nõ ptulit. Nã & pie nutriri fecit & sine ꝯcussionis metu custodiuit ei° imperiũ: atq; tyrãnorũ ꝯsilia refrenauit.

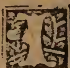
¶Capitulum.xxvii.

A S enim beneficiorũ semꝑ memor honorabat beneficiũ largitorẽ habebatq; participes hymnorũ sororesseruãtes ꝯuersatiõe ṽginitatẽ & repulsas maximas iudicãtes: sacrorũ meditationes eloquiorũ: thesaurũ mandibilem estimãtes manus egentiũ. Uerũ ipse princeps multis ꝓconijs adornat maxime & o clemẽtia: mãsuetudine: animi trãquillitate nũq̃ recipiẽs tempestatẽ fide vera atq; ꝓbabili. Cui° iudiciũ nec ꝯuenit ostẽdere manifestũ. Quidã vir conuersatione quidẽ monachi B ca: sed asperiori ꝯsilio adijt imꝑatorẽ ꝓ aliqua cã rogans. Cũ hoc crebro fecisset nec ea ꝓ quibus postulauerat impetrasset eũ ab ecclesiastica cõione ꝓhibuit & posita ei° obligatiõe discessit. Uerũ fidelissimus imꝑator ad palatiũ reuersus tp̃e prandij astãtib° prãsorib° ait: nõ se sumpturũ cibũ nisi pri° ei° cingulũ solueret. Ob quã rẽ misit ad ciuitatis epm rogãs vt iuberet ei q̃ ligauerat q̃tin° ei° vincula solueret. Cũq; dixisset eps nõ debere a quolibet obligationẽ recipe: & mãdasset qz solut° esset: ille tñ ei° nõ suscepit solutionẽ donec q̃ ligauerat multo labore req̃situs et cõionem quã ꝓhibuerat reddidisset. Idolorum igitur tẽpla que fuerant derelicta a fundamentis euelli fecit: vt posteri nec vestigium erroris pristini reperirent. Hunc eum C sensum etiam in sua lege conscripsit. Quando igitur roylas dux scythie transiuit histrum: & cum innumero exercitu° vehementer thracias populatus est ipsamq; regiam ciuitatẽ obsidere se & subuertere minabatur: supernis iaculis atq; fulminibus eum maiestas diuina percutiens: & ipsum & oẽm simul ꝯcremauit exercitũ.

¶Capitulum.xxviii. A

Tale aliqd a dño eius consolatore et parco ꝑlio gestū est. Nā cū illi romanos vacare cognouissent et ciuitates in cōfinio ꝯstituas debellarēt: pacifqꝫ pacta transcenderent: vastatis finibus nemo ferebat auxiliū. Imperator nanqꝫ de pace presumens duces et milites ad alia bella direxerat. Tūc ergo imbre vehementissimo ꝛ grādine deposita/vlterius eos deus accedere nō ꝑmisit eorūqꝫ ligauit cursum ita vt viginti diebus totidem ambulare stadia non valerent. Duces vero veniētes ꝛ ꝯgregantes exercitū primo bello obsidentes vrbē impatoris vocabulo nolatā rexobi sunt inuēti. Cū B enī plꝰ qꝫ triginta diebus gorotanus rex predictā obsideret vndiqꝫ ciuitatē ꝛ mrā machinamenta ꝯstrueret ꝛ turres ꝯ muros ciuitatis excelsas edificaret/solus eunominꝰ sacratissimus eius ciuitatis eps restitit/ꝛ impetum moliminis eoꝝ machinasqꝫ destruxit. Et lꝫ duces nostri hostibus bellando cessissent ꝛ obsessi ciues resistere nō auderent: iste solus pugnando sine vastatione reddidit ciuitatē. Unus itaqꝫ partis hostilis vir cū cōsuete blasphemaret ꝛ rapsacis atqꝫ sennacherib verba ꝓfunderet: ꝛ cū vesania minaret sacrum se concrematurum templū: ille vir sanctissimus non ferens huius insaniam: iussit arcu balistam poni iuxta ꝓpugnaculum quod apostoli thome videbatur habere vocabulum: ꝛ maximo in eo lapide coaptato in nomine inquit eiꝰ qui est blasphematus: lapidem tenso arcu dimitte. Tunc lapis dimissus ꝑueniēs vsqꝫ ad faciem nephandissime blasphemantis: vultum eius valde corrupit caput cōtriuit: cerebrumqꝫ in terra dispersit. Hoc enī dux exercitus cognouisset qꝫ se ciuitatem capturum esse minabatur siluit: ꝛ rebus ipsis victum se esse professus est ꝛ metuens quesiuit pacem. Sic ergo rex omnium fidelissimum hunc pncipem conseruauit: cum iste seruitutem ꝓfiteatur ꝛ competens offerat domino ministeriū. ℭ Capitulū. xxix.

Pater hec innocentio mirabili romane vrbis antisti successit bonifaciꝰ: bonifacio ꝯ3iniꝰ: ꝯ3imo celestinus: hierosolymis vero post ioannē praylius suscepit ecclesie ꝑsulatū. Uerū in antiochia post sacrū alexādrinorum theodotꝰ castitatis speculū ecclesie pōtifex ordinat: māsuetudine: ꝛ pietate cōuersationis ornatus. Is enī cohorte apollinaris sacris ouibus miscuit: rogās eos vt vnirent ouilibus. Ea siquidē tempestate disgerdis persaꝝ rex ꝯ ecclesias hmōi cā bella cōmouit. ℭ Capi. xxx.

Abdas quidam erat eps plurimis virtutibꝰ adornatus. Is non mediocriter vsus zelo diuino ꝑyri. i. focos eorum seu vestam destruxit. Pyria nāqꝫ pagani vocāt tēpla in quibꝰ ignem seruāt deū enī arbitrant ignem. Hoc dū rex cognouisset a magis euocauit abdā. Et ꝑmo quidē māsuete culpauit factū ꝑcipiēs vt pyrion rursus edificaret. Illo resistēte ꝛ hoc nequaqꝫ facere ꝯfirmante vniuersas se destructurū interminat ecclesias: cuius interminationem terminus subsecutus est. Nā prius illū virū occidi ꝑcipiēs destruiꝰ quoqꝫ ecclesias impauit. Ego siquidē destructiones veste non reor opportune commissas neqꝫ enim sanctus apostolus dum venisset athenas et ciuitatem repletam idolis conspexisset: aras ab illis honoratas destruxit: sed ratione ignorantiam redarguit: ꝛ veritatis iura monstrauit. Quia vero destructum templum reedificare noluit: sed necē magis elegit: nimis amiroꝛ ꝛ plurimis eum honorandum coronis existimo. Tale est enim ignē adorare quale eius edificare templum. Hūc ergo sumens tempestas initium semissime, atqꝫ ferociter circa pietatis alumnos intumuit: ꝛ triginta iugiter annis fluctuatio dura permansit a magis veluti quibusdam procellis agitata. Magos enim appellant per se eos qui elementa deificant. Quorum fabulas in alia conscriptione monstrauimus in qua honoꝝ interrogatiōibus

interrogationib⁹ dignas solutiones ob
tulimus. Sozoranis itaqꝫ fili⁹ disgerdis
post patris mortem cū imperio etiā ꝯtra
christianā pietatē bella suscepit. Quas
enim tormentorū species ꝛ suppliciorū
adinuentiōes piis intulerit nō est facile
nunc narrare. Aliorū nāqꝫ man⁹ excoria-
uerunt: aliorū dorsa: aliorū capita a fron
te inchoantes vsqꝫ ad ceruices nuda cu
te reliquerūt. Alios sectis per mediū ca
lamis: nudos operiētes ipsas sectiōes ca
lamorū carnib⁹ aptātes a capite vsqꝫ ad
pedes funib⁹ stringētes: postea calamos
ex eorū mēbris violēter trahebāt vt acu
te sectiōes calamoꝝ dū trahebant coꝛū
carnes secarēt: ꝛ tormento armarissimos
dolores inferrent. Deinde fodientes la-
cus ꝛ eos vndiqꝫ obturantes soricū ma
iorū greges in eis miserunt eisqꝫ pabu
lum athletas dederūt impie ligātes ma
nus eorū ꝛ pedes ne possent a se bestias
remouere. Sed ꝛ alia tormēta seueriora
nimis exercuerunt: habentes doctorē ve
ritatis inimicū: sed non potuerunt athle
tarum deuincere fortitudinē. Spōte nāqꝫ
currebāt vt occasiōe hui⁹ mortis incor
ruptibilis vite dona perciperēt. Duorū
tamē aut triū memorabo: vt ꝑ hos reli-
quorū fortitudo monstretur.

¶ Capitulū.xxxi.

Hormisda quidā
valde nobilis apud per-
sas erat q̄ patrē ꝓfectū ha
buerat. Hūc dū rex agno-
uisset eē christianū deduci
fecit ꝛ īperauit vt salutarē negaret deū.
At ille: nec iustū inquit nec vtile ꝓcipis
imꝑator. Nā q̄ docetur vt deū omniū fa
cile contemnat ac neget: facillime quoqꝫ
spernit imperatorē cū ꝛ ipse sit particeps
nature mortalis: ꝛ si summo supplicio di
gnus est qui tua sceptra cōtempserit im
perator: multiplicibus tormentis subdē
dus est qui cunctorum negauerit creato
rem. At imperator cū debuisset mirari
prudentiam fortissimū diuitiis et digni
tate nudauit athletā: iussitqꝫ vt nudus
traheret camelos exercitus. Cūqꝫ pluri-
mi transissent dies: respiciens de supe-
rioribus imperator vidit illum eminen-
tissimum virū solis radiis inflammatū
ꝛ puluere squalore completū: patrisqꝫ
nobilitatis memor: eū ad se iussit addu
ci ꝛ ex lineis vestibus opiri. Deinde pu-
tans q̄ tā precedenti afflictione q̄ eius
miseratione molliretur: vel nunc inquit
illa obstinatione priuatus nega filiū fa-
bri. At ille dei zelo cōpletus disrupit ve
stem ꝛ iactauit dicens. Si propter hoc
me putas a pietate recedere: habe domū
cum impietate quam possides. Hanc ei⁹
fortitudinē contemplatus: nudum eū
a suo ꝓiecit imperio ¶ Capi.xxxii.

Sain quoqꝫ mille fa
mulorum dominum resisten
tem sibimet negare creatorē
omniū non ferentem requirens quis ser
uoꝝ ei⁹ esset seuissim⁹ ei alioꝝ seruorū
tradidit dominatum. Cui etiam ipsum
quoqꝫ dominum seruire precepit: simul
ꝛ eius vxorem per hoc putans ꝓpugna-
torē se flectere veritatis. Sed spe sua de-
cept⁹ est: habebat enim ille domū in pe-
tra cōstructam. ¶ Capi.xxxiii.

Beniamin etiā dya
conū comprehendēs clausit
in carcerē. Cumqꝫ duo tran-
sissent anni superuenit legata-
ri⁹ romanoꝝ ꝓ aliis causis actur⁹. Et dū
hec agnouisset postulauit a rege vt dimit
teretur dyaconus. Porro rex iussit vt ꝓ-
mitteret beniamin: quia nulli magorū
doctrinā christianorū ꝑdicare ꝓsumeret
ꝛ dimitteretur exire. Tunc legatarius q̄-
dem custodire beniamin quē rex precepe
rat compromisit. Beniamin autē audiēs
monita legatarii impossibile est inquit
nō me participare lumē aliis qd̄ ipse per
cepi. Quāto em̄ supplicio dignus sit qui
talentū abscōdit sacra euāgelioꝝ testa
tur historia. Sed rex hoꝝ tūc nihil agnō
scens iussit eū absolui a vinculis. At il
le predicare nullatenus quiescebat: ꝛ ca
piens eos qui ignoranti e caligine tene-
bant: intelligibili luci iugiter offerebat.
Cumqꝫ transisset annus regi gesta illius
nuntiante. Tunc deductum ad se nega-
re iussit quem adorabat deum verum. Il
le requisiuit a rege dicens: quo dignus

honore est qui suum derelinquēs regnū: inuadere studuerit alienum? Cūq; dixisset rex: morte nouissimoq; supplicio: sapientissimus vir ille respōdit. Quid ergo nō iuste patiatur homo q̄ factorem mundiq; creatorem nutritorem ac saluatorē deserens: vnū conseruorū suorū deificare voluerit et debitum illi cultū isti magis obtulerit? His sermonibus rex accensus: viginti calamos acuit: et totidem vnguibus digitorum eius manuū atq; pedum precepit infigi. Cumq; hoc supplicium ab eo derideri conspiceret: aliū rursus calamū acutū in eius femore vnde humana origo descendit iussit immitti. Cūq; crebro cūcerentur et rursus induceretur: ineffabiles ei dolores operabantur. Post hoc vero supplicium impius atq; ferox virgaȝ grossam spinis vndiq; plenam: per eius meatuȝ iussit induci: et hoc modo spiritū fortissimus decertator emisit. Sed et alia multa ab illis impijs sūt p̄sumpta. Nec tamē mirandū est/quia illorū ferocitatē et impietatem longanimiter deus olim patiatur quādo ante imperiuȝ maximi Constantini quicunq; fuerūt romanorū imperatores contra veritatis ministros vehementer insanierunt. Diocletianus nanq; passionis et salutaris die in omni imperio romanorū destruxit ecclesias: sed nouem transactis annis isti quidem denuo floruerunt et multiplicē magnitudinē susceperunt. Ille vero post rabiem sue impietatis extinctus est. Nam et bella huiusmodi futura dominus predixit: et ecclesie victoriā predicauit. Nos tn̄ ipse quoq; res edocent: q; plus nobis vtilia sunt bella q̄ pax: q; pax delicatos nos remissos facit et timidos. Porro bellum et mentem acuit et presentia quasi transeuntia contemnere persuadet. Sed et hec quidem: et in alio opere crebrius enarrauimus.

Capitulum. xxxiiij.

Alio quoq; tempore quo sacratissimus theodorus antiochenam regebat ecclesiam theodorus mouipsue scie quidem episcopus: sed totius doctor ecclesie: dū contra vniuersam cohortem hereticorum fortiter dimicasset terminū vite sortitus est. Is diodori quidem magni doctrina potitus est. Joānis vero sacratissimi fuit socius atq; cooperator. Cōmuniter eni diodori pocula spiritualia sunt adepti: qui sex et triginta annis mā sit i p̄sulatu et ptra arrū eunomiūq; acies fortissime preliatus est: insidiasq; latronis apollinarij extinxit: optimaq; pascua diuinis ouibus preparauit. Cuius frater Policrinius apamenam rexit ecclesiaȝ: et gratia sermonis/et claritate conuersationis ornatus.

Socrates. Capitulum. xxxv.

Non multo post tēpore q̄ ioannes defunctus est moritur et archadius imperator vir mitis et quietus: et circa fine vite p huiusmodi causa venerabilis estimatur. In vrbe cōstantinopolitanā domus est maxima habēs cognomē carie id est nucis. Est eni in eius domus vestibulo arbor nucis in q̄ sermo est: eo q fuerit appēsus martyr Acatius et defunctus. Ob quam rem etiam oratorium illic est edificatum. Hinc Archadius videre volens ad orationem venit votoq; completo reuertebatur. Proinde cuncti circa oratorium habitātes volentes imperatorem videre currebant: et alij quidem foras domum precesserant: vt melius aspectum principis et ordinem viderent obsequij. alij vero sequebantur. Dumq; omnes cū mulieribus atq; filijs simulq; mācipijs extra domū fuissent egressi repente maxima domus oratorio coherēs subito tota corruit: clamorq; cum āmiratione secutus est: quoniam oratio principis tantos a ruine imminentis periculo liberauit. Archadius itaq; relicto annorū octo filio Theodosio de quo iam plura sunt narrata defunctus est: cōsulatu Basilij et Philippi prima die Maij mensis: anno secundo ducentesime nonagesime septime olimpiadis. Is ergo cum patre quidem Theodosio tredecim regnauit annis: post mortem vero patris quatuordecim: vixit annis triginta et vno.

Explicit liber decimus.

Incipiūt tituli. libri. xj.

i Quia theodosij minoris imperium prefectus regebat anthemius.
ij De attico epo eiusqz moribus.
iij De theodosio episcopo synnade et quemadmodum illic macedoniani conuersi sunt.
iiij Quamodo iudeus paraliticus p baptisma sit curatus.
v De sabbatio heresiarcha eiusqz sequacibus.
vi De morte theodorici arrianorũ episcopi et ordinatione barbas et que sub eo sint gesta.
vij De ordinatione cirilli alexãdrini pontificis.
viij Quomodo apud persas per maruthan episcopum sit christianitas dilatata.
ix Quemadmodum italiam vastauit alaricus.
x De celestino romano pontifice et quomodo nouacianos fuerit insecutus et de sabbato.
xi De seductione et nexib[9] christianorũ que per iudeos alexandriã prouenerunt.
xij De hipacia philosopha quomodo in alexãdria fuerit interempta.
xiij Quomodo iudei presumptionis sue penas exoluerint.
xiiij De iudeo qui dum sepe baptisaretur aqua fontis abscessit.
xv Quomodo disgerdus rex persarum christianos fuerit persecutus et romanis euictus.
xvi Quomodo acacius eps amide captiuos persarũ redemit a romanis militibus venditis vasis ecclesie et pastos cum sumptib[9] ad propria destinauit.
xvij De eudoxia vxore theodosij et de laudibus ipsius theodosij.
xviij Quomodo Joannes tyrãnus in occidente fuerit superatus.

Incipit liber vndecimus.

Socrates.

Capitulum primum.

Sic archadio imperatore defuncto: honorius quidã eius frater regebat hesperias: orientales autem prouincie sub ditione manebãt theodosij minori secum esset annorum octo: anthemio prefecto omnia disponẽte. Erat enim iste nepos philippi qui paulũ epm sub constãtio ab ecclesia expulerat: et macedoniũ introduxerat. Is em muro maximo vrbẽ cõstantinopolim circũdedit. Qui vir sapiẽtissimus inter illius temporis homines: et putabatur et erat et nihil inconsulte faciebat: sed cum multoꝝ cõcilio que erãt agẽda tractabãt et maxime sophiste troilo se credebat.

Capitulum.ij.

Imperatore igitur octo annos agente: tertium annum atticus habebat episcopatũ vir clar[9] et eruditus venerabilis atqz prudẽs. Unde etiã ecclesias sub eo magnũ sumere cõtingit incrementũ. Nõ em solis proprie fidei psonis munificus erat: sed etiã hereticis miraculũ sue sapiẽtie demonstrabat: quos fatigare qdẽ nolebat. Cũ vero eos terrere tẽtasset: denuo mansuetudinẽ ostẽdebat. Et inter hec nõ negligebat eloquiũ. Laborabat em circa veterũ lectiones noctibus eis incũbẽs. Quapropter nõ cũ mouebãt philosophice aut sophisticce lectiones. Erat em cum fabulãtibus gratus: cũ tristibus mestus et absolute secũdũ apostolũ omnib[9] oia factus est. Primo qdẽ cũ presbyter esset libros faciebat et meditatos corã ecclesia recitabat. Postea vero etiã fiduciã cũ labore sortitus sub oculis doctrinã laudabilẽ pferebat. Nõ tamen tales erãt eius sermones vt etiã ab auditorib[9] scriberẽtur traderẽtur. Que vero eius tẽporibus memoranda prouenerunt enarrabo.

Capitulum.iij.

In synnada pacatiane frigie ciuitate: theodosius qdã erat eps et macedonianos

cũ illic plures essent insequebatur ⁊ non
solum eos ciuitate sed etiã ab agris ni=
mia crudelitate pellebat dũ orthodoxo=
rum ecclesia persecutiones inferre nõ so
leat. Quod ille nõ zelo recte fidei/sed ꝑ
pecuniarũ amore faciebat. Contra vni=
uersos tam clericos ꝗ̃ iudices ꝓuincia=
les armabat ⁊ precipue agapitum eorũ
turbabat episcopum. Cũq̃ iudices pro=
uincie ad inferenda tormenta sibi suffi=
cere nõ putaret: cõstantinopolim est pro
fectus vt prefectorũ solatia mereretur.
Ibiq̃ posito theodosio ꝓpter huiusmo=
di causaz agapitus macedonianorũ epi
scopus ad meliorem se contulit partem.
Habitoq̃ tractatu cũ omni clero ⁊ euo=
cato populũ sibimet subiacentem suasit
eis vt ꝯsubstãtialitatis susciperẽ fidem.
Hoc facto repẽte cum maxima multitu=
dine magis cum omni vt ita dixerim ci=
uitate ad orthodoxorum ecclesias venit:
⁊ oratione facta: sedẽ in qua theodosius
presidere solebat obtinuit. Tunc vniens
populum ⁊ de cetero fidem consubstan=
tialitatis docens: ecclesiã tenuit synna=
densem. His itaq̃ gestis non post multũ
temporis theodosius cum prefectiano=
rum venit auxilio. Et nihil sciens horũ
que fuerant gesta ad ecclesiam propera=
uit. Ex qua ab omnibꝰ expulsus: rursus
constantinopolim remeauit: ⁊ apud epi
scopum atticum que fuerãt contra eum
gesta deposuit: quẽadmodũ irrationabi
liter episcopatu fuisset expulsus. Atticꝰ
autem cognoscens vtilem causam eccle=
sie prouenisse: theodosiũ quidẽ verbo cõ
solatus est vt patienter ferret preponens
autẽ causis personalibus generalẽ vtili
tatẽ scripsit agapito vt teneret ẽpatum
nihil de inimicitijs cogitaret theodosij.

¶ Capitulum. iiij.

Hoc igitur vnuz est
rerũ vtiliũ que attici tempo=
ribus in ecclesia ꝓuenerũt.
Sed neq̃ miraculorũ aut sa
nitatũ hijs defuit cã tꝑibus.
Quidã nãq̃ iudeus cum paraliticꝰ esset:
pluribus ãnis i lecto iacebat. Cũq̃ ois
medicina ei fuisset exhibita: ⁊ cũctoꝝ iu
deorũ nihil oro ꝓualeret: nouissime ad
baptismatis christiani gratiã confugit
huic soli veritatis medicamini se cõmit
tẽs: hoc velociter episcopo attico nũtia=
tur. Quẽ catecuminũ factũ et spem chri
sti promittẽs deportare cum lecto ꝑcepit
ad baptismũ. Uerũ iudeus paraliticus.
baptismũ vera fide suscipiens cũ de fon=
te fuisset leuatꝰ egritudine repẽte priua
tus est: ⁊ de cetero sanꝰ fuit. Hanc igitur
curã virtus christi etiã nostris tẽporibꝰ
demonstrauit. Qua causa plurimi paga
norum credẽtes baptisati sunt. Judeos
aũt licet signa querẽtes: hec tamẽ nõ pro
uocauerũt ad fidẽ: his ita apud christia=
nos gestis plurimi paruipẽdẽtes in sua
neq̃tia permãserũt. Et nõ solũ iudei tan=
tis prodigijs resultabãt sz etiã sequaces
eorũ similia sapuisse conuicti sunt.

¶ Capitulum. v.

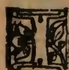
Sabbatius itaq̃ cu
ius dudum fecimus men=
tionem nolens in suo ordi=
ne manere presbyteratꝰ de
siderabat episcopatuz. His
deq̃ tẽporibus recessit ab ecclesia noua=
tianoꝝ occasionẽ hñs quasi ꝓpter obser=
uationẽ pasche iudaici. Faciebatq̃ col=
lectas cõtra sisinniũ suũ episcopum in lo
co ciuitatis qui xerolotus appellatur in
archadij foro. Illic enim rẽ cõmisit val=
de periculosam. Die nãq̃ festiuitatis in
euãgelica lectiõe vbi scriptũ est: erat em̃
pascha iudeorũ: verba que nusq̃ scripta
neq̃ audita sunt ꝑsumpsit adijcere idest
maledictꝰ: q̃ preter azimas celebrauerit
pascha. Hoc auditũ percurrit in populũ
⁊ simplices decepti/nouatianoꝝ laicorũ
cõuenerũt ad illũ. Quod tamẽ malũ non
remãsit inultũ: sz in finẽ pessimã eius fal
sitas est conuersa. Post paululũ em̃ duz
ad quãdã festiuitatem multi cõcurrerẽt
vt vigilias solite celebrarẽt formido su=
bito demonica irruit sup̱ eos quasi sisin=
nius eorũ ep̃s veniret cũ maxima multi
tudine. Factaq̃ turba q̃ppe nocte ⁊ in an
gustie loco comperti semetipsos cõtriuẽ
runt ita vt vltra. lxx. homines morerẽ=
tur. Hoc factum plurimos a sabbatiano
rum secta ꝓhibuit: quidã vero in eius st
ulticitate manserunt.

Capitulum.vj.

Odē tēpoze dozotheus arrianorum presul quē ab anthiochia constātinopolim transtulerūt cū centum decem & nouē vixisset annos defunctus est cōsulatu honorū septimo: & theodosij secundo: sexta nouembris mensis: post quez arriane superstitionis barbas ordinatur episcop⁹. Sub hoc itaq; barba per duos presbyteros eloquentissimos arrianorum religio floruit: quorum alter thimotheus/alter georgius dicebatur. Sed georgius doctrina helladica erudit⁹ erat: thimothe⁹ sacris literis incumbebat. Et georgius quidem semper aristotelē & platonē habebat in manib⁹. Thimotheus origenez ita vt etiaz lingua hebraica loqueretur. Thimotheus dudū psaltirianorum fuit hereticorū: georgiū barbas presbyterum ordinauit. Thimotheū itaq; ego ipse vidi & cognoui quēadmodū interrogātib⁹ erat respondere paratus/soluēs obscurissimas questiōēs q̄ in diuinis inueniūtur eloquijs testē vocās veracissimū origenē. Mihi tū videt[ur] mirabile quomodo tales viri in arrianorū lege mānserūt quorū vnus quidē platonē semper habebat in manib⁹. Alter respirabat iugiter origenē dū nusq̄ plato scd'az vel tertiā causam sicut ipse nominare solet initiū substētie asserat percepisse: & origenes coeternum vbiq; fateatur filium patri. Qui licet in sua sentētia mānserint: religionē tamē arrianā perduxerūt latēter ad meliora. Multas nanq; arrij blasphemias doctrinis proprijs expulerunt.

Capitulum.vij.

Ater hec defuncto theophilo passione litargica, cōsulatu honorū nono: et theodosij quinto: facta contentione propter episcopatū inter thimotheum & cirillum die tertia mortis theophili cyrillus ordinatur episcop⁹: & maiori fastuq̄ theophilus tenebat episcopatum. Qui mox episcopatus sui principio nouacianorū claudēs ecclesias oia vasa eorū sacra percepit episcopūq; eor theopōpū reb⁹ quas habebat omnib⁹ spoliauit.

Cap.viij.

O tēpoze apud persas est christianitas dilatata. Inter romanos enim et persas semper ꝓpter diuersas causas mittūtur legationes. Tūc ergo casus attulit: vt merutas mesopotamen⁹ episcopus cuius dudū meminimus: a romanorum imperatore ad persarum destinaretur regem. Qui multā reuerentiā apud maruthaz inueniens eūq; decēter honorabat & tāq; diuinū respiciebat virū. Hoc factum mordebat magos metuētes ne regem christianum fieri suaderet. Nā cū dolore capitis multo tēpore torq̄retur: magis eum curare nō valētibus maruthas orationibus fecit incolumē. Ob hanc ergo causam moliti sunt quandaz magi fallaciā. Et q̄m per se ignē colunt cōsueuitq; rex in quadā domo ignē ardentez perpetuo suppliciter adorare: magi sub terra hominē quendā abscōdētes tēpore quo rex solebat orare: & eū talia clamare fecerūt. Mitte foras regem: impie eīn regit: q: sacerdotem christianorū iudicat esse venerandū. Hec audiens disgerdis persarum rex: licet reuerētiā haberet: tū maruthā abijcere cogitabat. Porro maruthas vere deo venerabilis homo vacabat orationibus per quas inuenit dolum magicis artibus fabricatū. Ueniēsq; ad regē noli inquit illud rex: sed ingressus dū audieris vocem fodi iubet: doli causas inuenies. Nō eīn ignis loquitur: sed hominū molimina huiusmodi esse noscunt. Hoc dicto flexus est persarum rex. Et rursus ingressus vbi ignis inextinguibilis seruabatur: cū audisset vocem iussit fodi locū. Tūc qui mittebat quasi diuinā vocez inuētus arguitur. Iratus itaq; rex magorum genus vsq; ad decimā iussit immi nui portionem. Hoc facto maruthe dixit vt templa que vellet edificaret. Ex hoc apud persas sumpsit christianitas incremētum. Tunc igitur maruthas a persis cōstantinopolim remeauit. Et nō longo post tempore rursus destinatus est. Ite-

rū́qꝫ magi machinabātur ne eū́ suscipe-ret rex. Fecerū́tqꝫ fetorē quēdā in locum unde rex transire solebat: & quasi a chri-stianis factū́ fuerit derogabāt. Cū́qꝫ rex suspectos iam habens, magos hoc cum studio requisisset denuo ab eis cōcinatū́ esse cognouit. Quāobrē plurimos eorū supplicijs tradidit. Maruthan vero po tiori honore coluit: & romanos valde di-lexit: eorū́qꝫ amplexatus est pacem. Qui pene christianus fieri potuit dum aliud miraculū́ per maruthā & ablatā persidis cpm prouenisset. Ambo nā́qꝫ molestū́ de monē a regis filio ꝓtulerunt orationibꝯ vacātes atqꝫ ieiunijs. Post hec alijs dis-gerde defuncto anteqꝫ fieret xpianus ad eius filiū́ peruenit imperiū́. Cuius tem pore inter persas atqꝫ romanos pacta so luta sunt. ¶ Capitulum. ix.

Er idem tēpus in-nocētius primꝯ rome noua-cianos persequi cepit mul-tasqꝫ eorum tulit ecclesias. Quo tēpore roma est a bar-baris depredata. Alaricus em̄ quidam barbarus ditioni romanorum / & theodo sio imperatori subiectus: atqꝫ cōtra euge-niū́ tyrānū́ solatia pbēs: & ppterea roma nis dignitatibꝯ honoratꝯ: felicitatē suā nō ferēs imperare qdē nō elegit: sed di-scedēs ab vrbe cōstātinopolitana venit ad partes hesperias. Cū́qꝫ venisset illiri cū́ oīa subuertebat: & trāsiēs thessaliam habita ꝯgressiōe circa fluuiū́ pinū́ apud nicopolim epyri (pene tria milia viros eius thessalū́ peremerū́t. Post hec autē quicquid eis incurreret destruentes no-uissime rome venerū́t. Quā vastātes plu rima quidē miraculorū́ eius igne cōcre-mauerū́t pecunias aū́t abripuerū́t mul-tosqꝫ senatorū́ ordinis diuersis subdide-re supplicijs. Deridētesqꝫ romanorū́ re-gnū́ imperatorē fecerū́t quendā nomine attallū́: quē vna die tā́qꝫ imperatorē fe cerunt procedere altera vero serui sche-mate ministrare. Hec dū́ egisset alaricꝯ in fugā repēte cōuersus est: fama proce dēte qꝛ theodosius imperator contra eū́ misisset exercitum que fama non fuit fi-cta sed vera: nanqꝫ exercitus veniebat.

Fertur itaqꝫ: qꝛ cū́ alaricus pergeret ro-mā vir quidā venerabilis cōuersatione monachus eū́ monuisset: vt mala talia facere nō auderet: neqꝫ necibus gaude-ret aut sanguine. At ille. Nō inquit ego volēs romā ꝓfici scor: sed quidā quotidie mihi molestus est torquēs & dicēs. Per-ge & romā destrue ciuitatē. Hec etiā de his dicta sufficiant.

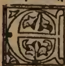
¶ Capitulum. x.

Nter hec celestinꝯ rome ordinatur episcopꝯ: qui etiā nouacianorū ab-strarit ecclesias & eorū́ epi-scopū́ nole rusticulū́ in oc-culto coegit celebrare col-lectas: vsqꝫ ad illud nā́qꝫ tēpꝯ plurimas nouaciani habebāt ecclesias. Porro con stātinopolitani nō talia pertulerū́t: sed cū́ eos diligerēt, etiā intra vrbē eos col-lectas facere permiserunt. Moriēte ve ro sisinio nouacianorū́ episcopo crisan-tus ad episcopatū́ trahebatur: vir mul-tis romanorū́ dignitatibus honoratus. Quo fugiēte sabbatiꝯ se tēpus opportu-nū́ ad episcopatū́ inuenisse credēs / fecit quosdā ignobiles sibi manus imponere iusiurādū́qꝫ quod prebuerat paruipen-dēs. Cuius mores cum populus abhor-ruisset: chrisantū́ p loca omnia require-bāt. Quē inueniētes in bithinia inuitū́ sacerdotiū́ suscipe coegerū́t. Qui nihil percipiebat ecclesie nisi dñico die duos panes. ¶ Capitulū́. xi.

Asiquidē tēpesta-te iudeorū́ gēns ab alexan-dria est huiusmodi causa proiecta. Alexādrinorū́ po pulus plusqꝫ alie ꝯ̄ratiōes seditionibꝯ deditus est qui si occasionē acceperit importabilia ma-la cōmittit. Nam preter sanguinem non cessat a lite. Cōtigit itaqꝫ, tū́c vt inter al-terutros cōtentiones haberēt: nō ꝓpter necessariā causam: sed ꝓpter studiū́ pā-tomimorū́: qꝛ enim is qui die sabbatorū́ saltabat plurimū́ habebat populum iu-deorum dū́ vacantes nō auditioni legis sꝫ theatris occuparent: ea dies litigiosa

extitit iter partes. Cūq3 hoc aliquaten⁹ fuisset ab alexādrie prefecto correctum: nihilominus māsere iudei. Et cū essent semper christianis infensi cōtra pātomimos eorū amplius dimicabant. Tunc igitur orestes prefectus alexādrie festiuitatē quandam quam policiā vocant/ in theatro celebrabat vbi ⁊ aderant quidam armatorū cirilli: dispositiones prefecti volētes agnoscere. Inter quos qdā nomine gerax ductor puerilīū literarū: ⁊ cirilli feruentissimus vehementer auditor: ac sollicitus plausus in eius expositionibus excitare: hūc itaq3 geracē cū vidisset in theatro iudeorum turba clamabat aduersus eū quia pro nihilo venerit nisi vt in theatro seditiones inter populos excitaret. Uerum horrestis diudū habens odiū contra cirilli superbiā arreptum geracē publice fecit in theatro agitari vberib⁹. Hoc cirillus agnoscens: conuocatis prioribus iudeorū (vt decebat ammonuit) ne contra xpianos seditiōes excitarent. Porro turba iudeorū hoc paruipendēs maiora cōtra xpianos tractauere molimina. Dātes itaq3 sibimet signum vt anulum factū ex palma omnes haberēt in digito cōtra christianos hoc mō dimicauerunt. Fecerūt em̄ quosdā de suis vna nocte per omnes ciuitatis discurrere regiones clamātes quoniam alexandria arderet ecclesia. Ob quā rem christiani vndiq3 concurrebant/ quasi ecclesie flāmas extinguerēt. Porro iudei ignorātes interimebant: se metipsos per signū anuli cognoscentes ac parcentes alterutris. Facto autē die latere nequiuerunt. Ob hāc rem permotus cirillus cū maxima multitudine synagogis astitit iudeorum: ⁊ illas quidē abstulit iudeos autē expulit ciuitate eorumq3 substātiam diripere populis imperauit. Hoc ergo modo iudei a temporibus alexandri macedonis illam habitātes vrbem: tunc nudi prorsus expulsi sunt ⁊ per singula loca dispersi. Adamāchius vero medicine sophista cōstantinopolim veniēs christianum se fore promittens postea reuersus in alexādriam est. Igit̄ alexandrie prefectus horrestes valde contristabatur eo q᷑ populosam vrbem ita desolatā repente cōspiceret. Unde etiā principi retulit quod prouenit. Sed ⁊ cirillus delicta iudeorum imperatori nō tacuit: ⁊ horrestis amicitias cogente populo postulauit. Cūq3 prefectus amicitiarū verba refutaret euangelia obtulit ei cirillus. Et dū neq3 sic ei⁹ corda subigerentur: hec denuo prouenerunt. Monachorum quidam in mōte nitria cōstituti fautores theophili ex illo quo cōtra dioscorum iniuste fuerit coarmatus etiā pro cyrillo libēter prelia susceperūt. Relictisq3 monasteriis viri pene quingenti ⁊ venientes ad ciuitatem procedentem in carpento prefectū immolatorē idolorū paganūq3 clamabāt. At ille putans immissiōe cirilli factū: clamare cepit Christianus sum/ ⁊ ab attico constātinopolim baptisatus. Illis hec v̄ba despicientibus ammonius quidam eorū p̄fectū petra percussit in capite. Qui repēte completus est sanguine ⁊ recedentibus officiis atq3 lapidum impetū declinātibus cum paucis remāsit. Inter hec populus cōcurrebat vt prefecti vindicaret iniuriā. Detentūq3 ammoniū tādiu v̄berib⁹ castigauit donec traderet morti. Non post multū hec nuntiātur imperatori. Corpus autē ammoniū sumens cirillus: in quadā ecclesia sepeliuit eiq3 aliud nomē imposuit vt non pro sua culpa: sed pro christo mortuus crederetur. Cui laudes quasi martyrib⁹ offerebat. Sed qui vere nouerāt q᷑ dignas suscepe rat pro suo scelere penas cirillum valde culpabant. Sed neq3 in hoc solummodo cirilli ⁊ horrestis aduersitas cōquieuit quādo post hec aliud est exortum.

Capitulū.xiij.

Erat in alexandria quedā mulier hypacia noīe filia theonis philosophi: et tantū erudita vt super philosophos ei⁹ tēporis emineret: ⁊ platonicā scholā a plotino veniēte: susciperet ipsa successionē atq3 oēs philosophicas lectiones exponeret. Quapropter oēs currebant ad eā propter honestā doctrine fiduciā. Ueniebat em̄ etiā ad iudices nec habebat vllā verecūdiā apud iudicē permixta viris dū

eā cuncti pro sui castitate venerarētur. Tunc ergo inuidia contra hāc feminam est accēsa. Duz eni crebro pergeret ⁊ ad horestem ecclesiasticus populus motus aduersus eā est tāq̄ ipa cū ab amicitiis prohiberet episcopi. Quamobrē conspirātes viri acerrimo feruore pulsati quorum dux erat quidā petrus lector obseruauerunt mulierem ad propria remeantem/eā de vehiculo deponētes ad ecclesiaz que vocatur cesaris;traxerunt/et vestibus exutam lapidibus peremerunt. Quaz postea membratim dilacerantes in loco qui dicitur cinarus igne concremauerunt. Hec res non mediocrez liuorem cirillo ⁊ alexandrine concussit ecclesie. Aliene nāq̄ sunt a christianis cedes ⁊ pugne Hec igitur acta sunt quarto anno episcopatus cirilli:cōsulatu honorii decimo:⁊ theodosii sexto: mense martio ieiuniis existentibus.

¶ Capitulū.xiii.

Post paucum vero tēpus iudei rursus illicite cōtra xp̄ianos agentes / puniti sunt in loco qui dicitur nestar:posito inter calcidem ⁊ anciram syrie. Hec itaq̄ iudei consueta quedā risibilla celebrantes per ebrietatē accensi inter alia christianis ipsiq̄ christo derogare ceperunt deludentes cruci ⁊ spez in eo qui est crucifixus habentibus. Comprehendentes igitur infantulum christianum alligatū cruci suspenderunt. Et primuz quidē deludebant ⁊ irridebāt ei. Postea vero correcti vesania ipuz infantulū verberibus peremerunt. Ob hoc ergo dira congressio inter eos atq̄ christianos exorta est. Quod dū principes agnouissent prouinciarum iudicibus mandatum est vt huiusmodi quererentur autores ⁊ punirentur ⁊ hoc modo dignam vltionē sue nequitie receperunt.

¶ Capitulū.xiiii.

Alsiquidē tempestate iudeus quidam seductor: ficta christianitate crebro baptisabatur,et hac arte pecunias congregabat. Cumq̄ multis heresibus illusisset arrianorum atq̄ macedonianorū: postremo ad ecclesiaz venit orthodoxorū. Cui dum tempus ieiuniorū fuisset impositū/multisq̄ adhuc diebus occuparetur cepit festinare vt quasi i feruēti studio baptismatis dona perciperet. Preparat' baptisma ⁊ vestigia ꝯgrua baptismatis. Cūq̄ fons fuisset implet' deducit' inde' ad baptisandū. Tūc dei q̄dā inuisibilis virt' aquā disparere pcepit. Cūq̄ presentes nō cogitātes dei virtutem aquam per cuniculum proprium defluxisse suspicarētur diligēter vndiq̄ clausum rursus impleuerūt fontē. Et denuo deducto iudeo aqua disparuit. Tūc sacerdos. Quid mali inquit fecisti hō. An certe nesciēs baptisma iam potitus es? Ob hanc rem cum diuersi concurrerent:quidā iudeus recognouit quem baptisatuz ab attico episcopo ipse susceperat. Et hoc modo illius fraus vniuersis apparuit.

¶ Capitulum.xv. A

Interea defūcto disgerdo rege psaꝝ:ci' filius barabanis ci successit. Hinc istigat' a magis crudelib' torq̄bat suppliciis xp̄ianos. Cūq̄ xp̄iani apō psas opprimerent' cōfugiūt ad romanos eoꝝ petētes auxiliū. Quod atticus ep̄s libēter excipiēs eosq̄ quātū erat possibile souēs q̄ gesta fuerāt theodosio nūtiauit imperatori. Eo quoq̄ tpe etiā alia causa ꝓuenerat que romanos persis faciebat infensos. Quoniā perse aurifossores quos a romanis ad mercedez acceperāt reddere contemnebāt: ⁊ quia onera negotiatorum romanoruz violenter abstulerant. Cuz illa ergo ingratitudine etiā christianorū ad romanos confugientiuz est adiecta. Mox ergo persaruz rex legatos mittit repetēs fugiētes. Porro romani nequaq̄ ad se ꝯfugiētes reddere voluerunt:non soluz supplices liberate studētes sed pro christianitate libenter omnia sustinere. Quamobrē dimicare q̄ pituros christianos tradere potius elegerunt. Solutis igit' propter hoc pactis bellum crudele commissum est. B De quo absurdum nō est pauca narrare. Romanoꝝ igit' impator misit

exercitū: cui preffuit militie magister ardaburius. Is em̄ persicā regionē p armenie fines ingrediēs vnā eius prouinciā azanienſem valde vastauit: cui/cū plurimo exercitu narzeus dux parthoꝝ regi occurit. Factaq; ꝯgreſſiōe deuictus eſt. Quo facto cogitauit p mezopotamiā romanoꝝ prouinciā sine custodia cōsistentem inuadere: ⁊ hoc modo de romanis vlcisci. Sed romanoꝝ ducez narsei cōsiliū latere nō potuit. Depdatus em̄ azazenam velociter regionem ⁊ ipse mesopotamiā venit. Et ideo narseus lʒ multum habuisset exercitum: romanoꝝ terras introire non potuit: sed veniens ad nisibin persarum ciuitatem in confinio cōstitutā ardaburio mādauit/vt diē ⁊ locum statueret pꝛelioꝝ/ At ille venienti bus. Nuntiate inquit narseo quia non quando tu volueris romanorum pugnabunt imperatores. Uerū imperator deo soli spez belli committens destinauit exercitū. Et qꝛ fideliter deo supplicans recēte impetrauit auxiliū hinc dat agnosci. Dū igit cōstātino C polim p euētu belloꝝ estuatio magna consurgeret angeli dei iter agentibus per bithiniaz ad vrbē constantinopolim se demōstrauerunt iubentes vt cōfiderent ⁊ orarēt ⁊ deo crederent: quia romanos victoria sequeretur: dicētes se mediatores belli directos a deo. Hoc auditum nō solū ciuitatem sed etiam milites confortauit. Cūq; ad mesopotamiaz bellū fuisset de armenie regiōe trāslatū: romani persas nisibi/clausos fortiter obsidebāt: ligneas turres faciētes aduersus eos: casq; contra muros applicātes ⁊ plurimos d̄ muris cōtra se pugnantiū perimentes. D Porro bardebanis persaruz rex audiēs azazenam regionē ab eis fuisse vastatā ⁊ eos qui in nisibi clausi videbant obsessos: seipsum cū magno exercitu pꝛepāra uit occurrere. Miratusq; romanoꝝ v̄tutē sarracenoꝝ solatia postulauit. Quorū tūc erat rex alamūdarus vir fortis ⁊ pꝛeliator q̄ dū multa millia sarracenoꝝ haberet persaꝝ regi victoriā pmittebat seq; ei anthiochiā syrie traditurꝝ sed nō cōtigit qđ putauit. De⁹ em̄ olb⁹ sarracenis quēdā irrationabilē metū latenter inieci: ita vt putarēt sibimet romanos insistere. Turbatiq; nec habētes quo se gerēt in fluuiū effratē semetipsos armati pꝛoijciebant: vbi plus cētū milia virorū necati atq; ꝯsumpti sunt. His ita puc nientibus nisibin obsidētes cū audirēt persarū regē plurimos elephātos adducere perterriti: cuncta quidem obsessionis machinamēta concremauerūt ⁊ ad ppria loca reuersi sunt. Que vero ꝯgressiones postea pueneruut. Et quō arrobindas alter romanorum magister militum fortissimum persarum monachum itercmit. Aut quō ardaburius septē fortissimos persaruꝫ duces insidijs captos occidit: vel quomō biacianus alter dux romanorum reliquos sarracenos extinxit pretereundūz est ne videar multum a pposita relatione digressus E Que tunc igitur gerebātur velociter imperatori theodosio nuntiata sunt. Quō autē hoc cito cognosceret, indicare nō piget. Inuenit quendā virū animi habitu corporisq; fortissimū nomine palladiū qui tanta velocitate veredos agebat: vt tribus diebus perueniret ad terminos romanoruꝫ atq; persarum ⁊ rursus totidē remearet ad cōstantinopolim ciuitatē. Is enim etiaz alios romani imperij terminos velociter transibat. De quo q̄dā eloquentissimus sic ait. Iste vir cū sit lata romana respublica eam paruulā sua velocitate demonstrat. Queꝫ etiam persarum F rex sepius ammiratus est. Romanoruꝫ igitur imperator licet videret aperte sibi collatam a deo victoriaꝫ prouenisse/tamē pacē non dissimulauit expetere/misitq; helionē virum pꝛudentem ⁊ honoratuꝫ vt cum persis de pace loqueretur. Qui dū venisset mesopotamiam vbi erant fossata romanorum misit pro pace petenda legatariū quendaꝫ maximum virum eloquentissimū ardaburij militie magistri consiliariuꝫ. Qui pro pace veniens ad persaruꝫ regē missuꝫ se non ab imperatore sed a ducibus asserebat dicens: quia hoc bellū pro sui contēptu neq; peruenisset ad principes. Cumq; paratus esset vt legatarij verba susciperet: quia fame eius laborabat exercitus: veniens numerus qui apud eos

immortalium appellatur (est enim decem milia virorum valde fortissimorum) nō prius dixerunt pacē cum romanis esse faciendā: ꝙ ipsi eos sine custodia constitutos inuaderēt. Quibus verbis persuasum est regi vt se a pace suspēderet. Tūc legatarium quidē clausum seruari fecit/ ⁊ misit numerum immortalium dimicare cōtra romanos. Qui venientes in duas acies diuisi medios habuere romanos. Porro romani vnā persarum videntes aciem contra eam se preparabant aliā nō videbant ꝙ paulatim accessit ad pugnam. Cumqȝ ergo iam congressio pene esset in opere dei prouidentia ex quodā colle exercitus alter apparuit romanorum cū duce procopio. Qui cum videret socios in periculo instabat a dorso persarum. Tunc in medio cōclusi qui circundederāt primo romanos in momēto ab eis extincti sunt. Quo facto romani ad alios qui erant in subsidijs positi cōcurrerunt/ eosqȝ fortiter iaculati sunt. Sic igitur qui immortales appellantur oēs mortales apparuerunt penas exigente christo de gente persarum: eo ꝙ plurimos eius famulos occidissent. Porro rex persarū infortuniū sui causam agnoscens: simulabat se nescire quod gestum est. Suscepitqȝ legationē dicens legatario romanorum. Non bello cedēs pacem amplector sed tibi prestare volēs qȝ omniū romanorum te sapiētem esse cognosco: ⁊ hoc modo bellum propter christianos exortum de parthorum regiōe cessauit. Contigit enim consulatu honorij tertio decimo ⁊ theodosij decimo.

℄ Capitulum. xvi.

Tunc igitur acacium amide ciuitatis episcopū actꝰ optimus reddidit clariorē. Cū enim romani milites captiuos persarū de azazena regione vastata reddere regi parthorum nullo modo vellent captiui fame consumebantur dum essent circa septem milia: quod persarum regem non mediocriter contristabat. Tunc igitur acacius conuocauit clericos sibi subiectos: viri inquit fratres deus noster nec discis nec calicibꝰ opus habet. Nā neqȝ comedit neqȝ bibit. Et qȝ multa vasa aurea ⁊ argētea ecclesia nr̄a ex oblatione xp̄ianorū habet/ cōuenit ex his liberari exercitū captiuorū: egētibusqȝ cibos offerri. Hec ⁊ his similia cū dixisset/ cōflauit vasa ⁊ militibus dedit pretiū captiuorum. Quos dū recreasset cibis: datis sumptibus ad regē propriū destinauit. Hoc mirabile opus acacij persarum rex magis obstupuit/ ⁊ qȝ bello romani ⁊ bn̄ficijs eum vicissent. Aiunt enim quia etiā desideriū habuerit persarum rex vt videret acaciū sed hoc theodosius prohibuerit imperator.

℄ Capitulum. xvij.

Victoria siquidem auxilio dei collata romani plurimi pollentes eloquijs: conscribebant laudes imperatoris. Cuius vxor heroico metro poemata multa confecit. Erat enim eloquens filia leontij sophiste atheniensis a patre oibꝰ lectionibꝰ erudita. Quā dū imperator ducturus esset vxorē christianā atticus fecit eps: in baptismate cū prius vocaret̄ athenais eudochie nomen imposuit. Multi ergo sicuti dixi volētes innotescere: alij suā facūdiā demōstrare preconia imperatoris conscripserūt. Ego vero nec innotescere cupiens/ nec facundiā sermonis ostēdere cū veritate iperatoris bona memorare studeo qȝ sint dānosa si taceant̄. Primū itaqȝ regaliter natus atqȝ nutritꝰ nihil habuit tepidū sed sic fuit sapiens inter confabulātes vt experimentū omniū crederetur habere. Plerunqȝ ieiunabat ⁊ maxime quarta feria ⁊ sexta studio xp̄ianitatis nec aliter ꝙ monasterium regalia videbant̄. Ipse nāqȝ matutino ad suas sorores pgēs diuinas dicebat laudes. Quā obrē etiā sacras literas sine codice recitabat. Loquētibꝰ ep̄is velut olim sacerdos tactꝰ ex diuina lectiōe respōdebat. Congregabatqȝ sacros codices et quoscūqȝ dlibet eorum interpretes seu expositores ꝯscripsisse videbant̄ plꝰ ꝙ ptolomeꝰ studuerat filadelfus. Patiētia atqȝ clemētia vniuersis hoibꝰ eminebat. Nā iulianus imperator: licet philosophus diceret̄: nō tamē anthiochēsium portauit

iniuriam/sed maxime theodoro tormenta indignatus imposuit. Porro theodosius multū gaudēs syllogismis aristotelis:philosophiam exercebat operibus/iram tristitiā: libidinēqȝ deuincens ⁊ in nullo se vlcisci desiderans. Dum igitur a quodā familiarium interrogaretur cur nullū se ledentium morti subijceret: vtinam inquit esset mihi possibile ad vitaȝ etiā mortuos reuocare. Quem dū alter pro ea causa requireret: nō est inquit magnum neqȝ difficile hominē mori: quia neqȝ deo soli semel mortuum ex penitentia suscitare. Sic eñ fuit clemēs vt si qñ quispiam dignum aliquid morte cōmitteret: nec vsqȝ ad ciuitatis portas moriturus perueniebat: sed eius clementia continuo reuocatio sequebatur. Dū aliquo tempore ipse in amphiteatro cōstātinopoleos expectaret: cepit clamare popul⁹ crudele besti⁊ artifex parabolis pugnet. At ille nescitis inquit quia consueuim⁹ nos expectare clemēter. Tanta eñ pietate precellnit vt omnes quidem deo cōsecratos honoraret: precipue tñ quos audiebat veneranda actione pollere. Fert aūt quia dum cōstantinopolim eps chebronensis fuisset mortu⁹/sagum ei⁹ valde sordidissimū quesierit/eoqȝ circūamictus sit: credēs se aliquid ex defuncti sanctitate ꝓmereri. Cum aliqñ aeris tēpestas esset ⁊ ille circum ꝓpter populū expectaret: pleno circo tēpestas vehementius agebat/multo imbre diffuso. Dūqȝ hoc fieret suam voluntatem imperator aperuit/fecitqȝ per preconem clamari qȝ melius esset spectaculum contemnere ⁊ oēs rogare deū vt illesi ab imminente tēpestate seruarētur. Quo dicto cūcti deo magno gaudio supplicātes hymnos cōcorditer offerebant/⁊ tota ciuitas velut vna psallebat ecclesia. In medio autem horum imperator existens priuato schemate properebat. Nec spe sua frustratus est. Repente nanqȝ aer ad serenitatem diuina clementia reuocatus: annuȝ prebuit frugibus vniuersis vberrimum. Si quando bella mouerentur secunduȝ dauid confugiebat ad deū sciens eū preliorum autorem: inimicos orationibus superabat.

¶ Capitulum.xviij.

Post paululuȝ itaqȝ tēpus partici belli defuncto imperatore honorio/cōsulatu asclepiodoti ⁊ mariniani augusto mēse: quo ioannē tyrānū deo se cōmittēs superauerit enarrabo. Sicut eñ tunc sub moysen hebreis cōtigit rubrū trāsire mare/talia etiā ei⁹ ducibus euenerūt dū eos mitteret cōtra tyrannū. Defuncto siquidē sicuti diximus honorio principe cognoscens theodosius celauit factum: ⁊ alia dicendo diuersoruȝ suspitionib⁹ obuiauit. Inter hec mittit magistrum militū in salonas ciuitateȝ dalmatiarum: vt siqua belloruȝ commotio ꝓueniret circa partes hesperias vicinis adiutor esset. Quo facto mortē patrui patefecit. Inter hec ioannes primus imperialiū cōscriptorum nō ferens suā felicitatem imperium cōtendit arripere. Misitqȝ legatos ad imperatorem theodosiū petens vt eius susciperet imperium. At ille legatos quidē reclusit in carcere misitqȝ magistrum militū ardaburium qui multuȝ laborauerat apud persas: hic salonam veniens exinde nauigauit aquileiam. Contigitqȝ ventum aduersum flare ita vt tyranni manus incideret. Quo capto sperabat ad necessitatē peruenire theodosium: vt per hoc eum decerneret imperatorem si vellet magistruȝ militū liberare. Imperator tñ vt audiuit factū estuabat ne quid mali ardaburius sustineret. Aspar vero ardaburij filius B cognoscēs patrē a tyranno teneri multa millia barbaroꝝ in solatio tyrāni cōsistere qd faceret ignorabat. Quo tūc imperatoris orōne ꝑualuit. Angelus eñ dei sub schemate pastoris educebat asparem: et oēs q̄ cū eo erant ac p paludem adiacētē rauenne ad loca sperata peruenerūt. In camāqȝ ciuitate tyrannus degens habebat exercituȝ vnde nullus aliqñ transisse fertur. Tūc de⁹ ergo madibilē terram fecit adibilē. Trāseuntes nāqȝ per siccā paludis aquam apertasqȝ inuenientes ciuitatis portas tyrannum quoqȝ detinuerunt. C Tunc ergo pijssimus imperator reuerentiam quaȝ circa diuinis

tatem habebat ostendit. Dum eñ circū expectaret nūtiatū est ei tyrannum fuisse peremptū. Quāobrē sermonē fecit in populo dicēs: venite si placet, relinquētes hāc volūtatē ⁊ pergētes ad ecclesiā gratificos deo soluamus hymnos: cuius manus tyrāni ꝯsumptionibus obuiauit. Quo dicto spectaculo cessante p medium circū cūcti cū eo cōcorditer gratias agētes ad ecclesiā cōuenerūt. ita vt tota ciuitas vna videret ecclesia. Venientesq; ad locū orationis iugi die gratias dño retulerunt.

¶ Explicit liber vndecimus.

¶ Incipiunt tituli libri. xij.

i De ortu valentiniani principis filij placidie.
ij De bonis actibus attici constātinopolitani pontificis.
iij De ordinatione sisinnij ⁊ moribus ipsius ⁊ q; proclus ordinatus cizici nō sit susceptus.
iiij De ordinatiōe nestorij ⁊ q; sub eo in ecclesijs mala prouenerunt.
v De ephesino concilio contra nestorium.
vi Quō ioannes anthiochenus cirillum damnauerit.
vij De ordinatione maximiani constantinopolim.
viij Quāti epi ex alijs ad alias ecclesias sunt mutati.
ix Quō apud cretam quodā iudeo dicēte se esse moysen plurimi iudeorum deceptione sint mortui ⁊ reliqui facti sunt christiani.
x De magno incendio cōstantinopolim facto ⁊ morte maximiniani atq; constitutione procli.
xi De cōuersatione ⁊ moribus procli.
xij De victoria barbarorum.
xiij Quomodo filia theodosij valentiniano sit iuncta.
xiiij Quō corpus ioannis epi sit constantinopolim reuocatum.
xv Quō eudoxia vxor imperatoris ad hierosolymam properauit.
xvi Quia proclus thalassium senatorē autoritate sua cesarie capadocie fecit episcopum.

¶ Incipit liber duodecimus.

¶ Capitulum primum.

Igitur occiso tyranno cogitabat theodosius imperator cui deberet hesperiarū regna cōmittere. Tūc valētinianus erat valde puer natus ex matre placidia eius quidē amita filia xp̄o maioris theodosij archadij ⁊ honorij soror de pr̄e cōstātio q ab honorio imperij iura susceperat paruoq; tpe cū eo regnauerat. Hūc ergo valētinianū cōsobrinū suū cesarē factū: mittit ad partes italie: cum quo matrē pariter placidiā eiq; vniuersaz dispositionē cōmisit imperij. Cūq; voluisset ipse quoq; italiā pergere vt cōsobrinū ad imperij culmē eueheret: quatenus sui vigore tyrānorum remoueret audaciā: veniēs vsq; ad thessalonicā lāguore prohibitus est. Quāobrē coronā imperialē post hec cōsobrino p patricium stiliconem mittēs cōstantinopolim remeauit. Hec de talibus retulisse sufficiat.

¶ Capitulum. ij.

Igitur atticus episcopus causas ecclesie sapientia mirabiliter disponebat doctrinisq; populū ad virtutis studia prouocabat. Cūq; videret diuisam ecclesiaz cū ioānite seorsum apud semetipsos sacra solēnia celebrarēt: iussit vt in orationibus memoria ioānis haberetur sicut aliorum dormiētiū epōrum fieri ꝯsueuit: p hoc sperās plurimos ad ecclesiaz reuocare. Largus aūt sic erat vt nō solū pauperibus suarū parochiarū sed etiā in vicinis ciuitatibus multas pecunias p egentium cōsolatiōe trāsmitteret. Calliopio nāq; presbytero ecclesie nicene trecētos aureos dirigēs hec scripsit. Calliopio atticus in dño salutē. Cognoui decē millia esurientes in ciuitate apud vos exhibēda egere misericordia. Decē milliaꝰ cū dico multitudinē intelligo, nō pfectū numerū cōprehēdo. Quia igitur ego quidē habeo preceptū numerū datū ab eo qui manus habet munificā: ⁊ prebet cōgruis dispēsationibus ⁊ cōtigit aliquos indigere habentes non tñ qui nesciētes suscipiēs o charissimuz mihi caput hos trecētos solidos expende sicuti volueris: ⁊ maxime

illis qui petere confunduntur: et non eis qui ppter vite vẽtrem magis negotiant̃ ex talib⁹. Non igit vel religionẽ in hac parte cõsiderare sed vnã tantũmodo rez obseruavit nutrias idigẽtes: nec cogites si q̃ nostra sunt sapere nõvident. Sic igitur atticus etiã procul indigẽtiũ habebat curam sed etiã supersticionẽ aliquorũ studebat abscidere. Audiẽs etem̃ nouacianos iudaicũ pascha sequẽtes ppt sabbatiũ fuisse diuisos: eiusq3 corp⁹ ab insula rhodi vbi mortu⁹ fuerat trãslatũ et plurimos ad tumulũ eius orare nottãter/mittẽs in aliud sepulchrũ corp⁹ sabbatij iussit abscõdi. At illi cõsuete venientes effossumq3 reperiẽtes tumulũ ĩ cetero cũ locũ colere quieuerũt. Erat eñ circa nola locoꝝ studiosus. Nã dũ quidã portus in ore põti euxini cõstitut⁹ ex antiquo farmacus appellaret̃.i.venenari⁹ mutato noie cũ locũ senatoriuz nõlauit ne dũ ibi collecte pdicarẽt noie blasphemo loc⁹ ipse designaret. Sed et aliũ locũ argyropolim p huiusmodi causa nominauit chrisopolis.i.in capite bossori cõstitutũ: huius multi antiquoꝝ faciunt mentionẽ de qua ciuitate xenofon i primo libro helladicoꝝ dicit: qui a eam mutauit alchibiadis et in ea cõstituit vt qui nauigabãt de ponto: decimas ibi prebe rent. Uidens ergo atticus locũ in cõtraria ripa chrisopoleos positũ delectabilẽ et decorũ ait. Argiropolim in noiet̃. Qui locus eius repẽte cognomẽ obtinuit. Igit quibusdã dicẽtib⁹ ei nõ debere nouacianos intra ciuitatẽ missas facere. Nescitis inquit q̃tũ nobiscũ in persecutiõe cõstantij atq3 valẽtis fuerint passi q̃ etiam testes sunt nostre fidei. Nã cũ dudum ecclesia fuerit diuisa isti circa fidẽ nihil innouauerũt. Pro epi ordinatiõe aliq̃n veniens in nicea asclepiadẽ nouacianorũ vidit epm valde senem: interrogauitq3 quot in epatu annos haberet. Quo rñdente quinquagĩta. Felix inquit homo es tanto tempore boni operis curaz habens. Super hec ait. Ego quidem nouatũ laudo nouacianos non approbo. Tũc asclepiades. Quõ hoc dicis epe? Ueruz atticus: illũ inquit laudo qm̃ his qui sacrificauerãt cõicare nõ voluit: hoc etiaz egoipse fecissem. Nouacianos autẽ non laudo: quia pro vilibus vitijs laicos gratia cõmunionis excludũt. Asclepiadis dixit. Extra sacrificãdi lquit peccatũ etiã alia plurima sunt delicta scdm̃ scripturas q̃ ducunt ad mortẽ ppter quas vos quidem clericos: nos autẽ cõmunicare etiã laicos phibemus deo soli eoꝝ remissionis iudiciũ cõmittẽtes. Attic⁹ igitur etiã suã prescripsit mortẽ. Nam cuz a nicea discederet callipio pñbytero dixit: Ante autũnũ cõstãtinopoli z venire festina si viuũ me denuo videre desideras; Si tardaueris non videbis. Quo dicto mẽtit⁹ nõ est: Anno nãq3.xxj. sui epatus: decima die mensis octobris est mortu⁹: consulatu theodosij.x. et valentiniani ni cesaris primo.

Capitulum tertium.

Orto theodosius imperator a thessalonica reuertẽs eius exequias nõ inuenit: Ante vnũ nãq3 diez quã ingrederet̃ ille sepultus est. Post paucos vero dies.i.viginti tres mẽsis octobris nuntiatum est q valentinianus infulas suscepisset ipe rij. Post obitũ igitur attici fit maxima de epi ordinatione contentio: alij aliũ postulantib⁹ quidam philippum presbyterum querebant: alij pclu itẽ pñbyterũ. Sed omis populus cõmuniter desiderabat ordinari sisinnium qui et ipse presbyter quidẽ erat. In nulla tñ ciuitate ordinatur sed in suburbano constãtinopolis cui nomẽ oliua ẽ ministrabat; hoc suburbanũ est positum cõtra faciez ciuitatis vbi dies ascẽsionis saluatoris solẽniter celebratur. Huc ergo virũ omnes laici diligebant pro sui reuerẽtia: et maxime quia fouebat paupes vltra sui mensuram. Preualuit ergo votuz laicorum et sisinnius ordinat⁹ ẽ vicesima octaua die februarij mẽsis: consulatu sequẽti theodosij duodecimo et valentiniani iunioris secundo. Philippus autem presbyter cui pepositus fuerat sisinnius in historia christiana in qua triginta sex libros ipse conscripsit ordinationem sisinnij valde lacerauit derogans ordinato

& pariter ordinãtibus & maxime laicis. Is em philippus a ioanne epo dyacon° ordinatus: multa quoq3 cõscripsit cõtra iulianũ imperatorem/cuius tñ historia mihi multam videtur habere confusionẽ & nõ satis prodesse legentibus. Sisinnio igitur ordinato cõtigit epm obire ciziceni. Tunc sisinnius pclum in cizico cõsecrauit qui anteq3 pficisceretur ad ciziceni ciues recedẽtes palmacium monachum sibimet ordinarunt paruipendentes regulam qua iubetur preter cõstantinopolitanũ episcopum ordinationẽ fieri nõ debere. Quod ideo ciziceni neglexerunt: qr attico soli hec lex personaliter prestita videbatur. Mansit ergo proclus nõ habens ecclesiam propriam: qui tñ in doctrina ecclesiarum cõstantinopoleos valde florebat. Igit sisinnius cum duos in episcopatu compleuisset annos defunctus est cõsulatu hierij & ardeburij vicesima quarta die decẽbris mẽsis vir famosissimus castitate & rectitudine vite sue mãsuetus moribus sine vllo figmẽto remotus a causis. Quãobrẽ curiosis viris tristis & inefficax videbatur.

¶ Capitulum. iiij.

Efuncto sisinnio imperatorib° visum est nullum ex ecclesia cõstantinopolitana ordinare pontificẽ eo quod essent vane glorie & sibimet arrogãtes. Cum itaq3 multi philippũ plurimi pclum habere desiderarent interea ab anthiochia visũ est vocari debere antistitem. Erat enim ibi quidam nestorius nomine genere germaniciensis. bone vocis et simul eloquij. Ideoq3 cũ q̃sl opportunũ, doctrinis suo cauerunt. Cũq3 transissent tres mẽses nestorius venit ab anthiochia qui castitate iter plurimos precipuus habebatur. Quibus aũt fuerit moribus institut° sapientes a primo eius sermone nõ latuit. Ordinatus eñ decima die mensis aprilis consulatu felicis et tauri mox illam deuulgatam coram omni populo protulit vocem: faciens sermonẽ ad principẽ. Da mihi inquit o imperator terrã purgatam hereticis/& ego celũ tribuo: debella mecum hereticos & ego tecũ debellabo persas. Hec cũ dixisset lz quidã odio haberent hereticos tñ leuitas sensus ei° & indignationis initiũ et vane glorie tumor eis valde displicuit: quia neq3 paruulum tẽpus sustinẽs ad talia verba descẽdit & scdm puerbiũ vt ita dicã cũ neq3 ciuitate adhuc gustasset aquas psecutor feruentissimus apparebat. Quinta vero ordinationis die oratoriũ arrianorum in quo latenter cõueniebant auferre volẽs eos ad tantũ furorem perduxit vt eundẽ oratoriũ cõcremarent. Que causa etiam vicinas cõsumpsit edes turbaq3 vehemẽs inciuitateq pueniт. Verũ arriani semetipsos defendere pparabant: sed eoꝝ con siliũ custos ciuitatis dñs impediuit. De cetero aũt ipsum nestoriũ vocabant incẽdium nõ solum heretici sed etiã qui eius fidei cõcordabant. Non enim eos simile patiebatur sed semper cõtra hereses machinatus quantũ ad se subuertit fundit° ciuitatẽ. Nouacianos autem depopulari tentabat eo q3 paulus eorum episcop° preditus esse reuerẽtia diceretur sed proceres eius impetũ refrenarunt. Quanta vero circa asiam lidiam cariam: contra quartodecimanos mala commiserit et quanti propter eum circa miletum & sardis facta seditione sint mortui nũc omitto. Quam vero propter hec propter inefrenatam linguam receperit vltionem post pauca narrabo. Nunc itaq3 res memorabilis indicanda est. Quedam insula vltra rhenum fluuium est burgundionum. Isti vitam quietam agunt & pene omẽs fabri lignorum sunt ex qua mercede pascuntur: quorum regionem huni crebra inuasione vastabant & plurimos occidebãt. At illi licet anxietate cõstricti ad nullum se tamen hominem cõtulerunt: sed alicui deo se cõmittere cogitabant. Tũc audientes qr romanoꝝ de° fortiter adiuuat se timẽtes: oẽs cõi cõcilio ad credulitatem christi cõfugiũt. Venientesq3 in vnam ciuitatẽ galliarum rogabant: vt ab epo christianorũ baptisma mererẽtur. At ille eos septẽ dieb° faciẽs ieiunare & imbuens fide baptizans eos octaua die abire pcepit. Qui sumpta fiducia cõtra tyrãnos alacriter festinabant

et ipse sua priuati non sunt. Nam cum rex hunorum nomine optar per noctem fuisset ciborum nimia voracitate corruptus: burgundiones gentem inimicam sine duce reperientes et pauci pluribus resistentes facta congressione vicerunt. Nam cum essent isti tria milia peremerunt: et ex illo cuncta gens feruentissime in christianitate permansit. Eo tempore barbas arrianorum epus est defunctus consulatu theodosij tertiodecimo et valentiniani tertio vicesimaquarta die iunij mensis: in cuius loco sabbacius ordinatur. Nestorius itaque agens preter consuetudinem ecclesie contra se plurimos incitabat: sicut eius actus ostendunt. In germanici etenim hellespōti ciuitate antonius erat: qui cognoscēs instantiā nestorij aduersus hereticos macedonianos et ipse persequi festinabat quasi patriarche imitatus imaginē. Porro macedoniani aliquātulū sunt ppessi. Cūque antonius vehemēter insisteret iam molestiā nō ferentes ad scelus se durissimū cōtulerūt. Mittentes etenim quosdā: et qd rectū est in secūdo loco ponētes interemerunt eum. Hoc factū macedonianorum maioris psecutionis dedit occasionē. Persuasit enim imperatoribus vt eorum ecclesie tollerent. Quāobrem cōstātinopoli eis ecclesia alba tā est ante murū veterē posita ciuitatis/ et cizico/ et alie plurime quas habebāt in hellespōto: quorum aliqui ad ecclesiā cōfugerunt in consubstantialitatis fide cōsentiētes. Sed sicut ait scriptura: ebriosis vinū nō deest: neque cōtentioso lites: sic quoque nestorio amanti persecutiones euenit vt psequeretur semp ecclesiam dei. Erat cū eo anastasius presbyter ab anthiochia pariter destinatus quem nimis honorabat et veluti consiliarium habebat in causis. Aliquando igitur coram ecclesia anastasius docens ait. Dei genitricē mariā nullus appellet. Maria enim homo fuit: et deum ab homine generari nimis est impossibile. Hoc cum auditum fuisset: plurimos clericorum et laicorum pariter conturbabat. Olim namque didicerāt deum pariter et hominem christū et nullatenus eum per dispensationem velut hominem a diuinitate separari credentes apostolice voci que dicit. Et si cognouimus: secundum carnem christum sed nūc neque quā cognoscimus. Quapropter relinquētes de christo sermonem ad perfectionē pcedamus. Tumultu siquidem sicuti dixi in ecclesia facto: nestorius anastasij sermonem firmare volens et non redarguere velut blasphemū qui videbatur ab eo honorari: frequenter ex hoc coram ecclesia docuit. Et cum maiori cōtentione questionem hanc agitabant sermonem dei genitricis habētes: vnde diuisio nata est in ecclesia: et velut in nocturna lite diuisi: nunc his nunc alijs consentiebant et verba propria denegabāt. Nestorius apud multos in ea erat opinione quapropter hominem diceret christum et tanque pauli samosateni atque fotini dogma in ecclesiās introduceret. Sed de his maxima questio nata est et tumultus: ita vt vniuersalis synodus ageretur. Ego vero legēs nestorij libros qui intellexisse cōperi hunc virum et cum veritate conspexi neque pro eius inimicitijs neque pro gratia alterius explanabo. Non mihi videtur nestorius neque samosatenū secutus paulū neque fotinū neque omnino purū hominem dixisse christū sed sermonē tantūmodo quasi metuendum expauisse. Et hoc passum quia decenter non erat eruditus. Qui dum naturaliter eloquens fuisset putabat se doctū et libris antiquorum interpretum dedignabatur incumbere omniumque se meliorē putabat esse: ignorās quia in catholica ioannis epistola in antiquis exemplaribus habeatur. Omnis spiritus qui soluit iesum a deo nō est. Hūc enim sensum ex veteribus exemplaribus abstulerūt: qui separare volūt ab homine dispēsatione diuinitatē. Quapropter veteres interptes hoc ipsū dedignati sunt: quoniam aliqui adulterati sunt hanc epistolam soluere hominem a deo volētes. Est enim humanitas copulata diuinitati et iā non sunt duo sed vnū. Hac rōne cōfidentes antiqui: mariam dei non timuerunt dicere genitricē. Pamphilus enim eusebij tertio libro de vita cōstātini dixit: Etenim et generationem sustinere qui nobiscum esse deus propter nos voluit et locus eius incarnate generationis nominatus est apud hebreos bethleē. Quā=

obrez ⁊ helena augusta deo amabilis lo
cum amplũ vbi dei genitrix peperit me-
moriis mirabilibus adornauit: hãc sacra
tissimã speluncã decenter irradiãs. Sed
origenes in primo thomo de ep̃la pauli
apostoli ad romanos ait. Quõ dei geni-
trix dicatur latius animaduerto. Appa
ret igitur nestoriũ ignorasse lectiões an-
tiquorum. Quapropter sicut dixi in ser-
mone solo moratus est: ⁊ non solũ cũ ser
mone ex animo didicit sed etiã omnino
deum esse qui natus est denegauit. Nos
enim fatemur quoniã qui de sancta vir
gine natus est crucifixus est dominus est
⁊ glorie sicut dixit apostolus. Si enim
cognouissent nũq̃ dominum glorie cru-
cifixissent. Porro nestorius dicit. Noli
gloriari iudee non crucifixisti deum: tan
q̃ ipse dominus glorie idem non sit de-
us. Nam quia purum non dicit homi-
nem christum sicut fotinus: aut paulus
samosatenus etiam omolie quas fecit
ostendunt. Nusquã enim dei verbi sub
sistentiam perimit/sed vbiq̃ eum subsi-
stere confitetur ⁊ habere substantiam
non sicut Fotinus et samosatenus eius
existentiam perimentes. Hoc enim ⁊ ma
nichei a montano dogmatizare presu-
munt. Sic igitur nestorium inuenio sa-
puisse ex eius libris. Non ergo medio-
crem concussionem orbi terrarum tepi-
dissima nestoriũ ratiocinatio concitauit.

¶ Interea contigerat D scelus quod
dam in ecclesia prouenire. Serui quidã
potentiũ genere barbari dominum cru-
delem experti: ad ecclesiam confugerũt
et portantes gladios ingressi sunt ad al-
tare. Cumq̃ rogarentur exire nullo mo-
do voluerunt sed impediebant solennia
celebrari: plurimis diebus gladios tenẽ
tes euaginatos: ⁊ parati se vindicare et
omnibus ad eos accedentibus insiste-
bant. Qui postremo vnum clericũ peri
mentes ⁊ alium vulnerantes: etiam se-
metipsos interemerunt. Quo facto qui-
dam transeuntium hoc scelus nihil bo-
ni ecclesie significare predixit: nec verita
te priuatus est. Significabat enim popu
li diuisionem ⁊ deiectionẽ eius qui fue
rat causa diuisionis.

¶ Capitulum.

Non multo post tẽ
pore iussio principalis epi
scopos vndiq̃ ad ephesũ
cõuenire p̃cepit. Mox ergo
post paschalẽ festiuitatẽ: ne
storius cum maxima multitudine venit
ad ephesum: inuenitq̃ plurimos episco
poꝝ ibi fuisse collectos. Porro cirillꝰ ale
xãdrinꝰ modicũ retardatꝰ: circa penteco
stẽ occurrit. Quinta vero die post pentecco
sten: ⁊ iuuenalis hierosolymorum venit.
Porro Joanne anthiocheno tardãte mo
uebant presentes ep̃i questionẽ. Cirillꝰ
autem alexandrinus ep̃s: deflorationes
quasdam libroꝝ nestoriũ faciebãt; cũ tur
bare volens. Et enim erat inimicus eiꝰ.
Et cum plurimi deũ confiteantur esse ie
sũ/ego inquit nestorius bitrẽ ⁊ trimitrẽ
nequaq̃ confitear deũ. Qua gratia mũ-
dus sum a sanguine vestro ⁊ amodo ad
vos nõ venio. Dum hec itaq̃ dixisset cũ
reliquis cõgregabat episcopis qui eius
sententiam sequebantur. Presentes er-
go in duos ordines sunt diuisi. Porro ci
rillus cum suis facto concilio nestorium
vocauerunt. At ille non obediuit. Diffe
rens in presentiã ioannis anthiocheni.
Qui vero circa cirillũ omilias nestoriũ
quas de hac questiõe protulerat sepius
relegentes: ⁊ ex ex ipsis iudicantes cũ ve
lut blasphemantem dei filium damna-
uerũt. Hoc facto: qui circa nestoriũ aliud
apud se concilium facientes damnauere
cirillum ⁊ cum eo mennonẽ ephesine ci
uitatis episcopum. Non vero post mul-
tum venit etiam ioannes anthiochenꝰ
episcopus/⁊ cognoscens que gesta sunt:
indignabat contra cirillũ tanq̃ seditio
nis autorem: eo q̃ sic feruentissime ne-
storiũ fecisset damnationem. Porro ciril
lus cum iuuenale volens se vlcisci con-
tra ioannem damnauit etiã ipsũ. His
tali mixtione confusis cognoscens nesto-
rius cõtẽtionem/ad quãdã perniciem
peruenisse dei genitricẽ mariã vocabat
dicẽs. Dicat inquit etiã dei genitrix ma
ria ⁊ ea que offerunt tristia conquiescãt.
Sed nullus eũ ex penitẽtia talia dicen-
tem suscepit. Quaproter hactenus dãna
tus ⁊ i exiliũ missus onasim habitare dig
noscitur

noscitur. Hunc ergo terminum synodus habuit que gesta sunt consulatu bassi et anthiochi vicesimaoctaua die iunii mensis. ¶Capitulum.vi.

Oro ioannes veniens anthiochiam et plurimos episcoporum colligens: dampnauit Cirillũ cum iam esset in alexandria. Post paululum vero tempus inimicitias resoluentes/ad gratiam sunt regressi: et sedes alterutris reddiderunt. Post damnationem vero Nestorii/ dura constantinopolim turba contra ecclesiam facta est. Diuisus est namq; populus propter tepidum eius sicut dixi tractatuz. Clerici tamẽ omnes cõmuni decreto eũ anathematisauerũt. Sic enim nos christiani contra blasphemos prolatum solemus appellare decretum quando eum velut in marmore scriptum manifestum cunctis ostendimus.

¶Capitulum.vii.

Is itaq; prouenientibus de electione episcopi questio rursus exorta est et multi philippum cuius iã fecit memoriã plurimi proclũ eligebãt Potuitq; proclus tenere põtificatũ nisi q̃dã procerũ prohibuissent: dicentes regulã ecclesiasticã nõ pmittere eũ q̃ alteri9 ciuitatis ẽps nominat9 est ad alteram migrare ciuitatem: quod dictũ pp̃ls reuocauit. Cũq; quatuor trãsissent menses: post Nestorii dãnationẽ maximian9 ordinatur ẽps: in monachica q̃dem vita presbyterorum tamen collegio cõstitut9. Is em̃ opinionem reuerẽdi viri olim habuerat eo q; ppriis sumptibus monumẽta fabricaret: vt in eis religiosorũ corpora sepeliret. Erat em̃ idiota sermone et sub q̃ete viuere potius eligebat.

¶Capitulum.viii. A

Uia vero quidam dicebãt ecclẽsiasticã regulã prohibere: nec procl9 cõstãtinopolitanã teneret ecclẽiã: cũ cizico fuisset ordinat9 volo pro hac re pauca narrare. Nõ em̃ mihi hoc vere dixisse videntur: sed aut inuidia faciẽtes aut ignorãtes ecclesiasticã sanctionẽ prohibuerũt q̃ frequẽter i ecclesiis vtilit̃ facta noscunt̃. Eusebius itaq; pamphili in sexto ecclesiastice hystorie libro alexãdruz vni9 capadocie ciuitatis ẽpm refert: quia cũ venisset causa orationis ad hierosolymã: tentus sit ab eius ciuibus & in locum narcissi ẽpi constitutus: & de cetero omni vita sua ipsi ecclesie p̃sedisse. Sic igit̃ apd veteres sine vlla differẽtia de ciuitate ad aliã migrabat ẽps dũ vtilitas euocaret. Oportet autem etiaz regulã huic operi: copulari: vt ostendatur quia mentiti sunt q̃ proclum inthronisare prohibuerũt. ¶Regula.xviii

¶Si quis ẽps ordinatus ad parochiã in qua ordinatus est minime pficiscitur non sua culpa: sed sine pp̃lo respuẽte aut propter quamlibet aliã causam non necessitate factã: hunc honore ministerioq; participari tantum: nec euz misceri reb9 ecclesie in qua collectas celebrat ecclesia sed sustinere quod prouincie synodus suo iudicio terminauerit. Hec itaq; r̃la est. ¶Quia p̃o plurimi episcoporũ ex aliis ciuitatibus ad alias propter vtilitates temporum sunt migrati nomina eorũ q̃ sunt mutati subdim9. Perigenes in petris ordinatur episcopus. & quoniam ciues ei9 eum suscipere noluerunt romane ciuitatis episcopus iussit eum inthronisari in chorinto metropoli defuncto eius episcopo eiq; donec aduixit ecclesie preiuit. Gregorius nazanzenus prius vnius capadocene ciuitatis fuit episcopus: deinde de nazanzo cõstitut9 est. Melecius pri9 in sebastena ecclesia prefuit/& postea anthiochie presul est cõstitutus dosictheuz Selcutie episcopum. Alexander anthiochenus episcopus in Tharsum cilicie demigrauit. Reuerentius ab arsis phenicie in Thiruz migratus est. Joannes de Gordo lydie mutatus est in proconissuz: & in ea presidet ecclesia. Palladi9 ab helenopoli mutatur in aspona. Alexander ab hellinopoli in adrianos mutatus est. Theosebius ab apamia asie transfertur in eudoxiopolim que dudum salambria vocabatur. Policarpus de vrbe antapristena misie in Nicopolim thracie mutatus est. Hieroph il9 de trapez apoli phri

gie/migratus est in plutinopoli trachie. Optim⁹ ab agadamia phrigie.i anthiochiam psidie migratur. Siluanus a philippo pol: thrachie mutatur in troadaz. Tantos igitur quantos ad presens inuenimus ex proprijs ciuitatibus ad alias migrasse nos memorasse sufficiat. De siluano tñ qui ex philippopoleos in troada migrat⁹ est vtile iudico pauca narrare. ¶ Siluan⁹ quidã 𝔅 rhetor fuit, prius throili/sophiste: ad pfectũ xpian⁹ vitãq monachicã diligẽs. Is eñi doctoris pallio vti desperit. Quẽ post hec Attic⁹ eps cõprehẽdẽs epm philippopoleos ordinauit. At ille trib⁹ annis in thracia degẽs nec frigora ferre valẽs cũ haberet corp⁹ valde debile atq subtile rogauit atticuz vt eũ in locũ aliũ cõstitueret dicẽs nõ ob aliã cãz nisi pter frigus ea loca vitare. Cũq alter pro eo fuisset ordinat⁹ mansit siluan⁹ cõstãtinopolim vitã monachicã pfecte custodiens. Tantũq sine vlla fuit arrogãtia vt plerũq in tãta multitudie ciuitatis solus de sparto pcederet. Quodã ƀo tpe pretereũte/troiane psul ecclẽie morit. Troianiq venerũt petẽtes epm. Cũq cogitaret attic⁹ quẽ ordinare deberet/subito cõtigit ad eũ salutãdũ venire siluanũ. At ille videns eum mox cogitare cessauit. Tunc ad siluanũ. Nõ habes inquit vlteri⁹ occasionẽ pro qua ecclĩasticas curas possis effugere. Troiana nãq nõ hz frigus: sed ecce apparatus est tuo corpori oportunus a deo loc⁹. prepara ẽ temetipm ⁊ ad troiã ptinuo proficiscere. Migrat ẽ Siluan⁹. Quo facto miraculũ qđ inter eius man⁹ accesserit enarrabo. Nauis maxima que grãdes colũnas deuexit: nuper in littore troiano fabricabat. Cũq eam ad mare voluissent deducere multis funib⁹ atq populo trahente nullatenus mouebatur. Quod cũ plurimis diebus ageretur: suspicati sunt nauem a demonio retineri. Tunc ad Siluanũ venientes episcopum rogauerunt eũ vt in eo loco daret orationẽ credentes hoc modo trahi nauem. At ille humili sermone dicebat se esse peccatorem/asserens hoc opus alicuius esse iusti/non tamen suũ. Quem dum rogassent venit ad litt⁹. Factaq oratione tetigit vnũ funem: iubens vt insisterent operi cũ labore. Tunc illis presbyteris impellentibus cursim nauis ad mare processit: hoc miraculũ reuerẽtiam illius viri cũctos fecit habere. Prouinciales. Qui dũ esset etiam in alijs rebus eximius/videns clericos etiã de cõtẽtione litigantiũ negotia facientes: nullum clericum aliquando iudicare precepit: sed petitiones postulantiũ ipse suscepit. Rogabat vnũ fideliũ laicorum amatoremq iustitie: vt ipse litigantibus intercesset ⁊ terminuz iustitie definiret. Ob quam rem maximã apud omnes gloriã consecutus est. Cũ igitur maximian⁹ in vrbe constantinopolitana ordinat⁹ fuisset episcopus/consulatu bassi ⁊ antonij quinta vicesima die mẽsis octobris cẽ se ecclesiastice quieuerunt. Cap .

Circa hoc tempus multi iudeorum in creta christiani facti sunt propter huiusmodi passionem. Quidã seductor iude⁹ finxit semetipsum esse moysem ... destinatum: vt iudeos illã insulam habitãtes p mare duceret ipsum se esse dicens qui olim filios israel p rubrũ mare saluauerat. Circuibat itaq toto ãno vniuscuiusq illius insule ciuitatem: suadebatq iudeis vt crederent/monens vt oẽs pecunias atq possessiones relinquerent. Cuz vtiq deducti per siccum mare ad repromissionis gaudia peruenirẽt. At illi hac spe capti omne opus pprium negligentes contemnentes etiam possessiones suas dimittentes eas quibuscunq personis. Cumq deuenisset dies quam declarauerat seductor ille iudeus eo precedente sequebantur omnes cum coniugibus et pueris: deduxitq ad quandam rupem declinius incũbentẽ: iussitq vt thorum schemate semetipsos euoluerẽt. Hoc igit faciebãt priores. Et cũ veniret ad rupes repẽte moriebant tã dilacerati acutis rupib⁹ q in aqua necati: plures interimori potuerũt nisi deo puidente quidam viri christiani superuenissent piscatores atq negotiatores qui alios cũ necarentur eripientes recreauerũt. Tũ malum eius stultitie sentientes alios ne semetipsos

tactu interficerent tenuerunt:nūtiantes eorū mortē q̄ primo ceciderāt. Qui etiaȝ cognoscentes seductionē:culpabāt se eo ꝙ facile credidissent. Cūq̄ voluissent il-lum perimere seductorē: comprehēdere nequerūt. Repēte nāq̄ disparuit:deditq̄ suspitionē:q2 demō iuisset erroneus hūa no scemate circūamictus. Pro hac itaq̄ passione multi tūc cretēsiū iudeorum ad christianam conuersi sunt fidem.

Capitulum.x. A

Nterea incendiuȝ in ciuitate cōstātinopolita-na factū paulatim peruenit ad termas q̄ vocant achil-lee:deinde ad locū q̄ dicit pe largus ita vt nouacianorū cōprehēderet ecclesia. Tūc fert paulū eoruȝ epm inter flāmas ecclesie restituisse supplicātē deo ne eccl'ia cremaret. Qui loc' ereptus est. et hactenus septimadecima die mensis augusti apud nouatianos collectio cele-bratur. Hunc tamē locū nō solū christia-ni:sed etiā pagani ex eo tēpore veneran-tur:Maximianus igitur cū duos B annos & sex menses ecclesiā gubernasset defunctus est ꝯsulatu ariob inde & aspa-ris die duodecima mēsis aprilis:in septi mana maiore ieiuniorum feria quinta. Tūc igitur theodosius imperator sapiē-ter causaȝ prospexit ne rursus de episco-patu seditionis questio aut tumultus in ecclesia nasceretur. Cuȝ adhuc ergo cor-pus maximiani iaceret presentibus epi-scopis:precepit inthronisare ꝓclum. Ob etiā romani episcopi celestini litere fir-mauerūt quas ad cirillū alexādrine de-stinauit epm & ad Joānē anthiochenū & rursum thessalonicēsem dicens:q2 nihil ꝓhiberet alterius ciuitatis existētē epm in aliā demigrari. Inthronisatus igitur ꝓclus exequias maximiani corporis ce lebrauit:de q̄ tp̄s est vt pauca dicamus.

Capitulum.xi.

Roclus ab etate primo lector fuit:apud do-ctores tamen obseruās ze-lator quidem rhetorice. Qui dū ad perfectā veniss-set etatē. Plerūq̄ cum attico erat episco po exceptor sermonū eius. Et dū profice ret ab attico dyaconus ordinatur postea presbyter. A sisinnio vero cizici cōsecrat episcopus. Hec equidē ei primitus pro-uenerūt:postea thronū cōstātinopolita-ne sortitur ecclesie. Erat enim vir morib' optimus & ab attico vtiliter erudit':oia eius imitabat. Sed in isto patientia po tior apparebat. Et ille quideȝ hereticis se terribilē opportune mōstrabat: iste ꝟo omnibus mitis erat:& sic eos potius ꝙ̄ violenter flectere nitebat nullā heresim fatigare volēs:in hac parte theodosium imitatus imperatorem. Ille nāq̄ iudica bat cōtra culpabiles imperiali nō vti po testate. Hec autē paruipendebat siquis de deo nō ita saperet sicut ip̄e. In his igi tur etiam imperator laudabat eū:cum & ip̄e veros sacerdotes imitaret':& nequaq̄ persequi volētes admitteret. Ego tamē presumptiue dico:q2 mansuetudine oēs veros sacerdotes euicerit. Ob quā cau-saȝ hostes suos extra belli certamina sub iugabat:sicut ostēditur in Joāne tyrāno & facta post hoc perditione barbaroruȝ.

Capitulum.xij.

Ost interitum nāq̄ tyranni barbari quos ille cōtra romanos suū euocaue-rat in auxiliū parati erāt ro-manorū fines inuadere. Hec audiēs im-perator cōsuete hāc solicitudinē deo cō-misit:& orationib' occupat' cito ꝓmeruit quod quesiuit. Que enim prouenerunt barbaris enarranda sunt. Dux enim eo-rū nomine rugas fulmine percussus in-teriit. Secutaq̄ pestis maximā partē eo rū holm ītereinit. Et nō solū hoc suffecit sȝ etiā ignis de celo descēdēs plurimos q̄ videbāt remāsisse cōsumpsit. Que res barbaros ī formidine magna ꝯstituit:nō solū q2 ꝯ gētē romanoꝝ fortissimā arma leuare ꝑsūpserāt:sȝ q2 sic eos a forti deo cōspiciebāt. Tūc eni ꝓclus ep̄s de ꝓphe tia ezechiel corā eccl'ia faciēs ꝟmonē de collata salute ab oib' est laudatus. Cui' prophetie ꝟba sunt. Fili hois propheriza in gog principe moloch. et tubal. Judico eni eū morte & sanguine & imbre diluuij

z lapidibus grādinis: z ignez z sulphur pluā super eū z oēs q̄ cū eo sunt. Et post pauca. Et scient q2 ego sum dominus.

Capitulum. xiij.

Igitur impatori ꝓpter suā māsuetudinez z alia plurima prestitit de9 quorum vnū illud est. Erat ei filia ex eudoxia nomine eudoxia. Hāc valentinianus cōsobrinus ei9 hesperiarū partiū ab eo fact9 imperator petijt vxorē. Cūq3 theodosius annuisset: cogitabat in medio itineris quodam loco nuptias celebrare. Placueratq3 vt thessalonicaz ambo venirēt. Interhec nūtiauit valentinian9 ne fatigaretur theodosius: ipse em̄ venturum se cōstantinopolim compromisit. Cūq3 ergo partes munisset hesperias: constantinopolim venit ad nuptias Quibus celebratis consulatu Isidori z senatoris vxore sumpta reuersus est.

Capitulum. xiiij.

Non multo post eps proclus eos q̄ propter Joānis depositionē segregabantur/ ecclesie restituit. Sapiētiaq3 sua eoꝝ tristitiā mitigauit hoc mō. Corpus em̄ Joannis in cumanis sepultū: tricesimoquinto anno post depositionē ꝯstātinopolim iubēte imperatore reuocauit: z publice diuulgatū in ecclesia apostolorū multo honore recōdidit. Quod actū est feries decies cōsulatu honorij theodosij septimadecima Januarij mēsis die. Paulus q̄s nouatianorū eps eodē cōsulatu vicesima Julij mēsis die defunct9 est. Qui cū egrotaret nec dietā cōsuetā trāsgressus est: nec oratiōes solitas pretermisit. Cumq3 esset morti vicinus euocauit oēs clericos suos dicēs. Cogitate epm̄ eligere donec viuo: ne post hec turbas ecclesie nostre sustineāt. Illis vero ei potius electionē dātibus: paulus ait. Ergo scriptā mihi huiusmodi date professionez: quia ipsum eligetis quē ego decreuero. Quibus hoc facientibus atq3 subscribentib9 marciani presbyteri nomē in carta conscripsit atq3 signauit. Feceritq3 priores similiter signare presbyteros: eam q̄ certā apud marchum deposuit. scitharū ecclesie nouatianorū epōrum dicēs. Si vixero mihi redde. Si mortuus fuero hic inuenietis qui debeat ordinari. Post cui9 obitū tertia die resignantes: z marciani nomē inuenictes eiusq3 laudātes electionem sine vlla mora miserūt in thiberias de frigie vbi tūc habitabat. Et cōprehensum deduxerunt vicesima prima die ei9 mensis z ordinauerunt episcopum.

Capitulum. xv.

Theodosius igitur imperator ꝓ bnficijs a deo sibi collatis grās referebat plurib9 xp̄o sua vota cōpensans: coniugēq3 suā eudoxiā ad hierosolymā destinauit. Hoc enim ipa votū habuerat si filiā videret nuptā. Que tā hierosolymis ecclīas cōstitutas q̄ ꝑ singulas ciuitates positas honorauit: z cū pergeret z cū denuo remearet.

Capitulum. xvj.

Proclus aūt episcopus eodez tpe septimodecimo impatoris theodosij cōsulatu: rē mirabilē operat9 est quā nullus priorū fecit epōrum. Cū em̄ firinus eps cesarie capadocie mortuus fuisset: aderāt cesarienses petentes episcopū. Cūq3 cogitaret quē eis ordinare debuisset cōtigit vt ad eū salutandū die sabbato senatores vniuersi venirent. Inter quos thalassius q̄ prefecturā illirici ministrauerat dignitatē Cum futurus esset sicut habebat: ama orientalem regere pfecturā: missa manu pꝛo pro prefecture dignitate episcopatum cesariane ciuitatis imposuit. Hec eqdem in ecclesia illo tempore gerebantur. Nos autē hic terminum faciamus hystorie in pace gubernari cunctas ecclesias exorantes. Nos ergo o sacratissime homo dei theodore tuaz completam iussionē finē facientes historie. In anno secūdo trecentesime quinte olimpiadis: consulatu septies decies imperatoris theodosij percontulimus.

Finis.

Incipit tabula huius libri.

Abacuth.
Inuentio corporū sanctorū ꝓphetarum abacuth ⁊ michee.lib.ix.capitulo.xlix.
Achacius.
Quō achacius hereticus cesariēsis eps preuenit imperatorē cōstātiū ⁊ ad partē heresis sue traxit eū lib.v.ca.xxv.
Quō acaci⁹ nomē similitudinis filij ad patrē extinguere moliebat.li.v.ca.xxix.C.
De arbore in qua passus est sanctus miles achacius.lib.x.cap.xxxv.
De beato achacio amide ciuitatis epo ⁊ eius claris actibus ⁊ beneficiētia in inimicos.lib.xi.ca.xvi.
Acepsimas.
De passione sancti acepsime ⁊ sociorum eius.lib.viij.ca.ij.G.
Gesta acepsime ⁊ zeumacij monachorū lib.viij.ca.vi.A.
Acesius.
Quomodo requisitus acesius hereticus a constantino cur non communicaret: orthodoxis heresis rationem assignauit. lib.ij.ca.xiij.B.
Accusatio.
Quomodo cōstātinus accusatores eporū noluit audire sed libellos accusationum audire fecit.lib.ij.ca.ij.B.
Acticus.
Quō acticus arsatio successit in cōstātinopolitano epatu.lib.xi.ca.xxij.
De bonis moribus ⁊ pclaris gestis eiusdem.lib.xi.ca.ij.
De eodem ⁊ quomodo mortem suā predixit.lib.xij.ca.ij.
Agapitus.
Quō agapitus macedonius synadēsem epatum tenuit expulso theodosio ꝓpter ecclesie vnionē quā fecerat.li.xi.ca.iij.
Alaphio.
Quomodo alaphio vir literatus p beatū hilarionē a demone curatus xp̄ianus factus sit.lib.vi.ca.xxviij.B.
Allaricus.
De allarico rege gothorū li.x.ca.xxiiij.
Quomodo allaricus romā vastauit ⁊ de mirabili huius destructionis occasione. libro.xij.ca.ix.
Affrates.
Sancti affratis monachi cōstantia ⁊ gesta.lib.viij.ca.liii.
Alleluya.
Quomodo olympus philosophus in templo serapis audiuit nemine ibi existēte cantare alleluya.lib.ix.ca.xxvij.B.
Alexander.
Quomodo alexander alexandrinus eps arrium excōmunicauit.lib.i.ca.xi.
Exemplar epistole eiusdē alexādri ad vniuersas ecclesias cōtra arriū ⁊ eusebiū nichomedie.lib.i.ca.xij.B.
Exemplar epistole eiusdē alexādri ad alexādrū cōstātinopolitanū cōtra impium arrij dogma.lib.i.ca.xiij.
Quō alexāder cōstātinopoleos eps causam ecclesie cōtra arriū deo orationibus cōmēdabat.lib.iij.ca.x.B.
Gesta alexandri anthiochene ciuitatis episcopi.lib.x.ca.xxv.
Ambrosius.
Electio beati ambrosij in mediolanum episcopum.lib.vij.ca.viij.B.
Quomodo beatus ambrosi⁹ reprehēdit imperatorem valētinianum ꝓpter suos iudices male iudicātes.li.vij.ca.viij.C.
Quomodo iustina imperatrix ꝓpter arrianā heresim infesta fuit beato ambrosio.lib.ix.ca.xx.C.
Cōstātia ambrosij in reprehēsione theodosij magni.li.ix.ca.xxx.
Lex quā ꝓferre curauit ambrosius per theodosium.lib.ix.ca.xxx.B.
Quomodo correxit theodosiū ꝓpter chori introitum.li.ix.ca.xxx.C.
Ammonius.
Celibatus ⁊ castitas ammonij monachi ⁊ sponse sue.li.i.ca.x.G.H.I.K.
Item de gestis eiusdem.lib.viij.ca.i.H. item.A.D.
Bellum monachorum pro cyrillo alexandrino cōtra horestē prefectum: quorū dux erat alter ammonius.lib.xi.ca.xi.B.
Anastasia.
Oratorium sancte anastasie id est resurrectionis christi.⁊ quare sic vocatur.lib. ix.capitulo.ix.
Amphilochius.
Quomodo ad sapientissimam suasionē magni amphilochij theodosi⁹ magnus

arrianorum conciliabula prohibuit.lib. ix.capitulo.xxv.

Angelus.

Quomodo per angelorũ visiones tribus vicib⁹ gaynas tyrannus est repulsus ab vrbe.cõstantinopoleos.li.x.ca.vj.B.

Quomodo sancti angeli visibiliter apparuerũt promittẽtes victoriã cõtra sarracenos ꝛ persas.lib.xj.ca.xv.C.

Ammon.

Gesta sancti Ammon.li.viij.ca.j.R.

Antonius.

De virtutibus ꝛ vita magni antonij.lib. j.ca.xj.D.

Quomodo beatus antonius vidit animam beati ammonij in celum deferri.li. j.ca.xj.R.

Sõniũ beati antonij circa ventura heresum pericula.li.vj.ca.v.B.

Quoddam sancti antonij dictum notabile.lib.viij.ca.j.G.

Quomodo beatus antonius cõtra arrianam heresim profectus est alexandriaz. lib.viij.ca.v.B.

Quomodo didimũ consolatus est super oculorum amissione.lib.viij.ca.viij.B.

Antiphona.

Qua occasione antiphone l ecclesia alexandrina fuerunt decantate.li.x.ca.ix.

Antropomorphita.

De ortu heresis antropomorphitarum dicentium deum habere corporea membra.li.x.ca.vij.A.

Apollinaris.

Apollinaris heresiarcha ꝛ eius heresis. lib.v.ca.xliiij.

Ortus heresis apolinaris laodiceni.lib. ix.ca.iij.A.

Epistola damasi ad orientales ep̃os sup dãnatione apollinaris ꝛ thimothei.lib. ix.ca.xv.

Quomodo per Julianum apostatam ꝓhibita lectura poetarũ christianis apollinaris syrus bibliam metrico carmine cõposuit.lib.vj.ca.xxxvij.A.

Apolo.

Quomodo phicij apolinis templum incensum est:ꝛ simulachrum in puluerem redactum.lib.vj.ca.xxxi.

Responsa apolinis delphici ad liciniũ.li. j.cap.viij.B.

Respõsum apolinis delphici ad iulianũ lib.vj.ca.xliij.A.

Apelles.

Gesta sancti apellis monachi.libro.viij. capitulo.j.M.

Apolonius.

Gesta sc̃ti apolonij mõachi.li.viij.c.j.U.

Archadius.

Quomodo theodosius magnus archadiũ designauit imperatorẽ li.ix.c.xviij.

De imperio archadij in oriẽte ꝛ quomodo exercitus eius interfecit prefectũ suũ lib.x.ca.j.

Mors imperatoris archadij ꝛ de ei⁹ quodam mirabili signo.li.x.ca.xxxv.

Armenia.

Conuersio gentis armeniorum ad fide[m] lib.iij.ca.j.

Arrius.

De initio arrij heretici ꝛ ortu heresis arriane.li.j ca.xij.A.

Quomodo excõmunicatus est per alexãdrum alexandrinum episcopum.libro j. capitulo.xij.B.

Due epistole alexandri alexandrini contra arrium.li.j.ca.xiij.ꝛ.xiiij.

Epistola arrij ad eusebium nichomedie episcopum.li.j.ca.xv.

Quomodo arrius per suos complices laborauit vt ad communionem reciperetur.lib.j.ca.xix.A.

Occasio congregandi concilium ecclesie in niceam propter arrium.li.j.ca.xxj.C.

Quod nonnulli episcoporum in concilio niceno partẽ defendebant arrij licet occulte.lib.ij.ca.v.A.

Quomodo in cõcilio niceno omnes preter paucos vnanimiter arriũ dãnauer[un]t. lib.ij.ca.v.F.

Quod sancti patres nomen cõsubstãtialitatis in trinitate propter arrij blasphemiam inuenerunt.li.ij.ca.vij.B.

Edictum constantini magni de dãnatione arrij ꝛ cõbustione librorum eius.lib.ij. capitulo xv.

Expositio fidei fallax quam fecit arrius coram cõstantino post reuocationẽ eius ab exilio.li.iij.ca.vj.A.

Quomodo hec expositio examinata est in concilio hierosolimitano:ꝛ ab hereticis recepta.li.iij.ca.vj.B.

Quomodo episcopi arrij sequaces ꝑ fal[...]

sas accusationes procurauerũt beatum athanasium in exiliũ mitti.lib.iij.c.viij.
Quomodo arrius per prãtem eusebij ni chomedie renitẽte alexãdro cõstantino politano iubẽte principe voluit in eccle sie cõionẽ recipi.lib.iij.c.x.A.
Quomodo cõstãtinus rursus examina: uit arrium: ꝛ respondendo cautum per: iurium commisit arrius.lib.iij.cap.x.C.
Nephanda diuino iudicio arrij mors. lib.iij.ca.xi.C.
Quõ latrine in quibꝰ ceciderũt arrij inte stina postea per quẽdã arrianũ in domũ sunt edificate.li.iij.ca.x.E.
Quomodo constantinus letabatur sup diuino iudicio in arriũ facto.libro quar to.ca.xij.A.
Quõ arriani catholicos i naue cõcrema uerũt.lib.iiij.cap.ij.
Quomodo orientalis regio labefacta est arriana heresi: occidentalis vero non.li: bro.ix.ca.iiij.B.
Quomodo arriani ab ecclesijs pulsi sũt lib.ix.cap.x.
Rumores falsi conficti per arrianos in odium theodosij magni.libro.ix.capitu: lo.xxiij.B.
Diuisio arrianorũ inter se ꝓpter nomẽ paternitatis.lib.ix.ca.xl.A.
Arsenius.
Arsenij gesta.lib.viij.cap.i.A.
Arthemius.
Passio arthemij ducis egypti. libro.vi. capitulo.xxxvi.
Arsacius.
De morte arsacij successoris in sedẽ io: hãnis chrysostomi.lib.x cap.xxij.
Aspar.
Quomodo aspar angelico ductu per pa lades cũ suo exercitu vsqȝ rauẽnã perue nit vbi tyrannum ioannem interemit. lib.xi.cap.xviij.
Asterius.
Quomodo asterius sophista scripsit li: bros pro confirmatione dogmatis arrij ni.lib.iij.ca.ix.A.
Athanasius.
Relatio athanasij ad afros de gestis cõ tra arrium in cõcilio niceno.libro secun: do.cap.vij.A.
Quomodo post beatum alexandrũ atha nasius suscepit episcopatum alexãdrine ecclesie.lib.iij.ca.iiij.
Quomodo cõtra athanasium insurrexe rũt arrianorũ episcoporũ accusationes ꝛ insultus.lib.iij.cap.v.
Quomodo athanasius imperatori con: stãtino fecit querimoniã de iniusta dam natione sui in concilio syri per fautores arrij.lib.iij ca.vi.C.
Quõ athanasius primo missus est i exi liũ apud treuerim galliarũ.li.iij.ca.viij.
Quõ cõstantinus iussit ab exilio reuerti athanasiũ.lib.iij.ca.xij.C.
Reuersio athanasij i alexãdriã ꝛ episto le quas scripsit constãtinus pro eo eccle sie alexãdrine.lib.iiij.cap.ij.
Quõ iterũ per cõstãtiũ athanasius a se: de sua pulsus est.lib.iiij.ca.iij.A.
Quõ cõstantius arrianis fauendo atha nasiũ deposuit.lib.iiij.ca.v.
Quõ athanasius ostẽdit constanti insi: dias fidei ab arrianis factas: ꝛ quomo: do super his scripsit cõstãtio fratri suo. lib.iiij.cap.vij.
Calũnie ꝓducte cõtra beatũ athanasiũ per arrianos in concilio anthiocheno.li bro.iiij.cap.ix.D.
Quod gregorio intrãte alexandriam cũ multitudine miliũ athanasius miracu lose euasit ꝛ romam profectus est.libro. iiij.cap.xi.
Reuersio secũda athanasij in alexandri nam sedem: ꝛ detractiones arrianorũ cõ tra eũ.lib.iiij.cap xvij.
Fuga iterata athanasij eo qꝫ cõstantius arrianorum concilio iusserat eũ occidi. lib.iiij.cap.xix.A.
Quomodo accusantes athanasium corã constante imperatore defecerunt in pro batione: nec se potuerũt purgare.lib.iiij. capitulo.xx.A.
De tribꝰ epistolis athanasio scriptis ab imperatore cõstantio: vt ad se reuertere tur.lib.iiij.ca.xxvi.xxvij.ꝛ.xxviij.
Quomodo a cõstãtio receptus est atha: nasius post exiliũ.lib.iiij.cap.xxx.
Quomodo athanasius hierosolymis ce lebrare fecit concilium.lib.iiij.ca.xxxiij.
Quomodo iterum athanasius cõstantij furorem declinans fugit ꝛ latuit.libro quarto.cap.xxxviij.

Quō athanasius iussus occidi miraculo se euasit manus militū.lib.v ca.i.r.ij.
Epistole athanasij psolatorie ad virgines dilaceratas per georgiū.lib.v.ca.iiij.
Quō athanasi⁹ rursus insidias a cōstantio passus manus ei⁹ euasit.li.v.c xxvj.
Quomodo per cornicule vocē.futura predixit.lib.v.c.xxvij.
Quō athanasius in alexādriā reuersus est.lib.vj.cap.xviij.
Quomodo athanasius scribit pro satisfactione sue fuge.lib.vj.cap.xxij.
Quō iterū athanasius iulianiiussu pulsus est.lib.vj cap. xxvj.
Quō athanasius factus est amicus iouiniani imperatoris lib.vij.cap.v.A.
Quō valēs voluit athanasiū alexādriā permanere.lib.vij.ca.xxvij.
Mors beati athanasij alexādrini.lib.vij.cap.xxxvj.B.

Augurium.

Quō auguratus est athanasius per corniculā.lib.v.cap.xxvij.

Azanis.

Passio scti azanis eunuchi regis persarū.lib.iij.cap.ij.C.

Baptismus.

Quō theodosius magnus in baptismate apd tessalonicā curatus est.li.ix.c.vj.
Quō quidam iudeus apud constantinopolim baptisat⁹ illico sanitatē recepit.lib xj.cap.iiij.
Quomodo ad ostendēdū cuiusdā iudei sepius baptisati fraudē aqua a vase baptisterij repēte disparuit.li.xj.c.ix.

Barabanis.

Quō barabanis rex persarū persequitur christianos.lib.xj.ca.xv.B
Quō bellat cōtra romanos.li.xj.c.xv.B.
De acie barabanis īmortali q̄ facta est mortalis.lib.xj.cap.xv. F.

Barbas.

Quō post theodoricū ordinat barbas arrianorū eps.lib.xj.cap.vj.

Barsis.

Barsis episcopi edisse gesta r exiliū.lib.vij.cap.xvij.

Basilius.

Quomodo contra epistolas iuliani egregie scripsit ad eundem basilius capadoces lib.xj.cap.xxviij.
Quō beatū basiliū capadocenū perfectus est,valēs imperator:sed deo obstāte nihil potuit in eū.lib.vij.ca.xxxvj.
Passio scti basilij ecclesie ancirane presbiteri lib.v.cap.xiiij.

Beniuolus.

Quomodo beniuolus miles cingulū militie sponte soluit ne in fidei detrimentū iustine preceptum adimpleret. libro. ix. capitulo.xx. D.

Beniamin.

Gesta sancti beniamin monachi.li.viij. capitulo.j.P.
Passio sancti beniamin dyaconi.lib.x. cap.xxxiij.B.

Bichor.

Passio sancti bicor epi sub sapore rege persarū.lib.iij.cap.ij.D.

Bizantium.

Quō cōstātinus magnus diuinitus monitus est bizātiū edificare q̄ r cōstātinopolim rome equauit.lib.ij.cap.l.

Blasphemias.

Quomodo prefecti iuliani blasphemantes in christum grauiter puniti sunt lib. vj.cap.xxxij.
Quomodo blasphemus sagitta percussus interijt.lib.decimo.cap.xxiij.B.

Bonum ecclesiasticū.

Quomodo constantinus singulas ecclesias prouinciales dotauit regio fundo. lib.primo.cap.nono.D.

Britannio.

Quomodo britānio tyrānice inuasit imperiū.lib.iiij.cap.xxxvij.
Quomodo britannionē cōstātius in gratiā recepit.lib.v.cap.v.

Burgundio.

Qua occasione burgundiones conuersi sunt ad fidem christi.libro duodecimo. capitulo.iiij.B.

Busiris.

Constantia busiris pro fide christi cū ius esset heresi eucratistarū notatus.lib. vj. capitulo.xiij.B.

Castitas.

De admirabili castitate ammonij monachi.li.xj.c.vj.B D.

Cecitas.

Quas grās egit maris calcedonie eps pro sua cecitate.lib.vj.c.vj.

Quomodo beatus antonius didimum super sua cecitate cõsolatus est.lib.viij. capitulo viij.B.

Cirillus.

Passio sancti cirilli dyaconi: et punitio eorũ qui de eius iecore mãducauerunt. lib.vij.cap.xv.C.
Quõ in cõcil o seleũcie cirillum hierosolymorũ episcopũ arriani damnauerunt. lib.v.cap.xxxvij.
Qui episcopi cirillo deposito hierosolymorũ rexerũt ecclesiam.lib.v.cap.xl.B.
Quomodo alius cirillus theophilo in sede alexandrina successit.libro.xj.cap.vij.

Conciliũ nicenũ.

Occasio congregandi nicenũ concilium. lib.j.cap.xxx.C.
De his qui ad nicenum conciliũ conuenerunt.lib.ij.cap.j.B.
De quibus regionibus interfuerũt huic cõcilio episcopi.lib.ij.c.j.C.
De numero episcoporũ existẽtiũ in cõcilio quibus omnibus cõstãtinus necessaria ministrabat.lib.ii.cap.j.D.
Quomodo nõnulli epoꝝ partẽ arrij tuebantur licet occulte.lib.ij.c.v.A.
Quõ subsellia et sedes pro numero episcoporũ parari fecit cõstantinus et ipsemet sedit in inferiori sede.li.ij cap.v.B.
Quõ magnꝰ eustachius anthiochenus pſul prius sedit et benedixit.lib.ij.ca.v.D.
Quõ cõstãtinus omnes monuit adꝰ pacem et ipsos questionibus diffiniẽdis sequi scripturas apostolorũ et prophetaꝝ. lib.ij.cap.v.E.
Qđ oẽs preter paucos vnanimiter arriũ cũ sua doctrina damnauerũt.lib.ij.ca.v.
Qđ eusebius nychomedie in pleno cõcilio scripturam protulit blasphemie que illic cito rupta fuit.lib.ij.cap.vj.
Relatio athanasij ad aphros de gestis in concilio nyceno.lib.ij.ca.v.A.
Quõ sancti patres inuenerunt in concilio nomen consubstantialitatis propter vnitatem trium personarum.libro secũdo.ca.vij.B.
Quomodo vnigeniti sanctiones de conuersatione ecclesiastica in eodem concilio conscripserunt.li.ij.ca.vij.C.
Quomodo sabinus ecclesie tracẽsie eps sacro detraxit cõcilio.li.ij.ca.viij.
Symbolũ niceni cõcilij.li.ij.ca nono.A.
Quod trecẽtum septem et decẽ epi amplexi sunt fidẽ et quinqꝫ qui hinc fidei subscribere noluerunt in exiliũ deportati sunt. lib.ij.ca.ix.B.
Epistola eusebij pamphili de fide niceni cõcilij ad palestinos.li.ij.ca.xj.
Epla niceni cõcilij ad alexandrinã ecclesiam.li.ij.ca.xij.AB.
Quõ cõcilium nicenũ ordinauit celebrare pascha.li.ij.ca.xij.C.
Quõ episcopus nouatianoꝝ euocatus ad cõciliũ fidei cõsubstantialitatis cõsensit.li.ij.ca.xiij.A.
Quõ pafuncius impediuit decretũ de thoribus abijcĩẽdis post cõsecrationẽ sacerdotũ epoꝝ dyaconorũ et subdyaconorum prius cõiunctorum.li.ij.ca.xiiij.A.
Quõ magnus cõstantinus euocauit oẽs synodum ad cõuiuium et eis vale dixit. lib.ij.ca.xiiij.B.

Concilium.

Prima synodus hierosolimorũ vbi heretici arriũ susceperunt li.iij.ca.B.
Quomodo in concilio tyri fautores arrij athanasiũ damnauerũt.li.iij.ca.v.C.
Quõ constantinus p eplas suas dissoluit cõcilium tyri.li.iij.ca.vij.
Quomodo eusebius nichomedie absqꝫ autoritate Julij romani pontificis celebrare fecit concilium anthiochenum vbi damnauerunt beatum athanasium.lib. iiij.ca.ix.B D.
Symbolum ab hereticis factũ in cõcilio anthiocheno li.iiij.ca.x.A.
Episcopi qui rome patiebãtur exiliũ tẽpore constantij imperatoris propter fidẽ cõcilij niceni.li.quarto.ca.xv.A.
Quõ iuliꝰ pontifex romanꝰ irritauit oĩa facta in cõcilio tyri.li.iiij.ca.xix.B.
Quot occidentales episcopi noluerũt recipere gesta in cõcilijs arrianorum neqꝫ portitores eorũ lib iiij.ca.xx.B.
Quõ iussu cõstantij cõuocatũ est sardicẽse concilium.li.iiij.ca.xxj.A.
Numerꝰ episcoporũ tã orientaliũ qꝫ occidentaliũ episcoporũ conuenientiũ in cõcilio sardicensi.li.iiij.ca.xxiij.A.
Diuisio facta in cõcilio per arrianos et qꝫ aliunde suum celebrauerunt cõciliũ.lib. iiij.capi.xxiij.B.

Quõ conciliũ sardicẽse damnauit accusatores athanasij ⁊ fidẽ niceni cõcilij roborauit libro quarto.ca xxiij.C.
Epistola sardicẽsis cõcilij ad vniuersos catholicos de damnatione arriane heresis ⁊ arrianorũ episcoporũ ⁊ iustificatiõe athanasij ⁊ aliorũ orthodoxorũ episcoporum.li.iiij.ca.xxiij.
Quomodo athanasius hierosolymaꝫ veniens fecit ibi celebrare conciliũ hierosolymitanum.li.iiij.ca.xxxiiij.B.
Exẽplar epistole hierosolymitane synodi pro athanasio.li.iiij.ca.xxxvi.
Quõ imperator cõstantius iussit cõciliũ syrmiũ congregari.li.v.ca.vi.
Symbolum fidei editum in cõcilio syrinio presente cõstãtio vna cũ viginti quinq canonibus.li.v.ca.vij.
Secunda explanatio fidei facta in eodẽ concilio multum a fide dissona.li.v.cap.viij.B.
Quod ibi fotini dogma damnatum est.lib.v.ca.viij.B.
Quõ osius cordube violentatus syrinio subscripsit simbolo.li.v.ca.x.
Quõ cõstãtius vocauit epõs ad conciliũ in ciuitate romana.li.v.ca.xij.B.
Quõ in cõcilio mediolano q̃rebãt epi heretici vt cõfirmarẽt eoꝝ episcopoꝝ depositio quos antea deposuerãt li.v.ca.xiij.
Quomodo aduersati sunt occidentales episcopi arrianis querẽtibus depositionem athanasij in cõcilio mediolano.lib.quinto ca.xv.B.
Quomõ constantius duo concilia voluit celebrari: vnum in arimino pro occidentalibus episcopis: aliud in nycomedia p orientalibus.li.v.ca.xvi.C.
Cõciliũ ariminẽse ⁊ gesta ei⁹ li.v.c.xx.A.
Symbolum quod eidẽ concilio presentauerunt vrsatius ⁊ valẽs heretici.lib.v.capitu.xx.B.
De contentionibus in eodem cõcilio factis lib.v.ca.xx.C.
Epistola missa imperatori constantio a concilio arimino contra vrsatium ⁊ valẽtem.li.v.ca.xxi.
Quõ cõstantius plus honorauit vrsatiũ ⁊ valentem hereticos ꝙ concilium.li.v.capitulo.xxi.B.
Epistola constantij ad concilium ariminense.lib v.cap.xxij.
Epistola cõcilij iterũ ad cõstãtiũ: ⁊ dissipatio cõcilij preter licẽtiã imperatoris.lib.v.cap.xxiij.
Epistola damasi romani epi illiricis directa pro fide niceni cõcilij in cõcilio ariminẽse roborata.lib.v.cap.xxix.
De his q̃ scripsit athanasius de concilio ariminẽse.lib.v.cap.xxx.
Quõ voluit cõstãti⁹ scđm cõciliũ i nicea celebrari in derogationem primi: sed passus est deus.lib.v.cap.xxxiij.B.
Gesta in cõcilio seleũtie de pluribus cõsessionib⁹.lib.v.ca.xxxiij.
Dãnatio ecij ⁊ macedonij in cõcilio constãtinopolitano.lib.v.ca.xxxvi.
Quod in huiusmodi cõcilio deposit⁹ est cyrillus.lib.v.cap.xxxvij.
Exemplar epistole misse ab hereticis q̃ tenuerũt synodum cõstantinopolitanã.lib.v.cap.xlij.B.
Cõciliũ alexãdrinũ cũ athanasio vbi de diuinitate spũs sctĩ diffinitũ ẽ li.vi.c.[illegible]
Quõ in eodẽ diffinitum est de differentia substãtie ⁊ subsistẽtie.li.v cap.xxi.
Quõ valẽtinian⁹ pcepit celebrari [illegible] Jliricũ.lib.vij.cap.viij.D.
Quomodo certis ecclesijs mandauit valentinianus q̃ in eodẽ cõcilio gesta sunt.lib.vij.cap.ix.
Epistola cõcilij Jllirici ecclesijs dis[illegible] tibus a fide niceni concilij lib.vij.c[illegible]
Cõciliũ lampsacenũ.lib.vij.cap.xij.B
Quõ a valẽte ipedita est synodus [illegible] ci ⁊ ab hereticis soluta.lib.vij.cap.xx[illegible]
Quõ theodosius magnus cõuocari [illegible] cõciliũ cõstãtinopolitanũ cẽtũ quinquaginta episcoporũ.lib.ix.ca.xij.A.
Decreta cõcilij constãtinopolitani.lib.ix.capitulo.xiij.
Qõ ibi decretũ est cõstantinopolitanam esse primã ecclesiã dignitate post romanã.lib ix.ca.xiij.
Epistola orientaliũ episcoporũ ad damasum super excusatione de nõ eũdo ad cõciliũ romanũ.lib.ix.cap.xv.
Decreta plurima romani concilij.lib.ix.capitu.xvi.
De quadã alia synodo particulari [illegible] tinopolitana.lib.ix cap.xix.
Quomõ beatus iohãnes chrysostomus

appellauit ad concilium vniuersalis ecclesie super iniusta eius dānatiōe per theophilum et eius complices.lib.x.c.xiij.
Conciliū ephesinū cōtra nestoriū.lib.xij.

Confessio.

Quō solēnis penitētia ab ecclesia cōstātinopoli ablata est.lib.ix.ca.xxxv.

Consecratio.

Quod non nisi a tribus epis debeat eps consecrari.lib.ix.ca.xliij.

Constantia.

Exēplū quō fide incōstātes sunt indigni principibus assistere.li.j.ca.vij.B.
Cōstātia nobilis virique filiū negātē fidez a se repulit.lib.vj.ca.xliiij.C.

Cōstātinus magnus.

Creatio cōstantini magni in imperatorē lib.j.ca.iiij.AB.
Quō cōstantinus decus imperij romani mutauit in signū crucis.li.j.ca.v.A.
Quedā falsa opinio grecoꝝ de baptismate ɔstātini et eiusdē reprobatiōe.li.j.c.vj.
Quō cōstantinus terra marique licinium vicit.li.j.ca.viij.C.
Quō cōstantin⁹ gratias agebat de eo ꝙ dns eum ministrum fecisset pacis ecclesiastice.lib.j.ca.ix.A.
Quō cōstātinus omnia infirmauit q̄ per predecessores suos facta fuerant contra fidem christi.lib.j.ca.ix.B.
Quomodo constantinus omnes ab infamia relaxauit quos p̄decessores sui persecutores ecclesie infames fecerant.libro j.capitulo.ix.C.
Qō martyrum substantiā q̄ fisco addita fuerat restituit.li.j.ca.ix.D.
Quod diuinationibus eius tpe non erat locus.lib.j.ca.ix.E.
Quō tempore eius edificabantur ecclesie.lib.j.ca.ix.F.
Quō gothi ab eo petierūt gratiā ꝗ alias nationes superabant.lib.j.ca.ix.G.
Quō singulas ecclias ꝓuinciales regio fundo dotauit.lib.j.ca.ix.K.
Quō signū crucis honorabat seruens in dei seruitio.lib.j.ca.ix.J.
Quō suppliciū crucis ꝓhibuit et in numismate iussit imprimi.lib.j.ca.ix.L.
Quomodo constantinus proletariam legem aduersus virgines a predecessoribus editaz irritauit.libro primo capitulo primo.M N.
Quō placuit constantino vt de ciuilibus iocis formari posset appellatio corā epis. lib.j.ca.ix.O.
Quō cōcessit oēs in ecclesijs manumissos sub testimonio sacerdotū romana ciuilitate frui.lib.j.ca.ix.P.
Quō constātin⁹ dolebat scisma esse in ecclesia propter doctrinas.libro primo capitulo.xix.B.
Exemplar epistole cōstantini magni ad alexandrum alexandrie episcopum et ad arrium.li.j.ca.xx.
Quō grauiter ferebat dissensionē de pascha celebrando.lib.j.ca.xxj.
Quō in cōcilio niceno ɔstantinus noluit cognoscere de causis sacerdotum sed libellos ardere iussit.lib.ij.ca.ij.C.
Quomodo subsellia et sedes pro epis parari fecit et in infima licentia prius petita sedit.li.ij.ca.v.B.
De humilitate constantini imperatoris lib.ij.ca.v.A.
Quō constantinus omnes de cōcilio monuit ad pacē: vt in questionibus diffinitē dis scripturas aplorum et ꝓphetaruz se quererentur.li.ij.ca.v.C.
Rūsuz memoratu dignū cōstātini ad acesium nouatianoꝝ cpm.li.ij.ca.xiij.AB.
Uicennalia cōstātini et quomodo totaz synodum vocauit ad conuiuium.libro.ij. capi.xiiij.B.
Edictū cōstātini de dānatione arrij et cōbustione librorum suorum.lib.ij.ca.xv.
Epla pulcherrima quam scripsit cōstantinus eusebio cesariensi super confectione sacrorum librorum.li.ij.ca.xvj.A.
Quō purgare fecit dnicum sepulchrum a sordibus idolorū destruendo tēplū veneris ibidē edificatum.lib.ij.c.xvj.B.
Quomodo imperator letus post conciliū nicenum vbique erigebat ecclesias.lib.ij. capitu.xviij.A.
Quō voluit edificare ilion et monit⁹ est a deo edificare bizātiū.li.ij.c.xviij.BC.
Quō constantinus paganoꝝ templa destruxit.lib.ij.ca.xviij.D.
Pars epistole constantini cōtra crudelitatem eusebij nycomediēs libro secundo capitulo.xxij.B.
Epistola cōstantini omni fide ornata ad

saporem persarū regē pro sedatione persecutiōis in christianos.li.iiij.ca.iij.
Qua occasione constantinus arrium ab exilio reuocauit.li.iij.ca.vj.A.
Quomodo expositionem nouam quā fecerat arrius misit cōstantinus ad examē episcopoꝝ hierosolymis congregatoruꝫ. lib.tertio.ca.vj.B.
Epistola ad eos qui erant in concilio tyri vt ad eum venirent.li.iij.ca.vij.
Quomodo per falsas accusationes misit athanasium in exiliū apud treuerim galliarum.li.iij.ca.viij.
Quomodo cōstantinus rursus examinauit arrium.lib.iij.ca.x.C.
Quō cōtra nouatianos friges valētinianos marcionistas ꝛ paulianistas leges edidit.lib.iij.ca.xj.
Quō letabatur de diuino iudicio sup arriū facto.lib.iij.ca.xij.B.
Quō tres filios suos designauit cesares. lib.iij.ca.xij.B.
Quō apud nycomediā circa finē baptizatus est.li.iij.ca.xij.C.
Quō athanasiuꝫ iussit ab exilio reuerti. lib.iij.ca.xij.C.
Quō facto testamento defunct⁹ est ꝛ corpus eius cum honore sepultum est.li.iij.capitu.xij.D.
Cōstantinus fili⁹ constantini magni.
Epistole quas scripsit iste cōstantinus p athanasio alexandrine ecclesie.li.iiij.capitulo secundo.
De morte ei⁹ in bello.li.iiij.ca.iiij.
Cōstantius pater cōstantini magni.
Quō sub isto cōstantio ecclesia christi pacem habebat.lib.j.ca.vij.A.
Quō pbauit qui essent fideles imperatori.lib.j.ca.vij.B.
Cōstantius filius constantini magni.
Quo medio cōstātius in arrianū dogma declinauit.li.iiij.ca.j.
Quō athanasiuꝫ ab alexandria expulit. lib.iiij.ca.iiij.A.
Quō arrianis fauens athanasium deposuit.lib.iiij.ca.v.
Quō constantius ordinari fecit eusebiuꝫ nichomedie in episcopum cōstantinopolitanum.lib.iiij.ca.ix.
Quō vindicatus est constantius in vrbē constantinopolitanam propter mortem magistri militū lib.iiij.ca.xiij.C.
Quō fabricauit ecclesiam sancte sophie. lib.iij.ca.xviij.C.
Quō constantius iussit athanasium occidi.lib.iiij.ca.xix.
Exemplar trium epistolaꝝ quas scripsit constantius athanasio vt ad se reuerteretur.lib.iiij.ca.xxvj.xxvij.ꝛ.xxviij.
Quō receptus est athanasius a constantio cū supplicatione vnius ecclesie p arrianis in alexandria.li.iiij.ca.xxx.
Epistole pro athanasio vniuersis epis et presbyteris.lib.iiij.ca.xxxj.
Epistole p eodem Alexandrine ecclesie. lib.iiij.ca.xxxij.
Epistole nestorio iudici pro abolitiōe eorum que contra athanasium gesta erant. lib.iiij.ca.xxxiij.
Quō constantius bellum persicum amisit.lib.iiij.ca.xxxv.B.
Quō iterum athanasius iussus est occidi ab eo.lib.v.c.j.ꝛ.ij.
Quō constantius castrametatus contra bertramonem tyrannum.li.v.c.v.
Quō constantius mirabiliter fauebat arrianis.lib.v.ca.xv.
Quō per constantiuꝫ liberius romanus pontifex ꝛ eusebius vercellen.ꝛ alij multi sunt exilio depoꝛtati.lib.v.c.xvj.A.
Dyalogus inter constantium ꝛ liberiuꝫ papam.lib.v.c.xvij.B.
Quō constantius reuocauit liberium ad preces romanarum mulierū.lib.v.c.viij.
Quod constantius plus honorauit vrsatium ꝛ valentem hereticos ꝙ̄ concilium ariminen.li.v.ca.xxj.B.
Quō per terremotum prohibitus est cōstantius ne scdm concilium celebraret in nicea.lib.v.ca.xxxiij.B.
Quō constantius volebat verbum consubstantialitatis a symbolo fidei remouere lib.v.c.xlvj.
Quō iulianus apostata inuasit imperiū ꝛ de morte constantij.lib.v.ca.l.
Constans.
Quō constans filio constantini successit lib.iiij.ca.iij.
Quō cōstans scripsit cōstantio fratri suo pro athanasio.lib.iiij.c.vij.
Quō constans subiecit sibi francos.lib.e iiij.ca.xiij.B.

Quomodo cōstās scripsit cōstantio mittens legatos ad eum pro catholicis: et de calumnia quam passi sunt legati eius. libro. iiij. c. xxv.

Coptes.

Sancti coptes monachi gesta li. viij. capitu. j. L.

Crux.

Quomodo signum crucis ostēsum est cō stantino. lib. j. c. iiij. D.

Quō cōstātinus decus imperij mutauit in signū crucis. lib. j. c. v. B.

Quō destitut⁹ signo crucis i prelio illud alteri tradēdo percussus interijt.

Quō cōstātinus signū crucis venerabatur. lib. j. c. ix. J.

Quō supplicium crucis prohibuit et crucem in suo numinismate iussit imprimi. lib. j. c. ix. L.

Inuentio sancte crucis per helenam imperatricem cum miraculis ibidē factis. lib. ij. c. xviij. F.

Quid fecerit constantinus de ligno crucis. lib. ij. ca. xviij. H.

Quidam sanatur a podagra adorando crucē christi. lib. ij. ca. xix. B.

Quō iulianus apostata demones euocatos crucis virtute fugauit. lib. vj. c. j. C.

De signo crucis inuento corona circūdato in visceribus pecoris immolati et aruspicio eius. lib. vj. c. ij. B.

Quō signū crucis apparuit in vestibus iudeorum volentiū reedificare templū hierusalē. lib. vj. c. xliij.

Quō in tēplo serapis inuēte fuerint litere crucis. lib. ix. c. xix.

Dalmacius.

Quō dalmacius cōstātij cōsobrinus occisus est. lib. iiij. c. xxxv. B.

Damasus.

Epistola damasi romani epi illiricis episcopis directa pro fide nicena in cōcilio ariminēsi roborata lib. v. c. xxix.

Ordinatio scti damasi pape. li. octa. ca. x.

Epistola damasi ad orientales epos super damnatione apollinaris et timothei. libro. ix. c. xv.

Dedicatio.

Quō blasphemātes in templum et vasa templi sunt a deo mirabiliter percussi: et illud exemplum predicari potest in dedicatione ecclesie. lib. vj. c. xx J.

Quō deus nō libēter accipit munera et edificia infideliū patet in tēplo edificato a iuliano. li. vj. c. iij.

Quō in tēplis gētilium homines interimebantur: in nostris autē viuificabant. libro septimo. c. viij.

Quō iulianus ecclie. vasa inhoneste tractans plaga insanabili percussus est vermiū horrore. li. vj. c. x.

Dyocletianus.

Mors dyocleciani. li. j. c. v. C.

Quō dyocletianus in quadā die veneris sancta in omni romano imperio destruxit ecclesias. li. x. c. xxiij. B.

Diodorus.

Quomodo beat⁹ dyodorus monachus sub persecutione valētis pascebat ecclesiā. li. viij. ca. tertio. B.

Didimus.

Gesta sancti didimi doctoris. lib. octauo capi. viij.

Dyoscorus.

Gesta sancti dyoscori monachi. lib. octa. capi. x.

Diuinatio.

Quod diuinationibus cōstātini tēpore nō patebat locus. lib. j. c. ix. E.

Qō persis aggredientib⁹ romanū imperiū iulian⁹ ɔsuluit idola. li. vj. c. xliiij. B.

Donatus.

Gesta et miracula. s. donati episcopi. lib. ix. ca. xlvj.

Dorotheus.

Gesta. s. dorothei monachi. lib. octauo. c. primo. A.

Eas.

De scto eas monacho. li. x. c. xlviij. B.

Ecius.

Ecij heretici mores et heresis. li. v. c. xiij.

Quō eudoxius germanice epo ecium hereticū ōnere voluit. lib. v. c. xix.

Quō eci⁹ suadētib⁹ flauiano et dyodoro mōachis ab offō sit suspē. li. v. c. xxiij. A.

Dānatio ecij et ei⁹ depositio. lib. v. c. xxxj.

Effrem.

Gesta scti effrem monachi. li. viij. c. vj. B.

Electio.

Quō tpe cōstātini apud ppl'm residebat epor. electio superiore epi electione approbāte. lib. ij. c. xij. B.

Quomodo post mortē alexādri cōstāti nopoleos orta est seditio pro electione pontificis lib iiij.cap.viij.
Quō nō obstāte cleri ⁊ ppli electiōe constāti⁹ imperator introduxit I epatū eusebiū nichomedie arrianū.lib.iiij.c.ix. B.
Quō ecclesia ɔstātinopoleos propter electionem presulis diuidit.li.iiij.ca.xj.B.
Quomodo valentino imperatori obtulerūt epi electionem mediolani epi sed renuit.lib.vij.cap.viij.B.
Quō mortuo attico cōtētio fit de electione epi cōstantinopolitani inter clerum ⁊ populū:⁊ preualuit populus.li xij.c.iij.
Diuisio in electione epi constātinopolitani.li.xij.cap.vij.

Eleusius.

Quomodo sub persecutiōe valētis eleusius in arrium dogma consensit coactus libro.vij.cap.xviij.

Emaus.

De fonte in emaus curante varias infirmitates vbi christus apparuit cleophe. lib.vj.ca.xlij.B.

Emilianus.

Passio scti emiliani martyris.li.vj.c.xvj

Epyphanius.

Aliq̄ gesta scti epyphanij.li.viij.c.j.A.B
De gestis ⁊ morib⁹ eius.lib.ix.c.xviij.A.
Quō epyphani⁹ cipri ⁊ theophil⁹ imprudēter dānauerūt libros origenis.li.x.c.x.
Dyalogus iter epyphaniū ⁊ ioānē chrysostomū.lib x.cap.xij.

Ethibolus.

Quō ethibolus sophista ppter iulianū negauit fidē christi.lib.vj.c.xxxviij.

Euagrius.

De gestis scti euagrij ⁊ scriptis eius.lib. viij cap.j.F.G.Itē.A.E.

Eudoxius.

Quō eudoxi⁹ germanicus fouebat eciā hereticū lib.v.cap.xxix.
Quō eudoxius heretic⁹ anthiochene ecclesie sedē abrupuit ⁊ inde expulsus est. lib.cap.xxxiiij.B.
Quomodo inuasit cōstātinopolitanam sedē.lib.v.ca.xxxix.A.
Quō eudoxi⁹ de heresi accusat⁹ negauit corā iperatore qd̄ scripserat.li.v.c.xlij.A
Quō eudoxio defuncto aliū arriani ordinauerūt.lib.vij.ca.xxix.

Eugenius.

Quō eugenius grāmaticus tyrannidē inuasit.lib.ix.ca.xlv.

Eunomius.

Eunomius notarius ecij ⁊ de heresi eorū.lib.v.ca.xiij.
Quō eunomius a sede anthiochena depositus est.li.v.ca.xliij.
Eunomij hereti calliditas.li. vij.c.xix.
Quō eunomius ab eudoxio separatus est.lib. vij.ca.xxvj.
Quō placella xpianissima theodosij magni cōiunx impediuit ne eunomius ꝯbū haberet cū theodosio.lib.ix.ca.xj.
Quō theodosius eunomium misit in exiliū.lib.ix.ca.xxxvj.B.
Quō qdā vir dei eunomius epūs sagitta fecit blasphemū pcutere.li.x.c.xxviij.B.

Eusebius nycomedie.

Exemplar epistole eusebij nychomedie ad paulinū tyri episcopū.lib.j.capi.xvj.
Quō eusebi⁹ p arrij dogmate armabat imperatoris familiaritate.lib.j.ca.xvij.
Quō eusebius nychomedie in cōcilio niceno scripturā ptulit blasphemie que cito rupta fuit.lib.ij.ca.vj.
Quō eusebi⁹ libellū pnie dedit.li.ij.c.x.B.
Libellus penitētie eusebij ⁊ theognij.libro.ij.cap.xvij.
Quō eusebius nycomedie inuasit epatū cōstantinopolitanū.lib.ij.ca.xxij.B.
Quō iterū dānati sunt eusebi⁹ nychomedie ⁊ theogni⁹ nicenus epūs:⁊ iterū I gratiā recepti sunt.lib.ij.ca.xxxiij.B.
Quō prāte eusebij nycho.apd̄ principē arrius recipi credidit in ecclesia cōstātinopolitana.lib.iij.ca.x.A.
Quō voluit post mortē ɔstātini ɔfirmare dogma arrij:⁊ quo medio factus sit amicus cōstātij.lib.iiij.cap.j.
Quō scripsit iuliano romano pōtifici calumnias in ath.lib iiij.ca.vj.
Quō ɔstāti⁹ ordinare fecit eusebiū in cōstantinopolitanum epm.lib.iiij.ca.ix.B.
Quō celebrare fecit cōciliū anthiochenū absq̄ autoritate iulij romani pontificis. lib.iiij.cap.ix.B.
Quō ꝯ athanasiū scpsit iulio romano pōtifici:sz rhsuz nō audiuit q2 priuatus est. li.iiij.c.xij.B.

Eusebi⁹ cesariēn.

Quō eusebi⁹ pāphili subtrxit nomē ɔsub

Pantialitatis interpretatus est.li.ii.c.x.B.
Epistola eusebii pamphili de fide niceni concilii ad palestinos.li.ii.ca.xi.
Quomodo constantinus eusebio scripsit super confectione sacrorum librorum.li.ii.ca.xvi.A.
Quomodo eusebius palestine qui & pamphili respuit episcopatum anthiochenū li.ii.c.xxiii.
Quō cōtra marcellū ancyre galacie scripsit eusebius tres libros.li.iii.c.ix.B.
De morte eusebii cesariensis.lib.quarto capitu.iii.B.

Eusebius vercelleñ.

Quomodo eusebius per constantium in exilium deportatus est.li.v.c.xvi.
Quō ipse cum lucifero caralleñ. regulam ecclesie corruptā reparabāt.li.vi.c.xix.
Quomodo reprehendit ordinationes luciferi episcopi.li.vi.c.xxiii.
Martyrium magni eusebii per mulierem lib.ix.ca.iii.C.

Eusebius samosatenus.

Constantia eusebii samosateni.li.v.capitulo.xlix.
Exilium eius & amor populi sui ad apostolica dogmata.li.vii.c.xvi.

Eulogius.

De gestis sancti eulogii edisse ciuitatis epi & eius exilio.li.vii.c.xxxiii.& xxxiiii.
De sancto eulogio monacho & gestis ei⁹. lib.viii.ca.i.P.

Eustachius.

Ordinatio magni eustachii i anthiochia lib.i.c.iiii.A.
Quomodo primus in concilio niceno sedit & benedictionem fecit.libro secundo. capi.v.D.
Falsa accusatio contra eundē facta per eusebium nicomedie propter quam mittitur in exilium lib.ii.c.xxiii.A.

Euticianus.

Gesta sancti euticiani monachi.li.primo capitu.xi.L.
Euticiana heresis & ortus eius.libro.ix. ca.xl.B.

Eutropius.

Quomodo eutropius consul qui immunitatem eclesie certa lege destruere fecit hac immunitate iusto iudicio priuatus est.lib.x.ca.iiii.A.
De morte eutropii viri dei & visiōe facta cuidā de eo.li.x.c.xx.A.

Festum.

Quomodo reuerebatur constantinus magnus dñicum diem.li.i.c.ix.R.

Fides.

Quare gentiles potius q̄ iudei fidē xpi susceperunt.li.i.ca.ii.B.
Quō i fide vacillātes indignati sunt principib⁹ assistere de hoc exēplū in illa probatione quā fecit cōstātius.lib.i.c.vii.B.
Quō per fidē senioris simplicis euincit maximus dialecticus.li.ii.c.iii.
Multiplicitas symbolorū & expōnū fidei q̄b⁹ diuisi sunt iter se hřtici.li.v.c.xxxviii.
Pulchrum exemplū pro militib⁹ q̄ꝰ solū propter tuendā christi fidē sunt relinquenda.li.ix.c.xx.D.
Exēplū pulchrū quō principes fidei rebelles multis bellis rotāt.li.ix.c.xxi.C.D.

Filippus.

Quō in necessitate beatus philipp⁹ aplus apparuit theodosio tanq̄ adiutor sibi in bello a deo ordinatus.li.ix.c.xlv.D.

Filosophus.

Quantū honoris antiquitus solebāt principes phis exhibere pulchra exempla.li. i.ca.i.B.

Flauianus.

Quomodo flauianus & dyodorus primi inuenerūt p duas ptes chori decantare psalmos.li.v.c.xxxi.B.
Quō sancti flauianus & dyodorus tpe valentis pascebāt ecclīam anthiochenā.li. viii.c.xxvi.
Diuisio fcā ppt ipm flauianū tūc anthiochenorū epm.li.ix.c.xx.A.Itē.c.xliii.
Quō flauian⁹ damaso pape recōciliatus est & facta est cōcordia in anthiochena ecclesia.li.ix.c.xxvi.
Quō flauianus non cōsensit depositionē beati ioannis chrysostomi & de morte flauiani.li.x.ca.xxiii.

Fotinus.

Quō fotinus est ab epatu depositus & dānatum fotinianū dogma.li.v.c.viii.B.

Francis.

Turbatio reipublice propter francorū gentem circa gallias cōstitutam.li.iiii.c.x.B.
Quomodo constans subiecit sibi frācos li.iiii.ca.xiii.

Friges.
Quõ cõstãtinus cõ friges leges edidit: eorũ ecclesias catholicis applicãdo.li.iij.c.xj.
Furtum.
Quidã curatus a beato ammonio p furti restitutionem.li.j.c.xj.Z.
Gallus.
Quõ gallus in tyrannidem versus a constantio interemptus est.li.v.c.xj.B.
Gainas.
Quõ gainas tyrannus ab archadio petijt vnam ecclesiam pro arianorũ secta, sz ei restitit chrisostomus.li.x.ca.vj.A.
Quõ predictus tyrannus tribus vicibus a nocumento vrbis cõstantinopoleos repulsus est per angelorum visionẽ.libro.x.ca.j.B.
Quomõ gainas obuius fuit cum filijs suis beato ioanni ad eũ legato et qualiter eum immutauit.li.x ca.vj.C.
Gentiles.
Quare gentiles potius q̃ iudei christi fidem susceperunt.l.j.c.ij.A.
Georgius.
Quanta mala fecit georgius in alexandria athanasio absente.li.v.c.iij.
Quõ iterum georgius cũ multa cede alexandrinã sedẽ inuasit.li.v.c.xxviij.A.
Quomodo monachi huic derogabant.li.v.ca.xxviij.B.
Quomodo alexãdrinã crudeliter regebat ecclesiã.lib.v.ca.iiij.A.
Quõ p paganos occisus est.li.vj.c.ix.
Gratianus.
Bona initia gratiani imperatoris. libro ix.ca.xxj.A.
Quomodo dolo maximi tyranni est interemptus.li.ix.c.xxj.A.
Gregorius.
Quõ gregoriũ quẽdam arriani deposuerunt a sede alexãdrina: quem tamen antea intruserãt.li iiij.ca.xiiij.
Quid beatus gregorius nazanzenus senserit de apostata iuliano cum studeret athenis.li.vij.c.ij.C.
Translatio eiusdem in constantinopolim.lib.ix.c.viij.
Gesta gregorij pontici origenis discipuli viri sancti.li.viij.ca.viij.C.
Gothus..
Quõ gothi in dementiã arrianã p valentis itercessionẽ deuenerũt.li.v.c.xiij.A.C.
Helena.
Quõ beata helena sepulchrũ hierosolymorum adiẽs xpi crucẽ clauos et titulũ inuenit lib.ij.ca.viij.C.
Quid fecerit de clauis christi.li.secundo ca.xviij.G.
Transitus sancte helene. li.ij.c.xviij.J.
Helias helyn.
De sanctis monachis helyn et helya.li.viij.c.j.L.
Heresis.
Heresis arriana orit.li j.c.xij.B.
Heresis meleciano orit.li.j.c.xviij.
Heresis macedonianorum oritur.li. iiij. capi.xij.
Heresis ecianorum et eunomianorũ oritur.li.v.c.xiij.
Heresis apollinaris oritur.li. v.c.xliiij.
Heresis luciferiana orit.li.vj.ca.xxiij.
Heresis andianorum orit.li.septimo. capitu.xj.A.
Heresis messalianorũ q̃ orantes aut euthisiaste dicuntur oritur.li.vij.c.xj.B.
Heresis nouatiana oritur. libro octauo. capitu.ix.
Heresis euthiciana oritur.libro nono.capitu.xl.B.
Heresis antropomorfitarum oritur. li.x. capi.vij.A.
Heresis nestoriana oritur.libro.xij.capitulo iij.C.
Heridanus.
Natura heridiani fluuij qui et padus.libro.j.ca.vij.C.
Hyberia.
Conuersio gentis hybcrorum ad fidem. lib.iij.ca.j.A.
Hilarius.
Quomodo beatus hilarius pictauiensis cõsubstãtialitatis fidem suis scriptis edocuit.li.vj.c.xxiiij.
Hilario.
Gesta hilarionis monachi. libro. vj.capitu.xij.A.
Quomodo alaphionem virum. literatũ conuertit ad fidem.li.vj.c.xxviij.B.
Hymnus.
Quomodo per diuersos hymnos in anthiochia decantatos populus suam heresim ostendebat.libro.iiij.ca.xxxv.C.

Quō ioānes chrisostom⁹ prim⁹ hymnos nocturnos apud greciam fecit decantare.lib.x.capitu.viij.
Hypacia.
Hypacia illustris mulier supueniens in doctrina philosophorum floret & mors eius habetur.lib.xi.capitu.xij.
Honorius.
De ortu honorij pncipis.li.ix.ca.xxi.E.
Quomodo theodosius magnus designauit honoriū imperatorē.li.ix.ca.xlv.B.
Quomodo honorius ludum gladiatorū rome interdixit.lib.x.ca.secundo.
Hormisda.
Sancti hormisde gesta:et passio ei⁹.li.x.capitu.xxxi.
Jacobus nisibenus.
Gesta sancti iacobi nisibeni & eius miracula.lib.vi.capi.xlv.
Jdolum.
Quomodo tempore constantini idola cōflata sunt:& templa veneris & asclepij destructa.lib.ij.capitu.xx.
De idolis serapis & synic. lib.ix. capi.xxvij.&.xxviij.
Jesus.
Quomodo alexāder in nomine iesu fecit dialecticuz obmutescere.lib.ij.capi.iiij.
Jgnacius.
Quomodo beat⁹ ignacius diuinitus admonitus primo apud anthiochiam decantare fecit antiphonas.lib.x.cap.ix.
Jlion.
Quomodo cōstantinus edificare voluit ilion sed prohibit⁹ est.lib.ij.ca.xviij.B.
Innocentes.
Quomodo christus fugiens in egyptuz propter innocentiuz mortem inuenit arborē que se sibi iclinauit.li.vi.ca.xlij.B.
Innocentius.
Quomodo innocenti⁹ pontifex roman⁹ egre tulit exilium beati ioannis chrisostomi.li.x.ca.xviij.A.
Joannes baptista.
Quomodo quidam opinantur ioannem baptistam & helyam fuisse initiū cōuersationis monachorum.li.i.ca.ix.B.
Ossa ioannis baptiste per iulianum cōcremata.lib.vi.capitu.xvi.B.
Inuentio capitis eiusdem cū quibusdā miraculis.li.ix.capi.xliij.
Joannes euāgelista.
Quomodo sanct⁹ ioānes apparuit theodosio magno tanq̄ ei⁹ adiutor cōtra tyrannum.lib.ix.capi.xlv.D.
Joannes anachorita.
Gesta sancti ioanis monachi.libro.viij.capitu.i.J.
Quomodo ad eum misit theodosius ad sciendu; de fortuna belli.li.ix.ca.xlv.C.
Joannes chrisostom⁹.
Electio ioannis chrisostomi in episcopū constantinopolitanum.li.x.capi.iiij.A.
Gesta & vita eiusdem ante episcopatu;.lib.x.ca.iij.C.
Quomodo gayne tyrāno in facie; restitit.lib.x.ca.vi.A.
Qualem curam gerebat ecclesiarū li.x.capitulo.iij.B.
Quomodo eo mediante gens celticoru; & scitharum pro parte ad fide; conuersa est.lib.x.capitu.v.
Quō gaynas tyrānus obuiam venit ioāni legato ad eum.lib.x.capitu.vi.C.
Quomodo ioannes prius fecit hymnos decantare cōstātinopolim per constantinopolim & greciam lib.x.capi.viij.
Multiplex odij causa in ioannem excitata.libro.x.capi.x.
Dylogus inter epiphaniu; & ioannem & quantū derogauit ei epyphanus. li.x.capitu.xij.
Quomodo theopilo iniuste eum damnante ad vniuersale concilium appellauit.lib.x.cap.xiij.
Quomodo post exilium procurante augusta reuersus est cōstātinepolim.lib.x.capitu.xiiij.A.
Quomodo propter terremotum sedandum constantinopolim sit reuersus.li.x.capitulo.xiiij.C.
Qua ratione eudoxa augusta concepit odium contra ioannem lib.x.cap.xv.
¶ Quomodo plures voluerunt occidere ioannem.lib.x.ca.xvi.
Quomodo ioannnes chriso. secūdo falso damnatus est:& in exilium missus.lib.x.capi.xvij.
Quomodo romanus pontifex egre tulit exilium eius.lib.x.capitu.xviij.
Quomodo beatus ioannes chrisostom⁹ sciuit per reuelationem diē mortis sue.

libro.x.ca.xviij.B.
Quomodo oēs episcopi europe ⁊ plurimi orientalium propter iniustitiā Joannis damnationem se suspenderunt a communione damnantium: lib.x.ca.xix.
Quomodo popul⁹ nolebat successori episcopi propter Joannem communicare. lib.x.ca.xx.A.
Punitio diuina que dicit processisse ex iniusta Joannis damnatione.libro.x.ca pitu.xx.B.
Persecutio in fautores Joannis. lib.x. capitu.xxi.B.
Quomodo theodosius iunior reliquias magni Joannis constantinopolim fecit transferri.lib.x.ca.xxvi.

Joannes tyrannus.
Quomodo Joānes tyrannus inuasit occidentale imperium: ⁊ quomodo miraculose captus postea interemptus est. libro.xi.cap.xviij.

India.
Conuersio gentis indorum ad fidem.libro.iij.ca.i.A.

Josephus.
Assertio Josephi d domino iesu christo. lib.i.ca.ij.B.

Jouinianus.
Creatio iouiniani in imperatorem. lib. vij.capi.i.
Quomodo Jouinianus ab athanasio petiit regulā fidei.li.viij.cap.iij.A.
Quomodo scripsit legem vt darētur frumenta ecclesijs que constantinus ordinauerat.li.vij.capitu.iij.B.
Quod prohibuit paganorum templa et quomodo multi arriani per ipsum fidez niceni concilij amplexati sunt.li.vij. capitulo.iiij.A.
Quomodo legem scripsit pro virginib⁹ sacris.li.vij.ca.iiij.B.
Mors Jouiniani benignissimi imperatoris.li.vij.cap.vi.

Jsaac.
De constantia ⁊ pphetia sancti Jsaac. monachi.li.iij.cap.xiij.

Jsidorus.
Secta sancti isidori abbatis.lib.viij. capitu.i.Item.ca.i.M.

Judeus.
Quomodo iudei tentauerunt rebellare romanis.li.v.ca.xi.A.
Electio iudeorum extra alexādriam lib. xi.ca.xi.A.
Quomodo iudei infantulum crucifixerunt.lib.xi.ca.xiij.
Quomodo frans cuiusdaz iudei sepius baptizati apparuit.li.xi.ca.xiiij.
De seductione quadā iudeorum credentium ⁊ aliquorum conuersione ad fidem li.xij.ca.ix.
Quomodo iudei impediti sunt diuinit⁹ ab edificatione templi hierusalem.li.vi. ca.xliij.

Julianus saba.
Quomodo vir dei Julianus saba ea die qua mortuus est Julian⁹ cognouit mortem eius.lib.vi.ca.xlv.

Julian⁹ monachus.
Secta Juliani monachi.li.viij.Capitulo.v.A.

Julianus apostata.
Quomodo Julianus a constantio cesar creat⁹ in gallias belli causa direct⁹ est, lib.v.cap.xij.A.
Quomodo romanum inuasit imperium li.v.ca.xl.
De genere ⁊ initijs Juliani.li. vi.capitulo.i.A.
Quomodo per signum crucis demones euocatos fugauit.lib.vi.ca.i.
Quomodo ad gallias destinat ⁊ de eius victoria.li.v.ca.i.D.
Quomodo Julianus a militib⁹ coronatur augustus.lib.vi.ca.i.E.
Quomodo pro vana gloria in principio sui imperij se gesserit. li.v.ca.i.F.
Quomodo imprudenter fidez christianā negauit.lib.vi.ca.ij.A.
Prodigium q̄ futurus esset fidei aduersarius.li.vi.ca.iiij.
Quomodo se primum ostendit christianis inimicum.li.vi.ca.iiij.A.
Quomodo in odiū christianitatis cesaree capadocie nomen commutauit.li. vi.ca.iiij.B.
Quod christianos noluit p tormēta: sed per blāditias euertere.lib.vi.cap.v.
Quomodo maris eps calcedonie publice vocauit eum apostatā.lib.vi.ca.vi.
Quomodo priuilegia ⁊ honores omniū ecclesiasticorum abstulit ⁊ cosvexauit.

lib.vi.c.vi.
Quō inhoneste tractans vasa ecclesie et diripiens percussus est horrore vermium. li.vi.c.x.
Persecutio facta sub eodem. lib.vi.c.vi.
Leges quas tulit in xpianos. li.vi.c.xvii.
Quō dolose agebat contra xpianos. lib. vi.c.xxvii.
Qua ratione titum bostrensium epm pepulit. lib.vi.c.xxviii.A.
Quō voluit paganitatē dilatare inducēdo sanctos mores & cerimonias christianorum. li.vi.c.xxix.
Quō iulianus remouit crucem a nūmismate suo & quō multos milites decepit. li.vi.ca.xxx.A.
Quō omēs cibos & fontes prophanauit. li.vi.c.xxxiiii.A.
Quō phibuit lecturas poetarū christianis. li.vi.c.xxvii.A.
Quō contra eū scripsit basilius magnus li.vi.c.xxxvii.
Quō per collectas pecunia ruz oppressit christianos. li.vi.c.xxix.
Quō ab anthiochenis pro barba sua et aliis hmōi est derisus. lib.vi.c.xl.
Qd imaginē christi deponēs suā ibi posuit q̄ statim fulmine icta est. lib.vi.c.xli.
Quō precepit iudeis edificare templum hierusalem. li.vi.c.xlii.
Quō iulianus consuluit idola pro bello partico. li.vi.c.xliii.A.
Quō post preliū particū intēdebat xpianis inferre prelium. li.vi.c.xliii.B.
Quō quidā pedagogus solerter predixit iuliani mortē. li.vi.c.xliii.D.
Quō improuide multū duxit in parthiā exercitum. li.vi.c.xlvi.A.
Quō regi persarū iam victo & supplicanti noluit annuere. lib.vi.c.xlv.
Mors iuliani & varie opiniones de eius morte li.vi.c.xlvii.
Nephandissima homicidia eius ad auspicia & diuinationes faciendas. lib.vi. c.xlviii.
Quō nisus est peruertere sacras scripturas. li.vii.c.ii.D.
Quid de eo senserit gregorius nazāzen⁹ cū studeret athenis vterq. li.vii.c.ii.C.

Iulius.

Quō iulius romanus pontifex pro episexulibus scripsit autoritatiue vt suis sedibus restituerentur. li.iiii.c.xv.B.
Quō econtra iulio scripserunt pōtifices arriani. li.iiii.c.xvi.
Quō iulius irritauit omnia facta in cōcilio tyri. li.iiii.ca.xix.B.
Quō iulius p athanasio alexādrino populo & ecclesiasticis viris affectuosissime scripsit. li.iiii.c.xxix.

Iuuencus.

Passio sanctorū iuuēci & maximiani sub iuliano apud anthiochiani. li.vi.capitu. xxxiiii.B.

Kalende.

Quō in kalendis ianuarii imperatores dare solebāt munera militibus sub quo pretextu multos militum decepit iulianus. li.vi.c.xxx.A.

Leontius.

De malitia leontii epi anthiocheni arriani. li.v.c.xxxii.C.

Lex.

Leges cōstantini magni p xpianis & maxime p ecclesiasticis viris. li.i.c.ix.
Leges quas tulit constantinus in hereticos. li.iii.ca.xi.
Lex theodosii prohibens mulierū adulteria. li.ix.c.xxiiii.B.
Edictū legis ambrosiane. li.ix.ca.xxx.B.
Quō lex ambrosiana furorem imperatoris theodosii mitigauit aduersus anthiochenos. li.ix.c.xxxi.B.

Libanius.

Quō libanio sophiste irridenti fidē christi quidam solerter respondit. libr. sexto c.xliiii.D.
Quō libanius famulo scripsit de laudibus iuliani. li.vi.c.ii.A.

Libertas.

Quomō libertate ecclesie caruit eutropius q ea libertate priuauerat ecclesiā li.x.c.iiii.A.

Liberius.

Quō iulio pape successit liberius. lib.v. ca.xii.C.
Quō liberius cum aliis multis a cōstantio propter fidem trinitatis in exiliū deportatus est. li.v.capi.xvi.A.
Dyalogus magne constantie inter liberium & constantium hereticum. lib.v.capi.xxii.A.
Qō liberi⁹ i exiliū apud tracias missus

est.li.v.c.xviij.B.
Quod ad preces & suggestionem mulierum romanarũ: constantius cũ reuocauit ab exilio.li.v.c.xviij.
Epistola liberij ad macedonianos. libr. vij.capi.xxv.

Licinius.

Cõuersio licinij in paganismũ & occasio belli contra constantinũ.libr.j.c.viij.A.
Quomodo terra & mari a constantino victus est.li.j.c.viij.C.
Quomodo per oracula apollinis seduct⁹ est.li.j.c.viij.B.

Literatus.

Qũo viri literati antiquit⁹ a principib⁹ honorabant.li.j.c.j.B.

Lucifer.

Qũo lucifer carellen. cũ eusebio vercellen. repabat Ita3 ecclie corruptã.li.vj.c.xix.
Quomodo ordinationes luciferi reprehendit eusebius & de ortu heresis luciferianorum.li.vj.c.xxiij.

Lucius.

Quomodo lucius arrianus ꝑ petro alexandrino ordinat per valentem eps. li. vij.c.xxxviij.
Quomodo sctõs monachos expulit ab egypto.li.viij.c.xxxix.

Macharius.

Qũo ambo macharij in quandã insula3 deuenientes paganorum totam insula3 conuerterunt ad fidem.li.vij.c.xxxix.
Gesta eorundẽ.li.viij.c.j.E.&.T.

Macedonius.

Interemptio hermogenis magistri militum propter intrusionem macedonij heretici in episcopatum cõstantinopolitanũ.li.iiij.&.xiij.A.itẽ.c.xviij.A.
Qũo macedoni⁹ aperte blasphemauit filium & spm̃sanctũ.li.iiij.c.xxij.
Tyrannia macedonij apud constantinopolim.li.iiij.c.xxxviij.
Qũo turbabat ecclesiam constantinopolitanam varijs tormentis affligendo catholicos.li.v.c.xxxj.A.
Quomodo propter translationem corporis constantini magni meruit irani constantij.li.v.c.xxxj.B.
Depositio & deiectio macedonij in synodo constantinopolitana.li.v.c.xxxvj.
Quomodo macedonius in cõsubstantialitate filij dei consensit: sed spiritumsctm̃ deum esse negauit.li.v.c.xlj.
Error macedonianoꝝ & quo ab alijs hereticis sunt diuisi.li.vj.c.xxv.
Qũo macedoniani nicenam fidem ꝓfessi sunt.li.vj.c.xxiij.et.xxiiij.
Epistola liberij ad macedonianos. libr. vij.c.xxv.
Qũo recesserunt macedonij ab orthodoxis.li.ix.c.v.
Quomodo macedoniani diuisi sunt inter se.lib.ix.c.xlj.
Passio sanctorum martyrum macedonij theodoli & taciani frigũ.li.vj.c.xiij.A.
Quomodo macedonianus monach⁹ vir dei furorẽ iudicũ & theodosij pro anthiochenis tẽperauit.li.vj.c.xxxij.C.

Magia.

Qũo maximus ephesius magus propter magiam iussus est occidi.li.vj.c.j.B.
Nephandaque fiunt in magicis.lib.vj. capi.xlviij.

Magnentius.

Qũo magnenti⁹ tyrann⁹ inuasit imperiũ lib.iiij.c.xxxvij.
Quomodo victus a constantio seipsum interemit.li.v.c.x.A.

Marcus.

Passio sancti marci arethuse ciuitatis episcopi.li.vj.c.xij.C.
Marci monachi gesta.li.viij.c.j.S.

Marcellus.

Quomodo marcell⁹ ancyre galacie scripsit contra asterium sophistam. libr.iij. capitu.ix.B.
Qũo beatus marcellus apamie martyr templum iouis quasi miraculose destruxit.li.ix.c.xxxiij.

Marcioniste.

Lex constantini contra marcionistas.libro.iij.c.x.

Maris.

Quomodo maris episcopus calcedonius cecus iulianum vocauit apostatam.lib. vj.capitu.vj.

Maruthas.

Miracula que fecit apud sigerdem persarũ regem maruthas eps.li.xj.c.viij.

Martyr.

Quomodo martyrum substantiam que fisco adiudicata fuerat lege restituit cõ=

stantinus li.j.c.ix.D.
De zelo & amore martyrũ pulchra exempla li.vj.c.xxx.B.& li.vij.c.xxxij.

Matrimonium.
Quõ pafuncius noluit i synodo nicena matrimoniũ epo2 & presbyteror dissolui. li.ij.c.xiij.A.
Quõ sacras virgines nudauerũt heliopolite q2 fuerat prohibita psuetudo fornicãdi virgines anteq̃ nuptijs traderent.lib. vj.capi.xij.B.
Lex quã ptulit valẽtinian9 d duab9 vroribus in mřimonio hñdis.li.viij.c.xj.C.

Marentius.
Mors marentij tyranni.li.j.c.v.C.
Deiei9 tyrãnide & crudelitate.li.j.c.j.C.
Quõ maximus tyrannus 9 gratianũ surrexit.li.ix.c.xj.B.
Quõ dolo maximi occisus est gratian9. li.ix.ca.xx.A.
Quõ iste maximus valẽtiniano maiori mãdauit vt bella solueret contra ecclesias.lib.ix.c.xxj.C.
Quomodo theodosius maximũ vicit:et de morte maximi.li.ix.c.xxiij.

Meleciani.
Meleciana heresis orit.li.j.c.xviij.

Melecius.
Ordinatio sancti melecij in anthiochiã. li.v.c.xlvij.&.xlviij.
Quomodo iussu gratiani recepit ecclesias anthiochie.li.ix.c.iij.B.
Sõniũ theodosij magni vidẽtis melecium imponẽtẽsibi coronã iperij.li.ix.c.iiij.
Quõ theodosi9 in 9cilio cõstãtinopolitano inter oẽs epos ex somnij visiõe cognouit magnũ melecium quez nunq̃ viderat.li.ix.c.xij.A.

Melas.
Sancti melas abbatis gesta.libro.viij. ca.j.A F.

Michael.
Ecclesia que michaelium appellatur in honore sancti michaelis & miracula que illic fiunt.li.ij.c.xix.A B.

Migadia.
Conuersio migadorum ad christum.li. ij.capitu.xxj.

Milesius.
Passio sancti milesij sub rege persaruz. lib.iij.ca.xxj.

Miles.
Quomodo milites zelabãt ad fidem.li. viij.c.xiij.C.

Micheas.
Translatio corporis sancti michee prophete.li.ix.c.xlix.

Moyses.
De sancto moyse abbate.libro.viij.capitulo primo.X.

Mulier emorroyssa.
ymago quam fecit mulier emorroissa in honorẽ christi & quomodo iulianus eam destruxit.li.vj.c.xli.

Monachus.
Commendatio vite monastice que olim fuit apud egyptios.lib.j.c.xj.A.
Alij dicunt helyam alij ioannem baptistam fuisse conuersationis monastice.libro.j.ca.xj.B C.
Quomodo gloria monachorũ est esse in eremo.lib.j.c.xj.E.
Conuersatio plurimorum monachorum in eremo.li.vij.c.j.

Nepotianus.
Quõ nepotianus tyrãnus inuasit imperium.li.iiij.c.xxxvij.

Nestorius.
Nestorius ordinatur eps constantinopolitanus.li.xij.c.iiij.A.
Nestoriana heresis contra dei genitricẽ oritur.li.xij.c.iiij.C.
Prodigium quod contigit in ecclesia cõstantinopolitana designans nestorij eiectionem.li.xij.c.iiij.D.
Depositio nestorij per concilium ephesi. lib.xij.capi.v.

Nilamon.
Quomodo beatus nilamon episcopatũ refugiens mortuus est.li.x.c.xiij.D.

Nilus.
Quod constantius mensurã nili nõ amplius in tẽplo serapis sed in ecclijs portari iussit.li.ij.c.xviij.K.
De augmento nili & cessatione pollutionum paganorum que propter nilum fiebant.li.ix.c.xiij.

Nouacianus.
Leges contra nouacianos a cõstantino edite.lib.iij.ca.xj.
Nouacianorũ heresis oritur.libro octauo.capitu.ix.

Quomodo theodosi⁹ nouacianos in vr=
bibus dimittebat propter consubstātia
litatis fidem.lib.ix.ca.xxxvi.B.
Quomodo nouaciani a roma expulsi
sunt.lib.xi.capi.x.
Quod nouacian⁹ paul⁹inter flāmas re=
stitit incendio.li.xii.cap.x.A.
Quod paulus nouacianorū ep̄s moriēs
aliū sibi successorē,elegit.li.xii.c,xiiii.B
Onager.
Calūnia,cuiusdā onagri quā facere vo=
luit quibusdā sanctis episcopis legatis
a constante intrudēdo mulieres in eorū
hospitio.li.iiii.ca.xxv.B.
Origenes.
Quomodo epiphanius cipri & theophi
lus alexandrinus impudēter damnaue=
runt libros origenis.li.x.ca.x.
Quale respōsum dedit beat⁹ theothim⁹
epyphanio sup dānatiōe librorū orige=
nis.lib.x.capi.xi.
Osyus.
Quomodo,osyus cordube & alii plures
ornabant ecclesiam dei.li.i.ca.x.A.
Quomodo missus est a constātino vt ec=
clesiā sedaret super facto arrii.li.i.c.xxi.
Quomodo fuit euocatus ad conciliū sy=
rinium.lib.v.ca.vi.
Quomodo osyus subscripsit violētatus
concilio syrinio.lib.v.ca.ix.
Laus osii cordube & exilium eius pro fi=
de.lib.v.ca.xvi.B.
Pasuncius.
Quomodo pasuncius habens oculū eru
tum pro christo ornabat ecclesiam.lib.i.
ca.x.A.&.lib.ii.ca.i.B.
Quomodo ipse vir nuptiarum inexptus
prohibuit tamē separationē vxorū in cō
secratione episcoporū & presbyterorum.
lib.ii.ca.x.A.
Quomodo palladius quidam erat velo
cissimus cursor.li.xi.ca.xv.C.
Pambo.
Gesta sancti pambo monachi libro.viii.
capitu.i.D.
Pascha.
Quomō grauiter ferebat,cōstātinus di=
uisionem christianorū de pascha celebrā
do.lib.i.ca.xxi.A.
Ordinatio in concilio niceno de celebra
tione pasche conformiter ad romanos
lib.ii.ca.xii.C.
Mutatio celebritatis pasche p̄nouacia
nos.lib.viii.ca.ix.
Quomodo sabbati⁹ nouacianus iudai=
sabat pascha celebrando iudeorum mo
re.lib.ix.ca.xxxvii.
Diuersitas celebrandi pascha apud di=
uersas ecclesias.lib.ix.ca.xxxviii.
Quomodo montani diuersimode cele=
brant,pascha.lib.ix.ca.xxxix.
Paulus.
Gesta sancti pauli simplicis.li.i.c.xi.F.
Pauli neocesarie,ep̄i gesta.li.ii.ca.i.B.
Quomodo paulus constantinopolitan⁹
iussu constantii in exilium thessalonice
deductus est.li.iii.ca.xviii.A.
De morte ei⁹ & martyrio.li.iiii.c.xxi.B.
Pauli nouaciani miraculū i extinctiōe
ignis.lib.xii.ca.x.A.
Leges cōtra paulianistas.li.iii.ca.xi.
Pauli libiensis gesta.li.viii.ca.i.Y.
Pauli cōstantinopolitani funus cōstan
tinopolim̄ p̄elatū est.lib.ix.ca.xvii.
Persa.
Quō christianū nomē apud persas dila
tatum est.lib.iii.ca.i.B.
Persecutio.
Sub sapore rege persarum seuit perse=
cutio,in christianos.lib.iii.ca.ii.
Persecutio sub iuliano imp̄atore.li.vi.
ca.xi.xii.xiii.xiiii.xv.xvi.&.xvii.
Persecutio sub sigerde persarum rege.
lib.x.ca.xxxii.&.xxxiii.
Persecutio christianorū sub rege persa=
rum barabanis.lib.xi.ca.xv.
Petrus.
Quomodo petrus exilii beati athanasii
particeps in Alexandrina,sede successit
& pulsus romam abiit. libro septimo,ca=
pitulo.xxxvii.
De reditu petri in alexandriam. libro
octauo,capitu.xiiii,
Pyamon.
Gesta sancti pyamonis monachi.li.viii.
capitulo.i.Q.
Pyor.
Gesta sancti pyor monachi.lib.octauo.
capitulo.i.B.Item.A C.
Paconius.
De sancto pachonio monacho.lib.viii.
capitulo.i.Z.

Placella.
De sanctis morib9 et monitiōibus placelle imperatricis.lib.ix.ca.xxxi.
Quomodo impedivit ne eunomonius hereticus cum viro suo theodosio verbum haberet.lib.ix.cap.xi.
De imagine placelle quam anthiocheni per vrbem traxerūt.libro.ix.capitulo xxxii.A.
Porphirius.
Quomodo porphirius fuit maxim9 philosophorum detractator.li.vii.ca.ii.B.
Quomodo a fide christi apostatauit.lib. septimo.capitulo.ii.E.
Princeps.
Quomodo principes viros literatos honorabant antiquitus.libro primo.capitu.i.B.
Quā malū sit principes malos prope se habere seductores patet in constantio i fide seducto.lib.quarto capitulo primo.
Quāti periculi sit regib9 i bellicis actib9 que sunt rationis a suis aduersariis respuere patet in Juliano imperatore. li.vi.capitulo.xlvi.
Quomodo principes fidei rebelles multis bellis quassantur patet in valēte.libro.ix.cap.xxi.C.D.
Priuilegium.
Quomodo constantius ordinauit q9 de iurisdictionibus ciuilibus appelaret q̄ vellet ad iudicium episcoporū3.libro.i. capitulo.ix.O.
Concessit etiam omnes in ecclesiis manumissos sub testimonio sacerdotu3 romana ciuilitate frui.libro primo.capitulo.ix.P.
Procopius.
Quomodo procopius inuasit tyrannidē 7 de eius suffocatione.lib.vii.cap.xv.
Protogenes.
Sesta sanctorū protogenis 7 helydori. lib.viii.capitulo primo.A.H.
Proclus.
Quare proclus non fuit post nestorium in episcopum constātinopolitanū sublimatus.lib.xii.cap.viii.A.
Quomodo post maximinum in episcopum est ordinatus.lib.xii.cap.x.B.
De moribus procli.libro.xii.cap.xi.
Quomodo reduci fecit corpus scti Joānis chrisostomi constantinopolim.lib.xii.cap.xiiii.A.
Quomodo proclus quendam prefectum cesariensis ciuitatis fecit episcopu3.libro.lxii.capitu.xvi.
Psalmus.
Quomodo apud anthiochiā3 primo inceptum est in duas partes decātare psalmos.lib.vi.cap.xxii.B.
Publia.
Publia mulier nominatissima cōtumelias 7 alapas recepit a iulano.libro.vi. capitulo.xxxvi.B.
Pusicius.
Passio sancti pusicii magistri artificu3 regis persarum 7 eius magnanimitas 7 etiam filie eius virginis.lib.iii.ca.ii.D.
Quadragesima.
Exemplum spiridonis quomodo cibi in quadragesima prohibiti possunt in necessitate comedi.lib.i.cap.x.E.
Restitutio.
Exemplum spiridonis quomodo eos q̄ aliorum bona recipiunt bona fugiūt.libro.i.capitulo.x.C.
Exemplum de eo qui curatus est a beato ammonio per restitutionem furti.li. primo.capitulo.xi.J.
Romana sedes.
Quomodo tēpore cōstantii regula erat ecclesiastica q9 sine autoritate romani pontificis nō poterat conuocari vniuersale concilium.lib.iiii.capitulo.ix.C.
Quō romana sedes tūc tēporis erat omnibus orietālib9 ecclesiis superior patet per executionē.lib.iiii.cap.xv.B.C.
Quō pōtifices orīētis arriani scripserūt iulio romano pōtifici cōfitētes romanā sedē oib9 esse superiorē:postea tū ex malitia cōtradicere volētes.lib.iiii.ca.xvi.
Quomodo iulius romanus pōtifex irritauit oīa facta in cōcilio tyri vbi ostēditur superioritas romane sedis.li.iiii. capi.xix.B.
Decretum q9 post romanam ecclesiā prima dignitate est cōstātinopolis ecclesia lib.ix.cap.xiii.
Romanus.
Quomodo romanus quidā iuuenis miles doluit quia martyr esse non potuit. libro.vi.cap.xxx.B.

Sabacius.
Quomodo sabacius celebrãdo pascha iudaizabat.libro nono capitulo.xxxvij.
Quõ diuisit ecclesiã nouacianorum.li.xi.capitu.v.
Sabinus.
Sabinus ecclesie tracen.episcopus detraxit concilio niceno.li.ij.capitu.viij.
Sacra scriptura.
Exemplum pulcherrimũ scti spiridõis cõtra illos qui dedignant vti rhetorica sacre scripture.lib.i.cap.x.
Sarraceni.
Quomodo sarraceni angelorum medio miraculose victi sunt.libro vndecimo capitulo.xv.D.
Sayn.
De his que passus est sayn dñs mille seruorum sub disgerde rege persarũ.lib.x.capitulo.xxij.
Sapor.
Sapor rex persarũ persequitur christianos.libro.iiij.capitu.ij.
Sepulchrum.
Quomodo cõstãtinus purgari fecit dominicum sepulchrum a sordibus idolorum.libro.ij.cap.xvi.B.
Serapion.
Festa serapionis abbatis.libro.viij.capitulo.i.M.
Serapis.
Quod nili mẽsura nõ plus serapidi offerebatur.lib.ij.cap.xviij.K.
Quod templum mitrium et serapis destructũ est.libro nono capitu.xxxvij. A.
Quõ in eodem tẽplo serapis añ destructionem decãtatũ ẽ alfa.li.ix.c.xxvij.B.
De fabula serapis.lib.ix.cap.xxviij.B.
Quõ in templo serapis inuẽte sunt litere crucis.lib.ix.cap.xxix.
Sibila.
Quare voluit deus sibilas apud gentiles prophetare.lib.i.ca.ij.
Sigerdis.
Occasio psecutiõis in christianos facta per sigerdem regem persarũ.li.x.ca.xxx.
Quõ sigerdis quasi fuit conuersus ad fidem.li.xi.cap.viij.
Syluanus.
Festa scti syluãi troiãi epi.li.xij.c.viij.
Quõ syluanus tyrãnus occisus ẽ.li.v.c.x.b.
Symeon.
Accusatio symeonis epi seleucie apud regẽ persarũ.lib.iiij.c.ij.A.
Passio ipsius symeonis cum alijs centũ lib.iij.cap.ij.C.
Sisinnius.
Quõ post atticum cõstantinopolitanũ cum diuisione cleri et populi electus est sisinnius.lib.xij.c.iij.
Sophia.
Quã cõstantinus edificauit ecclesiã sancte sophie.lib.iiij.ca.xviij.C.
Dedicatio sctẽ sophie.li.v.ca.xxxix.B.
Spiridon.
Festa sancti spiridõis abbatis.li.i.c.x.
Spiritussanctus.
Quõ spussctũs p fidẽ cuiusdã simplicis senioris quẽdam maximum dialecticum conuertit ad fidem.li.ij.c.iij.B.
Quõ in virtute eius alexander fecit alterũ obmutescere.li.ij.c.iiij.
Stephanus.
Quõ stephani anthiocheni atriani cognita est iniquitas et ppter hoc duct⁹ est in exilium.li.iiij.ca.xxv.B.
Festa stephani monachi.li.viij.c.A.B.
Superstitio.
Quõ per superstitiões licini⁹ seductus est.li.i.ca.viij.B.
Quõ diuinationibus tẽpore cõstãtini nõ erat locus.li.i.cap.ix.E.
De malis hominibus per superstitionẽ deificatis.li.vij.ca.ij.
Quõ valẽs per superstitiosaz demonis interrogationẽ et rñsionem multos occidebat.lib.vij.ca.xxxv.
Tabula.
Passio mirabilis btẽ tabule virginis et ancille ei⁹ et aliarũ multarũ.li.iiij.c.ij.F.
Themestius.
Quõ per themestij libellũ valẽs aliquomodo mitigatus est.lib.viij.ca.xij.
Theodoricus.
Mors theodorici arrianorũ epi.li.xi.c.vi
Theodorus.
Festa sancti theodori epi et magni ecclesie doctoris.li.x.c.xxxiiij.
Theodosius magnus.
Quõ theodosi⁹ cõtra barbaros missus victoriã maximã obtinuit.li.ix.ca.iiij.A.
Quõ apud thessalonicam baptisat⁹ est

& ab infirmitate sua curatus.lib.ix.capitu.vi.
Professio eius de fide cōstantinopolim missa.li.ix.ca.vij.
Quō ab ecclesijs cōstātinopolis arrianos expulit.li.ix.ca.x.
Quomodo ab uxore impedit⁹ est ne cum eunomio heretico verbum haberet.lib.ix.capi.ix.
Quō communicauit concilium constantinopolitanum.li.ix.cap.xij.A.
Quō ex visione somnij cognouit magnū meleciū.li.ix.ca.xij.B.
Quō designauit archadium imperatorē lib.vi.capi.viij.
Quō ad vnionē ecclesie faciendā precelegit veterum doctor expositiones & disputationes.lib.ix.c.vij.
Quō theodosi⁹ scripsit valētiniano ista bella procedere quia rebellis esset fidei.lib.ix.capi.xxi.C.
Quō maximum tyrannum vicit.li.ix.capi.xiij.A.C.
Quō symacho pepercit theodosi⁹.li.ix.ca.xxiij.D.
Quō pistrinum rome destrui iussit.li.ix.capi.xxiiij.A.
Quod scandalū mulierum adulterarum lege prohibuit.li.ix.c.xxiiij.B.
Quō suadente amphilocio arrianorum conciliabula prohibuit.libro.ix.ca.xxv.
Quomodo fecit subuertere tēpla in alexandria.lib.ix.c.xxvij.& xxviij.
De mirabili obediētiā theodosij ad ambrosium & eius patiētia & occasio omniū istorum.li.ix.capi.xxx.
Quō placatus est anthiochenis.li.ix.capi.xxxij.
Quomodo omnia templa paganorum & festiuitates destruxit.libro nono capi.xxxiij.
Quō misit eunomium in exiliū.li.ix.capi.xxxvi.A.
Quō designauit honorium imperatorē.li.ix.ca.xlv.B.
Quomodo misit ad ioannem anachoritam vt sciret de euentu belli & de apparitionibus sibi factis & de victoria belli.libro.ix.capi.xlv.
Mors felicis iperatoris magni theodosij.li.ix.capi.l.

Theodosius iunior.
Quō theodosius iunior fecit reliquias magni ioannis cōstātinopolim deferri.li.x.capi.xxvi.
Quomodo vinculum excommunicationis quo quis eū ligauerat anteq̄ comederet voluit ammoueri.libro decimo capi.xxvij.B.
Quō de⁹ pugnauit pro illo cōtra scitharum exercitum.li.x.ca.xxvij.C.
Miracula pro eo facta pugnādo contra persas.li.x.ca.xxviij.A.
De imperio theodosij iunioris.lib.xi.capitulo.i.
De vita laude & optimis moribus eius li.xi.cap.xvij.Item.li.i.c.i.C.Itē.li.x.capi.xxvij.A.
Reuerētia & gratiarū actiones quas habuit ad deum pro audita victoria.li.vndecimo.ca.xviij.C.
Quō valentinianum consobrinū suū cesarem fecit.li.xij.cap.i.
Quō barbari inuadentes imperium per eius orationem diuinitus sunt consumpti.li.xij.capi.xij.
De nuptijs filie eius cū consobrino suo valentiniano iuniore.li.xij.c.xiij.

Theophilus.
Quō theophilus alexādrie suscepit episcopatum.li.ix.ca.xxij.
Quō templum mitrum & serapis destruxit.li.ix.ca.xxvij.
Quō paganorum fraudes in idolis manifeste ostendit.li.ix.c.xxvij.
Quō fuit aduersarius ioānis chrisostomi.li.x.ca.iij.B.
Quō damnauit male libros origenis.li.x.capi.x.
Quō iniuste ioannē damnauit.libro.x.capi.xiij.
Quō legebat libros origenis quos damnauerat.li.x.ca.xiiij.B.
Mors theophili per passionem letargicam.li.xi.cap.vij.

Theonas.
Sācti theone abbatis gesta.libro.viij.capitu.i.K.

Theotinus.
Gesta sancti theotini episcopi scitharū lib.ix.capi.xlvij.
Quomodo solerter respōdit epyphanio

super iniusta damnatione librorum ori genis.libro.x.capi.xi.

Tyrannus.

Tyrannidem occupant magnentius bri tannio ⁊ nepotianus.lib.iiij.cap.xxxvij.
Tyrannus syluanus occiditur.libro.v. capitulo.x.B.
Gallus tyrann⁹ interimitur.libro.v.ca pitulo.xi.B.
Procopius tyrannidē inuasit.libro.vij. capitulo.xv.
Maximus tyrannidem inuasit.libro.ix. capitulo.xx.B.
Eugenius grammaticus tyrānidem in= uasit.lib.ix.capi.xlv.A.
Gainas tyrannus cōstātinopoli aduer satur.lib.x.capitu.vi.
Joannes inuadit tyrannidem.libro.xi. capi.xviij.A.

Terremotus.

Terremotus in anthioch ia durans per annum.lib.iiij.cap i.x.C.

Trinitas.

Quomodo nomē consubstātialitatis in trinitate inuctum est.lib.ij.capi.vij.G.
Quomodo arrius blasphem⁹ trinitatis mortuus est.lib.iij.ca.x.D
Quomodo beatus meletius articulū de trinitate per digitos suos ostēdebat.li. v.ca.xlvij.⁊.xlviij
Conciliū in quo de diuinitate spiritus sancti actum est.lib.vi.ca.xx.
Somnium beati antonij qđ erat presa= gium heresum circa meteriā de trinita te.lib.vij.capitu.v.B.
Quō blasphemantes trinitatem arria= nos solerter multū expellere fecit āphi lochius.lib.ix.capi.xxv.

Ualens imperator.

Creatio valentis fratris velentiniani l imperatorē.li.vij.ca.vij.
Quō valēs cepit arrianis fauere ⁊ ortho doxos in exilium mittere.lib.vij.capi. duodecimo.B.
Quō ab eudoxio heretico baptisma ar= rianū suscepit.lib.vij.ca.xiij.
Quō sanctorum episcoporum quosdā in exilium misit quosdam submersit.libro. vij.capi.xiiij.
Quō iussit oēs catholicos a constantino poli expelli.li.vij.ca.xx
Quod destrui fecit muros colcedonen. vrbis.lib.vij.capi.xxi.
Quod terremotibus maximis nō est ter ritus q̄n exilio deportaret epos catholi cos.lib.vij.ca.xxij.
Quomodo impediuit synodum thars. libro.vij.ca.xxviij.
Quō catholicos missos ad iustitiam si= bi petendā de iniurijs fecit submergere. lib.vij.ca.xxx.
Quod arrianum episcopum iussit ordi= nari constantinopoli:alios in exiliū mit ti.lib.vij.ca.xxix.
Quō voluit subuertere vrbē cesarien. et multos orthodoxos necabat in flumine libro.vij.ca.xxxi.
Quomodo multos sanctos in exiliū mi= sit.lib.vij.ca.xxxiij.
Quomodo interrogatiōe demonis mul= tos quos post se credebat regnaturos oc cidebat.lib.vij.ca.xxxv.
Quod magnū basilium non misit in exi lium.li.vij.cap.xxxvi.A.
Persecutio valentis in ālexādria.libro. vij.capitulo.xl.
Quod ab ecclesijs expulit catholicos.li= bro.viij.capi.iij.A
Persecutio grandis valentis cōtra chri= stianos.lib.viij.capi.vij.
Quomodo mitigatus est per libellū the mistij.li.viij.c.xij.
Quod gothi eo mediante arriani facti sunt li.vij.ca.xiij.A C.
Mors inhonesta valentis. li.viij.ca.xv.
Quod vxor valentis valente mortuo go this restitit.li.ix.c.i.

Ualentinianus maior.

Ualētinianus sacerdotē idolorū percu tiēs p aque aspersione a iuliano in exi liū missus est.lib.vi.ca.xxxv.
Creatio valentiniani in imperatorem. lib.vij.c.vij.
Quomodo epi valentiniano obtulerunt electionē episcopi mediolani sed renuit. li.vij.ca.viij.A.
De gratijs quas egit deo p electiōe bea tissimi ambrosij.libro.vij.ca.viij.B.
Quomō precepit celebrare cōciliū illi ricum.li.vij.c.viij.D.
Quō certis ecclesijs mādauit que facta sunt in illo cōcilio.li.vij.capi.ix.

De morte eiusdem.li.viij.c.ix.A.
Quo duas duxit vxores.lib.viij.c.xl.C.
Quomodo respuit auxilium ferre valenti fratri suo propter eius infidelitatem. lib.viij.ca.xiij.B.

Ualentinianus iunior.
Creatio valentiniani iunioris in imperium.li.viij.c.xl.B.
Quo cosensit in imperium maximi tyranni.li.ix.c.xxl.B.
Quo ppter matre suaz impugnabat ecclesiam.li.ix.c.xxl.C D.
Quo pcuratione eugenij tyranni occiditur.li.ix.c.xlv.A.
Ualentinianus cosobrinus theodosij iunioris cesar creatur sed alius a predicto valentiniano.li.xij.ca.l.
Quomodo iste duxit vxore filia theodosij.li.xij.ca.xiij.

Uirgo.
Quomodo constantinus legem proletariam aduersus virgines a suis predecessoribus editam irritauit.li.l.c.ix.M.
Quam pulchram legem pro virginibus edidit.li.l.c.ix.N.

Ursatius & valens.
Ursatius & valens ab athanasio superati consenserut cosubstantialitati.li.iiij.ca.xxxiiij.B.
Quomodo declinabat semper ad parte valentiorem vel hereticorum vel catholicorum.li.v.c.xx.A.
Symbolum vrsatij & valentis in cocilio arimino.lib.v.c.xx.B.
Quomodo celebrauerunt conciliu apud nice vrbem tracie vt sub hoc nomine nicenorum errorem colorarent.lib.v.capitulo.xxv.
Gesta beati vrsatij prius militis postea monachi apud nicea.lib.v.c.xxxiij.U.

Ustazadis.
Passio sancti vastazadis militis & nutritoris regis persarum.li.iij.ca.ij.B.

Zeno.
Passio sanctorum zenonis eusebij necta rij & nestoris lib.ix.ca.xl.
Gesta sancti zenonis monachi.libro.ix.capi.xlviij.

Zeumacius.
Sancti zeumacij monachi gesta.li.viij.capi.vl.A.

Zoylas.
Quomodo deus pugnauit cotra zoilam ducem exercitus scitharum libro.xij.capitulo.xxvij.C.

¶ Finis tabule.

